

7 IV-3

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
GRANADA
SALA A
18
Tabla
61

11854854

Del Colegio de San Jeronimo de Granada
R. 4004
SANCTI CYRILLI
ARCHIEPISCOPI

ALEXANDRIAE

11-61

De adoratione in Spiritu & Veritate

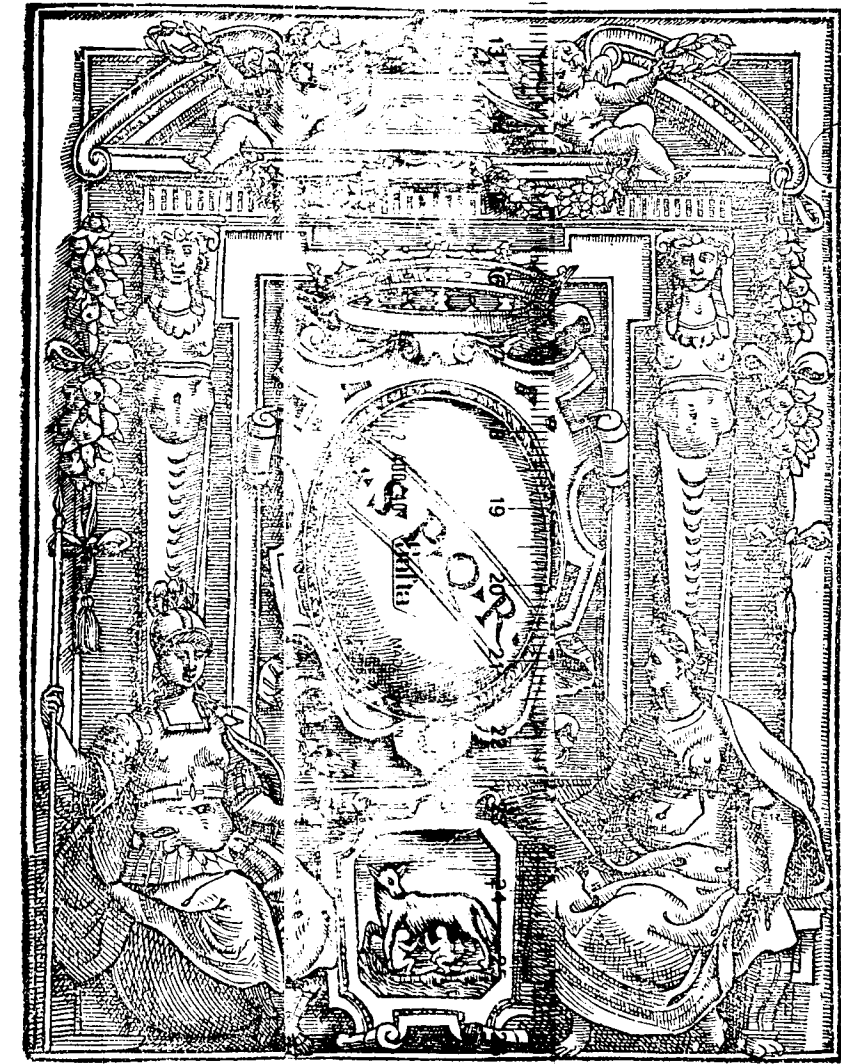
LIBRI XVII. *Del Esp. et Ver.*

INTERPRETE

ANTONIO AGELLIO NEAPOLITANO

Congregationis Clericorum Regularium Presbytero.

CVM PRIVILEGIO.

*Por compra con de los pro
prietarios con este
libro conforme al original
de 1632*

*De la de Marmel
No tiene q. expurgar
N. de Berstano*

ROMAE, IN ADIBVS POPVLI ROMANI,

APVD GEORGIVM FERRARIVM, M D LXXXVIII.

SVPERIORVM P. RMISV.

BIBLIOTECA
UNIVERSITARIA
GRANADA

29
30
31
32
3

Del Colegio de la Compañía de Jesús de San Mateo

R. 7004

SANCTI CYRILLI
ARCHIEPISCOPI
ALEXANDRIAE

11-61

De adoratione in Spiritu & Veritate

LIBRI XVII. *Dit. Sp. et Ref.*

INTERPRETE

ANTONIO AGELLIO NEAPOLITANO
Congregationis Clericorum Regularium Presbytero.

CVM PRIVILEGIO.

7 IV-3

la 4-8

Estadística	UNIVERSIDAD
Sala	A
Tabla	18
Numero	<i>ca</i>

*Porcomi con de los my
mauridos congrete
debo conpente al equis
de 1632*

*Dide el Marmoz
No tiene q. exquirar
N. de Crestana*

ROMAE, IN AEDIBVS POPVLI ROMANI,
APVD GEORGIVM FERRARIVM, M D LXXXVIII.
SVPERIORVM PERMISSV.

BIBLIOTECA
MUNICIPAL

SANCTISSIMO AC
BEATISSIMO PATRI
SISTO V. PONT. MAXIMO

ANTONIUS AGELLIVS CONGREGATIONIS
CLERICORVM REGVLARIVM PRESBYTER.

Pvs haud exiguum BEATISSIME PATER esse me aggressum intelligo, qui libros B. Cyrilli Alexandrini Præsulis sanctissimi, ac doctissimi viri, in quibus ille de adoratione in spiritu & veritate differit, susceperim interpretandos. Sed non minus illud intelligo fore, vt videar multis temere facere, qui iam versos tuæ BEATITVDINI dicare audeam. ita enim statuo, nihil esse ad istam Sedem, hoc est ad summum orbis terrarum arbitrium afferendum, nisi perfectum, nihil nisi excellenti doctrina atque iudicio excultum & expoliturum: idq. eo mihi difficilius videtur, quod ad istius maiestatis dignitatem propria quædam tua sapientia, & præcipua in iudicando prudētia adiuncta est, qua scriptorum næuos, non in conspectu modo positos, sed in intimo recessu abditos, deprehendere legendo, ac perspicere possis. Hæc me cogitatio diu suspensum tenuit; sed hanc meam verecundiam amplissimi Cardinalis ANTONII CARAFÆ religiosissimi & eruditissimi viri vicit auctoritas. is enim non modo vt verterem impulit, verum etiam vt conuersos tuæ BEATITVDINI dicarem hortatus est. quod ego grauisissimi & sapientissimi viri iudicium gratissimum habui, simul enim & meo pudori consuluit, & vt cuidam religioso, vt ego intepretor officio satisfacerem, aditum patefecit. Itaq; consilium auctoritatemq. tanti viri secutus, singulariq. præsertim clementia & benignitate tua confusus, non dubitavi has ingenij mei rudes primitias maiestati tuæ ipso iure debitas, pro pietate & obseruantia mea in hanc Sedem, qua maxima fieri potest reuerentis animi demissione, ad sacros pedes tuos prostratus offerre. Accipe igitur BEATISSIME PATER præclarum Cyrilli opus, Interprete licet impari latinis donatum: dignum certe si auctore spectes, quod Sanctitati tuæ dicetur. nam si is vir fuit Cyrillus, qui B. Petri Sedē summa sit deuotione ac reuerentia profecutus; qui eius Sedis maiestatem ac dignitatem nõ verbis modo, sed etiam scripto defenderit; cui deniq. iudicio Sanctissimi Pontificis Cælestini tantum sit tributum, vt eum in illo celeberrimo Ephesino cõcilio vellet suas partes agere ac locum tenere; eius viri opus insigne, cui magis æquum est offerri ac dicari, quam beati Petri successori, ei præsertim, qui Cyrillo sit quam simillimus; nam & vitę genus ille seuerius amplexus est, & hæreticorum perfidiam summo studio, atque contentione infectatus, & eruditione fuit singulari, vt cum neruosiore illa & adstrictiore Theologiæ

ratione nonnunquam etiam orationem illam fusio-rem, ac lætiores coniun-geret. quæ omnia, vt vere dicam, neq. enim vllus est fingendi locus, in te vno sunt præstatiſſima. Nam a prima ætate inter ſacras grauioris inſtituti diſci- plinas es educatus, in quibus tantum profeciſti, vt non modo vitæ probita- te ſupra multos præſtare iudicareris, verum etiam ad vniuerſos eius inſtitu- ti homines regendos atq. continendos ſummus atq; Generalis moderator præficereris. Iam vero Catholicæ fidei regulam, quam ardenti ſtudio defen- deris, illud indicio eſt, quod ad eam aduerſus hæreticos tuendam euocatus, ſumma vigilantia, præſtati virtute, ſingulari fortitudine atq. conſtantia eo munere functus es. De eruditione nihil attinet dicere; minime enim obſcurū eſt quanto ad illam Theologiæ rationem, quæ breuiter adſtriſta argumen- torum neruos intendit, vberiore quoq. eloquentiam adieceris, vt ſimul & vincere ſcias & flectere. His tuis tantis virtutibus nixus, & non tam humana gratia quam diuino ſuffragio commendatus, ad totius Eccleſiæ Catholicæ gubernacula regenda ſummo ſtudio, ſummaq. omnium lætitia collocatus es. Cum igitur hæc præclara ornamenta tibi ſint cum Cyrillo communia, hæc illius viri illuſtria monumenta tuæ Beatitudini iure optimo dicanda erunt: in quo ille opere docet non inutilem eſſe, nec prorsus reiſciendam veteris illius legis inſtitutionem, non ea tantum ex parte, in qua præcepta viuendi traduntur, ſed ex ea etiam in qua cultus & obſeruantia diuini numi- nis præſcribitur, ſi illa inſtituta omnia ad ſpiritualem ſenſum & intelligentiã transferantur. In quo mihi duos maximos & inter ſe diuerſos errores ex ani- mis fidelium euellere videtur; nam in eo quod minime legis veteris inſtituta damnanda aut prorsus abolenda cenſet, Marcionis & Manichæi ſuperbam impiamq. opinionem iugulat, legem prorsus repudiantium & irridētium. In eo vero quod illam tamquam vmbraſſe futurorum, & noſtræ fidei ve- lut obſcuriores lineas deſcripſiſſe, Chriſtianæq. cōuerſationis tamquam ve- ſtigia quædam impreſſiſſe docet, Iudæos nihil ſeſe ſupra litterę ſimplicem ru- demq. ſenſum attollentes, & ſemi iudæos hæreticos, Cherinthianos inquam & Ebionitas percellit, verosq. Dei cultores eos eſſe aſſerit, qui non in carne gloriantur, quod Iudæi faciebāt, ſed ſpiritu illi ſummo, ſpiritu quoq. omniū parenti ſpiritu præcipue ſeruiunt. Tuo igitur iuſſu BEATISSIME PATER qui clauem ſcientiæ tenes, oſtium hoc aperiatur; & flumē illud verbi doctri- næq. cæleſtis, quod ad hanc vſq. diem læto gurgite per Græciam inūdabat, iam per Latinorum cāpos & arua ducatur; nec modo ſitim audiendi cogno- ſcendiq. verbum Dei reſtinguat, ſed ad veræ fidei ac pietatis fructus feren- dos pingue ſolum ac fertile reddat. Deus omnipotens Beatitudinem tuam incolumem diu ſeruet, & felicibus cœptis adſpiret, Sanctiſſime ac Beatissi- me Pater.

A D

AD LECTOREM.

BEati Cyrilli de adoratione in Spiritu & Veritate libros cum Lugdunū imprimendos miſiſſem, adeo male non modo imprimētis negligentia, ve- rum etiam corrigētis culpa accepti fuerunt, vt innumeris mendis pleni, & quod mihi moleſtius fuit, adnotatiūculis marginibus additis reſper- ſi eſſent, quas neq. ego miſerā, neq. fecerā: & ita ineptæ & abſurdæ erāt, vt alicubi ne auctoris quidem ſanctiſſimi & erudiſſimi viri nomini parcerent. Quod vbi conſpexi, totam illam Lugdunensis impreſſionis cogitationem abieci. Sed hortanti- bus poſtea eruditis viris, mecumq. beneuolentia coniunctis, & præcipue illorum adhor- tationem Illuſtriſſimo Ampliſſimoq. Card. CARAFA, cuius iuſſu ac voluntate illos cō- uerteram, approbante, vt vitia ſuperioris impreſſionis emendarem, alteram vt dicitur nauigationē ſuſcepi, & ad incudem illā impreſſionem reuocaui, curauiq. vt denuo libri emendatiores imprimerentur. Habes Lector Romanæ huius impreſſionis cauſam. Nunc mihi ratio exponenda eſt, quam in interpretando ſum ſecutus.

Ego cum viderē in externorū ſcriptis transferendis fidē interpretis requiri, atq. eam abūde præſtari, ſi quod in permutadis nūmis vſu venire ſolet, æſtimatio ſententiæ tan- tundē valens reddatur, non ſcrupuloſe verba numerentur; mediā quandam viā mihi ingrediendā putauit, vt ſententiā auctoris ita redderem, vt neq. illā ſolum ſpectās ver- ba contemnerem, neq. rursus verbis plusquam opus eſſet adhæreſcens, obſcurus eſſem. Neq. vero Latina verba illa tantum putauit, quæ apud lingue ſummos auctores repe- riuntur; nam illa ſcribēdi anxia nimis & ſcrupuloſa ratio in ijs ſcriptis, quæ ad Religio- nem pertinent, non vſquequaq. ſeruari poteſt; religione enim quadam verborum adſtri- ctus tenetur interpret, adeo vt ſi elegantius transferre velit, neq. certis quibusdā vti- verbis atq. ſolennibus, plerumq. ſententiā obſcuret, dum Chriſtianiſ abiectis cultio- ra fortasſe querit; ſæpe ſimplicitatem illam Chriſtiani ſcriptoris à ſucis alienam parum referat; nonnunquam etiam, quod caput eſt, decreta quædā noſtræ fidei violet. Quam- obrem auctoris ſenſum ita conatus ſum transferre, vt ſimplicibus verbis, & à conſuetu- dine Chriſtiana minime alienis vterer, curauiq. quātū potui, ne in eo legendo Chriſtia- nus Lector in auctoris ſententiā mores auctoris deſideraret. Hactenus de meæ interpre- tationis ratione. Nunc de operis Auctore pauca dicenda ſunt.

Cyrilli hoc opus eſſe, qui in eius ſcriptis perlegendis ſit verſatus, puto dubitaturum neminem; idq. non ex inſcriptione ſolum cognoſci poteſt, quæ in omnibus quos videre po- tui manuſcriptis libris prænotata eſt, verum etiam ex elocutionis genere cum ceteris eius libris quamſimillimo. Habet enim Cyrillus, vt ſcriptores omnes, ſuam quandam orationis formam ac faciem; quam vt in ipſa vultus humani ſpecie vſu venit, haud fa- cile in alio deprehendas: eaq. in latino quoque, ſed facilius ac certius in græco perſpici- tur. Accedit alterum argumentū, quod eadem ſententiæ ac dogmata, quibus in his libris vtitur, in alijs item eius libris, de quibus nulla eſt controuerſia, leguntur. Longum vero eſſet, neq. neceſſarium, ſi eas omnes ſententias perſequi velim: ſatis crit ad eam rem de- monſtrandam vnum aut alterum exemplum commemorare. Ne longius abeam, quod in primo libro poſuit, ſubſtantialiter ex Patre & Filio procedere Spiritum ſanctum, nonne Cyrillum auctorem coarguit? quo ex græcis doctōribus nemo dogma hoc apertius protu- lit. nam eandem ſententiā cū alibi, tum in Theſauro libro 13. legimus, capite & 2. & 3. itemq.

itemq. lib. 14 cap. 1. & in Ioannem lib. 10. cap. 33. Insufflationem deinde Spiritus sancti in hominis corpus e limo formatum, ut Geneseos secundo legimus, id effecisse Cyrillus putat, ut Spiritus sancti munere animam decoraret. Hanc sententiam in libro quoq. in Euang. B. Ioan. 2. c. 3. & lib. 12. c. 56. posuit. Cyrilli opinionem non satis probat B. Thomas in 1. par. q. 91. art. 4. & in libello quem aduersus errores Græcorum scripsit, tamquam Cyrilli propriam agnoscit. Sed ut solet Patrum sententias modestissime in rectum sensum interpretari, ut magis eos defendere quam reprehendere videatur, eam reuerentia tanti Patris permotus excusat, allegorice ab illo prolatum dicens. Excusari ac defendi aliter quoq. potest, cum Cyrillus in eam sententiã venisse videatur, ut Marcionis & Manichei blasphemias propulsaret, qui dicebant per insufflationem illam inditum esse homini Dei spiritum, eumq. in animam hominis conuersum. Hoc Cyrillus detestatus, negat spiritum in animam conuersum; asseritq. insufflationem illam ad decorem animæ, non ad corpus animandũ profecisse. non tamen negat spiritus virtute atq. efficacia corpus illud anima viuente vegetatũ; sed simul fere animam vi spiritus infusam, & euestigio sancti spiritus munere decoratam. quod perspicue dixit in Euangelii B. Ioannis lib. 2. cap. 3. Sed Cyrilli opinionis excusatio alterius operis est. nunc satis est ostendisse Cyrilli hanc esse sententiam. at qui in primo huius operis libro hæc sententia posita est; quo verum esse Cyrilli hoc opus indicatur.

Expositiones vero diuinæ scripturæ, quæ in alijs eius libris afferuntur, sicubi in his libris vsus incidit, eadem posita sunt: quod ipsum eundem esse auctorem prodit. Singulas recensere neq. breuiter possum, & otiosi hominis esset: idq. cui libitum fuerit facile est ex indice scripturæ sacræ, qui ad finem operis est positus, desumere, & illas inter se conferre. Quin etiam inter Cyrilli opera libellus quidam inuenitur, qui Collectanea inscribitur. in eo multa sunt scripturæ loca sublimiori sensu & anagogico explicata, pleraq. ex his libris pene ad verbũ desumpta, ut illud de Moysse lingue tarditate excusante, de etate Aaron, de virga in serpentem versa, de aquæ penuria, qua Israelitæ paulo ante ex Ægypto liberati primum vexati probatiq. sunt, de pugna aduersus Amalechitas inita, Iosue Duce, Moysse spectatore.

In Græcis catenis præterea, in Pentateuchum præcipue, quæ in Vaticana Bibliotheca sunt, quam multa ac prope dixerim omnia ex his libris accepta sunt: ita ut pene totos ibi insertos videas hos libros, atque Cyrilli nomine citatos.

Postremo Anastasij Patriarchæ Antiocheni sanctissimi & eruditissimi viri, quæ non moueat auctoritas? is enim in suo Deductorio libro de his libris testimonium profert, Interrogatione vigesima. Locus autem quem citat aduersus vanitatem auguriorum, de libro 6. sumptus est. Ex his omnibus illud profecto liquet, proprium esse Cyrilli opus, neq. apud quemquam puto hanc rem in dubium reuocandam.

Ne vero quisquam offendatur, cū testimonia, quæ de scriptura proferuntur, aliquibus locis non congruere cum latina editione viderit, admonendus is mihi est, id non in vno Cyrillo. sed in omnium Patrum tam Græcorum quam veterũ latinorum libris vsu venire. hi namq. omnes veteris testamenti scripturis iuxta LXX. interpretum translationem vtuntur. Sed quia vetus horum interpretum editio iamdiu apud Latinos amissa est; dedi operã, ut quæ in his libris ex veteri instrumento citatur, ea cum antiquorũ latinæ Ecclesiæ Patrum lectione congruerent: in eaq. re Augustini præcipue libris adiutus sum; in cuius Quæstionibus non pauca ex illa veteri LXX. interpretatione leguntur.

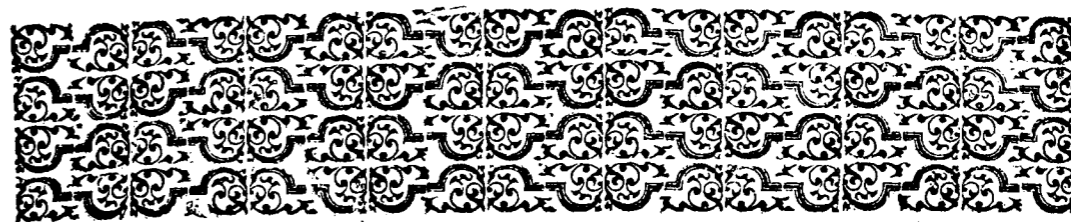
In nouo autem testamento latinam vulgatam editionem vbiq. retinui; nisi tibi aut aliter legisset auctor, aut eam expositionem attulisset, quæ cum latina editione congruere non posset. quibus in locis ne ab Auctoris sententia dissentirem, neue illam obscuriorẽ redderem, coactus sum aliquantulum a vulgata discedere; sed hæc loca non multa sunt. Quod admonitum te Lector volui, ne sicubi aliter quam illa habeat transtuli, vulgatã editionem reprehendere me voluisse putes. Altera etiam accessit causa, cur id mihi facerẽ necesse fuit, ne si aliter quam Auctor in græco posuerat, Scripturæ sacræ testimonia transtulisset, characterem ac notam haud exiguam adimerem, qua Cyrilli hoc opus esse probari posset. Etenim cum in ijs libris, qui tamdiu editi sunt, & sine dubio Cyrilli esse creduntur, nonnulla Scripturæ sanctæ loca singulari ac proprio quodam auctoris modo legatur, eodemq. modo in his libris, quos edimus reperiuntur; id certe non leue indicium est hos libros eiusdem auctoris esse, eiq. tamquam certissimis notis insignitos iure optimo asserendos. Exemplo res clarior fiet. Solet Cyrillus in suis libris illum psalmi 46. versus hoc modo citare, Dei fortes, a terra vehementer eleuati sunt. neq. solum citare, sed etiam expositionem huic lectioni congruentem apponere. hoc modo certe in eius Commentarijs in Ioannem libro 11. cap. 29. hic versus legitur. Atqui eodem modo citatur etiam in hoc opere lib. 1. pag. 16. libro etiam 3. pag. 50. Si igitur quod erat in editione latina posuissem: Dei fortes terræ, vehementer eleuati sunt, non modo magna ex parte Auctoris sententiam obscurassem, expositioniq. illius offecissem, sed etiam haud leue indicium quo poterat Auctor huius operis dignosci sustulisset. plura eius rei exempla hoc loco afferre non est opus, cum in calce operis adiecerim nonnulla Scripturæ loca obseruatione collecta; vnde petere potest, si quis plura desideret. In his autem libris totam fere secretioris intelligentiæ mystagogiam tradit, in qua maxime videtur excellere; adeo ut in Moysi libris nihil fere sit ad vmbra & futurorum imaginem pertinens, quod hic non explicetur; ut sicut illos libros in quibus de Theologia disseruit, Thesaurum inscripsit, ita hos libros, alterum velut Anagoges & Tropologia Thesaurum possis appellare.

Quamuis autem omnium fere Moysi librorum mysteria in his libris aperiuntur, non tamen eandem seriem, quam ille in scribendo tenuit, hic in explicando secutus est, sed suum quendam ordinem seruauit, ita ut prius argumenta quadam certa sibi prescribat, tum loca scripturæ varia cum illis argumentis conuenientia e diuersis scripturæ libris colligat & explicet. Itaque in Primo libro cum de lapsu hominis in peccatum differat, & doceat qua ratione à peccatis ac vitijs ad meliorem frugem redire possit, decerptis vndiq. scripturæ sanctæ testimonijs, illisq. ad allegoriæ rationem enarratis, id quod proposuerat planum facere conatur. Eandem rationem tenet in Secundo, cum legem ad hominem iustificandum non satis habere virium ostendit. Eandem in Tertio, in quo homines in Christo iustificari, & in eius præcipue baptismo tolli peccatum docet. Nec diuersam rationem in Quarto & Quinto sequitur, in quibus fortitudinem esse necessariam non modo ad incommoda perferenda, verum etiam ad terrenos affectus voluptatesq. conculcandas declarat. Idem seruat in Sexto, in quo de caritate in Deum, & de ijs præceptis, quæ ad illius dilectionem pertinent, disputat; de ijs etiam rebus quibus eius dilectio violatur: ex sunt peruersæ de Deo falsæque opinionones; & quæ de eiusmodi falsis opinionibus profiscuntur; cuiusmodi sunt prestigi-

giosæ astrorum, ominum, auguriorum observationes, incantationes, manium euocationes, diuinationes, oracula, superstitiones; quæ omnia idololatriæ cognata sunt, & ex illa fluxerunt. ad hæc in culpa fati fortunæq. prætextus, Genethliacorum vanitas, temporum notatio. Eandem viam tenet in Septimo & Octauo, cum de alijs præceptis disserit, quæ proximi dilectione attingunt. necnō in Nono ac Decimo, cum de tabernaculo eiusq. instrumentis, opificio, usu, legibus, dedicatione, oblationibus agit. in Vndecimo vero ac Duodecimo diuersis e scripturæ locis ea colligit, quæ ad Sacerdotium eiusq. leges, ad sacerdotum vestes, consecrationem, sacrificia pertinent. in Tertiodecimo expendit quæ de Leuitis, eorumq. recensione, ministerijs legibus Moyses prodidit. Quartusdecimus sequitur, in quo iam extructo tabernaculo, mundos esse oportere qui ante conspectum Domini veniant, vitiatosq. homines a sanctis arceri præfatus, eas leges commemorat, quæ de leprosis, seminis suis, immundis in anima, de collis, exectis, spuris, diuersis locis scriptura tradidit. His adijcit Moabitas, Ammonitas, immundos item ex impuritate studiorum ac vite genere parum casto, quales sunt meretrices, fornicatores, adulteri, prostituti, quos τολισχομένους scriptura vocat. Tum de mundis immundisq. animalibus disserit, quidue per allegoriam horum singula significant exponit. Iam in Quintodecimo quia non satis erat immundi quinam essent dixisse, nisi adderetur qua ratione mundari possint, ea omnia colligit, quæ ad eorum purgationem, atq. mundationem veteri lege constitutum est. Quæ mundatio quia sacrificijs fiebat integris, de perfectis animalibus ad sacrificium aptis disserit. porro sacrificandi ritus quia pro immunditie diuersitate variabatur, necesse fuit, vt quicquid lex de lepra differentia, deq. alijs immunditie generibus statuerat, commemoraret. Sed quia parum est maculas culpam abluere, nisi purgationi etiam sanctitas adijciatur, per quam nos ipsos Deo consecramus, in Sextodecimo libro illa omnia digerit, quæ lex de donis & oblationibus instituerat, quæ item de censu illo sacro, qui pro ætatis ratione scilicet dabatur, quæ de magno voto, quod a Nazareis nuncupabatur, de observationibus ad hoc voti genus pertinentibus, diuersis in locis veteri lege sancitum erat. Postremo libro festorum dierum celebrationem quasi mercedem quandam sanctificatis hominibus proponit. quamobrem quæcunque de varijs festiuitatibus, de ijs etiam, quæ festis diebus vt obseruarentur instituta erant, in hunc librum contulit.

Hæc omnia cum in veteris testamenti libris tamquam obscurioribus formis adumbrata essent, & ab Israel secundum carnem carnaliter obseruarentur; id in his libris efficit hic Pater, vt a nobis qui secundum spiritum, Israel sumus, spiritualiter obseruari doceat; & umbras illas penicillo quodam orationis ad veritatem efformat; & carnalem illum figuralemq. cultum a veris Dei adoratoribus in spiritu ac veritate perfici posse demonstrat. quæ causa fuit, vt huic operi hanc inscriptionem prenotaret, De adoratione in spiritu & veritate. Hæc habui quæ de his libris te Lector præmonerem. Tu siquid hoc meo labore adiutus fueris, mihi cumulatissime satisfactum putabo, si precibus ad Deum pro me tuis vicem retuleris. Vale.

SANCTI

SANCTI CYRILLI ARCHIEPISCOPI ALEXANDRIÆ

DE ADORATIONE ET CVLTU IN SPIRITU
& veritate, & Quod Christianæ atque Euangelicæ conuer-
sationis vmbra & figura fuerit lex, ad Palla-
dium per interrogationem & respon-
sionem, libri XVII.

LIBER PRIMVS.

*De lapsu hominis in vitia, & de Captiuitate Peccati, ac
simul de Vocatione atque Conuersione, quæ per Peni-
tentiam fit, & recurſu ad meliorem vitam.*

A VONAM aut vnde percontari, superuacaneum opinor fuerit: dices enim, Sat scio, nihil moratus, te domo, & ad nos. PALLADIVS. Ita est. CYRILLVS. Quis vero liber iste est, quem in manibus habes? PALLADIVS. Liber Euangelicus Matthæi, nempe & Ioannis scripta continens. CYRILL. Quo vero illum, & ad quem perferre cogitas? neque enim e foribus egressus in itinere meditationi vacas, Palladi, cum huiusmodi labores domi & in ocio sint suaues.

PALLAD. Recte ais. Ceterum, vt tecum colloquerer, veni: librum porro hunc sacrum affero, quod, cum diu multumq. laborarim, nulla tamen ratione assequi potui, quid voluerit significare dominus noster Iesus Christus apud Matthæum, cum dicit; [Nolite putare, quoniam veni soluere legem
aut Prophetas; non veni soluere, sed adimplere. Amen quippe dico vobis, donec transeat cælum & terra, iota vnum aut vnus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant.] In Ioannis præterea volumine ad mulierem Samaritanam; [Mulier, crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque Hierosolymis adorabitis Patrem. Vos adoratis, quod nescitis; nos adoramus, quod scimus; quia salus ex Iudæis est. Sed venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate; nam & Pater tales quærit, qui adorent eum. Spiritus est Deus, & eos, qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare.] CYRILL. Quid vero tibi in his ver-

Matth. 5.

Ioan. 4.

A bis

bis esse arduum videtur, quid obscurum & ad percipiendum difficile? dic, A
 rogo te. PALLAD. A veteribus enim ritibus discedere, & ab ea, quæ se-
 cundum legem est, iustitia cessare, sacræ nobis litteræ præcipiunt: ijs enim,
 Galat. 5. qui in eam etiam post perceptam fidem inclinabant, Paulus dicebat, [Eua-
 cuati estis à Christo, qui in lege iustificamini, a gratia excidistis. Nos enim
 spiritu ex fide, spem iustitiæ expectamus.] Præterea quod ad conuersationem
 attinet secundum legem, quamuis magnas easq. præclaras sibi inesse glorian-
 di causas ostenderet, ait tamen, [Quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus
 sum propter Christum detrimenta; verumetiam existimo omnia detrimen-
 tum esse propter eminentem scientiam domini mei Iesu Christi, propter quem
 omnium detrimentum feci, & arbitror stercora, vt Christum lucrifaciam, &
 inueniar in ipso, non habens meam iustitiam, quæ ex lege est, sed illam, quæ
 ex fide est Christi, quæ ex Deo est iustitia.] Vetus autem illud mandatum non
 omnino perfectum esse, manifeste confirmavit, ideoq. inquit, mandati illius B
 veteris loco hoc alterum per Christum ac nouum, id est, Euangelium vtiliter
 esse subrogatum. Sic enim scribit, [Reprobatio quidem fit præcedentis man-
 dati, propter infirmitatem eius & inutilitatem. Nihil enim ad perfectum ad-
 duxit lex, sed introductio melioris spei, per quam proximamus ad Deum.]
 Heb. 7. Et iterum; [Si enim prius illud culpa vacasset, non vtique secundi locus in-
 quireretur. Vituperans enim eos dicit, Ecce dies veniunt, dicit Dominus, &
 consummabo super domum Israel, & super domum Iuda testamentum nouum,
 non secundum testamentum, quod feci patribus eorum in die, qua apprehen-
 di manum eorum, vt educerem illos de terra Aegypti; quoniam ipsi non per-
 manserunt in testamento meo, & ego neglexi eos, dicit Dominus. Quia hoc
 Heb. 8. est testamentum, quod disponam domui Israel post dies illos, dicit Dominus,
 dans leges meas in mentem eorum, & in corde eorum inscribam eas.] Præci-
 pue vero cum nouitatis nomen obseruans atque declarans, [dicendo, inquit, C
 nouum, veterauit illud prius: quod autem antiquatur, & fenescit, prope in-
 teritum est.] Si igitur nihil perfecit lex, & reprobatio prioris mandati fuit
 hæc posterioris subrogatio, per quod Deo conciliamur; cur ergo Saluator
 ait, [Non veni soluere legem, sed adimplere?] Et illud item, [in spiritu &
 Mat. 5. Ioan. 4. veritate Deum ac Patrem oportet adorare?] Hoc enim nisi fallor, significat,
 a ritibus cultuq. legis esse nobis abstinendum. CYRILL. Quam vastum
 quæstionum pelagus ingrederis. Quæ enim mentis esse vis tanta possit, vt
 in adeo subtiles disputationes clarissimam aciem intendat, vt iis, quæ olim
 a sapientissimo viro Moyse sancita sunt, tamquam cognatam ac proximam
 esse, in iisdemq. versari rebus nouam scripturam ostendat, esseq. vitam in
 Christo, non longe a legali conuersatione disunctam, si quæ veteribus il-
 lis præscripta sunt, ad spiritualem contemplationem traducantur: lex nam-
 que figura & vmbra est, & illa forma pietatis tamquam adhuc in vtero la-
 tentem in se speciem veritatis habet. An tu non ita se rem habere dices, vt
 ego dixi? PALLAD. Ita prorsus. Ceterum quanam ratione hæc decla-
 rari poterunt? aut quomodo Euangelicam conuersationem tenere quisquam
 potest, ita tamen vt se de veteri mandato pendere, & ea implere putet, quæ
 per Moysen sancita sunt? CYRILL. Non simplex ratio virtutis est, vt ali-
 quis fortasse existimet; est enim ea res quædam, vt puto, multiplex ac va-
 ria, & Christianæ conuersationis gloria bonorum operum varietate quam-
 plurimorum exornatur. Itaque Dauid in psalmo quadragesimo quarto, exhi-
 bet quidem Christo virginem castam, tamquam reginæ cuiusdam specie Ec-
 clesiam: stolam porro illi deauratam atq; variegatam circumponit, ita dicens,
 [Astitit

[Astitit Regina à destris tuis in vestitu deaurato circumamicta & variegata.] Psal. 44.
 In deaurato quidem vestitu virtutis honor atque nobilitas; in varietatis autem
 nomine multiplicitas optime significatur. His enim ornamentis Ecclesia in-
 signis admodum est, cum ornatum habeat spiritualem, qui non carnis ocu-
 lis spectatur, sed intra animum & in corde positus est, & illum, qui in occul-
 to intelligitur, Iudæum plurimis ornamentis insignem atque conspicuū ostendit.
 Nam vt beatus Paulus scribit, [Non qui in manifesto Iudæus est, ne-
 que quæ in manifesto in carne, est circuncisio, sed qui in abscondito, Iudæus
 Rom. 2. est, & circuncisio cordis in spiritu non littera, cuius laus non ex hominibus,
 sed ex Deo est.] PALLAD. Dic mihi igitur, si circuncisio in spiritu in-
 troducta est, & hostiæ legales sublatae, & nullum apud nos locum habet illa
 Iudæica viuendi ratio, non absurdum esse quodammodo videtur, quod Chri-
 stus ait, [Non veni soluere legem, sed adimplere?] Aut si aliter se res habet, ni-
 hil opinor impedimento nobis erit, quominus taurorū victimis acture Deum
 veneremur; turtures etiam & columbas ei offeramus; denique quicquid pri-
 scis illis hominibus facere moris fuit, id nos ipsi quoque implere studeamus.
 CYRILL. Atqui, mi Palladi, longissime a recto aberras: nam ita euerfam
 esse legem putas, vt nullum ex ea fructum percipere liceat, & inutilem esse
 prorsus ad quamcunque partem rerum necessariarum declarandam existimas;
 non conuersam esse potius ad veritatem demonstrandam, cum præsertim
 scribat beatus Paulus, [Legem igitur destruimus per fidem? absit: sed le-
 gem statuimus.] Pædagogus enim est lex, atque optime perducit ad Chri-
 sti mysterium: illa vero, quæ olim per Moysen sunt priscis hominibus edicta,
 Galat. 3. elementa esse dicimus exordij sermonum Dei. Igitur, si pædagogum repule-
 rimus, quis nos ad Christi mysterium perducet? & si refugerimus discere ele-
 Heb. 5. menta initij sermonum Dei, quomodo adhuc aut vnde peruenire ad finem po-
 terimus? An non iuxta scripturas plenitudo legis & Prophetarum est Chri-
 stus? PALLAD. Etiam, Sic enim scriptum est; CYRILL. Esse au-
 tem illum legis ac Prophetarum plenitudinem ea ratione puto, quia in illum
 Rom. 10. omnia prophetica & legalia oracula spectant, atque obuersa sunt. Itaque
 dicebat, cum Iudæis incredulitatem exprobraret, [Nolite putare, quod
 Ioan. 5. ego accusaturus sim vos apud Patrem; est qui accusat vos Moyses, in quo
 vos speratis; si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi: de me enim
 ille scripsit. Si autem illius litteris non creditis, quomodo verbis meis cre-
 detis?] Cum igitur se venisse dicat, non vt soluat legem, sed potius vt per-
 ficiat; noli putare subuersionem eorum, quæ olim sancita sunt, sed veluti re-
 formationem esse factam & eorum, quæ in figuris adumbrata erant, vt ita di-
 cam, recusionem ad expressiorem formam veritatis. PALLAD. Recte di-
 cis. CYRILL. Ac tale quiddam a Christo fieri oportuit. Qui in tabulis
 D picturisque artificium exercent, non statim atque pingere incipiunt, eam
 speciem picturis inducunt, cui nil desit, atque ex omni parte perfecta sit, sed
 simplici prius ac minus venusto colore illas adumbrant, & longe obscu-
 riores antea figuras, quam velint, oculis exponunt. Denique vmbri illis
 illinunt colorem cuique decentissimum ac maxime congruum; ita rudiores
 illas figuras ad perspicuam ac longe præstantiorem, quam antea fuerat, spe-
 ciem transferunt. An non ita se res habet? PALLAD. Fateor equidem.
 CYRILL. Iam vero qui ex ære fingendi artem profitentur, si forte sta-
 tuam efficere velint, de cera prius tenuem formam educunt, deinde igni il-
 lam absumentes, colliquefactum æs infundit; atque ita ad absolutam formam
 atque pulchritudinem opus perducunt. Igitur cum fuerit vmbri illis super-
 A 2 inducta

inducta colorum varietas, atque illas e cera figuras æs absumpserit, videri possit priores illas formas improbatas atque euerfas esse: id vero secus est. Nam & faber ærarius, & pictor vere dixerint, Nos quidem minime destruximus vmbas, neque ita rudes illas figuras abiicimus, vt inutiles omnino sint; sed potius impleuimus; quod enim in vmbis adhuc atque figuris obscurius ac minus venustum videbatur, id ad meliorem, illustrioremq. formam peruenit. PALLAD. Recte dicis. CYRILL. Ac si quis voluerit serio sacram & diuinitus inspiratam scripturam peruestigare, sciet omnino verum esse, quod dixi: *Exod. 34.* velamen enim ponebat Moyses super faciem suam, eo quod non possent filij Israel intendere in faciem ipsius, sicut scriptum est. PALLAD. Ecquid illud est, quod hoc facto significatur? CYRILL. Iudæorum namque mentes cum hebetiores adhuc essent, faciem illam legis extrinsecam facile ferebant: ea inquam, quæ per solam litteram significabantur; iisdem non ferenda & abiicienda omnino videbantur, quæ interius latebant, atque vt ita dicam, *2. Cor. 3.* ipsa sensuum veritas. Itaque beatus quoque Paulus scribit, [Nam vsque in hodiernum diem id ipsum velamen in lectione veteris Testamenti manet non reuelatum; quoniam in Christo euacuatur. Sed vsque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum.] Ac de Iudæis quidem hactenus. [Nos vero omnes reuelata facie, inquit, gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem tamquam a Domini spiritu. Dominus autem spiritus est.] Vt enim qui in speculo contemplantur, imaginem & figuram rei veræ vident, non ipsam rem; sic qui Christianæ conuersationis pulchritudinem videre desiderant, si lege tamquam speculo vtantur, optime, quod cupiunt, assequuntur: ipsam enim rerum imaginem ad veritatem transferendo, liquido perspicient, quid Deo acceptum in primis gratumque sit. PALLAD. Sed quæ ratio afferri potest, cur non ab initio veteribus illis noua & Euangelica lex daretur; figuræ vero potius atque vmbæ instituerentur? CYRILL. Quæ sit accurata dispensationis huius ratio, & vt se res habeat, si quid verissimum sit perpendatur, id quidem, pie omnia scienti Deo concedendum est: rationes autem a piis cogitationibus non alienæ, nos ad quantulamcunque cognitionem perducunt, aut eo vsque certe, vt scire videamur, quæ fuerit huius consilij causa. Dicimus igitur, ex Aegypto liberatis Israelitis, frequenti institutione longa, & esca, vt ita dicam, puerili opus fuisse: rudes enim adhuc erant, & qui facile ad absurdissima quæque detorqueri possent. Nam cum ita carnis amore laborarent, vt eius maculas eluere nullo modo possent; cumque animi morbis insanabilibus tenerentur, impossibile quodammodo erat; minimeq. promptum statim attolli ad maximam illam morum elegantiam, vt vitæ rationem susciperent adeo illustrem & admirandam, vt, cum in terris ambularent, conuersationem tamen in cælis haberent, sicut scriptum est. An non perfectorum est solidus cibus? lac vero pueris adhuc magis conuenit? PALLAD. Maxime vero. CYRILL. Pueris igitur institutione opus erat per figuras, & vt ita dicam, delicatiore victu, non eo sermonis genere, quod ad perfectionem institueret, & ad absolutum numeris omnibus statum perduceret. Ita vero leues ac stupidi, & ad omnia perturbationum genera faciles deprehenduntur filij Israel, vt, si diligenter eorum mores ac studia perpendantur, ne vmbra quidem ipsa digni æstimentur: idque Moyses ostendit: Deo namque sic præcipiente, ascendit ille quidem in montem, legem suscepturus, at hi statim in apostasiam lapsi sunt. Vitulo namque confiato, dicere miseri ausi sunt, [Hi sunt dii tui, Israel, qui te eduxerunt ex terra Aegypti.] Adeo indignam leuitatem

tem Moyses grauissime tulit, ac tabulas confregit, in quibus lex erat descripta; cum illos ne vmbra quidem atque figuris, aut vlla certe institutione cælesti dignos esse putaret, qui eo stupore mentis essent, vt tantorum obliti miraculorum, quæ diuina vi ipsorum causa gesta essent, vitulo rursus venerationem deferrent, & Aegyptium illum cultum memoria repeterent. Porro in tabulis illis lapideis adumbrata tum erat veteribus illis lex Dei digito, vt scriptum est. Sed illa figura erant eorum, quæ apud nos in Christo perfecta esse creduntur: describit enim quodammodo in nobis voluntatis suæ cognitionem ille omnium dominus Deus, tamquam calamo vtens suo filio in spiritu; sic enim ipsum appellauit per Dauid dicens, [Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis:] inscripsit enim in omnium cordibus ille calamus patris, id est filius; omnis boni cognitionem, quasi digito quodam Dei, spiritu patris ac suo vsus: digitum namque vocauit spiritum Dei, nunc quidem dicens, [Si ego in spiritu Dei eiicio dæmonia;] nunc vero, [Si autem ego in digito Dei eiicio dæmonia.] Epistolam vero nos spiritualem etiam Paulus appellauit, cum dixit, [Epistola nostra vos estis inscripta in cordibus nostris, quæ scitur & legitur ab omnibus hominibus, manifestati, quod epistola estis Christi, ministrata a nobis, & scripta non atramento, sed spiritu Dei viuientis, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.] PALLAD. Equidem assentior, figuras esse atque vmbas, quæ lege continentur. Sed age, subtiliter & accurate, quæ per figuras tradita sunt, animaduertamus, ac diligenter inuestigemus ipsam pulchritudinem veritatis: ita demum nemini obscurum esse mysterium cultus in spiritu poterit. CYRILL. Equidem horreo, Palladi; neque id sine causa, & grauate admodum ad hoc munus accedo. Harum enim rerum contemplatio ita ardua est, atque sublimis, vt a mei similibus percipi nequeant: ac si quis altitudinem contemplationum earum, quæ latent in lege, spectauerit, non absurde verba illa vsurpare poterit, [Quis sapiens, & intelliget hæc? & prudens, & cognoscet ipsa?] PALLAD. Magnum opus & arduum, Cyrille. Sed [petite, inquit Christus, & dabitur vobis; quærite, & inuenietis; pulsate, & aperietur vobis.] CYRILL. Pergendum igitur nobis est ad ea inuestiganda, quæ vtilitatem asferre possunt, ac preces præmitamus dicentes; [Reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.] Ante alia igitur dicendum nobis est de lapsu hominis in peccatum, deque seruitute atque captiuitate, qua sub omnium communi hoste tenebatur, & quoniam modo hæc a nobis & in nobis fiant. His adiiciendum est, quomodo ab hoc malo emergere oporteat, & excutere seruitutis iugum, qua sub illo tenemur, atque in eum statū quo a principio fuimus, seruante & adiuuante Deo redire possimus. Hanc enim viam si nostra oratio tenuerit, recto etiam itinere progredientur, vt opinor, & reliqua. PALLAD. Recte existimas. nāque oblationes atque hostias offerre Deo spirituales, nempe strenue se & laudabiliter exequenda virtutis studio gerere, minime iis conuenit, qui se nondum a vitiorum seruitute, dominatuque liberarint, sed iis, quorum animus ad libertatem erigitur, & ad excutiendum diabolicæ tyrannidis iugum nō est incuriosus & negligens. CYRILL. Assentior: recte namque existimas. Dicimus igitur factum esse hominem ab initio eiusmodi, vt, quamuis animum haberet peccato, ac vitij præstantiorem; non is tamen esset, vt in vtramcunque partem vellet, se cū non posset. Etenim illi rerum vniuersarum optimo opifici Deo rectissimum est visum, propriæ voluntatis habenas illi permittere, spontaneisq. conatibus tribuere, id vt facerent, quod libitum fuisset. Oportebat enim vt virtus voluntate suscepta, non vi necessitatis coacta videretur, aut ita naturæ lege

Genes. 1. munita, vt cadere omnino non posset: id enim illi supremæ omnium essentia^A atque excellentiæ proprium est. Postea vero quam propriæ naturæ rationibus hoc animal absolutum fuit opifice Deo, statim illius similitudine præditum est. Impressa enim in illo est diuinæ imago naturæ, inspirato spiritu sancto. Ipse namque est spiritus ille vitæ, quandoquidem secundum naturam vitæ Deus est. PALLAD. Ergone anima homini diuinus spiritus est factus? CYRILL. Quomodo non absurdissimum sit ita sentire? Sic enim immutabilis ipsa quoque anima permanisset; nunc vero mutabilis est. Mutabilis autem nullo modo spiritus est; aut, si mutationis morbo laborat, ad ipsam Dei naturam hæc labes pertinebit; siquidem est Dei & Patris & Filij, ille qui substantialiter ex ytroque, nimirum ex patre per filium profuit spiritus. Stultum igitur fuerit putare sanctum spiritum in animam esse conuersum; & in hominis transisse naturam. Sed formata illa massa ineffabili virtute animata fuit, & euestigio spiritus sancti munere decorata: neque enim alia ratione diuina imagine ditari poteramus. PALL. Recte ais. CYRILL. Huic igitur opificio sic exornato Paradisi sedes, in quibus versaretur, largitus est Deus. Sed quia æquum erat, hominem ita exornatum, & cælestium bonorum copia præditum, non facile in arrogantiam pertrahi sinere, non agnoscentem seruilis se esse conditione, modumque certum seruis esse constitutum. (Ille namque latus ad gloriam cursus, & immodica libertas, ad supercilium & execrabile vitium pertrahit) ideo lex illi continentia data est, quæ occasio illi esset dominum agnoscendi, vt per eam semper ad memoriam reuocaretur illius, qui potestatis iure præcepisset, certoque sciret se dominatoris legibus esse subiectum. Sed impia illa Deoq. exosa bellua non quiescebat. *Luc. 10.* PALLAD. Satanam opinor intelligis, qui e cælestibus orbibus fulguris instar deiectus est. Adeo enim puerili stultitia laborauit, vt Deus esse vellet; & quæ supra naturam suam erant, demens animo fingeret. CYRILL. Optime conijcis. Nam cum inuidiæ & peccati esset inuentor, non sibi cessandum putauit, quominus circa terrenum animal, id est hominem, aliquid experiretur. Tum dolo & artibus eum aggressus, ad inobedientiam pertraxit, muliere pro instrumento suæ calliditatis vsus. Semper enim nos ad deformitatem, hoc est, ad peccatum impellunt, quæ nobiscum & in nobis existunt voluptates: mulier autem figura est voluptatis: blanditijs porro voluptatum illectus animus frequenter ad id, quod minime volebat, delabitur. Quod igitur in Adam tamquam in crassiore quadam rerum imagine etiam sensibili modo vsuuenisse conspiciamus, hoc ipsum in vnoquoque nostrum spiritali modo ac latenter impleri, haud difficile est videre; prius namque exorta voluptas fascinat mentem, eoq. paulatim deducit, vt arbitremur iam nullius plane momenti esse diuinæ legis violationem: idque confirmat ille Christi discipulus, cum dicit; [Nemo, dum tentatur, dicat quod a Deo tentatur. Deus enim intentator malorum est; ipse autem neminem tentat. Vnusquisque autem tentatur a concupiscentia sua abstractus & illectus: deinde concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum; peccatum autem, cum consummatum fuerit, generat mortem.] PALLAD. Vera oratio. CYRILL. Cum is igitur Dei gratiam amisisset, ac bonis illis, quibus ab initio donatus fuerat, esset nudatus, eiecta e paradiso deliciarum, & ad deformitatem euestigio conuersa est hominum natura, & quod in interitum ruiisset, patefactum. PALLAD. Necessario sane; Dei namque donorum inopem esse, nihil est opinor aliud, quam ab omni penitus bono extorrem fieri. Facile autem hominis natura ad quæuis absurda deferetur, nisi illam Saluatoris gratia in virtute

^A tute sustineat, ac bonis cælestibus, quorum est ipsa fons, augeat. CYRILL. Recte sane dicis. Iure enim optimo tibi assentior; alit enim ad spirituales vires accipiendas panis ille viuus, id est Dei verbum. Scriptum est enim; [Panis confirmat cor hominis:] seruitute quoque & prauis affectibus liberat, & aurea libertatis gloria decorat. At si manum quodammodo contraxerit Deus, horumque bonorum nobis copiam minime suppeditarit, necesse est omnino, vt in mala etiam præter voluntatem incidamus, atque ab omni prorsus virtute delabamur, ac veluti alterius iugum subeamus, ad eaque mala, eamque iniuriam perueniamus, vt non multum absit, quin ipsam quoque iam intelligentiam, quæ ad omnia nobis bonorum genera adipiscenda & administra est & coniuncta, amittamus, vt appareat, sapientia quæ secundum Deum est, plane destitutam esse eius, qui in hoc malum incidit, mentem, a satana adulteratam, & illius libidini & intemperantiæ nullo negotio prostitutam. ^B PALLAD. Demonstrabisne quo pacto id accidat, an in nudis cogitationibus nos fluctuare sines? CYRILL. Minime vero. Ostendam enim vt res patitur, pulcherrime; & ea quæ veteribus acciderunt, artificiose ad rerum spiritualium figuram expressius effingam. Nam ea, quæ veluti sensibus & aspectui corporeo sunt exposita, rerum, quæ subtili contemplatione cernuntur, imagines euidentem atque peripicua esse poterunt. Scriptum est enim de Patriarcha Abraham; [Et facta est fames in terra: & descendit Abraham in Aegyptum, vt peregrinaretur ibi; quia inualuerat fames in terra:] dulci enim & natali solo relicto, in aliam se regionem contulit, quam ostenderat Deus. [Exi enim inquit de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam monstrauero tibi.] Ingrauescente autem fame, & inuitabile damnum inferente, inuitus Aegypti regionem inuisere coactus est: in qua non vt habitator, sed vt peregrinus versaretur. PALLAD. Quorsum hoc spectat? ^C CYRILL. Optimam nobis rerum secretiorum contemplationem informat. PALLAD. Quonammodo? CYRILL. Iudæos de incredulitate obiurgans, ait Deus; [Ecce inducam famem super terram, non famem panis, neque sitim aquæ, sed famem audiendi verbum Domini, & ab oriente vsque ad occidentem circuncursabunt quærentes verbum Domini, & non inuenient.] Num igitur, Palladi, hoc famis genere oppressos, & a subministra-tione illa Dei, quæ nos in virtute continet lapsos, escaque carentes illa cælesti atque superna, non omnino necesse est inquilinum quodammodo ac velut exulem fieri animum ad deteriora iam demigrantem, & ex virtutis firmitate tamquam ex propria regione pulsum, descendere in alium habitum, atque voluntatem, non adhuc Dei imperio, sed sceptris diabolicis subiectam? parens enim opinor & rex peccati is est, qui primus illud in mundum intulit, cuius figuram atque imaginem tenere non absurde, vt opinor, intelligere possumus Pharaonem illum Aegyptiorum principem, apud quos densæ erant errorum tenebræ, nec vllum omnino vitiorum genus, cui non studium impenderent. PALLAD. Et quanam fuit Abraham affectus molestia, ex eo quod in Aegyptum descenderat? CYRILL. Maxima sane; propemodum enim vltra omnem malorum modum perlatus est. id autem facile disces, cum scriptura dicat, [Factum est autem, cum ingrederetur Abraham in Aegyptum, videntes Aegyptij mulierem, quod esset pulchra nimis, & viderunt eam Principes Pharaonis, & laudauerunt eam apud Pharaonem, & induxerunt eam in domum Pharaonis.] Vide igitur, Palladi, illum propemodum vxorem amisisse. PALLAD. Quam asper casus, & grauiter ferendus! CYRILL. Atqui hoc idem spiritaliter in nobis ipsis vsu venit. Quibus enim acciderit e con-
fucta

fueta & dulcissima honestate ac virtute; tamquam e sua patria pelli, & ad de-
 teriora descendere, & sceptris diabolicis subdi, eos vndique omnibusq. modis
 aggrediuntur, ijsq. vehementer insidiantur illæ improbæ atque aduersariæ po-
 restates; ac si quem ex ijs, qui sibi subiecti sunt, haud mala esse viderint intelli-
 gentia, cum suo duci vendicare conantur, atque illius libidini subiiciunt, vt
 non iam amplius Deo, sed satanæ fructificet: [escæ namque illius (vt scriptum
 est) electæ sunt;] ac demulcere student quodammodo captiuum ac sublapsum
 animum, ne si acute perspiciat, ad libertatem a seruitute refugiat. Itaque con-
 ciliant illi nonnunquam in terrenis rebus voluptates, & inanibus oblectatio-
 nibus augent, vt illi quoque AEgyptiorum Principes fecerunt, qui Abraham
 amissa coniuge, blandiendo, honoribus ac donis a maximo mæore auocare
 cupiebant. Scriptum est enim, [Abraham benigne vsi sunt propter illam:]
 haud dubium, quin propter Sarram, [& fuerunt illi oues & boues & asini &
 serui & ancillæ & muli & cameli.] Cum enim in præcipuis rebus iniuria nos
 afficiat, & fetum fecunditatemq. ingenuam nobis adimat Satanas, & tyranni-
 ca vi suæ libidini & intemperantiæ nobilitatem animi subijciat, rerum terrena-
 rum oblectamentis vicissim deuincit. In eam vero insaniam olim est progressus,
 vt ipsum quoque Christum tentare veritus non sit: [& assumens (inquit) eum,
 ostendit ei omnia regna orbis terræ in momento temporis: & dixit ei diabolus,
 Tibi dabo potestatem hanc vniuersam, & gloriam eorum. Tu igitur, si adoraue-
 ris coram me, tua erunt omnia, quia mihi tradita sunt, & cui volo, do illa.]
 Pallad. Recte habet. Ceterum dic, obsecro, ijs qui in hæc mala inci-
 derunt, quodnam leuamen, quodue auxiliū existere possit. CYRILL. Deus,
 Palladi, & eius gratia, quæ non vsquequaque permittit infirmum animum sub
 pedibus esse Diaboli, sed protegit ac liberat eum, qui se tueri ac defendere
 nullo modo potest. Licet autem videre, si velis, id ipsum Abraham patriar-
 chæ contigisse: cum enim desperasset vir iustus, neque omnino aliquid effice-
 re posset, medius interuenit Deus, qui ab AEgyptiorum intemperantia mu-
 lierem liberauit. [Flagellauit namque Dominus Pharaonem flagellis magnis
 atque terribilibus, & domum eius propter Saram vxorem Abraham:] quo fa-
 cto vix tandem iusti hominis coniugem ab intemperantia liberã dimisit. Deus
 igitur & quidem solus, captum animum ex diaboli manibus eripere facile po-
 test: atque ad honestatem pristinam reuocare. PALLAD. Inopia igitur
 cælestium bonorum depulsi quandoque ad turpes atque execrandas actiones
 delabimur. CYRILL. Ita sentio. PALLAD. Attamen diuinæ beni-
 gnitati congruere videtur, non permittere, vt in huiusmodi aliquid incida-
 mus. CYRILL. Congruit & quidem maxime id Deo, atque adeo vult,
 Palladi: alioqui minime bonus esset, nec sane virtutis amans, nisi hoc erga
 nos esset animo. Sed quod hæc nobis accidunt, nostra culpa est, qui omnium
 dominum ad iram commouemus, quo facto, in animum infirmum parumque
 virilem ille nos coniicit. An tu minime exaudis eius vocem, cum per quendam
 sanctorum prophetarum clamat, [Ecce ego do super populum istum infirmita-
 tem; & infirmabuntur in illa parentes & filij simul, vicinus & proximus eius
 peribunt.] Scribit etiam de quibusdam vir sapientissimus Paulus, [Et sicut
 non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sen-
 sum, vt faciant quæ non conueniunt.] Id ipsum magis perspicuum facit Esa-
 ias, dicens tamquam ex persona filiorum Israel, aut eorum certe, qui in pec-
 cata lapsi essent, [Ecce tu iratus es, & nos peccauimus.] PALLAD. Num
 igitur, obsecro, segnitia atque inertia decedentes ab officio, ac peccatis ir-
 ritti, coniiciemus culpam in Deum, & eius iras accusabimus, tamquam pro-
 pterea

pterea peccauerimus? CYRILL. Ille vero minime culpandus a nobis est; id
 enim esset insaniam: sed, cum dicimus; [Tu iratus es, & nos peccauimus,] tale ali-
 quid intelligimus, Nisi te benignum habuerimus, Domine, nihil erit, quod
 prohibeat, quominus a peccati tyrannide opprimamur, propter nostræ natu-
 ræ infirmitatem, atque ita denique omnibus malis implicemur. PALLAD.
 Intelligo quod dicis. CYRILL. Superna itaque cura ac prouidentia spo-
 liati, cum de nimia nostra inertia atque ad nequitiam præcipiti propensione
 poenæ a nobis sumuntur, infirmi tum & capti faciles & quo non eius generis
 malo laborare deprehendimur? In promptu autem tibi est, id aperte perspi-
 cere, legenti Hieremiæ verba. Efferata namque Iudæorum multitudo, quam-
 uis admodum abunde luxuriaret, ac diffueret in summa Dei liberalitate, cum
 & hostibus omnibus dominaretur, & ad summum denique humanæ gloriæ ver-
 ticem peruenisset, durissimam tamen atque peruicacissimam perfidiam est me-
 ditata. Itaque cum Moyfi mandatis multam salutem dixissent, ac sanctas le-
 ges profus pro minimo haberent, præcipiti impetu in mortem atque perni-
 ciam ferebantur. Sub quercus namque & populi & arboris frondentis vmbra
 iuxta prophetæ vocem, aras extruxerant, & in nemoribus arborum multitu-
 dine consistis, lucis ad dæmonia colenda constitutis, illa bouum victimis & tu-
 re, & alio omni cultu venerabantur, Deos & conseruatores, & omnibus eius
 generis nominibus opera sua appellare non erubescerent. Quinetiam in eam
 stultitiam peruenerunt aliquando, vt iam impias illas suorum liberorum cædes
 sibi gloriæ esse putarent, tantoque scelere opimam se illis victimam offerre exi-
 stimarent. Neque vero intra hos fines impietas filiorum Israel stetit; sed tan-
 tis facinoribus additamenti cuiusdam vice in dies adiciebant effrenatam ad
 absurdissima quæque licentiam. Itaque aduersum se benigni licet legislatoris
 iram haud leuiter prouocauerunt. Ergo quoniam eius seruitutem audacissi-
 me illi repulerant, permisit is, vt ab hostibus opprimerentur, & ad necessariam
 abducerentur seruitutem, qua sub ditione Chaldæorum Babyloniorumq. fue-
 runt. Qui cum relictis quæ domi erant, venissent, vt illos captiuos ducerent,
 ac sanctam illam nobilissimamque urbem incenderent, tum vero iis, qui oppu-
 gnabantur, vix tandem animo insedit, vt Hieremiam prophetam consulere-
 nt, quis finis illius mali esset futurus. [Et dixit (inquit) Hieremias, Sic dicetis Se-
 deciæ, Hæc dicit dominus, Ecce ego conuerto arma bellica, in quibus vos pu-
 gnatis aduersus Chaldæos, qui concluderunt vos extra murum, in medium ci-
 uitatis huius, & debellabo ego vos in manu extenta, & in brachio forti, cum
 furore, & ira magna; & percutiam omnes habitantes in ciuitate hac; homi-
 nes & iumenta in morte magna, & morientur.] Deinde post nonnulla, [Et
 ad populum, inquit, istum dices, Hæc dicit dominus, Ecce ego dedi coram vo-
 bis viam vitæ, & viam mortis: qui manserit in ciuitate hac, morietur in gla-
 dio, & in fame, & qui egressus fuerit, vt transeat ad Chaldæos, qui conclu-
 serunt vos, viuet, & erit anima eius in spolia, & viuet; quia obfirmaui faciem
 meam aduersus urbem hanc in mala, & non in bona; & in manus regis Baby-
 lonis tradetur, & incendet eam igni.] Intelligis igitur, si nostris malefactis
 Deum offenderimus, fore vt hostium potentiaë miseri obsistere non possimus,
 sed opprimente nos atque inuadente ira diuina, serui simus ex liberis, ignobi-
 lemque vitam, atque miserabilem ducamus. PALLAD. Recte ais. CY-
 RILL. Etenim Dei lex facilem hominem atque obtemperantem ad perfe-
 ctam viuendi ratione perducit, ac lucernæ quodammodo vsum cuique præbet
 ad ostendendum, quid expediat, quid ve necesse sit; quam qui reuerbitur,
 is opinor, non ignobilem vitam transiget, & veluti in sancta ciuitate, nimi-
 rum

Hierem. 6.

Hierem. 21.

rum in illa firmitate virtutis, ac stabilitate religionis habitabit. At vero si quis **A** voluerit se in huius mundi voluptates tamquam in nemus quoddam, ac florentem, & arboribus densam siluam libentissime conuicere, & in huius vitæ oblectamentis versari, ac multiformem voluptatē tamquam idolorum quoddam examen, in cor atque in animum admittere, & alacritatis suæ fructus dæmoniis incendere, is vero iure optimo a diuino præsidio excidet, & vt paratissima præda capere volentibus proposita erit, ac veluti e sancta ciuitate pulsus, nempe a priore illa morum honestate, denique tamquam necessario seruitutis iugum ad imperantium arbitrium descendet, & longe erit a Deo affectuum genere, transfereturq. Babylonem, id est, ultra terminos terræ illius sanctæ, in qua [notus est Deus, & magnum nomen eius.] Itaque clamabant ij, qui tam graui ærumna premebantur, & in ditionem hostium venerant, & illam apud eos mansonem tamquam mancipijs dignam atque seruilem non ferebant, [Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum recordamur tui Sion:] huiusmodi nãque malo, nisi fallor, laborat humanus animus. **PALLAD.** Quonam tandem? **CYRILL.** Segnis est & supinus fere ad ea bona, quæ sunt in manu concupiscenda, neque admodum ea expetit, quæ sunt in eius potestate sita. At, si qua facta fuerit in alteram partem inclinatio, & ornamentis, quæ habebat, spoliari contigerit; tunc vix tandem in malis intelligit, quid omnibus viribus propulsandum fuisset, quamq. eius mali impetum atque incurfionem prospiciendo fugiendum, ne in discrimen se coniceret. **PALLAD.** Ita est. **CYRILL.** Necessarium est igitur, & sapientiæ plenum, & in primis vtilissimum, præcidere malorum causas, & coactæ seruitutis aditum præcludere, & ea summo studio declinare, quæ, si experiri contigerit, in omnibus malis versabimur. **PALLAD.** Ita se res habet. **CYRILL.** Ac si diuina nobis ira necessariæ seruitutis iugum imponatur, adeo vt in reprobum sensum descendendum sit, obsistere quidem haud facile fuerit. Illud tamen dixerim, expedire vel meminisse solum, ex quibus in quæ declinauerimus, atque acerbè deslere tum nostram incuriam, tum superni erga nos auxilij inopiam: [illa namque tristitia, quæ secundum Deum est, pænitentiam in salutem impanitentiam operatur.] Sed si nobis diuina ira non immineat, atque liberum sit & velle, & quod visum fuerit, facere, & illam in vtramque partem propensionem, ad malum inquam & ad bonum, solutam ac liberam & ab omni penitus coactione alienam retinere liceat, cauendus est strenue ille in nequitia languor, ac repellendæ, ni fallor, eæ voluptates, quarum largitio in potestate sit hostium, vitandumq. ne in hostiū ditione simus, qui huius mundi principes esse dicuntur; etiam si alicui fortasse pars aliqua felicitatis adsit, felicitatis inquam illius, quæ in mundo hoc magna putatur quidem, sed turpem omnino exitum atque deformem habet. **PALLAD.** Quo tandem modo? **CYRILL.** Visne vt veterum exempla sumamus? **PALLAD.** Maxime. **CYRILL.** Cum fame conficerentur omnes fere homines, qui, vt in summa dicam, vbique terrarum erant, visum est filijs Iacob in Aegyptum descendere: erant autem adulescentes numero decem. Id autem, cuius gratia peregrinationem suscipiebant, erat vt coëmerent escas, præterea nihil: postea vero quam eius rei com potes facti sunt, atque agniti iam, quod fratres essent Ioseph, qui tum frumenta vendebat, & princeps erat terræ Aegypti, rem gestam auribus accepit Pharaon, [& dixit, inquit, Pharaon Ioseph, Dic fratribus tuis, Hoc facite; Implete saccos vestros, & abite in terram Chanaan, & accipientes patrem vestrum, & substantiam vestram, venite ad me, & dabo vobis ex omnibus bonis Aegypti, &

*Psal. 75**Psal. 136**2. Cor. 7.**Genes. 45.*

Apti, & comedetis medullam terræ. Tu autem præcipe hæc, vt accipiant plaustra de terra Aegypti liberis vestris & vxoribus, & tollentes patrem vestrum venite, & ne parcatis oculis supellecilibus vestris, quia omnia bona Aegypti vobis erunt.] Itaque Aegyptiorū princeps his ocium & voluptates affluentissime præbiturum se pollicebatur; plaustra quoque largiebatur, vt illos, vt puto, reformidantes ad descendendum alliceret. Hi vero cum vniuersa familia statim descenderunt, temporariorum ciborum vsu ratione nescio qua, terræ regioniq. a Deo datæ præferentes: multo namque melius atque vtilius erat ex illa sibi pastum quærere, quamuis non sine aliquo labore id effici posset. Postea vero quam in Aegyptum venerunt, putabant se fortasse iam effugisse labores, quos domi habuerant, eratq. illis præsentium voluptatum sensus periuicundus. Sed interiecto tempore multitudo illa iam inde a suis maioribus ingenua ac libera, turpe seruitutis iugum subiit. Igitur mundana felicitas, cui adiunctus est ille ad turpiora lapsus, respuenda est, Palladi, si quam rationem libertatis habemus, & seruitutis & rem & sensum execramur atque auersamur. **PALLAD.** Optime dixisti. **CYRILL.** Quid vero prohibet quominus illud quoque dicamus, quod, vt mihi quidem videtur, non mediocre simul cum iis, quæ modo diximus, vtilitatem continet. **PALLAD.** Quidnam illud est? **CYRILL.** Rabfices Babylonius Assyriorum exercitus Imperator, multitudinem militum innumeram contraxerat, veneratq. oppugnaturus, immo vero, vt ipse putabat, nullo negotio sanctam ciuitatem ex imis sedibus euerfurus: deinde antequam tela coniceret, meditatã illam, & nimium exercitatum loquacitatem aduersus Deum vibrauit. Itaque cum multa maledicta coniecisset, ad extremum illis verbis est allocutus eos, qui in sancta ciuitate habitabant, [Hæc dicit Rex Assyriorum, Si vultis benedici, egredimini ad me, & comedite vnusquisque vitem suam, & ficus suas, & bibite aquam de cisterna vestra, quousque veniam, & transferam vos in terram, quæ est sicut terra vestra, terra frumenti & vini, & panum & vinearum.] Vide igitur & hunc polliceri sub vite & ficu voluptatem, atque oblectationem. Illud porro adiecit, [Bibite aquam de lacu vestro.] **PALLAD.** Sed quidnam hæc sibi volunt, si ad spiritualem contemplationem transferantur? **CYRILL.** Duobus, vt arbitror, modis nequitia vis in nobis perficitur, aut enim extrinsecis voluptatibus, aut in fitis atque in nobis hærentibus, homines ad peccandum faciles vel sua sponte, vel ab alijs ad oblectationes percipiendas persuasi, ad absurdissima quæq. lapsi esse deprehenduntur: idque verum esse, ille Saluatoris nostri discipulus ostendit his verbis, [Omne, quod est in mundo, aut concupiscentia carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ:] insita namque est & in nobis ipsis infixæ & hærens concupiscentia carnis, eamq. peccati legem beatus quoque Paulus appellat, habitantem in membris carnis. Externæ autem voluptates atque aduentitiæ oblectationes eæ sunt, quæ oculorum sensu percipiuntur. Diuitias enim per oculos admirantur homines, necnon vestium pompam, reliquaq. omnia, quæ si assequerentur nonnulli, maxima iucunditate fruerentur. cum illa haud mediocria putent. Ergo vitis quidem, & ficus externæ illius & aduentitiæ delectationis ac voluptatis figuram non absurde tenent, cum simul rerum, quæ in mundo sunt, breuem fluxamque naturam, & simul dulcedinem coniungant cum ea vi, quæ caput tentet, & tenebras offundat, non ineleganter ostendant: etenim mundana voluptas omnis dulcem habet ad præsens sui perceptionem; sed eum, qui se perceperit, tenebris complet, & grauius ebrium reddit. At vero lacus figura est in fitorum in nobis motuum: neque enim

*4. Reg. 19.**Esai. 36.**1. Ioan. 2.**Rom. 7.*

enim aduentitij sunt hi similiter atque illi, sed in nobis velut e fonte manant, cum ex ipsa nostra carne scaturiant. Harum igitur omnium tam naturalium quam aduentitiarum voluptatum liberam nobis perceptionem affluentiſſimamq. oblectationem fore inquirunt illæ nequiſſimæ potestates, si continentia velut sancta atque firmissima ciuitate relicta, ad regem Babylonis, qui figuram Satanæ tenet, accesserimus. Itaque Rabfaces quidem indulgere illis præsentem voluptatem, eique se adiecturum pollicebatur, si ad Babylonios defecissent; at illi cum saperent, minime id sibi persuaderi passi sunt. Sequitur enim omnino, vt, qui volens mundanas voluptates amplectitur; is nolens in seruitutem incidat, & in captiuorum numero censeatur. PALLAD. Vera dicis. Sed quomodo de tantis malis eripi possimus, iucundissimum fuerit, si exposueris. CYRILL. Quonam alio modo, nisi illi priori contrario? Nam cum nostrarum voluntatum momentis ad vitam turpiter agenda propenderemus, & illam perfectæ vitæ elegantiam abiiecissimus, ad ignobilem ac seruilem animum prolapsi sumus, cum sola ea, quæ super terram sunt, saperemus, atque omnibus modis carnis voluptatibus incumbere. Itaque permisit Deus, vt in reprobum sensum delaberemur. PALLAD. Contrario igitur cursu nobis est ad virtutem remeandum. CYRILL. Et quidem nulla interposita mora, Palladi, ita vt nobis mundanam hanc vitam non esse expetendam ducamus, iuxta illud, quod est a Paulo præclare dictum, [Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo;] sed potius eo desiderio ardeamus, nomen vt nostrum in cælis describatur, patriamq. nostram atque ciuitatem illam supernam æstimemus, clamemusq. ad Deum, [Remitte mihi, quia advena ego sum in terra, & peregrinus sicut omnes patres mei.] Nam qui in terris ambulat, ius autem ciuitatis præclarum in cælis habet, is demum advena & peregrinus ex ipsis rebus plane comprobatur. Itaq; Saluatoris nostri discipulus id tamquam præclarum atque gloriosum putare nos ipsos iubet his verbis, [Fratres, obsecro, tamquam aduenas & peregrinos, abstinere vos a carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam. PALLAD. Num igitur, sic affectum esse, id est a carnalibus concupiscentiis cessauisse, satis est ad virtutem præstandam? CYRILL. Si quidem hæc quoque sapienter accesserint, quæ ad illam alteram morum probitatem, spiritualem nempe, spectant: scriptum est enim, [Latum mandatum tuum nimis.] Quid? nonne duplex est in nobis inquinamentum, animæ inquam ac spiritus? Igitur æquissimum esse arbitror, vt iis, quæ inquinare solent, æqualia ac paria succedant, quæ abstergerendi vires habeant. PALLAD. Recte dicis. CYRILL. Vt igitur duplex est macula, animi & corporis; sic ite purgatione aliam animæ, aliã corporis esse, conuenientissimum est. Ceterum hoc ipsum, nempe præsentem vitam incolatū putare, iis qui ita sunt affecti, non esse inutile, per facile videri potest, si cui placuerit, in Abrahamâ eius rei imaginem intueri, cui dictum a Deo est, [Exi de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrauero tibi, & faciam te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, & eris benedictus; & benedicam benedicientibus tibi, & maledicentibus tibi maledicam; & benedicentur in te omnes tribus terræ.] Intelligis igitur, quod non ex terra & domo solum, sed etiam ex cognatione, atque adeo ex domo patris discedere iussit, & venire in terram, quam ipse, qui vocabat, ostenderet. PALLAD. Sed quidnam hoc sibi vult? CYRILL. An vero, cum Deus nos ad sequendum se vocet, haud dubium, quin spiritualiter; cumque eos, quos illi honorare placuerit, ex mundana vita, voluptuosa inquam, & carnis desideriis dedita, exire velit, negari potest, quin aperte

A

B

C

D

A stultissimum sit, quidpiam putare huic tantæ rei esse præferendum? Immo vero pro nihilo habeatur patria, genus, domus patris, ipsa denique terrenarum rerum possessio. Itaque etiam ipse Saluator ad similem nos animi fortitudinem vocabat dicens, [Qui amat patrem aut matrem super me, non est me dignus; & qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus; & qui amat filium super me, non est me dignus.] Adiecit etiam illud, [Et omnis, qui dimiserit fratres aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, aut domos propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.] Quid? non summæ fortitudinis, illius inquam, quæ in Christo est, opus esse confiteris, hanc adeo præclaram, spectatamque virtutem, quæ nihili pendat hæc omnia; sequi autem Christum, plurimi faciat? PALLAD. Ego vero fateor, nam & ab illa præstantissima spe, & a iucunditate, quæ est in Christo, exciderunt, qui venire, cum ad nuptias essent vocati, renuerunt; ex quibus vnus dixit, [Uxorem duxi, & non possum venire:] alter vero, nescio quid se coemisse cum diceret, diuinæ vocationi temporalia prætulit. CYRILL. Præclare sane, Palladi: exhilaras enim nos, cum congruentia dicis, & ingenij alacritate præcurris ad nostræ orationis finem acriter intelligendum. Vide igitur, iis, qui integre atque perfecte Deum sequuntur, & spei, quam in illo constituerunt, res carnales, ac mundanam voluptatem posthabent, contingere omnino, vt cælestem benedictionem abunde consequantur. Quid enim ait ad Abraham? [Et faciam te in gentem magnam, & benedicam te,] & ea, quæ sequuntur. Vides ergo quantis illum spiritualibus bonis cumularit? Iam vero quemadmodum excedat e natali solo Abraham, nonne dignissimum est, vt videamus? [Accepit enim, inquit, Saram uxorem suam, & Lot filium fratris sui, & omnem substantiam ipsorum, quam possederant, & omnem animam, quam possederant in Charran, & exierunt vt venirent in terram Chanaan: & pertransiuit terram Abraham per longitudinem eius, vsque ad locum Sichem ad terram sublimem.] Excessit quidem ex Charran, nec vllas ibi rerum suarum reliquias dimisit, sed cum genere vniuerso quodammodo, vniuersaq. familia summa cum alacritate contendit in terram Chanaan, quam Deus ostenderat. Deinde pertransit terram per longitudinem eius, & in terram peruenit sublimem. Quisquis enim decreuerit diuinis obsequi præceptis, ac supernam vocationem præcipua cura excipiendam putarit, exeat is e voluptuosa vita totus omni ex parte, ac veluti cum genere vniuerso; neque vllam mentis suæ partem ibi relinquat, vbi antea versabatur. Sic enim rite proficietur, terramq. pertransibit, ad quam est a Deo vocatus, vt quemadmodum scribit beatus Paulus, [possit comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum] mysterij Christi. Tunc enim optime ad terram sublimem ascendet, id est, ad animi habitum, qui in superiore virtutum loco situs est, nulla ex parte ad carnis voluptates proiectus atque procliuis. Is autem, qui eo peruenerit, quid boni assequatur, ex ipsis sacris litteris intelligemus. [Apparuit enim, inquit, Dominus Abraham, & dixit ei, Semini tuo dabo terram hanc. Et ædificauit ibi Abraham altare Domino, qui apparuerat ei:] nam cum adhuc in patria commoraretur, necdum ad sanctam terram se se contulisset, solum illud responsum accepit, quo in aliam regionem, omni cura patrij soli posthabita, migrare iubebatur: postea vero quam cum tota domo vniuersaq. supellectili venit in terram Chanaan, atque ad terram sanctam ascendit, tum vero illi diuinæ visionis gratia concessa est, speiq. firmitas adiecta, confirmatione pollicitationis, altarisq. extruendi iam potestas facta. Ad nos item simili ratione, quamdiu in

Math. 10.

Math. 22.

Genes. 12.

Genes. 12.

Ephes. 3.

Genes. 12.

B

mundo

mundo manemus, & in illius impurissimis voluptatibus inhærescimus, nulla **A**
 permanabit a Deo gratia. Sed, si vocati, diuinis legibus obtemperauerimus,
 & ad omnium bonorum expeditionem atque alacre studium tamquam in excel-
 sam terram conscenderimus; tum vero nobis immittit Deus gloriæ suæ cogni-
 tionem, & spei firmitatem pollicetur, adeoq. fortem in nobis animum effi-
 cit, vt iam possimus hostias offerre spirituales, & Christi bonus odor fieri Deo
 & patri, sicut scriptum est; exhibere etiam ipsum quoque corpus hostiam vi-
 uentem, placentemque Deo; nempe rationalem illum & in spiritu cultum,
 qui Deo est in primis acceptus: libenter enim amplectitur spiritualis illius
 obsequij ritus, atque illud hostiam spirituales putat. **PALLAD.** De-
 cet igitur, vt a turpioribus factis digressi, ad meliorem vitam nos confera-
 mus, supernamque vocationem libentissime amplectamur, in iisque rebus
 maxime versari cupiamus, quæ a lege probantur, & a Deo optima iudican-
 tur. Nam retrorsum abire velle, & ad ea reuerti, a quibus lædimur, id vero **B**
 culpa minime vacat. **CYRILL.** Minime vero, Palladi; periculosissi-
 mum est enim in eos morbos velle rursus incidere, e quibus recreatus fue-
 ris: nam iis, qui semel Dei ope ex mundana conuersatione sint erepti, ad
 eam vel respicere solum, ac memoria repetere peccata, atque ad ea ada-
 manda animum appellere minime tutum est. Itaque admirabilis ille psal-
 morum auctor orabat dicens, [Auerte oculos meos; ne videant vanita-
 tem.] Vanitas enim reuera est huius vitæ distentio, atque rerum tempora-
 lium inanis oblectatio, a quibus disungi atque recedere oportere, earumq.
 rerum vel solam cogitationis cum voluptate coniunctam considerationem ei,
 qui recte ingredi velit, esse cauendam, hinc facile intelligi potest. **PAL-
 LAD.** Vndenam, quæso? **CYRILL.** Sodomorum habitatores, cum
 ad eas voluptates, quæ præter naturam essent, immaniter velut æstro quo-
 dam stimulantur, cumq. contempta congressus lege, quam liberis procrean-
 dis natura ipsa præscripsit, masculorum specie illecti, ad libidines excitaren-
 tur, nullaq. adeo absurda res esset, a qua perpetranda abstinerent, iram Dei **C**
 prouocarunt, & creatorem alioqui benignum, ad pœnas ab eis repetendas
 descendere quodammodo coegerunt. Itaque, cum tempus luendi supplicij
 instaret, absumpta iam quodammodo diuina in eis patientia, ingressi sunt So-
 domam, qui id perfecturi erant. Sic namque scriptum est, [Venerunt au-
 tem duo angeli Sodomam vespere. Lot autem sedebat prope portam Sodo-
 morum. Videns autem Lot, surrexit in occursum eorum, & adorauit pro-
 nus in terram & dixit, En domini, declinate in domum serui vestri, & di-
 uertite, & abluite pedes vestros, & mane surgentes proficiscemini in viam ve-
 stram. Et dixerunt, Non; sed in platea manebimus. Et coegit illos, & decli-
 nauerunt ad eum, & ingressi sunt domum eius: & fecit eis conuiuium, & coxit
 azyma, & comederunt antequam irent cubitum.] Lot namque cum ex ge-
 nere esset Abraham, & in rectis legibus educatus, & in Deum pietati non mi-
 nimam curam impendisset, habitabat in Sodomis. Erat autem apud eos adue-
 na & hospes & genere & moribus. [Quæ enim societas luci ad tenebras? vel
 quæ pars fideli cum infideli?] sicut scriptum est. Itaque cum contemneret vi-
 tia indigenarum, ac per illud iter vitæ ingrederetur, cui assuetus erat, sanctis
 adhærescebat studiis; atque cum hospitalitatis legem in primis coleret, in ip-
 so urbis aditu sedens, ingredientiæ benigne accipiebat: sciebat enim id esse
 Deo pergratum. Cum vero venissent ij, qui hominibus libidine effrenata fu-
 rentibus supplicium illaturi erant, (par id erat angelorum) occurrit alacriter,
 & benignitatis suæ specimen euidentissimum illis præbet in eo, quod illos sa-
 lutauit.

1. Pet. 2.

2. Cor. 2.

Rom. 12.

Psal. 118.

Genes. 19.

2. Cor. 6.

A lutauit. Adorauit enim pronus in terram; & vt domum eant, hortatur, ca-
 ritatisque legibus perfruantur. At illi, Minime, inquit, sed in platea ma-
 nebimus. Quibus verbis hospites quidem se & sine recto esse significabant; si-
 mul vero hominem hospitalitatis studiosum ad maiorem, vt arbitror, studij
 contentionem incitabant, ac propemodum non ineleganter clam insimula-
 bant, haud illi honestum fore, si se tectis exclusos & in triuiis abiectos dimit-
 teret: quod ipsum cum ille vir iustus intellexisset, vehementius cogere cœ-
 pit; neque tamquam infirmo esset animo, parumque solido, illorum recusa-
 tionem pro occasione rapuit. Itaque domum eos ducit, panes azymos appo-
 suit, conuiuium instruxit. Atque hæc quidem ille vir iustus. Sodomitæ vero
 aperto ac turpi voluptatis morbo cum laborarent, hominis pij domunculam
 nefarie ambiunt, atque extremæ impudentiæ terminos egressi, permitti sibi
 postulabant consueta flagitia suscipere. Deinde cum hospitalitatem sectari de-
 buissent, libidine, quæ præter naturam erat, vexare malebant; ipsi Lot præ-
 terea, cum illos a tam immanibus fœdisque cœptis auertere conaretur, vim
 afferre volebant, parumq. abfuit, quin illi vim adferrent, nisi adfuissent il-
 li seruatores: [extendentes enim, inquit, viri illi manus suas, pertraxerunt
 Lot ad se domum: & fores domus clauserunt: homines autem, qui ad fo-
 res erant domus, percusserunt cæcitate a minimo vsque ad maximum, &
 defatigati sunt quærentes ianuam.] Neque vero auxilium, quod illi præsta-
 bant, intra hunc modum stetit, scriptum namque est iterum, [Cum vero mane
 factum esset, vrgebant angeli Lot, dicentes, Accipe vxorem tuam, & duas filias
 tuas, quas habes, & exi, ne & tu pereas cum iniquitatibus ciuitatis. Et turbati
 sunt, & tenuerunt angeli manū eius, & manū vxoris eius, & manus filiarū eius;
 eo quod Dominus parceret illi.] Id porro esse argumento euidentissimo po-
 test, nos non verbis tantum & admonitionibus in animum immisissis, incitari
 vt a peccatis recedamus: sed etiam ad eam erga nos benignitatem descen-
 dere omnium saluatorem Deum, vt efficaci nos auxilio iuuet; iuxta illud,
 [Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me.] Nam
 quia hominis natura non est admodum firma, neque satis virium habet, vt
 emergere e vitiis possit, opem illi fert in ea re Deus. Itaque duplicem gra-
 tiam tribuere cognoscitur; cum enim monitis suadet, tum adiuuandi ratio-
 nes inuenit, easque præsentī malo vimq. nobis afferente valentiores efficit.
 Videri autem facile potest, verum esse illud, paucos admodum esse quibus
 iustitia curæ sit, multamque in hac vita penuriam proborum hominum: [vi-
 rum enim fidelem, vt scriptum est, difficile est inuenire:] tamen eiusmodi
 homo electus est, & diuina cura atque prouidentia non mediocri dignatus.
 Quamuis enim in hac vita sit inter ceteros mistus, nihil tamen ex ea re dam-
 ni passus, vt lilium e spinis decerpitur: neque iustum hominem fas est, vt san-
 cti viri testantur, cum impiis perire. **PALLAD.** Ergo Dei benignitate,
 ac sanctorum angelorum ope, tum nequitia dominatum excutiemus; tum il-
 lud quoque proculdubio assequemur, vt nusquam omnino in prauorum ho-
 minum pœnis simul implicemur, Deo freti, qui aperte proclamant prophe-
 tæ cuiusdam voce, [Ego dominus Deus tuus, qui teneo dexteram tuam, qui
 dico tibi, Noli timere, Iacob, exiguus Israel, ego auxiliatus sum tibi; dicit
 Dominus, qui redemi te, Israel.] **CYRILL.** An vero parum ostēditur Deum
 omnipotentem esse sanctorum hominum adiutorem, in eo quod Lot manu fuit
 angelorum apprehensus? illi enim angeli, figurā Dei non absurde tenent, cum
 tres prius ad Abraham accesserint ad quercum Mambre, duo rursus aduersus
 Sodomam venerint: neque enim Pater iudicat quenquam, iuxta Saluatoris no-
 strum.

2. omni T.

di. dicitur M.

2. omni T.

Genes. 19.

2. arcit.

2. 103.

Psal. 72.

Prouerb. 20.

Esai. 41.

Iqan. 5.

ftri vocem, sed omne iudiciū dedit filio : cum quo proculdubio simul adest Sanctus spiritus, & naturaliter inest. PALLAD. Recte intelligis. Sed, si placeat ea, quæ sequuntur, consideremus. CYRILL. Nihil moror, atque iam dicam. [Et factum est, inquit, postquam eduxerunt eum foras, dixerunt, Salua animam tuam, ne respicias retro, neque stes in omni circa regione : in monte saluum te fac, ne forte simul comprehendaris.] In illis itaque verbis,

1. *Timo. 5.* [Salua animam tuam,] illud manifeste dici arbitror, [Te ipsum castum custodi, & ne communices peccatis alienis,] ac vince ea, quæ mundus affert, impedimenta: neque enim vniuersus mundus iustum est pretium, pro quo anima commutetur. [Quid enim prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur?] Quod autem ait ita sibi esse ambulandum, ne se retrorsum conuertat, id fortasse significat, cauendum esse, ne dum nos ad nequitiam conuertimus, eadem cum iis denuo sentire incipiamus, qui in supplicium ignis propter intemperantiam inciderunt. [Nemo enim, inquit, mittens manum ad aratrum, & conuersus retro, aptus est regno cælorum.] Tenenda est namque salutis via, non hac illac deflectendum, neque ad vanas imagines mundanarum cupiditatum leuis atque volubilis animus est impellendus; sed integer atque vigilans, & qui semper directum iter aspicere curet, in nobis ipsis est conseruandus. Quinetiam id, quod maius est, dicam; ait enim Angelus, non modo ita illi esse ambulandum, ne retrorsum se se conuertat, sed opportune adiecit, [Ne stes in omni circa regione; in monte saluum te fac, ne forte & tu simul capiaris.] PALLAD. Quid vero illud est, [Ne stes in omni circa regione?] CYRILL. Illam, nisi fallor, inertiam atque segnitiam ad resiliendum a vitijs, lubricam esse, & periculosam significat. PALLAD. Quonammodo, dic obsecro. CYRILL. Propheticus enim sermo sic ait: [Væ qui facitis opus Dei negligenter, Currite etiam vt comprehendatis,] ait beatus Paulus. Nam nolle fortiter ac serio a turpiori vita refugere, quod animus ægre se a veteri consuetudine diuelli patiatur, ac veluti cum quadam molestia a singulis quibusque vitijs discedat, grauatissimeq. se ad id conferat, quod suapte natura prodest, non aliud est, quam in circumposita vitio regione desiderare, vnde celeri cursu excedere oportet. Fieri namq. potest, vt priusquam vitij terminis excefferimus, dum semper cunctamur ac tergiversamur, diuina nos vitio præueniat, antequam maculas purgauerimus, antequam veteris socordix infusam animo labem eluerimus, antequam criminum a nobis sarcinam excusserimus, iugumq. subierimus illud salutare, ac requiem per Christum inuenerimus. Optima est igitur exhortatio, [Ne stes in omni circa regione,] hoc est, caue ne in vilo nequitix genere moras trahere deprehendaris: sed ascende veluti in montem, in eximiam nempe ac spectabilem vitam, quæ humile & abiectum nihil habeat, sed excelsa sublimiq. virtute præcellat, ab humili quoque sensu, terreno inquam atque carnali, sit aliena.

2. *Psalm. 46.* Scriptum namque est, [Dei sunt fortes, a terra vehementer eleuati sunt.] Sen-
Iob 5. sus enim ille, qui sanctos decet, longe est terrenis rebus superior. Et [pulli vulturis in sublime volant,] vt scriptum est; siquidem in cælo tamquam in monte quodam ius ciuitatis habent, & supernam illam patriam suam putant. Scribit etiã Paulus, [Quæ sursum sunt, quærite, non quæ super terram.] PALLAD. Mons itaque spiritualis non alius est, quam vita, quæ in sanctitate ducitur, conuersationisque præstantissimæ sublimitas; contraque illa viuendi ratio, quæ in impuritatibus versatur, & peccandi studio tenetur, atque in rebus terrenis intabescit, infima intelligitur. CYRILL. Recte ais: id enim verba ipsa optime significant. Puto autem etiam illud mirabere. PALLADIVS. Quid illud tandem?

A tandem? CYRILL. Nam ille beatus Angelus sine vlla cunctatione ac respectatione currentem beatum Lot in montem conscendere oportere dicebat: is autem rogabat dicens, [Quæso Domine, quoniã inuenit seruus tuus gratiam coram te, & magnificasti iustitiam tuam, quam facis in me, vt viuat anima mea; ego vero non potero saluari in montem, ne comprehendant me mala, & moriar; ecce ciuitas hæc iuxta, vt confugiam illuc, quæ est parua, ibi saluabor: nonne parua est, & viuet anima mea? Et dixit illi, inquit, Ecce admiratus sum faciem tuam etiam in verbo hoc, ne subuertam ciuitatem, de qua locutus es. Festina igitur vt salueris illuc; neque enim potero facere quicquam, quousque ingressus fueris illuc. Ideo vocauit nomen ciuitatis illius, Segor. Sol ortus est super terram, & Lot ingressus est Segor.] PALLAD. Quoniam vero ex his verbis ad nos permanere possit vtilitas, equidem aueo discere. CYRILL. An minime intelligis, quamuis propensus sis ad intelligendum, qui nuper e nequitia emerferint, atque statuerint viam salutis ingredi, eos non statim neque post primos conatus percipere posse virtutem, & eo peruenire, quo constituerint? quinetiam haud facile quis ad eximiam vitæ rationem adduci potest, aut longius abesse ab iis morbis, quæ cum illo adoleuerint; sed ab eiusmodi vitijs pedetentim exhibit, quod ad melioris vitæ studium, & conatum initia pertinet; non tamen sublimi admodum erit loco, aut longius remoto, sed demigrabit ille prope dixerim, tamquam in alias terras, ad vitam, laudabilem quidem illam, sed de cuius gloria non admodum sublimis atque conspicua sit opinio, cuiusmodi erat illa legis institutio, quæ ad initia probæ, spectatæq. vitæ perducebat. Scriptum namque est, [Initium viæ bonæ est facere iusta.] Vt enim qui cognitioni student, & contemplationem mysticam expetunt, iis aptus est ab initio & in primis conueniens catechesis sermo, sed iis, qui iam ad virum perfectum peruenerunt, & ad mensuram ætatis plenitudinis Christi, conuenit solidior cibus, id est, rerum supremarum explicatio, via denique omnis ac ratio, per quam dogmata inuestigantur: sic in hac quoque parte, id est in moribus corrigendis haud fas est cuiquam, statim ad statum culpæ omnis expertem, id est, ad admirabilem atque sublimem viuendi rationem conscendere; procedere tamen idem potest paulatim ad habitum numeris omnibus absolutum, si ab exiguis & mediocribus inceperit, ac quodammodo progressus fuerit ad exiguam ciuitatem, & excelso monti proximam, ad eam nempe viuendi rationem, quæ vitæ præstanti atque sublimi subiecta est & inferior. Hac ratione iustus Lot, qui non in montem statim, sed in ciuitatem Segor exiguam diuertere vt sibi liceat, petit, eorum qui sic affecti sunt, non absurde figura fuerit. Quid? nonne in ipsa quoque Euangelij prædicatione, huiusmodi sæpenumero moderationem erga fideles obseruatam esse comperimus? Beatus Paulus certe in epistola scribit, [Bonum est homini mulierem non tangere: propter fornicationes autem vnusquisque suam vxorem habeat, & vnaquæque suum virum habeat. Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium: Volo enim omnes homines esse sicut me ipsum. Sed vnusquisque proprium habet donum ex Deo, alius quidem sic, alius vero sic.] Vides vt supremum continentix gradum veluti montem nobis ostenderit dicens, [Bonum est homini mulierem non tangere?] permiserit tamen in Segor diuertere, id est, in subiectam adhuc perfectæ virtuti vitæ rationem, vt liceat inquam cum sola sua vxore copulari. Terram quoque optimam fructus reddere dicebat Saluator, hanc quidem centesimum, alteram sexagesimum, aliam denique trigessimam. Distribuit etiam talentum non æqua mensura, sed vni-

Genes. 19.

Prouerb. 16.

Ephes. 4.

1. Cor. 7.

Matth. 13.

Matth. 25.

quinque, alteri duo, alij vnum. Quibus exemplis non æquam esse virium facultatem ostendit, seque singulis dona pro cuiusque habilitate atque sententia tribuere. Vt enim modo diximus, vnusquisque proprium habet donum, vnus quidem sic, alius vero sic. PALLAD. Recte ais. CYRILL. Permittit itaque beatus Angelus, vt in Segor diuertat, [Ecce enim, inquit, admiratus sum faciem tuam etiam in verbo hoc, ne euertam ciuitatem, de qua locutus es. Festina igitur, vt salueris ibi.] Deinde inquit, [Sol egressus est super terram, & Lot ingressus est Segor.] Nec minus mirabere, Palladi, vbi didiceris, quæ sit horum verborum sententia, [Admiratus enim, inquit, sum faciem tuam, ne euertam ciuitatem, de qua locutus es.] Non enim Deo placet, si veritatem spectes, illa vitæ ratio, cui aliquid ad perfectionem virtutis deest; & hoc ipsum vel minima ex parte vitijs succumbere, illi respuendum videtur, & non longe a condemnatione abest. Ceterum indulget sua benignitate, & initiorum facultatem, naturæ viribus dimetitus, saluari iubet eos quoque, qui meditantur virtutem adhuc, non tamen per eam viuendi viam ambulant, quæ a culpa longe remota sit. Sed iis quoque, qui ad hunc virtutis gradum tendunt, & ad huiusmodi statum prouehuntur, non sine diuino lumine, supernæque lampadis præuio fulgore, eo ingredi contingit. [Ortus est enim, inquit, Sol, & Lot ingressus est Segor.] PALLAD. Quam ea, quæ dixisti, quadrant! CYRILL. Beatus igitur Lot in exiguam adhuc ciuitatem, Deo permittente, est ingressus: sed quæ eum comitabatur, vnaque fugiebat vxor, ad hoc quoque infirma esse deprehensa est: [aspexit enim, inquit, retro, & in falsis statuam est conuersa.] Animaduerte igitur animum virilem, strenuumque sensum, cum virtutem exercere cœperit, etiam si ad id, quod Deo placet, minus peruenit, tamen excedere e vitijs certe, & paulatim ad præstantiora progredi: at illum infirmum & parum virilem, cuius mulier significationem tenet, dum ad nequitiam conuertitur, fieri prorsus inutilem: id enim significare arbitror fieri statuam falsis: quod non absurde symbolum fuerit infatuatæ mentis, & animi, qui ad stultitiã transire voluerit, atque ad extremum iam stuporem peruenerit. Sal enim infatuatum ad nihilum ultra valere, etiam ipse Saluator ait; sed penitus inutile fieri foras missum, & sub pedibus hominum conculcatum. Cum itaque mulier in lapidem durata esset, non multo post Lot, quod deerat, adiecit: scriptum est enim, [Ascendit Lot ex Segor, & sedit in monte, ipse & duæ filia eius cum eo; timuerant enim habitare in Segor, & habitauerunt in spelunca ipse, & duæ filia eius cum eo.] Animus enim velut per gradus progreditur ad perfectionem virtutis, & ad eum statum, ad quem ab initio ineptus & infirmus fuerat, paulatim ascendit: proceditque & promouet in melius, prudentia & fortitudine spirituali tamquam suis quibusdam filiis nixus, ac voluptarium illum affectum & effeminatum, cuius figuram tenet mulier, deorsum manere sinens. Habitat deinde tamquam in monte ac spelunca. Ac mons quidem sublimitatem atque eminentiam spiritualis roboris; spelunca vero fixam ac firmam in virtute perseverantiam optime significant. Sic enim est de probis viris scriptum, [Qui ambulat in iustitia, & loquitur rectam viam: qui odit iniustitiam & iniquitatem, & excutit manus a muneribus: qui obturat aures, ne audiat iudicium sanguinis, & claudit oculos, ne videat iniustitiam; hic habitabit in sublimi spelunca petra firmæ.] Afferri autem & alia possit a nobis non absurda huius loci expositio. Petra quidem Christus est, propter firmam illam & inuictam supremæ omnium substantiæ naturam. Porro spelunca, illa in Christo intelligi potest Ecclesia, nempe illud sanctorum hominum diuersorium, piorumque tectum, in quo iusti viri habitant,

bitant, & quicumque ignis supplicium euadunt. PALLAD. Quam præclare mihi habere videtur hæc expositio! Sed velim equidẽ alijs quam plurimis probationibus præsentem locum a te versari: nam id velle plene cognoscere, quod vtile est, ego quidem plurimi fecerim. CYRILL. Atqui, Palladi, & congruentia dicis, (Est enim, vt opinor, ea res mentis longe studiosissimæ fructus) & mea oratio segnitiam omnem vincet: quoniam ne mihi quidem ipsi equum videtur in tam præclaris tamque iucundis sermonibus silentium, si importune irreperit, tenere. Igitur in vniuersum omnibusque modis ab affectione, societateque vitiosarum rerum, quoad res patitur, seiunctos nos esse oportere: quin etiam non aliter nobis posse contingere, vt ad virtutem recurramus, quam hoc ipso modo, quo diximus; sine vilo negotio contemplabimur, si mentis oculos iniecerimus tum in ea, quæ beato Abraham contigerunt, tum quæ in exitu filiorum Israel admirabilius gesta sunt, quam vt oratione explicari possint, cum suis temporibus, effractis Aegyptij dominatus vinculis, sunt egressi. PALLAD. Exequere igitur singula: sic enim habeto, maximam te nobis voluptatem allaturum, si id facere aggressus fueris. CYRILL. Dicebamus itaque, beatum Abraham cum fame quondam intolerabili, & necessariarum rerum inopia premeretur, non sponte ad Aegyptios descendisse; sed necessitati succubuisse. Hunc hospitem & aduenam molestijs multis & iniurijs Pharaon vexauit. Nam illius coniugem violare voluit, intemperanti libidine ad turpissimi flagitij cupiditatem incensus. Id porro vt efficeret, non permisit Deus: [flagellauit enim, inquit, Pharaonem flagellis maximis propter Saram vxorem Abraham.] Est autem Pharaon figura atque imago diabolicæ intemperantiæ; id enim ille spectat, in eamque rem omni studio incumbit, vt in sanctorum viro- rum mentes semina suæ impuritatis infundat, vt illi exoptatos iucundosque fructus pariant: ij autem sunt, vt opinor, variorum diuersorumque peccatorum crimina. Atque illius quidem vi & iniuria nemo non caperetur, & vel nolens succumberet (natura namque nostra infirmitate virium laborat), nisi id minime permetteret Deus; & illos aduersus sanctos viros conatus, ac maligni illius insidias cohiberet. Sed non alia ratione contigisset beato Abraham illa incommoda vitare, nisi Aegyptiorum regione relicta, ad veterem illum diuinoque munere concessum Dei locum reuertisset: quo posteaquam peruenit, omni cura vacuus, optimis studijs operam dedit. Sic enim scriptum est, [Ascendit autem Abraham ex Aegypto, ipse & vxor eius, & omnia eius, & Lot cum eo in desertum. Abraham autem erat diues valde, iumentis & auro & argento: & abiit itinere quo venerat in desertum vsque Bethel, vsque ad locum vbi fuerat tabernaculum eius prius, inter Bethel & Haggai, in locum altaris, quod fecerat ibi prius, & inuocauit ibi Abraham nomen Domini.] Intelligis igitur, qui ex intemperantia seculari ad sacram vitam recurrunt, iis omnia sua simul esse abducenda. Nam cum vniuersa familia, vniuersoque genere, illud etiam addiderim, cum vniuersa suppellectili Abraham Patriarcha ex Aegyptiorum regione migravit. Oportet enim omnibus modis discedere, & cum vniuersa quodammo- do familia in desertum demigrare, id est, ad imperturbatum & tranquillum animi statum, vnde ab initio hominis natura discessit, cum inopia supernorum bonorum ad peiora declinauit: id enim per ænigma significat ille ad exteras nationes descensus, ab illa veteri, & iucundissima terra, in qua altare quoque erat: nam hoc pacto recurrentes, quousque ad locum ac regionem perueniamus altaris eius, quod ab initio fuerat, id est, illius veteris & nobis insitæ sanctitatis, nos ipsi quoque inuocamus rerum vniuersarum Deum, prophetica illa verba dicentes; [Domine extra te alium non nouimus, nomen tuum inuocamus.]

Genes. 12.

Genes. 13.

Esa. 26.

mus.] PALLAD. Elegantissime dixisti. CYRILL. Id autem non aliter se habere facile intelliges, si quæ filijs quoque Israel suis temporibus acciderunt, diligenter inspexeris; quos cum cepissent Aegyptij, fame compulsos ab initio, & homines ab ipsa maiorum suorum origine, e stirpe sanctorum ortos, & liberos, ad inopinatam & insuetam subiugassent seruitutem, immaniter violenterque tractabant, suæ aduersus illos crudelitatis hac occasione conficta. [Surrexit enim (inquit) Rex alter in Aegypto, qui non nouerat Ioseph, qui dixit populo suo, Ecce genus filiorum Israel multum est, & multitudine ualeat super nos. Venite fraudibus opprimamus illos, ne forte multiplicentur; & cum acciderit nobis bellum, adiungantur etiam hi inimicis nostris, & expugnatis nobis, egrediantur de terra.] Angebat enim, opinor, Aegyptiorum terræ Principē, quod vel respicerent aliquando tandem ad libertatē, ij qui necessario vinculo iis quæ minime prouiderant, subiugati fuerāt. [Et præposuit, inquit, eis magistros operum, ut affligerent eos operibus; & ædificauerunt vrbes munitas Pharaoni, Phitom & Ramesse, & Hon, quæ est Heliopolis.] Hi namque fructus erant illius non ferendi dominatus, vexationes nempe, atque ærumnæ affiduæ in luto atque opere lateritio, vrbes quoque mœnibus ac turribus cinctæ, & aggerum in agris extruções. Hæc autem opera sine vlla mercede, multisque cum sudoribus laborantes perficiebant. Principes enim seculi huius ubi sub ditionē suam infelices animos hominum ceperint, in luto ac lateritiis operibus, iis inquam, quæ in terra & circa terram fiunt, eos conterunt, & ad laboriosas inutilesque occupationes distentos atque deuinctos (eiusmodi namque videntur carnis opera, & quæ circa eam fiunt) acerbam ærumnisque omnibus plenam vitam degere cogunt, quæ nullam prorsus ijs, qui huiusmodi operibus incumbere coacti sunt, afferat utilitatem. Quid enim carnis opera ac vitia miseræ nostræ animæ profint? & lucri quædam species ad Diabolum ac Dæmonas pertinebit, & aduersariorum regno partæ opes erunt & gloria; quemadmodum etiam Pharaoni gloriæ non mediocri fuit, ut putabat, vrbes sibi esse a filijs Israel extructas, neque cibo vlllo præbito, neque mercede eum laborem suscipere coactis. PALLAD. Sic se res habet; est namque tua admodum euidens oratio. CYRILL. Nostrorū igitur in terris inanium molestorum studiorum, formam quodammodo & imaginem nobis Israelitarum labor depingit, cum instet atque immineat Satanas, eiusque comites nequissimæ potestates, quos exactorū operum nomine, scriptura diuina significat. Hæc vero studia ærumnosam distentionem atque occupationem equidem dixerim, sudoris ac laboris plenam, ac velut luto quodam impuritatis cœnosæque voluptatis opletam. Sed miseratus est tum quoque Deus eos, qui per summam impietatem atque immanitatem iniquo Aegyptiorum dominatu vexabantur, iisque præter omne ius fasque seruebant. Illico namque suæ erga illos benignitatis administrum Moysen optimum virum elegit. Quid? non hoc ipsum comperimus Deum erga nos facere? Nobis enim in peccata lapsis misericordiam imperit, atque in omnium cordibus illico suam legem inserit, quæ velut mediator quidam ad liberam nos reuocet vitam. PALLAD. Intellego quod dicis. CYRILL. Visne igitur, ut, historia breuiter comprehensa, quoad fieri poterit, congruentia dicamus? PALLAD. Maxime vero. CYRILL. Sic igitur scriptum est, [Post hæc ingressus est Moyses & Aaron ad Pharaonem; & dixerunt ei, Hæc dicit Dominus Deus Israel, Dimitte populum meum, ut mihi festum celebrent in deserto. Et dixit Pharao, Quis est ut audiam vocem eius, ut dimittam filios Israel? Non noui Dominum, & Israel non dimittam.] Moyses enim & Aaron ex Aegyptiorum regione ac terra dimitti debere po-

Exod. 1.

Exod. 5.

re populum Israel confirmabant, Deo ad festum agendum euocante; festum enim reuera est coactæ seruitutis a se iugum excutere, & in Dei esse præterea potestate, quæque illi grata sunt, exequi, nemine obsistente, id est, nemine cogente ad id suscipiendum & amplectendum, quod sibi videatur. Ceterum Pharaonimia linguæ licentia vitur, & aduersus Dei gloriam audaci temeritate fertur; ac Dominum, quinam ille sit, se nosse negat, nec commissurum se, ut Israel dimittat. Sed beatus Moyses minime desistit, Deique voluntatem perfici oportere audacter confirmat. Nam Satana eos, qui in sua potestate sint, impediende, ne ad libertatem recuperandam tendant, curandum illis est, ut viriliter agant, & omnia impedimenta vincant, minimeque timidi videantur, quin potius instent dicentes, [Deus Hebræorum vocauit nos: ibimus igitur viam trium dierum in desertum, ut sacrificemus Deo nostro, ne forte occurrat nobis mors aut cædes.] Hæc enim verba nobis quoque; tunc sapiens vir Moyses non sine vocis contentione dicebat: neque enim, inquit, perinde ac vos, o Aegyptij, vitulum nos Hebræi veneramus, neque suem aut capram, aut hominis effigiem, volucrumque animantium adumbratam formam, aut reptantium imagines, quæ in vestris collocata sunt templis: sed vocauit nos Deus ac Dominus, qui hæc vniuersum est fabricatus. Magnus autem est, & cum Aegyptiis diis minime recensendus; supra creaturam quoque omnem, Hebræorum Deus, qui nos in desertum vocat, ut ibi gratam ipsi hostiam offeramus. Atque Aegyptus quidem obtenebratio dicitur. Aequum autem esse arbitror, ut nos, qui spirituales sumus, spiritualiter ea, quæ in umbra & figuris tradita sunt, intelligamus. Oportet enim nos ab omni re, quæ tenebras offundere soleat, longissime abscedere; & ubi ex illa facilitate peccandi velut regione quadam, quæ in tyranni, Satanae videlicet potestate sit, excefferimus, tum ad liberam illam purioremque vitam strenue properare, ac per viam legitimæ conuersationis ambulare, Dæmoniis minime subiectam: tum namque poterimus Deo iustitiæ fructus offerre. Iter porro trium dierum Israelitis faciendum esse, Moyses affirmabat: quibus verbis significabat, longissime a nequitiae terminis, & ab ea vita, quæ iniquo dominatu prematur, abesse oportere. Sipienti autem quodam prætextu beatus Moyses vitur, & rationabili admodum causa iis, qui a Deo vocati essent, secedendum esse dixit ex Aegypto; [ne forte, inquit, occurrat nobis mors aut cædes.] PALLAD. Quid vero hoc est? neque enim scire cupientibus expeditū est ad intelligendum. CYRILL. Ego vero exponam. Mos apud Aegyptios inoleuerat, qui adhuc apud idolorum cultores seruatur, ut templa adeuntes vitent ne cadaueri occurrant. Summam enim impuritatem esse aiunt non modo sponte illud attingere, sed vel in eius duntaxat aspectum incurrere. Igitur ex receptis apud eos moribus suadet, se pure sacrificare non posse, si alicunde ex improviso, ubi hoc agere cepissent, cadauer aut cædes occurreret, id est, vel naturæ lege mortuus, vel ab homicidis per vim occisus. Vobis enim, inquit, sacræ sunt ædes ac delubra claustris ac portis munita, intra quæ cum ingressi fueritis, caste sacrificare, ut ipsi existimatis, licebit: nos vero in media vrbe sacrificantes, & in triuiis & in agris, necesse est cadauerum aspectu pollui: nihil enim est omnino, quod aspectum coercere possit. Ac simplicis quidem historiæ ratio ex Aegyptiorum moribus probabilitatem habet. Neque tamen minus recte dicta sapientissimi viri verba comperimus, si spiritualiter intelligantur. Oportet enim nos tamquam in deserto sacrificare, sanctumque festum Deo celebrare, ab Aegyptiorum terris excedentes: vitandus præterea mortis aspectus; vacuo enim animo, & longe a tenebris remoto, quas mundus offundit, oculis quoque auersis ab iis rebus, quæ ad interitum

Exo. 5.

Exod. 5.

teritum corruptionemque perducunt, ita demum caste omnium principi Deo sacrificabimus. Opera namque mortua, carnis opera sunt: obtenebratio autem mundana, illa ex laboriosis inutilibusque curis atque distentionibus perturbatio atque confusio, quæ purum illum atque perlucidum mentis ætherem polluit; a quibus esse recedendum iis, qui sincere Deum colere velint, etiam historia verba persuadent. PALLAD. Id quidem minime est obscurum: ideoque velim illa, quæ deinceps sequuntur, exequaris. CYRILL. Israelitas igitur ardentissimum, ut opinor, & acerrimum antiquæ libertatis inuaserat desiderium: cumque vehementer ad eam adspirarent, eius iras, qui illis iugum seruitutis imposuerat, commouerunt; qui cum diceret huiusmodi rerum desiderium ex ocio descendere, augeri illis operum sudorem, laboremque iussit. Itaque ut sine vlla dilatione ab eis exposceretur consueti operis summa, palearum vero tributio præter consuetudinem denegaretur, iniunxit: dicebat enim, [Vacatis, ociosi estis, ideo dicitis, Eamus & sacrificemus Deo nostro. Nunc igitur euntes operamini: paleæ enim non dabuntur, & summam lateritij operis dabitur. Videbantque se scribæ filiorum Israel in malis, dicentes, Non minuētis a statuta summa laterum per singulos dies: occurrerunt autem Moyfi & Aaron exeuntibus in occursum eorum, cum egrederentur a Pharaone, & dixerunt illis, Aspiciat Dominus super vos & iudicet, quoniam execrabilem fecistis odorem nostrum coram Pharaone, & coram seruis eius, ut daretis gladium in manus eius ad interficiendos nos.] Quid tu, Palladi, nonne verissimum esse dices, ubi ceperit quis diabolici dominatus iugum excutere, contraque diuini cultus gloriam præclaram illam & liberam suscipere, vacareque & cognoscere eum, qui est vere dominus, ut in psalmis canitur, [Vacate & videte, quoniam ego sum Deus,] tum fore ut ille in huiusmodi negotio ocium ac studium tamquam impietatem quandam nobis vitio vertat, vnaque cum aliis nequam impurisque spiritibus ille omnium hostis insurgat, immaniterque cogat, ut carnali terrenæque impuritati, & sæculi curis atque distentionibus pro cuiusque consuetudine firmiter adhærescamus, minimeque permitat, ut a nequitia in qua versati diu sumus, abstinemus; quinetiam id ipsum minime nobis expeditum reddat, ne vitium si admodum in promptu sit, contemnatur, & satietatem sui pariat? Id enim significare arbitror, improbe summam laterum exigere; ea porro, per quæ facile confici possit, id est, paleas subtrahere. Est enim natura nobis quodammodo comparatum, ut ea in quibus assueti sumus, tum maxima alacritate, & contentione quæramus, eorumque ardentiori cupiditate flagremus, cum aliquid intercedit, quod vi quadam nos ab iis consequendis abducit. Itaque cum diuina lex humanum animum turpia dedocet, ingens quoddam desiderium, tum maxime subit, quod ad eadem reuocat, & propemodum aduersus ipsum legislatorem vociferari suadet, eiusque rei ut in vmbriis quibusdam, specimen habemus scribas filiorum Israel, qui tum operum labore conficiebantur, tum viam ad ea perficienda facilem nullam cernebant; palearum enim inopia laborabant. grauius quoque Moysem & Aaron culpabant, cum dicerent illos occasionem suæ vexationis præbuisse, grauioremque se iniuriæ vim perpeti non alia de causa nisi hac sola, quod illos recuperandæ libertatis ceperat desiderium, ex quo illorum sermonibus fidem adhibuissent. PALLAD. Quid? non eos propemodum æqua & vera dicere censet? CYRILL. Ita est omnino, Palladi. Simul enim atque laudabilis cupiditas rectaque cogitatio nos excitauit fortasse ad ea, quæ Deo placent, amplectenda, & legis meminimus, quæ nos ad pietatē hortatur, ille communis omnium hostis nos ad ea, quæ nocent, peius impellit.

Exod. 5.

Psal. 45.

A Eripit tamen inde ac liberat Deus: itaque ait ad Moysem, [Vade, dic filiis Israel, Ego Dominus; & educam vos de potestate Aegyptiorum, & liberabo vos de seruitute eorum, & redimam vos in brachio sublimi, & iudicio magno, & accipiam vos in populum mihi ipsi, & ero vester Deus; & cognoscetis quod ego dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Aegypti, & potestate Aegyptiorum.] Nam, cum Satanus ab omni nos bono desiderio dehortetur & auertat, & quibus potest, modis a nostra in bonum propensione repellat; contra, Dei lex ad bonam voluntatem hortatur; atque inuictum eum esse, qui nos adiuuat ostendens, amplissima spe ad audendum excitat, & fidei neruos addit, Deoque tamquam vero saluatori ac liberatori addicit. PALLAD. Quam bona res ac salutaris est fides, & ardens Deum sequendi desiderium! CYRILL. Recte dicitis. Quod autem fides ad perfectam virtutem tamquam ad finem tendat, tum optime nosces, cum eo, quo spectat, nostra peruenerit oratio. Cum enim Moyse, eiusque comites venissent ad Pharaonem, ut cum eo rursus agerent, ac suaderent, ut dimitteret ex Aegyptiorum terris, & exoleret veteribus vinculis Israelem, signis, vltra quam dici possit, admirabilibus illum flectere volebant; virgam enim in serpentem commutatam ostenderunt, multoque maiora præstantioraque efficere se Dei ope facillime posse, aperte profitebantur. At ille suis magis, ut paria facerent, imperauit: quo facto id propemodum palam dicere videbatur, Non nos ignari sumus huiusmodi operum, longeque plures sunt apud Aegyptios, qui hæc profiteantur, quam apud vos; & ars magorum est ac studium hæc miracula edere, in quorum numero vos quoque estis. Itaque cum admodum induraretur, nec dimitteret filios Israel, quatuor ei graues, aliæ aliis peiores illatæ sunt plagæ: aquæ enim in sanguinem mirabilis illa conuersio facta est, ranæque & scinipes, & ad extremum cynomyia vi minime ferenda molliorem denique Pharaonem reddiderunt. Itaque cum aduocasset Moysem, ait, [Euntes sacrificate domino Deo vestro in terra. Et dixit Moyse, Non potest fieri sic: abominationes enim Aegyptiorum sacrificabimus domino Deo nostro. Si enim sacrificabimus domino Deo nostro abominationes Aegyptiorum coram ipsis, lapidabimur. Viam trium dierum ibimus in solitudinem, & sacrificabimus domino Deo nostro, sicut præcepit nobis. Et dixit Pharaon, Ego dimitto vos, & sacrificate domino Deo vestro in deserto. Verum ne longe abeatis.] Cum enim Satanus obsistit, & nostrorum animorum alacritati, qua ad virtutem erigimur, nequitiam suam fortiter opponit, aduersus illum insurgit Deus, eiusque audaces impetus frangit, ac plagis emollit. At ille vix tandem dimittit inuitus: conatur tamen persuadere nobis, ut Deo cultum non accurate admodum exhibeamus, neque penitus ab ipsius seruitute recedamus; non enim extra suam regionem, sed intra illius fines sacrificare Iudæos iubet. Sed sapientissime Moyse, [Non potest fieri sic,] inquit; semper enim ille peccati inuentor ad res improbas est auctor; eas autem reuocat lex diuina, ea que fieri vetat, quæ illi placeant. Iis igitur, qui recte viuere velint, attendenda, non quæ malignus ille deceptor suadet, sed quæ diuinum responsum edicit. [Lucerna enim, inquit, pedibus meis lex tua, & lumen semitis meis.] PALLAD. Ita est. CYRILL. Ergo cum ille malignus nos detineat atque cohibere velit, sibi que subiicere, seruiendum Deo est illis, qui secundum naturam solus est: atque sine vilo metu dicendum, [Non potest fieri sic.] [nemo enim potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odiet & alterum diliget; aut vnum sustinebit, alterum contemnet.] Scriptum est item, [Væ cordibus timidis, & manibus dissolutis, & peccatori ambulanti per duas sententias.] Oportet enim, ut ego sentio, illi omnium principi

Exod. 6.

1. cor. 13.

2. cor. 13.

1. cor. 13.

Exod. 8.

1. cor. 13.

Psal. 118.

Matth. 6.

Eccl. 2.

capi Deo purum exhibere, omnifq. culpæ expertem cultum, egressos in totum **A**
 ab ea vita, quæ sub illius maligni est ditio; sicque ad laudabiliorem illam al-
 terâ fortiter tendere: quinetiâ [abominationes, inquit, sacrificabimus domino
 Deo nostro. Si enim sacrificauerimus abominationes AEgyptiorum corâ illis,
 lapidabimur.] Ac quod ad simplicis historiæ expositionem attinet, rationabi-
 lis erat excusatio. Abominationes enim hic appellat, quæ illi colebant: vitu-
 lum porro colebant AEgyptij. Hæc igitur, inquit, si Hebræorum Deo sacrifi-
 cauerimus, omnino necesse est, vt AEgyptiorum iras prouocemus, qui hoc mi-
 nime ferendum putant. Et probabilis quidem hæc est expositio. Ceterum quod
 ad contemplationem spiritualem attinet, non mediocrem habet vtilitatem;
 quod enim dæmonum turba magnum existimat, ac plurimi facit, & in quo sum-
 mam totam sitam esse putat, id si nos mortificauerimus, gratissimum Deo cul-
 tum exhibebimus. **PALLAD.** Quo tandem modo? **CYRILL.** Quid?
 carnis vitia nonne illi magni æstimant? neque vero illa per se omnino, sed **B**
 quia per illa nos perdimur, & in eorum potestatem victi ducimur. **PAL-
 LAD.** Ita est. **CYRILL.** Hæc igitur si mortificauerimus, ac veluti ma-
 ctauerimus, in odorem suauitatis erimus Deo. Scribit autem Paulus in hunc
Rom. 12. modum, [Exhibete corpora vestra hostiam viuentem, placentem Deo, ratio-
Coloß. 3. nabile obsequium vestrum:] id autem is recte faciet, qui mortificauerit mem-
 bra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, con-
 cupiscentiam malam, auaritiam. Singula igitur, quæ in nobis insunt vitia,
 spiritualium AEgyptiorum abominationes sunt, id est, præcipuus eorum cul-
 tus. esse autem hunc morem sacrarum litterarum, vt quod idoli vice sit, & nu-
Hiere. 11. minis, abominationem appellet, confirmat Deus, cum per Hieremiæ vo-
 cem de Iudæorum Synagoga dicit, [Cur dilecta in domo mea fecit abomi-
 nationem?] Quod si quis abominationem AEgyptiorum intelligere voluerit
 rem exosam & auersandam, ne is quidem a recta intelligentia aberrauerit: quæ **C**
 enim immundi spiritus semper odisse & abominari consueuerunt, ea a nobis
 Deo in odorem suauitatis offeruntur, & hostiæ spirituales sunt, fides, mansue-
 tudo, continentia, temperantia, mutuus amor, & sincere in Deum pietatis
 gloria. **PALLAD.** Et quinam vero illi fuerint, qui in regione improba sa-
 crificant? quive intelligi possunt, qui extra eam regionem? **CYRILL.** Qui
 nondum ex AEgyptiorum terris egressi, ibidem Deo sacrificant, complures sa-
Matth. 20. ne sunt, & fortasse innumerabiles: qui vero extra terram & in deserto, pauci
 admodum & electi: [multi enim sunt vocati, inquit, pauci vero electi.] Om-
 nes igitur per fidem, quæ est in Christo ad libertatem vocati sumus, & a dia-
 bolico dominatu redempti; perducente nos ad hoc Christo, qui priscis illis ho-
 minibus pulchre in Moyse & Aaron præfigurabatur, vt in eodem illum Emma-
 nuel legislatorem & principem sacerdotum & apostolum dispensatoria ratio-
 ne intelligas. At vero plurimi ex iis, qui vocati sunt, libentissime in malis ve-
 teribus versantur, qui cum haud tota mente a sæculari errore discesserint, nu-
 da tantisper ac sola fide Deum colunt. Hos esse dicimus, qui in AEgypto sacri-
 ficiant, aut certe paulum egressi, ne longe enim abeatis, inquit ille dura cer-
 uice Pharao, tametsi ex AEgyptiorum terris egrediamini. At qui perfecte se
 ad virtutem transferunt, ac Deo placere student, & in totum a sæculari confu-
 sione discedunt, ij ex AEgyptiorum finibus excedunt; tyrannique manum ac
 potestatem effugiunt; & in vacua solutaque curis vita tamquam in deserto, pu-
 fia ac pure Deo sacrificant. Equidem dixerim, & alia quoque ratione longissi-
 me ab AEgyptiorum finibus iis eundem esse, qui a colenda creatura potius quam
 creatore ad veritatem veniunt, atque ad cognitionem illius, qui natura Deus
 est, ud-

A est, aduocantur: nondum enim ij perfecte sunt egressi, qui a sua mente veteris
 erroris reliquias nõdum absterferunt. Nonnulli enim obseruant dies quosdam
 ac menses & tempora & annos; hi, cum ad libertatis dignitatem per Christum
 vocati sint, tamen AEgyptiorum regionem incolentes, Deo sacrificant, quod
 eam viuendi rationem retinent, quæ Satanæ sit non admodum ingrata. Sed,
 si quis omnino sit egressus, ac priscis moribus multam salutem dixerit, is in
 deserto sacrificat, vitamque summa laude dignam agit. **PALLAD.** Af-
 sentior: nam recte sentis. Sed iam secundo flumine ad alueum recurrat oratio.
CYRILL. Mentitur itaque Pharao, & promissum abnegat, nequedum mis-
 sos facit filios Israel. Deinde tribus aliis plagis vexatur, vixq. tandem annuit,
 dimissurumq. se ait: iterumq. mentitus deprehenditur. Mendax enim est, & in
 veritate non stetit, vt Saluator ait. Grandinem namque vehementissimam se
 AEgyptiis immisurum comminante Deo, atque etiam immittente; necnon
B locustam agrorum vastatricem atque ἀγρολετέραν, si licet hanc vocem e græcis
 gentilibus mutuari: tum vero vix tandem illi Pharaonis scelerum acres olim
 atque inuicti satellites maximis aduersus eum vocibus inclamitant, dicentes,
 [Quousque erit nobis hoc scandalum? dimitte homines vt sacrificent domino
 Deo ipsorum. An scire vis, quod perierit vniuersa AEgyptus?] Ac mihi rursus
 ex hoc loco illud considerandum occurrit, Satanam, quibus in rebus vincere
 sibi decorum putat, fortasse fortiolem esse iis, quæ sub illo sunt, potestatibus;
 cum illæ, quamuis, vt par est, duræ sint & rigidæ admodum; & vix quidem ac-
 sero, capiant tamen certe vel mediocrem iræ diuinæ sensum, ille vero feritate
 illa infanda vincit omnes, summoque rigore est obduratus. Scriptum est enim,
 [Cor namque eius compactum est vt lapis, & stat vt incus minime ductilis.] **Iob 41.**
 Cum igitur maximæ de eo querelæ factæ essent, ait tandem Moyse eiusque so-
 ciis, [Ite & sacrificate domino Deo vestro. Quinam autem ituri sunt? & ait **Exo. 10.**
C Moyse, Cum adolescentibus nostris & senioribus nostris ibimus, cum filiis &
 filiabus, & ouibus & bobus nostris: est enim festum domini Dei nostri. Et di-
 xit ad eos, Sic sit Dominus vobiscum; quomodo ego dimitto vos, nunquid
 & supellectilem vestram? Videte quoniam malitia proposita est vobis. Non
 sic; sed eant viri, & sacrificate Deo: hoc enim ipsi petitis.] Vt intelligis igi-
 tur, Palladi, Moyse perfecta discessione proficisci debere dicebat; ille au-
 tem, Non ita, inquit; sed partem se dimissurum, eamque partem, quæ re-
 linqueretur, obsidem quodammodo esse oportere pro reditu discedentium,
 ipsa quoque in AEgypto relicta supellectile. Eat enim, inquit, quisquis ado-
 lescens est, omnes etiam, qui adulta iam sunt ætate. At Moyse constanter
 affirmat esse, nulla re prætermissa atque relicta discedendum: sed simul cum
 adolescentibus, & iis, qui exacta iam essent ætate, filiis quoque ac filiabus,
 boum armentis aliisque pecoribus. Oportet enim, vt, qui in veram se liber-
 tatem asserere velint, studeant a vitiis, quæ in sæculo sunt, abscedere, & se-
 mitam ingredi, quæ ad virtutes ducit, nullasque omnino aut animæ aut men-
 tis reliquias dimittere, per quas iterum sub illius maligni dominatum ac tyran-
 nidem redigantur. Ad hanc autem libertatem diuina lex vocat iuuenes & vir-
 gines, senes cum iunioribus, iuxta Psallentis vocem, atque omne genus æta-
 tis, quæ in Christo intelligitur; quos etiam vir diuinus Ioannes alloquebatur
 dicens, [Scripsi vobis pueri, quia cognouistis patrem: scripsi vobis patres, **I. Ioan. 2.**
 quia cognouistis eum, qui est ab initio: scripsi vobis iuuenes, quia fortes
 estis, & verbum Dei in vobis manet, & vicistis malignum.] Aliter autem
 adolescentibus figura esse possunt fortitudinis, prudentiæ senes, infantia vero
 illius, quæ in Christo intelligitur, filij ac filia: cum fortitudine namque ac
 prudentia

Exo. 10.

Iob 41.

Exo. 10.

Psalm. 148.

I. Ioan. 2.

prudencia, simplicitateque ea, quæ secundum Deum est, a peccato ad sanctificationem proficiscemur. [Viriliter enim agite, inquit, & confortetur cor vestrum:] Et iterum, [Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.] Cum vero dixit, oues quoque ac boues simul abscedere debere, significauit fortasse, ne corporeos quidem illos motus nostros & rationis expertes Satanæ esse relinquendos; itaque diuinus ille Paulus scribit, [Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ ad iniquitatem, sic nunc exhibete membra vestra seruite iustitiæ in sanctificationem.] PALLAD. Sed qua de causa dimittit quidem puberes, & qui adulta iam essent ætate, retinet autem ceteros Pharaon? CYRILL. Quænam esse ais, quæ in Aegypto remaneant? PALLAD. Erant, opinor, mulieres proculdubio, pueri impuberes, infirmi senes, & bruta animalia. CYRILL. Cur ergo, Palladi, non illud statim cogitas? PALLAD. Quid illud tandem? CYRILL. Robustos namque & iuuenes, & qui firmiori iam habitu sunt ad pietatem, graues ac molestos arbitratur: liberare namque se cupit, vt puto, quamuis inuitus, ab iis qui sibi obsistunt, qui & contra moliri aliquid possunt, & suas iniurias propulsare, iuxta illud, [Resistite diabolo, & fugiet a vobis.] eos autem qui se viriliter gerere non possunt, obnixè retinet, adamatq. genus illud quod muliebri sensu ac molli est, vt quod infirmum sit & imbellè: illud item quod nondum ad pubem peruenit, & viribus caret, & sensu est adhuc puerili: crassum denique illud & a ratione remotius, quod figurate bobus & ouibus insinuat. PALLAD. Recte ais. CYRILL. Sed iterum mentitur pertinax ille & rigidus Pharaon: deinde cum locustarum examinibus tota fere ipsorum regio consumpta esset, accersit Moysen, quem Aaron est comitatus, & inquit, [Ite & seruite domino Deo vestro: verumtamè de ouibus bobusq. vestris relinquitè: & supellex vestra abeat vobiscum. Et ait Moyses, immo vero tu dabis nobis holocausta & hostias quæ faciamus domino Deo nostro: & iumenta nostra ibunt nobiscum: & non relinquemus vngulam; ab ipsis enim accipiemus vt sacrificemus domino Deo nostro.] PALLAD. Quem porro sensum iis quæ a viro sapientissimo Moyse dicta sunt, accommodare possumus? CYRILL. Atqui, Palladi, perspicua est oratio: is enim qui pietatem colere volentibus obsistit, & cum illis pugnat, si minus pleno imperio quibusdam dominari liceat, saltem aliqua ex parte id obtinere cupit: at vero Dei lex omni ex parte penitus nos discedere docet, nihilq. relinquere illius ditioni atque imperio subiectum: non vllam animæ, non mentis partem, non a iuuvis corporei motus opportunitatem: ad hæc pulcherrima quæq. & eximia, quæ in sæculari vita sint, Deo offerre debere docet. id enim significare arbitror, ex Aegypto accipere, ac Deo accepta sacrificare. An vero non id faciunt, qui sapientiæ mundanæ armis pro sacris diuinisq. nostris dogmatis certant, & dictionis splendorem coniunctum cum scientiæ acrimonia sectantur, ac Deo rationale obsequium exhibent? quamuis enim [omnis sapientiæ a Domino,] vt scriptum est, tamen Poetas gentilium atque scriptores mundano spiritu ad eum eloquentiæ splendorem peruenisse dicimus; itaq. beatus Paulus [Non spiritum, inquit, mundi huius accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, vt sciamus quæ a Deo donata sunt nobis; quæ & loquimur non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus.] Quod vero Moyses, licet adumbrate, vere tamen dicat, quæ in vita hac sæculari præcipua habentur, ea minime a Deo vero respui, continuo euidenter ostendit, in figura dumtaxat & umbra. Dei namque iussu, Aegyptios spoliare, aureaq. & argentea vasa mutuo accipere oportere dixit a contubernali simul atque vicino. quod ipsum per mulieres perfectum est: susurratori namque is sexus est & loquaci-

A & loquacitati aptissimus, & ad struendas fraudes felicissimus. Vasa porro aurea & argentea mutuo ab Aegyptiis sumpta, sunt, vt opinor ac modo dixi, de quibus æquum esset quosdam qui in sæculo sunt gloriari, si iidem Deum quoque verum agnoscerent. Est autem id quod dico rursus huiusmodi. communia sunt omnibus hominibus mentis atque animæ motus, & aptum ad omnia ingenium tum ad bonum tum ad malum. Sed qui naturæ præstantioribus donis rectè vtuntur, præclaram atque egregiam vitam agunt: at qui hæc ad ea quæ minime oportet stultissime detorquent, indicant quodam modo naturæ bona etiam ad res turpissimas transferri posse: Fortitudo enim & Prudentia, præclara sunt illa quidem optime vtentibus, eadem rursus non rectè possidentibus noxia: contingit enim fortiter ac prudenter se gerere cum laudibus ac plausu, contingit item hæc eadem cum magna omnium accusatione possidere: hæc autem cõmunia sunt & in omnibus, tã in iis qui adhuc in errore versantur, quam in iis qui Deum agnouerunt. Cum igitur fortitudo, quæ prius nequitia fuerat artifex, & illud acumen intelligentiæ ab Aegyptiis quodammodo & a sæculari vita sumptum ad id conuertimus, quod Deo gratum est, sacra tum erunt acceptaq. Deo; transferuntur enim ad virtutis vsum sanctitatisq. ministerium; vt illa nimirum ex Aegypto aurea argenteaq. vasa ad extruendum perficiendumq. tabernaculum vtilia fuisse declaratum est. Post expoliationem igitur Aegyptiorum, ac mortem primogenitorum, vix tandè liberati sunt Israelitæ, cum agnum in Christi figuram immolassent; neque enim id aliter assequi poterant; nam omnis redemptio in Christo est, ac per ipsum omne datum optimum. Emittuntur autem ex Aegypto sub noctem mediã, propemodum e tenebris simul ac seruitute profecti; qui enim serui sunt peccati, semper fere cupiunt in tenebris spiritualibus esse, nõ in lumine diuino: [omnis enim qui male agit, odit lucem,] vt Saluator ait: Infermentata quoque conspersio effertur, ac sine viatico fugiunt, [Vrgebant enim, inquit, Aegyptij populum, vt festinanter eiicerent eos de terra, dixerunt enim, omnes nos morimur. Tulit autem populus conspersionem suam antequam fermentarentur massæ eorum, quas ligauerant in vestibus suis, super humeros.] neque enim, vt opinor, debent qui Deo adhærescere velint, eiusq. familiaritatem inierint, sæcularis malitiæ reliquias ferre; neque extraneo profanoque viatico spirituali nimirum instructi ad iter accingi; sed azymi ac sinceri esse, panemq. eum expetere, qui viuificat mundum; eiusmodi namq. homines pure festa celebrabunt, ac dignum Deo cultum exhibebunt, ac perpetuo in illius potestate permanebunt. PALLAD. Confitetur ergo: quicumque illi sunt homines Dei amatores ac probi, eos tãquam ad sacram sanctamq. terram, ad vitam nempe, sub Christi ditione agendam, & a Tyrannidis vi liberam peruenire oportere, atq. contendere vt sacrificent non in hostium finibus, id est, non eo animi habitu cui peccata placent: etsi non admodum perfecto, prompto tamen atq. ad virtutem erecto; eoq. morum statu, qui longe sit a diaboli tyrannide remotus. CYRILL. Ne tu rem aliter se habere, quam hoc modo suspiceris, Palladi, rectè enim a nobis conclusa est oratio. Facile autem est si libeat etiam in alia imagine hoc idem contemplari. Nam cum sanctæ ciuitatis habitatores, Hierusalem inquam, præcipiti in omnia scelera cursu Deum omnium Saluatorem offendere ausi essent; in potestatem Babyloniorum venerunt: quos illi cum vi armisq. cepissent, seruire iubebat: victoribus enim victos etiam inuitos cedere necessitas cogebat. Cum itaque consternati admodum essent, & propter inopinatas calamitates ingemiscerent, vel exiguum interdum laborum solatium quærebant: id autem erat compositis in Dei laudem, carminibus præsentis mæroris acerbiter lenire. [Memor enim fui Dei, inquit Da-

uid, & delectatus sum.] quibus verbis pronunciauit Dei carmina spiritualem **A**
esse festiuitatem: sed volentibus hæc carmina dicere, & consuetum officium ex-
plere, turpe propemodum videbatur, dulcem adeo sonum alienigenarum auri-
bus committere, & suauissimum sibi iucundissimumq. carmen in aerem quo-

Psal. 136. dammodo fundere, deridentibus interdū Babyloniis, & grauius omnino musi-
corum instrumentorū cantica ferentibus. itaq. dicebant, [Super flumina Baby-
lonis illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion.] in qua ciuitate ex
legis morumq. Iudaicorum præscripto laudis hostia cum offerretur fidibus ac
tibiis peragebatur, quo Dei templum adeuntes suauitate carminum demulce-
rentur. Sed cum essent apud exterarum nationum iugo seruitutis obstricti, ingemi-
scentes dicebant, [In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra;] ip-
sam a carminibus cessationem hoc ipso significantes. infrugifera est enim stirps,
immo frugiperda, vt melius dicam Salix: sic enim a Græco quodam poeta,

Homer. *ὠλεσίκαρπος*, dicta est, ad cessationem igitur & sterilitatem appensa erant carmi- **B**
Odys. κ. num instrumenta; caussamq. cessationis huius in clamantes dicunt, [Quomodo
cantabimus canticum Domini in terra aliena?] Sed cum attulisset ad eos Ba-

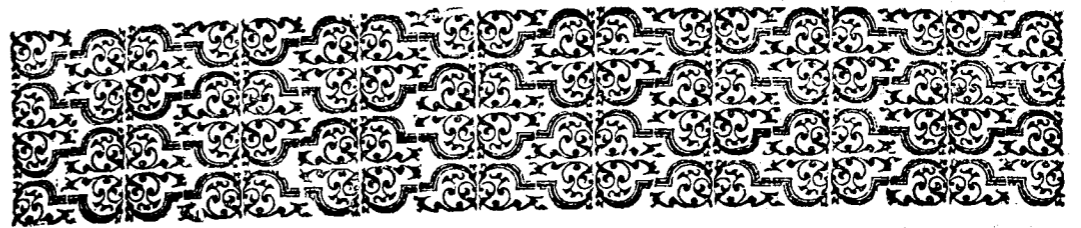
Baruch 1. ruch Hieremiæ verba, [Flebant omnes, inquit, & ieiunabant & orabant in con-
spectu Domini; & congregauerunt argentum, secundum quod potuit vniuf-
cuiusque manus, & miserunt in Hierusalem ad Ioacim filium Helciæ, filij Sa-
lom Sacerdotem, & ad Sacerdotes, & ad omnem populum, qui inuētus est cum
eo in Hierusalem,] Et post pauca, [Et dixerunt, ecce misimus ad vos argentum,
emite argento holocausta, & pro peccato, & incensum, & facite manna, & offer-
te ad arā Domini Dei nostri.] Decere enim arbitrabantur, vt ipsi quidē a sacri-
ficiis interim abstinere, cum procul a terra sancta versarentur, neque adhuc
sub Dei imperio degerent, sed alteri domino subiecti essent, & in dicionem Ty-
rannicam venissent. iis autem, qui in sancta ciuitate adhuc habitabant, sacro-
rumque administrandorum gloriosum officium sortiti erant, diuini cultus par-
tes demandant; in quo scilicet quid deceret, quidve necesse esset optima ratio- **C**

Daniel. 6. ne considerauerunt. Ipse ille quoque sapientissimus Daniel sacris quidem stu-
diis vacabat: cumq. vna cum aliis captiuus esset, ipso quoque necessitatis ma-
lo sapienter abusus est: dicam quomodo: tribus namque temporibus per dies
singulos orabat; habebat autem in solario fenestras, quæ Hierusalem versus
spectabant, atque patebant: sic enim est scriptum, orationem namque suam
tuo Deo gratam fore putabat, cum si minus corpore possent, animo saltem a
terra extera atque odiosa seiungeretur, & mentis oculis in terram Deo gratif-
simam spectaret; & in ipsum velut illatus templum, preces pro quibus vellet,
offerret. **PALLAD.** Pulcherrime certe tota est a nobis absoluta disputatio:

FINIS LIBRI PRIMI.

SANCTI

SANCTI CYRILLI
ARCHIEPISCOPI
ALEXANDRIÆ

DE ADORATIONE IN SPIRITU
ET VERITATE

LIBER SECVNDVS.

*Mortem, quæ ex peccato consecuta est, atq. Diaboli tyranni-
dem euitari nullo modo posse, nisi per sanctificationem,
quæ ex Christo est: iustificationemq. non in
lege, sed in Christo esse.*

A EM igitur cum gloriosam esse, Palladi, tum vero in pri-
mis vtilē ab ea re seiungi cupere, quæ suapte natura no-
ceat; expetere item, vt Deo imperanti seruiamus, non
cōtemnenda nobis oratio demonstrat. **PALLAD.**
Minime illa quidem contemnenda, fateor. **CYRILL.**
Omnibus quoque modis ab iis, quæ turpia sunt egres-
sos, quæ honesta sunt, quærere nos oportere, fatis con-
firmuimus? **PALLAD.** Maxime vero, **CYRILL.**

Ita denique opus esse videbatur, a mundanæ huius vitæ voluptatibus, & tur-
bis, quibus earum causa distinemur, quam longissime digressos, ad sacrificium

B Deo offerendum properare; neque aliter quam si in eremo versaremur affectu
mentis, quietum ac maxime purum, atque ab omni inquinamento remotum,
præclarum vero, & acceptabilem illi cultum exhibere? **PALLAD.** Ita vero
videbatur. **CYRILL.** Quomodo etiam sub sua nos dicione cum fatanas con-
strinxisset, & vsurpato dominatu conclusos detinere vellet, diuina lex ad liber-
tatis dignitatem vocarit; idq. effecerit, monita quibus ad actiones optimas hor-
taretur, illius impuritatibus opponendo, atque ad meliorem nos vitæ rationem
instituendo, plurimis est exemplis perspicuum factum? **PALLAD.** Prorsus.
CYRILL. Est igitur Deus salutis tributor, & omnis nobis felicitatis auctor,
qui viam ostendat, qua Christo mediatore interposito ad illius familiaritatem
perueniri possit; quid enim non figura est, eaq. fatis expressa Christi interuen-
tionis

tionis, illa Moyfi mediatoris interpositio? PALLAD. Quonammodo? CYRILL. Moyfes enim ille vir sane admirandus, a carnali seruitute eripuit Israëliticum populum, & a laboribus coquendorum laterum, ab operibus etiam in terra extruendis exemit; ac veluti medius quidam limes inter Deum & homines interiectus, ad illos cælitus exauditas voces perferebat: Dominus vero noster Iesus Christus ea, quæ in figura & vmbri tradita fuerant, ad veritatē transferens, a spirituali seruitute nos extrahit, in eo quod peccatum, quod diu nobis dominatum fuerat, expellit, Diaboliq. imperium euertit; & sectatores suos a terreno sensu, rerumq. carnalium studio refugere suadet; eosq. quodammodo reformat ad studium virtutis, apertissimeq. nobis Dei ac Patris voluntatem annuntiat; ideoq. dixit, [Verba, quæ ego loquor vobis, non sunt mea; sed eius, qui misit me, Patris;] itemq. [A me ipso nō loquor; sed qui misit me, Pater, ipse mihi mandatū dedit, quid dicam, & quid loquar.] Ac Moyfes certe in suis rebus imaginem atq. formam quandam se gerere illius Christi interuentionis intellexit, cum dixit filiis Israëli, [Prophetam ex fratribus tuis excitabit, sicut me, dominus Deus tuus, illum audietis iuxta omnia, quæcunque expetisti a domino Deo tuo in Horeb, in die concionis.] Igitur quæcunque per Moysem agebantur, illaq. vis interuentionis eius, figura quædam erat & imago; at Christi interuentionis forma sublimior est. Ille enim legis & vmbre minister fuit, & acceptæ diuinitus institutionis interpret: Christus autem, vt legis ac Prophetarum dominus, quæ sibi videntur, decernit; & mediator fuit, cum in eo concurreret, atque in vnum quodam modo conueniret tum diuina, tum humana natura: has enim ambas simul iunctas intelligimus Christum. [Ac Moyfes quidem vt seruus in totam eius domum fidelis; Christus autem vt filius in domo sua, cuius domus nos sumus;] qui per fidem, quam in illum habemus, ad veram sumus libertatem adducti. Constat igitur mediatorem carnalis libertatis, litteræque & vmbre, fuisse Moysem illum sacrarum rerum interpretem; dominum vero nostrum Iesum Christum earum rerum auctorem, quæ sunt supra legem; ac spiritus libertatem, illa libertate carnali multis partibus præstantiorē esse largitum. Itaq. Israëlitis quamuis carnaliter liberatis dicebat, [Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei estis, & cognoscetis veritatem; & veritas liberabit vos;] & iterum, [Omnis, qui facit peccatum, seruus est peccati: seruus autem non manet in domo in æternum; filius autem manet in æternum. Si igitur filius vos liberauerit, vere liberi eritis.] PALLAD. Rectissime dicis. CYRILL. Non igitur de carnalium rerum splendore gloriandum nobis est, sed de spiritus & iustitiæ claritate, eius duntaxat, quæ ex Christo est, non quæ ex lege. Nam, si seruus habetur quisquis sub peccato est, nec iustificat vllō modo lex; quin immo condemnat potius, reosq. facit transgressores; cui non perspicuum sit, omnem iustificationem in Christo constare; itemq. omnem spirituales perfectiōne, quæ per sanctificationem habeatur, per ipsum & in ipso acquiri? Paulus vir certe sapiens in primis scribit, [Non enim erubesco Euangelium; Dei enim virtus est omni credenti, Iudæo primum & Græco. Iustitia enim Dei in eo reuelatur ex fide in fidem, sicut scriptum est, Iustus autem ex fide viuet.] Veteris quoque legis inutilem vim atque infirmam iis verbis notat, [Quod autem, inquit, in lege nemo iustificatur apud Deum, manifestum est: quia iustus ex fide viuit: lex autem non est ex fide; sed qui fecerit ea, viuet in ipsis.] In Christo igitur iustificamur per fidem, ac redimimur a seruitute spirituali. PALLAD. Est igitur lex inutilis? CYRILL. Non hoc inquam, neq. enim frustra diuinis responsis sancita est; immo vero [in adiutorium data,] sicut scriptū est; nam qua parte ad institutionem puerilem pertinebat, & ad iniquitatem cognoscendam,

dam, qua etiam ad initia percipienda elementaq. sermonum Dei, cur non ex ea parte intelligatur utilis? Segnior est autem ad abluenda peccata, sanctitatemq. perficiendam. Beatus itaque Paulus inquit, [Scimus autem, quod quæcunque lex loquitur, iis, qui in lege sunt loquitur, vt omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo; quoniam ex operibus legis non iustificabitur in conspectu eius omnis caro; per legem enim cognitio peccati.] Habet ergo lex vim, qua peccatum demonstret, non gloriam de virtute comparat: nam in eo quod ait, verbi gratia; Non fornicaberis, non adulterabis, non furtum facies; non peierabis, & siquid horum simile est, nequitia genera ostendit, & impuritates expulit, non virtutis notionem inuexit, aut probatæ vitæ cognitionem perspicuam auditoribus fecit. Nam istuc quidem, non oportere turpia facere, inter præstantioris vitæ mores annumerare, stultum sit, opinor. Puto autem, idque haud absurde, ita deniq. æquum esse, vt in omni rerum laudandarum genere nobis honestum iudicium atque comprobatio deferatur, si, vitiis dimissis atque repulsis, & improbitate superata, impurisq. sceleribus abiectis, ad summum postremo virtutis apicem conscenderimus. Itaque Dominus Iesus Christus, [Amen, amen, inquit, dico vobis, Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum.] Intelligis igitur iustitiam illa legali excellentiorem præceptam esse a Domino nostro, eamque cum esse præstantissimam sciret, Paulus ille sapiens scribit, [Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis, circumcissus octauo die; ex genere Israëli, ex tribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis, secundum legem Pharisæus, secundum æmulationem persequens Ecclesiam, secundum iustitiam, quæ in lege est, sine querela: sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta: Verum etiā existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi domini nostri; propter quæ omniū detrimentum feci, & arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam, & inueniar in illo non habens meam iustitiam, quæ ex lege est; sed quæ est per fidem Christi.] PALLAD. Intelligo plane: aperta enim es oratione vsus. Illud tamen explices velim, Si ad hominem perficiendum non satis erat antiqua lex, cur non a principio potius iustitia per fidem, & quæ ex ea existit, sanctificatio sancita sit? CYRILL. Quia certe, Palladi, id conuenientissime abluitur, quod fordidatum est; id abstergitur, quod est inquinatum; id illustratur, cui tenebræ sunt offusæ. Aequum est autem, opinor, iuxta Saluatoris nostri vocem curari, quod infirmum sit; vocari ad penitentiam non eos, qui sanctificati sunt, sed qui propter peccata sint inuisi. An vero negari potest, quin fuerit opus, qui ad remissionis gratiam vocarentur, eos ante condemnari; vt cum prius propter infirmitatem, quæ in illis esset, in salutis periculum venissent, tum denique redempti viderentur? Quocirca necesse fuit velut redargutricem quandam, & diligentissimam infirmitatis omnium accusatricem promulgari legem eam, cui vis ostendendi peccatum inesset, vt ne diuinæ benignitatis, quæ per Christum exhibita est, magnitudinem ignoraremus. Vbi enim aut quomodo fuerit locus remittenti gratiæ, nisi prius criminibus demonstratis, atque constitutis? Atque, vt breui vtar oratione, & ad veterum exempla recurram, dicam denuo. Abraham spondit quidē Deus gratiam per fidem, in eoq. homine tāquam in primitiis eorum, qui misericordiam consecuti sunt, remissionem, quæ Dei benignitate præstatur, ipsa lege nobiliorem fecit; scriptum est enim, [Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam;] Protestatur autem Paulus, atque ait, [Quomodo igitur reputatum est, in circumcissione an in præputio? non in circumcissione, inquit, sed in præputio: & signum accepit circumcissionem signa-

nem signaculum iustitiæ fidei, quæ fuit in præputio :] Deumque aperte sibi di-
Gen. 12. centem audiuit, [benedicentur in te omne gentes.] Huius autem verbi [in te]
Galat. 3. ea vis fortasse sit, vt ad similitudinem tuam significet; eoq. sensu cum Paulus
 intellexisset, inquit, [Præuidens autem scriptura, quod ex fide iustificat gen-
 tes: Deus, prænuntiavit Abraham, benedicentur inquit, in te omnes gentes;
 igitur qui ex fide sunt, benedicuntur cum fidei Abraham.] Signum est igitur cir-
 cuncisio fidei illius, quæ est in præputio; iustificatusq. est ille non ex operibus
 legis; & gloriam fidei nobiliorem esse quam illa in carne circuncisio, perspi-
 cuum est, amicus quippe Dei appellatus est. PALLAD. Quid igitur causæ
 fuit, cur tãdiu illa ex fide sanctificatio moraretur, non absurde addubitauerim;
 quæro enim qua de causâ signum ipsum antiquiori sit ordine collocatum, po-
 steriori vero id quod præstantius est? CYRILL. Quid enim nonne diximus
 modo admirabilioris cuiusdam atq. sublimioris artificij opus fuisse, vt lex quæ
 condemnaret, anteuertet tempore ordine, fidem quæ iustificaret? an vero lux
 non in tenebris lucet? virtus quoque non infirmitate perficitur? vt scriptum
 est. PALLAD. Recte dicis. CYRILL. igitur lex subintravit vt abunda-
 ret peccatum; vbi enim non est lex, neque præuaricatio: præuaricationis autem
 & eius, quæ ad hanc perducit, ignauia quænam possit intelligi condonatio, nisi
 lex antea nos condemnasset? quod autem verum sit quod dicimus neq. de hac
 re vana & inepta sit oratio, patrocini Pauli confirmabo dicentis, [Itaque lex
 propter præuaricationes posita est, quousq. veniret semē, cui repromissum est,
 ordinata per angelos.] Ceterū quia sapiētissimus erat, futuras quandoq. quo-
 rundam hominum verborum argutias atque dubitationes præcidere molitur.
 etenim verisimile erat, quosdam de iustitiæ fidei dilatione ac mora conqueri ac
 dicere, ideo interim subintrasse legem, vt antiquæ illius promissionis firmitas
 tolleretur; itaque inquit [lex igitur aduersus promissa Dei? absit; si enim da-
 ta esset lex quæ posset viuificare, vere ex lege esset iustitia, Sed conclusit scri-
 ptura omnia sub peccato, vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus:
 prius autem quam veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem
 quæ reuelanda erat in nos; itaq. lex pædagogus noster fuit in Christo, vt ex fide
 iustificemur: at vbi venit fides, iam non sumus sub pædago. omnes enim filij
 Dei estis, per fidē quæ est in Christo Iesu.] Eiusdē vero dubitationis obscurita-
 tem perspicuam facit adiungens, [Hoc autem dico, inquit, testamentum confir-
 matum a Deo, quæ post quadringentos & triginta annos facta est lex, non irri-
 tum facit ad euacuandam promissionem: nam si ex lege hæreditas, iam non ex
 promissione; Abraham autem per repromissionem donauit Deus.] Cū igitur lex
 in peccatum nos conclusisset vt pædagogus ad Christum adduxit; finis enim le-
 gis, ac prophetarum Christus. Itaque is dicebat Iudæorum populis, qui sibi
 non crediderant, [Si crederetis Moyse, crederetis vtiq. & mihi; de me enim il-
 le scripsit;] Iustificamur enim non ex operibus legis, sed fide potius in Chri-
 stum. [Quicumq. enim ex operibus legis sunt, sub maledictio sunt: scriptum est
 enim, Maledictus omnis, qui non permanserit in omnibus, quæ scripta sunt in
 libro legis, vt faciat ea. Sed ex maledictio legis Christus redemit omnes, fa-
 ctus pro nobis maledictus: quia scriptum est, Maledictus omnis qui pendet in
 ligno, vt in gentibus benedictio Abraham fieret in Christo Iesu; vt pollicitatio-
 nem spiritus accipiamus per fidem.] PALLAD. Sed de his quidem hæcte-
 nus, Cyrille: transeamus iam, si placet, ad aliquam potius de Christo dispu-
 tationem: de lege enim eiusq. dispensatione satis. CYRILL. Eloquere igitur,
 quicquid tibi collibitum fuerit; dum tamen illud non nimium ingenij mei
 captum excedat. PALLAD. Atqui non admodum ardua dubitatio est, aut
 eiusmodi,

eiusmodi, vt ad eam soluendam adiri nullo modo possit; atque adeo facillime,
 quod quæro, deprehendi potest, Christo diuinam illam nobis lucem immitten-
 te. Nunquid igitur, qui fide iustificationem accepimus, & illum Dei in vm-
 bris ac figuris cultum abiecit, non incruentis oblationibus Deum colere
 debemus? CYRILL. Recte dicis. Scriptū est enim, [Honora Deū de tuis iu-
 stis laboribus; & primitias illi offer de tuis fructibus iustitiæ]: [talibus enim ho-
 stis promeretur Deus,] iuxta sanctorum hominum voces. PALLAD. Er-
 go stultum est, vacare bobus immolandis, & quæ veteri mandato sunt nobis
 iniuncta, complere. Ouium namque victimæ & tura, lagana quoque, ac si-
 mila oleo lita, turtures etiam atque columbæ, pro temporis illius condicione,
 Deum adorantium oblationes fuere. Sed mihi exponas velim, qua de causâ
 non hæc a principio Deus improbauerit; eas vero, quibus gaudet, oblationes;
 nunc demum fanciendas duxerit, quibusq. modis spirituales hostiæ offeren-
 dæ sint, aperuerit. CYRILL. Quid tu igitur censes, ac dicere audes, Deum
 quidem ipsum a principio non recte consultasse, sed postea, cum se ab eo, quod
 optimum esset, aberrasse sentiret, tandem quod melius erat, inuenire potuisse?
 An tum quidem certe, cultu, qui in vmbris erat, eum contentum fuisse putas,
 deinde humano more vana quadam cupiditate captum, illud alterum offeren-
 di genus probasse, cultumque nobis nouum, atque antehac incognitum insti-
 tuisse? PALLAD. Minime vero: nam id quidem fabulosum ac ridiculum
 puto, neque vnquam existimauerim cadere hoc in Deum, vt vel minima qui-
 dem in re aberrare possit. Aueo tamen audire qua re permotus, nobis qui
 in terris versamur, tum quidem illa, nunc vero hæc alia sanxerit. CYRILL.
 Rursus ea, quæ superius dicta sunt, repetere tua cogitatio. Nonne dixi,
 pædagogum quendam fuisse legem, id est, magistrum eorum, qui infantes
 adhuc essent, & qui nondum intelligere possent, iis quid vere bonum sit, quæ
 etiam voluntas Dei perfecta, & beneplacens, per ænigma subostendisse, ac ve-
 luti rudioribus adhuc figuris significasse? Intelligere enim, neque id magno
 negotio potes, spiritualis cultus rationem fuisse quidem semper etiam inde ab
 initio Deo gratissimam; nondum tamen eiusmodi, vt ad eam penetrare atque
 pertingere Iudæorum animi possent. Itaque verbis ad infantiam aptis, sim-
 plicique disciplina, atque educatione moderata opus fuit, quæ nihil arduum,
 nihil asperum haberet. Nam & antea instituit quidem Deus ea, quæ in figu-
 ris gerebantur; præmonstravit tamen, ea tandem ventura, atque affu-
 tura suo tempore, quæ ad verum Dei cultum pertinerent. Itaque acces-
 sum illum, quo per hostiarum cruorem ad eum adibatur, abiecit ac repulit,
 per Amos prophetam dicens, [Odi, repuli festiuitates vestras, nec odora-
 bor in conuentibus vestris: nam si obtuleritis mihi holocausta, & hostias ve-
 stras, non aspiciam. Aufer a me sonum carminum tuorum: & organorum
 tuorum psalmum non exaudiam.] Induxit etiam per Michæam personam
 viri, quam ratione bonum efficere possit, quod vsquequaque culpa vacet,
 perdiscere cupientis, [In quo apprehendam Dominum, suscipiam Deum
 meum altissimum? Si apprehendam eum in holocaustis, in vitulis anniculis?
 Si placabitur Dominus in millibus arietum, aut in decem millibus hirco-
 rum pinguium? Si dedero primogenita mea, fructum ventris mei, pro pec-
 cato animæ meæ?] Deinde continuo subiungit, [Si annunciatum est tibi,
 inquit, homo, quid sit bonum, vel quid Dominus exquirat a te, nisi facere iu-
 diciū & diligere misericordiam, & paratum esse ambulare cum Domino Deo
 tuo?] Nonne igitur perspicue hoc illud est quod inquit Christus, [Si quis vult
 venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucē suam, & sequatur me.] Et
 iterum,

34 De adoratione in spiritu & veritate

Ioan. 2. iterum, [Qui me diligit, me sequatur, & ubi ego sum, illic & minister meus sit?] **A**
 Non in legali cultu Christiana religio, sed in sancto atque spirituali sita est.
Esai. 1. **PALLAD.** Rectissime dixisti. **CYRILL.** Quinetiam per Esaiam vehementius obiurgans Israelitas, [Audite, inquit, verba Domini, principes Sodomorum; attendite legem Dei, populus Gomorrhæ. Quo mihi multitudo victimarum vestrarum, dicit Dominus? plenus sum holocaustis arietum; & adipem agnorum, & sanguinem taurorum, & hircorum nolo: neque veneritis apparere mihi; quis enim quæsiuit hæc de manibus vestris? calcare atrium meum non apponetis. Si obtuleritis siliginem, vanum; incensum abominatio est mihi; neomenias vestras, & sabbata, & diem magnum non feram; ieiunium & otium, & festiuitates vestras odit anima mea; facti estis mihi in satietatem.] Per Malachiam præterea prophetam odiosissimis hominibus eadem dicit, atque etiam temporum meminit, quibus per omnes terras sibi incruentæ, ac spiritualis hostiæ odorem incomparabilem essent oblaturi. **B**
Malach. 1. [Non est voluntas mea in vobis, dicit Dominus omnipotens; & sacrificium non suscipiam de manibus vestris; quia ab ortu solis vsque ad occasum nomen meum glorificatum est in gentibus; & in omni loco incensum offertur nomini meo, & sacrificium mundum: quia magnum nomen meum in gentibus, dicit Dominus omnipotens.] Intelligis igitur, quod incensum ac sacrificium sibi mundum ab omni gente esse offerendum ait. Vt autem in eo quod recens illud in Christo testamentum, nouum appellauit, illud prius ac vetus antiquauit; (sic enim beatus Paulus scribit;) item in hoc loco in eo quod dixit, mundum ab omni gente sacrificium suis temporibus futurum, de illo veteri, quod non eiusmodi sit, sententiam tulit. Quomodo enim illud mundum sit, quod neque mundat, neque ad perfectam virtutem nos ducere potest? Quocirca *Hebr. 8.* beatus Paulus inquit, vetus illud non vacasse culpa; itaque necessario illud *Hebr. 8.* successisse, quod per Christum sancitum est, & secundi locum inquisitum fuisse. **C**
Hier. 7. **PALLAD.** Ergone prorsus præter omnipotentis Dei voluntatem cultus ille umbratilis fuit? **CYRILL.** Omnino. Est autem in promptu, Deum audire apertissime dicentem filiis Israel, per Hieremiæ vocem, [Hæc dicit Dominus, Holocausta vestra congregate cum sacrificiis vestris, & comedite carnes: quia non sum locutus ad patres vestros, neque mandauit eis in die, qua ascendere eos feci de terra Aegypti, de holocaustis, & sacrificiis: sed verbum hoc mandauit eis dicens, Audite vocem meam.] Quod enim ad præcipuam institutoris voluntatem pertinet, ne a principio quidem villo modo diuinis oraculis tradita fuisset illa adhuc in umbris posita lex: si de cultu spirituali silendum fuisset. Sed, quia grauis erat ea res, & ad perfectæ virtutis absolutionem illius temporis hominibus haud facilis patebat accessus; immo vero, mea quidem sententia, durum id erat & asperum; lex scripta velut puerilis quædam exercitatio, quæ formam veritatis haberet, sapienti moderatione constituta est. **D**
Osee 6. Ceterum haud obscure significauit nobis ille legislator non esse illa sibi gratissima, quin potius exoptatissima se habere, quæ postea per Christum præcipienda essent. Itaque dixit iterum, [Propter hoc demessiui prophetas vestros, occidi eos in verbis oris mei, & iudicium meum quasi lux egredietur; quia misericordiam volo, & non sacrificium, & scientiam Dei magis, quam holocaustum:] Deo quippe & cadente vitulo, & oue cæsa gratior est illa in fratres dilectio, quia lex impletur, & illa eminens scientia Christi, per quam ipse quoque Pater a nobis cognoscitur. Conciliari vero nobis hac re vitam æternam, nemo dubitauerit, Christo ad Patrem, qui in cælis est, dicente, [Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti, Iesum Christum.] Mentiri autem

A autem vsquam aliquo pacto Veritatē, quomodo ambigi potest? **PALLAD.** Minime vero. **CYRILL.** Sed, posteaquam Israel ab eius est coniunctione dilapsus; quippe qui fidem respuens, non cognouit Deum, apertissime testatur, non alia ratione fore, ut ad antiquam illam dignitatem redeat, nisi per Christum solum, abiectis illis legalibus institutis. Itaque scriptum est, [Quia diebus multis sedebunt filij Israel sine rege, sine principe, sine sacrificio, sine altari, sine sacerdotio, sine manifestationibus: & post hæc reuertentur filij Israel, & quærent dominum Deum suum, & Dauid regem suum, & stupebunt in Domino, & in bonis eius in nouissimo die.] Cum enim plenitudo gentium intrauerit, tunc omnis Israel saluabitur; sed in Christo tamen, qui appellatus est Dauid, quod ex semine sit & tribu Dauid. Esse item ipsa quoque ex lege sacrificia tollenda, confirmat per Ioelem dicens, [Accingimini & plangite, sacerdotes, lamentamini, qui ministratis altari Domini, ingredimini, dormite in sacco ministrantes Deo; quia defecit de domo Dei vestri sacrificium & libatio.] Et iterum per eundem Prophetam, [Sublatum est sacrificium & libatio de domo Domini; lugete sacerdotes, ministri Domini.] Ad hæc ipsum quoque tabernaculum fore ut e medio tolleretur, pollicitus est his verbis, [Et erit, si multiplicati fueritis, & creueritis super terram, dicit Dominus, in diebus illis, non dicent vltra, Arca testamenti sancti Israel non ascendet in cor neque nominabitur, neque visitabitur, neque fiet vltra.] Sublato namque penitus typico cruentoque sacrificio, necessarium prope dixerim, fuit, etiam ipsum tolli de medio tabernaculum; quippe cum verius illud ex aduerso excitatum esset, id est Ecclesia, de qua ipse idem Christus ait, [Hic habitabo, quoniam elegi eam.] Iam vero cultum illum immutandum fuisse, & in meliorem formam transferendum, in eum inquam cultum, qui in Christo exhibetur, ac nouus est, perspicuum fiet iis verbis, quæ de Deo scripsit Malachias, [Et purgabit filios Leui, & fundet eos velut aurum & velut argentum: & erunt Domino offerentes sacrificium in iustitia, & placebit Deo sacrificium Iuda, & Hierusalem, sicut dies sæculi, & sicut anni priores.] Intelligis igitur, quemadmodum veluti nouam propemodum recusionē ac reformationem sacerdotij simul atque sacrificiorum futuram dicit? **PALLAD.** Intelligo. **CYRILL.** Hoc enim verbum, [fundet, & purgabit,] quasi de auro atque aurifice dictum, nonne ad hanc nos intelligentiam ducit? **PALLAD.** Maxime vero. **CYRILL.** Atqui incarnatum verbum eiusmodi quippiam effecturum esse, confirmauit Deus Pater, cum dixit, [Et statim veniet ad templum suum dominator, quem vos quæritis, & angelus testamenti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus omnipotens, & quis sustinebit diem ingressus eius? aut quis subsistet in visione eius? quia ipse ingreditur quasi ignis conflatorij, & quasi herba lauantium, & sedebit confians & emundans sicut argentum & aurum.] Innouationem ergo reformationemque sacerdotij futuram dicit, atque ipsam certe colendi formam, non aliud quidpiam fore indicat, quam præsens Christi mysterium. Rursus per Ezechielem dixit de iis, qui electi erant, ut sacerdotio fungerentur, [Isti accedent ad me, ut ministrent mihi; & stabunt ante faciem meam, ut offerant mihi hostiam, adipem, & sanguinem, dicit dominus Deus; isti ingredientur in sancta mea, & isti accedent ad mensam meam, ut ministrent.] Adipem porro & sanguinem, & illa mensæ ministeria non iure optimo dicemus esse illud Christi mysteriū? **PALLAD.** Recte dicis. **CYRILL.** Quin ipsum quoque tempus, quo rerum omnium in meliorem statum recursus, & ille innouationis modus esset futurus, perspicuum nobis admodum fecit, cum dixit Deus, [Et erit a die octaua, & vltra facient sacerdotes super

*Osee 3.**Ioel. 1.**Hier. 3.**Psal. 131.**Malach. 3.**Malach. 3.**Ezecch. 44.**Ezecch. 43.*

super altare holocausta vestra, & quæ salutis vestræ causa offeruntur: & suscipiã A
vos, dicit Dominus.] Diem octauum, Saluatoris nostri resurrectionis tempus
appellat, quo holocausta, id est perfecta integraque credentium consecratio,
Deo gratissima, ac spiritualia munera offeruntur, idque docet beatus Paulus,
Hebr. 15. cum scribit, [Per ipsum igitur offerimus hostiam laudis semper, Deo, id est,
Hebr. 13. fructum labiorum confitentium nomini eius.] Et iterum, [Beneficentiæ autem
& communionis nolite obliuisci; talibus enim hostiis promeretur Deus.] Fru-
ctus enim a nobis, qui in fide iustificati sumus, quinam Deo offerri possunt
alij, quam eius glorificatio iugis atque perpetua? Hostia item purissima est,
laudabilis vitæ odor eximius. PALLAD. Præclare se habet oratio, verissi-
mumq. est, minime per legem iustificari quempiam, sed potius per fidem in
Christum, & euangelicam disciplinam. Ceterum velim expositionem hanc
tuam exemplis item perspicuis confirmari, atque ex sacris litteris mihi idem
planum fieri. CYRILL. Venio igitur ipse ad hanc partem, Palladi, liben- B
ter, quia sic tibi videtur. Tu vero mihi vicissim subtilem, & expolitum in vna-
quaque contemplatione sensum exquiras velim: ac, si tibi minus recte aut sen-
tire videbor, aut eloqui, prudenter corrigas, & emendes aperte, fabrorum præ-
stantissimorum exemplo, qui, sicubi opus, quod in manibus habent, a ratio-
nis artisque præscripto deflexerit, id artificiose reconcinnant, atque ad formam
reuocant, quæ illis optima videatur. Initium vero in hac disputatione sume-
mus a sacrorum interprete Moyse, cuius historiam vbi cursum attigero, tum
fane confirmare nitamur atque ostendere perspicue, nihil ad perfectum adduxisse
legem, eamque non esse ad salutem satis, omniumq. hominum tum redem-
ptorem, tum saluatorem esse Christum. PALLAD. Atqui sic habeto,
non mediocrem te vtilitatem allaturum, si in hac quoque parte cunctationem
viceris; quamuis enim difficillima sint ea quæ aggredieris, difficillimeq. spe- C
ctari possit earum rerum, quas inquirimus, veritas; diues tamen est, qui re-
uelat Deus. CYRILL. Recte dicis; & me iam æque, ac sagacissimi canes
affolent, peruestigare abditos in profundo, obscurioresque sensus, tuâ sua-
det oratio. Igitur in deserto Madianiticæ prouinciæ beato Moyse greges o-
uium pascenti, cum sub ipsis radicibus esset montis Horeb, noua quædam
res, & miraculi plena, Deo faciente monstrata est. [apparuit enim illi, in-
quit, Angelus in flamma ignis de rubo, & vidit quod rubus arderet igni, &
non combureretur. Dixit autem Moyse, Vadam ac videbo visionem hanc
magnam, cur non comburatur rubus.] Est autem rubus non exculta arbor,
sed siluestris spinæ ac stirpis montanæ genus, in qua miraculum illud horroris
plenum edebatur, quod mysterij figuram aptissime gerebat. Angelus quippe
is erat, qui ignis specie, totum vndique montem depascebatur, neque in ea
tamen stirpe vestigium ignis vllum imprimebat: ac non secus quam si, mini-
me isadesset, ne minimam quidem caloris partem ab igne arbor illa suscipie- D
bat. PALLADIVS. Quid igitur illud erat? CYRILL. Israeli nimirum
tamquam siluestri arbori, ac dulcis iustitiæ fructus nullos habenti, quod
in AEgyptiorum legibus aleretur, Angelorum administratione danda lex
erat, quæ illuminandi vim quidem haberet, si spiritualiter intelligeretur, &
mentis tenebras repellere posset, (habet enim ignis natura, vt efficiat id
quoque,) sed ea tamen accipientibus inutilis fuit, nulla ipsius culpa; verum,
quod ij, quibuscum agebatur, minime lumen illud in animum, atque in
cor admitterent: nam extrinsecus cum litteræ opibus veluti specie qua-
dam luminis abundarent, quod habere se putabant, reuera minime habe-
bant. Quod igitur circa rubum ignis videbatur quidem, neque tamen ar-
bori illi

A bori illi sensum caloris inferebat, eiusmodi mihi quippiam significare videtur.
Fuisse autem inutile Iudæis illud ex lege lumen, declarat his verbis ipse Salua-
tor, [Scrutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere; Ioan. 5.
& illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me: & non vultis venire ad me, vt
vitam æternam habeatis.] Et post pauca, rursus Iudæorum magistros perstrin-
gens, ac populum vniuersum, [Nolite putare, inquit, quia ego accusaturus
sum vos apud Patrem; est qui accusat vos, Moyse, in quo speratis: si enim
crederetis Moyse, crederetis forsitan & mihi: de me enim ille scripsit: si autem il-
lius litteris non creditis, quomodo verbis meis credetis?] Qui enim penitus
legis rudimenta stultissime reiecerant, ij quanam ratione perfectæ virtutis co-
gnitionem, Christo tradente, perciperent? Cum igitur ardere quidem rubum
videret, minime tamen comburi, atque adeo ne cedere quidem flammis, ob-
stupuit beatus Moyse, quidnam esset, quod non combureretur rubus. Nam
B summum Israelis stuporem admirari licet, qui, cum fautricem adiutricemque
a Deo legem acceperant, eiusque legis illustratione ditati essent, rem tantam
nullo loco habuerunt, neque donum hoc in mentis cordisque domicilio col-
locauerunt; itaque nullam vtilitatem ex ea perceperunt: mortuus enim est
apud illos, nihil mirum, atque exanimis scripturæ sensus: neque absurde de
illis dici potest, quod minime comburatur rubus; alioqui nobiscum essent spi-
ritu feruentes. PALLAD. Optime dictum. CYRILL. Videtur autem
aliorum quoque sensum, non ineptam intelligentiam hoc factum latenter
ostendere: Israelitis enim, cum iam ex AEgyptiorum terra profecturi essent,
ac paulo post abiecturi coactæ seruitutis iugum, cumque ob eam causam fu-
turum esset, vt iras principis commouerent, in cuius adhuc ditioe erant,
prodigij loco ostendit Deus illud, quod agebatur in rubo, quo portenderetur
illos vel igni ipso longe superiores futuros, neque ab iis expugnandos, qui in-
ferre possent iniuriam, iuxta illud, opinor, quod diuinitus dictum est, [Ne
timeas, quoniam tecum sum: flamma non exuret te, flumina non cooperient
te.] PALLAD. Ingeniosa expositio. CYRILL. Itaque demiratus est
Moyse illud visum, ac videndi studio propius accurrit: [vt autem vidit Do-
minus, inquit, quod propinquaret ad videndum, vocauit eum de rubo dicens,
Moyse, Moyse: ille autem respondit, Quid est? at ille dixit, Ne appropies
huc: solue calceamentum de pedibus tuis, locus enim, in quo tu stas, terra
sancta est.] Legis porro figuram beatus Moyse tenebat; [Moysem quippe ha-
bent ac prophetas,] ait in euangelicis oraculis ille beatus Abraham. An tibi
hoc dictum improbable videtur? PALLAD. Minime vero: legis enim
personam sustinet Moyse. CYRILL. Vocatus est igitur Israel, & ille grex,
qui secundum legem viuebat, & sub lege erat. [Dominus enim, inquit, Deus
Hebræorum vocauit nos:] atq; vocanti Deo audiens fuit quidem, sicut & Moy-
ses: [omnia enim, inquiunt, quæcunque dixerit Deus, faciemus, & audiemus.]
Sed, quia legalis obedientiæ non ea vis erat, vt ad purgandum satis esset; [im-
possibile est enim sanguine taurorum, & hircorum auferri peccata:] ideo cohi-
betur Moyse, ne accedat ad Deum: [ne appropies, inquit, huc:] legis enim vi-
ribus egregia virtus adiri non potest: neq; illa ex Moyse lege viuendi ratio eam
facultatem habebat, quæ satis admodum esset, vt homines ad Deum perducere
posset. Christus enim nos illi exhibet per sanctificationem: sanctos quippe es-
se decet eos, qui Deo sancto iungendi sunt; [sancti enim eritis, inquit, quoniam
ego sanctus sum.] Quod autem illa secundum legem viuendi forma, non omnino
aliena esset a culpa, mox edocuit, cum dixit, [Solue calceamentum de pedibus
tuis: locus enim, in quo tu stas, terra sancta est.] Soluere namq; calceamentum
D de pede

de pede iussit Moysen illum sacrorum institutorum interpretem, ostendens A
 nondum purum esse, neque omnino a corruptione, ac mortuorum operum qua-
 litate liberum, vitæ illius, quæ ex lege ducebatur, incessum: in quo autem re-
 liquiæ corruptionis, ac mortalitatis insunt, eum nefas esse ad Deum accedere,
 id a gentiliū consuetudine diuinus ille Moyses didicerat; neque enim ij tem-
 pla adibant, pedes induti calceis exanimatorum animantium pelle confectis;
 id enim eorum legibus inter immunditiæ genera recensebatur. Atqui nos a
 mortalitate, atque corruptione, & ceteris, quæ ad hanc impuritatem pertinent,
 non lex, Palladi, non vitæ cum legis Moyfaicæ littera congruentis vestigia li-
 berauerunt; sed fides in Christo, & euangelicæ vitæ perfectissima purgatio.
 Anne censes verum esse, quod dico? PALLAD. Quid ni? CYRILL.
 Igitur calceis positus, accurrentem iam, ac propius accedentem allocutus est
 Deus, [Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Ia-
 cob. Auertit autem Moyses vultum, inquit; verebatur enim contra illum aspi-
 cere.] Exanimi namque sensu deposito, ac veluti mundo, liberoque pede per
 Christianæ conuersationis viam ambulantes appropinquabimus Deo, non lo-
 corum spatio, sed affectione spirituali; etenim res Moyfi gestæ figuræ erant &
 vmbre. Ita demum summæ illius doctrinæ verba lucrabimur, & Dei scientiam
 in nobis ipsis colligemus, Patre nimirū ostendente se nobis in Filio: videbimus
 enim illū, longe præstantius quā antiquus ille populus, vt in Moyfi persona, vi-
 dit: is enim vultū auertit suum; verebatur enim aspicere cōtra Dominū. Quo fa-
 cto significatur mentis eorū infirmitas, qui sub disciplina legis instituebantur,
 quæ quodammodo respicere Deum non posset, neque illius intueri gloriam,
 iuxta illud, quod in psalmis canitur, [Obscurentur oculi eorum, ne videant:]
 & illud, quod est apud Prophetas, [Ecce populus stultus & excors: oculi sunt
 eis, & non vident.] Nos vero, qui ad ineffabilis illius naturæ rationes puros,
 illuminatosque mentis oculos adiicimus, conspicuam illam in filio, Dei & Pa-
 tris formam contemplantur: ac Iudæis quidem qui Patrem se vidisse existima-
 rent, sapienter est a Christo dictum, [Neque speciem ipsius vidistis, neque
 vocem eius audistis;] sed sciscitanti Philippo, ac rudius quidem, quam par
 erat, sed tamen discendi studio roganti ac dicenti; [Domine, ostende nobis
 Patrem; & sufficit nobis,] respondit Christus, [Tanto tempore vobiscum sum,
 & non cognouisti me, Philippe? Qui vidit me, vidit & Patrem. Non credis,
 quia ego in Patre, & Pater in me est?] Non esse autem admodum firmam ne
 aptam quidem satis ad Deum accurate perspicendum, illam mandati legalis
 contemplationem atque disciplinam, vt quæ in vmbra sit & ænigmate, in il-
 lis quoque duabus Laban filiis videre licet. Scriptum est enim, huic Laban
 duas fuisse filias; natu maiori Liæ, minori Racheli fuisse nomen. Sed Liam
 oculos infirmiores habuisse, Rachelem præstanti forma, ac specie sane ve-
 nusta fuisse: itaque Iacob patriarcham, quamuis deditum amorī Rachelis, D
 duxisse tamen Liam, antequam venustiori iungeretur. Igitur, si figura ad
 veritatem transferatur, Christi mysterium perspicies. Duo sunt enim vo-
 catæ ad coniugium spirituale, illique iunctæ mulieres; ac prior illa natu ma-
 ior per Moysen, quæ personam Synagogæ Iudæorum ferebat, cui dictum est
 a Deo per voces Prophetarum, [Ecce non sunt oculi tui, neque cor tuum pul-
 chrum, nisi ad auaritiā, & ad iniquitates tuas, & ad cædem faciendam.] Se-
 cundo loco ducta est adolescens, ac venustior illa ex gentibus ecclesia, cui Da-
 uid dicebat, [Audi, filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere popu-
 lum tuum, & domum patris tui; quia concupiuit Rex speciem tuam.] Dicitum
 est ei quodam loco, etiam illud, [Oculi tui sicut columbæ.] Est autem spiri-
 tualis

tualis proculdubio, atque cælestis reuera illa Ecclesiæ pulchritudo: scriptum est
 enim, [Omnis gloria filiæ regis Efebon:] Hoc autem verbum, [Efebon,] He-
 bræorum lingua, intrinsecus significat; neque enim illa species, corporis ocu-
 lis percipitur, sed puræ mentis acie conspicitur. An ita non est? PALLAD.
 Maxime vero. CYRILL. Non ergo quisquam per legis institutionem, di-
 uinam illam incorruptamq. pulchritudinem perspiciet, sed per Christum po-
 tius, & eius disciplinam. PALLAD. Verum est. CYRILL. Potens
 autem ad nos redimendos, eximendosq. de manu dominatuque Diaboli fuit
 non Moyses, aut lex, sed dominus Moyfi, Christus inquam, eiusque vis sa-
 cramenti. Certe cum Deus diceret, [Videns vidi afflictionem populi mei, qui
 est in AEgypto, & clamorem eorum audiui propter exactores operum: scio
 enim dolorem eorum, & descendi vt liberem eos ex manu AEgyptiorum, &
 educam eos ex terra illa, & inducam illos in terram bonam & multam, in ter-
 ram manantem mel, & lac:] cumque iis verbis continuo addidisset, [Et nunc
 ecce clamor filiorum Israel venit ad me; & ego vidi afflictionem, qua AEgy-
 ptij opprimunt eos: & nunc veni, mittam te ad Pharaonem regem AEgypti,
 & educes populum meum, filios Israel ex terra AEgypti:] aperte ac palam re-
 clamauit Moyses, [Quis sum ego, vt vadam ad Pharaonem regem AEgypti,
 & vt educam filios Israel ex terra AEgypti?] Num igitur parum est euidēs hæc
 figura, & hic recusandi modus nonne ad eum refertur, qui infinitis partibus su-
 perior est atque præstantior, id est, ad Christum? alioqui hoc ipsum dicere, Quis
 sum? ineptum sane esset. Atqui facile admodum fuisset, populos eripere, ac sa-
 lutem gentibus parere, ad libertatemq. reuocare, si eius vires, qui illos in ser-
 uitude constrictos tenebat, Satanæ inquam, attritæ atque eneruatæ fuissent.
 PALLAD. Profecto facillimum: recte enim dicis. CYRILL. Quid?
 nonne hinc quoque profus facile est videre, omnium hominum salutis aucto-
 rem fuisse vnigenitum Dei filium? ipsius enim ope redempti sumus, atque, vt
 ait Propheta, [Non legatus, non Angelus, sed ipse Dominus saluauit nos.] Esai. 63.
 PALLAD. Vndenam quæso? CYRILL. Deus enim vniuersorum præ-
 cepit Moyfi disertis verbis, vt sine cunctatione pergeret ad filios Israel, iisque
 palam diceret, quod adiutorem atque patronum haberent Deum, qui omnia
 potest, eum facillime seruitutis AEgyptiæ molestiam leuaturum; illos item do-
 mum denuo redituros; & vbi ad patrum suorum libertatem redierint, fore vt
 terram sanctam incolerent; ibiq. copiis ac bonis, quæ ipse suppeditaturus es-
 set, largissime fruerentur. Respondit autem, inquit, Moyses, ac dixit, [Si non
 crediderint mihi, neque audierint vocem meam; dicent enim, quod non appa-
 ruit tibi Deus, quid dicam ad eos? Dixit autem ei Dominus, Quid illud est,
 quod habes in manu? ille autem dixit, Virga: & dixit, Proiice eam in terram:
 & facta est coluber; & fugit Moyses ab eo. Et dixit Dominus ad Moysen, Ex-
 tende manum tuam, & apprehende caudam: extendens igitur manum, ap-
 prehendit caudam, & facta est virga in manu eius.] PALLAD. Infuetum,
 sane nouumq. miraculum, Cyrille: quid autem significare velit, differe, si placet,
 a capite. CYRILL. Equidem differam. Cum per multa tempora inter
 AEgyptios versati essent Israelitæ, & nullum esset peccati genus, in quod la-
 psum non essent, cumq. voluptatibus illi regioni propriis oblectarentur, non igno-
 rabat Moyses, segniores ea de causa factos esse, atque eiusmodi, vt ægre ad
 componendos mores traduci possent: fore autem sapienter putabat, vt ope-
 rum labor compelleret ad obsequendum vel inuitos, si ipsum admirabilia
 quædam opera efficere viderent; est enim voluptas infixum penitus malum,
 & vitiorum nostrorum feritas difficile mansuescit: at, si sudor deprimat, ac
 labores

labores impositi sint, tum vero is, qui se liberaturum ab iis incommodis pollicetur, facile persuaserit, ipsas quoque summas voluptates contemnere. Quinetiam puto Deum, qui bonorum omnium scientiam tenet, sapientissimo consilio Israelitis eo potissimum tempore molestam, ac non ferendam Aegyptiorum hominum iniquitatem immisisse, ut faciles essent ad fugam; neque consuetudine voluptatum illecti, pertinaces ac difficiles admodum fierent, atque illius, qui ad libertatem vocaret, gratiam parui pendentes, Aegypti seruitutem sponte ac libenter amplexarentur, cum illam praesentis temporis oblectationem exiguis nonnumquam laboribus anteferrent, immo vero etiam ipsis Dei beneficiis exoptatorem existimarent. Itaque licet iam libentissime ex illa iniquitate veterum dominorum emerisissent, & in eremo fixis tentoriis morarentur, & superno caelitusq. dato cibo vescerentur, manna inquam illo, quod copiose praebatur, illam tamen in Aegypto voluptatem non sine lacrymis commemorant, scilicet querentes multo sibi melius fuisse, si tum essent mortui, cum in Aegypti mensis luxuriarentur. Itaque summa contentione more puerorum vociferabantur, [Utinam mortui essemus percussi a Domino in Aegypto, quando sedebamus super ollas carniū, & comedebamus panem in saturitate.] PALLAD. Recte dicis. CYRILL. Non erat igitur Moyses ignarus, illam miraculorum perpetrationem necessariam fore, qua illorum animi ad facilius obtemperandum adducerentur: itaque ait, [Si non audierint me; dicent enim, Non apparuit tibi Deus; quid dicam ad eos?] Sed vniuersorum Deus miraculum illud velut exercitationis cuiusdam loco facere continuo iussit, ea de causa, nisi fallor, ut prius experimento ipso probaret suo cultori, ut apud se, sic apud omnes alios, rem illam gestam satis argumenti habituram, quo se a Deo vocatum fuisse certissime ostenderetur; neque enim ad alterum quempiam, praeterquam ad vnum cunctarum rerum opificem pertinere, posse rerum naturam, in quam velit aliam, immutare. Simul etiam figurare rem illam admirabilem pro indicio esse voluit salutis illius, quae per Christum tribuenda nobis erat: in eo enim perspiciemus quemadmodum humanae naturae quaedam sit in antiquum statum facta reformatio, ac veluti transfiguratio in eam condicionem, qua eramus in Adam, cum primum a Deo conditi fuimus; gloria superna & sanctitate nondum amissa. PALLAD. Quonammodo? obscuriori enim es oratione usus. CYRILL. Virga illa, Palladi, seu sceptrum nonne regni insigne fuerit? PALLAD. Maxime; nam per illud iurare solitos esse veteres nonnullos, aiunt ij, quibus Graecorum res gestas laudibus tollere studium fuit. CYRILL. Quid deinde? nonne paradisi stirpem esse fatearis, quae, antequam caederetur, in hortis pullulauerit? PALLAD. Fateor. CYRILL. Perge nunc, atque animum refer ad veterem illum Adam, in eoque tamquam initio ac radice generis nostri, vniuersam hominum consideramur naturam: adhuc illud quoque cogita, illum factum fuisse ad imaginem conditoris, atque praefectum, ut terrenis rebus imperaret, fuisseque in Dei manibus eo ipso, quod in sanctitate vivebat, & quodammodo paradisi germen florentissimum, simul & generosissimum. Vbi vero serpentis felle deceptus ab antiquo statu abductus est, & diuini mandati contemptor deprehensus, tum vero a situ ac radice priore diuulsus, ex eius manu, a quo in sanctitate continebatur lapsus est, & in terram, hoc est, ab illa virtutis sublimitate decidit, & eo usque reptauit imbecillus & languens, ut carnalia sapere vellet, & iam summa nequitia laboraret, nec meo iudicio aliquid a serpente distaret. Ita regno & ea gloria, quam a principio tenuerat, spoliatus est, etiam e Paradiso ac deliciis eiectus. An vero non id nobis beatus Moyses dixit? PALLAD. Dixit

A Dixit ille quidem. CYRILL. Iam vero legislator, cum ad eam nequitiam eum perductum videret, refugit quodammodo, & vitium, quod in eo inerat, detestabatur; fugit namque serpente Moyses abiecto: scriptum autem legimus, [Sanctus spiritus sapientiae fugiet dolum, & auferet se a cogitationibus, quae sunt sine intellectu:] neque enim conuenire vnquam inter se possunt sanctificatio & immunditia, lux & tenebrae, iustitia & iniustitia. PALLAD. Ita est. CYRILL. Quod igitur de manu Moysi virga cecidit, fortasse illud significet, hominem illum factum ad imaginem Dei, fuisse ab initio Paradisi plantam, & in illa regni gloria ac Dei manu positum; eundemque lapsum in terram, quia maluerit carnalia sapere: & propter summam acerbiteriam, diuinitatis ipsius oculis instar serpentis fuisse. Sed praecipuum est Moysi, ut manum extenderet, caudamq. illius apprehenderet; quo facto, immutatus continuo est in eam formam, qua prius erat, ita ut non amplius serpens, sed virga rursus esset, & paradisi germen. Vbi igitur placuit Deo ac patri omnia instaurare in Christo, atque id quod factum erat, in priorem statum reformare, misit e caelo nobis vniuersum, manum, inquam illam suam dextram, illam vniuersorum opificem ac vere salutarem, iuxta illud, [Dexteram Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me.] Tunc itaque, tunc inquam, iacentem humi naturam hominis apprehendit; cumque nos ferali nequitia, peccatorumq. veneno exuisset, per sanctificationem ad honorem illum regium, & ad virtutis mansuetudinem reduxit; illudque vetus domicilium credentibus in eo latrone, qui eorum tamquam primitiae quaedam ac princeps fuit, & simul secum est crucifixus, restituit, [Amen, Amen, inquit, dico tibi, Hodie mecum eris in Paradiso.] PALLAD. Optime sane nobis ac rectissime haec disputatio confecta est. Illud mihi tamen explices velim, quae causa fuerit, cur caudam potius apprehendi iusserit, quam caput, aut mediam corporis partem. CYRILL. Sic enim, Palladi, fieri aequum erat; nam hoc ipsum, caudam apprehendere, non media aut caput, mysterio consentaneum erat. PALLAD. Quomodo tandem? CYRILL. Quia caput velut initium quoddam est totius animantis, ut cauda finis. Age igitur vniuersum genus hominum, ut vnum animal hactenus cogitemus: apprehendit igitur caudam Christus, id est, extremas partes atque vltimas; extremis quippe saeculorum temporibus aduenit. Verum, ut Moyses quamuis caudam apprehendisset, tamen usque ad ipsum quoque caput illa reformatio recurrit; (est enim totus ille serpens in virgam immutatus,) ad eundem modum, vltima licet apprehenderit Christus, attamen in vniuersum genus pertinet, & ad caput ipsum usque, id est, Adam, illa per gratiam reformatio pertingit. Scriptum est enim, ideo Christum esse mortuum & reuixisse, ut viuis ac mortuis dominetur: igitur in extremis ipsa quoque principiorum simul est perfecta redemptio. PALLAD. Probabilis sane oratio, nec ab eo, quod proposuimus, aliena narratio. CYRILL. Ad id vero credendum etiam duobus aliis diuinae virtutis signis illum maxime confirmauit. Scriptum est enim deinceps, [Et dixit illi Dominus rursus, Mitte manum tuam in sinum tuum: & misit manum suam in sinum suum. Et dixit, Educ manum tuam ex sinu tuo: & eduxit illam ex sinu suo, & facta est manus eius leprosa sicut nix. Et dixit rursus, Mitte manum tuam in sinum tuum: & misit manum suam in sinum suum: & eduxit manum suam de sinu suo, & rursus restituta est in colorem carnis suae.] Vide igitur quam id factum Deo conueniat, quamque sit admiratione dignum, atque vna cum eo miraculo quod proxime narrauimus, Christi mysterij significationem quodammodo contineat. PALLAD. Ergo illud explica; nihil enim

dum intelligo. CYRILL. Carnis est morbus lepra, isque grauior quam vt a medicis ei succurri possit, aut illorum vsu atque peritia expugnari: ac leprosus ipse prophanus & impurus est, ex antiqua illa Moyfi lege, necnon iis quoque odiosissimus, qui gentilium mores magnipendunt: qui enim eo laborat morbo, semimortuus quodammodo est; at vero auersandum impurumque est mortui cadauer. Itaque curare posse leprosum, tamquam eximium quiddam, & quod nostrarum virium modum longe superet, soli diuinæ naturæ, atque efficacix tributum est. Ideoque in admiratione habebatur Christus, qui suo iure supra leprosum inclamauit, [Volo; mundare.] Illa namque vox, cunctarum opifex rerum, quæ ipsos etiam e sepulchris excitat mortuos, & morte est, & corruptione præstantior, hoc in eo homine miraculum perfecit. Iussit igitur, vt manum in sinum abderet, deinde extractam e latebra sinus, iam totam lepra infectam ostenderet; denuo autem cum in sinum abdidisset, illico ab vi morbi inde liberam protulit; vt ex ea re intelligerent Israelitæ, illum ineffabili quadam & inenarrabili vi propemodum armatum, eorum propugnatorem futurum esse, qui violati essent iniuria, & contra fas, AEgyptiorum iniquo dominatui subiecti. Atque hæc quidem ratio, quamuis in promptu sit, est tamen historiae opportuna. Illud autem non ab re fore puto, si subtilius propositi loci sensum scrutati fuerimus atque inquisierimus, ecquid illud sit, quod in sinu manum abdidit, quid etiam, quod educta cum fuisset, grauius lepra respersa est: adhæc purgationis modum inuestigare oportet; nam vbi manum in sinum misit, ab eo morbo liberam reddidit. PALLAD. Recte ais; neque enim parum nos iuuerit hæc singula exquirere. CYRILL. Igitur mea quidem sententia res tam admiranda huiusmodi quiddam tamquam in vmbra significare videtur. Quamdiu namque homo ad imaginem Dei conditus propemodum in sinu Dei nutriebatur, necdum præceptum sibi a Deo traditum conculcauerat, prouidentia & amore erga se Dei tectus, purus atque sanctus, & mortis ignarus permanebat: vbi autem Dei præsidio atque amicitia excessit, quod in vitia procliuior esse cœpisset, tum vero prophanus atque execrandus, & mortis impuritate laborans manifeste deprehensus est. Sed cum rursus nos ipse Deus ac Pater suscepisset in Christo, & diuinæ gratiæ præsidio circumtexisset, ac tamquam in sinu per adoptionis donum contineret, illico vna cum impuritatibus mortalitate quoque veteris illius maledictionis abiecta, ad antiquam illam conditionem, in qua a principio fuimus, reuersi sumus. Scriptum est quippe de manu Moyfi, [Restituta est ad colorem carnis suæ.] PALLAD. Elegantissime dictum. CYRILL. Iam vero tertium illud in ea re signum manifestissime atque apertissime Christi mysterium voce pene declarat: sic enim Deus rursus est Moysem allocutus, [Si vero non crediderint tibi, neque audierint vocem signi prioris, credent tibi per vocem signi sequentis:] id autem quidnam sit, declarat dicens, [Eritque, si non crediderint signis duobus his, neque audierint vocem tuam, capies aquam fluminis, eamque fundes in aridam, & erit aqua, quam acceperis a flumine, sanguis super aridam.] Vltimum namque mundo signum Christi mors fuit, & illa per aquam, & sanguinem ablutio, adiuncto nimirum etiam sancto corpore, quod per aridam significatur: effluxisse autem nobis aquam & sanguinem ex illo sanctissimo latere, lancea perfosso, nil attinet dicere, cum omnibus sit notissimum. Illam porro Saluatoris nostri mortem signum appellatam fuisse, id quoque ex sacris litteris quiuis aperte intelligere potest; audacissimi enim illi Pharisei quamuis multa prius edita essent miracula, tamen quasi nullum adhuc effectum fuisset, his verbis Christum aggressi sunt, [Magister, inquit, volumus

Matth. 8.

Exod. 4.

Matth. 12.

A volumus a te signum videre.] Ille vero contra, [Generatio praua atque adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ: sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, ac tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.] Igitur primum auxilium in Christo nobis præbitum est per legem Moyfi; [Legem namque in adiutorium dedit,] iuxta prophetarum vocem. Sed caudam apprehendit Moyfes. Secunda porro ablutio rursus in Christo per prophetas sanctos, ac per Ioan nis vocem, atque missionem tributa est: illi enim dicebant, [Lauamini, mundi estote;] hic ad baptismum pœnitentiæ vocabat. Tertium denique signum, quod idem nouissimum esse ait, Christi mors fuit; quo dato, fides est subsecuta: [si enim non crediderint tibi, inquit, neque audierint vocem signi prioris, credent voci signi sequentis.] Vides vt fidem aperte ait consecuturam, non primo signo edito, id est, non continuo post legis auxilium, neque post mediam ablutionem, id est eam, qua prophetæ sancti, & Ioannes nos abluerunt; sed solum post vocem signi postremi: neque enim voce caret ipsum Christi sacramentum; immo vero vniuersos vocat per totum orbem, excelsa quadam præclaraque prædicatione, ad aquæ sanguinisque lauacrum, & quidem etiam ad viuificationem, quam sanctæ carnis illius participatio præstat. Lex ergo Christum prænunciando, ministerium exhibuit: in ea tamen non satis præsidij est ad salutem aliquibus tribuendam; idque aperte Moysem confiteri, facile quiuis ostendat etiam ex propositæ scripturæ loco: quamuis enim dixisset Deus, se cum eo futurum, idque prius editis miraculis ei suaderet, ille tamen rogabat eum dicens, [Domine non sum aptus ante heri, neq. ante tertiam diem, neque ex quo cœpisti loqui seruo tuo: gracili voce, & tarda lingua ego sum. Dixit autem Dominus, inquit, ad eum, Quis dedit os homini, & quis fecit mutum, & surdum, videntem & cæcum? nonne ego dominus Deus? Et nunc vade, & ego aperiam os tuum, & instruam te, quæ debes loqui:] ait Moyfes, Obsecro Domine, elige alium potentem, quem mittes:] neque enim lex admodum potens est, neque satis valet ad vniuersum orbem conseruandum, atque hominem ex diaboli dominatu liberandum. Nec vero ignorabat Moyfes, se tardiloquentem esse, & gracili voce, ex eo maxime tempore, quo cum eo loqui cœpisset Deus, eique præcipere, vt de se sermonem haberet; ait namque, [Sic dices filiis Israel, Ego sum qui sum: hoc mihi nomen:] tardiore etenim lingua lex loquitur, quam vt satis expresse de eo, qui est, verba faciat; neque est eiusmodi, vt venerandæ illius ineffabilisque naturæ mysteria, quæ in sancta Trinitate adoratur & colitur, explicare ac tradere queat. Ad hæc gracili est infirmaque voce, vix vt cum solis Israelitis colloqui possit, ac per Iudææ fines tantum exauditur, cum aliæ gentes omnes ne fando quidem sonum eius prædicationis auribus acceperint. Cum itaque præuideret beatus Moyfes eum, qui optime posset expressum, atq; expolitum de Deo sermonem auditorum auribus fundere, & vniuerso orbi facile prædicare, id est, Christum, [Obsecro Domine, inquit, elige potentem, quem mittes.] Christus enim est ille vere potēs, quem suis temporibus ex beneplacito Dei ac Patris in eam rem eligendum fore, per legem quoque prædictum fuit. Illa autem post Dei pollicitationem, multorumque signorum ostensionem, Moyfi recusatio, figura non absurde fuerit cunctantis Israelis, simulque sub Christi imperio diuinis euangelicisque ministeriis defungi & obtemperare recusantis, qui post innumerabiles habitos de fide sermones, multorumque signorum ostensionem, auditum tamen illum grauem, atque tardum pertinaciter tenuerunt, atque increduli permaferunt. Et bis quidem Moyfes recusauit: duo enim tempora incide-

Esa. 8.

Esa. 1.

Exod. 4.

Prouerb. 9.

Exo. 4.

Exod. 3.

Exo. 4.

inciderunt, quibus effrenatus & contumax fuerit Israel, sub Moyse & Iosue, ac Iudicibus, & consequente deinceps tempore, quo prophetae fuerunt, ac Ioannes, qui fuit velut in interstitio positus Apostolorum ac Prophetarum; finis quippe fuit prophetici muneris, idemque initium, ac veluti primitiae splendoris apostolici. Sed Moyse recusatio ad iram prouocauit Deum, denique res ad aliam dispensationis rationem translata est, qua seruandi erant, qui Aegyptiorum iniquitate premebantur. [Et iratus Dominus in Moysen, dixit, Nonne ecce frater tuus Aaron Leuita? scio quod loquens loquetur ipse tibi: & ecce ipse egredietur in occursum tibi, & videns te, lætabitur in se ipso: & dices ad eum, & dabis verba mea in os eius; & ego aperiam os tuum, & os eius, & instruam vos, quæ facietis; & ipse loquetur ad populum, & ipse erit tuum os, tu vero illi eris in iis quæ ad Deum.] Cum enim Lex offendisset, vt infirma, & Israelitæ parere nollent; adiectus est Christus, ille vere Leuita, magnusque sacerdotum princeps, ille qui iis, qui sub lege erant, ad sociatus est vt frater, propter humanitatem; ille qui cum Moyse quidem loquebatur vt Deus, a Patre autem edocebatur, ex prophetica persona, quam tenebat, licet idem Dominus esset: [Prophetam enim, inquit, excitabo illis ex fratribus eorum, & ponam verba mea in os eius, & loquetur ad eos iuxta omnia, quæ mandauero illi.] Ipse quoque Christus dicebat, [A me ipso non loquor, sed qui misit me, Pater, ille mihi mandatum dedit, quid dicam, & quid loquar.] Christus ergo populum est allocutus, ac Moyse quidem fit os, cum spiritualiter nobis legem interpretatur: Moyse illi rursus in iis, quæ ad Deum: videtur enim quodammodo Deo vicinior esse Moyse, quando quidem idem Emmanuel sub lege factus est, & quæ per Moysen sapientissime sancita erant, seruare se profitebatur, cum diceret, [Nolite putare quod venerim soluere Legem, aut prophetas; non veni soluere, sed adimplere.] Est igitur Christus plane mysterium interpretis, qui Legem tardiori lingua loquentem ad clariorem sonum transferat, gracilioremque litteræ vocem ad interpretationem longe resonantiorum veluti reformando commutat. Spiritualis est enim Lex in Christo; eius quoque prædicatio illi est vereri per similes; Moyse namque frater est Aaron.

PALLAD. Infirma igitur est Lex ipsa per se: nihil enim ad perfectum adduxit. **CYRILL.** Maxime, inquam; Quod autem obscura atque humilis fuerit illa ex eius præscripto conuersatio, ex iis, quæ sequuntur, intelligere quiuis possit. Scriptum est enim, [Abiit Moyses, & reuersus est ad Iethro socerum suum, & dixit illi, Ibo & reuertar ad fratres meos, qui sunt in Aegypto; & videbo si adhuc viuunt. Et dixit Iethro Moysi, Vade sospes. Post dies autem multos illos mortuus est Rex Aegypti: dixit autem Dominus ad Moysen in Madian, Vade, proficiscere in Aegyptum; mortui sunt enim omnes, qui quærebant animam tuam.] Cum igitur accepisset Moyses vxorem ac liberos, imposuit eos super subiugalia, & reuersus est in Aegyptum. **PALLAD.** Quorsum hæc pertinent? non enim intelligo; aut explica quo nomine iure culpari possit illa viuendi ratio, ex Lege instituta. **CYRILL.** Atqui, Palladi, plurimis accusandi causis eam esse refertam, quiuis viderit, si propositorum verborum sententiam acutius inspexerit: nam electus ad hanc legationem Moyses; non ad eam recto cursu tendit, rebus mundanis abiectis; distrahitur autem etiam in curas carnales, ac prius cum cognatis de professione sua communicat; nec prius excessit e Madianitarum regione, quam audisset mortuum esse Aegyptiorum tyrannum: metuebat enim admodum ne occideretur. At, vbi his terroribus est, Deo nunciante, liberatus, tum vero vix tandem, accepta vxore ac liberis, descendit in Aegyptiorum fines; ac Dei iussa exequitur.

A tur. Hæc vero omnia figuræ sunt vitæ, secundum legem institutæ, quæ diuisa quodammodo est, & in vtramque partem spectat, ad diuinas, inquam, res & humanas; neque est enim a curis terrenis ac mundanis libera, neque omni ex parte sacra. Atqui euangelica conuersatio nullo modo prorsus in ea, quæ carnis sunt, diuiditur, aut mundanorum negotiorum curas; quin potius eos, qui sub Christi ditione sunt, totos omnino Deo, veluti consecrat, atque dedicat: [qui enim sunt Iesu Christi, inquit, carnem suam crucifixerunt cum vitis & concupiscentiis.] Itaque discipulus quidam, cum accedens diceret Christo, [Magister, permitte mihi prius ire, & sepelire patrem meum,] sacrae omni ex parte vitæ rationem didicit, cum illico audiuit, [sequere me; & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.] Quin etiam scribit ad quosdam admirabilis vir Paulus, [Cum placuit Deo reuelare filium suum in me, vt euangelizarem illum in gentibus, continuo non consultaui cum carne, & sanguine.] At ea **B** Moyses adhibet in consilium; diuisa enim est, vt dixi, illa ex lege viuendi ratio, metui quoque mortis obnoxia: timebat namque Moyses descendere in Aegyptum, mortis periculum refugiens. Is autem metus in Christo euacuat: idque Paulus idem confirmat tum de Christo, tum etiam de nobis loquens, [Quia enim pueri communicauerunt carni & sanguini, & ipse similiter participauit eisdem, vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, Diabolum, & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruituti.] Itaque aduersus ipsam quoque mortem sanctorum virorum animus audacter insurgit; ait enim Paulus rursus, [Mihi namque viuere Christus est, & mori lucrum.] Et iterum, [Quis nos separabit a caritate Christi? tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius?] Teneri autem metu mortis vitam, quæ ex legis regula, ducatur; contraque mortis deuitasse laqueos hanc gloriæ plenam in Christo conuersationem, id quoque planum fit ex eo, quod sacra Scriptura clamat, regnasse mortem ab Adam vsque ad Moysen. Quis vero alius destruxit mortem, aut corruptionis imperium deiecit, seruauitque non credentes modo, sed eos quoque, qui sub legis disciplina instituti fuerant, nisi solus dominus noster Iesus Christus? [Non enim legatus, non Angelus, sed ipse Dominus saluauit eos,] prophético responso prædictum est. Licet autem tibi perspice re, neque id obscure, huius rei mysteriū velut in figura quadam in iis rebus, quæ beato Moyse contigerunt: iam enim proficiscenti ex Madianitarum finibus, ac properanti in Aegyptum, dixit Deus, [Dum ingrederis ac reuerteris in Aegyptū, vide prodigia omnia, quæ dedi in manibus tuis, facies ea corā Pharaone:] & quibusdam interpositis, [Et accidit, inquit, in itinere, in diuersorio occurrit illi Angelus Domini, & quærebat occidere eū; cum autē accepisset Sephora calculum, circumcidit præputium filij sui, & procidit ad pedes eius, & dixit; Stetit sanguis circumcisionis filij mei; & discessit ab eo, quia dixit, Stetit sanguis circumcisionis filij mei.] Vtrum igitur tibi longiori opus est oratione ad explicandum, an perspicuus est locus ad contemplandum propositus? **PALLAD.** Minime quidem: neque enim intelligo, quidnam illud sit, quod velut per ymbra hoc factum significetur. **CYRILL.** Nonne, Palladi, verum esse ais, morti obnoxiam factam esse hominum naturam ex maledicto illo veteri dictum namque aduersus nos est, quod est ipsi Adam veluti primitiis nostri generis, & supremæ radici dictum, [Terra es, & in terram ibis.] **PALLAD.** Maxime vero. **CYRILL.** Cum igitur euenisset, vt ipsum generis nostri initium morti, quæ ex peccato extiterat, subiectum esset, necessario in nos ipsos quoque hoc malum pertransiit, & vna cum radice germina quoque ex

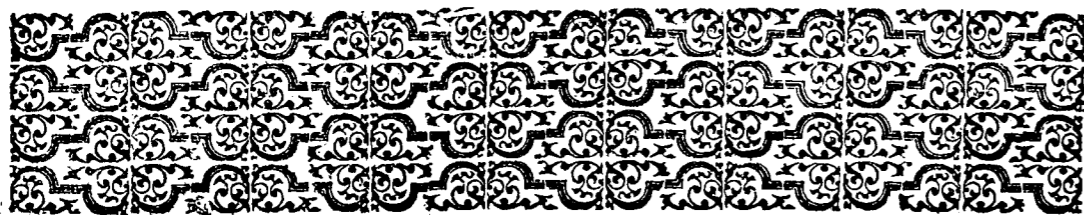
Rom. 5. que ex illa prodeuntia depastum est; nam corruptibilis corporis fructus etiam **A** corruptibilis sit, necesse est; ita [regnauit mors super omnes, ad ipsum usque Moysen,] id est, usque ad ipsa legis tempora. Mortem igitur usque ad Moysen vires habuisse, ac res humanas fuisse interitui subiectas, ille Angeli tunc aduersus Moysen conatus figura euidens, ac perspicua fuit. Ceterum compescuit exterminatorem, & a Moysse depulit vxor Sepphora, cum suum ipsa filium calculo circumcidisset, atque supplicans diceret, [stetit sanguis circumcisionis filij mei.] Stetit autem sanguis, non eo sensu dixit, quasi fluere sanguis desisset; neque enim id, opinor, exterminatorem a voluntate cædis faciendæ retraxisset: sed pæne hoc dixit, Perfectum est atque completum, quod Deo visum est; id autem erat filij mei circumcisio: vt, si quis, verbi gratia, diceret, Huius rei figura stetit: aut certe; Huius rei, verbi gratia, ratio stetit; quod idem valet, ac si diceretur, Ad finem peruenit, ac demonstrata res est. **PALLAD.** Ceterum quid intelligere possumus significare Sepphoram? quid item calculum, ac circumcisionem calculo factam? quemadmodum porro cohibitus est diuinus angelus, vt Moyses, filio circumciso, imminentem sibi mortem ac debitam euaderet? **CYRILL.** Obscurus est sane locus, nec facile ad propositarum quæstionum intelligentiam perueniri potest: tamen Deo fretus, dicam rursus, vt potero. Sepphora filia sacerdotis Madian (is autem alienigena erat, neque ad Israelis sanguinem pertinebat) figuram ac personam ecclesiæ ex gentibus tenet, quæ ad Deum ex mundi huius cultu vocata est: dictum quippe est ad illam per vocem Dauid, [Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui; quia concupiuit Rex speciem tuam; quoniam ipse est Dominus tuus.] Vocata igitur ea est, dum sequeretur legem, ac tamquam cum Moysse pædagogico matrimonio iuncta, qui optime ad Christi mysterium perducit: est enim lex magister quidam elementarius, qui perducit ad initia sermonum Dei, ac per ænigmata & umbras, cognitionis eius, qua Christi mysterium percipitur, veluti semina quædam in nobis inserit. Itaque Iudæis, qui ipsum quoque Moysen sacratissimum abiecerant, dicebat Christus, [An putatis, quod ego accusaturus sim vos apud Patrem? est qui accuset vos, Moyses, in quem vos speratis. Si enim crederetis Moysi, crederetis utique & mihi, de me enim ille scripsit.] Ergo cum Sepphora ecclesiæ loco ex gentibus collectæ accipiatur a nobis, proculdubio, qui est ex ea filius, recentioris populi figuram tenebit; eo quod illam, quam spiritus efficit in Christo pueritiam, atque in Deum regenerationem credentes acceperint, quos etiam populum, qui creabitur, appellat quodam loco Dauid. **Psal. 101.** Is igitur nuper in Christo genitus puer, recentior, inquam, per fidem populus, per circumcisionem in spiritu mortem cohibet: est enim calculus naturæ illius firmissimæ nota; eius enim robur atque soliditas per lapidem, vt qui durus admodum sit, significatur. Itaque etiam Iesus Naue, cum Israeliticis copias per Iordanem traiecisset, gladiolis eos lapideis circumcidit, videlicet illam in Christo per Spiritum circumcisionem præfigurabat: petra enim Christus, quem tamquam in figura, vt modo dixi, ille quoque calculus prænotat, quo Sepphoræ est filius circumcisus. Quo tempore, etiam mors aufugit, atque a Moysse discessit is, qui illum quærebat occidere, quod illius in Christo circumcisionis mysterium honoraret; in quo res ipsa gesta figurate nobis subclamare videtur, non ab iis modo, qui Christi circumcisione dignati sunt, recessisse mortem; sed ipsis etiam patribus eam rem, Christi, inquam, mysterium, auxilio fuisse. Vt enim omnes in Adam mortui sumus, sic in omnes quoque illa **Rom. 14.** per Christum gratia fertur ac funditur. Ideo namque mortuus est, vt & mortuis & viuus

A & viuus dominetur. Ergo illo ipso tempore, quo iunior populus circumciditur, simul quoque patribus vita præstatur. Viuunt enim Deo, eo ipso quod victuri *Matth. 22.* sunt: id enim sacris libris est proditum. Spiritualis porro circumcisionis tempus Christi aduentus est: qui, quamuis Moysse sit antiquior, vt Deus; idem tamen posterior est, ex eo quod homo apparuit missus ad ministerium nostra causa susceptum. Velim namque animaduertas, Moysen prius electum a Deo fuisse, postea vero Aaron adiunctum: in quo ille præfigurauit, Christi declarationem legatione ac ministerio Moysi tempore posteriorem fuisse; qui æqualis erat Moysi propter humanitatem, sed quod erat Deo parente genitus, diuina præstantiq. excellentia pollebat. Licet autem ex ipsis quoque sacris litteris hoc perspicere, si velis. [Fecerunt enim, inquit, Moyses & Aaron, sicut præceperat eis *Exo. 7.* Dominus, sic fecerunt. Moyses autem erat annorum octoginta, Aaron vero frater eius octoginta trium annorum erat, quando locuti sunt ad Pharaonem.] **B** Audisne quemadmodum, ex eo quidem quod ad octogesimum annum perueniunt, ambo æquales fuerint, sed Aaron numero trinitatis excellat? ergo Moysse antiquior, etsi in ministerio posterior fuerit. Sic & Christus æqualis est quadam ex parte Moysi per humanitatem, ac dispensatione posterior; sed eadem tamen, quod ad deitatem ac sanctæ Trinitatis gloriam pertinet, longe præponitur & antefertur. **PALLAD.** Aperta sane ac perspicua expositio. **CYRILL.** Quid? nonne illud præterea dignum est, quod animaduertatur? **PALLAD.** Quidnam istuc est? **CYRILL.** Non enim ante ex Aegyptiorum terris excessissent Israelitæ, neque seruitutem a se adeo molestam atque odiosam excussissent, quin etiam illatam Aegyptiorum primogenitis mortem, atque inuitabilem illam Exterminatoris manum haud effugissent, nisi prius agnum immolassent in Christi figuram, qui tollit peccata mundi. Vixerunt ergo illi quidem postes sanguine, vt lex a Moysse sancita iubebat, sed Christi mysterio suos animos tamquam scuto quodam atque vallo munierunt. Christi namque mors medicina est ad mortem soluendam valens, & qui mysticæ benedictionis participes fiunt, ij sunt mortis atque interitus victores, vt illa verba testantur, [Amen amen dico vobis, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.] Edentes vero agnum, panes azymos ad eum cibum adhibebant: quæ figura per azymum, purumq. cibum euangelicarum disciplinarum elegantiam significabat; sed ita tamen, vt eam non absque sudore atque pressurarum amaritudine futuram esse præfiguraret: nam amarum herbis simul cum infermentatis panibus vesci hoc latenter significat, illam sincerissimam atque purgatissimam in Christo vitam non posse sine amaritudine duci. Ergo ad azymos cibos amaritudo quoque est necessario adiungenda: [omnes enim, qui volunt pie viuere in Christo, persecutionem patientur,] inquit. Sed tamen, quicumque id perpeffi fuerint, beati sunt: nam simul *2. Timo. 3.* **D** patiendo, consequentur etiam, vt simul regnent, vt scriptum est. Num igitur *Rom. 8.* oratio abisse tibi ad ineptias videtur? **PALLAD.** Minime vero,

FINIS LIBRI SECUNDI.

SANCTI

SANCTI CYRILLI
ARCHIEPISCOPI
ALEXANDRIAE
DE ADORATIONE IN SPIRITU
ET VERITATE

LIBER TERTIVS.

Mortem, quæ ex peccato consecuta est, atque Diaboli tyrannidem evitari nullo modo posse nisi per sanctificationem, quæ ex Christo est: iustificationemq; non in lege, sed in Christo esse.

Exo. 13.

AM vero cum eiusmodi sacrificium Israelitæ perfecissent, cumque præterea primogenita Aegyptiorum periissent, depulissetq; tamquam in figura Christus a sanctificatis Exterminatorem, tum denique ex dominorum terris excefferunt; cumque ad promissam sibi regionem properarent, ad eam non recto cursu, sed flexibus in utramque partem a recto itinere diuersis perducti sunt. Sic enim scriptum est rursus, [Vt vero emit Pharao populum, non deduxit eos Deus per viam Philistæorum, quia prope erat: dixit enim Deus, Ne forte pæniteat populum, si viderit bellum, & reuertatur in Aegyptum: & circumduxit Deus populum suum per viam, quæ ducit in desertum ad mare rubrum.] **PALLAD.** Quid tandem in ea quoque re mysterij latet? **CYRILL.** Exquirendum id est, si ita videtur. Scis enim, cum illis in promptu esset via, per quam recta in eum locum tenderetur, ac liceret breui itinere cito peruenire; (prope enim erat, inquit, terra proculdubio promissionis) per alteram eos duxisse viam, quæ longo circuitu conficeretur; quod ille cunctorum opifex illorum animum ad desciscendum facilem, & ad metum nimium procliuem longe ante prouidisset. **PALLAD.** Nihil magis perspicua est oratio. **CYRILL.** Ad spiritualem igitur contemplationem transeundum est, Qui a mundana vita dæmonicoque dominatu tamquam ex Aegyptia regione recedunt, eos recta breuisq; omnino via perducit ad sanctificationem, spemq; eam, quam in Deo repositam habemus, fides, in-

quam,

Aquam, in Christo, & illa in eodem iustificatio, vt sapienter est a beato Paulo dictum, [Prope te est verbum hoc in ore tuo, & in corde tuo, hoc est, verbum fidei, quod prædicamus: quoniam, si confitearis in ore tuo, quod Dominus, Iesus; & credideris in corde tuo, quod Deus ipsum suscitauit a mortuis, saluus eris: Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.] Per hanc igitur adeo vicinam breuemq; viam ambulare antiquos illos homines non permisit Deus, sed velut circuitum quendam excogitauit, rectum iter minime habentem, legem inquam, quæ per orationis anfractus & ænigmata longiorem haberet laboriosioremq; disciplinam, vt iis, quæ tradebantur in vmbriis, velut meditatione quadam rerum perfectiorum vtentes, ac prius mysterij rudimentis imbuti, non temere quibusuis terroribus turbarentur, & a Christo resilirent atque desciscerent, sed velut exercitatione quadam instructi, cum didicissent quam utilis esset veritas, paratiores ad expetendam, alacriterque capeffendam veritatem redderentur, dilectioneque erga Deum essent firma & immota. **R** Lex igitur pædagogus erat, qui veluti per longiorem ac flexuosam viam duceret, per illum, inquam, cultum, qui secundum litteram exhibebatur. At non item Christus; nam tum rectam, tum breuem nobis monstrauit viam, illam, inquam, per fidem; adeoq; audentes nos reddidit, vt non dubitemus iam aduersus ea, quæ nobis obluçantur, fortiter dimicare, optandumque in primis existimemus pro ipso bono quidpiam tolerare, ac Diaboli insidiosis occurribus fortiter obsistere, illud e propheta in ore habentes, [Ecce Deus adiuuat me; quis affliget me?] Quod autem in nobis adeo mirros animi ausus efficit, id certe non aliud omnino est, quam illa ex alto virtus, id est, sancti Spiritus participatio atque communio. **PALLAD.** Intelligo quod dicis, ac tuam istam solertiam admiror. **CYRILL.** Atque ipsum quoque salutis per Christum tribuendæ tempus, vt puto, significatur, eo ipso quod deinceps adiunctum est, [Quinta, namque ait, generatione ascenderunt filij Israel de terra Aegypti.] Namque a seruitute atque laboribus, quibus frustra vanis in rebus distinebamur, ærumnis etiam, quas in terræ ac pulueris operibus tolerabamus (nosti enim quod dico) quinta successione temporum, vt est in euangelica illa parabola, quasi quinta quadam generatione redempti sumus. [Simile est enim regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam:] quod idem circa tertiam quoque, sextam ac nonam horam fecisse ait; [circa vndecimam vero inuenit alios ociosos, aitque ad illos, Quid statis tota die sic ociosi? ite & vos ad operandum in vineam meam.] Intellige igitur hos extremos in vineam mitti quinta quodammodo generatione, id est, nouissimis temporibus, cum ille vnigenitus factus homo est, ac necem pro salute omnium pertulit. Itaque Moyfi quoque lege præscriptum erat, vt agnus acciperetur quidem decimo primi mensis die, occideretur autem ad vesperam eiusdem mensis quattodecimo, vt simul & quintum nobis tempus die quinto, & in fine sæculi Saluatoris nostri cædes futura per vesperam significaretur. **PALLAD.** Omne igitur, vt consentaneum est, diuinitus inspiratæ scripturæ propositum ad Christi mysterium spectat. **CYRILL.** Id quidem per omnia verum est: finis namque Legis ac prophetarum Christus; [neque enim est nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri:] sic enim dixit ille Saluatoris nostri discipulus; cuius rei probatio in promptu est, si ad ea, quæ sequuntur, aspexerimus; [Profecti, inquit, filij Israel ex Socoth, castrametati sunt in Othom, prope desertum; Deus autem præibat illis, interdiu quidem in columna nubis, vt ostenderet eis viam; de nocte autem in columna ignis: non defecit

Rom. 10.

Esa. 50.

Exod. 13.

Matth. 10.

Rom. 10.

Act. 4.

Exod. 13.

E columna

columna nubis per diem, neque columna ignis per noctem coram omni populo.] Vides vt Israelitis iam ex Aegyptiorum regione profectis ducem se praestiterit Deus in columna nubis & ignis. PALLAD. Quo tandem modo?

1. Timo. 3. CYRILL. Primum quidem, quia columna & firmamentum veritatis est; deinde, quod nullo modo concuti ac disturbari potest, nec non supra terram eminent; nam in Christo desimus, quæ carnis sunt, sapere, ac per terrena volutari mala: ac veluti fursus eius ope tollimur, cum ea, quæ fursus sunt, sapimus, & in cælo versamur: scriptum est enim, [Dei fortes a terra vehementer eleuati sunt.] Dixit etiam certe Christus eiusdem Dauid voce de terra & de sanctis Apostolis, [Ego firmaui columnas eius.] Firmati quippe sunt Apostoli sancti, qui supra terram eminent, cum virtute ex alto, gratia nempe sunt sancti Spiritus induti: iidem erant etiam columnæ, eo ipso quod Christo conformes erant, eiq. similes per gratiam Sancti Spiritus. Sic igitur accipe, non alia de causa, præter eas, quas modo diximus, columnam appellatum esse Christum; deducebat autem interdum quidem in columna nubis, de nocte vero, inquit, in columna ignis, vt monstraret illis viam: ac noctem quidem appellare Scriptura consuevit tempus illud ante Saluatoris aduentum, quo, adhuc Satana dominante, ij qui tum in terris erant, impietatis & ignorantia tenebris tenebantur. At contra diei nomine tempus illud appellat, quo Saluator noster aduenit: quo tempore sumus illuminati, cum splendorem illum veræ Dei cognitionis mente suscepimus: illumq. iustitiæ solem cordis oculis intuemur; quod Paulus testatur, vbi de tempore tum quod ante aduentum, tum quod in ipso aduentu fuit, loquitur, [Nox præcessit, dies autem appropinquauit: abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis: sic vt in die honeste ambulemus.] Itaque cum tempus illud vetus in nocte ponatur, rursusq. illud alterum, quo Dei vnigenitus est homo factus, in die numeretur, asserimus, illum Israelitis quidem ignis specie tamquam condemnante ac puniente lege; (est enim ignis pœnæ signum:) nobis vero nubis specie tamquam in figura sancti baptismatis, salutisq. illius, quam per aquam consequimur, se ducem præbuisse. An nubes non aqua est? PALLAD. Quid ni? CYRILL. Israelitis igitur ex Aegyptiorum regione profectis, accensus est ira vetus ille dominationis vsurpator, Pharaonquam, eosq. insequi moliebatur. [Iunxit enim, inquit, Pharaon currus suos, & omnem populum suum assumpsit secum, & accepit sexcentos currus electos, & omnem equitatum Aegyptiorum, & duces super omnes.] & post alia rursus, [Respicientes autem filij Israel oculis vident, & ecce Aegyptij castrametati erant post ipsos; & timuerunt valde, & clamauerunt filij Israel ad Dominum, & insurgent in Moysen, palam dicentes, Quia non erant sepulchra in Aegypto, eduxisti nos, vt interficeres in deserto? cur hoc fecisti nobis educés nos ex Aegypto?] Ad hæc vero Moyses, [Bono animo estote, inquit, stete & videte salutem, quæ a Domino erit, quæ faciet vobis hodie; non adijcietis vltra videre ipsos in sæculum. Dominus pugnabit pro nobis, & vos tacebitis.] Dixit autem Dominus ad Moysen, Cur clamas ad me? Loquere filiis Israel, & proficiscantur; & tu eleua virgam tuam, & extende manum tuam ad mare, & sicca illud, & ingrediantur filij Israel in medium maris per siccam.] Atque auxiliij modum perspicuum fecit Deus, [Sustulit se, inquit, Angelus Domini, qui præcedebat castra filiorum Israel, & profectus est retrorsum: sustulit etiam se columna nubis a facie eorum, & stetit post eos, & ingressa est inter castra Aegyptiorum & inter castra Israel, & stetit, & facta est caligo & tenebræ, & præterit nox, & non commisti sunt inuicem tota nocte.] Atque hæc quidem gesta rei narratio contexuit. Operæpretium autem existimo rursus subtiliorem horum verborum sensum

Arum sensum inspicere, acrioremque mentis aciem his litteris adicere. PALLAD. Ita prorsus censeo. CYRILL. Proficiscuntur igitur filij Israel ad terram sanctam properantes, tamquam in columna ignis ac nubis Deo præunte atque ducente: neque enim villo modo licet ad supernam illam, sanctamque ciuitatem peruenire, nisi Christo duce, qui salutis iter perspicuum reddat; in eos tamen, qui id facere statuerunt, fremunt dentibus hostes, qui in hoc mundo versantur. Lex contra ad fortiter audendum hortatur, atque confirmat metu percussos, ac fore, vt aduersariorum cohors cadat, manifeste admodum declarat: nam ex eo quod Aegyptij e medio sublatis sunt, hoc proculdubio significatur; eos autem, qui imminente malo terrebantur, tamquam in figura rursus sancti baptismatis saluos fecit Deus. [Loquere enim, ait, filiis Israel, & proficiscantur: & tu tolle virgam tuam, & extende manum tuam super mare, & sicca illud; & ingrediantur filij Israel in medium maris.] Quid nonne diuinus ille Paulus de filiis Israel scribit, omnes in Moysen baptizatos fuisse in nube & in mari? PALLAD. Fateor. CYRILL. Opus igitur est, qui sequi Christum cupiunt, & ad supernam illam ciuitatem properant, eos non in Legge consistere, neque mandatis, quæ per Moysen data sunt, firmiter inhærere, & in vmbis figurisq. versari; sed proficisci, & alio transire, ad sanctum nempe baptismum: id enim fecere illi homines, qui olim ex Dei præcepto per vndas medias ingressi sunt, & vt Paulus ait, in mari baptizabantur; tum enim denique ipsum Dei & hominum mediatorem Christum Iesum adiutoré habebunt; Verbum enim cum esset Deus, caro factum est; qui idem alia quoque ratione mediator est, gubernandi nempe ratione, vt qui medius incedere soleat inter cultores suos, & eorum insectatores, nec congregari eos inter se permittat, & hostes ab incurfione prohibeat. [Sustulit enim se, inquit, Angelus Dei, & columna nubis, & ingressa est inter castra Aegyptiorum, & inter castra Israel: & non commisti sunt inter se tota nocte.] In Angelo autem denuo, atque in columna nubis Christus significatur: vocatur enim nomen eius, [Magni consilij angelus.] PALLAD. Ergo, dum Christus est medius interiectus, non conferemus manus cum iis, qui oppugnare nos cupiunt. CYRILL. Ita res est; recte intelligis: illud tamen dicam, neque a mea sententia, vt opinor, is aberrabit qui dixerit, nos, si nuper a voluptuosa, mundanaq. vita discedere decreuerimus, ac sequi quam maximo studio Dei leges constituerimus, nondum tamen fuerimus sancti baptismatis gratiam consecuti, nequaquam satis fortes aut paratos certe ad molestias tolerandas fore, & subeundos pro virtute labores, atque ad bellorum pericula perferenda. Quemadmodum enim teneræ arbutulæ, feruentissimis licet solis radiis percussæ, declinant periculum; si ventorum tamen violentiore impetu quatiantur, non mediocriter læduntur; ideoq. prorsus opus habent nonnullis ex arte adiumentis, atque amictu, quo circumtegantur: sic, opinor, etiam hominis anima, quæ nuper e seruitute vitiorum emerferit, ad melioremq. frugem transferit, ac Dei legem sequi voluerit, delicata adhuc, & mollior cum sit, vbi sudorem viderit, laboremq. pugnae, metu perterrita, facile terga vertet, optabileq. ducet ea repetere, in quibus antea versabatur. Itaque Israeiitæ, cum Aegyptiorum apparatus vidissent, atque ad pugnae conspectum dumtaxat animos abiicissent, insurgent dicentes Moysi, [Nonne hoc erat verbum, quod locuti sumus ad te in Aegypto dicentes, Dimitte nos, vt seruiamus Aegyptiis; melius enim erat nos seruire Aegyptiis, quam mori in deserto hoc.] imbellis ergo ad pugnam atque ad metuendum procliuius, & eiusmodi, quæ admodum facile deterreri possit, anima hominis est ante sacrum baptismum: at, si iam facta eius gratia compos, illam ex alto virtutem

52 De adoratione in spiritu & veritate

induta fuerit, tum vero fortissime obsistet persequi cupientibus, ac strenue pug-
 gnabit, facillime quoque impetum hostium retundet, Christo tum duce, tum
 propugnatore. Neque enim aliter quam hac vna ratione superiores erimus.
 PALLAD. Vide igitur, quibus hoc etiam exemplis confirmaturus sis; ne-
 que enim eorum copiam tibi defuturam puto. CYRILL. Quamplurimis
 id quidem exemplis demonstrare, perfacile est; verumtamen, primum illud
 erit, quod & proximum est, & ipse Moyses litteris mandauit: qui enim solo
 aspectu Aegyptiorum desponderant animos, postea quam Rubrum mare tra-
 icerunt, ac sancti baptismatis figuram expleuerunt, (baptizati namque sunt
 1. Cor. 10. in Moysen, vt sapientissime scribit Paulus, in nube & in mari) fortes iam ac stre-
 nuos se ad resistendum hostibus præbuerunt; non tamen sine Christo: sic enim
 Exod. 17. scriptum est, [Venit autem Amalech, & oppugnabat Israel in Raphidim. Di-
 xit autem Moyses Iosue, Elige tibi viros potentes, & egressus congregare cum
 Amalech cras, & ecce ego stabo in vertice collis, & virga Dei in manu mea. B
 Et fecit Iosue, sicut dixit ei Moyses, & exiens congressus est cum Amalech: &
 Moyses & Aaron & Hur ascenderunt in verticem collis. Et factum est, quan-
 do eleuabat Moyses manus, præualebat Israel; quando autem remittebat ma-
 nus, præualebat Amalech: manus autem Moyfi graues erant: & accipientes
 lapidem, supposuerunt sub eo, & sedit super eum, & Aaron & Hur sustenta-
 bant manus eius, hinc vnus, & hinc alter: & fuerunt manus Moyfi sustentatæ vs-
 que ad occasum solis: & fugauit Iosue Amalech, & omnem populum eius in
 occisione gladij. Dixit autem Dominus ad Moysen, Scribe hoc ad memoriam
 in libro, & dabis in aures Iosue: quoniam deletione delebo memoriam Ama-
 lech de sub cælo: & ædificauit Moyses altare Domino, & vocauit nomen eius,
 Dominus refugium meum: quoniam in manu occulta pugnat Dominus con-
 tra Amalech a generationibus in generationes.] PALLAD. Et quisnam
 est huius scripturæ sensus? neque enim satis intelligo. CYRILL. Atqui, C
 vt opinor, nihil difficile est inspicere volentibus: nam si cogitet quispiam præ-
 ceptum esse a Moyse Iosue, quid aliud suspicari poterit, quam illud omnino,
 quod, cum verbum esset Deus, factum est sub lege, quod ad humanitatis ha-
 bitum pertinet, ac subditum quodam modo Moyfi mandatis, idque pluribus
 modis, nunc circumcisionem perferens eam, quæ est secundum carnem, nunc
 didrachma soluens; præterea cum iis, qui sub lege erant, tamquam sub lege
 esset, se adnumerans, & apertissime dicens, [Non veni soluere legem, sed
 Matth. 5. adimplere.] Verum, & si factum est sub lege propter humanam naturam, ta-
 men tum quoque Deus erat, saluatorque, ac redemptor vniuersi populi: nam
 cum ex vniuerso populo Israel, & ex omni gente viros potentes elegisset, san-
 ctos, inquam, apostolos, & eos, qui per fidem vocati sunt, quibus recte dici
 1. Pet. 2. possit. [Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus
 acquisitionis,] vna cum his congressus est cum huius mundi principe; de quo
 Ioan. 12. ait omnium dominus, ille ipse, qui omnia vincit, [Nunc iudicium est mundi,
 nunc princeps mundi huius eiicitur foras.] Donat etiam corona diuinus: vixit
 Ioannes præclaro illo suo suffragio eos, qui cum ipso, & per ipsum vicerunt;
 1. Ioan. 2. [Scribo, inquit, vobis iuvenes, quod fortes estis, & vicistis malignum.]
 An non verum est, quod dico? PALLAD. Maxime vero. CYRILL. Quod
 Exo. 17. Craftino autem die cum hoste congregiendum esse, dixit Moyses: neque enim
 eius temporibus Christi præclara gesta contigerunt, sed tempore consequenti
 ac proximo, id est, post Moysen, atque post legem perfecta sunt. Tum in col-
 lem quendam, ac verticem tumuli cuiusdam ascendit Moyses, vt inde pugnam
 atque ipsius Iosue in pugnando felicia gesta spectaret. Attollit enim modice
 illa

A illa quoque Legis disciplina, vsque eo, vt possimus tamquam a longe impera-
 torias Christi actiones aspicere. Deinde, attollente manus Moyse, fortior erat
 Israel; remittente, languebat, & inualefcebat Amalech: neque enim a Diabo-
 lo, neque a quouis alio hoste quamuis expugnandi cupidissimo vinci villo mo-
 do potest non modo vniuersus Israel, sed quicumque Christo conformes esse,
 præclarum duxerunt, eius opprobrium, id est, crucem illius venerandam per-
 ferendo: manus enim in aerem extentæ crucis speciem non obscure describunt.
 Ceterum, quicumque non acceperunt crucem, ij, quod hoc auxiliatore care-
 rent, hostium incursionibus patuerunt. Quod itaque manus extendit Moyses,
 crucis speciem ostendens, & Amalech debilitatus cadit; ea res, vt opinor, eos
 prorsus significat, qui per illam crucem venerandam Satanam vincunt, & ad-
 uersus hostes inualescunt. At cum eundem manus remittentem aspexerimus,
 atque Amalech rursus inualescentem, eos cogitabimus, qui, quod crucem ac-
 cipere noluerunt, a Diabolo superati & victi sunt, quos alloquebatur etiam
 B Christus, cum diceret, [Amen amen dico vobis, nisi credideritis, quod ego Ioan. 8.
 sum, in peccatis vestris moriemini.] Porro graues ait esse Moyfi manus, atque
 ægre sublatas, grauateque admodum ad præclaram crucis speciem ostenden-
 dam extensas, illud, vt opinor, figurate significans, non satis paratum fuisse
 Israel ad fidem accipiendam, ac non sine cunctatione, vixque ad Christi op-
 probrium suscipiendum descendisse; ob eamque causam recte beatus Paulus
 crucem scandalum Iudæorum appellat. [Et accipientes, inquit, lapidem sup-
 posuerunt sub ipso, & sedit super eum: Aaron & Hur sustentabant manus
 eius, vnus hinc, & alter hinc.] Lapis autem pretiosus, electus, angularis, Exod. 17.
 probatus, Christus est, super quo requiescentes (sessio namque requietem
 1. Pet. 2. significat,) qui ex Israel obsequentiores ac dociliores sunt, illæ, inquam, reli-
 quia gratiæ, quæ secundum electionem est, expandunt manus, id est, crucem
 suscipiunt, Christo illos confirmante, atque continente, qui per Hur atque
 C Aaron significatur, & iudex simul & summus sacerdos intelligitur: Hur siqui-
 dem iudex integerrimus erat; Aaron autem summus sacerdos. Vnus igitur
 tamquam in vtroque Christus est, iudex & summus sacerdos, qui reliquias fi-
 liorum Israel factas per electionem gratiæ, ad eam, quæ est ex fide, salutem
 continebat. Hoc enim significari puto verbis illis, quæ per Esaia vocem pro-
 phetice dicta sunt, [Et nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, vt So-
 doma fuisset, & quasi Gomorra similes facti essemus.] Cum igitur is, qui
 Esai. 1. obsistebat, Amalech inquam, cecidisset, [scribe, inquit, hoc ad memoriam
 Exo. 17. in libro, & dabis in aures Iosue:] erant enim præclara illa Christi gesta diu-
 turnæ sempiternæque memoriæ sanctorum euangelistarum scriptis commen-
 danda. Dari quoque iussit scripta illa in aures Iosue: illorum namque san-
 ctorum virorum monumenta, velut selecta dona quædam, ac tamquam
 D laudes & preconia Christo dicata sunt. Profligato igitur ac victo Amalech,
 erigit Moyses altare Deo, illique hoc nomen imponit, [Dominus refu-
 gium meum:] quod ipsum etiam Christi figuram præfert: is enim Domi-
 nus noster est factus, ac refugium, cum debellarit mundi huius principem,
 calcaueritque mortis imperium, ac se ipsum obtulerit pro nobis vt imma-
 culatam hostiam in odorem suauitatis Deo ac Patri. Fuit igitur altare illud
 Ephes. 5. Christi figura, cui decens ac verum nomen est, [Dominus meus, refu-
 gium meum.] PALLADIVS. Assentior: optime namque sentire vi-
 deris. CYRILL. Bello itaque gesto aduersus spirituales Amalech in ma-
 nu occulta, eoque victo, Christus obtinuit gentes, ligatoque forti, vt ipse
 Matth. 12. inquit, eius vasa diripuit: gregem enim, qui olim sub illius ditione fuerat,
 E 3 gentiles

Ioan. 10. gentiles inquam, cum veteribus gregibus coniunxit, ideoque dicebat, [Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet vnum ouile, & vnus pastor.] Christus autem [pax nostra est, iuxta Scripturas, qui fecit vtraque vnum, & medium parietem meretriciæ soluit, & inimicitias in carne sua, legem mandatorum in decretis euacua- uit,] atque in vnum nouum hominem tum eos, qui ex circumcisione, tum qui extra legem erant, conciliauit. Iam vero consideres iterum, velim, magnum hoc mysterium, quasi in umbra & ænigmate, quod iis, quæ modo a nobis dicta sunt, illico adiunctum est. [Audiuit enim, inquit, Iethro sacerdos Madian so- cer Moyfi omnia quæcunque fecit Dominus Israeli suo populo; eduxit enim Dominus Israel ex Aegypto. Accepit autem Iethro so- cer Moyfi Sepphoram uxorem Moyfi post dimissionem eius, & duos filios eius; nomen vni Gersam; dicens, Aduena fui in terra aliena; & nomen secundi Eliezer, dicens, Deus enim patris mei adiutor meus, & liberauit me de manu Pharaonis: & venit Iethro so- cer Moyfi & filij & vxor ad Moyfen in desertum, vbi castrametatus erat in montem Dei. Nunciatum est autem Moyfi a dicentibus, Ecce so- cer tuus Iethro venit ad te. Egressus est autem Moyfes in occursum focero suo, & adera- uit eum, & osculatus est eum, & amplexi sunt inuicem, & introduxit eum in tabernaculum, & narrauit Moyfes focero suo omnia, quæcunque fecit Domi- nus Pharaoni & Aegyptiis propter Israel, & omnem laborem, qui accidit eis in via, & quod eruit eos Dominus de manu Pharaonis, & de manu Aegyptio- rum. Obstupuit autem Iethro super omnibus bonis, quæ fecit eis Dominus, quod eruit eos Dominus de manu Aegyptiorum, & de manu Pharaonis: & dixit Iethro, Benedictus Dominus, quoniam eruit populū suum de manu Aegy- ptiorum, & de manu Pharaonis: nunc cognoui, quod magnus Dominus super omnes Deos; propter hoc, quod superbe egerunt eis. Et accepit Iethro so- cer Moyfi holocausta & victimas Deo: venit autem & Aaron, & omnes seniores Israel ad comedendū panem cum focero Moyfi coram Deo. Et factum est post crastinum confedit Moyfes ad iudicandum populum; assiste- bat autem omnis populus Moyfi a mane vsque ad vesperum. Videns autem Iethro omnia, quæ- cunque faciebat populo, inquit, Quid hoc tu facis populo? cur tu sedes solus, & omnis populus astat tibi a mane vsque ad vesperam? Et dicit Moyfes focero suo, Quia venit ad me populus quærere iudicium a Deo: quando enim fuerit eis controuersia, & venerint ad me, iudico inter singulos, & doceo illos man- data Dei, & legem eius. Dixit autem so- cer Moyfi ad eum, Non recte facis ver- bum hoc; corruptione consumeris intolerabili & tu & omnis populus hic, qui est tecum: graue tibi verbum hoc, non poteris tu facere solus. Nunc igitur au- di me, & consilium tibi dabo. Esto tu populo in iis, quæ ad Deum, & referes sermones eorum ad Deum, & testificare eis præcepta Dei, & legem eius, & ostendes eis vias, in quibus ambulent in ipsis, & opera, quæ facient. Et tu ti- bi prouide ab omni populo viros, inquit, potentes, & iudicabunt populū.] Et quibusdam interiectis, iterum, [Audiuit autem, inquit, Moyfes vocem foceri sui, & fecit quæcunque dixerat ipsi.] PALLAD. Perge igitur mihi rursus, & singulis seorsim distributis per partes explica. CYRILL. Nonne exterum esse fateris, & ex gentibus hominem Madianitam? neq; enim est ex Abra- ham stirpe progenitus: erat etiam alioqui religionis eius, quæ per orbem ter- rarum erat eo tempore peruulgata, sacerdos, & cultor. Venerabantur enim, vt est multorum sermone celebratum, & ipsi per se putabāt, Deum altissimum, vt etiam profecto Melchisedech; alios quoque Deos recipiebant, & in Deo- rum numerum vna cum illo referebant eximias creaturas, terrā dico & cælum, solem

A solem & lunam & astra insigniora; atque eiusmodi hac in re labes & error ve- tus quidem vitium fuit, sed quod vsque ad nostra tempora peruenerit, atque peruaferit: sic enim adhuc quidam in Phœnice & Palæstina desipiētes sentiunt, qui, cum se ipsi religiosos appellent, viam tamen mediam religionis ingrediun- tur, neque Iudæorum moribus omnino, neque gentilium additi, inter vtros- que autem quodammodo iactati atque dissecti. Israelitas autem olim, cum ad eundem modum sentire cœpissent, Helias propheta obiurgauit his verbis: [Quousque claudicatis ambobus poplitibus? aut Baal Baal, aut Deo Deo.] 3. Reg. 18. Verisimile igitur est, Iethro quoque eiusmodi aliquam sequutum esse religio- nis formam: qui posteaquam cognouit, quæ a Deo profecta fuissent ad salu- tem Israelitis præstandam, magnificis atque admirabilibus narrationibus ille- ctus, cum domo tota, ac genere toto ad Moyfen venit. Is, cum libenter eum aspexisset, excepit, inque suum tabernaculum induxit, exposuitq; accuratius illa diuinæ virtutis præclara gesta, admirandaq; facta, quæ vim sermonis om- nem superarent. Vocatur igitur a falsa sententia ad eam, quæ ad Deum ducit, errantium turba, gentiles inquam: ac primum quidem ex eo quod non nihil de Deo inaudierunt, deinde ipsi per se sponte quodammodo ad Dei legem, id est, ad institutionem sacrarum litterarum accurrunt. Itaque & ad primum taber- naculum properant; introducendi namque vim lex habet: deinde vetustiori- bus illis narrationibus persuasi, in eam denique sententiam veniunt, vt credant vnum esse ac solum Deum, illique oblationes dicari oportere. Moyfi namque narratione audita, Madianites ille, [Nunc, inquit, cognoui quod magnus Do- minus super omnes Deos; propterea quod superbe egerunt contra eos. Et ac- cepit Iethro so- cer Moyfi holocausta, & victimas Deo.] Est ergo quidam ele- mentarius magister, & ad primos aditus veræ de Deo cognitionis nos adducit Moyfes, id est, illa vetustiorum litterarum sacrarum catechesis & introductio. PALLAD. Certum est. CYRILL. Perfectos autem reddit Christus eos, qui per Legem leuius imbuti sunt; cum autem legem dico, rursus testa- mentum vetus intellige. Itaque erga Iethro solis de Deo narrationibus est vsus Moyfes, in eamq; iam illum sententiam traduxit, vt disertis verbis fateretur non esse alterum Deum, sed solum eum, qui vnus & natura, & vere Deus sit. Hæc autem prima est catechumenorum fides, a multorum Deorum opinione discedere, & vnum illum, vere & natura Deum amplexari. Aaron vero ipsum Iethro mensa dignatur, & ad panem edendum inuitat. [Venit enim, inquit, Aaron, & omnes seniores Israel ad comedendum panem cum focero Moyfi co- ram Deo:] perfectos enim efficit nos pane viuenti Christus, verior Aaron, & perfectos reddit non gentiles tantum, sed cum illis permistos, qui de genere Israel electi sunt, quorum figuram tenent illi seniores. Nec vero paruam signi- ficationem sanctificationis præsert illud, quod tamquam in conspectu Dei pa- nem manducare oporteat: quid enim adeo sub Dei oculis, atque conspectu, quam mystica mensa & hostia, quiq; eius participes fiunt? PALLAD. Re- cte ais. CYRILL. Iam vero nos, qui perficimur in Christo, ad ampliorem sapientiam, quam quæ per Legis institutionem acquirebatur, peruenire, id certe nullo labore videbimus, si eius rei perspicuam imaginem acceperimus Moyfen & Iethro: [Moyfes namque sedebat, inquit, iudicans, astat autem illi vniuersus populus a mane vsque ad vesperam.] Auctor autem est Iethro il- lius sententiæ, quam sequutus est Moyfes: & cum optimam esse intelligeret, amplexus est. [Audiuit enim, inquit, Moyfes vocem foceri sui, & fecit quæ- cunque sibi dixit.] Quid enim? qui melius consilium dare, melioremq; senten- tiam dicere potuerit, is non vsquequaque prudentia præstare potendus est? PALLAD.

PALLAD. Assentior. CYRILL. Hanc vero per Christum perfectionem illa Legis institutione præstantiorem esse, longeque excellentiorem, ut quæ ad eam nos cognitionem attollat, quæ sit longe superior; id vero facile beatissimus Paulus ostendit, qui propter eminentem scientiam Christi, ut ipse ait, eorum, quæ in lege lucra erant, libentissime iacturam facit, & stercorea arbitratur, ut Christum lucrifaciat. Atque aduersus eos quidem, qui sola, quæ per Moysem tradita sunt, adhuc magna putarent; perfectionemque eam, quæ acquiritur per Christi doctrinam, repudiarent; dicebat propheta Hieremias, [Quomodo dicetis, quod sapientes sumus nos, & lex Dei nobiscum? frustra factus est iuncus mendax scribis, confusi sunt sapientes, perterriti sunt, & capti sunt; sapientia quæ est in ipsis? quia verbum Domini reprobauerunt.] Nobis vero, qui salutare verbum non reprobauimus (libenter enim amplectimur Christi prædicationem,) factus est ipse sapientia a Deo. Iis igitur, qui sunt in lege, etiam prudentiæ nomine superiores sumus: & qui Legis sermonibus imbuiamur, posteaquam comedimus panem in conspectu Dei, meliora tum sentire, tum loqui didicimus. Est enim auctor sententiæ Iethro, Moyses obtemperat. Nec vero absurde Iethro quidem gentilium personam sustinet, Moyses autem eorum, qui sunt ex lege. PALLAD. Recte ais. CYRILL. Ergo illa, quæ per Christum tribuitur, perfectio, & eius sacramentorum virtus, tum sapientes nos efficit, tum vero morte fortiores ostendit, occultum illum ac spiritualem Amalech, Satanam inquam, expugnans. Et recte admodum ille Psaltes aiebat, [Quoniam in Deo faciemus virtutem; & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos:] de nobis item, qui fidei splendore sumus ornati, dicebat ad Deum voce conuersa, [Quoniam gloria virtutis eorum tu es, & in nomine tuo exultabunt tota die.] Exultamus enim in Christo, cum saluamur, & ipsum habemus, ut est apud Scripturas, [Scutum bonæ voluntatis:] cuius rei nobis figura esse rursus potest, atque imago perspicua, quod in extremo secundo Regnorum libro scriptum est; ea verba sic habent, [Et surrexit Dauid mane, & sermo Domini factus est ad Gad prophetam, & videntem Dauid dicens, Hæc dicit Dominus, Tria ego tollo contra te, Dauid; elige vnum ex ipsis, & faciam tibi. Et venit Gad ad Dauid, & nunciauit ei dicens, Elige tibi ut fiant, vel ut veniant tibi tres anni famis super terram tuam; vel tres menses fugias tu de facie inimicorum tuorum, & ipsi persequantur te: vel ut fiat tribus diebus mors in terra tua. Nunc igitur delibera & vide, quod verbum respondeam ei, qui misit me. Et dixit Dauid ad Gad, Arcta sunt mihi vndique valde hæc tria: incidam igitur in manus Domini, quia multæ miserationes eius nimis; in manus autem hominum non incidam. Et elegit sibi Dauid mortem: erant autem dies messis tritici, & dedit Dominus mortem in Israel a mane vsque ad horam prandij: & cœpit ruina in populo, & mortui sunt de populo a Dan vsque Bersabee septuaginta millia virorum: & extendit Angelus Dei manum suam in Hierusalem, ut disperderet eam: & misertus est Dominus super malo: & dixit Angelo corruptenti in populo, Sufficit nunc; remitte manum tuam: & Angelus Domini erat stans iuxta aream Orna Iebusæi: & dixit Dauid ad Dominum, cum vidisset ipse Angelum cadentem in populo, & dixit, Ecce ego sum pastor; ego peccaui; & ego pastor male feci; & isti oues quid fecerunt? fiat manus tua contra me, & contra domum patris mei. Et venit Gad ad Dauid in die illa, & dixit illi, Ascende, & constitue altare in area Orna Iebusæi. Et ascendit iuxta verbum Gad prophætæ, quemadmodum præceperat ei Dominus: & inclinauit se Orna, & vidit regem & seruos eius pertranscuentes supra ipsum; & egressus est Orna, & adorauit regem in faciem

A faciem suam super terram, & dixit Orna, cur venit Dominus meus rex ad seruum suum? & dixit Dauid, Ut emam a te aream, ut ædificem altare Domino; & cesset ruina a populo. Et dixit Orna ad Dauid, Accipiat, & faciat Dominus meus rex, quod bonum est in oculis suis: ecce vituli in holocaustum, & rotæ & instrumenta bouum in ligna. Omnia dedit Orna regi. Et dixit Orna ad regem, Dominus Deus tuus benedicat tibi. Et dixit rex ad Ornam, Nequaquam; sed emens emam a te pretio, & non offeram domino Deo meo holocaustum gratis; & emit Dauid aream & boues argento, quinquaginta siclis; & ædificauit ibi Dauid altare Domino; & obtulit holocausta & pacifica. Et auxit Salomon altare postea, quia exiguum erat prius: & exaudiuit Dominus terram, & cohibita est ruina super Israel.] PALLAD. Quisnam in his verbis sensus inesse putandus est? nam difficilis est sane huius loci contemplatio. CYRILL. Difficilis plane, ac reuera eiusmodi, ut ægre percipi possit: tamen illud dicam, B propositæ scripturæ exteriorem quasi sensum in pauca conferens, & ad interiorem intelligentiam transferens. Considera igitur, Palladi, tamquam in speculo, ac tenuibus imaginibus Christi mysterium, ac nostræ gubernationis rationem. PALLAD. Optime id ipse præstabis, Deo facultatem intelligendi suggerente. CYRILL. Audi itaque: iam enim ingrediar ad dicendum. Diuina factum est ira, ut mors Dei populum depasceretur, atque ad horam vsque prandij, nemine prohibente inualesceret exterminator; cum vero iam iam immissurus esset manum in Hierosolyma, prohibet illum Deus: conspecto autem Angelo supplicauit Dauid se peccasse dicens: rectius porro esse ac iustius pastorem ac ducem potius mortem obire quam oues, quæ nihil peccassent: ita Deo iubente, erigit altare in area Orna, quam simul cum bobus triturantibus emerat siclis quinquaginta: postea vero quam extruxit altare, hostias super eo immolauit, holocaustomata inquam, & pacifica; cessauit consequenti tempore ruina, & illa prius grauis mors inhibita est. Adnotauit autem scriptura sacra, altare illud paruum ab initio fuisse; auctum vero postea a Salomone. Vtrumne igitur in his verbis quæ breuissime propositi loci exteriorem sensum contineri fateris? PALLAD. Fateor, sed quomodo clarior fieri possit eius loci intellectus, iam explana. CYRILL. An ignoras hominis naturam, quod inter omnes conuenit, in mortem atque interitum, quod suum opificem ad iram concitauisset; in ipso tamquam nostri generis initio, id est, in Adam, præcipitem ruisse? qui cum diuinum ab initio mandatum contempsisset, audiuit, [Terra es, & in terram reuerteris.] PALLAD. Vera dicis. CYRILL. A mane igitur, hoc est, a primis huius sæculi temporibus mors depasta est eos; qui in terra erant; vsque ad horam prandij, hoc est, vsque ad mensæ tempus; ubi enim aduenit nobis sanctæ mensæ tempus, nimirum illius in Christo, ac mysticæ, in qua pane vescimur illo cælitus dato, atque vitali, quæ prius terribilis erat, cuique difficile obsisti poterat, mors cessauit, Deo ad misericordiam reuocato; cum vix inhibitus esset exterminator: qui cum veller in eos quoque, qui in Sancta ciuitate habitarent; in spiritali nempe Hierusalem, pestiferam immittere manum, Deo ad misericordiam flexo, vix tandem cohibetur, [Remitte nunc, inquit; sat est.] Sancta porro ciuitas Ecclesia est, cuius habitatores eos esse puto, qui pane illo viuenti perficiuntur ad sanctificationem. Huius adeo augustæ & admirabilis ciuitatis etiam diuinus ille Dauid meminit dicens, [Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei:] habitauit enim in ea non solum vna Christus, qui vita est, & vitam præstat; quam obrem a sanctificationis depellit Deus exterminatorem; neque enim vincere illum amplius licet, postquam sanctæ illius mensæ tempus aduenit; quam prandij tempus latenter significat. Eripuit

58 De adoratione in spiritu & veritate

Eripuit ergo nos Christus, qui in persona Dauid intelligitur: nam posteaquam vidit eos, qui in terra erant a morte consumi, paraclitus atque aduocatus factus est pro nobis ad patrem; obtulit namque seipsum pro nobis, & morti sponte subiecit, cohibuitque exterminatorem, suum esse peccatum dicens; non quod peccatum ipse commiserit, sed quod iuxta Scripturas, [ipse peccata nostra portat, & pro nobis dolet, & inter sceleratos reputatus est,] quamuis peccatum non nosset, [& factus est pro nobis maledictum,] æquius autem esse ait pastorem, quam oues, pœnas luere: nam vt bonus pastor animam suam posuit pro ouibus. Deinde diuino admonitu beatus Dauid, vbi Angelum exterminatorem cessantem iam, & stantem viderat (vidit enim eum prope aream, inquit,) ibi fixo altari, holocausta & pacifica (genera autem ea sunt ex Legis præscripto, ac modi hostiarum) obtulit Deo. Ac per aream intellige Ecclesiam, ad quam cum peruenisset, stetit & destructa mors est; & illam prius violentam & deuastantem omnia manum contraxit exterminator; est enim ea illius vitæ, quæ suapte natura vita est, hoc est, Christi domus: aream vero dicimus Ecclesiam ex imagine quadam atque similitudine, quod in ea manipulorum spicarumque more colliguntur, qui a sæculari vita sanctorum messorum, hoc est, Apostolorum, Euangelistarumque prædicatione demetuntur, vt in illas superas aulas comportentur, & tamquam in Dominicum horreum, in cælestem illam Hierusalem veluti purgatum iam triticum inferantur, depositis inutilibus & superuacuis non modo actionibus, sed etiam animi sensibus, qui velut in imagine quadam palearum intelliguntur. Dicitur enim a Christo sanctis Apostolis, [Nonne vos dicitis, quod adhuc quatuor menses sunt, & messis venit? ecce dico vobis, Leuate oculos vestros, & videte regiones, quoniam albæ sunt iam ad messem: & qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam:] & iterum, [Messis quidem multa, operarij autem pauci; rogate ergo dominum messis, vt mittat operarios in messem suam:] messem, opinor, spiritualem, eorum qui credituri erant, multitudinem appellauit: sanctos vero menses eos dixit, qui diuinum verbum in mente ac lingua habent, [quod viuum est, & efficax, & penetrabilius omni gladio ancipiti, & pertingit vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum.] Areæ porro nomine, beatus quoque Baptista significauit Ecclesiam, cum de Christo sic dixit, [Ego quidem aqua baptizo vos; venit autem fortior me, cuius non sum dignus soluere corrigiam calceamentorum: ipse vos baptizabit in Spiritu sancto & igni: cuius ventilabrum in manu sua, & mundabit aream suam, & congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili.] Hanc igitur spiritualem aream, Ecclesiam inquam, emit Christus quinquaginta siclis, hoc est, non exiguo pretio; se ipsum namque dedit pro ea; in eaque fixit altare: cumque idem esset sacerdos, (factus namque est pontifex summus) idem victima, se ipsum obtulit tamquam in specie ac figura vituli triturantis, & factus est holocaustum & hostia pacifica: sublatus est enim ille medius paries per Christum, & qui olim disuncti, ac segregati eramus peccati culpa, per ipsum, & in ipso cum Deo & Patre coniungimur, antiquis illis inimicitias extinctis: [ipse est enim pax nostra,] vt Scripturæ testantur. PALLAD. Vitulum igitur triturantem intellecturi sumus Christum? quoniam id modo tandem? CYRILL. An vero, Palladi, non vitulorum triturantium nomine lex Moyfi discipulos sanctos appellauit? sic enim per ænigma dixit, [Non alligabis os boui trituranti:] quod ipsum cum euidentissime intellexisset beatus Paulus, ait, [Nunquid de bobus cura est Deo? an propter nos vtique dicit? propter nos enim scriptum est, Quoniam debet in spe arans arare, & triturans in spe par-

A spe participandi.] Vituli itaque ad imaginem illius primi, id est, Christi, sancti quoque discipuli sunt. Alia etiam ratione vitulus triturans est Christus: per ipsum namque purgatio fit, & superuacaneorum operum, distractionum inquam, & mundanorum carnaliumque sensuum depositio, quæ sunt vt paleæ quoque flammæ alimenta. Excitato autem altari, super quod & pacifica victima, & holocaustum imponeretur, sublatus est præsens illud malum; exaudiuit namque Dominus terram, & cohibita est ruina. Nam posteaquam seipsum pro nobis sacrificauit Christus, abolita mors est, sublatus interitus, cum Deus omnipotens paratas iam quodammodo omnium hominum precibus aures præbeat: [adhuc te loquente, inquit, dicam, Quid est?] Quod autem dictum est, altare paruum quidem ab initio fuisse, sed auctum esse postea, futuram suis temporibus progressionem Euangelij, & sanctarum Ecclesiarum ab initio angustias, earundem consequenti tempore amplitudinem significat: dilatantur enim quodammodo indies altaria, cum semper aliæ Ecclesiæ prioribus adiiciuntur, atque in immensam multitudinem excrescunt populi, qui per Christi sacrificium redempti sunt, quibusque ille idem sacerdos est & hostia sancta, & vt vitulus purgans, & vt altare sanctificans, & vt in areæ specie Ecclesiæ dominus, PALLAD. Manifesta sane & euidentis expositio: nam artificiose composita est. CYRILL. Quid enim nonne tu ipse quoque nihil cunctatus confitebere Christum esse omnium vitam atque redemptionem? PALLAD. Fateor equidem; sic enim sentio, CYRILL. Vnus enim pro omnibus mortuus est, qui pro vniuersis iustum pretium erat; & animam suam permutationem pro nostra dedit: quo facto, Diaboli peruersitatem compescuit, ac modo quodam peccati, quod nobis dominabatur, criminationem, & illam in omnium hominum culpis accusandis effrenem linguam cohibuit. PALLAD. Quomodo? CYRILL. Nam, quia regnauit peccatum super omnes, qui in terris versantur, cum maxime proni sint ad mala ab adolescentia, vt scriptum est, & omnium corda diligenter incubant ad perficiendi voluntatem, necessario mortis pœnam incurrimus: legis namque diuinæ violationi, Dominicæque voluntatis contemptui pœna constituta est mors. Sed corruptam hominis naturam auctor ipse miseratus est; itaque ille vnigenitus factus est homo, corpusque natura morti obnoxium gestauit, & caro factus est, vt, morte tolerata, quæ peccati culpa nobis iam imminabat, destrueret peccatum, ac demum Satanæ criminationibus finem imponeret: quippe cum in ipso Christo, peccatorum, de quibus accusabamur, pœnas exoluerimus; [tollit enim peccata nostra, & pro nobis dolet,] iuxta prophetæ vocem. An vero nos liuore eius sanati non sumus? PALLAD. Verum dicis: [vulneratus est enim propter peccata nostra, & fuit in afflictione & in plaga.] CYRILL. Sublatum igitur est de medio peccatum, posteaquam pro nobis passus est Christus, neque posthac, opinor, violenter aduersus eos, qui per Christum sanctificati sunt, vociferabitur: idque perspicuum nobis faciet propheta Zaccharias velut per visionem dicens, [Et exiuit Angelus, qui loquebatur in me, & dixit ad me, Respice oculis tuis, & vide hoc, quod procedit: & dixi, Quid illud est? & dixit, Hæc est mensura quæ procedit: & dixit, Hæc est iniquitas eorum in vniuersa terra. Et ecce talentum plumbi eleuatum, & ecce vna mulier sedebat in medio mensuræ, & proiecit lapidem plumbi in os eius: & leuavi oculos meos, & vidi, & ecce duæ mulieres procedentes, & spiritus in alis earum, & hæc habebant vt alas vpupæ, & sustulerunt mensuram inter terram & cælum: & dixi ad Angelum, qui loquebatur in me, Quo hæc ferunt mensuram? & dixit ad me, Vt ædificent ei domum in terra Babylonis, & præparent, & collocent illam ibi in præparatione eius.]

Visne vt rursus de singulis differamus; & quantum nobis licet, consideremus? **A**
PALLAD. Maxime vero. **CYRILL.** Mensuram quãdam, quã ab Hierusalem exibat, vidit Propheta, rogantique quid illud esset, respondit Angelus, [Hęc est iniquitas ipsorũ in vniuersa terra:] quod perinde est, ac si dixisset, Hęc mensura omnia appenduntur peccata, quęcunque per vniuersam terram singulis quibusque temporibus perpetrantur: vbi enim nostra peccata vsque ad manifestam peruenerint magnitudinem, tum vero offensus pœnas a nobis repetit ipse legum conditor: frequenter autem insita quadam benignitate tolerat, peccantesque sustinet; neque, antequam sit modus completus, vniuersam effundit iram. itaque dixit Abraham, [Nondum enim impleta sunt peccata Amorrhæorum vsque adhuc.] Phariseis autem, qui effrenate illum offendissent, dixit Christus, [Et vos implete mensuram patrum vestrorum.]
Genes. 15. Procedente igitur mensura, talentum plumbi attollitur, iniiciturque in medium mulier, quã mensuram impleret, quã etiam ore, plumbi lapidem excepit: deinde inquit diuinus ille Angelus, [Hęc est iniquitas.] **PALLAD.** Non est adhuc satis perspicuus hic Scripturę locus. **CYRILL.** Sed erit profecto, atque haud ita multo post: nam plumbi talentum ipse Christus est, opinor, qui attollitur quidem, id est, exaltatur per crucem, ac dignitate diuinitatis spectatur insignis: [Deus enim illum super omnia exaltauit, & largitus est illi nomen, quod est super omne nomen.] **B**
Philip. 2. Obstruit autem os iniquitatis, iuxta illud, quod in psalmis canitur, [Et omnis iniquitas oppilabit os suum;] quod ea prohibeatur aduersus eos clamare, qui ex infirmitate peccauerint, & fide iustificati sint; [Deus enim est ille, qui iustificat, quis est, qui condemnet?] Itaque cum Christus passus sit pro nobis, quomodo consequens esset etiam a nobis ipsis repeti nostrorum peccatorum pœnas? **PALLADIVS.** Rectissime dictum; iustificati namque sumus in Christo, atque clamorem aduersum nos, criminationemque Peccati repulimus. Iucundissimum vero feceris, si docueris, quam ob causam plumbi figura significetur Christus; mulieris autem persona indicetur iniquitas. **CYRILL.** Atqui haud difficile est id e sacris litteris perspicere; multis enim aliarum quoque rerum imaginibus Christus adumbratur, cum e significatarum qualitate rerum; proprietates quę in illo sunt, intelligantur. **PALLAD.** Id vero quale est, quod ais? **CYRILL.** Factus est nobis basis quãdam & firmitas, & immobilis gradus, & solidum fundamentum: ea de causa appellatus est lapis. [Ecce enim, inquit, pono in fundamenta Sion lapidem electum, angularem, pretiosum: & qui credit in ipsum, non confundetur.] Est rursus idem præclarus atque admirabilis Ecclesię thesaurus, diuitiã illã nostrã spirituales; itaque margarita est appellatus; [Simile enim est, inquit, regnum cælorum negociatori quærenti bonas margaritas; inuenta autem vna pretiosa margarita, abiens vendidit vniuersa, quę habuit, & emit eam.] **D**
Ephef. 2. Coniunxit etiam nos per se Deo & Patri, solutis inimicitias in corpore suo, vt scriptum est; ideoque ad Patrem, qui in cælis est, ac Deum de iis, qui iustificati erant per fidem, qua in ipsum credebant, dixit, **Ioan. 17.** [Pater, volo vt, sicut ego & tu vnum sumus, sic ipsi quoque in nobis vnum sint.] Hac ratione vocatus est lapis stamneus; quod stamno conglutinantur quę conglutinanda sunt: dixit autem profecto Deus per os Zacchariæ, cum filium suum nobis demonstraret aliquando venturum, atque affuturum, [Et lætabuntur, & videbunt lapidem stamneum in manu Zorobabel.] Ad eundem modum igitur hoc quoque loco plumbi talentum eundem vocat: quę autem huius rei sit ratio, rursus dicam. Argentum improbum simul cum plumbo si excoqua-

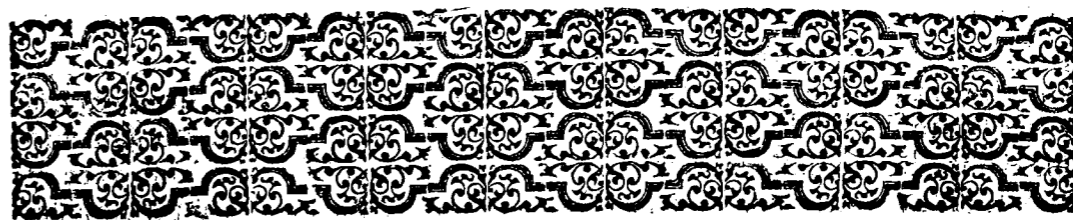
A excoquatur, optime purgatur: rapit enim plumbum ad se naturę vi simul excocti metalli fordes: non dissimile fuit illud, quod Christus erga nos ipsos impleuit: nobis enim, cum improbi essemus, non corporaliter modo, sed spiritualiter admistus est; ita denique fordes excoxit eas, quę nobis merant: is enim tollit peccata nostra, vt nos propter ipsum, & per ipsum puri ac splendidi simus. Et certe propheta Hieremias de Iudæorum populis; qui purgationem repudiarent eam, quę per Christum perficitur, conqueritur dicens, [Defecit sufflatorium ab igne, defecit plumbum, frustra argentarius conflat, nequitia eorum non sunt excoctæ: argentum reprobatum vocate illos, quia reprobauit illos Dominus.] Intelligis igitur non ignorasse scripturam diuinam, purgationem argenti sine plumbo fieri non posse. Ergo, quia nos, cum reprobati essemus, a Christo purgati sumus, ideo ille per plumbum figuratur. Idemque obstruit os iniquitatis, quę specie mulieris indicatur: est autem mulier infirmitatis simul & voluptatis nota: iniquitas porro omnis per hęc duo committitur; vbi enim prius mens voluptate aliqua, quam ex hac aut illa re perceperit, corrupta fuerit, tum eneruata labores remittit illos, qui ad virtutem ferunt, & ad peccatum labitur humanus animus: itaque voluptatis potius amatores quam Dei quidam dicuntur. **2. Timo. 3.**
Alloquitur etiam propheta eos, qui ex infirmitate animi peccati ac vitiosę dissolutionis morbo languebant, [Confortamini, manus remissę, & genua dissoluta.] PALLAD. Sed de hoc satis. Illud vero mulierum par, quãso, quę mensuram atque iniquitatem in Babyloniam regionem deferunt, quid sibi vult? quidve significat? **CYRILL.** Obstructum est, Palladi, per Christum os iniquitatis; iustificati namque in illo sumus, atque ab omni criminatione liberati; illaque iniquitatis aduersum nos accusatio conquieuit; hunc enim totius dispensationis suę finem propositum habuit is, qui propter nos, secundum nos, & pro nobis mortem subiit, etsi denuo reuixit; neque enim fas erat, vt vita morti succumberet. Sed nonnulli non crediderunt Christi Euangelio; ideoque, cum a peccato redimi noluerint, nil mirum, si eius peccati sarcinam denuo ferunt, quam suis ipsi ceruicibus, infirmitate rationis, & languore mentis, & mollitie animi parum virilis impulerunt. Hi omni spiritu improbo circumferuntur, & ad omne genus impuritatis vehementissime compulsi, summum studium rebus vitiosis impendunt. Studij porro insigne sunt pennę, quas etiam esse ait vpupę: genus est autem id auiculę, quę semper circa lutum pessime olens volat, atque ex cœno & foribus pastum petit. Igitur quicunque sua studia in impuritatem infumunt, hi proculdubio pennas vpupę iure optimo habere dicendi sunt: muliebri iidem specie sunt & effeminati: denique eadem forma sunt, qua esse dicitur iniquitas eorum domina: vt enim conformes Christo per sanctificationem fiunt, qui sub ipso, & cum ipso sunt, sic iniquitati conformes ac similes sunt, qui iniquitatis sarcinam sustulerunt, institueruntque vitam cum vitiorum impuritate traducere. In Babyloniam porro regionem mensuram deferunt, ibique domum ei quærunt: quę res, ni fallor, hoc figurate significat, qui ea bona respuerit, quę per Christum parta nobis sunt; adamaueritque obstructionem, quę ex peccato est, in eo quod studium omne in impuritate collocatum habet, fore vt is exeat ex ciuitate sancta Hierusalem, hoc est, e sancta illa parente primogenitorum, superaue ac pulcherrima ciuitate, ac pondere pæne non ferendo pressus, vna cum Babyloniis habitet, id est, partem ac sortem cum impiis idolorum cultoribus habeat: qui enim Christi redemptionem contemnunt, ij ab impiis non differunt. Itaque Saluator, [Si peccauerit, inquit, **Matth. 18.**

quit, frater tuus, vade, argue illum inter te, & ipsum solum; si te audierit, A
lucratus eris fratrem tuum; si autem non audierit, adhibe tecum vnum vel
duos, vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum; si autem neque
hos audierit, dic Ecclesie; si autem etiam Ecclesiam contempserit, sit tibi
tamquam ethnicus & publicanus.] Est igitur minime obscurum, atque adeo
totius diuinæ scripturæ testimonio confirmatum, omnem iustificationem aut
redemptionem esse in Christo. PALLAD. Recte dixisti.

FINIS LIBRI TERTII.

SANCTI

SANCTI CYRILLI
ARCHIEPISCOPI
ALEXANDRIAE

DE ADORATIONE IN SPIRITU
ET VERITATE

LIBER QVARTVS.

*Qui ad iustificationem a Deo vocatus sit, & redemptus, ei
Deum esse sequendum, cauendumq; ne languore ne-
quitiae teneatur, atq; curandum, vt legiti-
me potius, ac fortiter properet.*

ERICVLOSVM quidem est, Palladi, nimium, atq;
etiam si dicere liceat, scelestum maxime, & in primis fa-
cinorosum nolle aduersus nequitiam ac peccatū forti-
ter gerere; sed animo indecoris voluptatibus eneruato,
& ad muliebrem mollitiem deiecto, a virtutis conatu
refugere, quamuis in promptu sit posse Christi ope ad
quodcunque rerum laudandarum genus ascendere; ad
eamque rem hortetur nos illis verbis beatissimus Pau-
lus, [De cetero confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius.] PALLAD. Optime dicis. In Christo namque faciemus virtutem; nec tamen, opi-
nor, vlli contingit, vt sine labore aduersus vitia fortiter se gerat, ad eamq; rem
animum erigere possit. CYRILL. Assentior. Præclara namque ea res est,
& in qua consequenda operæpretium sit, studium ponere; quæ a supinis homi-
nibus teneri non potest; facillime autem ab iis paratur, qui laborē inertiae præ-
tulerunt: scriptum est enim, [Vir in laboribus sibi laborat, & vim facit suæ per-
ditioni.] Exiguus autem laboribus rerum eximiarum posse fieri compotem, stul-
tum est, opinor, vel cogitare. Quid? nonne omnium rerum exoptatissimum
est, animam seruare, ac pro sua quemque vita retinenda decertare? PALLAD. Maxime vero. CYRILL. Illam vero gloriæ claritatem quibus athle-
tis conuenire maxime putas, rectene & exercitatione adhibita certantibus, &
qui victoriæ maximam rationem habent; an iis, qui iucundissime voluptatibus
dissuunt, & desidiosam vitam optimæ atque præstantissimæ prætulerunt?

Ephes. 6.

Proverb. 16.

PALLAD. Quonam modo vero, aut vndenam dubium cuiquam possit esse, **A** quin minime iis conueniat vincere, qui desidia laborant; sed eos æquius sit victoria potiri, qui alacriores fuerint? **CYRILL.** Num igitur dicemus, qui laboribus multam salutem dixerint, remissioremq. vitam ac voluptuosam amplexi sint, hoc ipsum illis gloriæ futurum? **PALLAD.** Minime vero. **CYRILL.** Igitur consequens est, vt ij modo laudem mereantur, qui labores libentissime suscipiunt; neque sine certamine contingat cuiquam nominis claritas. **PALLAD.** Ita congruere videtur. **CYRILL.** Recta igitur, Palladi, ad res laudandas pergere oportet; ac fortitudini, quæ ad virtutem tendit, magnitudinique animi illi excellenti studendum est, quam scriptura diuinitus inspirata solet admirari, & quæ sanctorum virorum animis, familiaris & amica est. Itaque vir ille admirandus Dauid, eius virtutis studiosos alloquebatur dicens, [Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino.] Et tamquam hoc ipsum, & quidem præ ceteris præstiffet, ipse de se magnifice loquitur, & ait, [Dominus illuminatio mea, & salus mea; quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo?] Innumerabilia namque scandala nos circumstant: vincit autem, vt opinor, numerum omnem Dæmoniorum multitudo, quæ nos ad peccandum irritat: ad hæc insitarum in nobis cupiditatum immanitas minime vulgaris, auaritia, iactantia, inuidia non longe a cæde remota, odia quoque, & detractiones irruunt, ceteraq. eiusmodi vitia. Qui igitur sunt leues, ac sese facile abduci sinunt, cum ne summis quidem digitis quod aduersus eiusmodi vitia suscipitur, certamen attingant, nihil morati, victoriam hosti concedunt, [betæ instar semicostæ] iuxta prophetæ vocem, in terram abiecti, ac citra pugnam quodammodo sub nequitia pedibus prostrati. At vero virtutis amatores, ac probi viri, qui que caelestem illam gloriam exoptant, vitæq. illius æternæ participes esse cupiunt, fortiter ac strenue perturbationibus irruentibus occurrunt, cum carnem mortificant, aduersusq. motus eos, qui in ipsa, & ex ipsa sunt, insurgunt. Itaque **C** omni nequitia ac peccati genere summa arte atque industria depulso, sanctam atque omni labe vacuum vitam exigunt: quos etiam diuinus vir Paulus alloquitur dicens, [State igitur succincti lumbos vestros in veritate, & induti lorricam iustitiæ, & calceati pedes in præparationem Euangelij pacis; ad hæc omnia sumentes scutum fidei, in quo poteritis omnia tela Nequissimi ignea extinguere.] Armatura namque spiritualis sanctos viros maxime decet, quam nos etsi alio modo, iubet tamen expetere etiam ipse Saluator, [Sint enim, inquit, lumbi vestri præcincti, & calcei in pedibus vestris, & lucernæ ardentes:] præcingendi namque verbo significatur accinctos, ac veluti collecta compressaque veste expeditos ad mala pro virtute & Dei caritate toleranda esse oportere: subligati vero pedes indicant paratos alacresq. ad migrandū ex hoc mundo, vt quamprimum profecturos quocunq. ire diuinum imperium iusserit; **D** lucernæ denique ardentes significant, non esse cuiquam in tenebris atque inscitia viuendum, sed in Christi lumine ad ea omnia, quæ laudabilia sunt contendendum. Iudæos quidem, quod essent parum sana mente, id facere recusantes, alloquebatur Christus, [Dum lucem, dicens, habetis, ambulate in luce, ne vos tenebræ comprehendant. Pietatis igitur amatorem alacritas ad virtutem capessendam, ac fortitudo cum prudentia coniuncta clarum atque conspicuum reddit. **PALLAD.** Optime dicis. **CYRILL.** Non enim dissoluta remissaq. vita gloriam consequi licet; quin potius, etiamsi quispiam labores ac sudores perferre statuerit, vix tamen splendorem laudemq. insignē adipiscetur. Itaq. filiis Israel, cū adhuc in Aegypto degerent, imposuit quidē operum præfectos

Afectos graues acerbosq. prophanus ille Pharaos: at illi, quia duram illam viuendi legem, quamuis inuitis & necessitate coactis impositam, pro exercitatione habuerunt, ad tolerandi consuetudinem acquirendam; ideo beneficio potius reuera, quam vlla iniuria sunt affecti: metuebat enim Hebræos Pharaos, cum illos videret in immensam multitudinem crescere; cumq. malignitate summa conaretur tantum illius gentis prouentum, atque incrementum cohibere, [Imposuit, inquit, eis præfectos operum, vt affligerent eos operibus.] Sed hoc eius con- **Exo. 1.** filium contrarios euentus habuit; nam ea ipsa, quæ inferebatur vexatio, occasio illis incrementi fuit; cum Deus eam rem sua sapientia moderaretur, & Pharaonis astutiæ gratiam suam opponeret. [Quanto namque eos humiliabāt, inquit, tanto plures fiebant, & inualescebant.] Quamuis enim tribulationes inferat Satanas, dentibus suis in sanctorum genus fremens; & quos Deus vt proprios sibi asseruerit, in eos, semper egregios obseruans, irruat, [esca namque **Exo. 1.** illius electæ sunt], inquit: tamen, qui in huiuscemodi rebus impigre laborant, eo ipso, quo tentantur, se ipsis meliores fiunt, eosq. certaminum tolerantia proculdubio clariores reddit; ita vt per quæ ille molestus esse atque vexare cogitaret, per ea maxime etiam inuitus iuuat, & per quæ illos vincere putarit, per eadē valentiores efficiat. Cum vero vaftrum illud commentū Pharaos alium quam putarat exitum habuisse videret, & in eo ipso, quod lædere se putabat, etiam iuuare, fero, ac vix tandē sentire cœpisset, immutat illico insidiandi rationem; accersitis namque Hebræarum obstetricibus, [cum obstetricabitis Hebræas, inquit, & partus tempus aduenerit, siquidem masculus fuerit, interficite illum; si autem femina, seruate illam. Timuerunt autem obstetrices Deum, & non fecerunt, sicut præceperat eis rex Aegypti, & viuificabant masculos.] Cumq. illa aduersus Hebræorum genus impietas, cruentumq. consilium irritum cecidisset, (neque enim permisit Deus obstetrices tantum scelus committere) conuertit se iam ad apertam vim atque iniuriam, neque adhuc clam vexare contentus, apertum bellum suscipit, necemq. inhumanam iis, qui nascerentur decernit. [præcepit enim, inquit, Pharaos omni populo suo dicens, Omne masculum, quod natum fuerit Hebræis, proiicite in flumen; & omnē feminam viuificate:] neque enim de feminarum genere illi cura erat vlla; imbellis est namque sexus muliebris, nec ad prudentiam accommodatus; in vtroque autem virilis molestus est, vt qui tum sapiens sit, tum etiam ad bellum aptissimus. Iucundissimus est igitur atque gratissimus tetro illi draconi, Satanae inquam, muliebris ille animi sensus, effeminatus & imbellis, adhuc ad sapientiam quoq. parum aptus: inimica porro & odiosa illa ad fortitudinem alacritas, & animi vis languore metuq. superior, mens item summa prudentia prædita; propterea muliebrē sexum viuum seruat, & in eo solo deponit cruentam illam deliberationem atque consiliū. Stultum enim est, opinor, cum iis pugnare velle, qui ipsi per se prostrati sunt, ac sponte sic affecti, vt subiecti esse malint: suffocat autem quodam modo masculum, cum eum in tentationū pericula coniicit. Hoc mihi videtur etiam diuinus Dauid canere, cum dicit, [Nisi quia Dominus erat in nobis, cum exurgerent homines in nos, forte viuos deglutissent nos; cum irasceretur furor eorum in nos, forsitan aqua absorbuisset nos; torrentem pertransiuit anima nostra.] **PALLAD.** Sic seres habet. **CYRILL.** Vide iam qua insidiarum arte sit vsus. Primum quidem sauis eos laboribus diuexauit, id agens vaferrimo illo commento, vt illis vexationibus ne generis multitudo propagaretur. Sed occulta erat adhuc iniuria, neque admodum apertum Tyranni propositum; opponebatur autem illi, vt modo dixi, miserantis gratia. Itaque, quo magis affligebantur, eo magis eorum tum vires, tum numerus augebatur. **Abacuc 1.** **Exo. 123.** **Psal. 123.**

tur. Inter hæc obstetrices aduersus mulieres Hebræorum armare volebat; ne hoc quidem vt valeret permittit Deus. Denique tertio quodam & vltimo infidiarum genere vniuerso suo populo imperauit, vt masculos suffocarent; cum apertam iniquitatem non diutius refugeret. Igitur cum viris fortibus bellum gerit occulte Satanas, & triplici forma componit insidias; ac pugnae quidem initium facit, cum callidis consiliis ab animo virtutis incrementum auertit: agit enim, vt inopinatis laboribus conteratur, atque in durissimis versetur ærumnis. At vbi per hæc nil potuerit lædere, opem Deo ferente; eos, qui fide nobis cognati sunt, eiusdemque gentis incitat sæpe, atque ad simultates ac pugnam exacuerunt nititur. Id testatur Paulus illis verbis, [Periculis in falsis fratribus, periculis ex genere.] Ceterum, si hæc vana atque irrita fuerint, Deo sanctorum propugnatore diuinum illis metum iniiciente, vt olim obstetricibus; tum vero aperte suos satellites excitat ad sæuitiam atque cædem. At vero tum quoque nos amorem illum confidentis animi, ac fortitudinis studium retinebimus, non ignari, quod illi odio sit, id esse Deo carissimum: eos quippe aliquo numero, & sua cura dignos habet, qui languorem ac mollitiem animi superarint. PALLAD. Assentior. In promptu est autem, vt opinor, id quoque nobis ex ipsa sacra Scriptura perspicere: neque enim tibi deesse poterunt eiusmodi sententiæ. CYRILL. Igitur, Deo donante dicamus quod in eo libro habetur, cui cognomen est Numerorum; est autem is Moyse libellus, [Et locutus est, inquit, Dominus ad Moysen in deserto Sina, in tabernaculo testimonij, in vna mensis, anni secundi, postquam egressi sunt de terra Aegypti, dicens, Accipite summam omnis cognationis filiorum Israel per cognationes suas, & per domos familiarum suarum, per numerum ex nomine ipsorum per capita eorum; Omne masculinum a viginti annis & supra, omnis qui egreditur in exercitu Israel, numerate eos cum exercitu eorum; tu & Aaron numerate eos.] Qui igitur mas sit, & ad pugnam aptissimus, & ad iuuentam peruenerit, id est, ad firmitatem spiritualem, & ad mensuram ætatis plenitudinis Christi, eum in descriptionem diuinam, & in librum Dei relatum esse perspicuum esse poterit vel maxime ex his verbis: neque enim alia de causa numeratur, vt opinor, masculus, & vigesimum annum, aut supra natus, quam vt nos quoque ipsi intelligamus reici a Deo, atque improbari, quod imbelles sit, ac sensu minime perfecto, quorum vtrumque inesse dicimus iis, qui adhuc sane adulescentes sunt, nec dum ad iuuentutis mensuram peruenerunt: quam quidem mensuram diuina lex & nouit & definit; isque est annus vigesimus: in pretio autem is est, & in numero habetur, & a Deo cognoscitur per populum & genus & capita & nomen, quisquis adulta iam ætate, & masculus est. Sanctis enim Apostolis, qui eiusmodi virili ætate iam essent, & in eam peruenerunt rationis mensuram, dictum a Christo est aliquando quidem, [Nolite gaudere, quia Dæmonia subiiciuntur vobis; sed potius gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in celo.] Aliquando rursus, [Nonne duo passeris afferre veniunt? & vnus ex illis non cadet super terram sine Patre meo, qui est in cælis; vestri autem & capilli capitis numerati sunt;] in quo cum dixit numeratos esse capillos, diserte significauit, vt opinor, quam diligenti cura eos prosequeretur. In librum igitur Dei, qui adulta sunt ætate, ac mares referuntur. Ea autem census descriptio per Moysen & Aaron fiebat, vt per vtrumque, vnum intelligamus Christum, vt in Moyse legis conditorem, vt in Aaron summum sacerdotem: factus est enim noster legislator simul & sanctus & innocens summus sacerdos, eiusque mediatoris opera eorum, qui virili sunt ætate, & virtute præ cæteris conspicua, in diuinis libris describitur census. Quos allo-

A

B

C

D

A quebatur etiam sapientissimus ille Ioannes, cum diceret, [Scribo vobis iuuenes, quia fortes estis, & vicistis Malignum:] huiusmodi autem sunt ij, de quibus modo diximus, [Omnis masculus a viginti annis & supra, omnis qui egreditur in exercitu Israel.] His ab eorum opifice Deo prouideri, eorumque illi curam esse, vt qui sit virtutis amator, etiam per ea, quæ consequenter scripta sunt, perspicere, Palladi, facile poteris. Ait enim iterum Moyse & Aaron, Deus proculdubio, [Et vobiscum erunt singuli per tribum vniuscuiusque principis, per domos familiarum erunt: & hæc nomina virorum qui stabunt vobiscum:] vnaquæque enim tribus eum, qui & gloria & virtute pugnant ceteros anteiret, ducem instituit ac propugnatorem, & sententiæ principem, & rerum gerendarum auctorem: quorum figuram præferunt Angeli, qui selectis illis viris, & in libro vitæ descriptis præfati sunt: scriptum est namque de vnoquoque iusto, proboque viro, [Castramentabitur Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.] Quod autem Angelorum auxilio, sic Deo volente cincti simus, manifestum vndique fieri potest, ac superuacaneum puto in præsentem locum congerere eius rei probationes; cum præsertim volentibus id facere in promptu sit, & quidem facillime, si modo ita decreuerint. PALLAD. Ergo in figura Moyse & Aaron, per Christum fieri putas descriptionem ac censum virorum fortium? CYRILL. Ita censeo: ad hanc namque exponendi rationem haud improbabili coniectura nos perducit illud, quod est apud Daniele. PALLAD. Quod nam illud est? CYRILL. Contemplatus est enim ille tamquam senili ætate Patrem, candida cæsarie comptum, vestitu niuis instar candido insignem, dixitque, [Libri aperti sunt, & iudicium sedit: & vidi, & ecce cum nubibus cæli vt filius hominis veniebat, & vsque ad antiquum dierum peruenit, & in conspectum eius perductus est, & ipsi datus est principatus & honor & regnum.] Cum enim ille Vnigenitus in nostra specie factus est, tunc & libros aperuit Pater, & ab iis iudicandis, qui rei peccatorum erant, conqueuit: potestatem quoque fecit fortibus viris, quæ illis liceret describi, ac superis illis choris annumerari, & Dei memoria contineri. Audio etiam beatum Dauid psallentem de iis, qui in Christum debacchati sunt, [Deleantur de libro viuentium, & cum iustis non scribantur;] exciderunt enim infirmitate rationis, & a Christi conuersatione præ ignauia extorres facti sunt, cum iisdem, benigna, clementique Dei & Patris voluntate honor delatus esset: vocati namque sunt ad nuptias, negligenter autem remissequæ sanctis inuitatoribus responderunt, dicentes, vnus quidem, agrum se coemisse, alter vero vxorem duxisse, nec posse venire; audis vbique eos dicere, Non possum: etenim humanus animus ad mundi voluptates propensus infirmus est & inualidus ad ea exequenda, quæ Dei sunt: idem porro erit diuini cælestisque conuiuij expers. PALLAD. Soli igitur adulti & fortes viri, & prudentia iam ornati, in Dei descriptione censentur, & in libro vitæ; quique minime eiusmodi sunt, omnes improbantur, an secus? CYRILL. Si accurate vigilanterque ad Scripturam animum intenderis, intelliges profecto quid verum sit: describitur namque non solum qui adultus est, atque annum natus vigesimum: sed prius positum est, Omnis masculus. An tu parum, quid dicam, intelligis? PALLAD. Intelligo. CYRILL. Si igitur cum fortitudinis duntaxat illius, quæ in Christo intelligitur, & eorum, qui idonei sunt ad munera virtutis exequenda modus exquiratur, suam illi descriptionem habituri sunt, qui ad hanc gloriam peruenerint, quippe qui fortes iam sint, & ad pugnam promptissimi, & sensum puerilem superarint, nonne, Palladi, quisquis nostri similis fuerit, ei quoque locus aliquis descriptionis & gloriæ proprius

1. Ioan. 2.

Num. 1.

Psalm. 33.

Job. 1.

Daniel. 7.

Psalm. 68.

Lucæ 14.

proprius ac decens conueniet, qui cum gestarum rerum splendore coæquetur? **PALLAD.** Fateor. **CYRILL.** Neque enim in sanctorum Apostolorum numero vnquam erit, qui illorum dissimilis fuerit; minime inquam. **PALLAD.** Ita est. **CYRILL.** Neque vero illud rursus asserimus, quem gradum affecuti sunt sancti homines ij, qui multis virtutum generibus illustres admodum fuerint, ac viuendi rationem legi diuinæ maxime consentaneam co-luerint, eundem gradum affecuturum eum quoque, qui minime eiusmodi fuerit; sed eam tamen gloriæ portionem habiturum, quæ suæ mensuræ respondeat, non est obscurum. **PALLAD.** Recte dicis. **CYRILL.** Igitur in eo quod credimus in Saluatorem vniuersorum ac Redemptorē, & per baptismum illam cælitus ac superne datam fortitudinem consecuti sumus, [induti namque sumus virtute ex alto.] (spiritu scilicet notati atque insigniti) eatenus relati nos quoque sumus in masculorum ordinem ac numerum, & in Dei libro recensiti. Est tamen nonnulla hic quoque distinctio: primi namque quodammodo in hac descriptione collocati sunt, ac proxime ad Deum accedunt, qui sacratiores sunt, ac sanctiores: quamuis enim vna fit in Christum fides, non omnes tamen fideles pares sunt morum ac vitæ genere; sed alij quidem sic, alij vero sic, vt beatus Paulus ait. Igitur qui vitæ grauitate ceteris præstant, ideoque sunt sanctiores, primum in descriptione diuina ac Dei monumentis locum tenent: at in quibus minor est sanctitas, eo ipso quod inferiores virtute sunt, secundū proculdubio in descriptionibus locum obtinent. **PALLAD.** Sed qua ratione hoc item fieri perspicuum potest? **CYRILL.** Ab ipso nimirum ipsius Scripturæ testimonio: neque enim id temere dicimus: nam post illam enumerationem, qua masculos atque vegetioris ætatis homines recensuit, modum nobis alterum descriptionis iterum designauit ille rerum vniuersarum Deus: **Num. 3.** is autem eiusmodi est, [Et locutus est Dominus ad Moysen in deserto Sinai dicens, Numera filios Leui per domos familiarum suarum, per cognationes suas, per populos; omne masculinum ab vno mense & supra numerate eos. Et numerauit eos Moyses & Aaron per vocem Domini, quemadmodum præcepit eis Dominus:] hac descriptione facta per populos & per domos familiarum, totam continuo summam infert, dicens, [Omnis numeratio filiorum Leui, quos numerauit Moyses & Aaron per vocem Domini per populos eorum, omne masculinum ab vno mense & supra, duo & viginti millia.] His illico adiungit & ait, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Numera omne primogenitum masculinum filiorum Israel ab vno mense & supra, & accipe numerum eorum ex nomine, & accipies Leuitas mihi (ego Dominus) pro omnibus primogenitis filiorum Israel, & iumenta Leuitarum pro omnibus primogenitis iumentorum filiorum Israel. Et numerauit Moyses, quemadmodum præceperat ei Dominus, omne primogenitum in filiis Israel; & fuerunt omnia primogenita masculina secundum numerum ex nomine ab vno mense & supra, ex numeratione eorum, viginti duo millia, & tres & septuaginta, & ducenti. Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Accipe Leuitas pro omnibus primogenitis filiorum Israel, & iumenta Leuitarum pro iumentis eorum: & erunt mihi Leuitæ, (ego Dominus) & redemptiones trium & septuaginta & ducentorum, qui supersunt supra Leuitas de primogenitis filiorum Israel; & accipies quinque siclos per caput, iuxta siclum sanctum: accipies viginti obolos per siclum, & dabis argentum Aaron & filiis eius, redemptiones eorum, qui supersunt in eis.] Quam minime in promptu est, Palladi, quamque difficile, res tam tenui subtilique discrimine distinctas posse intueri? **PALLAD.** Recte dicis: tamen adice animum, quæso, ad eas res exquirēdas, Christo bonorum

A bonorum omnium datore fretus. **CYRILL.** Animaduerte igitur in priore descriptione non nisi masculinum, & qui esset viginti annos natus, requiri, id est, qui & prudentia esset & fortitudine præditus, & viribus maxime vigeret ad ea exequenda, quæ Deus vellet: sed de hac re hætenus: satis enim, vt puto, est a nobis dictum. in his vero duabus descriptionibus omne quidem masculinum ex tribu Leui diuinis sacrisque suffragiis adsciscitur: ab altera vero multitudine, non omne masculinum promiscue, sed primogenitum: illud tamen omnibus commune est, quod ab vno mense & supra recensentur. Ac Leuitarum quidem puerorum summa duo & viginti millia complectitur; at primogenitorum summa duo & viginti millia, tres insuper & ducentos septuaginta. Deinde iubet Deus loco primogenitorum Leuitas sibi dicari. Verum, quia popularis census numero superior esse reperiēbatur, abundareque capitibus ducentis septuaginta tribus, sanxit legis conditor, vt illorum vice pretia ad tribum Leuiticam deferrentur, vt pro illis cultus diuinos exhiberent, & sacrificia offerrent; hac veluti mercede ab illis accepta, quo nulla re diuulsi distractique, assidue religioni deseruirent. An minime fateris, his verbis breuiter comprehensum esse propositæ scripturæ sensum? **PALLAD.** Fateor. **CYRILL.** Illud igitur mihi dicendum videtur, nec mea oratio a proposita re erit aliena, quatenus congruenter, atque probabiliter dici possit: vbi enim fortitudinis simul & prudentiæ, quæ in Christo intelligitur, mentio fiebat, atque, vt in figura, quæstio erat, tum describebatur masculinus sexus, qui haud imbecilla esset corporis ætate. Sed, quia præterea opus erat illam quoque descriptionem, quæ per fidem & caritatem in Christum fit, aperte significari, simul comprehenso illo discrimine, quod in iis qui credunt perspicitur, ex quibus alij simul atque fidem acceperunt, sacris operibus, ac Dei obsequiis incumbunt, alij se non integros Deo dicant, sed diuisi sunt, ac sui partem rebus secularibus tribuunt; ea de causa iure optimo legis conditor sacrum illud hominum discrimen, quod in genere Leuitico tamquam in figura intelligitur, vt alteri anteferatur, iussit; primumque locum vt in descriptione teneat, imperauit. Hac de causa primum Leuitici generis mentionem fecit. Sequitur autem, illique adiuncta est masculorum, ac primogenitorum recensio: etenim in pretio apud Deum est illud hominum genus, quod tamquam spirituali fortitudine præditum, & Christo, qui est Primogenitus, conforme spectatur. Itaq. beatus Paulus ad quosdam, qui claudicarent circa fidem, & in frigidis opinioniones effeminati essent, scribit, [Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.] Admittitur ergo in Dei librum, quisquis primogenitus fuerit, vt qui sit Christo conformis: masculus item & prudentia ornatus. Illud vero animaduertas velim, ab aliis quidē tribubus, vt modo dixi, non omnem masculinum nullo discrimine recenseri, sed solum primogenitum: neque enim omnes homines fide insignes sunt, & Christo conformes; sunt enim plerique infideles: sed ille describitur solum atque numeratur, qui primogenitus fuerit; propter eum, qui in nobis in multisq. fratribus Primogenitus est. **Rom. 8.** At vero in Leuitarum censu omne masculinum promiscue, nullo delectu in descriptiones refertur, & in summam colligitur: nam, quod sanctum est, id omni ex parte est Deo cognatum. Ab vno vero mense & supra describuntur: eiusque rei quænam afferri ratio potest? ea nempe, quod illa fidelium in Christo infantia minime a Deo reiicitur; nam illa ætatis exiguitas veluti nota est illius in Christo simplicitatis ac spiritualis infantia. Vt enim dicebamus tamquam eorum, qui essent ad pugnam promptissimi recte atque ratione factam esse descriptionem a vigesimo anno, & supra, sic dicimus illud mensis vnus tempus, illius in Christo

Galat. 4.

Rom. 8.

1. Cor. 14. Christo infantia signum esse perspicuum. Tale quiddam etiam beatus Paulus ait, [Fratres nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote, sensibus autem perfecti.] **PALLAD.** Sic igitur erit nobis existimandum, participes nos futuros eorum, quæ sancti viri suo quisque periculo feliciter gesserint, in eo quod viros se præstiterint, summoque studio curarint, ut laudem mereri possent.

CYRILL. Maxime vero: quamuis enim reuera ipsi diuinis pleni sunt charismatis, laboribusque ac sudoribus hoc donum perceperint, infinitaque certamina percurrerint; tamen in nos quoque ex caritate Dei sua dona refundunt.

Rom. 1. Itaque beatus Paulus quosdam, qui crediderant, alloquebatur, [Desidero enim videre vos, ut aliquod vobis impertiar charisma spirituale.] An tu celeste munus charismaque spirituale esse negas illam reprehensione erroreque vacantem de Deo cognitionem, certissimamque de rebus præstantissimis intelligentiam? **PALLAD.** Immo fateor: siquidem est ea res vitæ effectrix. Etenim nosse quis natura ac reuera sit rerum omnium opifex ac Deus, quod item optimum iter, id vero ad perpetuam illam, æternamque vitam perducit.

CYRILL. Recte ais, atque hoc nos docuit Christus ipse, cum sanctis Apostolis præcepit dicens: [Gratis accepistis, gratis date.] Alia quoque ratione non inutilis est ceteris hominibus ille sanctorum virorum splendor: illorum namque rebus bene gestis, nostræ infeliciter gestæ obruuntur, & cum nobiliorum virorum animi fortitudinem attendit noster ille virtutis amator Deus, infirmioribus crimina condonat. Itaque Israelitæ, cum effrenate ad contemnenda diuina mandata procliues ferrentur, nullamque nequitia partem ommitterent, in quam non studium impenderent, legislatoris iram aduersum se necessario commouerunt: qui cum poenas facinorum ab iis, qui se adeo immaniter offensus, sumere vellet, supplicationes ei detulit propheta Hieremias: quid vero ad hæc Deus? [Circuite, inquit, in viis Hierusalem, & videte & intelligite, & quærite in plateis eius; & si inueneritis virum; si fuerit qui faciat iudicium, & quærens fidem; & propitius ero ipsis, dicit Dominus.] Sodomis quoque condonaturum se poenas ignium dixit, si quinque modo ibi essent pii atque probi homines. Ergo sanctorum virorum nobilitas maximis quoque peccatoribus quandoque, ne statim puniantur, impetrat, cum diuinam indignationem flectat, & iram reuocet: cum iis vero, qui fidem sincere susceperunt, nec tamen ad eam animi magnitudinem peruenire potuerunt, ut labore diuinorum charismatum copiam sibi compararent, propemodum suarum rerum gestarum laudem communicant, in eo quod eos, ut fieri potest, instituunt, ad eaque omnia, quæcunque Deo placent, perducunt; atque in societatem suorum fortium factorum illos adiscunt; & quæ ipsi vix summis laboribus pepererunt, ea in aliorum hominum animis inferunt. Fore autem, ut vna cum sanctis viris claritatem, quæ illis inest, participemus, & eorum præclare gestorum socij simus, Deo ex benignitate atque clementia nostras res infeliciter gestas cum illorum recte factis veluti confundente ac permiscente, idque quod inchoatum est & imperfectum, cum eo quod est perfectius, ut gratum, acceptumque fiat, conferente; id hoc quoque testimonio manifestum fieri potest.

PALLAD. Ecquod illud est? **CYRILL.** Moabitæ ac Madianitæ, impia quædam erant ac barbaræ gentes; incolebant autem promissionis terram, quam erant filij Israel possessuri: cumque proximum esset iam, vicinamque bellum, ac quamprimum essent perituri, & ad congregandum cum Israelitarum exercitu impares, tentauerunt magicis artibus, nefariisque studiis, quibus ipsi dediti erant, hostem propulsare: cum vero omnia molirentur, nihilque incommodaret hosti, (quippe cuius Deus esset propugnator, falsumque vatem Balaam, qui, ut

A qui, ut male precaretur, conductus mercede fuerat, ad benedicendum conuertisset) ut qui ad summam consilij inopiam essent iam adducti, hanc ipsi secum rationem inierunt, non se alia via posse Israelitas lædere, nisi Deum, in quo præsidium ipsis erat constitutum, offendissent, ac nudati superno auxilio, pugnam aduersus ipsos ineundam ducerent. Itaque, cum scirent feruidum esse masculinum genus ac præceps in feminas: & aduersus eiusmodi obscenissimas voluptates non esse tutam adulescentiam, mulierculas submiserunt exornatas, quæ filios Israel ad turpem consuetudinem pertraherent; quarum specie facillime capiébantur quicumque ad carnis vitia procliues erant; & illarum sententiam sequentes sensim a Dei cultu deducebantur. Itaque illis ad fornicationis morbum apostasia languor accedebat: scriptum est enim, [Et initiatus est populus Beelphegor.] Id ipsum prophetarum quoque voce sic dixit Deus, [Et populus intelligens coniunctus est cum meretrice.] Hæc flagitia grauisime tulit, nec immerito, legislator; neque impunita Israelitis ea res fuit; illico namque eius flagitij causa mala passi sunt non ferenda: cum qui fornicati fuissent fratris ac proximi sui quisque manu interficerentur. Præcepit autem Deus continuo, ut aduersus Madianitas bellum susciperetur, dicens ad Moysen illum sacrorum interpretem, [Vliscere ultionem filiorum Israel de Madianitis; & ad extremum adderis ad populum tuum. Et locutus est Moyses ad populum dicens, Armate ex vobis viros, & pugnate coram Domino contra Madian, reddere vindictam Domino de Madian; mille ex tribu, & mille ex tribu ex omnibus tribubus Israel mittite ad pugnandum. Et numerauit ex millibus Israel mille ex tribu, duodecim millia armatorum in pugnam, & misit eos Moyses mille de tribu, & mille de tribu cum exercitu eorum; & Phinees filius Eleazar filij Aaron sacerdotis, & vasa sancta, & Tubæ signorum in manibus eorum; & pugnaverunt contra Madian, sicut præcepit Dominus Moysi, & occiderunt omne masculinum, & reges Madian, occiderunt simul cum vulneratis eorum, & Eui, & Rocom, & Sur, & Vr, & Roboc, quinque reges Madian, & Balaam filium Beor occiderunt gladio simul cum vulneratis eorum; & captiuas duxerunt mulieres Madian, & supellectilem eorum, & pecora eorum, & opes eorum depopulati sunt, & omnes ciuitates eorum, quæ erant in habitationibus eorum, & vicos eorum combusserunt igni, & ceperunt omnem prædam & omnia spolia eorum ab homine vsque ad pecus, & duxerunt ad Moysen & ad Eleazar sacerdotem, & ad omnes filios Israel captiuitatem & spolia & supellectilem in castra, in Arabath Moab, quæ est in Iordane contra Hiericho. Et exiit Moyses & Eleazar sacerdos, & omnes principes Synagogæ in occursum eorum extra castra, & iratus est furore Moyses contra episcopos exercitus millenarios & centuriones venientes ex pugna belli, & dixit eis Moyses, Ut quid viuum cepistis omne femininum? hæc enim fuerunt filiis Israel iuxta verbum Balaam, ut apostataretis, & contemneretis verbum Domini propter Phogor: & facta est plaga in Synagoga Domini: & nunc occidite omne masculinum in omni summa, & omnem mulierem, quæ nouit lectum masculi, occidite, & omnem summam feminarum, quæ non nouit lectum masculi, viuas capite eas.] Hæc cum iussisset Deus, lecti iuuenes ad bellum gerendum conueniebant, & a singulis tribubus, qui maxime laboribus tolerandis assueti erant, & ad pugnandum aptissimi, confluiebant, ut quicumque de singulis tribubus excellissent, in gloria populo vniuerso essent, & partis vnius nobilitas ad plenitudinem totam pertineret; similiter atque est a Paulo sapientissime dictum, [Sine patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra, sicut glorificatur vnum membrum, congaudent omnia membra] **PALLAD.** Recte

Num. 25

Osee 4

Num. 31

1. Cor. 12

Recte intelligis. **CYRILL.** Contendebat igitur aduersus Madianitas fortissima lectissimorum iuuenum acies, aderatque vna Phinees sacerdos, aderant etiam vasa sacra ac tubæ, quæ Signorum dicebatur. Semper enim vna cum iis, qui se fortiter gerunt, simul in armis, & ad opem ferendam præsto est Christus, magnus ille pontifex noster: simul quoque Angeli certant, qui sacris vasis significantur: sancta quippe vasa, diuinisq. ministeriis apta, sunt rationales illi in cælo spiritus: sunt enim a Deo ad opem nobis ferendam collocati. Adfunt etiam nihilominus Tubæ signorum, id est, diuinorum prædicatorum sermones, qui apertissime significant, quemadmodum aduersus hostes, id est, eas, quæ nobis insitæ sunt, animi perturbationes, strenue pugnandum sit. Ergo sacerdos quidem, Phinees inquam, Christi figura est, Angelorum vero sacra vasa, eorum porro, qui nobis Dei verbum prædicant, Signorum tubæ. Ita quippe nullo labore hostem in Christo superabimus, illud dicentes, quod in Psalmis canitur, [In te inimicos nostros ventilabimus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis:] quod ipsum Israelitæ fecerunt: nam, cum vniuersas vrbes, omnemque Madianitarum regionem hostiliter deuastassent, captiuos omnes ad Eleazarum sacerdotem, & ad omnem congregationem filiorum Israel attulerunt: præclara namque sanctorum virorum gesta velut sacra lectaque dona Christo omnium pontifici dicantur, nec populis obscura sunt, iuxta illud, [Non est occultum, quod non manifestetur; neque absconditum, quod non cognoscatur, & in apertum veniat.] Ducitur itaque in conspectum sacerdotis, totiusque populi omnis illa ex captiuitate præda, figurate, atque sapienti administratione. Ceterum Moyses victores obiurgauit, quod non accurata satis ratione, & quæ reprehendi nullo modo posset, rem confecissent: neque enim oportuit, inquit, viuos capere masculos, neque item feminas, quæ nuptias essent expertæ. Ac ratio quidem historiarum probabilis est: omnino namque opus erat, vt ab ea regione, quæ paulo post in eorum adulatione futura erat, virile genus excinderetur, quod breui tempore cum in adultam ætatem ac robur peruenisset, hostile esset illi populo futurum: muliebri quoque simul tollendum erat, quod occasionem scandali præbuisset; & si seruaretur, iterum fortasse esset præbiturum. Quod autem ad contemplationem pertinet spirituales, illud, nisi fallor, intelligi possit in hac re non incommodè significari. **PALLAD.** Quid illud? **CYRILL.** Lecti illi a tribubus milites, quamuis parta victoria, culpam tamen non effugerunt: quod significatur, atque adeo manifeste, ne ipsis quidem illis, qui se fortiter gerunt, contingere vnquam, vt omni ex parte reprehensione vacent: etenim hoc ipsum, quod recte fecisse videmur, nullo modo erit reprehensionis & culpæ expertus, si rem diligentius exquirat, & inuestiget Deus. Ideoque scriptum est, [Si iniquitates obseruaueris, Domine, Domine, quis sustinebit?] atque iterum, [Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce seruo tuo: si in eis non fuerint dominati, tunc immaculatus ero.] Est igitur quandoque in ipsis quoque egregiorum virorum fortibus factis iustæ accusationi locus, quem legislatoris prudentia perspicit, quamuis nostram aciem effugiat: neque enim id deprehendimus villo modo, iuxta illud, [Delicta quis intelligit?] Quæ etiam **Esai. 64.** Esaias ait, omnem iustitiam nostram esse quasi pannum menstruatum mulieris: nam illud omni ex parte puritatem, integritatemque seruare posse, minime nobis contingit. Paulus quoque vir sapientissimus, quamuis dixisset, [Nihil mihi conscius sum:] addidit tamen, [Sed non in hoc iustificatus sum:] qui autem rem iudicat me, Dominus est. Illa porro Moyse reprehensio non omnes nullo discrimine perstringebat, sed solum episcopos, ac duces exercitus, & militemarios,

A lenarios, ac centuriones: [de potentibus enim potenter quæstio fiet,] ac summo iure cum illis maxime agi par est: [apud quem enim, inquit, multum deposuerunt, multum ab eo quærunt.] Ideoque scriptum reliquit ille Saluatoris nostri discipulus, [Nolite plures magistri fieri, fratres mei, scientes quod magister iudicium sumemus.] In episcopos igitur, & eos, qui ordinibus præfunt, communis culpa confertur. Semper enim fere principum vigilantia fit vt ij, qui parent, laudabiliter se gerant: ideoque scriptum est populis, qui sub imperio erant, [Obedite præpositis vestris, & subiaceate eis; ipsi enim vigilant, pro animabus vestris tamquam rationem reddituri.] Post necem vero mulierum ac puerorum non permittit beatus Moyses, vt milites illoti se in castra recipiant; sed vt prius lustrentur iubet, dicens, [Et vos castrametabimini extra castra septem dies: omnis qui interfecerit animam, & omnis qui tetigerit vulneratum, lustrabitur tertia die, & die septimo, vos & captiuitas vestra, & omne indumentum, & omne vas pelliceum, & omne opus ex caprina pelle, & omne vas ligneum expiabitur.] Vides etiam selectorum genus, quod apud nos optimum ac præstantissimum habetur, non omnino culpa vacare; [nemo enim mundus a sordibus,] vt maxime quis inter probatissimos habeatur: illa namque perfecta sanctitas in futurum sæculum seruata est. Igitur extra castra victores confidere iubet, eosque lustrari oportere inquit tertio die ac septimo. Ac tertius quidem dies, aut tertium significat tempus, quo illa per Christum purgatio facta est, post Moyse tempus, & post illud præterea quo claruit sanctorum prophetarum chorus: aut tempus resurrectionis; quo Christus reuixit, cum affixisset venerandæ cruci chirographum, quod erat aduersum nos; ac passionem, quæ peccatum sustulit, nostri causa subiisset. Septimus vero dies tempus illud, quod erit in consummatione præsentis sæculi, nos admonet intelligere; cum, omni ex parte sarcina peccatorum excussa, summam iam sanctificationem assecuti, simul cum Christo erimus, & in purgatissima illa mundissimaque vita, & Dei beatitudine felicissima versabimur. **PALLAD.** Bene se habet oratio, vt mihi quidem videtur. **CYRILL.** Ad hæc mysterium, quod continuo sequitur, profecto mirabere: excipit enim illico Moyse sermonem sacerdos Eleazar, & ait ad viros exercitus, qui veniebant ex acie belli, [Nonne hæc est iustificatio legis, quam præcepit Dominus Moyse præter aurum & argentum, & æs, & ferrum, & plumbum, & stannum, omnis res, quæ transibit in igne, ducetur per ignem, & purgabitur, sed aqua expiationis expiabitur: & omnia, quæ non transeunt per ignem, transibunt per aquam: & lauabitis vestimenta vestra die septima, & mundabimini, & post hæc introibitis in castra.] Illud igitur obserues, velim, Moysen prius victoribus tempus quidem, quo abluerentur, exposuisse, non etiã modum. Prædicat namque Lex tempus purgationis, quæ per Christum facienda erat: posteriore autem loco post Moysen sacerdos loquitur; is est Eleazar: tradit enim præcepta post Legem Christus; ac tempus quidem purgationis strenuis fortibusque viris minime declarat, illud enim ipsum erat tempus; sed modum exponit, atque ipsum, prope dixerim, ob oculos ponit mysterium, cum quid præcipue Lex spectaret, interpretatur: præcepit namque, vt vasa, quæcunque vim ignis pati possent, ea per ignem traducerentur; quæcunque autem firmitatem a natura non haberent, sed imbecilla essent, & quæ facile corrumpi penitus possent, vestis verbigratia, & quicquid e pellibus lignoq. confectum esset, ea per aquam ferrentur; videlicet nomine vasorum aureorum atque argenteorum, & quæ e ceteris metallis fabricata essent, nos figurate significans, qui purgatione illa per Christum facta, mundati sumus tamquam igni, & aqua: baptizati etenim sumus in Spiritu sancto & igni. Quod igitur ea, quæ ex captiuitate collecta essent, per ignem

& aquam traducuntur, nostrā paulo ante factam purgationem apte significat, **A**
Math. 12. quos velut opes quasdam diabolicas sibi Christus acquisiuit, cum ingressus domum fortis, vasa eius diripuit, ac fortem alligauit. Tum vero tandem ingredi licere castra victoribus, Eleazar inquit, cum septima die vestes abluissent: atque ita denique puros fore; illa enim perfecta purgatio, & immunditiæ omnis depositio in extremis erit consummationis sæculi temporibus, vt modo dixi; cum, sublato omni ex parte peccato, ad veterem illam, pristinamque pulchritudinem, hominis natura reuocabitur. [Erit enim tunc, inquit, via munda, & via sancta vocabitur, nec pertransibit per eam immundus aliquis, sed ambulabunt in ea redempti a Domino.] Hanc autem explicationem huius loci non esse a proposito alienam puto. Sed, si quis aliter intelligendum existimet, illud dicimus, cuiusque victoris vas, siue illud aureum fortasse, siue argenteum, siue etiam ex ære, aut ex alia materia confectum, per ignem transire iussit: vt enim scribit beatus Paulus, [Vniuscuiusque opus, quale sit, ignis probabit.] Iussit etiam, vt per aquam transiret; neque enim aliter probari sanctorum virorum animas Psalmi verba nobis insinuant, nisi quibusdam similibus modis. Itaque Dauid psallebat, [Probasti nos, Deus, igne nos examinasti, sicut examinatur argentum; transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.] **B**
Psal. 65. **PALLAD.** Sed, amabo te, dicent fortasse, qui studiosiores sunt, Quomodo cum Madianitis confixerint, atque vicerint lecti illi per tribus viri, quomodo etiam maculas ex pugna contractas absterferint, abunde nobis tua demonstraui oratio: sed iam locus est, vt probes, num reuera strenuorum virorum fortitudinis participes futuri simus, ac præclare gestorum socij, quamuis par omnino in virtute momentum minime habeamus, eorumque animi magnitudine longe inferiores simus; id enim tua nobis oratio pollicebatur. **CYRILL.** Atqui proxime sequitur, & adiuncta est hac de re constituta lex, euentissimam sane probationem habens, neque arduam ac **C**
difficilem intelligentiam, [Et locutus est, inquit, Dominus ad Moysen, dicens, Accipe summam spoliolum captiuitatis ab homine vsque ad pecus, tu & Eleazar sacerdos, & principes familiarum congregationis: & diuidetis spolia inter bellatores egressos ad bellum, & inter omnem congregationem: & separabitis tributū Domino ab hominibus bellatoribus egredientibus ad bellum, vnam animam à quingentis, ab hominibus & a iumentis, & a bobus, & ab ouibus, & ab asinis, & a mulis, & ab omnibus iumentis accipietis, & dabis Eleazar sacerdoti primitias Domini: & a dimidio filiorum Israel accipies, vnum de quinquaginta, ab hominibus & a bobus, & ab ouibus, & ab asinis, & ab omnibus iumentis, & dabis ea Leuitis custodientibus custodias in tabernaculo Domini. Et fecit Moyses & Eleazar sacerdos, sicut præcepit Dominus Moysi;] continuo namque quod diuino iussum erat oraculo, perficiebatur. Ergo, cum minutissima atque diligentissima facta esset numeratio spoliolum, ac **D**
media ex parte distributio; cumque essent redditæ separationes seu primitiæ Domini tum sacerdoti, Eleazaro inquam, tum Leuitis; num tibi est animus adeo memor, vt obliuionem vincat, atque ad id, quod initio dicebamus, recurrere valeat? **PALLAD.** Ecquod illud est? **CYRILL.** Num enim millenos a singulis tribubus ad bellum gerendum conuenisse, sacræ litteræ prodiderunt? **PALLAD.** Prodiderunt illæ quidem. **CYRILL.** Partis item vnus splendorem ac laudem ad vniuersam plenitudinem fore vt pertineret, an non aperte ac manifeste dicebamus? benignitate Dei atque clementia hoc quoque in nobis sapienter administrante, vt tamquam vnus odoratissimi thymiamatis, ex variis aromatibus confecti, vnus omnium odor Deo offeratur, & simul cum par-

A cum parte probatissima, laudem acquirat ea, quæ non adeo probata est? **PALLAD.** Ita est; id ipsum namque nostra disputatio inuestigandum susceperat. **CYRILL.** Vide igitur hoc idem filiis Israel Deum aperte præcipere: illi namque lecti milites milleni per singulas tribus aduersus Madianitas contendebant; cumque victoriam proculdubio labore ac sudore adepti essent, quæ ex bello collegerant cum vniuersa statim Synagoga diuiserunt, atque præclaris illis fortium virorum factis cetera multitudo honestata est; [diuidetis enim, inquit, spolia tu, & Eleazar sacerdos, & principes familiarum Synagogæ, & diuidetis spolia inter bellatores egressos ad pugnam, & inter omnem congregationem.] Fore autem, vt cum lectissimis illustribusque viris laudem illi quoque consequantur, quibus non nihil ad virtutem deest, & illorum animi nobilitatem a tergo sequuntur, beatus quoque Paulus latenter indicauit; nam cum enumerasset prius illos sanctosque viros, qui fide commendati fuissent, quique præstanti in Deum pietate gloriam illustrem sibi comparauissent, [ex fide, inquit, mortui sunt hi omnes, & non acceperunt repromissiones, Deo pro nobis aliquid melius prouidente, ne sine nobis consummentur.] Scribit etiam ad alios, [Iam perfecti estis, sine nobis regnastis, & vtinam regnassetis, vt & nos vna cum vobis regnaremus.] Vides eos, qui ordine sunt inferioris, simul cum perfectis perficiendos esse; cum selectis quoque viris benedicuntur, qui non æque viribus valent: psallit nempe beatus Dauid: [Benedicti vos a Domino, qui fecit cælum & terram; benedixit Dominus domui Aaron, benedixit Dominus domui Israel; benedixit Dominus iis, qui timent se, pusillis cum maioribus:] simul enim cum maioribus benedicuntur ij, qui pusilli vocantur, qui de pari fortitudine gloriari non possunt, quique sunt animi alacritate ad labores tolerandos inferiores; zelo vero & fide forsitan æquales, atque fortitudine pro suæ facultatis modo Christum exhilarant. Ac Moyses, & Eleazar non absurde figuram tenent Christi, qui idem & sacerdos est, & legislator; distribuitque populo spolia, sanctis Angelis simul assistantibus, quorum figuram gerunt illi principes familiarum Synagogæ. An tu minime putas multos esse in terris sanctos Angelos a Deo constitutos ad opem ferendam fidelibus, ac populos quodammodo moderandos? **PALLAD.** Ego vero fateor: cur enim negem? **CYRILL.** Venturus e cælo expectatur Christus cum sanctis Angelis; & sedebit in sede gloriæ suæ, ac distribuet digna cuique præmia, honoresque pro recte factorum ratione rependet. Ideoque Esaias ille sapiens de Christo dicit, [Propterea ipse dominabitur multis, & fortium diuidet spolia; propterea quod tradita est in mortem anima eius, & cum impiis reputatus est.] Per Christum igitur præmiorum distributio fiet, qui tamquam per Moysen & Eleazar figuratur. Christus enim legislator est simul & pontifex. **PALLAD.** Optime dictum. **CYRILL.** Si autem animaduertatur, quæ seruata sit in distribuendo ratio, an non admiratione dignissima iudicabitur? **PALLAD.** Sane quidem: æqua enim parte, qui bellum gesserant, & qui resederant, donati sunt. **CYRILL.** Minime vero æqua, minime, inquam; licet prædæ totius partem dimidiam habuerint pugnatore, alteram vero dimidiam tota Synagoga: vniuersus namque numerus filiorum Israel summā sexcentorum millium efficiebat, additis ad tria millia quingentis quinquaginta, seiuncta ex hoc numero atque exempta summa sacris ministeriis dicata tribus: numerus autem erat aptissimus pugnae non maior quam milleni per singulas tribus. Spoliis igitur in æquas portiones distributis cum vniuersæ prædæ dimidia pars vtrique multitudini contigisset, multo plura præmia pauciores habuerunt, quam alij, qui plures erant, & numero longe superiores. Igi-

res. Igitur quæcunque illa est gloria, mensuraque doni caelestis, quæ suo tempore vniuerso populo dabitur, eius pars dimidia velut diligenti ratione diuisa selectis viris, qui se diuina inspectione dignos præstiterunt, tribuetur; altera pars dimidia vniuersæ multitudini dabitur, quamuis ea multitudo numero sit longe maiore: [multi enim vocati, pauci vero electi.] An ne intelligis, quod dico? nam obscurius est aliquanto, quod diximus. [PALLAD. Intelligo; nam, etsi sanctorum gloriæ sumus futuri participes, attamen pauciora, quam illi, consequemur: id enim nobis obscurius hic Scripturæ locus insinuat.]

CYRILL. Recte ais. Sed aduerte aliud præterea, in quo maxime virorum strenuorum in Deum fiduciam videre facile possis. **PALLAD.** Quid illud est? **CYRILL.** Illis namque duodecim pugnarorum millibus ex illa totius prædæ dimidia parte, quæ ipsis tributa fuerat, singula e quingenis capita tam ex hominibus quam ex pecoribus afferre ad Pontificem iussit; id erat illis tributi loco Domino soluendum: sed multitudinem alteram animas e quingenis singulas tribui sacræ vt solueret, Dominus iussit. Cum igitur in se ipso Eleazar figuram gerat illius, qui vnus est ac solus vere summus Pontifex, id est, Christi, ipsi præcipue ac vere, & quodammodo proxime ac proprie cōsecrata sunt electorum virorum dona: ipsi enim offerunt, non alio, qui accipiat, interposito; quod ipsum beati illi discipuli fecerunt; faciunt etiam hoc tempore populorum principes, qui susceptos in diuina prædicatione labores velut donum quoddam proprium Christo dedicant. Illa porro altera probatorum hominum multitudo, offert quidem dona in Christi gloriam, non tamen nisi per sanctos viros interpositos, qui per sacram tribum intelliguntur: dictum namque est, [Genus electum, regale sacerdotium.] Igitur sanctorum virorum interiectu exhibetur quidem ab offerentibus illa in Deum reuerentia ac veneratio; non tamen eiusmodi donum ab iis offertur, quod proprie ad Christi personam proxime pertineat, cuiusmodi illud fuit, quod efficere studebant ij, qui collectas sicutum appellatas conferebant, & ministeria mittebant sanctis, qui erant in Hierusalem, vel quocunque alio obsequij genere homines Christo dicatos recreabant. Ergo Christo proprie dicata sunt præstantiorum hominum dona: sed illa quoque inferiorum oblatio per sanctos veluti per mediam manum ad eundem pertinet, ac locum quodammodo secundum tenet. Præterea illi quidem ex quingentis, hi vero ex quinquaginta vnam animam offerunt: minus quippe debent illi præstantiores; ideoque minor est eorum oblatio: at vero inferiores illi longe plura debent: quo fit, vt plura quoque sint numero, quæ ab illis offeruntur; siquidem pro cuiusque offensus ratione dona quoque pro iisdem offeruntur; cui enim plus dimittitur, inquit, plus diligit; & cui minus dimittitur, minus diligit. Decem igitur partibus plura quam illi selecti offerunt ij, qui minime sunt illis virtute pares: non quod religiosiores sint, laudabiliusque viuant, sed quod multo pluribus offensus obnoxij teneantur, illisque longe maiore purgatione sit opus: vt enim ait Saluator, [Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet; sed est mundus totus:] minima porro purgatione sanctis viris est opus; laborat enim eo morbo hominum natura, vt peccati expers esse omnino non possit. **PALLAD.** Recte ais. **CYRILL.** Illi igitur e tribubus lecti viri diuinis legibus obsequuti, cum tota Synagoga belli prædam partiti sunt, oblationesque Deo obtulerunt; vt Legge constitutum erat: at vero selectorum duces, vt qui gloria, quam ceteri, essent illustriores, donis quoque præstantioribus Deum venerantur. Sic enim scribit rursus, [Et accesserunt ad Moysen omnes constituti in tribunatu exercitus, millenarij, & centuriones; & dixerunt ad Moysen, Serui tui acceperunt summam virorum

A virorum bellatorum; qui apud nos sunt, & non defuit ab illis ne vnus quidem, & obtulimus donum Domino; vir, qui inuenit vas aureum, murenulam & armillam, & dextrale, & torquem, vt sit propitiatio pro nobis coram Domino. Et accepit Moyses & Eleazar sacerdos aurum ab illis, omne vas elaboratum, & fuit omne aurum, segregatio quam segregauerunt Domino, sex & decem millia & septingenti quinquaginta sicli, a tribunis & a centurionibus; & viri bellatores prædati sunt quilibet sibi; & accepit Moyses & Eleazar sacerdos aurum a tribunis & a centurionibus, & intulerunt ea in Tabernaculum testimonij memoriale filiorum Israel coram Domino.] Audis quam diligenter ait recensitos esse pugnatores, ita vt nemo abfuerit, quin donum, vt Deo placuerat, afferret: se quoque constituisse inquit offerre Domino etiam quæ ille, vt offerrentur, minime iussisset, murenulam, inquam, & armillam, & anulum, & ornamenta cetera ex auro fabrefacta: iusserat enim legislator, vt ab hominibus & a pecoribus dona legerent, eaque iam, vt diuino caelestique præcepto iussum fuerat, oblata erant: sed ex iis præterea, quæ ex præda præcipua habebant, voluntaria dona offerunt lectorum militum duces, præscriptumque legis terminum magnificentia vincunt. Itaq. cum accepissent ea Moyses & Aaron, intulerunt in sanctum tabernaculum, eaque recondita vt monumenta essent ante Dominum curauerunt; qui enim populis præfecti sunt, & principes constituti, illustrioribus atque insignioribus donis Deum honorant, varietatemque virtutis velut ornamentum quoddam illi offerunt, atque dicant: cumque ipsum legis modum transfiliant, illustriorem laudem consequuntur. **PALLAD.** Id vero quale tandem est? **CYRILL.** Iis, qui Euangelium annunciarent, ex Euangelio viuere constituit Christus: id ipsum Legis quoque præcepto confirmare curauit Paulus, cum scripsit, nunc quidem, Qui hostiis vescuntur, socij ac participes sunt altaris, nunc vero rursus, cum id omni prorsus vacare culpa tamquam necessariis exemplis ostendit, dicens, [Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat: an secundum hominem hæc dico? numquid non etiam Lex hoc dicit? in lege namque Moysi scriptum est, Non alligabis os boui trituranti: nunquid de bobus cura est Deo? an propter nos omnino dicit? propter nos enim scriptum est; quia debet in spe, qui arat, arare; & qui triturat, in spe participandi.] His deinde dictis, intulit continuo, [Si nos vobis spiritualia seminauimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus? si alij potestatis vestræ participes sunt, quare non potius nos? sed non vfi sumus hac potestate; sed omnia sustinemus, ne aliquod impedimentum demus Euangelio Christi.] Deinde denuo confirmat, [Quæ igitur est merces mea? vt Euangelium prædicans, sine sumptu ponam Euangelium.] Vides igitur quemadmodum supra, quam Christus, ac prisca lex constituerit, quamuis facultatē haberet ex Euangelio viuendi, sine sumptu tamen ponat Euangelium; idque factum veluti voluntarium quoddam donum illi consecret? De vxore quoque non ducenda, neque vetus lex aliquid nobis, neque recens Euangelij prædicatio sanxit: itaque Paulus ait, [De virginibus autem præceptum Domini non habeo.] At, qui admodum strenui sunt ad studium pietatis, carnem conficiunt atque mortificant: itaque tamquam præclarum Christo donum continentiam, quæ ultra Legem est, & vitam ex verbo & opere præclare compositam, velut ornamentum artificiose elaboratum offerunt. Intulerunt autem Moyses & Aaron in sanctum tabernaculum, quæ oblata fuerant: nam fortium virorum facta Christo grata sunt, & præterea tamquam Ecclesiæ opes, ac præclara ornamenta, per quæ illi consequuntur, vt diuturnæ, immo vero sempiternæ memoriæ consecrentur;

talesque se præstant, vt inspectione diuina digni habeantur: nam, quod dictum est, in conspectu Domini posita esse dona, huiusmodi quiddam significat. Magnum vero & eximium est, in oculis Dei quodammodo positum esse: nam eos plurimi ille facit, quos aspectu suo dignatur. PALLAD. Multis igitur verbis id nobis significare videtur, ita persuasum nobis esse debere, itaque sentiendum, hoc ipsum, Dona offerre Deo, non alijs magis conuenire, quam qui se strenue ac fortiter gerant, & sæpe ex recte factis laudem sibi pepererint. CYRILL. Euge, Palladi; recte namque existimas, & non modo ipsa res ita se habet, sed etiam scripturæ sacræ testimonio confirmatur. Cum enim filiis Israel adhuc in eremo commorantibus, sacrum illud tabernaculum erigere vellet Deus, quod Ecclesiæ ex gentibus collectæ figuram & imaginem gereret, iussit, vt, quæ in eam rem opus essent, congregarentur: Ita que sic sacrorum interpretem Moysen est allocutus. [Si acceperis summam filiorum Israel, in recensione eorum dabunt vnusquisque pretia redemptionis animæ suæ Domino, & non erit in eis casus in recensione eorum; & hoc erit, quod dabunt, quicumque transeunt ad inspectionem, mediam partem sicli, qui est iuxta siclum sanctum, (viginti obolos habet siclus) dimidium autem sicli tributum Domino: omnis, qui transit in inspectionem a viginti annis & supra, dabunt tributum Domino: diues non adiiciet, & pauper non minuet a dimidio sicli, cum datur tributum Domino ad propitiandum pro animabus vestris: & accipies argentum tributi a filiis Israel, & dabis illud ad opus Tabernaculi testimonij; & erit filiis Israel monumentum coram Domino, vt propitietur pro animabus vestris.] Ecce iterum diligentem recensioem confici oportere legislator ait, conferreque iussit dona Domino dimidium sicli. Qui autem sint, qui offerre debeant, aperte definit: neque enim mulieribus id facere, neque adhuc pueris permisit Deus: in quo, nisi fallor, improbavit imbelles ac molles, & qui prudentia minus perfecta sunt: ascripsitque in offerentium numerum adultum iam & vigentem iuuenem, & qui ad inspectionem transiret; quibus ætatis annum præscribit vicesimum: soli enim digni sunt offerre dona Domino iuxta legis præscriptum, qui puerilem sensum, atque muliebrem animum transfiliunt, iamque ad virilem mensuram peruenerunt, cum ætate, quæ in Christo intelligitur, & spiritualis est, plena sint, & integra: hi transeunt ad inspectionem, id est, se dignos præbent qui in oculis Dei versentur, vt in Psalmis canitur, [Oculi Domini super iustos.] Ea porro redemptionis pretia pro salute offerentium, & ad sancti tabernaculi opera, & in monumentum coram Domino offerebantur: præclara namque sanctorum hominum gesta ecclesias constituunt, & ad ornatum sacri tabernaculi vtilia sunt, & simul animæ salutem efficiunt, & gloriæ sempiternæ corona viros fortes exornant. An tibi parum vere dicere videmur? PALLAD. Mihi quidem verissime. CYRILL. Redemptionis igitur pretium seu siclum veluti censum quandam exigi iussit Deus, idque erat eorum tributum, qui ad virilem ætatem peruenerunt. At vero principes tribuum adiecerunt ijs quæ lege præcepta erant, ac maiora quædam & pretiosiora, ex ijs nempe, quæ apud se habebant præcipua, obtulerunt: scriptum est enim, [Principes obtulerunt lapides smaragdi, & lapides completionis ad superhumeralis & rationale, & compositiones, & oleum vntionis, & compositionem thymiamatis.] An non cum ijs, quæ paulo ante dicta sunt, hæc congruunt? nam illa multitudo pugnantium ex præda Deo obtulit, vt præceptum erat, ab homine vsque ad pecus: tribuni autem & centuriones his adiecerunt murenulam, & armillam, & torquem, & anulum, & omne vas aureum fabricatum, quæ etiam in ipso sancto tabernaculo

Exo. 30.

Psalm. 33.

Exod. 35.

A tabernaculo reposuit sacerdos Eleazar: & hic rursus, cum vniuersa quidem adultorum multitudo solueret siclum, offerunt principes lapides electos ad superhumeralis & rationale conficiendum, quæ ad præstantissimi sacerdotis ornamentum pertinent. Nam se ipsos populorum duces, vt ornamento sint Christo, perinde ac lapides quosdam pretiosos offerunt: itaque Propheta, cum sanctos Apostolos nobis indicaret, [Lapides, inquit, sancti voluntur super terram;] qualis erat beatus Paulus, qui ab Hierusalem ad Illyricum vsque circuibat prædicandi gratia. Lapidem igitur pretiosum, & ad Christi gloriam parati, sanctorum virorum coetus est: idem quoque sunt oleum vntionis, & thymiamatis compositio, cum Christi cognitionem velut odorem spirent, & eorum animos, qui mysterijs imbuuntur, doctrina & Sancti spiritus verbis tamquam oleo pinguiore reddant: id vero thymiamata compositum erat; illa namque de Christo cognitio composita ex duobus est; idem namque Deus & homo est; vnus tamen ex vtroque filius atque Christus, cui certe dictum est, & quidem a nobis ipsis, [Vnguentum exinanitum nomen tuum.] PALLAD. In inspectione igitur Dei sunt, qui ad pugnandum apti ac firmi sunt, quorum etiam fructus est ecclesiarum constitutio, & quæ ad gloriam Dei pertinent: id enim Scripturæ loca ad contemplandum proposita præferre videntur. CYRILL. Recte dicis. Sortem vero insignem atque præcipuam, & omnis boni communicationem iis, qui ita egregie se gerere soliti sint, a Deo tribuendam esse, quomodo aut vndenam ambigere quispiam poterit? An tu minime exaudis concinentem Dauid, [Labores manuum tuarum manducabis?] Paulum item sapientem illum atque sacrum virum ita scribentem, [Quod enim seminauerit quis hoc & metet?] PALLAD. Audio sane. CYRILL. Neque enim quisquam se fortiter geret, nulla mercede proposita; estque sine dubio verax omnino, qui ait, [Neque enim iniustus est Deus, vt obliuiscatur laboris vestri, & dilectionis, quam ostendistis in nomen eius:] atque ille quidem minime obliuiscetur; fore autem, vt iis laborum præmia tribuat, qui animi languorem ad peccatum perducentem superarint, argumento sunt ea rursus quæ scripta sunt in Numeris, [Et locutus est Dominus ad Moysen & Eleazarum sacerdotem dicens; Accipite summam omnis congregationis Israel a viginti annis & supra, per domos familiarum ipsorum: omnis qui egreditur ad pugnandum in Israel.] Deinde facta enumeratione per populos & tribus, infert iterum, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, His distribuetur terra, vt eam possideant ex numero nominum: pluribus maiorem hæreditatem dabis, & paucioribus minorem dabis hæreditatem ipsorum: vniqueque, sicut recensiti sunt, dabitur hæreditas eorum: per sortes diuidetur terra nominibus: per tribus familiarum suarum hæreditatem consequentur: ex sorte diuides hæreditatem ipsorum inter multos & paucos.] Atque hæc quidem lex est, qua sorte possessuri erant hæreditatem ijs, qui annum iam vigesimum agerent. Post recensioem igitur vulgaris turbæ, genus Leuiticum numerat. [Et filij, inquit, Leui per populos eorum: Gerson populus Gersonitarum, Caath populus Caathitarum, Merari populus Meraritarum: hi populi filiorum Leui.] Inter hæc, cum genus Moyse & Aaron recensuisset, infert iterum de filiis Leui, [Et fuerunt ex recensione eorum tria & viginti millia: omne masculinum ab vno mense & supra: non enim connumerati sunt in filiis Israel; quia non est eis data fors in medio filiorum Israel. Et hæc numeratio Moyse & Eleazar sacerdotis, qui numerauerunt filios Israel in Araboth Moab, in Iordane, contra Hiericho; & in his non erat homo ex iis, qui numerati fuerat a Moyse & Aaron, quos numerauerunt filios Israel in deserto Sina: quia dixit Dominus ipsis, Morte morietur in deserto; & non

Zacch. 9.
Rom. 15.

Cant. 1.

Psalm. 127.
Galat. 6.

Heb. 6.

Num. 26.

11. 2001

& non fuit relictus ex eis neque vnus, præterquam Caleb filius Iephone, & Iesus filius Naue.] Age igitur denuo cursim, ac per partes, singula persequentes, dicamus clarius ac distinctius. PALLAD. Eloquere itaque nihil cunctatus; nam in eiusmodi rebus, iucundum est angusta oratione uti. CYRILL. Igitur in pauca propositorum verborum sensum conferentes, illud dicimus, Adultam rursus, & belli non ignaram ætatem numerari iubet Deus: vt enim iam prius diximus, cogniti & descripti sunt apud Deum, & in librum viuientium relati, non imbelles & infirmi, neque pueri adhuc sensu, sed quicunque fortes & parati ad bellum cum vitiis atque peccato gerendum, & firma ac stabili sunt sapientia, & apti iam ad ea gerenda ac perficienda, quæ Deus velit: iidem per tribus & ex nomine, & singulatim terram partiti sunt: hæredes namque Terræ sanctæ, & speratorum bonorum participes erunt ij, de quibus loquimur, per tribus & familias, vt in illis verbis, [Beati mites, quoniam ipsi hæreditabunt terram; beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur:] & in aliis item beatitudinibus videre licet: eiusmodi enim hæreditas misericordium & mitium ac pauperum spiritu, & eorum qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quasi propria est. Sed tamen singulis quoque & per nomina corona gloriæ datur, cum Deus cuique pro recte factorum ratione honores persoluat, gratiamq. fortibus viris, quæ deerat, admetiendū adiciat; quamuis ea fortasse tamquam maiore mensura, cumulatiorq. distribui intelligenda sit, [Mensuram quippe bonam, inquit, & confertam, & coagitatam, & supereffluentē dabunt in sinum vestrum:] idq. ipsum significare opinor, cum dicit Deus, [Pluribus maiorem hæreditatem tribues, & paucioribus minorem hæreditatem dabis; unicuique, vt recensiti sunt, dabitur hæreditas ipsorum:] etenim numerus ille nominum maior, figura est aperta præstantioris excellentiorisq. virtutis; hic enim sic, ille vero sic laudem meretur, vt ait beatus Paulus. Sorte autem diuiditur terra, ea fortasse ratione, qua dictum est Deo, [In manibus tuis sortes meæ:] diuino quippe arbitrio fiet futurorum bonorum firma distributio, cum, quid cuique tribuere oporteat, eo tempore ille definiturus sit, cui omnia nostra cognita sunt. Propria autem rursus fit Leuitarum enumeratio ab vno mense & supra: neque fors illis datur in medio filiorum Israel; neque cum illis recensentur: semper enim sanctius est ceteris genus illud sacratius: ideoq. illorum descriptio ab aliis tribubus exempta est, neque illorum fors cum aliis permista; sed tum inspectionem atque recensioem propriam habent, tum vero pars illorum atque fors ille ipse est vniuersorum Deus, iuxta illud, [Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt:] nam, cum ij, qui pauperes spiritu vocantur, regnum cælorum hæreditate possessuri sint; iique consolationem habituri, qui lugere proposuerint; misericordiamq. consecuturi, qui misericordes fuerint; mundi, inquit, corde beati sunt, quoniam ipsi Deum videbunt; hi vero sunt, qui præ ceteris omnibus sacratiores ac sanctiores habentur, forsque illis & pars constituta est illa excellens Dei visio, id est, ipsius diuinitatis cognitio. Hoc ipsum Christus sanctis Apostolis largiturum se pollicebatur, cum diceret, [Hæc in prouerbiis locutus sum vobis; venit hora, cum non amplius in prouerbiis loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis.] Porro ab vno mense sacratorum virorum fit descriptio, vt modo dixi: ex illo namque sanctorum numero non ij solum in libro Dei descripti sunt, qui viribus spiritualibus pollent, & sapientiæ nomine sunt clariores, sed quicunque simplicitatem eam, quæ secundum Christum est, amplexati sunt, & malitia sunt paruuli. Descriptum igitur est genus illud sacratius vniuersum, tum ij nimirum, qui sapientiæ, tum qui simplicitate pollent. Facile est autem, Palladi, eiusmodi

di, eiusmodi discrimen in sanctorum animis, sensibus quoque ac moribus perspicere. Illud quoque adiunxit, neminem ex iis fuisse, qui recensiti prius fuerant a Moyse & Aaron, quos recensuerat filios Israel in deserto Sina, quia dixit Dominus ipsis, Morte morientur in deserto, & non est relictus ne vnus quidem ex ipsis, nisi Caleb filius Iephone, & Iesus Naue: in quo perspicue ostendit, non ad incredulos pertinere possessionum distributionem, & illam in Dei libro descriptionem; sed eis potius conuenire, qui fidem nimirum in Christum amplexi sunt: nam de incredulis ait diuinus Dauid, [Deleantur de libro viuientium, & cum iustis non scribantur:] in quibus etiam verbis diuinus sermo nobis latenter ostendit, credentibus dari gratiam: ideoque mystice Scriptura dicit, prope Iordanem factam esse descriptionem: is enim describitur, qui baptizatus fuerit. Nequetamen vniuersus Israel a spe decidit; seruata namque sunt reliquæ, iuxta Prophetæ vocem: cuius rei figuram gerunt Caleb & Iesus, soli ex omnibus relictæ, qui hæreditaria illa sorte potirentur, & describerentur vna cum iis, qui infidelitatis crimine non tenebantur. Animaduerte autem vbique sanctorum hominum descriptionem & agrorum distributionem: geritur enim per Moysen & eum, qui sacerdotio præstantissimo fungebatur: vt, sicut iam antea dixi, per vtrumque vnum Christum intelligas, tamquam sacerdotem summum, atque legislatorem; per quem omnis gratia tribuitur, & illa fit in supernis illis libris descriptio: quos etiam beatus Daniel se vidisse dicit, [Libri, inquit, aperti sunt:] nam, quia multiplex & diuersa descriptio est, ideo plures, non vnus liber. PALLAD. Recte igitur ac scite dictum illud e Prouerbiis admonet, [Diuitiarum pigri indigentes fiunt; strenui autem fulciuntur opibus.] CYRILL. Fulciuntur illi quidem, Deumque habent propitium ac propugnatorem, qui cælestibus illos benedictionibus augeat, coronetque, ac præclarissimis honoribus, & insigni gloria amplissime exornet. An minus vere loqui putas, cum dicit, [Viuo ego, dicit Dominus, quia glorificantes me glorificabo?] PALLAD. Et quidem maxime. CYRILL. Atqui perficit certe, quæ ad Dei gloriam pertinent, vt opinor, quisquis fuerit strenuus, & excoluerit spirituales fortitudinem, & ad obsistendum spectabilibus occultisq. hostibus fuerit exercitatus, seq. & ceteros seruare nouerit, & omnia in Deo potuerit. PALLAD. Assentior. CYRILL. Visne igitur hoc ipsum in iis, quæ de beato Abraham ad maximam vtilitatem nostram narrantur, velut in tabula quadam leuiter adumbratum contemplemur? PALLAD. Velim equidem libentissime; quidni? CYRILL. Scriptum est igitur, Lot habitasse, versatumq. esse So domis: cum vero graue & asperum bellum in eam regionem inuasisset, cumq. proximæ ac finitimæ gentes vna cum ducibus suis vi eam urbem cepissent, vna cum iis, qui captiui agebantur, Lot quoque abductum, simul cum alijs in hostium potestatem venisse: sed, cum quidam ex iis, qui euaserant, aduenisset, [nunciata res est, inquit, Abraham transiuuiali: ipse autem habitabat ad quercum Mambre, Amorrhæi patris Eschol, & patris Aunan, qui erant coniurati Abraham. Audiens autem Abraham, quod captiuus factus esset Lot fratris filius, numerauit proprios vernaculos suos trecentos decem & octo; & persecutus est eos vsq. Dan, & irruit super eos tota nocte ipse, & pueri eius, & percussit eos, & persecutus est vsque Chobal, quæ est ad læuam Damasci, & reduxit omnem equitatum Sodomorum, & Lot filium patris sui reduxit, & omnem substantiam eius, & mulieres, & populum. Egressus est autem rex Sodomorum in occursum illius, postquam reuersus est a cæde Chodorlaomor, & ceterorum regum, & Melchisedech rex Salem protulit panes & vinum; erat enim sacerdos Dei altissimi,

altissimi, & benedixit Abraham, & dixit, Benedictus Abraham Deo altissimo, qui fecit cælum & terram; & benedictus Deus altissimus, qui dedit hostes tuos subditos tibi. Et dedit ei decimam partem ab omnibus. Dixit autem rex Sodomorum ad Abraham, da mihi viros, at equitatum accipe tibi ipsi. Dixit autem Abraham ad regem Sodomorum, Extendam manum meam ad Deum altissimum, qui creauit cælum & terram, si a filo vsque ad corrigiam calcamenti accipiam de omnibus tuis, ne dicas quia ego ditavi Abraham, præter ea, quæ comederunt iuuenes, & partem virorum, qui venerunt mecum, Eschol, Aunan, Mambre; isti accipient partem. Post verba autem hæc factum est verbum Domini ad Abraham in visione dicens, Ne timeas, Abraham; ego protegam te, merces tua multa erit nimis. Dicit autem Abraham, Domine, quid dabis mihi? ego autem dimittor sine liberis; filius autem Masech vernaculæ meæ, hic Damascus Eliezer: & dixit Abraham, Quia mihi non dedisti semen, vernaculus meus hæres meus erit. Et statim vox Domini facta est ad eum dicens, Non hic erit hæres tuus; sed qui exibat ex te, hic erit hæres tuus. Eduxit autem eum foras, & dixit ei, Suspice in cælum, & numera stellas, si poteris numerare eas: Et dixit, Sic erit semen tuum.] Vides quam prompti sint ad audendum sancti viri, quamque sponte sua ad subeunda pericula parati, simul enim atque audiuit ipsum Lot in discrimen venisse, miseratus est propinqui calamitatem, arreptisque vernaculis & foederatis quibusdam, qui Hebræi non erant, celeriter profectus est aduersus eos, qui dolorem inusserant; eosque nullo negotio subegit, liberavitque e captiuitate tum ipsum fratris filium Lot, tum eos quoque, qui in manus victorum venerant. Deinde, vt victori debitum honorem exhiberent, obuiam illi prodire tum Sodomorū rex, tum sacerdos quoque Dei altissimi Melechisedech, vt scriptum est; isque minime inanis; attulit quippe sacerdotij symbola illius, qui tum erat in more, panes inquam & vinum, & benedixit Abraham, & sacras illi voces præmij loco tribuit. Abraham igitur strenue rem gessit ac vicit: tales quippe semper fere sunt illi secundum Christum fortes viri, quique Deo gratissimam illam animi confidentis alacritatem mente conceptam tenent. Ac velut exempli loco ad fidem verbis faciendam sanctos Apostolos adiiciam, qui, cum Satanus omnia facillime diriperet, ij etiam, qui veritatis dogmatis obsistebant, simpliciorum hominum animas depredarentur, sese fortiter opposuerunt, & secum vna vernaculos armis instruxerunt, id est, eos, qui erant in sacris litteris educati; quosdam etiam foederatos, qui Hebræi non erant, eos nempe, qui, quamuis adhuc ea, quæ sunt mundi, saperent, tamen simul cum sanctis viris certamen subibant, eosque imitari studebant. Itaque, cum se strenue gessissent, victoriam pepererunt, & ex illius tyrannico dominatu captiuos abriperunt: alios enim ex idolorum cultu, & ab adoranda creatura potius quam creatore, alios a falsi nominis scientia extractos seruant. Sed ex hac adeo illustri excelsaque animi magnitudine eam mercedem assequuntur, vt non solum ab iis, qui in mundo sunt, honoribus afficiantur, [egressus est enim, inquit, rex Sodomorum in occursum Abraham:] sed etiam benedictionem consequantur illam, quæ per Christum datur, qui nos viuificante gratia tamquam pane ac vino lætificat. Itaque de se ipsis verissime dicunt, [Benedicti nos a Domino, qui fecit cælum & terram.] Est autem Christi sacerdotij figura Melchisedech; nec pluribus, vt opinor, ad eam rem demonstrandam opus erit; cum in hac parte sacræ litteræ sint satis. Cum vero Sodomorum rex beato Abraham tamquam victori dixisset, Da mihi viros, equos autem tibi ipsi accipe; nihil se accepturum illico deierat, nisi forte cibos eorum, qui vna laborem suscepissent,

Psal. 113.

A sent, & partem foederatorum Eschol, Aunan, & Mambre: quamuis enim pro hominum, qui perierint, salute sancti viri bellum gerant, ac strenue certent, omnemque laborem subeant; a mundo tamen nihil accipiunt, neque terrenas opes colligunt: in quo euitant maxime illam, quæ exiit inde solet exprobrationem, [Ne dicas, inquit, quod ego ditavi Abraham:] tantum cibos accipiunt, qui ab iis, quos iuuerint, suppeditantur; [dignus est enim operarius mercede sua,] & iis, qui Euangelium annunciant, ex Euangelio viuere præcepit Christus. Foederati tamen partes accipiunt, propterea quod, vt opinor, in iis quoque rebus, quæ ad præsentem vitam pertinent, sanctorum virorum æmulatores atque imitatores benedicit Deus: abundant enim illis bona profuæ condicionis modo iusta ratione viaque parta; namque iis, qui nondum perfecte a terrenis rebus abscesserunt, & Deo ac mundo diuisi quodammodo sunt, etiam terrenas benedictiones tribuit Deus. Sic benedixit Iacob, cum eius pecora multiplicauit. **PALLAD.** Recte ais. **CYRILL.** Iam vero, tanta laude, tantoque splendore comparato, tamquam germanis iam suis cultoribus haud torpescendum esse, inquit ille salutis auctor; fore etiam, vt non leuem recipiant mercedem, opportune pollicetur: in quo simul imbellis, ignauique animi affectum a grege timentium se quamlongissime repellit, & spe rerum, quas pollicetur, ad animi alacritatem exacuit, & fortiores efficit: ideoque etiam beatus Paulus, quia sic affectus erat, nonnumquam ait, [Omnia possum in eo, qui me confortat, Christo:] aliquando rursus, [Cursum consummaui, fidem seruauit; in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ.] **AEgre** fert autem maxime Abraham, quod filium haberet vernaculum, & animo angitur: quid enim, inquit, mihi dabis, si sine liberis dimittor? nothumque habere fructum, perinde æstimat atque orbitatem. Deinde Deus ex libera fore illi filium, id est, Isaac pollicetur, in eoque patrem se fore multarum gentium, habiturumque semen sicut astra cæli: moleste namque ferebant sancti Apostoli, quod velut ex ancilla quadam, ex cultu nempe legali, nothum haberent fructum; atque ex libera potius, id est, ex Nouo testamento, filium expeiebant: is autem erat Christus, in cuius quoque figuram Isaac per repositionem, atque per fidem natus intelligitur. Itaque beatus Paulus de Legis ornamentis, quæ sibi inerant, ait, [Quæ mihi erant lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimentum: verum etiam existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi domini nostri, propter quem omnium iacturam feci, & arbitror stercora esse, vt Christum lucrifaciam, & inueniar in ipso non habens meam iustitiam, quæ per Legem est; sed quæ ex fide est Iesu Christi.] In Christo namque patres multarum gentium, & seminis innumerabilis, vt Abraham in Isaac facti sunt. Quod autem hac de re dictum est a nobis, id non solum priscis illis viris, ac sanctis Apostolis tribuemus, sed ad eos quoque, qui post illos sacerdotale sunt officium sortiti, & Ecclesiæ duces constituti, aut etiam ad quemuis sanctum probumque virum referemus.

Luc. 10.

1. Cor. 9.

Genes. 30.

Genes. 15.

Philip. 4.

2. Timo. 4.

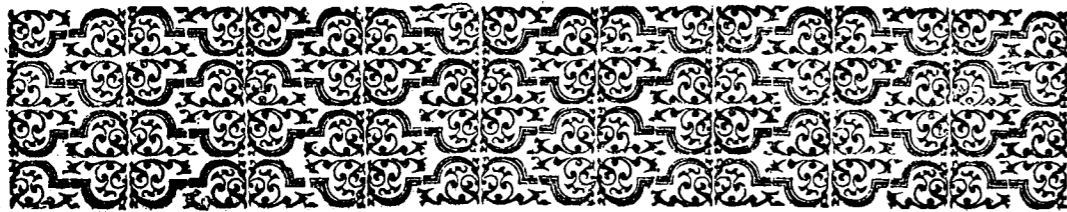
Genes. 15.

Philip. 3.

FINIS LIBRI QUARTI.

SANCTI

SANCTI CYRILLI

ARCHIEPISCOPI

ALEXANDRIAE

DE ADORATIONE IN SPIRITU ET VERITATE

LIBER QUINTVS.

De fortitudine, quæ in Christo est.

SANCTI viri igitur, & quicumque pro aliorum hominum vita certant, id sibi propositum habent, Palladi; vt erga rem, quæ quidem in hoc mundo sit, nullam affici velint: ita enim sapientes, ac potentes, & optima spei pleni, & superna benignitate muniti erunt: idque non aliter se habere, scias velim. Nam, si mundanis distractionibus, ac temporalibus cupiditatibus animum excelsiorem habuerint, infirmis admodum vtentur hostibus; atque aduersarios, Deo eorum vires profligante, facillime superabunt: sin ipsi quoque mundanis affectibus capti erunt, & terrenis cupiditatibus inuoluti, facile persequentium incurfionibus patebunt, & nullo negotio expugnabuntur, ac manifeste diuino præsidio spoliati, velut paratissima præda erunt hostibus propositi. **PALLAD.** Sed vndenam, hæc, quæ dixisti, probari possint, plane scire cupio. **CYRILL.** E sacris litteris, quæ præscis hominibus contigerunt, vtiliter prædicantibus; numquid enim non ad nostram admonitionem illa scripta fuisse, beatus quoque Paulus ait? **PALLAD.** Fateor: narrationes enim, quæ ex illis scripturis proferuntur, non mediocrem nobis vtilitatem afferunt: illæ enim vmbra & figuræ veritatis erant. **CYRILL.** Iam igitur dicere aggrediamur. Cum Israelitæ Iordanem traiecissent, inuaserrunt urbem Hiericho, diuinisq. iussis obsequentes, ad eam obsidendam intenti erant, tamquam celerrime illam expugnaturi, atque capturi. Aderant igitur milites ad pugnandum aptissimi, iuxta bellorum leges instructi. Scriptum est enim, [Ingressus est Iesus Naue ad sacerdotes, & locutus est ad eos, dicens, Præcipite populo, vt circumeat, & circundet ciuitatem, & viri pugnatores pertranseant armati ante Dominum.] Christo namque per principum vocem iubente, aduersus hostes contendimus, bellumq. non aduersus carnem & sanguinem

1. Cor. 10.

Iosue 6.

Ephes. 6.

A guinem suscipimus, sed aduersus principes, & potestates, & aduersus eam legem, quæ in membris carnis dominatur: erimus etiam tunc in conspectu Domini, tum armatura quadam instructi diuina, atque spirituali; [arma namq. nostra non carnalia sunt,] vt Paulus ait, tum vero iustitiæ gloria insignes: aspiciat itaque viros ad pugnandum paratissimos Deus ille vniuersarum rerum dominus, splendentibus iustitiæ armis indutos: idque est, in conspectu Christi pertransire pugnatores armatos. Honestum vero in primis & optandum sane, in conspectu Dei esse; si quidem non absurde intelligitur, Deum iis, qui se offenderint, hanc veluti pœnam imponere, vt se ab illis auertat, cum dicat, [Vbi manus extenderitis ad me, auertam oculos meos a vobis.] Cum autem obsidio vsque ad diem septimum perducta esset, dixit iterum Iesus Naue ad filios Israel, [Vociferamini ad Dominum: tradidit enim nobis Dominus ciuitatem; & erit ciuitas anathema, ipsa, & omnia, quæ sunt in ea, domino Deo exercituum Sabaoth. Verumtamen Raab meretricem seruate, ipsam, & omnia, quæ sunt in domo eius. Sed vos caute ab anathemate, ne forte vos ipsi cogitantes accipiatis ab anathemate, & faciatis castra filiorum Israel anathema, & conteratis nos: & omne argentum & aurum & æs & ferrum sanctum erit Domino, in thesauros Dei inferetur.] Permisit enim fortibus viris, vt reliqua præda fruerentur; sed inferri oportere dixit in thesauros Domini argentum omne, & aurum, æs quoque ac ferrum: hoc enim erat illud, quod appellabatur anathema, id est, quod ab omnibus tribuebatur, & Deo segregabatur. Ceterum, nulla præcepti ratione habita, [accepit, inquit, Achar filius Charmi, filij Zambri, filij Zara, ex tribu Iuda, ex anathemate: & iratus est furore Dominus aduersus filios Israel.] Oportet enim, vt puto, qui contra sæculi voluptates, & huius vitæ distractiones firmum in Christo animum opposuerint, ac laudem per arma iustitiæ adipisci decreuerint, quiq. iam in conspectu Christi venerint, eos nihil ex iis expetere, quæ in hoc mundo admirabilia videntur, non opes, non gloriam, non potentiam, aut præstantem gradum, non impia ex gentili sapientia dogmata. Et illius quidem splendoris, qui in dignitatum gradibus & amplitudine spectatur, figuram non inepta fuerit argentum; splendendum est enim hoc metalli genus; opum vero, aurum; illum porro linguæ sonum, quo mundi sapientes vtuntur, significare poterit æs; vires denique, atque potentiam, ferrum, quod & durum admodum sit, & cum omnium corporum materia pugnans: quæ si quis adipisci voluerit, quamuis ille præcipuo sit apud Deum loco, & inter bellatores numeretur, spirituali quoque animi magnitudine sit insignis, is proculdubio Deum offendit; cumq. eum furtiua subtractione offendere in animum induxerit, qui & in armis comes ac socius erat, & auxiliator, consequenti vindictæ subiacebit. **PALLAD.** Recte ais: assentior enim tibi. Ceterum illud mihi explices velim, parumpèra re gesta & historia deflectens orationem, cur Deo argentum, & aurum, æs item ac ferrum sit consecratum, ac non potius ea vel tamquam inutilia fortasse, vel tamquam eiusmodi, quæ polluere possent, e castris abiecta sint: nam spiritualis contemplationis facultas abominanda fuisse demonstrat. **CYRILL.** Quia splendor omnis, Palladi, sapientiaque, & opes, atque etiam vires conuenienter, ac iuste Deo tribuntur; illius enim est gloria, & splendor omnis, & opes, & sapientia, & potentia. Ceterum quisquis ab illo acceperit, & ex illius thesauro ditatus diuitiis videlicet intellectualibus fuerit, gloriamque & sapientiam ac potentiam habuerit spirituales, ille vero conspicuus erit ac felix; sin hæc eadem a mundo accipere maluerit, execrandus erit, & iniustus Deo virtutis amator, ac iudicio pœnæq. obnoxius. Omnino enim diuitias, consequitur

2. Cor. 10.

Esa. 1.

Iosue 6.

Iosue 7.

voluptas; splendori autem, atque amplitudini vicina est continuo superbia; potentia vero adiuncta iniquitas; sapientia mundana denique peruersitas dogmatum; quamuis eorum, qui illa scripserunt, lingua suauiter sonet. Huiusmodi quiddam Paulus ait, [Si quis in vobis sapiens, stultus fiat, vt sit sapiens: sapientia enim huius mundi, stultitia est apud Deum.] Achar igitur, cum hæc non e Christi thesauro, sed velut e mundo, ex ipsa vrbe Hiericho accepisset, offendit Deum. Sed, quæ inde ex ira Dei consecuta sunt, non ad eum solum pertinuerunt, qui eo crimine damnatus erat; sed totam Synagogam affixerunt: ille enim quondam inuictus populus Israel expers præsidij superni factus, infirmus, & imbellis fuit. **PALLAD.** Quomodo, aut vndenam edoceri possumus, verum esse, quod est a te hæc de re dictum? **CYRILL.** Ex iis, quæ consequenter scripta sunt. Post illa enim, quæ circa urbem Hiericho, & aduersus eam sunt præclare, ac fortiter gesta, ex vniuerso Israelis populo lectos viros misit Iesus ab Hiericho in oppidum Gai dicens, [Ascendentes considerate Gai: & ascenderunt viri illi, & considerauerunt Gai, & reuersi sunt ad Iesum, & dixerunt ei, ne ascendat ad eam omnis populus, sed circiter duo, aut tria millia virorum ascendant, & obsideant urbem: ne ducas eo vniuersum populum; pauci namq. sunt. Et ascenderunt eo viri circiter tria millia, & fugerunt a facie virorum Gai, & interfecerunt ex ipsis viri Gai viros circiter triginta sex; & persecuti sunt eos a porta, & contriuerunt illos a decliui loco; & pauefactum est cor populi, & factum est velut aqua.] Qui vrbes ceperant, ac regiones populati fuerant, & sæuissimas gentes nullo negotio vicerant, in homines Gai tamquam inuictos incidunt, vixque salutem tuentur, nec sine iactura discedunt, qui prius ne vniuersum quidem pugnantium numerum in armis esse voluerant, quique facillime vel a paucis expugnari posse urbem, aperte professi fuerant, Ne simul ascendat, inquiunt, vniuersus populus; sed circiter duo millia virorum. Hunc inopinatum casum, insperatamque calamitatem, cum grauissime ferret Iesus, & vestem discinderet, & ante Deum procideret, ac quid tandem ea res esset, admiraretur, dixit Deus, [Surge; cur tu sic concidisti in faciem tuam? peccauit populus, & transgressus est pactum meum, quod cum illis pepigi, & furati ex anathemate miserunt in vasa sua. Non poterunt filij Israel subsistere ante faciem hostium suorum; ceruicem, ac tergum vertent in conspectu hostium suorum; quia facti sunt anathema: non adiiciam vltra, vt sim vobiscum, nisi abstuleritis anathema a vobis ipsis.] Igitur, cum indicatus esset Achar, interrogauit eum Iesus dicens, [Da gloriam hodie domino Deo Israel, & da confessionem, & nuncia mihi, quid fecisti, & ne abscondas a me. Respondit autem Achar Iesu, & dixit, Vere peccaui coram domino Deo Israel; sic & sic feci. Vidi inter spolia psilen variam, & ducentos ficlos argenti, & linguam vnam auream quinquaginta ficlorum, & cogitans de ipsis accepi; & ecce absconsa sunt hæc in terra in tabernaculo meo, & argentum absconsum est sub illis.] **D** Intelligis eum, qui furtum fecerat, dicere vidisse se inter spolia psilen variam, & ducentos ficlos argenti, & linguam auream quinquaginta didrachmorum, [& cogitasse de ipsis,] id est, ad eorum nefariam cupiditatem venisse. Psilen igitur quidam militarem esse stolam putant, & chlamydem esse dicunt varie contextam: est autem ea vestis militaris, & iniquitatis symbolum: insutum est namque militari hominum generi, vt libentissime sibi plusquam æquitas patitur, vindicet. Porro splendoris mundani figura est argentum; lingua vero suauiloquentis gentilium sapientia signum: eiusmodi est apud gentilium sapientes lingua & eruditio, tamquam aurea, & in primis pretiosa, quod ad dictionis claritatem pertinet. Peccato autem iam detecto, poenæ addixit ipsum

A ipsum Achar Iesus, quod non in se ipsum modo, qui sceleris auctor erat, sed in vniuersam Synagogam perniciem, e sua impotenti cupiditate profectam, attulisset. Et hoc illud est fortasse, quod optime, ac sapientissime est nobis Pauli voce dictum, [Auferte malum a vobis ipsis: modicum fermentum totam massam corrumpit.] Nonne igitur est tibi aperte demonstratum primum quidem in Abraham, sanctis viris nihil obesse illam ex fortitudine gloriam, ac facile, ex ea sequi, vt expugnare hostes possint, si nihil mundanum quærere voluerint? deinde in Achar rem in contrarium processisse, cum is e recta via declinasset, & ad ea, quæ in mundo sunt, propensus fuisset? **PALLAD.** Maxime vero: euidens namque fuit oratio. **CYRILL.** Oportere autem sanctos viros vbi que vnus moris videri, non in sententia parum sibi constare, id vero planum fiet, ex eo quod Lex aperte dicit, [Non erunt vasa viri super muliere, neque rursus vir induetur stola muliebri: quoniam abominatio est in conspectu Domini, quisquis hoc fecerit:] nam æque abominatur Deus ac turpissimum spectaculum putat tum fortitudinis opinionem in molli vita, hoc enim est, esse vasa viri super muliere; tum in forti viro mollis animi languorem; id enim perinde est, ac si muliebri stola vir induatur. **PALLAD.** Quale istud est, quod ais? **CYRILL.** Nonne & apud Deum, & apud homines praua atque improba res est hypocrisis? **PALLAD.** Verum est. **CYRILL.** Num igitur, si quis voluptarius fuerit, & intemperans, & ex ipsis suis factis talis esse coarguatur; deinde confictam probitatis opinionem sibi comparare studeat, hunc hominem, Palladi, probes? **PALLAD.** Minime equidem. **CYRILL.** Iam vero temperatum reuera hominem, & honestum, nonne in eadem sententia firmum, nec diuersum ab eo, quod est, spectari oportere censes? **PALLAD.** Fateor. **CYRILL.** Ne igitur vnquam solutus quorundam hominum & mollis animi sensus fortitudinis opinionem subeat: hoc enim est, Ne sit vas viri super mulierem: neque rursus ille reuera fortis mollitiem quærat: hoc namque est vicissim, Ne vir induatur stola muliebri: est enim par in vtraque re vitium, eaq. crimina similem iniuriam virtuti faciunt. **PALLAD.** Periculosa res est, nimirum mollities animi, neque vero impunita. **CYRILL.** Nihil omnino dubites: auerfandum id est enim sane, & exosum Deo vitium. Itaq. e facris etiam legionibus reiicitur, qui huiusmodi forte criminibus tenetur; opus enim esse censeo, vt ille reuera fortis, ac strenuus nusquam animum suum per incuriam frangi patiatur, sed eum a formidine; atque cunctatione omni liberum seruet; ac fide perfecte nixus, dicat, [Omnia possum in eo, qui me confortat,] Christo: caueatque, ne terrena sapere velit; vt pote cum ea res perniciem nobis afferat, & apud Deum improbos esse demonstret. Itaque rursus in Deuteronomio scriptum est, [Si exieris ad bellum aduersus hostes tuos, & videris equum, & ascensorem, & populum maiorem te; ne timeas ab ipsis, quia dominus Deus tuus tecum est, qui ascendere te fecit de terra Aegypti: & erit, cum appropinquaueris ad bellum, & sacerdos accedens loquetur ad populum, & dicet ad eos, Audi Israel, vos proceditis hodie ad bellum aduersus hostes vestros, ne dissoluatur cor vestrum, ne formidetis, neque conteramini, neque declinetis a facie eorum; quia dominus Deus vester, qui procedit vobiscum, debellabit vobiscum hostes vestros, & saluabit vos. Et loquentur scribæ ad populum dicentes, Quis est homo, qui ædificauit domum nouam, & non dedicauit eam? vadat & reuertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, & alius homo dedicet eam. Et quis est homo, qui plantauit vineam, & non est lætificatus ab ea? vadat, & reuertatur in domum suam, ne moriatur in bello, & alius homo lætificetur ab ea. Et quis est homo, qui despondit uxorem,

& non accepit eam? vadat, & reuertatur in domum suam, ne moriatur in bello, & alius homo accipiat eam. Et adicient scribæ loqui ad populum, & dicent, Quis est homo timidus, & formidolosus corde? vadat, & reuertatur in domum suam, ne timere faciat cor fratris sui, vt suum ipfius.] PALLAD. Atqui oportere Dei auxilio fretos excellere virtutibus, & ad ea omnia, quæ recta sunt, strenue niti, etiam ipse fateor. Quomodo autem nonnulli a bello tamquam inepti reiiciantur, non intelligo. CYRILL. An ignoras neminem apud Deum probatum fore, neque vero posse quemquam statuere, sibi pro pietate labores esse tolerandos, nisi huius mundi vitam incolatum putauerit? Quod ipsum optime nobis, atque euidentissime in sanctorum hominum conuersatione, tamquam in imagine figurisq. descriptum est. Nam & vir admirandus Abraham in tabernaculis diuersabatur, & ex locis aliis in alia loca dimigrabat: & vniuersus Israel per desertum frequenter mansiones mutabat, atque in tabernaculis itidem habitabat: beatus vero Dauid ea de re etiam gloriabatur, sic dicens ad Dominum, [Remitte mihi, quia aduena ego sum in terra, & peregrinus sicut omnes patres mei:] Expetebat etiam vehementer supernas illas mansiones, cum sic diceret, [Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! concupiscit & deficit anima mea in atria Domini.] Eiusmodi homines, quæ sursum sunt, sapiunt, ac sitiunt eas, quæ in cælo sunt, mansiones, quas etiam ipse Saluator diligentibus se pollicetur, dicens, [Vado, & præparabo vobis locum; & iterum veniam, & assumam vos mecum: vt vbi ego sum, & vos ibi mecum sitis.] Eius igitur, qui præsentem vitam incolatum putare non sustinet, figuram gerit ille, qui domum ædificat, & in hoc opus studiosius incumbit: cupidi autem hominis, & auari, is, qui vineam plantat: qui vero feminarum amori deditus fuerit, & voluptatibus eneruatus, quique carnis concupiscentiis animum tradiderit, eum significare potest ille, qui ad despondendum vxorem accessit. Itaque militaris præconis voce ex illa sacra, & ad pugnam aptissima cohorte recedunt. Quæ autem verisimile erat eos, qui eiusmodi vitiis implicati essent, & cogitare & dicere, ea præco prius clamabat. An vero negari potest, quin ij, qui eiusmodi vitiis laborant, libenter in persecutionibus vacationem a laboribus amplectantur, nec studia sequantur, quæ pro Dei caritate suscipienda sunt, dum cogitant, se in eo certamine, si quid pati contigerit, domos, possessiones & carissimarum rerum fructus esse amissuros? ex quo fit, vt formidolosi, & ignaui deprehendantur. Quæ igitur consentaneum erat, vt illi & sentirent & dicerent, eadem scriba prædicabat, obliquis veluti reprehensionibus, & facietis exprobrationibus feriens ignauium hominem, excusantem excusationes in peccatis, & tamquam escam quandam suæ formidini mundanas voluptates colligentem. Quamobrem iussit Deus, vt extremam vocem ille militaris præco apertam & detectam emitteret. [Et adicient, inquit, scribæ loqui ad populum, & dicent, Si quis est homo timidus, & formidolosus corde, vadat in domum suam, ne timere faciat cor fratris sui, sicut suum ipfius:] propemodum enim illud dicere videtur, Qui in terrenis rebus hæret, & domos ædificat, & plantat vineas, & carnis voluptatibus vincitur, omnino formidolosus erit, & imbellis: eiusmodi autem homo prorsus improbatur, & ceteris damnum dabit: [corrupunt enim mores bonos colloquia mala:] & qui metu facile vincitur, is etiam fortem interdum ac magni animi virum ad ignauiam pertrahit. Itaque etiam beatus Paulus obiurgabat nonnullos, qui ipsum prohibere volebant, ne ascenderet Hierosoly-ma; ait enim, [Quid facitis flentes, & affligentes cor meum? ego enim non solum ligari, sed & mori paratus sum pro nomine domini nostri Iesu Christi.]

A Notandum etiam, eorum, qui ad nuptias inuitati erant, hanc excusationem fuisse, [Villam emi, vxorem duxi, & non possum venire:] sic enim in Euangelicis parabolis est scriptum. Minime vero difficile est, e veteribus exemplis, si ita videtur, fidem huic rei facere. PALLAD. Dic igitur sine vlla cunctatione: vtilissimam enim rem feceris. CYRILL. Igitur ad hunc modum in Numeris legimus, [Et posthæc profectus est populus ex Aferoth, & castrametati sunt in deserto Pharan: & locutus est Dominus ad Moysem dicens, Mitte tibi viros, & explorent terram Chananæorum, quam ego do filiis Israel in possessionem, singulos per singulas tribus; secundum populos familiarum ipsorum mittes illos, omnem principem ex ipsis; & misit eos Moyse ex deserto Pharan per vocem Domini; omnes viri principes filiorum Israel.] Deinde numeratis iis, qui missi sunt, per tribus & genera, adiungit iterum, [Et cum ascendissent, explorauerunt terram a deserto Sin, vsque Roob, in antibus Emath.]

B Et post nonnulla, [Et venerunt vsque ad Vallem botri, & considerauerunt eam, & absciderunt inde palmitem, & botrum vna vnum super eum, & sustulerunt illum in vectibus; & de malogranatis, & de ficis; & locum illum appellauerunt Vallem botri, propter botrū, quem absciderunt inde filij Israel. Et reuersi sunt inde, postquā explorauerunt terram, post quadraginta dies; & euntes venerunt ad Moysem & Aaron, & omnē congregationem filiorum Israel in desertū Pharan, in Cades; & responderunt illis verbum & vniuersæ congregationi; & ostenderunt ipsis fructum terræ, & narrauerunt ei dicentes, Venimus in terram, quam misisti nos, terram fluentem lacte, & melle, & hic est fructus eius: nisi quod audax est gens, quæ habitat in ipsa, & vrbes munitæ, & muratæ, & magnæ vehementer; & stirpem Enac vidimus ibi.] Intelligis illos timidos, ac meticulosos Terræ promissionis exploratores manifeste regionē illā vitibus ferendis aptam esse ac pinguem, & maturis fructibus abundantem confessos esse: verumtamen his ea connectunt, quæ timorem incuterent; audacem videlicet gentem, quæ illic habitaret, appellantes, vrbes quoque munitas, atque muratas identidem dictitantes, & a spe victoriae populum Israelis deducentes, & metu ad ignauiam impellentes. PALLAD. Sic se habet. CYRILL. Sed qui inter illos erant sapientes, ac strenui, Caleb & Iesus, illorū timori & portentosis vanisque sermonibus obstiterunt, dicētes ad populū, & ad Moysem, [Minime; sed ascendentes ascendemus, & possidebimus illam; quia potentes poterimus aduersus illos:] ceteri autem, qui missi fuerant, finem nullum asserendi faciebant, in expugnabilem fore filiis Israel Promissionis terram. Deinde, inquit, [Eleuans vniuersa congregatio dedit vocem, & fleuit populus tota illa nocte; & murmurauerūt aduersus Moysem, & Aaron omnes filij Israel: & dixit ad eos vniuersa congregatio filiorum Israel, Vtinam mortui essemus in terra Aegypti, aut in hac solitudine si mortui essemus: & cur Dominus inducit nos in terram hanc, vt cadamus in bello? vxores nostræ & liberi erunt in direptionem. Nunc igitur melius est nobis, reuerti in Aegyptum. Et dixerunt alter ad alterum, Constituamus principem, & reuertamur in Aegyptum.] Ad eam infelicitatem & ignauiam delapsa est vniuersa congregatio. Cum vero illos ad animi firmitatem transferre quodammodo conaretur, Iesus Naue filius, & vestem discinderet, multasque laudes de terra illa prædicaret, confirmare animos nolebant: sed stulte illos abiciendo, futum propugnatorem Deum grauiter offenderunt, seq. spei suæ compotes fieri posse, suis viribus tribuerunt. Itaq. ille etiam iurauit dicens, [Si videbit aliquis horum hominum terram, quam iuravi patribus eorum, præter Caleb filium Iephonæ, & Iesum Naue.] Num igitur est ambiguum, quin homo timidus, & laboris impatiens, & modicæ fidei secum etiam ceteros perdat, quos

Notandum

A Notandum etiam, eorum, qui ad nuptias inuitati erant, hanc excusationem fuisse, [Villam emi, vxorem duxi, & non possum venire:] sic enim in Euangelicis parabolis est scriptum. Minime vero difficile est, e veteribus exemplis, si ita videtur, fidem huic rei facere. PALLAD. Dic igitur sine vlla cunctatione: vtilissimam enim rem feceris. CYRILL. Igitur ad hunc modum in Numeris legimus, [Et posthæc profectus est populus ex Aferoth, & castrametati sunt in deserto Pharan: & locutus est Dominus ad Moysem dicens, Mitte tibi viros, & explorent terram Chananæorum, quam ego do filiis Israel in possessionem, singulos per singulas tribus; secundum populos familiarum ipsorum mittes illos, omnem principem ex ipsis; & misit eos Moyse ex deserto Pharan per vocem Domini; omnes viri principes filiorum Israel.] Deinde numeratis iis, qui missi sunt, per tribus & genera, adiungit iterum, [Et cum ascendissent, explorauerunt terram a deserto Sin, vsque Roob, in antibus Emath.]

B Et post nonnulla, [Et venerunt vsque ad Vallem botri, & considerauerunt eam, & absciderunt inde palmitem, & botrum vna vnum super eum, & sustulerunt illum in vectibus; & de malogranatis, & de ficis; & locum illum appellauerunt Vallem botri, propter botrū, quem absciderunt inde filij Israel. Et reuersi sunt inde, postquā explorauerunt terram, post quadraginta dies; & euntes venerunt ad Moysem & Aaron, & omnē congregationem filiorum Israel in desertū Pharan, in Cades; & responderunt illis verbum & vniuersæ congregationi; & ostenderunt ipsis fructum terræ, & narrauerunt ei dicentes, Venimus in terram, quam misisti nos, terram fluentem lacte, & melle, & hic est fructus eius: nisi quod audax est gens, quæ habitat in ipsa, & vrbes munitæ, & muratæ, & magnæ vehementer; & stirpem Enac vidimus ibi.] Intelligis illos timidos, ac meticulosos Terræ promissionis exploratores manifeste regionē illā vitibus ferendis aptam esse ac pinguem, & maturis fructibus abundantem confessos esse: verumtamen his ea connectunt, quæ timorem incuterent; audacem videlicet gentem, quæ illic habitaret, appellantes, vrbes quoque munitas, atque muratas identidem dictitantes, & a spe victoriae populum Israelis deducentes, & metu ad ignauiam impellentes. PALLAD. Sic se habet. CYRILL. Sed qui inter illos erant sapientes, ac strenui, Caleb & Iesus, illorū timori & portentosis vanisque sermonibus obstiterunt, dicētes ad populū, & ad Moysem, [Minime; sed ascendentes ascendemus, & possidebimus illam; quia potentes poterimus aduersus illos:] ceteri autem, qui missi fuerant, finem nullum asserendi faciebant, in expugnabilem fore filiis Israel Promissionis terram. Deinde, inquit, [Eleuans vniuersa congregatio dedit vocem, & fleuit populus tota illa nocte; & murmurauerūt aduersus Moysem, & Aaron omnes filij Israel: & dixit ad eos vniuersa congregatio filiorum Israel, Vtinam mortui essemus in terra Aegypti, aut in hac solitudine si mortui essemus: & cur Dominus inducit nos in terram hanc, vt cadamus in bello? vxores nostræ & liberi erunt in direptionem. Nunc igitur melius est nobis, reuerti in Aegyptum. Et dixerunt alter ad alterum, Constituamus principem, & reuertamur in Aegyptum.] Ad eam infelicitatem & ignauiam delapsa est vniuersa congregatio. Cum vero illos ad animi firmitatem transferre quodammodo conaretur, Iesus Naue filius, & vestem discinderet, multasque laudes de terra illa prædicaret, confirmare animos nolebant: sed stulte illos abiciendo, futum propugnatorem Deum grauiter offenderunt, seq. spei suæ compotes fieri posse, suis viribus tribuerunt. Itaq. ille etiam iurauit dicens, [Si videbit aliquis horum hominum terram, quam iuravi patribus eorum, præter Caleb filium Iephonæ, & Iesum Naue.] Num igitur est ambiguum, quin homo timidus, & laboris impatiens, & modicæ fidei secum etiam ceteros perdat, quos

H 3 corrumpit

corrumpit malis colloquiis, ac fortis illius, speiq. in Deum sit expers? **A** Contraq. ille fortis ac strenuus, & spei compos, & amicus Dei sit futurus? **PALLAD.** Minime quidem ambiguum: satis enim probatum est. **CYRILL.** Igitur, vt à principio dicebamus, qui detinetur mundanis voluptatibus, is ineptus est, qui in acie spirituali numeretur. **PALLAD.** Et merito. **CYRILL.** Illud quoque addiderim, (id enim quod prodesse potest, magno opere obseruandum arbitror), Qui virtutem aliquam colere nuper coeperit, eum minime adhuc ad pugnam aptum esse, sed posse ad vitium facile detorqueri. **PALLAD.** Qui tandem istuc asseris? **CYRILL.** In Deuteronomio scriptum est, [Si quis nuper vxorem duxerit, non egredietur ad bellum, neque imponetur ei vllum negocium: immunis erit in domo sua anno vno, lætificabit vxorem suam, quam accepit.] Num igitur, Palladi, soli, ac nudæ litteræ inhærendum est, & auctor ille Legis, cum sit virtutis amator, domi suæ scilicet collocat pugnatorem, neque permittit laudem de virtute quærere, leui ac frigido mulieris conuictu superatum, & carnis cupiditatem necessariis rebus præuertentem? **PALLAD.** Minime vero hoc illud esse concesserim, quod Legis auctori placuerit: sed par est, probabilem aliquam in ea re latere rationem. **CYRILL.** Igitur illud ipsum, quod dixi, repetam, Qui virtutem attigerit, nec dum illam perfecte admodum adeptus sit, facile in contrarium detorqueri potest. **PALLAD.** Dic, quonam modo? nondum enim admodum sequor. **CYRILL.** Ait certe Salomon, [Dic sapientiam, tuam sororem esse, & prudentiam tibi amicam facito:] familiares namque nobis virtutes reddimus, si ex illis fructum ferre imprimis studuerimus: hic enim verbigratia, sapientiæ, quæ in rerum cognitione versatur, ille mansuetudini, & lenitati dat operam, aut eiusmodi certe alteri virtuti, quam consequi proposuerit. Num igitur statim, atque in huiusmodi rebus mediocriter versari coepit animus, idoneus erit, qui probetur ac tentetur? & qui sapientiæ contubernio, vti recenter inceperit, si in eos inciderit, qui recta peruertunt, nonne peruertetur potius, quam vincat & illorum perniciem depellat, quippe cum non satis adhuc stabilis ac fixus in sapientia sit? **PALLAD.** Consentaneum videtur. **CYRILL.** Præterea, qui mansuetudini studet, prouocante aliquo, si nondum in ea virtute sit exercitatus, nonne facile succensabit? **PALLAD.** Ita opinor. **CYRILL.** Exercitatus autem sapiens cum sapientibus pugnabit, & illorum astutiæ rectam rationem fortiter opponet. **PALLAD.** Verum est. **CYRILL.** Quid vero ille, qui mansuetudinem est perfecte consecutus, nonne difficile succensabit, quamuis nonnunquã ab aliquibus prouocetur? **PALLAD.** Fateor. **CYRILL.** Recte itaque Lex, cum eleganter velut in mulieris specie virtutem sanctorum coniugem depinxisset, [Si quis, inquit, nuper vxorem acceperit, non egredietur ad bellum, neque vllum munus ei imponetur: immunis erit in domo sua anno vno, lætificabit vxorem suam, quam accepit:] onerari namque laboribus ac persecutionibus non permittit eum, qui nuper veluti compactus est, & recentiori est erga virtutem studio; sed tamquam curis vacuum atque apud se manentem ac fotum virtutis amoribus confirmari finit. Eiusmodi quippiam sanctos Apostolos fecisse reperiemus, qui ad gentiles nuper conuersos, & ad Dei agnitionem vocatos, sapienter scribunt, [Visum est enim Spiritui sancto, & nobis, nihil vltra inponere vobis oneris, nisi vt abstineatis vos a fornicatione, & suffocato & sanguine:] prætermittis enim sapienti gubernatione mandatis grauioribus, pauca quædam ac necessaria seruare iusserunt; cum illorum, qui paulo ante ad Deum colendum adducti essent, infirmas in asperis rebus tolerandis vires nõ ignorarent. Itaq. huiusmodi hominibus, ille vniversorum Deus,

A Deus, & iras & culpas remittit; tamen si in pusilli animi vitium inciderint, dum insuetam laborum viam ingrediuntur. Sed postea repetit poenas & ira sua commotionibus subiicit, cum haud, propterea quod laborum insueti sint, ideo adhuc sint infirmi; sed potius ad illecebras atque molliem proiecti, libentissime se, in id, quod ipsi displicet, effundant. An vero non ardua est virtus, & asper ad illam accessus, ac sudet necesse est, qui illius compos fieri voluerit? **PALLAD.** Fateor. **CYRILL.** Non est autem absurdum, imo vero æquum, atque conueniens, qui nuper sunt ad hoc perducti, eos cum animi alacritate nondum satis confirmati sint, sed veluti teneris adhuc pedibus ambulent, & imbecillitate laborent, indulgenti moderatione regi: contraq. illum exercitatum poenis ac terrore durius gubernari, ac veluti necessitate quadam ad laborum patientiam, & obsequendi facillitatem adduci. **PALLAD.** Optime ratiocinaris. **CYRILL.** Neq. vero ea res obscura est, si quæ in figura priscis illis viris acciderit, diligenter exquirere velimus: sic enim scriptum est, [Eduxit autem Moyses filios Israel de Mari rubro, & duxit eos in desertum Sur, & ambulauerunt tres dies in deserto; nec inueniebant aquam ad bibendum. Venerunt autem in Merran, nec poterant bibere aquam ex Merran; amara enim erat: ideo vocauit nomen loci illius Amaritudinem: & murmurauit populus aduersus Moysen, dicentes, Quid bibemus? Clamauit itaq. Moyses ad Dominum, & ostendit illi Dominus lignum, & iniecit illud in aquam, & dulcis facta est aqua.] Nuper enim ex AEgyptiorum terra profecti filij Israel, cum seruitutis illius, qua sub illorum ditione premebantur, graue iugum & non ferendum abiecessent, ad promissam olim patribus terram, Deo vocante, properabant: ac primus illis occurrit labor ex aquarum inopia, quas vix tandem, postea quam diu laborauerant, repperunt; neque tamen earum vsus vacabat molestia; erant enim amaræ, sicut scriptum est; sed ligni admistione dulces ac suauès factæ sunt, cum beato Moyfi viam, qua id fieret, Deus ostendisset. Cum enim diuina lex nos doceat a seruitute vitiorum extractos Deum sequi, & ex Dæmonum dominatu recedere, sub tentationum labore sudare necesse est; & seuerioris exercitationis laboribus carnis vitia consumendo, atque immites illos motus, qui semper ad voluptatem spectant, non secus ac tetram, & immanem belluam siti & inedia mansuefaciendo, illam laudis coronam adipisci: volentibus enim continentia virtutem tenere, prima nobis pugna aduersus carnem & eius vitia occurrit; neque vnquam alia rarione virtutem quispiam excolere poterit. Igitur sitis illa, quæ priscis illis hominibus in deserto contigit, seuerioris exercitationis laborum figura fuit; & quæ ad corpus pertinent, initia sunt exercitamentorum. Illud enim animaduertas velim, illos non ab initio statim in bellum incidisse: neque enim, qui nuper aduersus vitia fortiter se gerere, ac virtutis munera exequi coeperunt, ab iis statim pugna suscipitur aduersus principatus, & potestates, propterea quod qui exercentur, adhuc parum strenui, neque satis admodum firmi sunt; sed in laboribus aduersus carnem susceptis exercentur; quod Deus laboris molestiam, eorum qui tentantur, habitu, ac facultate metiatur: hocq. illud est, opinor; [Tentatio vos non apprehendit nisi humana: fidelis est autem Deus, qui non permittet vos tentari supra quam potestis; sed faciet cum tentatione etiam exitum, vt possitis sustinere.] Cum vero pro virtute suscepti labores amari admodum sint, a Christo suauès, ac dulces redduntur, qui & dicitur, & est lignum vitæ. Ait autem etiam ipse profecto in scripturis euangelicis, [Si in viridi ligno hæc fecerunt, in arido, quid facient?] se videlicet viride lignum ac florens appellauit. Ostenditur præterea beato Moyfi lignum a Deo: solus enim Pater Filium reuelat, qui cum etiam solus nouit:

[nemo

92 De adoratione in spiritu & veritate

Matth. 11. [nemo namque nouit quis est Filius, nisi Pater.] Igitur per Christum, vitæ lignum, dulcia fiunt, quæ amara sunt, & tolerabilia, quæ minime ferri poterant, & ad vitam vtilia, quæ ex sua natura interitū afferre consueuerant. **PALLAD.** Quonam modo? **CYRILL.** Siquidem verum est, labores, cum amari admodum sint, corpus interimere; animam vero æternæ vitæ participem efficere. Itaque dixit etiam beatus Paulus, [Cum infirmor, tunc potens sum. Et iterum, Etsi enim exterior homo noster corrumpitur, sed interior renouatur de die in diem.] Sed quis tandem velit labores tam acerbos perferre, nisi dulcem habeat spem in Christo? **PALLAD.** Nemo prorsus, opinor. **CYRILL.** Vide igitur (iam enim, Palladi, ea repetere necesse est, quæ a principio diximus,) Israelem in deserto sitientem, & aduersus sapientissimum virum Moysen murmurantem, & tamen in tantam animi abiectionem impune lapsus; neque enim poenas luit, neque diuinæ iræ ultionem sustinuit, quamuis Deus eius criminis reos punire sit solitus. Est namque miseratione dignus ab initio, qui in exercitatione adhuc pro virtute suscepta labitur nonnumquam: at postea nimia illa paruitas animi, & effrenatus, ad absurdas concupiscentias cursus expers est veniæ. Itaque in Numeris de filiis Israel narrant sacræ litteræ, [Et profecti sunt ex monte Dei itinere dierum trium; & arca testamenti Domini præibat illos ad explorandam ipsis requiem: & factum est, dum eleuaretur arca, dixit Moyses, Exurge, Domine, dissipentur inimici tui; fugiant omnes, qui oderunt te. Et dum deponeretur, dixit, Conuerte, Domine, mille myriadas in Israel: & nubes umbram faciebat super illos per diem, cum proficiscerentur e castris: & erat populus murmurans pessime contra Dominum. Et audiuit Dominus & iratus est ira, & succensus est ignis in eos a Domino; & deuorauit partem quandam castrorum. Et clamauit populus ad Moysen, & orauit Moyses ad Dominum, & cessauit ignis; & vocatum est nomen loci illius, Succensus, quia succensus est in eos ignis a Domino.] Et post hæc rursus, [Et profecti ex monte Hor per viam maris rubri, circumierunt terram Edom; & fatigatus est populus in via, & detrahebatur populus aduersus Deū, & contra Moysen dicentes, Cur eduxisti nos de terra Aegypti, vt interficeres nos in deserto? neque enim est panis, neque aqua; & anima nostra perosa est panem hunc inanem. Et immisit Dominus in populum serpentes mortiferos, & mordebant populum; & moriebatur populus multus e filiis Israel.] Vides igitur, quem admodum igni ac serpentibus ille susurrator, & murmurator populus consumptus sit. Proficiscuntur enim illi quidem ex monte Dei, cum illos arca præcederet, & illis requiem quæreret, Moyses quoque oraret, ac deprecaretur, nubes etiam illos contegeret: at illi panem de cælo datum inanem appellantes, plurimum de Deo, ac Moyse conquerebantur. Quam obcausam necessario illi quidem ignis opus effecti sunt; hi serpentium moribus continuo perierunt. **PALLAD.** Sed quidnam in vtroq. Scripturæ loco obseruandum est, quidve est mons Dei? **CYRILL.** Montem Dei, opinor, dicit Sina, in quem ille vniuersorum opifex, ignis specie descendit, ac visus est omni populo, sicut scriptum est, legesq. sanxit rerum agendarum; [constituit enim ibi filiis Israel iustificationes ac iudicia.] Ceterum qui olim illa sanxit, Christus fuit. Itaque leges illas per Moysen datas, sua verba vocat: ait enim, [Amen dico vobis, donec transeat cælum & terra, iota vnum, aut vnus apex non præteribit a Lege, donec omnia fiant: cælum, & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.] Age igitur, historiæ crassitudine relicta, spiritualium sensuum subtilitatem contemplemur. Igitur, qui iam Dei aspectu atque cognitione dignati sunt, splendoremque diuinæ naturæ mentis oculis velut in monte, id est, in suprema

A in suprema, sublimique admodum excellentia conspexerunt, (nam illa Dei gloria ac natura vltra omnia est) qui quodam modo se ipsos Christo per fidem exhibuerunt, & eius verba audierunt, atque obedientiam polliciti sunt, (nam id quoque tum fecit Israel, cum dixit, [Omnia, quæcumque dixit dominus Deus tuus, faciemus, & audiemus]) ij diuina illa prouidentia, quæ iam domesticis conuenit, perfruentur; neque diuinæ erga se curæ, quatenus illis ad salutem sit satis, expertes erunt; ipsum enim habebunt ducem, & propugnato-rem, ac præcurso-rem, qui illis requiem exploret; primus namque Christus propter nos ac pro nobis Satanæ olim victori, se se opposuit, cum ieiunauit, ac tentatus est in deserto, vt nos illum victum, & abiectum, & sub nostris pedibus prostratum videntes, requiem haberemus. Itaque etiam dicebat, [Pæsuram habebitis in mundo: sed confidite, ego vici mundum.] Et iterum, [Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & super omnem potestatem inimici.] Primus propter nos, & pro nobis cum Morte congressus, illius quidem imperium dissoluit, nobis vero requiem prouidit, cum ad immortalitatem nos renouasset. Primus in Paradisum introiuit, cum veluti cohibuit illam versatilem rhomphæam, peccatumque a nobis auertit, quod nos ab ingressu prohibebat: exoluit enim ipse pro nobis debita: & [liuore eius sanati sumus,] sicut scriptum est. Primus ascendit ad Patrem, & Deum, cum superum illum ingressum nobis initiauit, & supernas illas mansiones præparauit: itaque etiam dicebat, [Vadam, & præparabo locum vobis.] Præfigurabatur igitur in arca Christus: extructa enim erat illa ex lignis imputribilibus, diuinamq. legem in se tegebat, quæ est verbum Dei. Videre autem licet illud in Christo mysterium, cum hac quoque re congruere. Deus enim verbum erat in incorruptibili templo. Præibat igitur arca prouisuram filiis Israel requiem: præit etiam nos Christus iis modis, quos modo diximus: ac præterea mediatoris munus implens, aduocatus sit apud Patrem, ac propitiatio pro nobis; vt olim quoque Moyses, qui, dum proficisceretur arca, dicebat, [Exurge, Domine, dissipentur inimici tui, & fugiant omnes, qui oderunt te.] Cum vero deponeretur, [Conuerte, Domine, mille myriadas in Israel.] Cum enim exurrexit ad nos adiuuandos ille Vnigenitus, qui olim Psallentis voce dicebat, [Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus;] tunc ceciderunt hostes, ac fugerunt, qui aduersabatur & aduersus Dei gloriā pugnabant: triumphauit enim in cruce Principatus, & potestates, ac mortuus destruxit principem sæculi huius, sicut scriptum est: ac, posita quodammodo, & ad finem perducta tota dispensatione per resurrectionem ex mortuis, & ascensum in cælum ad Patrem, vniuersam terram conuertit, & mille myriadas suos effecit adoratores: [cum enim, dicebat, exaltatus fuero a terra, omnes traham ad me ipsum.] Igitur illa Moyfi oratio non absurde figura interuentionis Christi fuerit, cum ex humano habitu nobis res præclarissimas a Deo & Patre orat ac postulat. Vt enim beatus Ioannes ait, [Aduocatum habemus apud patrem, Iesum Christum iustum; & ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.] Præterea ipsum habemus protectorem, vt qui in nube adumbrante intelligatur: audiat enim is, qui fide, quam in illum habet, iustificatur, [Per diem sol non vret te, neque luna per noctem.] Dicunt etiam quidam in illa secundum Euangelicam parabolam, distributione mercedis, [Nos portauimus pondus diei, & æstum;] vehementem, nisi fallor, & acré efferatarum voluptatum, aut fortassis etiam tentationum vim ad vrendum, æstum ac diei pondus appellantes: adiutor igitur & protector in salutem factus est nobi Christus. Quicun-

Quicumque igitur posteaquam Dei aspectu dignati sunt, ac diuinas prædicationes audierunt, & per professionem credendi factam, veluti iam dicto se audientes fore polliciti, deinde in peius commutati reprobauerint illum præeuntem ac ducem, Christum inquam, qui illis requiem prouidet, qui vt in mediatoris persona pro illis interuenit, qui vt in figura nubis intelligitur protector; ij aliquando tandem iustissime, suæ ipsorum stultitiæ ratione repetita, sæuas ignibus pœnas luent: hocq. illud est, opinor, quod ipse quoque sapiens vir Paulus dixit, [Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, non amplius pro peccatis relinquitur hostia, sed terribilis quædam expectatio iudicij, & ignis æmulatio, quæ cõsumptura est aduersarios.] PALLAD. Igitur, qui totam dispensationem eam, quæ in Christo intelligitur; peccati culpa reprobauerint, esca ignis erunt. Illa porro murmuratio, vt videtur apostasin significat, & nolle eos ab illo profectam salutem libenter amplecti, quamuis gustauerint Dei gratiam, & rerum iam præteritarum experimentum, pro firmo futurarum pignore teneant. CYRILL. Ita, inquam. Alteri quoque, pusillo animo cum essent, ad eundem modum conquerebantur, & ignauiter aduersus Deum, & Moysem furrabant, panem vacuum appellantes manna illud e cælo datum. Sed a serpentibus perierunt: qui enim ingratitude sua illum omnium hominum Saluatorem ac Redemptorem contemnunt, neque vilo numero libertatis gratiam habent, ac præterea viuificum ipsius verbum, & Spiritus sancti donum vt inutile carpūt, in morsus cruenti serpentis incident. Qui vero in tam graues culpas lapsi non sunt, vna cū nequitia imminens quoq. illi supplicium ac pœnas effugient, & hostes superabunt: super aspidem quippe ac basiliscum ambulabunt, & conculcabunt leonem, & draconem. Conclusum est igitur, & ipsarum rerum gestarum testimonio nobis comprobatum, periculosum esse, qui iam exercitati sunt, ac nonnullam curam atque operam impèderunt, vt e laboribus laudem consequerentur, sed versati iam & assueti ad sudores pro virtute suscipiendos, eos desidia torpere, & ignauiam se deiicere. PALLAD. Conclusum & quidem vere. CYRILL. Afferuabat vero nostra oratio, non modo Deo odiosum esse, & pœnæ obnoxium crimen, murmurare contra Deum; & sic deiicere animum vt ipsa pusillanimitas quædam sit de Conseruatoris benignitate cõquestio atque accusatio, quâuis exigui in medio labores existant, sed etiam æque execrandum esse, remissioem, ac solutiorem vitam quærere; cumque sit in promptu, diuinis muneribus sine culpa frui, & supernis, & Spiritu sancto inspiratis sermonibus enutriri; ad caducas potius voluptates, & impuras carnis cupiditates effrenate ferri: nam res vitiosas præferre, manifesta est optimarum, ac salutarium iniuria; estq. ille animi calculus in primis nefarius, quo terrena, quamuis maximam in se turpitudinem contineant, cælestibus anteponuntur; ac recte hos propemodum lacrymis prosequitur propheta Esaias cum dicit, [Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum; qui dicitis dulce amarum, & amarum dulce; qui ponitis tenebras lucem, & lucem tenebras.] Huiusmodi grauibus culpis irretitos inueniemus filios Israel: postquam enim dederunt suæ murmurationis pœnas, vicino statim, & adiuncto morbo turpissimarum rerum concupiscentia laborauerunt. Nam, cum Dei munera quodammodo respuerent, atque cælestia dona non sine impietate moleste ferrent, necessario aduersum se iudicem commouerunt. Scriptum est enim, [Promiscuus, qui erat in ipsis concupiuit concupiscentiam, & sedentes siebant filij Israel, Quis nos cibabit carnibus? recordati sumus piscium, quos comedebamus in Aegypto gratis, & cucumerum, & porrorum, & ceparum, & alliorum: nunc vero anima nostra arida est; nihil nisi in manna sunt oculi nostri

Heb. 10.

Psal. 90.

Esai. 8.

Num. 11.

li nostri. Et audiuit, inquit, Moyses illos flentes per populos suos, vnumquemque in ianua sua; & iratus est ira Dominus valde, & coram Moysse visum est malum.] An indignum ira diuina crimen, & sanctorum virorum iudicio minime damnandum putas, homines iam exercitados ad eam mollitiem & ignauiam cogitationum peruenisse, vt impotenti cupiditate redeundi ad tam absurdas impuritates laborarent? & tanta intemperantia dissoluti essent, vt pueriliter desererent veluti acrem illum concupiscentiæ impetum non ferentes? PALLAD. Recte ais. CYRILL. Cum vero Moyses æstuaret, & hac de causa grauius anxius esset, atque aperte clamaret, se nunquam populum, qui adeo facile ad vecordiam & apostasim spectaret, solum posse sustinere, viros numero septuaginta, eius curæ socios, & adiutores elegit Deus, quos etiam Sancti Spiritus dono insigniores effecit: (prophetarunt enim in castris) atque ad Moysem ait, [Et populo dices, Sanctificamini in crastinum, & comedetis

carnes quoniam fleuistis ante Dominum dicentes, Quis nos cibabit carnibus? quia bonum nobis est in Aegypto: & dabit Dominus vobis carnes ad comedendum, & comedetis carnes, non vno die comedetis carnes, neque duobus, neque quinque diebus, neque decem diebus, neque viginti diebus, vsque ad mensem dierum comedetis, donec exeat ex naribus vestris, & sit vobis in choleram: quoniam rebelles fuistis Deo, qui est in vobis, & fleuistis coram eo, dicentes, Quid opus erat nobis exire ex Aegypto?] Grauius enim ferebat ille Redemptor Israelem ipsam quoque seruitutem non curare, & Aegypti labores carniū, & olerum pessime olentium desiderio, pro nihilo ducere, Nobis ipsis quoque sæpenumero ardentes, atque acres voluptates persuadent, leuem putare illam sub Diaboli dominatu seruitutem, neque refugiendum, pro corruptibilibus terrenisq. cupiditatibus peccati iugum. Sed tum quoque concessit carnibus vesci non vno, neque decem, sed triginta diebus; quo significatur diuinæ in illos iræ diuturnitas: permittit etiam nunc iis, qui intemperanter ad mundanas voluptates inhiant, vt, si libet carnalibus cupiditatibus, & quidem interdum longiori tempore fruantur; sic enim dicitur tradidisse quosdam in reprobum sensum, vt facerent, quæ non conueniunt. Sed illis cibus ille versus est in choleram: & iis itē, qui carnalia diligunt, & manna illi spirituali, hoc est, verbo Dei res corruptibiles, atque terrenas præferunt, in mortis exitum desinet ille conatus, hocque illud est, opinor, [Qui seminat in carnem, de carne metet corruptionem.] Fortassis autē ab eiusmodi morbo illa leuatio est, [Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis: caro namque militat aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem: hæc enim sibi inuicem aduersantur.] Nam si voluissent Israelitæ putare, ad voluptatem sibi satis esse, quod manna tribueretur, quod est panis angelorum intelligibilis, & figura dulcedinis eius, quæ per Spiritum datur, nunquam perfecissent concupiscentiam carnis, neque corruptionem ex illa messuissent. Notissima vero fuerunt illius populi monumenta: ibi namque, inquit, sepelierunt concupiscentem populum, iuxta illud, [Erunt in visionem omni carni:] & qui illo malo affectus est, populus concupiscens est appellatus, iuxta illud, opinor, quod est de quibusdam dictum, [Quorum gloria in confusione ipsorum:] a peccato enim deducta est eorum appellatio, & misero quodam modo super mortuis sempiterna ignauiae exprobratio, & earum rerum nota, ex quibus condemnabantur, pro titulo quodam inscripta. PALLAD. Ita est. CYRILL. Iis igitur, qui reuera discipuli esse velint, summopere vitanda est illa in laboribus impatientia, & iners murmuratio, & ingrata vani sermonis iactatio, & quod magis, quam cetera, nefarium est, cauendum, ne inquinamenta expetamus ea, quæ de nequitia & carnis cupidi-

Num. 11.

Rom. 1.

Galat. 6.

Galat. 5.

Num. 11.

Esai. 66.

Philip. 3.

Eccl. 2. nis cupiditatibus proficiscuntur: qui enim sic affectus est, vacillat in vtramque partem, & rationis tibiis claudicantes habet: scriptum est enim, [Væ cordibus timidis, & manibus dissolutis, & peccatori ingrediēti per duas semitas.] Oportet autem mea quidem sententia patientiam, & sustinendi tolerantiam in maximis rebus numerantes, meminisse Christi dicentis, [Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me], hoc est, Si quis voluerit meus esse discipulus, eundem cursum passionum, quem ego tenui, alacriter sequatur, ac veluti eandem viam ingrediatur, & diligat: is enim mecum vna requiescet, & simul versabitur: hoc namque nobis ipse petebat a Deo, & Patre, cum diceret, [Volo, vt, vbi sum ego, ibi etiam ipsi mecum sint.] Aliter quoque simul cum Christo sumus, cum ambulamus quidem super terram, non tamen carnaliter, sed spiritualiter conuersamur: &, quod ei placuerit, id pro diuersorio ac requie habere studemus. Habes in Numeris scriptam huius rei figuram, [Et die, inquit, qua statutum est Tabernaculum, textit nubes Tabernaculum, Domum testimonij; & vesperi erat super Tabernaculum velut species ignis vsque mane: ita fiebat semper, nubes tegebat illud die, & species ignis nocte; & cum ascendisset nubes a Tabernaculo, postea promouebant filij Israel; & in loco, vbi steterat nubes, ibi castra collocabant filij Israel: per præceptum Domini castra collocabunt filij Israel, & per præceptum Domini promouebunt: omnes dies, in quibus obumbrat nubes supra Tabernaculum, in castris erunt filij Israel; &, cum produxerit nubes supra Tabernaculum dies plures, custodient filij Israel custodiam Dei, & non promouebunt: & erit, cum texerit nubes dies numero super Tabernaculum, per vocem Domini in castris erunt, & per præceptum Domini promouebunt: & erit cum fuerit nubes a vespere vsque mane & ascenderit nubes mane, & promouebunt die, vel nocte, & ascenderit nubes, promouebunt die, vel mense diei abundante nube, & obumbrante super illud, in castris erunt filij Israel, & non promouebunt; quoniam per præceptum Domini promouebunt: custodiam Domini custodierūt per præceptum Domini in manu Moyfi.] Erecto sancto Tabernaculo in deserto, nubem ait illud impleuisse; deinde simul cum illo proficisci, simulq. sistere filios Israel iussisse Deum, identidem accuratissime profectionum tempora obseruare præcipientem: quo ipso iis, qui desides esse vellent, indicauit periculosam esse eius rei transgressionem. Atque hæc quidem, quod ad historiam pertinet, dicta sunt. Iam vero idem spiritualiter contemplerur. Simul enim atque erectum est, & exortum super terram illud verissimum Tabernaculum, idest, Ecclesia, repletum est gloria Christi: nam, quod vetus illud Tabernaculum opertum est nube, nihil aliud, mea sententia, nisi hoc significat. Sua igitur gloria Christus impleuit Ecclesiam; & iis quidem, qui in incertitia, & errore, tamquam in nocte ac tenebris versantur, ignis instar effulget, spiritualement nimirum illustrationem immittens; iis autem, qui iam illuminati sunt, & quorum in corde spiritualis illuxit dies, a se vmbra protectionemque largitur, ac spirituali rore, idest, supernis & per Spiritum adhibitis consolationibus illos impingat: hoc enim est, quod tamquam ignis specie videtur per noctem, nubis autem specie per diem. Nam adhuc pueris illustratione atque illuminatione opus erat, quæ illos ad Dei cognitionem adduceret: ij vero, qui supra hos erant, iamque per fidem illustrati, protectione, atque auxilio indigebant, vt æstum præsentis vitæ ac pondus diei perferre fortiter possent: nam [omnes, qui volunt pie vivere in Christo, persecutionem patientur.] Porro, discedente nube, Tabernaculum quoque simul proficiscitur; & consistente, simul consistit; & vna cum illo idem

Ioan. 16. A lo idem faciebant filij Israel: Christum enim vbi que sequitur Ecclesia, sancta que illa multitudo credentium ab eo, qui vocat in salutem, nunquam disiungitur. *PALLAD.* Quidnam vero profectionem nostram, atque itineris cessationem, præeunte ac deducente Christo, intellecturi sumus? *CYRILL.* Nul lum est inter hæc Scripturæ verba, mea quidem sententia, discrimen; cum tam hoc ipsum, simul cum nube proficisci, quam illud, simul consistere, figuram veluti quandam ostendat nostræ voluntatis, qua cum Deo esse cupimus: tamen, vt ad intelligentiam, quam maxime fieri poterit subtilem, animum appellamus, illud dicemus, primam quidem profectionem esse, qua ab infidelitate ad fidem, & ab ignorantia ad cognitionem, & ab incertitia illius, qui natura verique Deus est, ad claram eius notitiam, qui vniuersarum rerum & dominus & conditor est, proficiscimur. Profectio autem post hanc modo dictam secunda est, eaq. perutilis, cum a nequitia atque intemperantia eo tendimus, vt iam libeat meliora tum sentire tum facere. Hac præstantior est tertia & gloriosior, cum ex eo statu, cui aliquid desit, ad perfectionem factorum simul & dogmatum transimus. An non paulatim ad augmentum, quod in Christo intelligitur, tendimus, cum proficimus in virum perfectum, & ascendimus in mensuram ætatis plenitudinis eius? Atque hoc illud est fortasse, quod beati Pauli voce nobis canitur, [Eorum, quæ retro sunt, oblitus; in ea vero, quæ ante sunt, extentus, ad destinatum persequor ad brauium supernæ vocationis.] Cum igitur spiritualiter ex ignorantia ad cognitionem, ex incertitia ad scientiam, ex infidelitate ad fidem proficiscimur, ac semper in virtutibus proficimus, nonne in locum ex loco demigramus, & ex certa quadam affectione, aut habitu in alium nos transferentes, iis, qui iter faciunt, nonne quam simillimi quodammodo videmur? *PALLAD.* Intelligo quod dicis. *CYRILL.* Atqui neque vt a nequitia proficiscatur, neque vero vt ad meliora perueniat, & quodammodo diuertat, consequi poterit quisquam, nisi Christo comite ac duce. Itaque sanctis illis discipulis dicebat, [Sine me nihil potestis facere.] Igitur ex eo quod est simul proficisci, nube proficiscente, simulq. cum quiescente quiescere, hoc declarari per ænigma videtur, vna cum Deo esse, & omnia cum illo facere. Verumtamen, inquit, per præceptum Domini promouebunt: & hoc mea sententia significat, qui Christum sequi statuerint, eos etiam sermone, qui ad fortitudinem, atque honestatem, quæ sanctos decet, exhortetur, indigere: ait enim, [Omnia honeste & secundum ordinem fiant.] Eius item rei figura est id, quod consequenter scriptum legimus; sic enim inquit Deus ad Moysem sacrorum interpretem, [Fac tibi duas tubas ductiles; argenteas facies eas, & erunt tibi ad conuocandam Synagogam, & ad castra mouenda: & canes in illis, & congregabitur omnis Synagoga ad portam Tabernaculi testimonij. Quod si in vna cecinerint, venient ad te omnes principes duces Israel: & canetis signum secundum, & proficiscentur castra, quæ tetenderunt ad Orientem: & canetis signum alterum, & promouebunt castra, quæ tetenderunt ad Austrum: & canetis signum tertium, & promouebunt castra, quæ tetenderunt ad Mare: & canetis signum quartum, & promouebunt castra quæ tetenderunt ad Aquilonem: signa canent in promotione eorum: sed, quando congregabitur Synagoga, tuba canetis quidem, sed non signum. Et filij Aaron sacerdotes canent tubis: & erit vobis legitimum sempiternum in generationes vestras.] *PALLAD.* Quid igitur illud tubarum par esse dicimus? quidve signorum differentias? ductiles præterea, & ex argenteo qua de causa fieri iussit? *CYRILL.* Duo quidem tubæ duplex est in Ecclesiis genus ad hortandum accommodatæ prædicationis, quorum alterum ad recta dogmata credentes perducit, ac per-

uerforum hominum sermonem velut adulteratum notat; qualis sermo eorum **A** erat, qui prohibebant nubere, & absurdissime docebant abstinere a cibis, quos Deus creauit, ad percipiendum fidelibus: in his recensuerim etiam Iudæorum doctores; qui id quod erat diuina lege probatum atque sancitum, tamquam scilicet obsoletum esset, abiicientes, neque vlllo numero habentes, in suis doctrinis, humanisq. mandatis discipulos acquiescere iubebant. Alij quoque nonnulli eos circūcidi, qui fide iustificati essent, stulte docebant, vt in aliena carne gloriarentur, vt scriptum est: sed de illis dictum est, [Foris canes, foris mali operarij.] Alterum vero genus ad morum correctionem ducit, & illius in Christo conuersationis viam declarat. Argenteæ sunt porro tubæ: in quo propria metalli natura prædicationis vtriusque splendorem summamq. sinceritatē eleganter ostendit. Tubis vero euocetur, inquit, ad Tabernaculum populus. Prædicatione enim eos, qui velut in priuatis tabernaculis degunt, ad Ecclesias congregamus: quos, vbi conuenerint, etiā hortamur, vt a minus honeste factis ad ea, quæ sanctificatos homines decent, proficiscantur, atque vt a nequitia ad bonos mores quodammodo demigrent, præclare docemus. An vero negari potest, quin prædicatione faciliem obsequentemq. hominem, & illius in Christo vitæ verum amatorem, ad rectam dogmatum sententiam, ac morum correctionem perducatur? **PALLAD.** Ita fateor. **CYRILL.** Igitur duæ sunt tubæ, quæ populum ad Tabernaculum cogunt. Sed si vna tuba cecinerint, inquit, Venient ad te omnes principes duces filiorum Israel. Egent enim, vt opinor, admonitione atque exhortatione illi quoque, qui perfectiore sunt habitu; sed non tanta, quantam requirit cetera multitudo: ob eamque rem alios quidem omnes duæ vix conuocant tubæ, sed eximios vna; sapienti namque pauca sunt satis; & occasionem si acceperit, adiiciet reliquum, iuxta illud, [Da sapienti occasionem, & sapientior erit: notum fac iusto, & adiiciet accipere.] Deinde iussit, vt quatuor darentur signorū differentiæ, quibus castra mouerentur, ac proficiscerentur, qui ad Orientem & Occidentem, Aquilonem & Austrum essent: per hoc igitur arbitror quatuor Euangeliorum libros significari, per quos dogmatum simul ac morum scientia vniuersus orbis imbuitur. Ac si aliud quidpiam excogitandum dicendumq. sit, nihil cunctabimur, & inertiae ac labori utilitatis considerationem præferemus. Nostræ igitur prædicationis quatuor discrimina reperiemus, per quæ vniuersus orbis optimam, ac reuera probatissimam vitæ rationem tenebit; vnum ac primum, quo ad veritatis cognitionem ac luminis diuini susceptionem, vocare consueuimus eos, qui creaturæ potius quam creatori seruiunt, ac stulte ligno dicunt, [Pater meus es tu; & lapidi, Tu me genuisti,] vt prophetæ verbis vtar: iis autem qui iam crediderunt, tria reliqua prædicationis genera apte conuenient; siquidem etiam tria esse vitæ ac conuersationis genera Saluator docuit; dixit enim, iacta illa in terram bonam femina fecisse fructum, vnum quidem centesimum, alterum vero sexagesimum, tertium denique trigessimum. Horum igitur vnicuique genus item est quoddam sermonis maxime conueniens: neque enim recte fecerimus, si legitimis nuptiis coniunctos, ob eamque rem Deo ac mundo diuisos; & eos item, qui præstantissimam ac religiosam vitam, aut aptam sacerdotali muneri susceperunt, iisdem sermonibus nullo discrimine iuuandos putauerimus; sed illis quidem dicemus, [Alligatus es vxori? noli quærere solutionem; solutus es ab vxore? noli quærere vxorem;] & quæcumque alia matrimonio iunctis & sentire conuenit & facere: religiosi autem, & qui seuerioris vitæ asperitatem tolerare decreuerint, [Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiā, libidinem, concupiscentiā malam,] & illud, [Non sunt condignæ **D** passiones

1. Timo. 4.
Galat. 6.
Apoc. 22.
Philip. 3.
Prover. 9.
1. I. I. 1. 1.
Rom. 1.
Hiere. 2.
Matth. 13.
1. Cor. 7.
Coloß. 3.
Rom. 8.

passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis:] iis denique, qui ad sacerdotium vocati fuerint, [Labia sacerdotis custodiant scientiam, & legem exquirent de ore eius;] & quæcumque ad Timotheum scribens iubet vir sapientissimus Paulus. Num igitur hæc, quas e Scripturis attuli narrationes, ab eo, quod deceat, aberrant, & eo detorquentur, quod minime rectum sit? **PALLAD.** Minime vero. **CYRILL.** Illud autem animaduertas velim, Deum iis dumtaxat, qui sacerdotes electi essent, tubarum vsum tribuere; quod populi scilicet doctoribus, & sacerdotibus consecratis assignet, vt opinor, prædicationem, quæ de mysteriis doceat, & ad virtutem expetendam instituat. Itaque ob eam causam, vt ego existimo, dicit Moyse, [Fac tibi duas tubas:] eamq. rem veluti lege confirmans, [Et filij, inquit, Aaron sacerdotes canent tubis; & erit vobis legitimum sempiternum in generationes vestras.] **PALLAD.** Igitur signorum modos, sermonem vnicuique statui bene ac laudabiliter viuentium, apte & accommodate exhibitum accipiemus. Ita simul quoque cum nube promouebimus, simulq. ab itinere cessabimus; hoc est, simul cū Christo spiritualiter ambulabimus, simulq. quiescemus. **CYRILL.** Recte ais. Sic namque sentire persuadet prophetæ quoque dictum, quod sic habet. [Et nunc, Israel, quid dominus Deus exquirat a te, nisi facere iudicium, & diligere misericordiam, & promptum esse ad ambulandum cum domino Deo tuo?] **PALLAD.** Atqui rem quidem esse manifeste præclaram ac plurimi faciendam, & quæ fortitudinis opinionem conciliet, ambulare cum domino Deo, quis neger? Sed tamē illud rursus mihi explices velim, quidnam sit, [Promptum esse.] **CYRILL.** Faciam vero: cur enim negem? Si enim in promptu sit nobis positum, vt quæ Dei sunt & sentiamus, & celeriter faciamus, nihilq. sit, quod prohibeat aut pertrahat in reprobum sensum, hoc illud est, mea quidem sententia, [promptum esse ad ambulandum cum Deo.] **PALLAD.** **C** Quos vero omnino dicimus eos, qui Deum sequi cupiant quidem, non tamen id ex toto animo velint efficere, sed præ ignauia succumbant, & asperarum rerum tolerantiam vitent? **CYRILL.** Qui, cum tardiores sint, & vix eo vsque progrediantur, vt ea sapere velint, quæ Deo placent, non tamen integro, totoq. animo sanctæ conuersationi adhærescunt; qui sui studij, atque alacritatis exiguan partem diuinæ caritati tribuunt, reliquum vero omne perditæ & intemperanter in huius vitæ distractionibus laboribusq. inutilibus acerbisq. curis consumere statuerunt: quorum figuram non absurde tenent filij Ruben, & Gad: scriptum est enim item in Numeris, [Et pecorum multitudo erat filiis Ruben, & filiis Gad, multitudo copiosa valde. Et viderunt regionem Iazer, & regionem Galaad; & erat locus, locus pecoribus; & accedentes filij Ruben, & filij Gad, dixerunt ad Moysen, & Eleazar sacerdotem, & ad principes Synagogæ dicentes; Ataroth, & Debon, & Iazer, & Nambra, & Sebon, & Eleale, & Sabama, & Naua, & Bæan terra, quam dedit Dominus coram filiis Israel, apta est pecoribus pascendis; & seruis tuis sunt pecora. Et dixerunt, Si inuenimus gratiam coram te, detur hæc terra seruis tuis in possessionem, & ne transferas nos trans Iordanem. Et dixit Moyse filiis Gad, & filiis Ruben, Fratres vestri eunt ad bellum, & vos sedebitis hic? & cur peruertitis mētes filiorum Israel, vt non transeant in terram, quam dominus Deus dat ipsis?] Deinde, exprobrata illis parentum contumacia, & iis commemoratis, quæ ea de causa ipsis euenerant; mortui namque sunt, inquit, in deserto, cum Promissionis terram, vt ita dicam, ne aspexissent quidem: infert iterum, [Et ecce surrexistis pro patribus vestris, conspiratio hominum peccatorum, vt adiiciatis adhuc ad iram indignationis Domini aduersus Israel, quia auertimini ab ipso, vt adiiciatis ad-

Malach. 2.
Num. 10.
Mich. 6.
Num. 32.

huc, vt derelinquat is ipsum in deserto, & peccetis in vniuersam congregationem hanc. Et accefferunt ad ipsum & dixerunt, Caulas ouium ædificabimus nobis hic pecoribus nostris, & vrbes impedimentis nostris, & nos armati in primo ordine ante filios Israel, quousque perducamus ipsos in locum ipsorum: & erunt impedimenta nostra in vrbibus muratis propter habitatores terræ; neque reuertemur ad domos nostras, quousque diuidantur filij Israel vnusquisque in possessionem suam, & non amplius possidebimus inter eos a trans Iordanem & vltra; quia recepimus possessiones nostras in loco trans Iordanem in Oriente.] Intelligis pecorum alendorum, & possessionum cura, amoreque erga vxores ac liberos detentos eiusmodi homines nullo modo prorsus transituros fuisse Iordanem, atque adeo ne attingere quidem omnino vllam belli ac pugnæ partem aufuros, neque cum aliis in communionem gloriæ ac speratorum bonorum venire curaturos; cum præcipuum illis & optandum in primis videretur, ibi remanere, ne iniecto quidem, vt ita dicam, in Iordanis fluente pede: sed, exprobrante Moyse, diuinamq. iram vt pertimescerent ac formidarent, admonente, vix tandem pollicentur se vna cum ceteris transituros esse Iordanem, atque cum illis labores in bello atque pugna communicaturos; nõ tamen ea spe tamquam participes possessionum vna futuri sint, quod possessionem trans Iordanem recepissent. Horum persimiles sunt nonnulli, qui, cum præsentis vitæ curis districti sint, totumque cor iis rebus sapiendis, quæ sunt super terram, quodammodo dedicarint, in rebus necessariis vix exiguam curam collocant, & ea quæ Dei sunt, inter seria minime numerant. [Multi namque sunt vocati, pauci vero electi.] Qui igitur, quod ad fidem attinet, inter vocatos censentur, neque tamen etiam inter electos numerantur, quod sint ad voluptatem remissiores; ij nonnumquam vel ad ipsam sancti Baptismatis gratiam tardi sunt ac pigri admodum: horrent autem pro Dei gloria, suæque vtilitatis causa labores tolerare, qui sanctos decent, & vna cum veris Dei seruis persecutionem pati, quamuis tempus id efflagitet: sed, exprobrante illis Dei lege, atque diuina nonnumquam ira eos deterrente, ad salutare Baptisma grauate veniunt, & labores cum electis participant vel vna cum ceteris remissius ieiunando, vel simul zelum assumendo interdum, cum oppugnantur Ecclesiæ: non tamen etiam animum inducunt, vt, quæ in mundo sunt, contemnant; sed ad terrenarum rerum voluptates atque oblectationes, veluti ad attributam sibi possessionem, redeunt: ideoque recte sententiæ amatoribus, & pietatis colendæ studiosis dicebat Christus, [Attendite ne forte grauentur corda vestra curis & sollicitudinibus sæcularibus.] An vero, Palladi, non eam rem perniciosam esse fateris? PALLAD. Quidni fatear? CYRILL. Atqui, si in ea, quæ scripta sunt, acres animi oculos conieceris, mirum in modum huius imaginis pulchritudinem admiraberis. PALLAD. Quonam modo? CYRILL. Qui pecorum alendorum causa, liberorumq. & vxorum, necnon caularum & ædificiorum studio, ignaui ad res præclaras facti sunt, Ruben & Gad fuerunt. PALLAD. Quid vero illud est? CYRILL. Hic enim erat ex Iacob primogenitus, alter ex ancilla Zelpha editus. PALLAD. Verum est. CYRILL. Igitur vocati homines, sunt illi quidem propter fidem primogeniti, hæreditatemq. apud Deum, quod ad gratiam pertinet, eximiam fortiti; sed tamen propter propensam ad res parum honestas voluntatem, non sunt libertatis amatores; eos porro qui fide iustificati sint, Ecclesiam primogenitorum descriptorum in cælis appellatos esse dicimus. Verum is primogenitus minime libertatis amator fuit, sed comes potius ac sodalis eorum, qui seruitutis dedecus non effugerunt. PALLAD. Præclare dicis. CYRILL.

Math. 10.

Luc. 21.

Heb. 12.

A CYRILL. Sed mihi iam, dura oratio subit littus, ac veluti rudentes iacit, repetendum atque rursus commemorandum videtur, oportere ea omnia fortiter aggredi, quæ sunt vtilia, putandumq. labores exercitationē esse virtutis, neq. aliter existimandum, quam Deum esse, qui salutem præstat, quiq. aduersarios, licet multo maioribus viribus, quam nostræ sint irruant, vt vincere possimus, largitur. Nam haud inutiliter insudare, cum pro virtute labores toleramus, docebit Moyse, qui dicit in Deuteronomio, [Et recordaberis totius viæ, per quã duxit te dominus Deus tuus in deserto; vt affligeret te, & tentaret te, & cognita faceret, quæ sunt in corde tuo, si obseruabis madata eius, an nõ.] Neq. vero ille finit nos ignaua formidine laborare, cum suam illam protegentis manum aspiciamus. Itaque rursus ad hunc modum scribit, [Si vero dixeris in mente tua, Maior est numero gens hæc quam ego; quomodo potero exterminare illos? non timebis illos: memoria memor eris eorum omnium, quæ fecit dominus Deus tuus Pharaoni, & omnibus Aegyptiis, tentationum omnium, quas viderunt oculi tui, signorum prodigiorumque magnorum illorum; & manus illius potentis, & brachij excelsi, vt eduxerit te dominus Deus tuus; sic faciet dominus Deus vester omnibus gentibus, quas tu times a facie ipsarum.]

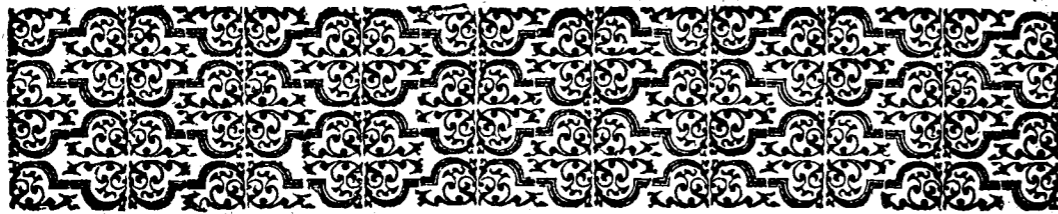
Deut. 8.

Aug.

Deut. 7.

FINIS LIBRI QUINTI.

**SANCTI CYRILLI
ARCHIEPISCOPI
ALEXANDRIAE
DE ADORATIONE IN SPIRITU
ET VERITATE**

LIBER SEXTVS.

*Ei, qui secundum naturam Deus est, soli nos adherere oportere,
& illum ex tota anima, totoq; corde diligere.*

DE Christiana quidem fortitudine roboreq; spirituali dictum est a nobis, ut videtur, Palladi, fatis; quibus vero in rebus hæc a nobis præstari possint, rursus, ut arbitror, circumspicere necesse est. **PALLAD.** Recte dicis. **CYRILL.** Age igitur, mentis oculos circumquaque versemus, iisque in accuratam actionum nostrarum considerationem iniectis, diligenter aspiciamus, quam ingredientiæ viam, clari esse, & illa pro recte honesteq; factis approbatione velut corona quadam ornari possimus: an tibi parum recte sapere videor, qui in his rebus quid probandum sit, discernere velim? **PALLAD.** Prorsus rectissime: nam etiam ipse non negauerim prius ad fortitudinem incitari oportere, atque ita ea esse amplectenda, per quæ clarus esse, rectaq; ad vitam culpa carentem peruenire quisque possit. **CYRILL.** Iam igitur ordiamur. Totius quidem domus firmitas est fundamentum; nauis vero initium carina; eius autem, qui virtutis munus exequi velit, fundamentum ac basis & initium est cognitio veritatis, ac de fide in eum, qui vnus, ac natura & vere Deus est, sincera prædicatio: [nisi enim credideritis, non intelligetis,] inquit sacra scriptura: quod si nihil ex iis, quæ necessaria sunt, intellexerimus, cessare ab opere necesse est, cum recte facere nesciamus. An vero, si quid esse putamus ea recte facere, quæ facere necesse est, non necessarium esse fateris ad laudem assequendam, illam de omnibus rebus agendis inquisitionem? **PALLAD.** Fateor. **CYRILL.** Est igitur fides intelligentiæ nutrix: Intelligentia vero res a nobis agendas examinat. Itaque, cum Israelitis ille vniuersorum Deus legem per Moysen datam, veluti pædagogum quendam sapien-

Esai. 7.

temq;

A temq; rectorem apposuit, tamquam basem quandam & firmum initium, vnus veraq; diuinitatis cognitionem præstruxit; neque enim putabat posse illos ad vitam innocentem puramq; pertingere, aut a Lege, quæ ad res præclaras hortabatur, eorum mores componi, & facile mandatis obsequi, nisi illam in Deum fidem animo suscepissent, quo perinde ac muro præmuniti, voluptatibus, quæ ad ignauiam illos alliciebant, strenue obsisterent. Opus igitur erat, opus erat, inquam, ut illi veteres prius veluti morbum quendam animi deponerent errorem, quo multitudo Deorum colebatur, & fide in eum, qui vnus & natura & vere Deus est, optime confirmarentur; ideoq; ipsis illa prima lex præfulsit, [Ego sum dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, de domo seruitutis; non erunt tibi Dij alij præter me: non facies tibi ipsi idolum, neque vllius rei simulacrum, quæcunque in cælo sunt sursum, & quæcunque in terra deorsum, & quæcunque in aquis sub terra: non adorabis ea, neque seruias illis: ego enim sum dominus Deus tuus, Deus zelotes, reddens peccata patrum in filios, vsque ad tertiam, & quartam generationem iis, qui oderunt me: & faciens misericordiam in millia iis, qui diligunt me, & seruant præcepta mea.] Oportebat enim, ut duris terroribus commouerentur, qui mandato aditum præclusuri erant; ideoque & zelotem se Deum appellat, & peccata parentum liberis imponere se dicit; si tamen similiter atque illi viuere, & cum patriis certare culpis velint: neque enim dicimus in eos, qui nihil deliquerint, peccata parentum redundare; cum disertis verbis testetur Deus, [Non morientur patres pro filiis, neque filij pro patribus: vnusquisque in suo peccato morietur.] Sed, si parentum sententiam liberi sequantur, ac patriæ impietatis fuerint imitatores, peruenit interim ad ipsos quoque Dei indignatio. Ac, si eueniat ex ipsius insita benignitate, ut Deus, qui est super omnia, primis illis remittat pœnas; at certe secundis tandem, aut tertiis commeritam ab initio ac debitam impio generi infert iram. Compulsi igitur eos ad timorem, cum se zelotem Deum appellauit: alia quoque ratione eosdem in fide confirmauit, pollicendo facturum se misericordiam in millia iis, qui se diligerent. His vicinum cognatumque mandatum adiecit; ait enim, [Non accipies nomen domini Dei tui in vanum; non enim infontem habebit Dominus eum, qui accipit nomen eius in vanum.] Hoc nonnulli faciebant, lignis ac lapidibus Dei appellationem tribuendo; & illud nomen, quod est super omne nomen, stulte ad humanæ manus artificium atque operam deiiciendo; de quibus dixit Deus per Esaïæ vocem, [Postquam elegit faber lignum, constituit illud in mensura, & glutine composuit illud ut formam viri, & ut pulchritudinem hominis, ut statueret illud in domo; excidit lignum a silua, quod plantauit Dominus, & imber auxit, ut sit hominibus in combustionem: & accipiens ab illo calefactus est; & accendentes coxerunt panes super ipsis: de reliquo vero fecerunt Deos, & adorant illos.] Et post alia, [Cognoscite, quia cinis est cor eorum, & errant.] Hi accipiunt nomen Domini in vanum. Ceterum, qui iam e Diaboli laqueis exierunt, ac Deum verum cognouerunt, eos censeo non debere ad ineptas intelligentias claudicando labi, neque in hac re degenerem sensum stulte complecti, in eam opinionem adductos, ut alios agnoscant Deos, aut certe arbitrentur omnino quosdam esse, præter eum, qui vnus & verus sit. [Etsi enim dicantur Dij nonnulli, ac Domini, & in cælo & in terra; sed nobis vnus Deus, pater nempe, ex quo omnia, & nos in illum; & vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia; & nos per ipsum; & vnus Spiritus sanctus, in quo omnia, & nos in ipso:] neque enim diuinitatis naturam in solum vnum Deum & Patrem iudaice contrahe-

Exod. 20.

Deut. 24.

Esai. 44.

1. Cor. 8.

1. Cor. 8.

1. Cor. 8.

mus; sed

mus; sed illam quodammodo dilatando in sanctam consubstantialemq. Trinitatem atque tum personarum qualitate, tum hypostasis proprietate distinguendo, in vnum rursus Deum contrahemus, propter eandem trium substantiam; & ipsi seruiemus, ipsumq. adorabimus, inuocando Patrem & Filium ac Spiritum sanctum: [non enim erunt, inquit, Dij alij præter me:] & iterum, [Dominum Deum tuum adorabis, & ipsi soli seruias.] Quoniam vero vnus est Deus, Pater; & vnus Dominus, Filius, & vnus Spiritus sanctus, procedens; neque vnum Deum illum ex vera dominatione pellemus; neque eum, qui vere ac natura Dominus est, excludemus, quo minus sit Deus: nam diuinitatem, quæ secundum naturam est, consequitur omnino dominatio; dominationem rursus veram, diuinitatis gloria. PALLAD. Rectissime a te est ac sapientissime dictum. CYRILL. Vnum igitur Deum agnoscemus, Palladi, neminem omnino cum illo recensimus, impiumq. ac nefarium duplicis animi vitium, vt arrogantia ac superbia plenum longissime a nostro animo abiiciemus, ne aduersus nos ipsos sermo facer inclamet, [Quousque claudicabitis vtroque poplite? aut Baal Baal, aut Deo Deo:] vnus namque moris nos esse oportet, non diuersa sentientes, atque fluctuantes, & ad ea quæ minime conuenit, facillime transeuntes: nam claudicare in vtramque partem, ac fluctuare, mea quidem sententia impium est in primis. Itaq. vetus quoque lex morte mulctat inconstantem; ait enim, [Sacrificans diis, exterminabitur, nisi Domino soli:] nam aduersus diuinam gloriam erigi, & quæ illi ac soli tribuenda sunt, ea quemque, quibus velit, & iis, qui natura dij non sunt, audere largiri, morbi genus est omnium turpissimum, immo vero extremæ impietatis culpa, atque crimen. Ab eiusmodi itaque vitiis eum abesse necesse est, qui vere sincerus sit, & Dei amator: neque solum purgatum cor habere, sed ne fando quidem, e lingua emittere vnquam idoli nomen: scriptum est enim, [Nominis deorum aliorum non memores eritis, neque audietur ex ore vestro:] nam, quæ sentire turpe est, ea loqui non est impunitum: & qui vbique fidei sinceritatem colere decreuerint, eos meminisse oportet beati Pauli, ad hunc modum scribentis, [Impossibile est enim eos, qui semel illuminati sunt, & gustauerunt bonum Dei verbum, virtutesq. sæculi futuri, & prolapsi sunt, rursus renouari ad penitentiam:] nam, qui per sanctum baptismum semel ad cælestis ac diuinæ gratiæ perceptionem perducti sunt, & de resurrectione, ac de Christi regno verum ac vitalem sermonem acceperunt; si ad veterem statum recurrere, morbumq. priorem subire voluerint, fieri non potest, vt secundo baptismo ad purgationem renouentur: non enim illorum infidelitas fidem Dei euacuabit, vt inquit beatus Paulus; neque, propterea quod eam nonnulli contempserunt, ac retro abierunt, ideo diuinæ gratiæ inconstantia notam inuremus; sed poenis potius ille vniuersorum Iudex subiiciet eos, qui parum cauerunt, quo minus in eam impietatem prolaberentur, vt filium Dei conculcarent, & sanguinem testamenti communem putarent, & spiritui gratiæ contumeliam facerent, in quo sanctificati, diuinæque naturæ participes facti erant. Vt enim militem, qui clypeum abiecerit, ac de prælio fugerit, secundis insigniri characteribus non oportet; sed iam puniri, & ignauiæ poenas luere; ad eundem modum, qui in adeo augustam atq. admirabilem gratiam iniurij fuerint, eos non dono secundo spiritus ornari, cū prius illud improbauerint; sed poenis subiici decet. Nam semel illuminatis eam sententiam, eamq. cogitationum firmitatem esse assumendam, vt vnum sciant, qui natura sit Deus, & illos execrentur, qui præter hoc aliud quidpiam suadent; optandumq. in primis ducant, in idola insilire, ac templa disturbare, & gentilium numina nihil esse putent, id quoque veteris legis locus docebit:

A docebit: scriptum est enim in Numeris, [Et locutus est Dominus ad Moysen in Num. 33. occiduis partibus Moab prope Iordanem contra Hiericho dicens, Loquere filiis Israel, & dices ad eos, Vos transitis Iordanem in terram Chanaan, & perdetis omnes habitantes in terra ante faciem vestram, & auferetis speculas eorum, & omnia idola eorum conflata destruetis, & omnes titulos eorum auferetis.] Intelligis igitur iis, qui Iordanem transierint, opus esse vt aras & lucos e medio tollant, eosq. sine cunctatione vna cum idolis ac titulis disturbent: nam huiusmodi pestibus parcere, manifestum est indicium, non satis nos esse confirmatos, neque cor criminis expers Deo consecrasset, aperte de impiis atq. peruersis dicenti, [Non adorabis Deos ipsorum, neque coles eos, non facies iuxta opera eorum, sed destruendo destrues, & conterendo conteres titulos eorum, & seruias domino Deo tuo; & benedicam panem tuum, & vinum tuum, & aquam tuam, & auertam infirmitatem a vobis; non erit infecunda neque sterilis in terra tua, numerum dierum tuorum explebo.] Neque enim est obscurum, quin hominibus bene confirmatis, & ex integra mente vniuersorum Deo deditis, atque eius rei certissimum argumentum præbere studentibus, id ipsum, quod aras & titulos, & ludicra hominum mente corruptorum euertunt, diuina sit illis dona conciliaturum. PALLAD. Verum est. CYRILL. Nam, si manu fabricata simulacra destruxeris, inquit, ac Deo seruiaris mores illorum perosus, [benedicam panem tuum, & vinum tuum, & aquam tuam:] mysticus hic sermo est atque abditus; nam sinceris Dei cultoribus illa Christi mysteriorum communicatio, & sancti baptismatis gratia ad spiritualem benedictionem valet; iis autem, qui duplici sunt adhuc animo, & ad defectionem, & apostasiam spectant, ira & condemnatio & malorum omnium cumulus est illius spiritualis benedictionis perceptio: idq. illud est, vt puto, quod sapiens vir Paulus dixit, [Qui manducat & bibit Christi corpus & sanguinem indigne, iudiciū sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus. Probet autem, inquit, homo se ipsum; & tunc de pane illo edat, & de calice bibat.] Iis igitur, qui vere Dei sunt amatores pro benedictione, inquit, erit illa sanctorum mysteriorum communicatio; & ab infirmitate liberabuntur, id est, ne libenter ei morbo succumbant, qui lædit, & ad ignauiam abducit; neque infecunda, inquit, erit in illis, neque sterilis: fecundissima quippe est omnis Dei amans & sancta anima, & fructibus sanctis, gloria inquam virtutum ornata. PALLAD. Sic se res habet. CYRILL. Quia vero infirmo corde nos esse minime patitur, artificiose ad stabilitatem fidei pietatisq. firmitatem amplectendam conuertit: nonnunquam enim conuenientibus rationibus ad id, quod melius est traducens, idolorum sacrificium adorationemve negligere, immo vero auersari prorsus, vt rem perniciosam iubet; eiusmodi morbum grauissimi criminis, immo vero extremæ impietatis plenum esse demonstrans: nonnunquam vero metum, poenæ inquam formidinem, veluti pædagogum aliquem, atque seuerum custodem, nobis apponens, vndique ad id, quod sibi placet, adducit. Itaque in Deuteronomio inquit beatus Moyses, [Et hæc sunt præcepta & iudicia, quæ seruabitis, vt faciatis in terra, quam dominus Deus patrum vestrorum dat vobis in possessionem, omnibus diebus, quibus vos viuitis super terram. Perditione perdetis omnia loca, in quibus seruiuerunt gentes diis eorum, quæ vos possidebitis, in montibus excelsis, & in collibus, & sub arbore opaca: & euertetis aras eorum, & conteretis titulos eorum, & lucos eorum succidetis, & sculptilia deorum eorum comburetis igni, & perdetis nomen eorum ex loco illo.] Græcorum quidem sapientes & eximij inter ceteros, poetæ vero maxime, Oreadas quasdam, & Hamadryadas nymphas, Dæmonas videlicet,

delicet, appellant. Erant etiam qui, cum locis editioribus suos Deos venerari vellent, aris extructis in montibus, boues immolare studebant; & cum circa formosiores arbores statuas & simulacra Dæmonum constituissent, ouibus cædendis operam dabant. Sed necesse erat, vt ei, qui natura & verus Deus est, subiecti homines, nihil pertimescentes, errantium hominum ludicra demolirentur, & ab illorum moribus longissime recederent: ideoque rursus dicit,

Deut. 12. [Cum vero exterminauerit dominus Deus tuus gentes, ad quas tu ingredieris, vt possideas terram, a facie tua, & possederis eos, & habitaueris in terra ipsorum, caue tibi ipsi, ne studeas sequi eos, postquam exterminati fuerint a facie tua; non exquires Deos eorum, dicens; quomodo faciunt gentes hæc diis suis, sic & ego faciam: non sic facies domino Deo tuo: abominationes enim, quas Dominus odit, fecerunt diis suis: nam etiam filios suos, & filias suas comburunt igni diis suis.] Bene prohibet omnino Legislatoꝝ, ne errantium ritus imitentur; & ab impia illa liberorum cæde recedere iubet; illosq. sanguinis cupidos, & falsi nominis Deos corruptores ac perditores humani generis esse coarguit, qui teterrime, præ sua libidine ipsa quoque necessariæ beneuolentiæ iura contemnant: [creauit enim omnia Deus, vt essent, & salutare sunt generationes mundi, & non est Inferorum regnum in terra: inuidia vero Diaboli mors introiuit in mundum.] Ac diuina quidem voluntas euertit mortem, interitumque destruit, & ea, quæ sunt perire non patitur, creauit enim, vt essent, omnia, sicut scriptum est: qui vero Dæmonum cupiditate tamquam retibus ad errorem pertracti sunt eorum interitum, qui, vt viuerent, sunt editi; eorumque mortem, qui, vt essent, creati sunt, velut condimenta quædam & odoratissima thymiamata Satanæ offerunt. Pulcherrime igitur illorum mores grauissimis criminibus esse plenos ostendit; violariq. apud eos naturam, optabilisq. erga liberos amoris iura conculcari; vt auditorum animum ingenuum, & vitiorum inimicum, ad ea amplectenda, fortiterq. arripienda, quæ ipse vellet ac iuberet, aptissime transferat. Atq. hæc ad illorum impietatem euertendam olim edicta sunt. Supremo præterea supplicio sanxit, si quis confirmatum hominem & qui veritatis cognitionem pie suscepisset, a sententia deducere tentasset: sic enim rursus ait, [Quod si surrexerit in medio tui propheta, vel somnians somnium, & dederit tibi signum aut prodigium; & venerit signum siue prodigium, quod locutus fuerit ad te, dicens, Eamus, & seruiamus diis alienis, quos non nouistis: non audietis verba prophetæ illius, aut eius, qui somniauit somnium; quia tentat vos dominus Deus vester, vt sciat, an diligatis dominum Deum vestrum, ex toto corde vestro, & ex tota anima vestra: post dominum Deum vestrum ambulabitis, & ipsum timebitis, & mandata eius custodietis, & vocem eius audietis, & illi seruietis, & illi adhærebitis; & propheta ille, vel qui somnium somniauit, morietur: locutus est enim, vt abduceret te a domino Deo tuo.] Quam iusta est hæc lex, ac Deo conueniens? Nam si corporum occisoribus omnino mori necesse est secundum leges; quomodo non æquissimum est, vt idem discrimen subeat, qui animo perniciosum errorem inuenerit, & eum qui iuxta Saluatoris ipsius vocem, corpore præstantior est, in perditionis foveas coniecerit? Iustissimum igitur putauit Deus, vt extremo supplicio lueret pœnas deceptor & impostor; eandemq. similiter pœnam aduersus eos constituit, qui leuè mobilemque animum eiusmodi hominibus adhibuissent: cui enim, inquit, effugere licebat; ad veritatem vigilanti animo respicienti, is quam ob causam sponte ad perniciem refugit? [Quod si inuentus fuerit in vna vrbium tuarum, quas dominus Deus tuus dat tibi, vir aut mulier, quæ faciat malum in conspectu domini Dei tui, vt transgrediantur pactum eius, & abeuntes ser-

Deut. 17.

A uerint diis alienis, & adorauerint illos, solem videlicet, aut lunam, aut quemuis alium ornatum cæli, quæ non præcepi tibi, neque annunciata sunt tibi: & inuestigabis diligenter; & ecce verum factum est verbum, & facta est abominatio hæc in Israel: educes hominem illum, seu mulierem illam, qui fecerunt rem hanc malam, & lapidabitis eos lapidibus, & morientur: in duobus testibus, vel in tribus testibus morietur, qui moritur; non morietur in vno teste: & manus, inquit, testium erit super ipsum in primis ad interficiendum eum, & manus totius populi in extremis: & auferetis malum a vobis ipsis.] Dei namque cultu violato misericordia commoueri, minime tutum est; sed in primis periculosum importuno tempore ad mutuæ beneuolentiæ ignauiam emolli: idque illud est, opinor, quod ait Christus, [Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus.] Valeat enim eo tempore pietatis lex, recedat naturalis amoris vis, & ea omnia, quæcunque ad hominum dilectionem

B spectant, & vt ita dicamus, pia duritia colatur Deus. An vero non pium esse censes, qui nullam causam dicere possint, cur defecerint, & in apostasin lapsi sint, eos sine vlla miseratione puniri; quippe qui illam supra omnia gloriam offendant, eumque temere iniuria afficere non vereantur, cui æquum erat stabilitatis studio lætitiæ afferre? PALLAD. Prorsus pium: quidni? CYRILL. Commemorabo autem eius verba, priscis illis hominibus dicentis, [Quid inuenerunt in me patres vestri delicti, quia recesserunt longe a me? & abierunt post vanitates, & vani facti sunt?] Cumque filiorum Israel veluti meram stultitiam demiraretur, ait, [Obstupuit cælum super hoc, & inhorruit extra modum, dicit Dominus; quia duo mala fecit populus meus; me dereliquit fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi lacus contritos, qui non possunt aquam continere.] Eos enim ab omni recto consilio aberrare, haud absurde censuerim, qui discedentes a Dei cultu, creaturæ seruiunt potius, quam creatori

C atque conditori; aut ad turpiorem adhuc errorem delapsi, adorant opera manuum suarum: cum esset perfacile, si recte sapere voluissent, summæ illius & ineffabilis naturæ pulchritudinem contemplari, neque solum ex creatura mundi, sed etiam ex rerum, quæ conditæ sunt, concinnitate principem ac ducem & opificem huius vniuersitatis intelligere. Sed nonnulli e priscis illis hominibus consilium adeo suspiciendum & admirabile respicientes, aurea, vt est apud græcos poetas, pro æreis permutauerunt. Quare, abiecta Dei, qui secundum naturam est, adoratione pueriliter conuersi sunt ad inutilem & vanum idolorum cultum. Itaq. dedecus risu dignum suo capiti asperferunt, suaq. sponte superni auxiliij destitutionem amplexi sunt. Ideoq. dixit Deus, [Vt dedecus furis cum deprehensus fuerit, sic erubescant filij Israel, ipsi, & reges eorum, & principes ipsorum, & sacerdotes eorum, & prophetæ eorum: ligno dixerunt, Pater meus es tu; & lapidi, Tu genuisti me: & verterunt ad me terga, & non

D facies suas: & in tempore malorum suorum dicent, Surge, & salua nos. Et vbi sunt dij, quos fecisti tibi ipsi? Si surgent & saluabunt te in tempore afflictionis tuæ? quia iuxta numerum vrbium tuarum erant dij tui, Iuda; & iuxta numerum viarum Hierusalem, sacrificabant Baal. Cur loquimini ad me? omnes vos impie egistis, & omnes vos inique fecistis in me, dicit Dominus.] PALLAD. Graue reuera crimen, Cyrille. CYRILL. Sed est aliquis, vt opinor, nonnunquam e nostro quoque numero adhuc non admodum confirmatus, qui fucatam ac simulatam erga Christum caritatem sectetur, & ouis quodammodo pellem sibi circumposuerit, nempe vt ad speciem esse Dei amator videatur, cum tetra sit, & immanis bellua, malignus item ac varius, adeo vt domi quidem ac de nocte, latenter inquam, Dæmoniorum culturæ sit deditus; idem tamen,

tamen, vt verisimile est, putet se posse Deum quoque ipsum effugere, & illam **A**
ineffabilis illius naturæ intelligentiam fallere. Facile autem ostendi potest, qui
ita sentiat, eum gentilium quoque stultitia turpiora cogitare: nam græco-
Homer. Il- liad. B. rum sapientibus Sol, qui conditus ac factus est, luminare inquam illud ma-
gnum, & ad hoc ipsum a Deo conditum, iure optimo omnia aspicere & om-
nia exaudire videbatur: putabant enim, quod pro Deo fusciperetur, id di-
uinæ naturæ proprietatibus præditum esse oportere: est autem summæ natu-
Hiere. 23. ræ proprietas, omnia scire atque perspicere. Sed illi quidem ita sentiebant:
ad nos vero Deus olim clamabat, [Deus propinquans ego sum, dicit Domi-
nus, & non Deus de longe: & a me abscondetur aliquid?] nihil enim latere
Psal. 93. potest eum, qui natura vereq. Deus est: idque diuinus Dauid nos docebit di-
cens, [Intelligite, insipientes in populo, & stulti, aliquando sapite: qui plan-
tauit aurem, non audit? & qui finxit oculos, non considerat?] dicebant enim
scilicet nonnulli præ stultitia, [Non videbit Dominus, neque intelliget Deus **B**
Iacob:] an non desipientiæ summæ est dicere, minime eum scire, qui cogniti-
onis tributor sit; ac putare eum non exaudire, qui hunc sensum rebus a se con-
ditis dedit? **PALLAD.** Absurdum omnino. **CYRILL.** Ille igitur so-
lus atque modis omnibus est adorandus dominus Deus, vt Scripturæ tradunt;
Deut. 18. alius vero præter ipsum nullus: scriptum est enim, [Perfectus eris ante domi-
nū Deum tuum.] Porro spiritualis perfectio est firmitas fidei, & integer cultus,
& irreprehensibilis in Deum caritatis pulchritudo. **PALLAD.** Sic sentio.
CYRILL. Num igitur, Palladi, qui minime illi quidem deos alienos aut
certe creaturam potius quam creatorem adorare in animum induxerint; sed
iidem, nescio qua ratione tamen, falsis idola colentium vaticiniis fidem ha-
bent, eos reprehensione atque culpa vacare dicemus? aut eosdem desertorum
crimine liberos pronuntiare, iis tutum esse putabimus, qui vere sincereq. Dei
amatores sint? **PALLAD.** Minime. **CYRILL.** Astrorum quoque præ- **C**
stigiosæ obseruationes & omina, & falsæ diuinationes, & dæmoniacæ dece-
ptiones illis solis, vt opinor, conueniunt, quibus absurdissime placuit igno-
bilem atque execrabilem idolorum cultum in animum admittere. **PAL-
LAD.** Recte dicis: nā diuinus quoque sermo nobis præcipit eiusmodi rerum
Deut. 18. dedecus ac turpitudinē abominari. Sic autem habet, [Cum vero ingressus fue-
ris in terram, quam dominus Deus tuus dat tibi, non disces facere iuxta abo-
minationes gentium illarum: non inuenietur in te lustrans filium suum, aut fi-
liam suam in igne, diuinans diuinationem, & ominans, & augurans, veneficus,
incantans incantationem, Pythonem habens, & portentorum inspector, &
interrogans mortuos: est enim abominatio domino Deo tuo omnis, qui facit
talialia.] Et post alia rursus ait, [Perfectus eris coram domino Deo tuo: gentes hæ,
quas tu possidebis; hæ omina & diuinationes audient: tibi vero non sic dedit
dominus Deus tuus. Prophetam ex fratribus tuis, vt me; excitabit dominus **D**
Deus; ipsum audietis iuxta omnia, quæcunq. petisti a domino Deo tuo in Ho-
reb, in die congregationis.] **CYRILL.** Præclare ais, Palladi: neque enim
sequemur portentorum coniectores, & necromantiæ operam dantes: iam vero
neque volatus auium, tamquam verum aliquid polliceantur, accipiemus,
quamuis dextrorsum ferantur aut sinistrorsum, aut ad occasum vel ad ortū So-
lis: sunt enim hæc extremæ dementiæ: ducem vero ad omnia sequemur Chri-
stum, illum propter nos similem nobis factum, & prophetam; ab ipso accipie-
mus rerum necessariarum cognitionem, ipsiq. affidebimus, ac falsa dæmonio-
rum oracula abiiciemus & contemnemus. Vt enim rebus vniuersis & vitam tri-
buere & ortum dare, secundum naturam ac proprie soli Deo tribuendum est;
sic, vt

A sic, vt opinor, omnium quoque rerum cognitionem habere: est autem eius na-
turæ proprium res futuras manifeste scire, & rerum vniuersarum cognitionem,
in se ipso veluti collectam tenere. An tibi parum sapienter ac vere dicere vide-
mur? **PALLAD.** Immo vero maxime. **CYRILL.** In ipsum igitur pec-
cabimus, & ad illius supremæ gloriæ iniuriam nostrum crimen pertinebit, si
nefariis & impuris spiritibus inesse credemus ea, quibus ille decoratur, & admo-
dum insignis est. Iam enim adeo stulte sentientibus licebit illud suspicari: vi-
tam quoque tribuere posse, atque adeo conditorem esse Satanam, si quæ
omnium præstantissima sunt, & proprie Dei naturæ tribuuntur, non solum
ipsi concedemus, verum etiam natura insita esse dicemus: proprium est porro
atque eximum summæ illius naturæ bonum cognitio rerum futurarum. An
verum non est, quod dico? **PALLAD.** Et quidem maxime: ait enim qui-
busdam per Esaiaæ vocem, qui ea quæ Dei sunt, ad creaturam deferrent, [me- **E/sai. 46.**
B mentote horum, & ingemiscite, pænitentiam agite, qui erratis; & redite cor-
de, & mementote priorum a sæculo, quia ego sum Deus, & non est alius præ-
ter me, annuncians prius extrema, antequā fiant, & simul completa sint, & dixi,
Omne consilium meum stabit; & omnia, quæ decreui, faciam.] Vt enim osten-
deret, non esse alterum præter se natura ac vere Deum, auditoribus illud tam-
quam indicium attulit, nempe annunciare se posse extrema, priusquam fie-
rent. **CYRILL.** Præclare ais, Palladi. Sed velim, vt adhuc diligenter ve-
ritatem dispiciamus, atque illud consideremus, qua ratione, si omnino inter
eos censetur, qui recte & euangelice viuere volunt, falsarum diuinationum
assentationes sequamur; & cum ita simus intenti, tamquam ab illis aliquid
vere dicatur, quomodo non Saluatoris nostri vocem de mendacio condemne-
mus: dixit enim profecto arrogantibus superbisq. Iudæis, [Vos ex patre ve- **Ioan. 8.**
stro Diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere; ille homicida fuit
C ab initio, & in veritate non stetit; quia non est veritas in ipso: cum loquitur
mendacium, ex propriis loquitur; quia mendax est ipse, & pater eius.] Quo-
modo igitur, qui mendax est, verax erit vnquam? aut quomodo non omni
ex parte mendax, qui in veritate non stetit? Nonne igitur iam, Palladi, cui-
uis manifestum erit, si Dæmoniorum vocibus veritatem tribuemus, fore vt
de mendacio Christum condemnemus, & mentiri veritatem dicamus? **PAL-
LAD.** Haud longe aberimus. **CYRILL.** Quinetiam (nam illud quoque
iis quæ dicta sunt, adiiciam) a Christo didicimus, impurorum spirituum ver-
ba non admittere, ne si velint quidem interdum inaccessam sibi & insuetam af-
ferre veritatem. **PALLAD.** Quomodo istud asseris? **CYRILL.** An ve-
ro minime aduertis sanctos Euangelistas, qui scripserunt Dæmonia ad Chri-
stum accessisse clara & maxima voce clamantia, [Sine; quid nobis & tibi, Ie- **Mar. 1.**
su Nazarene? venisti ante tempus perdere nos: scio, quod sis sanctus Dei: ille au-
D tē increpans, inquit, non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum.]
Atqui qua de causa, (merito enim dubitarit aliquis) illos, cum verum procla-
marent, increpauit Christus? Sed nimirum res gesta nobis utilis futura erat: hæc
enim re docemur, illorum verbis, etiam si ipsam prædicare velint veritatem,
& ea dicere, quæ sunt euidenter vera, non debere niti; nam interdum veris
inferentes falsa, nocent audientibus, non dissimili ratione, vt mihi quidem vi-
detur, ac nonnullos facere videmus, qui mellis admistione sensum amariorum
rerum auferunt, & dulcium infusione volunt eorum, quæ insuauia sunt, laten-
ter gustū eripere. **PALLAD.** Est igitur omnino periculosum imposturis diui-
natorū additū esse. **CYRILL.** Id quidē a Deo mortē mulctatur, & inter pes-
sima crimina recensetur: sic enim ait in Leuitico, [Et anima, quæ secuta fuerit **Leuit. 20.**
pythonis

pythonis spiritum habentes, & incantatores, vt fornicetur post ipsos, obfirmabo faciem meam aduersus animam illam, & perdam illam ex populo suo: & sancti eritis, quia ego sanctus sum dominus Deus vester.] Et post alia rursum, [Et vir aut mulier, quicumque ex ipsis fuerit pythonis spiritum habens, aut incantator, morte moriatur, & lapidibus lapidabitis eos: rei sunt.] Interdixit enim primum, ne qui fallaces diuinationes ex astrorum aut mortuorum obseruatione sequerentur, alienissimam esse eam rem a sancta conuersatione afferens; & ab iis, qui Deo dediti essent, maxime abhorrere: deinde aduersus alteros extremum supplicium constituit, ac reos esse inquit, non permittens, qui ad hoc scelus progressi essent, vt laqueus mortis fierent, & rete animarum innocentium, & perditionis hostium, & Inferorum profundum, & quæ non huius generis pestis? vt iis a nobis misericordia tribuatur. Illud autem sapienter ac vere intelligi puto, hanc adeo acerbam, & quæ omnia mala superet, poenam non esse in eos a Deo constitutam, qui & scire & effari ceteris futura possunt, & de futuris rebus non nihil vere prædicere: neque enim veritatis sermo punitur; sed mentiri est execrabile: quod, si quis facere, idque tamquam Deo auctore deprehendatur, is in ipsam proculdubio naturam ineffabilem coniecit calumniam; itaque cum ipsi veritati mendacium, tamquam rem, quæ ad illam pertineret, tribuerit, pares criminibus poenas dabit, & in perditionem abibit: neque enim Scriptura iis, qui ex Deo futura prædicunt, poenas constituit. absit: excipiat enim a poena ille sanctorum prophetarum ordo: sed iis, qui illa tamquam ex Deo sint, fingunt; quod prædicendi munus ne a mendacio quidem liberum faciant. Itaque, quia, cum a veritate non acceperint, loquuntur quæ volunt ex se ipsis, ideo peccant. PALLAD. Num igitur in hoc dignoscemus, vtrum Deus sit, qui responsa dederit, an illi ex se ipsis loquantur? CYRILL. Et quidem maxime: nam id quoque nobis diuina lex, iam persuadebit: sic enim dixit Deus in Deuteronomio, [Quod si dixerit quispiam in corde, Quomodo cognoscemus verbum, quod Dominus non est locutus? quæcunque locutus fuerit ille propheta in nomine Domini, id autem nec factum fuerit, neque contigerit, hoc est verbum, quod non est locutus Dominus; in impietate locutus est ille propheta: non abstinebitis ab illo.] Intelligis ex rerum prædictarum frustratione certissimum argumentum sumi, quod non ex Deo quippiam prædictum sit: veritatis enim amica est veritas. Huiusmodi quiddam etiam per Hieremiæ vocem ait, [Deus propinquans ego sum, dicit Dominus, & non Deus de longe: si abscondetur homo in occultis, & ego non videbo eum? nonne cælum & terram ego impleo? dicit Dominus. Audiui quæ loquuntur prophetæ, quæ prophetant in nomine meo falsa.] Deinde, accusatione graui diuinas leges contemnentium interiecta, quæ prædictiones ex Deo sint, quæve non sint, tamquam euidentis indicium affert, ipsam nempe veritatem: ait enim iterum, [Propheta, in quo est somnium, narret somnium suum, & in quo est verbum meum in veritate.] Nam, si quid visum fuerit a veritate discrepare, illud ipsum continuo suum parentem atque auctorem esse mendacem prodet, & a suo corde loquentem non ex ore Domini, sicut scriptum est. PALLAD. Placetne aliquid, quod necessario sit quærendum, proponamus; an id missum faciamus, ac potius pergamus, quo nos tua duxerit oratio? CYRILL. Atqui, Palladi, quæ ad vtilitatem necessaria sunt, non in minimis ducimus: itaque minus libere, siquid videatur, proferre; equidem reprehendendum putem; idque iure optimo: quamobrem nihil veritus dic, si quid velis. PALLADIVS. Si non ab ore Domini loquuntur nonnulli; sed eructant, vt ais, de corde suo; quonam igitur modo sanctum Samuelem, quamuis iam mortuum

atuum Pythonissa illa mulier ad Saul produxit, qui illi rerum futurarum exitum exponeret? hæc enim sic esse gesta, neque aliter accidisse, quidam putant. CYRILL. Num tu quoque non ita se rem habere putas, in eo que rectius existimas; an ridicule iusti viri animam reuera coactam esse dicis; & muliercula vocante venisse? PALLAD. Equidem compertum non habeo, quid dicam; sed, nisi fallor, quid verum sit, declarabit inquisitio. CYRILL. Recte dicis. Igitur illud ante alia diligenter interim inuestigemus, vtrum Dei munere hæc portenta edant atque efficiant, qui huiusmodi rebus student, an malorum spirituum opera. PALLADIVS. Quis vero ad tam ineptas cogitationes perueniat, vt arbitretur Dei opera portenta hæc edere necromantas & pythones, & incantatores? nam contra commemorabo legem, quæ supplicium extremum decernit, quisquis hæc facere ausus fuerit. Atqui quomodo non dementia sit cogitare, eum, qui capit condempnetur, Deo non displicere? neque enim ille cum suis legibus pugnare censendus est. CYRILLVS. Optime ratiocinaris. Iam vero isto modo sanctorum virorum animas, quæ e corporibus excefferunt, contemptas esse putabimus, neque vlllo numero haberi, atque adeo in eas miserias peruenire, vt etiam nequam spiritibus subiectæ sint, & inuitæ sequantur eos, quocunque illi voluerint, nullo negotio circumferentes. Atqui Ioannes ille sapiens, qui Apocalypsis libellum conscripsit, qui patrum iudicio comprobatus est, sanctorum animas sub ipso Dei altari se conspexisse, aperte confirmat: quod si eas ex illis quoque supernis mansionibus trahunt, & de sacratissimis locis deferunt secure, nemine prohibente, primum omnibus quidem Dæmoniis est in cælum accessus; deinde iisdem patet, vt consequens est, Paradisi ianua: cedit præterea flammea illa rhomphæa: sic enim consequi videtur, neque ingressum atque exitum illis modo liberum præbet; sed licet eis etiam, si libeat, aliquos eo ingressos educere: nonne ergo hoc est, spem, quam in Christo habemus, irridere? & miserrimam esse ostendere admirabilium virorum vitam? PALLAD. Ita videtur. CYRILL. Sed id quidem minime obscurum est. Quomodo autem melius erat beato Paulo resolui, & esse cum Christo? nam, si postea quam e terrenis rebus excefferimus, & cum Christo fuerimus, aduersariis spiritibus subiiciendi sumus, exinanita est fides, vt scriptum est; ac versari in corpore, quam esse cum Christo, quiuis opinor, longe præstantius esse posthac iudicabit; & quod hoc ipso quoque sit minus ferendum, si, cum adhuc in hac vita versamur, subiecti minime sumus Diaboli cupiditatibus, sed calcamus potius super serpentes & scorpiones, & super omnem potestatem inimici, iuxta Saluatoris nostri vocem; ergo, vbi cum Christo fuerimus, quomodo peiore condicione futuri sumus? quomodo etiam verax erit ipse, cum dicit, [Oves meæ vocem meam audiunt; & ego cognosco eas; & sequuntur me; & ego vitam æternam do eis; & non peribunt in æternum; & non rapiet eas quisquam de manu mea: pater meus, qui dedit mihi, omnibus maior est; & nemo potest rapere ex manu patris mei?] Decepit etiam scilicet pietatis in Christum athletas beatissimus Petrus, cum ad hunc modum scripsit, [Itaque & ij, qui patiuntur secundum voluntatem Dei, fideli creatori commendent animas suas:] quod si Deo commendatam animam cogit Satanas, agitq. ac fert, quocunque pro tempore voluerit, quomodo ille sanctorum protector, qui vnus cuiusq. spiritum veluti depositum commendatum accepit, fidelis intelligi poterit? Deliramenta igitur sunt hæc, immo vero stupor immanis, putare prophetæ animam reuera frigidis scelestissimæ mulierculæ carminibus ex attributis sibi sedibus esse detractam. PALLAD.

Quenam igitur fuerit rerum, quas considerandas proposuimus, explicatio? **A** nam hæc adeo turpia ne simplicibus quidem, vt ita dicam, cogitationibus admittenda cenſeo. **CYRILL.** Propositis prius sacræ ſcripturæ verbis, tum quæ animo occurrunt, exponemus; & vbiq. decorum diligenter retinebimus.

1. Reg. 28. Ea ſic habent, [Et Samuel mortuus eſt; & planxerunt eum vniuerſus Iſrael; & ſepeliunt eum in Armathaim, ciuitate eius: & Saul abſtulit pythonicos, & cognitores a terra. Et congregantur Allophyli, & veniunt & caſtrametantur in Sonam; & congregat Saul omnem hominem Iſrael, & caſtrametantur in Gelboe. Et vidit Saul caſtra Allophylorum, & timuit, & conſternatum eſt cor eius valde: & conſuluit Saul per Dominum, & non reſpondit ei Dominus per ſomnia neque in manifeſtis, neque in prophetis. Et dixit Saul ſeruis ſuis, **Quærite mihi mulierem pythoniſſam, & ibo ad illam, & quæram per illam.** Et dixerunt ſerui eius ad eum, Ecce mulier pythoniſſa eſt in Aendor. Et cooperatus eſt Saul, & induit ſe veſtibus aliis, & vadit ipſe & duo viri cum ipſo ad **B** mulierem nocte; & dixit illi, Diuina mihi in Pythone, & euoca ad me quemcunq. dixerō tibi. Et dixit mulier ad illum, Ecce iam tu noſti quæcunq. fecit Saul, qui exterminauit pythonicos, & cognitores de terra: & cur tu inſidiaris animæ meæ, vt occidas eam? Et iurauit illi Saul dicens, Viuit Dominus, ſi eueniet tibi mali quidquam in verbo hoc. Et dixit mulier Sauli, Quem exci-
tabo tibi? Et dixit, Samuelem excita mihi. Et vidit mulier Samuelem, & exclamauit voce magna, & dixit mulier ad Saul, Cur decepiſti me? & tu es Saul. Et dixit illi rex, Ne timeas; dic quem videris. Et dixit illi, Deos vidi aſcendentes e terra. Et dixit ad illam, Quid cognouiſti? Et dixit illi, Virum rectum aſcendentem de terra, & hic amiſtus diploide. Et cognouit Saul, quod Samuel eſſet hic, & inclinauit ſe in faciem ſuam in terram, & adorauit eum. Et dixit Samuel, Cur inquietaviſti me, vt aſcenderem? Et dixit Saul, Coarctor valde; & Allophyli bellum gerunt aduerſum me; & Deus receſſit a me, & non exaudiuit me adhuc neque in manu prophetarum, neque per ſomnia; & nunc vocaui te, vt indices mihi, quid faciam. Et dixit Samuel; Cur interrogas me? **C** & Dominus receſſit a te, & abiit ad proximum tuum: & fecit tibi Dominus, ſicut locutus eſt in manu mea; & diſcindet Dominus regnū de manu tua, & dabit illud proximo tuo Dauid; quia non audiſti vocem Domini, & non impleſti iram indignationis eius in Amalec: propter hoc verbum fecit tibi Dominus in die hac; & tradet Dominus Iſrael tecum in manus Allophylorum: & cras tu, & filij tui tecum cadent, & caſtra Iſrael dabit Dominus in manus Allophylorum.] Num igitur poſthac dubitare poteris, quin Saul ſua ſententia condemnatus, extabu-
erit? nam, cum eorum vires ad pugnandum, qui aduerſum ſe congregati fuerāt, pertimeſceret, quæſiuit a Deo diſcere quid euenturū eſſet: illo autem tacente, & nihil reuelante, ad eius offenſam, qui tacere ſtatuerat, conuertitur. Itaque ad mulierem necromantiæ operam dantem pergit; quam-
uis ipſe cognitores ſuſtuliffet; cognitores autem dico, qui ſe exiſtimant futura cognoscere. Deinde inquit, Excita mihi Samuelem; non quod ea vis carminum vel magicæ artis eſſet, vt Sancti viri animam euocare poſſet: ſed quod ſemper diuinantes huiusmodi voce vtantur. Audiui autem eos occultis quibusdam verbis illicere Dæmonia; & aqua incantanda, ſimulacra & vmbraſ & tamquam in ſpeculo formas quaſdam conſpicari, Dæmoniis videlicet eorum figuras apte fingentibus, qui euocari dicuntur. Itaque dixit primum illa mulier, Video deos aſcendentes a terra: deinde [Et vidit, inquit, mulier Samuelem.] Nihil vero prohibet, vmbraſ viſam fuiſſe atque ſimulacrum perſimili beato Samueli figura Dæmoniorum opera eſſe formatum. Quod ſi quis putet euocatam

A euocatam reuera fuiſſe prophetæ animam, & mulieris verbis tribuerit veritatem; ergo, quia eadem dixit, deos e terra aſcendentes ſe vidiffi, non diuinandi conſuetudini condonet falſitatem; ſed reuera deos eſſe putet quosdam eiufmodi ordinis, qui exiſtant e terra; cum ille, qui ſecundum naturam Deus eſt, vnus ſit ac ſolus. **PALLAD.** Eſt quidem a te recte dictum: ceterum dicit fortasſe quiſpiam, Atqui vera dixit, Saule quæ futura eſſent, ſciſcitante: non eſt autem a nobis exigua orationis pars in eo conſumpta, vt probaremus, non ineſſe in impuris ſpiritibus veritatem. **CYRILL.** Non inquam: neq. enim componi atque coagmentari ſimul poſſunt lux & tenebræ, Chriſtus & Belial: verum irritantibus ac ſæpe offendentibus reuelat futura Deus, interdum etiam per quos minime conuenit, inſonantibus humano animo ſanctis Angelis ea, quæ ſi ij didicerint, qui curioſe ſciſcitantur, admodum intabefcent; eaque prænotione veluti quibusdam iræ ac pœnarum ſibi imminentium primitiis tor-
B quebuntur. In ſanctis enim prophetis reſident, eiſque communicantur plerunque non triſtia ſolum, & quibus mærare & in luctu iacere quiſpiam poſſit; ſed etiam quæcunq. nonnullis lætitiæ & iucunditati futura ſunt: impiis autem ac nefarijs diuinationum ſtudioſis Deus mala, quæ ipſis euentura ſunt, aperit. **PALLAD.** Quomodo autem, aut vnde hæc probari poterunt. **CYRILL.** Ab ipſis litteris ſacris; nam, quæ priſcis illis hominibus acciderunt, ſcripta ſunt, vt figura nobis eſſent & modus, quo myſtice imbueremur. An ignoras Balac filium Sephor, illum Moabitarum & Madianitarum tyrannum, cum fortem & inuictam Iſraelis multitudinem pertimeſceret, ac breui ſe cum ceteris gentibus ſimul periturum exiſtimaret, mercede pacta conduxiffi Balaam? [veni, inquit, & maledic Iſraeli: cumque veniſſent nunciij, **Num. 22.** Diuerſamini, inquit, hic nocte hac; & reſpondebo vobis quicquid dixerit Dominus ad me.] Cumq. frigida, & a Dæmoniis immiſſa ſomnia quæreret, & quæ ex carminibus & magicis artibus ſibi contingere ſolebant, ſperaret, **C** Dominum dixit ſecum locuturum: Deum enim ſe inuocare ſimulabat. Quamuis autem ſacræ litteræ conſuetis incantamentorum vocibus vtantur; non tamen ſapienter exiſtimabimus eum, qui natura, & vere Deus eſt, velut ex caritate profanorum hominum animis immittere veritatem, & cum homine ſcleratiſſimo, & mago & idolis dedito colloqui. Verum tamen [venit, inquit, Deus ad Balaam, & dixit illi, Quid homines iſti penes te?] eoque cauſam aduentus eorum exponente, [Dixit, inquit, Dominus ad Balaam, Ne eas cum illis, neque maledicas populo: eſt enim benedictus.] Ecce iam aperte beatus Angelus ex perſona Dei deceptorem illum, atque nugatorem magum auertit, ne maledicere audeat illi, qui ſit a Deo benedictus, neque diuinis decretis opponat humani infelicisq. conſilij commenta: non quod illa maledictio officere ali quid poſſet; ſed vt aperte ac manifeſte, qui in eiufmodi ſpem ſtulte adductus eſſet, per illum quoque certior fieret, nunquam fore, vt a Moabitis vel Madianitis Iſrael expugnaretur, cui protector eſſet, ac propugnator Deus, qui populum benedictum, ſibiq. deditum ſua benignitate muniret. Atque hæc quidem beatus Angelus & dixit, & facere præcepit. Sed, poſteaquam promiſſis muneribus ad eundem ille vates illectus eſt, quod fortasſe vires ſibi reuera non defuturas opinaretur, abire quidem permiſit Angelus; ſed in media conſpectus eſt via fulgenti gladio: in quo manifeſte docuit, eum, ſi maledicere vellet iis, qui benedicti erant, bellum & aduerſum Deum, & aduerſum Angelos ſuſcepturum, Poſteaquam vero ad Madianitam peruenit, aras extruxit, & boves immolare iuſſit, prophetaq. iam factus eſt, non qualis ante ſolebat, falſus, ſed vi diuina, & ineffabili præter ſpem in contrarium eſt conuerſus: non enim

Num. 24. maledixit, sed benedixit potius Israeli, & in acerbos dolores coniecit Balac; sic namque scriptum est, [Indignatus est Balac aduersus Balaam, & complodit manus suas, & dixit Balac ad Balaam, Vt malediceres inimico meo vocauite; & ecce benedicens benedixisti eum tertio. Et dixit Balaam ad Balac, Nonne etiam nuntiis tuis, quos misisti ad me, locutus sum dicens, Si mihi dederit Balac plenam domum suam argento & auro, non potero præterire verbum Domini, vt faciam ipsi bonum aut malum a me ipso? quæcunque dixerit mihi Deus, hæc dicam.] Consueuerunt enim falsi diuinatores iis quoque fallacibus vti vocibus, ac simulare se sciscitantibus verum omnino responsuros. Sic igitur habeto, verum loqui, esse ab incantatorum & magorum arte profus alienum: fieri autem interdum, vt a Deo veritas adiungatur, vt nefariorum hominum animi prædictione rerum futurarum vehementer æstuent. **PALLAD.** Assentior. **CYRILL.** Nam odisse Deum huiusmodi siue magicas disciplinas, siue temere fusas voces, easq. dissoluere, liquere poterit ex eius verbis, cum dicit, [Ego dominus Deus:] & adhæc præterea, [Quis alius dissipabit signa pythorum, & diuinationes de corde, conuertens prudentes retrorsum, & consilium eorum stultum faciens? & confirmans verba pueri sui, & sententiam nuntiorum suorum veram comprobans?] diuinationes enim de corde iactatas vanas ac mendaces ostendit; sed pueri sui, id est, Christi, omnia verba confirmat: sententiam porro nuntiorum suorum, id autem est, quæcunque voluerint loqui fidei, quæ in eum habetur, præcones, hæc omnino veritatis esse plena demonstrat, cum illis signis atque prodigiis attestetur, & aliis Spiritus sancti operationibus. Dixit etiam rursus, cum quibusdam facta, quæ Dei lege improbantur exprobraret, [Sta igitur in incantationibus tuis, & in multis veneficiis tuis, quæ didicisti a iuuentute tua; si poteris iuuari; laborasti in consiliis tuis: stent & saluent te astrologi cæli, qui contemplantur stellas; annuncient tibi, quid venturum sit in te.] Vides igitur quomodo risu dignam & profus inutilem, illam execrabilem ex astrorum obseruatione diuinationem coarguit Deus. Ipsi vero & quidem soli conuenire veritatem, qua prædicuntur ea, quæ certo euentura sperantur, ex eo agnosce, quod per Esaiæ vocem loquitur, [Recordamini horum, & ingemiscite; penitentiam agite, qui erratis; conuertimini corde, & recordamini priorum a sæculo, quia ego sum Deus, & non est præter me; qui annuncio prius nouissima, antequam fiant, & simul consummata sint. Et dixi, Omne meum consilium stabit; & omnia, quæcunque decreui, faciam.] Soli igitur Deo, qui est supra omnia, a nobis est tribuendum, futura tum plane scire, tum vero posse certe prædicere: nugæ vero futiles, & aniles fabellæ, fallaciæ quoque ac præstigiæ sunt, quæ ab aliis proficiscuntur: qui cum sint mente corrupta, de corde suo loquuntur, vt scriptum est; & ex falsitate parandæ pecuniæ occasionem quærunt. **PALLAD.** Verum est; sic enim se res habet profus. **CYRILL.** Ab hac igitur quoque re abstinemus; & relicta peruersa via, per rectam incedemus; ac Deo semper eodem modo innitemur, & sanctorum hominum vocibus veritatem tribuimus. **PALLAD.** Et quidem maxime. **CYRILL.** Quid non illud quoque præterea execrandum putabimus, partemq. esse dicemus gentilium impietatis; igni & aqua purgari scilicet, & aliis quibusdā eiusmodi? **PALLAD.** Maxime vero. Itaque diuina lex dixit, [Non inuenietur in te purgans filium suum, aut filiam suam igni.] **CYRILL.** Quam recte lex nobis ista pronunciauit, & ne fierent, prohibuit? est enim ea res, vt opinor, temeritatis plena, & rationis optimæ ac sapientis experta: quam enim vtilitatem afferre nobis possit ignis natura? quomodo etiā faces in orbem agitata eū, qui peccarit, liberare?

A liberare? Aeris quidem, aut alterius eiusmodi materiæ fordes excoquit vis ignis; mentis autem aut animæ impuritatem quonammodo consumat? nonne igitur hæc ridicula sunt, & vanarum cogitationum commenta? **PALLAD.** Ita profus. **CYRILL.** Libentissime autem iis, qui inter Græcos egregij habentur, quique huiusmodi turpia instituta & inuenerunt, & aliis tradiderunt, equidem dixerim, Quod vestrum est consilium? vos, præstantes viri, ac sapientes, appello, cum Tityum illum, quem ortum ex terra dicitis, apud Inferos torquetis, & vultures adhibetis, qui tamquam coniuuæ iecore pascantur, quod mulieris speciem admiratus, libidinis morbo laborarit? Tantalum autem lapidem imminere dicitis, eumque intemperantis linguæ pœnas dare, pueris fabulosæ traditis? rotæ quoque diurnis, ac perpetuo circumactis conuersionibus Ixionem alligatis, & in ea pœnas luere dicitis fallaciæ illius, quæ vestris diis minime displicuit: vos ipsos vero ac ceteros quamuis grauissimis turpissimisq. malis teneamini, igni ac ramis liberatis, vt ipsi opinamini; & perditissimis hominibus criminum ablutionem conceditis? Tityo vero, quæso te, & iis, quos modo nominavi, ignis penuria fortasse adeo acerbis pœnas imposuit? Atqui ille vestra opinione furacissimus, qui ignem ad homines derulit, Prometheus dico, si vllus omnino etiam ille fuit, ignis vsum adeptus est; & quidem ante alios: tamen ipsum quoque vinculis adeo firmis, vt rumpi non possint, innexum esse, vestræ fabulæ canunt: quin etiam vncis vnguibus vultures aduolasse dicunt, sicut Tityo quoque, videlicet tetros & immanes vltos. Date igitur date, vt igni purgari possint non illi solum, sed si qui vestrum aut in aliorum hominum filias aut vxores insanierint, eaque admiserint, quæ fas non est; liceat iis quoque per ignem a culpa liberatis, non solum a turpibus factis, verum etiam a forensibus iudiciis emergere. Ceterum in aliis illico iudicia & accusationes, & legum seueritas vindicte nequitie incitata fertur & vibrat; vos ipsos autem, quamuis turpissimam ac pessime olentem vitam sequamini, tamen frigidis ac puerilibus ludicris decepti, omnem labem putatis abstergere, & ministros ad eam rem sumitis, homines omnium scelestissimos, qui simul cum habitu sermonem quoque virilem abiicientes, ad mulierum affectus ac mores, corpora sensusque deiiciunt. Quo tandem modo, qui eiusmodi est, scelera expiabit? sic enim affecti, simile quiddam facietis, ac si quis, cum se velit vnguentis perfundere, cœno foetidissimo oblitus, perfecisse se putet, & quidem optime, quod cogitarat. **PALLADIVS.** Recte ais: nam tibi equidem vera dicenti assentior. **CYRILLVS.** Mitto igitur horum in hac re insaniam, ac taceo interim de illis purgationis ministris, & redeo rursus ad rem propositam; atque illud etiam dico deprehendi facile posse idolorum cultores summa cum inscitia atque stultitia vitam instituisse, ac neque eluendorum criminum rationem intellexisse, neque explorasse quidnam sit reuera labes & impuritas: adulteria namque, & vitia his quoque immaniora; masculorum cœcubitus ac cædes, detractiones, & inuidiæ, mendacia ac doli, fallaciæ ac periuria, maculæ sunt, & inquinaméta, quæ animam & corpus inficiunt, ac difficile ablui atque abiici possunt. Sed hæc neque ignis neque aquarum fontes absterferint. Itaque, cum ne scire quidem curent, hæc animum inquinare, & odore pessimo replere mentem, refugiunt a cadaueribus, & corrupta corpora execrantur. In quo naturæ leges contemnunt; quinetiam esculenta, quæ voluerint, sapienter, vt ipsi putant, improbant: ac si forte contigerit, vt vel præter voluntatem attingant, illico resiliunt atque ad ignis vel aquæ lustrationem properant; tamquam si ab iis duntaxat abstinerint, sancti sint ac puri futuri; adeo hac opinione sunt occupati, & mentis impotes facti: in quos dici

Matth. 23. dici potest & quidem aptissime, [Væ vobis effrenati ac stulti, excolantes culicem, & glutientes camelum.] Nihil enim de ea re laborant, quæ vere inquinare consuevit; ea inaniter horrent, a quibus nullo quispiam afficitur incommodo. Itaque, si quis eorum ad monumentum perrexerit, & mortuorum hominum sepulchra fuerit ingressus, abiicit vestem, radit caput, ipsum quoque crinem tamquam impurum detondens. A quibus rebus esse nobis recedendum, cauendumq. ne eos imitemur, diuina lex docuit; dixit enim iterum, [Non lustrabitis, non imponetis caluitiū super mortuo inter oculos vestros.] Gentilium enim egregij scriptores Apollinē fingunt Deum, quem etiā Phœbum appellāt, id est, purū & impollutū eundemq. esse quē Solem dicunt; phœbare igitur dicebant, ac phœbari rursus ex græca loquendi cōsuetudine, quod purgare est atq. purgari, vt ipsi putant, & vt est in ipsorum legibus. Ab iis igitur adeo turpibus atq. deformibus obseruationibus nos diuinū respōsum coerces; neq. enim mortem corporum esse animi pollutionem putare conuenit, aut existimare cada-

Dent. 14. ueris conspectu maculas in cordibus aspicientium imprimi; neque propterea crinem tondere; id enim vanissimum est, & abiectissimæ opinionis plenum. Præclare igitur Lex, [Non lustrabitis,] inquit; neque enim eiusmodi purgatio animum iuuat, sed lædit potius; nam & vtilissimæ viæ cognitionem auferit, & ab vtilitatis indagatōne nos abducit: ineamus enim hanc rationem, Leges sunt apud nos eorum, qui super terram habent imperium, quæ omnibus vbiq. hominibus, quæ faciendæ sint, iubeant, prohibeantq. contraria: sed pœnas effugere earum violatione commeritas nemo poterit, nisi imperatoris, ei benignitate condonentur. Eadem quoque ratione, qui diuinas leges contempserit, fieri purus non potest, nisi id diuini numinis beneficio lucratus fuerit. Si enim ignis aut aquæ leges violauimus, & peccati cognitio ad illa spectat, abluat aqua culpam, excoquat sordes ignis; condonent pro suo iure, quibus uoluerint, crimina: sin autem verax est ille, qui dicit Domino, [Tibi soli peccaui, & malum coram te feci:] (vnus enim est Legislator ac Iudex) quā ob causam, eo dimisso, penes quem & puniendi est, & condonandi potestas, ad anilia commenta delabuntur, igni & aquæ tribuentes eā facultatem, vt posse existiment ipsos a culpis absoluere? Apage ab hac temeritate, obsecro; accede ad eum, qui solus est natura Deus, & eum illico dicentem audies, [Ego sum qui deleo peccata tua, & non memor ero.] Hæc est vera purgatio, hic spiritualis splendor: nam abluti sumus, peccati remissionem fide in Christum adepti; sanctificati etiam lauacro regenerationis, ac diuina Sancti spiritus gratia locupletati, qui ignis instar maculas, quæ in nostros animos irruunt, quasi paleas consumit. Ideoq. iure inquit scriptura diuinitus inspirata, Spiritu sancto & igni nos esse baptizatos. PALLAD. In idololatriæ igitur numero habebimus etiam hunc errorem? CYRILL. Maxime vero: est enim ea res impietatis plena. His iure coniungere atque adnumerare licet, quod nonnulli putant res humanas aliorum nutibus gubernari, actionumq. nostrarum potestatem non de nobis ipsis pendere, sed de iis quæ dogmatum adeo absurdorum inuentoribus fingere libuerit. Nam Fatum & Fortunam, & Ortum nescio quonam modo quasi gubernatores quosdam vitæ hominum imponentes, asserunt non esse vnumquemque nostrum rerum faciendarum auctorem ac dominum; sed tamquam necessario quodā vinculo agi pro imperantis arbitrio. Quid tādē eiusmodi re esse potest irrationabilius? quam vero maiorem iniuriam hominum generi inferre potuisset Satan, quam, cum persuasit oportere, vt ad hunc modum sentirent atque cogitarent? quomodo enim de rebus optimis consultare aliquis, & ea sponte aggredi possit vnquam? Iam vero, qui in turpibus factis

versatus

A versatus sit, & ea propenso animo sectatus, quæ non oportet, quonam modo se ipse accusabit, ac mærore conficiens, ad meliora tum sapienda tum faciendæ, mutata sententia, conuertet? Vt enim ij, qui mare transmittere, atque traicere volunt, omnino necesse est, vt e puppi flantibus ventis agantur, & eo per vim deferantur, quo flatus impulerint; sic etiam nobis ipsis, quocumque Fortuna nos deferre voluerit, & auræ Fatorum, vt ipsi putant, inuitabiles, prorsus concedere necesse est. Nonne recte hæc a nobis esse dicta existimas?

PALLAD. Quidni existimem? CYRILL. Igitur stultum sane est, honestum quidem ac probum virum ornare laudibus, & honore dignum iudicare; improbum verò atque intemperantem, turpem putare atque contemner. PALLAD. Qua ratione istud asseris? CYRILL. Quia, Palladi, Ortus ac Fortuna ex eorum opinione superiora sunt; & hominum, qui in terris versantur, miserimum genus præter voluntatem in partem vtramque detor-

B quent: neque apud nos aliquid est voluntarium: quid enim? nonne id, quod ad mouendum idoneum est ac potens, causâ est, cur ea moueantur, quæ ab eo mouentur? PALLAD. Fateor. CYRILL. Perge igitur per easdem intelligentiæ notiones ad res humanas, & res nostras metire: ita in quo malorum cumulo iaceamus, optime perspicies; si non ipsi nostris voluntariis nutibus aut hac aut illac ingredimur ac properamus; sed quodammodo tenemur, & aliorum iugo subiecti sumus, qui res nostras agere ac ferre valeant, quacumque uoluerint. Iam enim, si congruentia cogitabimus, nobis ipsis partes rerum agendarum tribuemus nullas, sed rerum omnium causas iis potius assignabimus, quæ nos quasi gubernator clauum tenens pro eorum arbitrio, impellere soleat. Aberit igitur, vt ab omni laudē iustus, sic iniustus a pœna atq. supplicio. PALLAD. Rectissime colligis. CYRILL. Talium ergo dogmatum inuentores temere Solonem illum apud Athenas, Draconem quoq. ac Lycurgum admirantur, tamquam optimarum disciplinarum auctores, & qui leges Græcis præstantissimas inuenerint. Quid enim est ex ea re commodi, si nihil in nostra situm est potestate; sed potius ex aliorum nutu nostra omnia pendent? eodemq. præterea pondere, eodemq. loco erit, qui leges ignorauit, quo illi, qui norunt, si uolentibus nulla facultas, quæ uelint libere faciendi datur. Quin etiam legum auctores longe iniquissimos homines fuisse pronuncio; quamuis maximam illi iustitiæ opinionem sibi comparauerint: nam segnes atque negligentes nescio qua ratione puniendos esse decreuerunt, & acerbis violatarum legum pœnas dare uoluerunt; pueris autem quasi regulas quasdam, & laude dignissimas vitæ instituendæ rationes tradiderunt; idque fecerunt, aut quod in nostra facultate situm putarent, honestam vitam instituere; aut nescio quod cōsiliū secuti sint. Dixit autem, vt opinor, aliquis, Præclare quidem, o Solon, leges illius sæculi hominibus tradidisti. Sed opus erat, vt Fato præterea persuaderes, sineret eos, qui leges acceperant, quæ uellent & sentire & facere. Sed tu, nihil de persuadendo laborans, leges sanxisti: uidebas quippe, & ipse hanc fabulam, & rerum agendarū facultatem penes nos esse sciebas, & hanc iniquā & cæcā actionum humanarum Fortunam repellebas: alioqui nunquam existimasses, optimū quidem ciuem eum esse habendum, qui tum pius esset, tum legum seruator; eundemque esse summæ probitatis gloria ornatum; inutilem rursus, & inter turpissimos recensendum, qui legibus rectum vitæ iter aggredi suadentibus, multam salutem dixisset. PALLAD. Elegantissime atque optime. CYRILL. Quid uero, Palladi, puerorū institutiones & monita, exhortationes quoq. ad uirtutē, quas parentes liberis & magistri ad se uentitatibus adhibent, nonne uanas esse dicemus; si uia non ex nostra sententiā ingredi, & vitæ semitā tenere interdū

a nostra

a nostra voluntate alienam cogimur? PALLAD. Et quidem maxime. A
 CYRILL. Si quis præterea aduersum pueros suos, aut alios aliquos com-
 moueatur, eisq. rectam castigationem adhibeat; laudesne ipse huiusmodi ho-
 minem, an iniquum putes, qui consilio nescio quo omnium nobis malorum au-
 ctiores irreprehensos abire finat; eos vero, qui præter voluntatem & ex neces-
 sitate ad hæc adducti sint, multandos putet? PALLAD. AEquum dicis; ma-
 gnam enim habet probabilitatem oratio. CYRILL. Quod autem hæc il-
 lorum opinio sit summæ impietatis plena, hinc disces: etenim, cum huius vni-
 uersitatis quasi gubernatorem quendam & præsidem Deum ab ea, quam ha-
 bet, gloria deturbent, cumq. in eam progrediantur audaciam, vt suis illum or-
 namentis omnino spolient; suo suffragio rerum nostrarum potestatem iis re-
 bus ascribunt, quæ ipsis temere in mentem veniunt; quamuis creaturam om-
 nem motibus haud moderatore carentibus in suos fines tendere videant: quid
 enim in creatura agitur non moderate? quidve in rebus est, quod non suum or-
 dinem seruet? ac non ordinis principem propemodum effari videatur, & cla-
 mare se eius obtemperare legibus, eiusq. nutibus regi, qui ipsam continere ac
 tueri valeat, Dei inquam? Itaque etiam beatus Paulus, [Inuisibilia, inquit,
 eius a creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur; sempiterna
 quoque eius virtus, & diuinitas; ita, vt sint inexcusabiles; quia, cum cognouissent
 Deum, non vt Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt; sed obscuratum est
 insipiens cor eorum, & euauerunt in cogitationibus suis, dicentes se esse
 sapientes, stulti facti sunt.] Quomodo enim non stulti facti sunt, qui
 alia quædam ab eo, quod rectum sit, sentire tum sibi ipsi, tum vero etiam ce-
 teris persuadent? Atqui, dicet aliquis, quid opus est in his adeo infelicibus
 commentis fluitare, cum hoc figmentum ne vestris quidem poetis placeat? quip-
 pe qui rerum agendarum gubernationem non ad aliquos alios, sed ad nos ip-
 sos pertinere iure censuerint. Itaque Homerus in suis poematis illum vestrum
 perquam optimum ac summum Iouem, cum ceteris ait diis collocutū de AËgi-
 sthi adulterio & eius criminis poena,

Rom. I.
 Job. II.
 Odyß. A.

*Quam temere Diuos culpant mortalia sæcla?
 Ex nobis enim mala dicunt esse: sed ipsi
 Præter fata suis vitijs mala tot patiuntur.*

Quam ob causam, inquit, nonnulli Deos accusant tamquam ab illis in se ma-
 la deriuentur, ac non potius de suis ipsorum peccatis conqueruntur, quæ in mi-
 serias eos coniciunt, easq. præter Parcas, id est, præter Fati condicionem,
 aut præter id, quod Fato decretum sit. Si quis igitur constituat recte viuere, &
 sapientissime optimeq. in hac vita versari, is & rectum cursum tenebit, & e ca-
 sibus asperis elabetur, suæq. rectæ ac firmæ sententiæ hunc fructum percipiet,
 vt malis non implicetur: idque verissimum est: in nostra namque est facultas
 te situm, in vtram velimus partem spectare, ad bonum inquam, an contra ad
 malum. Ac, qui eius, quod suapte natura est honestum & admirabile, & recti iti-
 neris magnam rationem habent, ad virtutis commoda peruenient: qui vero
 in contrariam partem deflexerint, & res perniciosas optimis prætulerint, suæ
 ipsi vitæ interitum afferendo, tamquam sui ipsorum capitis sicarij ac parrici-
 dæ teterrimi conuicti tenebuntur. Esse autem in nostra situm potestate, in
 vtram velimus partem spectare, vt modo dixi, & dum ad voluptates inha-
 mus, aberrare a rerum vtilium consecutione, perspicuum fieri potest testi-
 monio alterius ipsorum Poetæ; Euripides hic est: is quippe mulierculam in
 scena intemperantis libidinis morbo laborantem facit; deinde modo nescio
 quo

A quo eandem philosophantem inducit ac dicentem;

*O qua supremas hæc Pelopij soli,
 Habitatis oras, mulieres Træzenia,
 Olim ipsa mecum, tarda dum nox labitur,
 Hoc anxie quaesivi, quomodo & quibus
 Corrupta causis vita sit mortalium.
 Ac mihi videntur non e sensus ingenio
 In praua ferri: namque multis cor sapit.
 Sed hæc origo est omnis, vt opinor, mali;
 Utilia cuncti scimus & cognoscimus:
 Sed refugimus laborem: alius ignauia
 Alius honesto dum voluptatem antefert,
 Vel hanc vel illam: nam vita multas habet.
 Nugando totos ille consumit dies:
 Hunc nihil agendi dulce delectat malum.*

B

Intelligis non Fortunam, non Ortum, non Fatum priscis illis viris culpandum
 videri, quasi per vim nos a recta sententia, iisq. rebus depellat, quas honestas
 esse didicerimus: corrupta namque est vita mortalium, inquit, non e sensus in-
 genio, id est, non eo quod prauum natura sensum habeant; sed quod ea, quæ
 recte senserunt, laborando perficere nolunt. Et quæ huius rei causa est? aut
 enim ignauia, inquit, ita illos impediuit, vt ad otium hærerent; aut voluptas
 aliqua vitæ subrepens, & aduersus vtilitatis considerationem sese opponens,
 a necessariis rebus adipiscendis abduxit, & alio mentem auertit; faciliorem ef-
 se suadens viam, qua ad ignauiam tenditur. Innumerabilia his adicere ex eo-
 rum auctoribus potuissemus; & quidem facillime. Sed auditoribus, quæ sunt
 satis, eadem iucunda esse, quis dubitet? Itaque orationis fastidium fugiemus.
 PALLAD. Recte ais. Sed, si vis, inquit, hæc mitte: illud potius cogi-
 ta, quomodo sapienter respondeas, si qui te rogent, quamnam possit excogita-
 ri ratio huius nostræ inæqualitatis, & confusionis, quæ sursum deorsum & præ-
 ter meritum plerumque turbat omnia: nam peruersum hominem fortunatum
 ac diuitem videre licet, & vicissim sapenunero probum, & summis laudibus di-
 gnum in contrariis rebus versari. CYRILL. Obscurum est id profecto, & ar-
 duum sane, Palladi, idque peruestigare velle, mea quidem sententia, huma-
 næ naturæ modum egreditur ac superat: diuinis enim iudiciis concedere neces-
 se est. Ac, si quidem recte sentire velimus, soli illi supremæ & incorruptibili
 menti huius gubernationis scientiam tribuemus; ad ea potius, quæ sunt in ma-
 nibus, pergemus, quæ etiam cum labore vix a nobis inueniuntur, vt scripturæ
 tradunt. Sed, quia defendenda est, opinor, a nobis, vbi locus datur, hæc ratio; age
 nos quoque ad illud veniamus. Vanam esse, paulo ante impiorum hominum
 opinionem arguebamus, cum haud alienis ratiocinationibus, sed necessariis
 sententiis ostenderemus humani animi gubernacula non penes Ortum esse, ne-
 que Fati durum & inuitabile iugum nobis impositum: sed rerum, quæ electio-
 ne fiunt, potestatem penes vniuscuiusque arbitrium esse, in nobisq. ipsis situm,
 vt quodcunque visum fuerit, facere aggrediamur, siue illud bonum sit, siue ma-
 lum. Equidem felicitatis genera, vt sacræ litteræ approbant, non in iis rebus
 collocanda puto, in quibus turpis hæc & terrena caro lasciuit; sed in iis, per
 quæ

Euripides in
 Hippolyto
 Coronato.

Sap. 9.

120 De adoratione in spiritu & veritate

quæ animus, qui corpore nobilior est, consequitur, ut cælestis vitæ sit participans: hæc autem sunt, ut opinor, impensa virtuti studia, & fidei factumque claritas. Si igitur volentibus temperanter viuere, non licet, tunc illi malis moribus, siue bonis præditi sint; veniant in medium, qui id conuincant. Sin, quamuis in electione sit positum, ut quæ quisque velit, libere perficiat; & omnibus sit potestas, velintne spirituali felicitate pollere, & supernam gloriam ex a quo participare; tamen nonnulli plus habendi auidi, vel opibus excellunt, vel mundana gloriola, non debet nos ea res ad impias quasdam, & a vera cognitione remotas opiniones abducere, ut humanis rebus esse Fati ac Fortunæ iugum impositum putemus. Sed accuset, si cui placet, diuitum cupiditatem, qui, quod est omnibus commune, si ratio cupiditatis abesset, tamquam proprium sibi arrogant. Exquirat potius conditoris voluntatem, qui, cum res humanas æquabili ordine & procurari & spectari velit, diuitibus quid præcipit collectas opes distrahere, & in pauperum vsus distribuere, gloriam vero ac præstantiam adamare non permittit. Hominibus autem, qui versantur in terris, æqualitatem a Deo præscribi, haud difficile est, ex ipsa etiam corporis constitutione perspicere. Neque enim agnoscit natura pauperem ac diuitem, non ignobilem & clarum, nobilem & abiectum, & huius mundi gloria ornatum; sed per omnes æquabilis sine acceptione personarum incedit, iisdemque membris absoluit quemque ad expletam figuræ pulchritudinisque perfectionem: vna est etiam omnibus ad ortum via, vnus excessus e vita; non alium e laqueis absoluit, alium irretitum tenet: duram vero & ineuitabilem omnibus, quæ condita sunt, finis necessitatem affert. Num igitur, quæso te, obscurum est adhuc, an potius cuius manifestum, esse diuinæ voluntati propositum, ut homines, qui in terris degunt, æqualiter viuant? Sed audi adhuc eundem, si videtur, per quendam prophetis dicentem, [Nonne Deus vnus creauit nos? nonne vnus est omnium nostrum pater? cur reliquistis vnusquisque fratrem suum?] Si qui igitur Conditoris placita violant, quod voluntariis ad omnia, quæ facere voluerint, nutibus ferantur; (ille namque Conditor libertate naturam honestauit) id quidem nihil ad rem; quandoquidem etiam leges humanas nonnulli contempnunt. Sed tamen auctores legum, nisi fallor, nemo sanus vituperet: accuset potius, & quidem iure optimo, eos, qui malint, quæ sunt nostræ utilitati necessaria contempnere. Cum itaque peccant nonnulli, ac dicunt, Sic Fortunæ visum; &, Huc meum Fatum spectabat, quænam hæc est deliratio? vos appello: sic enim a nobis certe dicetur, Quid accusatis, quod nusquam est? ac vestram ipsorum potius non damnatis leuitatem? Atqui diuina scriptura iis, qui recte ingredi noluerint, verum pronuntiabit, [Insipientia viri violat vias eius, Deum autem caussatur in corde suo.] A vera igitur sententia aberrarunt, qui Ortum & Fatum & leuissimam Fortunam nostris rebus præfecerunt, ac non potius Deo rerum gubernationem tribuendam putauerunt; quamuis dicat Christus, [Nonne duo passeris assè veneunt? & vnus ex ipsis non cadet super terram sine patre vestro, qui est in cælis. vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite igitur timere: multo passeribus meliores estis vos.] Prouidet quidem omnibus mortalibus Conditor; sed tamen vnicuique permittit, quod sibi videatur, facere, & quamcumque voluerit, viam ingredi. Posteaquam vero peruersum est hominum genus, Legem illico dedit in adiutorium, ut scriptum est. Periculosum igitur est omnibus, qui Christi fidem acceperint, ac veterem illum errorem dereliquerint, anilibus fabulis abduci ad ea, quæ non oportet, & a sana sententia detorqueri, ut arbitrentur hoc vniuersum, aut certe hominem, Fortuna ac Fato regi, quæ prorsus nulla sunt. PALLAD. Periculosissimū fan-

ne. Nam,

A ne. Nam, qui eiusmodi est, omnino aduersum se iudicem commouebit. CYRILL. Iam vero nonne turpissimum esse dices, & eiusmodi malis proximum ac vicinū illud alterum, dies videlicet obseruare, & horas & tempora & annos, ac lunaris globi tum accretionem tum decrementum? PALLAD. Et quidem maxime: namque iis, qui e gentibus ad salutem reuocati erant, apertissime id pro crimine obiicit beatus Paulus, cum dicit, [Sed tum quidem non cognoscentes Deum, seruiuitis iis, qui natura non sunt dii; nunc vero cognoscentes Deum, immo vero cogniti a Deo, quomodo conuertimini rursus ad infirma & egena elementa, quibus rursus denuo seruire vultis? dies obseruatis, & menses & annos & tempora: timeo vos, ne forte in vanum laborauerim in vobis.] CYRILL. Horarum igitur ac dierum obseruatio, necnon præterea temporum, ab iis, qui vnum & natura Deum non ignorant, immo vero, qui ab ipso per fidem sunt cogniti, & ad coniunctionem gratiæ munere vocati, aliena prorsus est; nam retrorsum redit qui hoc facere voluerit, & illam in Christo gloriam abiicit, animumque suum non adhuc libertatis amatorem seruat, sed stulte potius veteris erroris iugum subit, cum eum honorem, qui Dei proprius est, elementis mundi deferat; &, quæ ut sint, Conditoris nutu vocantur, ea summis gloriæ ornamentis decoret. Elementa porro mundi appellat Apostolus illas quasi particulas Vniuersi, tempora nempe ac menses & horum dimensiones, quæ per horas ac dies fiunt. Nam quia continuatum erat tempus, ac perpetuo fluens in vltiora ferebatur, per temporum & horarum ac dierum quasi interruptiones ac reuolutiones denuo redeuntes, mensuris ac numeris subiecit Deus. Opus enim profecto fuit, ut, quorum essentiæ non ita existunt, ut careant initio, & quæ propediem ad vitæ finem peruentura sunt, ut ea tempus etiam eiusmodi haberent, quod & inciperet nimirum & desineret, atque ad ea, quæ non semper sunt, cognatam quodammodo accomodaret naturam. Cum itaque mortalibus per tempora & horas ac dies nihil sit aliud inuentum, nisi illa in orbem conuersio, & accurata dimensio, quid est, quod ea nonnulli fabulose fingunt, quæ sit vel cogitare ridiculum, & alias quidem horas beneficis esse aiunt, alias secus, easque diligentissime obseruant, illisque tribuunt, ut, quibus voluerint, aut quibus ipsas contingere necesse fuerit, iis hominibus tum felicem successum afferre possint, tum contra infelicem? nonne hæc iam deliria sunt, ac maxima dementia, & laqueus quidam diabolicus calide paratus? PALLAD. Fateor; & est id sane euidentis. CYRILL. Ut enim paulo ante dicebamus, suaderi nobis ab illis, ut Fatis ac Fortunæ alienisque arbitriis res nostras ascribamus; cum vanam esse nostram diligentiam pronuncient, & abducant a cura pro nobis ipsis suscipienda; sic in hac quoque parte eundem nobis errorem struentes, dierum atque horarum casus, aiunt, tamquam ex necessario iugo mortalibus imminere, quos declinare sit difficultimum: & quod mirum est, (anilis enim est huiusmodi fabula) cum eiusmodi nugis innumerabiles frustrationes comitari videant, non tamen experimento concedunt, ut hoc eorum commentum coarguere possit, sed horas ac tempora malignitatis accusando, idemque iudicium de decrementis, quæ lunæ globus subit ferendo, quiduis tandem dicere poterunt. Si quis igitur velit in eadem hora, eodemque die fortasse alios prospero successu latus, alios maximis calamitatibus oppressos numerare, ac dicere, Atqui, quod suapte natura malignum est, cuius tale sit necesse est, quale ut esset, illi est ingenitum: Si igitur sunt hora atque aurora hominibus noxia, cur non ad omnes æqualiter eorum incommoda perueniunt, sed alij rerum sunt exoptatissimarum compotes facti, alij periti interdum, ac summis malis cumulati, in fabulam vulgi, & tragicæ scenæ

L argumen-

argumentum abierunt? Sed, quicumque diligenter quod in primis expedit, **A** id tum nosse volunt, tum vero etiam in eo elaborare, iis videre licet eodem die atq. hora fortasse hunc quidem de adulterio aut cæde conuictum, acerbis iudicibus poenas exoluere, alterum vero temperantiæ atque honestatis summæque probitatis laudibus frui: Sed neque intemperantem illum dies aut hora prohibuit quo minus temperatè viueret; neq. rursus probum & modestum ad petulantiam, & intemperantes voluptates impulit, sed arbitrium potius ad omnia liberum, & remissus ac solutus voluntatis nurus, alterum quidem vt in illis versaretur, alterum vt in his esset, effecit. Igitur in nobis est, non in temporum naturalibus qualitatibus situm, vitam & cum lætitia traducere, & secus. **PALLAD.** Ita videtur: etenim es recta oratione vsus. **CYRILL.** Extimescunt autem in primis quintum octauumq. diem, & excusant excusationes in peccatis. Sed quam frigidis atque anilibus ratiocinationibus stitent, hominem prudentia præditum latent neminè: nam Furiarum quarundam originem, **B** ac Dæmoniorum, quæ aliis immaniora sint, exortum, poenas etiam ac multas, & nonnulla alia præterea nugatorie his intexere miseri non erubescunt. Quod si lunæ globus antea plenus iam ad decrementum vergat, (sic enim per menstruorum spatiorum orbem reflectitur nunc decrescens, nunc augecens, vt illi fabricatori visum est) cessant ab omni opere, profectioes etiam in alium diem profus reiiciunt, quod cum eo fidere deficere nostras etiam res arbitrentur, & cum illud ad imminutionem redit, humana quoque simul tabescere putent. Ac, siquid, illorum stultitiam irridendo, dicere fas est, id pauent, quod ostreis & oleribus infelicissimis est pertimescendum. Huiusmodi namque corpora fortasse aut etiam maiora quoque ac præstantiora sinamus naturæ vi eiusdem affectionis sensum percipere, ea ratione, quam Opifex nouit: lubrica namque est in huiusmodi rebus inquisitio, & non inutilis cessatio; ac certe ab humano animo ea res aberit ac longe remota erit. Nam, etiamsi sidus illud **C** decrescat forte, vir certe temperans, & moderatus nihilominus idem permanebit, neque illius animus vna cum eius sideris fulgore minuetur, neque ipsarum rerum natura vi sideris coacta, ad turpiorem melioremve statum demigrabit. Semper enim fere eos, qui præclaras res gesserunt, consequitur omnium bonorum adeptio, & contra malorum factorum auctores præmia illis dignissima comitantur. Miror autem, cur, decrescente quidem luna, & ad finem mensis decurrente, iisdem hominibus, cum feneratores sint, & pecuniarum sane cupidi, accrescat fenus, contraque mutuum sumentium sacelli leuiore fiat; ceteras porro res vna cum fidere necessario decrescere, ac simul affici nescio quonam modo putauerint. An hæc non risus ac stultitiæ plena esse affirmas? **PALLAD.** Maxime vero. **CYRILL.** Sed opinionibus adeo stultis velle longis disputationibus repugnare, vanum est mea quidem sententia: sunt enim sua sponte, etiam nullo dicente, turpes. Pergamus nunc ad illud potius. **D** **PALLAD.** Quod nã, rogo? **CYRILL.** Abominari mihi Satanas videtur & quintum, & octauum diem, & illud ex pleno lumine lunæ recursum, vel recursus tempus, idest, decimum quartum diem, ob eam causam: quamuis, vt est varius & acer ad astutiam, alias illis adnectat occasiones: nam tempora aut dies, quibus ipsum e tyrannide, qua nobis dominabatur, deturbari contigit, cum ille Vnigenitus in humana forma & specie nostri simili nobis affulisset, fortasse ne simplici quidè cogitatione complecti sustinet. **PALLAD.** Quomodo istud asseris? **CYRILL.** Nonne, Palladi, quinto loco a nobis tempus illud numeratur, quo Saluator noster aduenit? **PALLAD.** Intellego ex illa *Euangelij parabola; exisse enim, ait Christus, eum, qui operarios ad vineam conducebat*

Hesiodus in operibus.

Matth. 20.

A cebat circa horã primam, tertiam, sextam, nonam, & vndecimã, idest, extremo tempore, cum ipse apparuit & affulit nobis. **CYRILL.** Prudentissime quidem ac rectissime dixisti. Quid porro? nonne quinta sabbati traditum esse illum dicimus, ac velut ad initia peruenisse totius dispensationis, per quam omnibus nobis est parta salus, cum propter nos homo factus, crucem pro nobis salutarem pertulit? **PALLAD.** Maxime vero. **CYRILL.** Mortem porro nonne destruxit, atque, inferis expoliatis, reuixit iterum octauo die, idest, vna Sabbatorum? **PALLAD.** Minime id quidem ambiguum. **CYRILL.** Quinetiam antiqua lex circumcisionem illam in carne, quæ effigies quædam esset illius in spiritu & veritate circumcisionis, præcepit octauo die fieri. Circumcisio autem veteri illa præstantior, hæc inquam in spiritu, Sancti spiritus est participatio, & gratia illa, quam in exordio habueramus; quam, vbi e mortuis reuixit Christus, denuo nobis instaurauit dicens, [Accipite Spiritum sanctum.] *Ioan. 20.*
B Dixit etiam beatus Paulus, [Pascha nostrum, immolatus est Christus.] Dies autem huius salutaris & exoptatissimæ immolationis, est illa ex lunæ cursu quartadecima. Ita Lex quoque aperte prædicauit Saluatoris nostri immolationis diem, quam illum pro mundi vita sustinuisse dicimus: [decima enim, inquit, die mensis primi accipiant sibi ouem per domos; iuxta numerum, inquit, animæ colligent, & seruabitur vsque ad quartumdecimum mensis huius diem, & immolabunt illam ad vesperam omnis multitudo filiorum Israel.] *1. Cor. 5.*
Audis a decima die sumptam victimam vsque in quartadecimum diem seruari a veteribus illis, vt quintum intelligas tempus, quo factus homo, illam pro nobis mortem pertulit, decrescente iam luna, quæ ad noctis imperium præfecta est. Erat autem ea res mysterij figura, & subtiliter significare videtur fore, vt Diaboli tyrannicus ille dominatus retro sublapsus referretur, ac sensim infirmitatem atque impotentiam subiret. Is porro lunæ quodammodo figuram sustinet; nam ipse quoque nocti imperat, idest, iis, qui sunt in tenebris, & adhuc dormitant, & diuinæ cognitionis lumine carent: esse autem hunc morem scripturæ diuinitus inspiratæ, vt nocti comparet errantium gregem, audi quid dicat omnium Dominus Iudæis, cum ciuitas illa Hierusalem ad idola colenda reuertisset, [Nocti assimilauit matrem tuam: similis factus est *Osee 4.* populus meus, ac si non habeat scientiam.] Intelligis enim noctem appellare eos, qui cognitionem veræ illius & secundum naturam diuinitatis non haberent. Odit igitur ille omnium hostis tempora & dies, quibus ipse quidem periit, nos vero seruati sumus. Quisquis autem cum illo simul odit, ex illius etiam parte erit, & cum illo fortem habebit, vt perpetuo puniatur. **PALLAD.** In parte igitur nefariæ reuera, Deoq. inuisæ idololatriæ etiã huiusmodi res constituemus, vt illa proculdubio constituimus, quæ de ea, quæ Generatio appellatur, vanissime dicuntur. **CYRILL.** Sic velim habeas; non aliter se habere, quemadmodum ipsa quoque rerum experientia coarguit. Ad hæc illud quoque nobis odiosum in primis esse debet, deditum esse auguriis, insurrurationibus, atque carminibus: nam Gentilium nonnulli in eam mentis leuitatem lapsi sunt, vt putarent nostrarum rerum cognitionem in aibus quoque per aera volitantibus insitam. Itaque volatus quoque ad Orientem & Occidentem, ad dextram & sinistram curiose peruestigant: ac, sicubi canere cornix visa fuerit, adhibent aures, ac tamquam aliquid verissimum accipiunt, indeque læti redeunt, neque erubescunt miseri, rei adeo venerabilis, prophetiæ vim auiculis tribuere. Huiusmodi autem honesta scilicet, vt ipsi secum putant, ratio affingitur: per ipsas enim inquirunt, Dii ostendunt. Nos autem deos non esse dicimus apostatas angelos, a quibus ad vos præclari, si Deo placet, atque *L 2* admira-

124 De adoratione in spiritu & veritate

Hesiodus in operibus. admirabiles prophetæ, & rerum futurarum præcij legantur, arguta cornix, & præpes accipiter, & variæ palumbes, (vt ipsis gentilium auctorum verbis vtar) & ceteræ aues; dignos scilicet talibus diis prophetas, quibus illi garritus ad vos deferendos infonent; vos etiam felices ac beatos, qui tales Deorum interpretes nacti sitis; obliiti autem estis, vt res declarat, quamuis vestrorum poetarum opinionones admirari soleatis, ipsis quoque eam rem ridiculam videri, & nugas esse, ac rem prorsus inutilem putauisse. Homerus enim;

ilia. M. *Mitte agedum volucres, ignaue, inquit,
Sine illa ad dextram, solisq. feruntur ad ortus,
Seu magis ad laeuam, densæ regna humida noctis.*

Euripides vero stultam rem esse decernit, seruare auium volatus: nã Theseum, inquit, furore aduersus Hippolytum filium inflammatum, atq. etiam, vt illum e patrio solo pelleret, molientem, cum ille diceret;

Euripides in Hippolyto coronato. *Nec iusiurandum, nec fidem expendens prius,
Nec dicta vatum, indicta me causa eiicis?
ad hæc respondisse;*

*Hæc ipsa te tabella, sortis nihil egens
Accusat, hæc conuincit: istas autem aues
Valere iubeo, quæ supra caput volant.*

Atqui Dei vox certe idoneus est auctor, eaq. fides litteris libelli certior. Si quidem mentiri, non est a nobis alienum: sed nihil peccare, Dei est proprium, eique veritas cognata maxime. Sed sciebat videlicet omnino Theseus aues supra caput volantes nihil esse prorsus. Non igitur Dæmoniis vlllo modo est ascribenda rerum futurarum cognitio, sed illam potius Deo tamquam præcipuam tribuemus; & nugæ erunt posthac auium prædictiones; ac fides huic rei adhibita, mentis parum firmæ indicium euident. Ipsa quoque profecto Lex ait, *Leuit. 19.* [Non augurabimini:] quod eam rem execrandam esse sciret, & omnium dominatori Deo, in primis odiosam. PALLAD. Hæc ita se habere mihi quoque videtur. CYRILL. Incantatio rursus & illa occulta, & anilis insufurratio, magicæ artis pars atque species esse videtur. Itaque etiam beatus Moyse supernas leges nobis declarauit, qui semper hæc peccata coniunxit, & tãquam cognata, affiniaque crimina vnã cum veneficiis incantationem recensuit: ait enim, *Dent. 18.* [Non erit in vobis diuinans diuinationem, augurans & ominans, veneficus, incantator, portentorum obseruator, & pythonem habens, & interrogans mortuos.] Ceterum, cum incantatio turpissima sit, ac vitiosissima, tamen nescio quonam modo eam nonnulli admirantur, atque illud aiunt, Dominum Sabaoth nuncupare, cum super infirmis carmen incantant, qui eiusmodi artes exercent. Hac ratione confirmare conantur, abesse a turpitudine hoc studium. videntur autem frigida quadam atque infirma ratiocinatione ad hunc errorem atque dementiam abduci: hoc enim ipsum est in ea re molestissimum; nos enim hac voce, Dominus Sabaoth, Deum vniuersorum appellamus, cum illum glorificare volumus: neque rei præterea ex omnibus, quæ sunt, vlli hanc appellationem permittimus: vnus enim ac solus est exercituum Dominus: hi vero adeo admirabilem & gloriosam appellationem seu glorificationem Dæmoniis vnã secum ludentibus quibus voluerint, facile proiciunt, & illis portentorum suorum actoribus gloriam, quæ Deo soli maxime conuenit, largiuntur, adulantes simul & vicissim adulatione capti, & pro rerum, quas volue-

A voluerint, euentu, hanc tam tetrae impietatis magnitudinem mercedis loco rependunt. Est enim Dæmoniorum cohors Deo semper inimica, & appetentissima gloriæ. Non igitur committendum est, vt illorum prauis consiliis abducamur; sed potius ab illis quam longissime discedendum; neque malis medicis ac portentorum auctoribus Dæmoniis auscultandum, suarum in nos ludificationum, nefarias has laudes mercedis cuiusdam instar exigentibus. Tu vero, si qua tibi pars corporis dolet, & vere credis hæc verba, Dominus Sabaoth; & alias huiusmodi appellationes, quas Deo, qui secundum naturam est, diuina scriptura tribuit, vim habere putas pellendi malum illud, pro te ipso preces fundens, hæc verba pronuncia; sic enim rectius, quam illi, facies, neque impuris spiritibus, sed Deo gloriam tribues. Commemorabo etiam diuinitus inspiratam scripturam, quæ ait, [Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ; & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini; & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit illum Dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei.] PALLAD. Auguria igitur & carminum incantatio numerentur, si placet, inter ea, quæ Lege damnantur, & quæ a Deo turpissima & maxime execranda iudicantur. CYRILL. Maxime vero. Illud etiã addiderim, aliis quoque modis in Deum iniuriosos esse posse, & suæ quæque erga eum impietatis reum fore, ac poenas daturum, si periurus erit, aut blasphemum aliquod verbum, & absurdum de illa suprema præstantissimaque gloria dixerit. Illud enim prius iras summa, grauissimaque poena vindicatur, falce, vt scriptum est, consumente periuri domum, & funditus euertente: [ingredietur enim, inquit, in domum furis, & in domum iurantis in nomine meo mendaciter, & requiescet in medio domus eius, & consumet eam, & ligna eius, & lapides eius:] illud vero alterum morte ac supremo supplicio mulctatur. Non itaq. in re falsa iurandum; **C** immo vero ne iurandum quidem omnino: id enim docuit nos Saluator, cum dixit, [Sit autem sermo vester, Est est; & Non non: quod autem his abundantius est, a Diabolo est:] neque enim, qui graues habentur, & virtutem sibi quasi contubernalem fecerunt, iis omnino iurifurandi vllus erit vsus: nam eiusmodi hominum vita apud pietatis amatores certe magno in pretio est, neque illi fides non haberi solet; ac, si quid talis vir forte dixerit, illico fide audientium excipitur. Sit igitur vitæ nostræ ratio præclara, neque vllus erit profecto, vt ego arbitror, iurandi vsus. Sin opus erit aliquãdo, quod honorem, quem sanctis viris haberi conuenit, nonnulli interdum paruipendant, Deus testis ad iusiurandum adhibeatur; neq. vllarum aliarum rerum nomen afferatur, inconsiderate namq. iam nonnulli ad futes vanitates pergunt, nihilq. referre fingunt, cum per cælum, per iustitiam, per Adrastiam dicunt, per lucem, per lucernam. quin etiã alia quædam suo arbitratu colligentes, fortassis etiam pie se facere putant, cum Dei nomen reiiciant, & ea, quæ illius nutu, vt essent, vocata sunt, gloria, quæ Deo conuenit, exornent. Huiusmodi quodã errore laborasse interdum Israelem reperiemus. Nam templum illud, quod Hierosolymis habebatur, proculdubio in honorem Dei extruxerant, & cum ob eam rem essent elati, ac pietatis ornamenta se consecutos esse, & insignem gloriam percepisse crederent, quæ illis a sapientissimo viro Moyse præcepta erant, de iis præ incuria parum laborasse conuincebantur; sed eam rem illis gloriæ non futuram, neque se lapidum extructionibus delectari, docuit Deus, cum dixit, [Cælum mihi sedes est, & terra scabellum pedum meorum: qualem domum ædificabitis mihi, vel quis locus quietionis meæ? dicit Dominus.] implet enim omnia Deus, ac requiescit quidem in cælo; pertingit autem etiam ad terras: neque enim mole cohæret Dei natura; sed, vt longissime abest a specie corporea, sic etiam a loco & molis

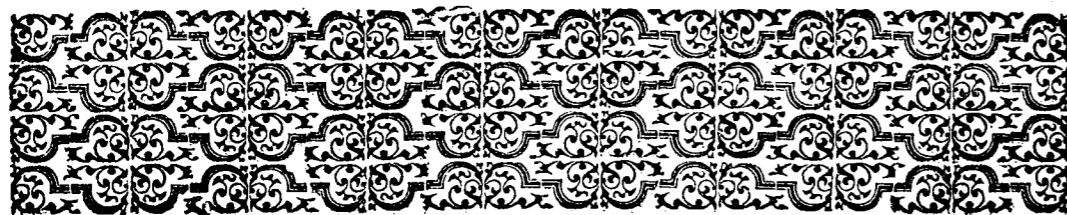
opinionem remotus est. Sed Iudæi cum semel illum dicere audissent, Cælum mihi sedes est, & terra scabellum pedum meorum, ad lubricas opiniones diuertant, & cælum ad iusiurandum assumebant, Thronum illud diuinum appellantes; simili quoque ratione terram, quasi Dei pedibus subiectam; Hierusalem præterea, vrbs enim est, aiebant, omnibus rebus dominantis Dei, quamuis sancti illi priores verba illa, Viuit Dominus, ad iusiurandi usum assumpsissent. Sed Iudæorum stultissimam cogitationem improbauit Dominus dicens, non oportere iurare neque per cælum, quia sedes Dei est; neque per terram, quia scabellum est pedum eius; neque per Hierosolyma, quia ciuitas magni Regis est: nam, quæ illi nugantes dicebant, ea opportune Saluator enunciauit, vbiq. confictam, & nescio vndenam inuentam in huiusmodi rebus religionem arguere volens. Absit igitur etiam in eiusmodi re error: didicimus enim, vbi iurandum fit, nihil aliud commemorare vnquam, sed potius ad fidem firmam certamque faciendam vti illis verbis, Est est, Non non. Dixit etiam Lex, [Si perditum fuerit depositum ab aliquo, exegeritque qui dedit, in ea re fidem, iusiurandum Dei erit inter vtrumque.] Atque homines quidem per id, quod maius est, iurant; (sic enim Paulus ille sapiens dixit) maius autem esse homine, recte dicimus, non id, quod magnitudine fortasse, aut certe sapientia atque prudentia, & gloria vincit: sed quod tota essentia tale sit. PALLAD. Quod dicis, parum intelligo. CYRILL. Atqui, Palladi, aperta est, vt mihi quidem videtur, & euidentis oratio: nonne enim magnitudine fatemur multa, quæ condita sint, humanis corporibus longe præstare, & in his cælum? PALLAD. Et quidem maxime. CYRILL. Prudentia vero ac sapientia, & subtilitate corporum nonne Angeli vincunt? PALLAD. Vincunt. CYRILL. Honore præterea & splendore ac gloria, quæ ad corpus pertinet, nonne multis partibus est solis natura præstantior? PALLAD. Fateor. CYRILL. Efficitur ergo, hæc singula, si ex ea parte, qua superiora nata sunt, nobiscum comparentur, habere iure optimo præstantiam; num igitur hæc ad iusiurandi usum assumemus, Deiq. commemorationem tamquam superuacua abiiciemus? PALLAD. Nullo modo. CYRILL. Est igitur consequens, vt id, quod natura superius est, & vniuersa essentia ratione rebus conditis antecellit, id est, Deum, etiam homine maius esse dicamus. PALLAD. Recte ais. CYRILL. Habeant igitur hæc verba, Est, &, Non apud eos certe, qui optimam vitæ rationem instituerunt, locum ac vim iusiurandi, ac recte firmentur: nam ita sequetur, vt fides illis habeatur. Quod si hæc loquendi forma, Est, &, Non ab aliquo contemnatur, tum denique iusiurandi usus ad id reuocetur, quod est nobis, immo vero vniuersa creatura maius. Nam de blasphemia quidem quid attinet dicere, quaque in re versetur, & ad quam perniciem eos, qui ipsa vti consueuerunt, perducatur? quam & acerba morte Lex mulctandam censuit, & ipse Christus quoque inuitabilibus æternisq. suppliciis damnauit: [qui enim dixerit verbum contra Filium hominis, dimittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neq. in hoc sæculo, neq. in futuro.] Spiritum vocans naturam illam corpore superiorem, quæ Deus est; in quem si quis effrenatam linguam laxare ausus fuerit, metet intemperantis dicacitatis fructus. [Labia enim insipientis impellunt eum ad mala, sicut scriptum est; os autem eius audax mortem inuocat.] Itaq. etiã diuinus ille Psalmorum Cantor dicebat, [Pone, Domine, custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis: ne declines cor meum in verba malitiæ:] Hæc autem verba sunt, vt opinor, impiæ aduersus Deum & illam ineffabilem incorruptamq. naturam querelæ. PALLAD. Oportet igitur, qui recto itinere pergere sine vlla culpæ labe contendunt, eos bene confirmatos

Amatos esse, & eiusmodi, vt Deum offendere nullo modo sustineant: CYRILL. Ita sentio: nam aduersus eos, qui ad Deum accedunt non sano corde, sed dubio atque corrupto, quod & natura sua imbecillum sit, & ad ruinam facile impellatur, propheta loquitur, [Quousque claudicabitis vtroque poplite vestro? aut Baal Baal, aut Deo Deo.] Nam neque in fide omnino sanum esse, neque rursus in errore fixum, vtroque claudicare est; id vero, & in vtraque re sinceritatem corrumpit. Occasionem porro huius adeo infirmæ fragilisque mentis quibusdam esse puto, quod non vero, sed conficto amore Deum diligunt, ac simulant quidem se Christianos esse velle, non tamen id ex toto corde faciunt, neque quod veritatis reuerentia in eam sententiam ducantur, aut id, quod rectum est, magni faciunt; sed quod aut cupiditatem suam aucupentur, aut periculi metum & grauioris alicuius infortunij imminentis impetum tamquam incantatione quadam amoliantur, dum ad fidem accedere videntur, vt multos habeant, qui laborantibus simul opem ferre velint, atque illis suas curas impertiantur. Sed extrema eiusmodi hominibus procuratio tribuetur, & inter abiectissimos homines fors eorum erit, & ignominiosissimi atque contemptissimi deprehendentur; & qui vix id consequi possint, vt ipsa vita digni esse videantur, Deo exquirente, quæ in nobis latent: quales nimirum Gabaonitæ fuerunt; acceperunt enim ij quondam ad Iosue, & vt cum populo Dei sociarentur, vehementer orabant; verum tamen non sine malitia neque simpliciter & sine vlla, vt ita dicam, mercatura vtilitatum suarum, & tamquam ex caritate erga Deum, sed simulate & dolose acceperant. Ac latere quidem a principio; sed, posteaquam deprehensum est illos grauiam moliri, & malignitas eorum atque versutia comperta, infimis muneribus additi sunt: facti sunt enim vniuersæ Synagogæ lignarij & aquarij. Vides igitur quo perducatur simulatio, & nolle integro animo societatem atque coniunctionem spiritualem sanctorum virorum amplecti. Fallunt enim interdum nonnulli non vti que Christum, omnia scientem, sed eos qui illius figuram tenent, id est, populorum principes, vt illi nimirum eo tempore ipsum Iosue fefellerunt, qui in Christi figura atque imagine in Scriptura productus est: & accedunt dolis tecti, abditisq. penitus consiliis, animique malitiæ, simulationem quasi velamen prætententes: deprehensi autem, (neque enim latere fas est) vix salutem retinebunt, in seruilem atque infimum ordinem redacti: est enim fallacia illiberalis animi germen. Nos autem, quibus propositum est ea, quæ Dei sunt, integro sanoq. animo sentire, & qui cetera negligimus, Domino nostro Deoq. vniuersorum simplici corde, recto animo, & integra caritate adhærebimus, quæ non patitur, vt duplicis animi vitio laboremus, & est a moribus atque sensibus Gentilium prorsus aliena, & quam longissime constantissimeq. disjuncta ab iis, quæ Lege damnatur. Ita enim erimus perfecti coram domino Deo, sicut scriptum est: clari etiam atque probati inter ceteros sanctos in Christo, per quem, & cum quo Deo ac Patri gloria cum Sancto spiritu in sæcula sæculorum, Amen.

FINIS LIBRI SEXTI.

SANCTI

SANCTI CYRILLI
ARCHIEPISCOPI
ALEXANDRIAE

DE ADORATIONE IN SPIRITU
ET VERITATE

LIBER SEPTIMVS.

De caritate in fratres.

Deut. 6.

Matth. 22.

Rom. 13.

1. Reg. 2.

1. Ioan. 4.

VM summis laudibus, & quibus adiici nihil possit, Lex **A** ornet primum illud atque supremum mandatum, videlicet, [Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua:] & adiciat præterea, [Proximum quoque tuum, sicut te ipsum:] cum ipse quoque Christus dicat aperte, in his duobus mandatis totam Legem atque prophetas pendere; ac dilectionem beatus Paulus plenitudinem legis appellet; quod proximo malum non operetur, satis illud primum, ut mihi quidem videtur, nostra oratio, ut res patiebatur, explicauit, cum sursum ac deorsum & quasi in orbem omnia circumquaque lustrauerit, neque obscure docuerit, quis a nobis perfectæ in Deum caritatis, & omni reprehensione vacantis possit exhiberi modus. Age igitur huic vicinum atque cognatum exquiramus mandatum, ac de caritate in proximum accurate consideremus, diligenterque ea peruestigemus, **B** per quæ ad præclaram virtutem peruenire quis possit: ac, pro industria in eam rem adhibita, summam gloriam consecutus; in bonitate cum Deo & hominibus, ut diuinus ille Samuel, ambulet, Arbitror enim simul cum illa erga Deum caritate exercendam apte esse illam alteram in fratres. Nam, cui vna defuerit, vtraque desit necesse est, iuxta Ioannis vocem: is enim ita scripsit, [Si quis dixerit, quia diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est: qui enim fratrem suum non diligit, quem videt; Deum, quem non videt, quomodo potest diligere? & hoc mandatum habemus ab ipso, ut, qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.] Simul igitur vtraque cum altera occidit, ac splendide simul exoritur: sunt enim virtutes inter se vicinæ; ac velut indiuidui iugales, ad vnam quandam insignem atque perfectam pietatis in Deum pulchritudinem, eum qui

A qui optime currum hunc gubernare studuerit, deferunt. PALLAD. Recte ais. Ac, quoniam institutæ disputationis ratio poscit, ut in his explicandis labor suscipiatur, perge iam rursus, & singularum rerum, quas contemplandas proposueris, probationes e sacris litteris collige: ac nitere ut mihi explices, quonam pacto contingere possit caritatis erga proximum absoluta perfectio. CYRILL. Amplissima nos quidem ad eam rem perducit via, scriptum est enim, [Latum mandatum tuum nimis:] artem vero atque industriam in singularibus rebus gerendis non aliunde, ut opinor, colligere quisquam poterit, nisi per Legem, quam in adiutorium esse nobis datam, propheticus sermo testatur. **Psal. 118.** Itaque, ut nos ad perpetuam præceptorum commemorationem Legis auctor excitaret, inquit, [Et recondetis hæc verba in cor vestrum, & in animam vestram, & alligate ea in signum in manu vestra, & erunt immota ante oculos vestros, & docete ea filios vestros, & loquantur ea, sedentes, in itinere, & cubantes, & surgentes, & describite ea super limina domorum vestrarum, & ianuarum vestrarum; ut multos dies viuatis, & dies annorum vestrorum in terra, quam iurauit Dominus patribus vestris, daturum se illis, sicut dies cæli super terram.] **Esai. 8.** Quid autem sit, Alligate ipsa in manibus vestris, plane in Numeris exposuit; sic enim scriptum est, [Et dixit Dominus ad Moysem dicens, Loquere filiis Israel, & dices ad ipsos; & faciant sibi fimbrias in summitatibus vestium suarum in generationes suas; & imponentis super fimbrias summitatum vestium vitæ tam hyacinthinam, & erit vobis in fimbriis; & videbitis ipsas, & recordabimini omnium præceptorum Domini; & facietis ea; & non peruertemini post cogitationes vestras, & post oculos vestros, in quibus vos fornicamini post ipsos; ut recordemini, & faciatis omnia mandata mea; & eritis sancti Deo vestro; ego dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Aegypti, ut essem Deus vester; ego dominus Deus vester.] Cum ergo antea iussisset, ut describeremus Legem **C** in cordibus, sciretque præterea grauem esse mentis morbum obliuionem; in liminibus tamquam in tabula inscribi iussit; quin etiam dextræ alligare; schedulas fortasse quasdam Legem continentes, & diuinum responsum inscriptum habentes: præterea non inutile esse dixit ex ipsis quoque vestibus pendere tum fimbrias, tum hyacinthinam vittam. PALLAD. Quonam modo diuinæ Legis admoneri possumus per fimbrias ac vittam hyacinthinam? CYRILL. Nonne Legem per ænigmata traditam fuisse priscis illis hominibus, ac veluti in umbris esse fateris? PALLAD. Fateor. CYRILL. Igitur fimbriis ac manui vittam hyacinthinam alligare, figurate, ac per ænigma significabat, quæ cælestia sunt, ea tum sapienda esse tum facienda, ac supernas illas leges memoria retinendas. Lapidum enim, nisi fallor, indico, hyacinthino inquam, ætherium corpus est quadantenus simile, cum splendore atque tenebris mistum sit, atque in imo aquæ similitudinem habeat, quæ tremulam ac fluidam speciem **D** præferat. Lex igitur & vestibus & manui vittam hyacinthinam alligari sapienti consilio iussit, tamquam pæne latenter clamaret, Quasi mentis vestimentum, & amictus rationis tibi sit oraculum cælitus editum, Lex etiam rite ac recte factorum arbitra: manus enim operum est symbolum, quæ porro legitime fiunt a nobis, prorsus reprehensione vacante, neque de vitio sinistrum quidpiam habent. Magnificabant itaque Pharisei fimbrias suas, & dilatabant phylacteria sua, id est, schedulas e dextra manu suspensas: ridebantur tamen à Christo, quod eam rem ad inanem gloriæ occasionem, non ad Legis commemorationem conuertissent. Fieri igitur potest, ut, quamuis id fiat, quod Lex iubet, tamen Lex ipsa violetur, nisi Lege quis recte utatur: hocque illud est, opinor, quod ait Salomon, [Est iustus, qui perit in iustitia sua.] Igitur Dei mandatum **Eccli. 7.**

130 De adoratione in spiritu & veritate

A datum in mente atque in corde inscribendum est; cuius rei utilitatem cum perspicuam faceret David ille diuinus, de vnoquoq. viro iusto loquens ait, [Lex Dei eius in corde ipsius; & non supplantabuntur gressus eius;] illud enim, vt opinor, plane manifestum est, cuius in mente lex diuina fuerit, eidem omnino inesse præterea, vt probe confirmatus & virtute sit stabili. PALLAD. Ita se res habet. CYRILL. Itaq. iugis atque perpetua Legis meditatio ad rectam viam perducit, quod idem est atque ad id quod Deo placet, obliuionem ex hominis animo veluti tenebras quasdam caliginemque discutiens. Neque vero hucusq. tantum progressus est Legislator; sed cum adhuc melius quiddam excogitasset, ad excitandam in laboribus suscipiendis alacritatem, spem omnium rerum exoptatissimarum tamquam escam quadam adiungit; ait enim rursus, [Si in præceptis meis ambulaueritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea, dabo pluuiam vobis in tempore suo, & terra dabit prouentus suo, & ligna campi reddent fructum suum; & comprehendet vobis tritura vindemiam, & vindemia sementem, & edetis panem vestrum in facietatem, & habitabitis cum securitate in terra vestra; & dabo pacem in terra vestra; & bellum non pertransibit per terram vestram; & dormietis, & non erit, qui exterreat vos, & perdam malas bestias de terra vestra.] Intelligis quanta cura atque benignitate dignetur probum virum, & bonis operibus deditum, & qui Legem reueareatur? nam tempestiuum imbrem atque serotinum, frugumque copiam sibi inuicem succedentium, panisq. facietatem, & esculentorum vberem fructum, pacem præterea se largiturum pollicetur: Legis enim verum cultorem, & eorum quæ Deo placent cupidissimum amatorem, cælestium bonorum abundantia inebriari par est: illa namq. spiritualis & superna consolatio iusti viri animum tamquam pingue solum ac fertile imbris instar irrigans, maxime lætificat, vt iuges & quasi multiplices in Deum pietatis fructus edere possit: pax vero eundem coronat, quæ largitur, vt in eo, quod bene est, valeat permanere. Itaque scribit Paulus, [Et pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras.] Quisquis igitur eiusmodi Dei liberalitatem nactus erit, is bellis vacuum, ac pacis plenam vitam traducet; cedit hostis cadetque, & ad nihilum recidet quidquid obsistit, & impetus diabolicus irritus erit, & timor omnis facile propulsabitur. Hanc eandem legem in Deuteronomio quoq. descriptam reperiemus; sic enim dixit, paucis permutatis, [Si vero auditu audieritis omnia mandata eius, quæ ego mando tibi hodie, vt diligas dominum Deum tuum, & seruias illi ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, dabit tibi pluuiam terræ tuæ suo tempore tempestiuam & serotinam, & recondes triticum tuum, & vinum tuum, & oleum tuum, & dabis pabula in agris tuis iumentis tuis.] Igitur vim rite & apte ea exequendi, quæ velit Deus, Legis meditatio nostris animis comparabit: sudorem porro pro virtute susceptum, tolerabilem reddet promissorum bonorum amor. PALLAD. Ita est: assentior enim, & quidem iure optimo. Sed iam tempus est explicandi qua ratione legem de diligendo proximo perficere quispiam possit. CYRILL. Igitur ad hanc ipsam disputationem est accedendum. Itaque dicimus, sacrarum litterarum vestigia persequentes, Moyse præcepisse Deum illum vniuersorum Dominum, vt conuocaret populum, & eos sub montem, nomine Sina, pueros atque sanctificatos perduceret: iussit enim abluere vestes, & a mulierum congressu per tres dies abstinere. In quo per ea, quæ sensibus exposita & aspectabilia gerebantur, spiritualia significauit: splendidis namque vestibus quodammodo, virtutum inquam ornamentis honestatos, & animi hilaritate insignes, & ab omni carnis voluptate ac terrenis inquinamentis alienos ad Dei conspectum venire decet, instituen-

A instituyente nos ad eam rem Lege, vt certe Moyse veteres illos instituebat: nam illa figuræ erant veriorum rerum; illaq. per sapientissimum virum Moysen institutio, disciplinam Legis ad Christum perducentis, priscis hominibus figurabat. Adhæc illud quoque animaduersione dignum est, munus enim ac persona eius, qui instituire debeat, in Moyse persona optime seruetur: neque enim ad se populum, sed ad Deum tamquam ad Legislatorem & doctorem, ac rerum faciendarum auctorem adduxit. Lex quoque, quæ per litteram instituebat, non ad se nos perduxit, sed ad Deum Verbum, qui propter nos descendit e cælis. Num tibi verarum intelligentiarum vestigia persequi nostra videtur oratio? PALLAD. Maxime vero. CYRILL. Scriptum est igitur, [Et eduxit Moyse populum in occursum Dei e castris; & steterunt sub monte Sina: mons autem Sina totus fumabat, eo quod descendisset Dominus super ipsum in igne: & ascendebat fumus tamquam fumus fornacis: & exterritus est omnis populus valde: fiebant autem voces tubæ procedentes fortiores valde. Moyse loquebatur; Deus respondebat illi voce.] Igitur, quod in monte descendit Deus, signum perspicuum esse poterit, non illum ad mentes abiectissimas venire; neque cum illis habitare solere, qui terrenos, & humi abiectos animos habeant; sed cum eo, cuius animus in sublime conscendat, & quasi verticem excelsum tenens, humana despiciat, & ea sola, quæ Dei sunt, spectet. Aliam quoque significationem habere potest; sublimem nempe esse Dei cognitionem, & nostra conditione superiorem, ab iis dumtaxat, & quidem ex parte, percipi posse, qui per sublimia volare studuerint; [pulli namque vulturis per sublimia volant,] vt scriptum est. Simul intellige Deum, cum veterem legem priscis illis hominibus ferret, descendisse non vbi populus erat, sed in sublimem locum, & quidem procul: recesserat enim a longe adhuc, iuxta Pfallentis vocem, cum ille Vnigenitus nondum ad nos per carnem accessisset, neque se ad illam exinanitionem demisisset; neque enim priscis illis, sed nobis ipsis hoc mysterium est reseruat: factus est enim inter nos, quantum attingit ad illam aspectabilem gloriam, diuinitatis sublimitate relicta; ac versatus est nobiscum, vt vnus e nobis. Ignis vero specie descendit Deus: oportebat enim profecto, vt, qui coactione ac lege regendi erant, certo scirent si ad ignauiam declinare vellent, sibi cum igni rationem futuram. Neque enim ex voluntaria dilectione, & spontaneis animi momentis a priscis illis hominibus Dei amor præstatur; sed quasi ex coactione ac timore: nam neque liber spiritus illis inerat, neque adoptionis, sed seruitutis in timorem. Fumabat præterea mons, eo quod descendisset super eum Dominus in igne: idque, vt opinor, est quod in Psalmis canitur, [Et posuit tenebras latibulum suum.] Aliter quoque significare nobis poterit fumus lacrymas illas, propter contemptum omnino fundendas: effluit enim ad appulsum fumi ille ex oculis humor. Quod si cui placuerit, quæ ad contemplandum proposita sunt, aliter intelligere, ignem Legis illuminationem accipiet, non tamen sine caligine; est enim tenebrosa & obscura Lex, & illa litteræ umbra densior, & quæ mentis oculis tenebras possit offundere. Sensim autem progredientes augebantur tubæ voces; nam ab initio, cum tenuem vix vocem emitteret Lex; vbi ad nos processit verbum & ille Emmanuel ad tradendam euangelicam disciplinam affulsit, voces illæ valentiores factæ sunt: clarum enim quiddam & acutum insonuit Christus, & quod totum iam orbem terrarum penetrauit: ipsum enim audire licet, David voce dicentem, [Audite hæc, omnes gentes; auribus percipite, omnes qui habitatis orbem.] Atqui vox legis eo tempore alibi non exaudiebatur, neque vniuersas gentes docebat, sed in sola Iudæorum regione resonabat, & vnam Israelis gentem insti-

tem instituebat. Sed [loquebatur, inquit, Moyses; Deus vero respondebat ipsi voce:] Moyses enim vt minister, & diuinorum præceptorum interpres & subministrator Legem expetebat; respondebat autem Deus sua voce, idest, per Filium: vox enim & verbum Patris est Filius: ex ipso autem auctore Lex originem habuit; etsi per angelos dicta est; licet certe, sicut libitum fuerit ipsum perspicue dicentem audire, [Ipse, qui loquebar, adsum:] &, [Non veni soluere Legem, sed implere: dico enim vobis, Donec transeat cælum & terra, iota vnum, aut vnus apex non præteribit a Lege, donec omnia fiant: cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.] Sua itaque verba Legem appellat: vox enim Dei illam enunciauit, vt modo dixi; is est enim nimirum Filius. Deinde inquit, [Descendit Dominus super montem Sina, super verticem montis, & vocauit Moysen ad verticem montis; & ascendit Moyses, & locutus est Dominus ad Moysen dicens, Descendens testificare populo, ne forte accedant ad videndum Deum, & cadat ex ipsis multitudo; & sacerdotes, qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne forte recedat ab ipsis Dominus.] Descendit in montem ille super omnia Deus; deinde vocatus ascendit Moyses: neque enim contingit, vt ad sublimitatem veræ Dei contemplationis possit se quisquam attollere, nisi se ipsum demiserit Deus, & ita se accommodauerit, vt ad eum nostræ mentes possint accedere; ipso autem euocante, vix tandem ad summum illum & excelsum quasi verticem, ipsius nempe veram cognitionem, ascendimus; quod ipsum Christus fecit, cum Patrem ac Deum nobis reuelauit. Et a gregariis quidem hominibus mons adiri non potest; inaccessa est enim vulgo illius supremæ cognitionis gratia, iisque solis peruia, qui per illam ingredi sciunt; immo vero, qui ad eam rem sunt à Deo vocati; sicut fuit proculdubio Moyses. Si quis igitur est fidelis ac verus seruus in domo Dei, is quoque, sicut ille, electus erit & aptus, qui proxime accedat ad Deum; quod ad sanctificationis atque cognitionis modum pertinet: hac namque ratione simul cum eo erimus dicente, [Tu vero sta hic mecum.] Eos quoque, qui sacerdotio sunt insignes, purgari præcipit, dicens, [Ne forte recedat ab eis Dominus:] lubricum est enim sacerdotij munus, neque procul a periculis, immo vero etiam proximum, nisi illi plane adsit vitæ integritas: sanctos enim esse decet, qui Deo omnium sanctissimo cultum exhibent. Deinde ait, [Et dixit Dominus Moysi, vade, descende, & ascende tu & Aaron tecum; sacerdotes vero ac populus ne conentur ascendere ad Deum, ne forte perdat ex eis Dominus. Ascendit Moyses, sed non sine Aaron, qui figuram Christi tenebat: nam Lex in Christo honorabilis est, & tamquam sancta per illum prope Deum & cum Deo est: prædicat enim ipsa quoque Principem illum sacerdotum, & Apostolum confessionis nostræ secundum Scripturas. Sit igitur Lex Christo per spiritualem contemplationem adiuncta: nam Moysi dictum est, Ascende tu & Aaron: quæ igitur Deus coniunxit, homo non separet, Legem ab ea contemplatione, quæ in Christo est, abiungens, dum soli adhærescit vmbre, & veritatem ad imaginem figurarum non admittit. Sed sacrum illud genus in montem vna cum populis ascendere prohibetur; neque enim iis, qui Lege reguntur, neque iis, qui adhuc illum in vmbri cultum exhibent, datum à Deo est, vt illa excelsa ac summa dogmata, quæ ad ipsius cognitionem pertinet, adire possint; sed seruatum id potius est iis, qui in fide iustificati, & in Christo ad obedientiam atque cognitionem, longe illa veteri præstantiorem sunt vocati. Nam eminentem cognitionem Christi beatus quoque Paulus est admiratus: ac testis huic rei erit ipse quoque Saluator, qui aperte tum de nobis, tum vero de iis, qui e genere sunt Israel, dicit,

[Vobis

A [Vobis datum est, nosse mysteria regni cælorum, illis autem non est datum:] *Matth. 13.* ac de Iudæis quidem, [Sinite illos; cæci sunt, duces cæcorum:] Eos autem, qui ipsum nouerant, rursus allocutus est, [Vestri autem beati oculi, quia vident; & aures vestræ, quia audiunt.] his de rebus cum loqui desisset ille vniuersorum Deus, præcipere exorditur, & de rebus optimis constituere: itaque sic ait, [Ego dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, de domo seruitutis: non erunt tibi Dij alij præter me.] Decens vero suis legibus fecit exordium, se esse dicens eum, qui illorum in Aegypto prodigiorum auctor fuerit; qui aduersus iniquorum dominorum insaniam, vniuersam, vt vno verbo dicam, excitavit creaturam; qui imbres & grandinem armarit, & elementorum commutationes ostenderit; qui mortem primogenitis miserabilem immiserit; qui triduanas illis tenebras offuderit; qui per medios fluctus, quibus voluerit, ire concesserit; qui aduersarios nullo negotio contriuerit: opus enim profecto erat, vt, qui diuinorum præceptorum iugum subirent, ij non ignorarent, quanta esset Legislatoris potestas, ac scirent minime sibi esse tutum, eum offendere, qui perficere omnia facile posset. **PALLAD.** Præclarum sane, ac Deo dignissimum Legislatoris consilium! nam semper fere metus ad obedientiam adigit, & hominem quamuis effrenatum atque difficilem, quasi equum, frenis obtemperantem reddit. **CYRILL.** Rectissime dicis, Cum igitur prohibuisset deos alios adorare, & idolum quoduis vel simulacrum aut picturam effingere, cumque extremum supplicium constituisset, si qui diuinitatis nomen fictorum simulacrorum artificiis tribuere ausus esset; [neque enim accipies, inquit, nomen domini Dei tui in vanum; quia non purum habebit Dominus eum, qui accipit nomen eius in vanum:] tum ad res humanas componendas conuertitur, & legem quasi regulam quandam, qua quid rectum sit, exquiratur, omnium hominum vitæ præscribit; atque ab vniuersis nos peccatis arcet, cum ante alia illius in Christo iustitiæ tempus designat, in quo perfectissima illa redemptio, & vitiorum abolitio, & ad pristinum statum reformatio, & vitæ, quæ in sanctitate, ac Dei amore ducitur, renouatio contigit. Itaque ait, [Recordare diem Sabbatorum, vt sanctifices illum: sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua; die autem septimo sabbata, requies domino Deo tuo: non facies in ipso omne opus tu, & filius tuus, & filia tua, seruus tuus, & ancilla tua, bos tuus, & subiugale tuum, & omne iumentum tuum, & profelytus, qui habitat apud te: sex enim diebus fecit Dominus cælum & terram & mare & omnia, quæ in eis sunt, & requieuit die septimo: propterea benedixit Dominus diei septimo, & sanctificauit illum.] **PALLAD.** Quid vero istud est? non enim satis intelligo. Quoniam vero modo diem Sabbatorum sanctificabimus? **CYRILL.** Visne de Sabbato & de cessatione, quæ in eo agebatur, pauca dicamus? ita enim apertissima erunt, quæ nobis diuinitus præcepta sunt. **PALLAD.** Sane quidem. **CYRILL.** **D** Sabbatum, Palladi, vltimus nimirum hebdomadæ dies, designat, vt existimo, tempus illud, quo Saluator noster aduenit, qui apparuit ille quidem in consummatione, ac propemodum sub ipsum sæculi præsentis occasum; sed ad ablutionem peccatorum, ad libertatem quoque ac remissionem, ad incorruptionem ac vitam, ad spem denique futuram, initium & ianua, & via nobis est factus. Multis vero modis hunc, qui in Christo intelligitur, sabbatismum sacrarum quoque litterarum fides nobis latenter insinuat, nunc quidem cum cessationem, quamquam a peccatis cessatur, describit, & acerbam in primis atque asperam in transgressores poenam constituit; nunc vero, cum redemptionem, quæ in eo fit, ac remissionem & instructionem, qua ad futurum sæculum paramur & accingimur, figurate significat, **PALLAD.** Explica igitur quoniam pacto: id enim

enim libentissime didicerim. **CYRILL.** Per fidem, Palladi, quæ in Christo **A** intelligitur, Sabbatum spiritualiter celebramus, cum a distentionibus huius mundi cessamus, & a vano circuitu requiescimus, & a nequitia discedimus, & peccati iugū excutientes, ad liberam sanctificationem relaxamur. Itaq. beatus **Hebr. 3. 4.** Paulus de iis, qui non adhuc crediderant, inquit, [Quibus vero offensus fuit quadraginta annis? nonne iis, qui non obtemperauerunt, quorum cadauera prostrata sunt in deserto? quibus vero iurauit, non introire in requiem ipsius, nisi iis, qui increduli fuerunt? & videmus quod non potuerunt ingredi propter incredulitatem. Timeamus igitur, ne forte, relicta pollicitatione introeundi in requiē ipsius, videatur aliquis ex vobis defuisse.] Et post alia, [Igitur relinquitur sabbatismus populo Dei.] At vero quid prohibet, quominus vere dici possit, si sabbatismus non aliud sit, quam in Sabbato cessare, quomodo non est ingressus Israel in requiem, cum illam in Sabbato cessationem obseruauerit? Sed nimirum ea res figura erat illius in Christo quietis, & quod **ij**, qui fide **B** iustificarentur, a peccato cessaturi essent. Itaque lapidibus obrui, iussit Deus **Num. 15.** eum qui Sabbato ligna collegerat; quod illius supplicium spiritualis ac necessaria rei figura fuit: numquid enim non lignum, quod e sua stirpe exaruit, auulsū & iam ficutū, mortalitatis symbolū fuerit ac præterea ignis alimentum? **PALLAD.** Ita est. **CYRILL.** Eiusmodi omnino est peccatū ærumnis plenum, quasi mortalitas quædam, & immitis flammæ suis amatoribus impia nutrix. Quicumque igitur, quo tempore a peccatis cessari debet, mortuis & infructuosis operibus intenti sunt; &, abiecta virtute, concupiscunt ea, per quæ ipsis supplicia in æternum parētur & flammæ accendātur, **ij** tum iure optimo morte damnati iustas pœnas sustinebunt, quod cum liceat quiete viuere, sponte ad supplicia ruunt. Ingredimur igitur in requiem, qui credidimus, iuxta **Hebra. 4.** beati Pauli vocem. Itaque per Hieremiam increpat Deus eos, qui per peccatum in figuram admissum pulchritudinem veritatis adulterabant: ait itaque, **C** **Hiere. 17.** [Vade & sta in portis filiorum populi tui, per quas ingrediuntur reges Iudæ, & egrediuntur per eas, & in omnibus portis Hierusalem; & dices ad eos, Audite verbum Domini, reges Iudæ, & omnis Iudæa, & omnis Hierusalem, qui ingredimini per portas has. Hæc dicit Dominus, Custodite animas vestras, & ne portetis onera in die Sabbatorum, & omne opus ne faciatis, & ne exeatis per portas Hierusalē, & ne exportetis onera e domibus vestris in die Sabbatorum, & omne opus ne faciatis: sanctificate diem Sabbatorum, sicut præcepi patribus vestris: & nō audierunt neque inclinauerant aurem suam; & obdurauerunt cervicem suam plusquam patres eorum, ne audirent me, neque perciperent disciplinam.] Non solum igitur, vt ab omni opere cessarent Sabbato, iussit; sed ne onera quidem efferrent, neve extra portas Hierusalem exirent. **PALLAD.** Sed quænam horum quoque afferri potest ratio? **CYRILL.** Spiritualis sane & sublimis, & figuris vmbriſq. illis veteribus præstantior. Eos enim, **D** qui in Christo Sabbatum agunt, ab opere, quod ad vitiū vergit ac spectat, cessare iubet, prohibetq. onus vllum humeris imponere: nam quomodo non summæ insanix sit, qui semel per fidem onus peccati plane grauissimum abiecerint, eos illud idē sibi denuo imponere, & rursus nequitix iugū sponte subire? Sedere autem intra portas Hierusalem id significat, non esse nobis de sancta ciuitate discedendum, neque committendum, vt, dum ad aliud quiddam diuertimus, extra feramur atque labamur: sanctam vero ciuitatem Ecclesiam accipe: iam enim nonnulli, qui fide in Christum clari fuerant, & nefaria peccati sarcina exonerati, & intra sanctas domus Dei portas ingressi, ad defectionem sunt atq. apostasim delati, etsi non apertā fortasse, at certe e sancta porta exilierūt; quod mores

A mores hominum idolis deditorum magnifacerent. Intra portas igitur sedere, Sabbatum spiritualiter agentes, præcepit Deus: quæ figura significat firmitatem atque constantiam, & nusquam ab illius sincero germanoque cultu nobis esse discedendum: esse autem Ecclesiam Dei ciuitatem, apertissime testatur **David**, cum de illa dicit, [Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei:] ipse quoque **Saluator** certissimam fidem facit de illa dicens, [Hic habitabo, quoniam elegi eam.] **PALLAD.** Conclufum est igitur ab omni opere desistendum in Sabbato, vt certe **Legislatori** visum est. **CYRILL.** Non ab omni prorsus, inquam, **Palladi**: nam ab iis cogitandis atque faciendis, quæ Deo placent, & quæ non mediocrem habēt vtilitatem, numquam laudabiliter cessari potest: neque enim frustra (vt mihi quidem videtur,) adiunxerunt sacræ litteræ, sanctificandum esse a nobis diem Sabbatorū, [Recordare namque, ait, diei Sabbatorum; vt sanctifices eum.] Id vero ita optime perficiemus, si Sabbatum spiritualiter **B** celebrando, sanctis operibus curam atque diligentiam impenderimus: cuius rei illa euidens figura fuerit, quod Sabbato sacerdotes in templo Sabbatum violabant, & sine culpa sacris rebus operam dabant, victimas immolabant, oues cædebant, omnia postremo, quæ ad Dei gloriam pertinerent, nemine prohibente, faciebant. Quid enim? non **Iudæorum** calumnijs hoc ipsum opposuit **Christus**, cum ipsum de violatione Sabbati criminarentur, quod paralyticum Sabbato curasset? **PALLAD.** Memini. **CYRILL.** Circunciditur etiam homo in Sabbato, iuxta **Saluatoris** vocem, **Lege** non vindicante: spondet nimirū figura & propemodū aperte testatur, iis, qui in Christo Sabbatum agunt, id est, qui a peccato cessant, ac sanctificantur per fidem, illam in spiritu circuncisionem aptissime conuenire, quæ fit octauo, id est, resurrectionis die: sic enim **Christus** resurrexit; qui, posteaquam reuixit, destructo mortis imperio, illicō sancto Spiritu suos discipulos obſignauit: hæc q. est illa in spiritu circūcisio: in- **C** sufflauit enim dicens, [Accipite Spiritum sanctum.] An non **Paulus** quoque ita fieri circuncisionem in spiritu fatetur? circuncidi namque oportere eos, qui crediderant, circuncisione non manufacta, id est, spiritu, asseuerauit. Quinetiam illud addiderim, non posse nos qui spiritualiter Sabbatū seruamus, congruenter ab iis, quæ ad fortitudinem spirituales pertinent, & ab hostibus conterendis, aduersariisq. in Christo superandis, vnquam cessare: & eius rei imaginem tibi proferam rursus veterem illum **Iesum**, qui vnā cum filiis Israel urbem **Hiericho** septimo die, id est, Sabbato cepit. **PALLAD.** Solam igitur nobis a nequitix ac peccatorū operibus vacationem, quod ad veritatem pertinet tamquam in figuris illis adhuc veteribus propemodum adumbratam, Sabbatum afferet. **CYRILL.** Dixit certe iterum **Lex**, [Si emeris virum Hebræum, sex annos seruiet tibi; anno autem septimo egredietur liber gratis:] & hæc quidem in **Exodo**: in **Deuteronomio** vero rursus ita inquit, [Si autem venditus tibi fuerit frater tuus Hebræus vel Hebræa, seruiet tibi annos sex, & septimo emittes eum a te liberum; cum vero emittes eum liberū a te, non emittes eum vacuum; viaticum dabis ei ab ouibus tuis, & a frumento tuo, & a torculari tuo; sicut benedixerit te dominus Deus tuus, dabis ei:] nā superiori tempore vniuerso ante nostri **Saluatoris** aduentum spiritu seruitutis **Israel** conſtrangebatur, legi punienti subiectus; postea vero quam extremis sæculi temporibus, quorum etiam figuram Sabbatum fuisse, a nobis positum est, illuxit **Emmanuel**, tum vero seruitutis spiritus sublatus est; cumq. nihil **Domino** pro redemptione contulissent, benignitate gratiæ sunt ad libertatem & ad gloriam adoptionis vocati: nam iustificati sunt, qui crediderunt, non ex operibus **Legis**, vt scriptum est: sed ex fide: hocq. esse, inquam, illud, [Egredietur liber gratis. Sed

A cum, inquit, emittes eum liberum a te, non emittes eum vacuum; viaticum dabis illi ab ouibus tuis, a frumento tuo, & à torculari tuo.] Vides perspicue Christi mysterij vim in his verbis fulgere: nam redempti fumus, & dimisit nos ille omnium Saluator liberos gratis: non enim ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum magnam misericordiam suam, vt scriptum est, benignitatis adeo insignis participes facti sumus: cumque nos liberos dimisisset, id est, a peccatis liberasset, & adoptionis gratia decorasset, præclarum nobis viaticum seipsum adiecit, vt immaculata hostia, & vt ouis ad victimam propter nos ductus, largitusq. vt viuificæ benedictionis, id est, sanctæ suæ carnis ac sanguinis participes essemus: hoc est, opinor, ab ouibus, atque a frumento & vino suppediandum esse viaticum iis, qui septimo tempore, id est, spirituali Sabbato ad libertatem ex benignitate dominica vocantur. Atque Lex quidem hætenus. Ceterum, quia Iudæis præfocordia resupinis nõ admodum placebat hæc mandata seruare, eos Deus accusat, qui hoc animo essent: scriptum est enim, [Fa-

B ctum est verbum Domini ad Hieremiam dicens, Sic dicit dominus Deus Israel, Ego pepigi fœdus cum patribus vestris in die, qua eduxi eos de terra Aegypti, de domo seruitutis, dicens, Cum completi fuerint sex anni, dimittes fratrem tuum Hebræum, qui venditus fuerit tibi, & operatus fuerit tibi sex annos, & dimittes eum liberum: & non audierunt me, & non inclinauerunt aurem suam: & conuersi sunt hodie, vt facerent rectum coram oculis meis, vt vocarent dimissionem vnusquisque proximi sui, & consummauerunt pactum in conspectu meo in domo, in qua inuocatum est nomen meum in ipsa: & conuersi estis & profanastis pactum meum, vt reuocaretis vnusquisque seruum suum, & vnusquisque ancillam suam, quos dimiseratis liberos animæ ipsorum, vt essent vobis in seruos & ancillas.] Vides quemadmodum figuras repudiari, immo verò ipsam vt in vmbriis adhuc veritatem violari non patitur: [impænitentia namque sunt dona Dei atque vocatio,] vt scriptum est. Iudæi autem, qui semel dimissos retrahebant, & sub seruitutis iugum denuo subigebant, illam impænitentiam non seruauerunt, ob eamque causam offenderunt, cum eius mysterij vim, quamuis adhuc in figuris esset, contempserunt. PALLAD. Rectissime est a te dictum. CYRILL. Iustificari nos autem gratis per gratiam, quæ est in Christo, nullamq. pro nostra vita commutationem ac pretium afferre, neq. gloriam libertatis emere, sed rem tantam benignitate atque clementia Domini lucrari, præfigurauit in Deuteronomio dicens, [Septimo quoque anno facies remissionem. Sic vero habet præceptum remissionis, Dimittes omne debitum proprium, quod debet tibi proximus tuus, & a fratre tuo non repetes, quia indicta est remissio domino Deo tuo, ab alieno repetes, quodcunque fuerit tibi apud ipsum; fratri vero tuo remissionem facies eius pecuniæ, quam tibi debet; quia non erit apud te egens; quia benedicens benedicet tibi dominus Deus tuus in terra, quam dominus Deus tuus dat tibi, vt hæreditate possideas eam.] Vides fulgere inter vmbas veritatem? id enim quoque euidentissime Saluatoris nostri gubernationem, qua nos regit, ostendere potest; nam, qui per fidem prope illum accesserunt; &, percepto Spiritu sancto ac naturæ diuinæ consortio, domestici iam & fratres facti sunt, iis debita condonauit, cum nihil persoluisent; neque enim ab illis transgressionis pœnas repetiit, quâuis antea etæ vitæ rationibus reddendis essent adstricti: qui vero propter infidelitatem ipsorum perniciosam adhuc alieni erant, ac propemodum etiam alienigenæ, & quamlongissime ab eius coniunctione remoti, eos debitis persolendis obligatos constituit, & vt qui peccati maculas nondum eluisent, merito pœnis & suppliciis luendis obnoxios fecit: ideoque alloquebatur eos, qui

A qui crediderant, [Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatem; & veritas liberabit vos:] iis contra, qui veram atque euangelicam disciplinam contemnebant, dicebat, [Amen amen dico vobis, nisi credideritis, quia ego sum, in peccatis vestris moriemini.] Intelligis igitur quemadmodum eos quidem, qui ex fide sibi coniuncti essent, se liberos dimissurum pollicetur; alienos contra & extraneos in delictis mortuos, affirmat iudici suorum delictorum pœnas duros? PALLAD. Verum est. CYRILL. Eleganter autem voluptates futuri sæculi sanctas, atque cælestium bonorum participationem Sabbati otium designat. PALLAD. Explica mihi igitur, quo tandem modo; id enim aueo discere. CYRILL. Equidem libentissime: pfallit enim nimirum beatus Dauid de filiis Israel, & Deo, qui omnia potest, loquens, [Panem cæli dedit eis: panem Angelorum manducauit homo:] quibus verbis manna appellauit cæli & Angelorum cibum, vt animum ultra hæc sensibilia ac visibilia intendentes, illam spirituales ac diuinam subministrationem contemplemur, quam sanctorum animis suggerit Deus, cum Deum illum verbum, qui & Angelos pascit, & hominibus vitam præstat in iis, qui fidem receperunt, inhabitare facit. Habitat enim Christus in cordibus nostris per Spiritum sanctum, & pane viuenti, & cælitus veniente pascimur ad firmitatem & robur spirituale concipiendum: manna eius rei figura est certa & euidens. Iussit autem Lex, vt ex eo tantum colligerent filij Israel, quantum cuiq. satis esset, nihilq. supra mensuram adicerent; sic enim scriptum est, [Mane factum est, cum defedisset ros in circuitu castrorum, & ecce super faciem deserti minutum quasi coriandrum, album quasi pruina super terram: cum vidissent autem illud filij Israel, dixerunt alter ad alterum, Quid est hoc? neque enim sciebant quid esset: dixit autem ad illos Moyses, Hic est panis, quem dedit vobis Dominus ad vescendum. Hoc est verbum, quod præcepit Dominus,

C Colligite ex ipso, quantum sufficit, gomor per singula capita, iuxta numerum animarum vestrarum vnusquisq. cum contubernibus vestris colligite.] Deinde post quædam alia rursus ait, [Factum est autem die sexta collegerunt necessaria dupla, duo gomor per singulos: ingressi sunt autem omnes principes Synagogæ, & nunciauerunt Moyse. Dixit autem Moyses ad eos, Hoc est verbum, quod locutus est Dominus, Sabbata requies sancta Domino: cras, quæcunque coquere vultis, coquite; & quæcunque elixare volueritis, elixate: & quicquid superfuerit, relinquire vobis repositionem in mane.] Deinde Moyses ille sacrorum interpres diuinam illis legem explicauit, continuo inferens, [Comedite hodie; sunt enim hodie Sabbata Domino; non inuenietis hodie in agro: sex diebus colligetis; septima vero die Sabbata sunt; non erit in ipsa.] An tibi posthac, Palladi, obscurum esse poterit, quin hoc ipsum nihil agere Sabbato, sed quod iam suppeditatum sit, tamquam in cellam condere, neque

D cælitus manna ipsum dari, sed iam comportato ad voluptatem & ad escam vti, quasi præparatio quædam atq. informatio sit illius vitæ, quæ in sæculo venturo futura est? nam Sabbatum agentes in Christo, atq. omnino cessantes a peccato, supernis illis fruemur bonis, cum labor omnis sublatus erit, & citra sudorem ea omnia, quæ iuuare possunt, affluenter inueniemus? PALLAD. Vera oratio: nam quasi in paratis & in promptu positus bonis omnibus illa, quæ tunc erit, sanctorum vita ducetur: liceat igitur & nobis ipsis dicere sancto cuique, [Laborem manuum tuarum manducabis.] CYRILL. Igitur ad id, quod initio positum erat, recurrentes, & quasi retrorsum orationis cursum reflectentes, illud affirmamus, conuenientissime, Legem, cum ad vnum colendum, qui natura & uere Deus est, nos traduxisset, non sustinuisse, vt Verbum illud, quod ex ipso & in

ipso natum & simul existit, & coæternum est, ignoraremus: nam, cum prius **A**
Exod. 20. præcepisset atque dixisset, [Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo,
 & ex tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis:] & præterea, [Non erunt tibi
 Dij alij præter me;] coniunxit illico Christi mysterium inferendo, [Recordare,
 vt diem Sabbatorum sanctifices:] hæc enim præclara semita est ac necessa-
Ioan. 17. ria, & diuini artificij via, & discentibus quæ scire opus est, vtilissima. Itaque
 Saluator patrem, qui in cælis est, ac Deum alloquens ait; [Hæc est vita æterna,
 vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti, Iesum Christum:]
 nam, vbi de Patre verba fiunt, consequuntur necessario verba, quæ ad Filium
 pertineant, & coniuncta maxime vtriusque cognitio est. Iudæos certe, propterea
 quod Filium non admitterent, a veritate aberrantes, atque arbitrantes se
Ioan. 8. nosse Deum, increpabat dicens, [Neque me nostis, neque patrem meum: si
 me cognouissetis, & patrem meum vtique cognouissetis:] in vtroque enim al-
 terius notio simul inferitur. Igitur, cum prius fundamenti cuiusdam instar, **B**
 iecisset certam atque accuratam Dei cognitionem, & Legislatoris notitiã prius
 tamquam radicibus actis, in eis infixisset, denique ad humana descendit, & ei
 reuerentiã, quam Deo exhibemus, proximam deinceps collocat atque con-
 iungit eam, quæ patri ac matri debetur, quorum opera, Deo annuente, per-
 ducti eo sumus, vt essemus, & omnino subsisteremus: quippe cum secundum
 ab Opifice locum teneant: diuinis enim iussis, & arte non ab alio tradita, sed
 sponte percepta, natura id, quod gignitur, in se ipsa ad vitam effingit; atque
 Opificis gloriam imitatur: nam vt Deus, qua ratione effector est & conditor,
 omnibus initium est & origo; sic quisque etiam parens ex se nato filio quasi
 stirps quædam est procreationis, & fons vnde progreditur, vt fit. Igitur illa pã-
 tris ac matris ministratio, quam præbent ad omnium qui in terris sunt, ho-
 minum procreationem, illius omnium Opificis figuram refert: atque ob eam
 causam iis præstantiorem, quam ceteris hominibus, honorem deferri **C**
 fit, neque a præmijs excludens eos, qui honorem illis impenderent, neque eos
 vicissim, qui id facere nollent, a supplicio liberans: nam ingenuum piũque
 animum honoribus ornat; eum vero, qui aliter fit affectus, grauissimis malis
Exod. 20. onerat, [Honora enim, inquit, patrem tuum, vt bene tibi sit, & sis longæuus
 super terram.] Igitur cum iis, qui parentes honorarent, vitam ac temporis
 diuturnitatem, quasi præmium quoddam, & munus præcipuum, Lex consti-
 tuisset; mortẽ vero superbis & iniurijs proposuisset, metũ veluti pädagogum
 quendam apponit, qui nos ad rectum iter timore traducat; dixit enim rursus,
Exod. 21. [Qui percutit patrem aut matrem suam, morte moriatur: & qui maledixerit
 patri vel matri suæ, morte moriatur.] Vide igitur quemadmodum omne genus
 peccati, in illos admissi, æquali mensura puniat. Iis etiam, quæ de Deo præcepta
 sunt, ea proxime coniungi perspicuum est, quæ ad parentum iura pertinent. Vt
 enim, si quid in Deum lingua peccatum sit, morte extremoq. supplicio multetur **D**
 etiam, si quid in eos quoque sit admissum qui genuerunt: ac diuinũ cer-
 te mandatum quisquis irritum fecerit, & eius violatione pädagogum volens
 offenderit, sine vlla miseratione occiditur; quisquis item patris matrisue mo-
 nita contempserit, lapidibus obrutus necatur; cum hoc idem diuina lex iusse-
Deut. 21. rit. Dixit autem ad hunc modum in Deuteronomio, [si autem cuipiam fuerit
 filius contumax & irritator, qui non obediat voci patris sui, & voci matris
 suæ, & corripuerint eum, & non audierit eos, comprehendent eum pater suus,
 & mater sua, & ducent eum ad senatum ipsius ciuitatis, & ad portam loci il-
 lius, & dicent hominibus ciuitatis illius, Filius noster hic inobediens est & ir-
 ritat, & non audit vocem nostram, comedationibus & ebrietatibus vacat; &
 lapidabunt

A lapidabunt eum viri ciuitatis illius lapidibus; & morietur, & auferetis malum
 ex vobis ipsis; & ceteri audientes timebunt.] Num tandem, post hac fas est
 ambigere, quin patri ac matri honos habitus proxime ad eum, qui Deo tri-
 buitur, accedat? PALLAD. Minime dubium: vt enim eos honore pro-
 sequendos putemus, illud quoque persuadet, quod a quodam sapienter est
 dictum, [Recordare quod per eos genitus es.] Iacob quoque Patriarcha, **Eccl. 7.**
 cum modestissime dicit, [Nisi timor Isaac patris mei adesset mihi.] CY-
 RILL. Dic igitur mihi, hoc ipsum, quod per illos genitos nos esse dictum
 est, num parum euidenter ostendit imaginem eos Opificis tenere, & eius,
 qui vocat, vt sint ea, quæ olim non erant? Iam vero hoc ipsum, quod nostro
 quoque timore eos honorare decet, nonne illis ipsam quoque Domini di-
 gnitatem tribuit? PALLAD. Sane vero? Ideoque ille Prouerbiorum au-
 ctor execratur quosdam dicens, [Oculum, qui irridet patrem, & dedecorat **Prouerb. 30.**
 senectutem matris, effodiant eum corui de torrentibus.] Illud tamen expli-
 ces velim, quomodo ab omnium Salvatore Christo sapienter dictum putari
 possit. [Qui amat patrem aut matrem super me, non est me dignus.] Quine-
 tiam illud commemorabo: nam patrem sepelire, senectutemque illius alere
 roganti discipulo ait, [Sequere me; & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.] **Matth. 10.**
Matth. 8. CYRILL. Quid vero in iis absurdi est? nam ardui quidem certe nihil, vt mihi vi-
 detur, sed simplex admodum locorum propositorum est cognitio, & ad perci-
 piendum iis, qui recte intelligere velint, facillima. PALLAD. Atqui non
 sunt ea verba a suspitione prorsus aliena: videntur enim quodammodo ab
 ea reuerentiã, quæ parentibus debetur, nos abducere. CYRILL. Apa-
 ge ab ista suspitione, Palladi, & intelligentia tam peruerfa: neque enim
 Saluatoris nostri verba a reuerentiã in parentes abducunt; sed illam, quæ
 Deo exhibetur, antiquiorem ac præstantiorem habere docent; id quod etiam
C superiori nostra oratione perfectum est, cum illam proximam atque secun-
 dam ab ea, quæ Deo est habenda, identidem diceremus; quod sane etiam
 ipse Christus seruauit, cum neque id pro crimine ascripsit iis, qui paren-
 tes diligenter, neque omnino culpauit aut accusauit eos, qui iisdem hono-
 rem sponte deferrent, sed humana omnia post Deum habenda esse, con-
 uenientissime sanxit: itaque non absolute ait, Qui amat patrem suum aut
 matrem; sed adiecit illud, Super me. An vero dilectionem in Deum dilectio-
 ni in homines non præponendam putabis? PALLAD. Ego vero præponen-
 dam omnino cenfeo. CYRILL. Ergo in eam sententiam abire discipulũ non
 permisit, vt putaret reuerentiã, quæ homini quamuis parenti deberetur, illi
 alteri, quæ erga Deum habenda est, esse præferendam, qui alias naturæ leges
 de honore parentibus tribuẽdo suo patrocinio defendit. Sua igitur esse nostris
 præferenda docet; excellit enim omnibus & eminent Deus; neque vero, quia
D ea, quæ ad Deum pertinent, antiquiora ac præstantiora putanda sunt ac di-
 cenda, ideo tamen vlllo pacto permittit aliquibus illam in parentes reueren-
 tiam pro nihilo ducere, id enim Christus Iudæorum doctoribus crimini de-
 dit, cum dixit, [Deus dixit, Honora patrem tuum, & matrem tuam; vos
 autem dicitis, inquit, Quicumque dixerit patri suo, Munus quod ex me
 tibi proderit; & non honorabit patrem suum, aut matrem suam: & irritum
 fecistis mandatum Dei propter traditiones vestras.] PALLAD. Atqui
 non admodum est facilis propositorum verborum intellectio. Explica igitur,
 quæso, quodnam sit in hac re pharisæorum peccatum. CYRILL. In Leuitico
 certe scriptum est, [Et locutus est Dominus ad Moysem dicens, Loquere fi-
 liis Irael, & dices ad eos, Homo, qui vouerit votum in pretium animæ suæ
 Domino

Domino, erit pretium masculi a vigesimo anno vsque ad sexagesimum annum, erit inquam pretium eius quinquaginta sicli argenti pondere sancto:] cumque pauca quaedam in medio de muliere & de pueris dixisset, rursus infert, [Quod si pauper fuerit, ad æstimationem stabit coram sacerdote, & æstimabit eum sacerdos: vt valet manus eius, qui vouit, ita æstimabit eum sacerdos.] Mystica igitur hæc verba sunt & abdita; opportuniore autem loco a nobis diligenter excutientur: quod autem in promptu atq. in manibus est, dicamus, Nonnulli ex Israelitis adibant, & consecrare Deo suas animas, in figura quidē adhuc & umbra, tamen ex Legis constitutione cupiebant: atque iis, qui sacerdotioungebantur, & ad diuinum altare affidebant, pro seipsis pretium duros profitebantur. Erant igitur aliqui, qui eiusmodi gloriam expeterent: sanctificatos enim se iam & sacros, & Deo dicatum donum, & si quod aliud eiusmodi vocabulum est, appellari optarent: ceterum inopia pecuniæ reprimebant hoc desiderium, quod inuitabile ad eam rem impedimentum haberent, nempe paupertatem: adhortantibus autem eos, & quidem maximo studio scribis ac pharisæis, vt ad eam rem exequendam pergerent; (erat enim id hominum genus auarum, & turpis quæstus cupiditati obnoxium) illi reuereri se parentes causabantur; vixque posse sibi ipsis & illis, quæ ad victum satis essent, suppeditare, aut vestes comparare dicebant: at hi persuadere audebant, vt propter Deum eam rem pro nihilo haberent; ac, si parentes ad ipsos accederent, & consuetum ab ipsis subsidium peterent, patri ac matri dicendum esse docebant, [Munus est quodcunque ex me tibi profit.] hoc est, si quid a me acceperis, diuinum te fraudare donum scito, & in res sacras manus iniicere, nam me ipsum dedicaui, & Deo quasi repositum donum consecraui. Illi vero, cum sacrilegij pœnam metuerent, & leges ea de re constitutas extimescerent, ærumnas illas miserime perferebant, & pietatem in Deum sibi famis occasionem fuisse accusabant, ac fortasse de ipso Dei mandato conquerebantur, tamquam ab eo in rebus maxime necessariis violarentur: ideoque ait, [Irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram:] honorandi enim erant profecto parentes, non religionis causa lex, quæ de parentibus lata erat, destruenda. Neq. igitur ea, quæ ad Deum pertinent, humanarum rerum causa contemnda sunt, neq. rursus res humanæ prorsus Dei prætextu negligendæ; sed potius, vbi præcipuas caritatis partes illi omnium principio, Deo nimirum, tribuerimus, tum secundo loco ac proximo æquum est etiam ipsis nostri ortus ministris debitos in primis honores continuo deferre, & ad ea, quæ dixi illud quoque nobiscum reputare. PALLAD. Quidnam id est? CYRILL. Nam rem in primis necessariam esse reuerentiam in parentes, nobis ostendit dominus noster Iesus Christus, cum suæ ipsius matris curam atque rationem habuit: sublatus namque iam in venerandam illam crucem, & ligno suffixus, discipulo suo germano sanctam Virginem tradidit, ac senectutis illius tutorē nutritoremque constituit dilectum illum suum dicens, [Mulier, ecce filius tuus; deinde discipulo, Ecce mater tua; & ex illa hora accepit eam discipulus in sua.] PALLAD. Præclare sane hac de re oratio confecta esse videtur. CYRILL. Cum itaq. liberos parentibus rectissime subiecisset, & legitimum iis ac necessarium iugum imposuisset, illico quales etiam parentes erga liberos esse oporteat, si a Dei voluntate deflectere nolint, edicit. Ac Paulus quidem sapientissimus vir, postquam paucis & expedite liberis præcepit, vt subiiciantur parentibus, adiecit etiam illud, [Patres nolite ad iracundiam prouocare filios vestros, sed educate eos in correptione Domini;] id est, optimarum disciplinarum illis auctores estote, atque ad vitam Deo gratam, Legique maxime consen-

Matth. 15.

Ioan. 19.

Ephes. 6.

A consentaneam dirigite. At vero Lex per ambitum quodammodo atque circuitum, (sic enim fere consuevit) parentibus in primis & quidem rectissime præcipit, vt de liberorum probitate solliciti sint, [Non profanabis, inquit, filiam tuam, vt fornicari facias eam, & non fornicabitur terra, & terra replebitur iniquitate:] nam corporum castitatem ante alia veluti primitias quasdam sanctæ conuersationis a nobis exigit noster Conditor; sunt enim corporalia hæc ornamenta velut aditus quidam ad spiritus claritatem, cum turpitudinis ac dedecoris notas effugiant. Igitur parentes oportet, vt ad res quamoptimas sint auctores; sin resupini & negligentes erunt pædagogi, atque adeo secus, quam ratio postulat; ad turpia facta duces ac magistri deprehendentur, extrema supplicia sustinebunt, vt qui suos ipsi fructus corrumpant, & in exitij foueas impellant, pro quibus profecto æquū erat mortem oppetere, nam id patribus natura quoque ipsa præscribit. Qui ergo ex se puellam ad apertissimum probrum volentibus exponit, ab eo non pro puella duntaxat rationes pœnasq. flagitij iustissime exposcet ille omnium Iudex, sed etiam pro omnibus, qui sint ad turpitudinem lapsi; laqueum enim quendam & mortis rete cum tetenderit, omnes comprehensos habet, quamuis non omnes capiantur: neque enim omnino exitus rei spectatur, sed cœptorum vis atque facultas. De eiusmodi vero muliere sapientissimus quoque Salomon scribit, [Mulierem, quæ laqueus est & rete cor eius, vincula in manibus eius.] Necessario itaque Legislator, [Non profanabis, inquit, filiam tuam, vt fornicari facias eam, & non fornicabitur terra:] nam si nulla fuerit omnino, cū qua fornicationis crimen admittatur, haud difficile erit hoc malum effugere, quamuis præcipiti sit quispiam in voluptatem animo, & ad resistendum prorsus ignauro. Hactenus cum præcepisset, vt liberis a parentibus honestas corporis seruetur, morte etiam mulctat, si quis in eam sententiam venerit, vt ad desciscendum a Deo, suos liberos impellat, sic autem in Leuitico scriptū est. [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Siquis de filiis Israel vel de profelytis, qui accesserint ad Israel, dederit de semine suo Principi, morte moriatur: gens, quæ est in terra illa, lapidabunt eum lapidibus; & ego obfirmabo faciem meam super hominem illum, & perdam eum de populo suo, quia de semine suo dedit Principi, vt pollueret sancta mea, profanaret nomen sanctificatorum mihi.] PALLAD. Obscura hæc est lex; neque enim est adhuc satis perspicuum, quid sibi velit: illam ergo si explicabis, optime feceris. CYRILL. Moabitæ & Madianitæ Gergesæi & Amorrhæi & nonnullæ aliæ barbaræ nationes, quæ Iudæorum regionem incolebant, moribus ac ritu gentili vivebant, & eam religionem quisque amplectebatur, quæ sibi placuisset; & quod cuique temere in mentem venisset, id adorabat atque colebat: cum vero filij Israel in Dei amore nondum animum satis firmum ac stabilem haberent; ad apostasiam admodum proclives erant, & ad defectionem adeo faciles, vt pro nihilo ducerent ipsos quoque finitimarum gentium Deos adorare, & simul cum vicinis nationibus erroris eius morbo succumbere, quo superiori tempore in Aegypto laborauerant. Itaque tam insano amore quondam in Madianitarum adolescentulas exarserunt, vt, muliercularū forma capti simul etiam cum illis Beelphegor inuocarent. Vnde Legislator, cum eorum animi imbecillitatem ac fragilitatem prudentissime prospiceret, interdixit omnino, ne cum alienigenis miscerentur, atque apertissime edixit, [Filiam tuam non dabis filio illius, & filiam illius non accipies filio tuo: auertet enim filium tuum a me, & vadens seruiet diis alienis.] Igitur, quoniam vsu venerat fortasse, quod verisimile admodum est, vt nonnulli ex Israel diuitiarū cupiditate irretiti, quibusdam claris viris gentilibus filias desponderent, adeo vt apostasiam atque

Leuit. 19.

2. 3. 4. 5.

1. 2. 3. 4. 5.

Ecclesi. 7.

Leuit. 20.

7. 8. 9.

1. 2. 3. 4.

7. 8. 9.

Deut. 7.

1. 2. 3.

atque diuini cultus desertionem pro nihilo putarent; ideo multam & capitis **A**
 supplicium huic facinori constituit, & grauissimis pœnis subiicit hoc crimen:
 necesse enim erat alienigenæ in matrimonium collocatam, aliâ quoque men-
 tem induere, & Dæmonis cultum exhibere: ideoque perinde ac sui fructus cor-
 ruptorem ac perditorem easdem pœnas subire coegit. Igitur sacra nouaq. scri-
 ptura præcipit parentibus, vt in disciplina Domini liberos educare studeant:
 Lex vero tardiloquens per circuitum & ambitum eandem viam pergit: nam,
 cum prius edixisset, ne parentes permitterent filias ea facere, quæ ad turpitu-
 dinem & intemperantiam pertinerent, tum præterea inquit opus esse, vt Dei
 quoque cognitionem firmam illis & immotam seruent, neque eas sinant pro-
 fanis idolorum cultibus implicari; quamuis multæ sint illis copiæ atque opes
 propositæ, si cum viro alienigena quidem, verum diuite nuptiarum lege con-
 iungantur; nonne hoc illud est, [Quid enim prodest homini, si vniuersum **B**
 mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur?] PALLAD. Re-
 cte dicis. CYRILL. Facillimum est autem cuius ad perspicendum, non
 parum interesse inter eos, qui sunt in Christo iustificati, & eos qui per Legem
 instituuntur: nam, cum exteris gentibus conferi, & simul cum alienigenis con-
 uenire, priscis illis hominibus non impune licuit: nobis autem Paulus melius
 atque confidentius viuendum esse suadet dicens, [Siquis vir vxorem habet in-
 fidelem, & hæc consentit habitare cum ipso, non dimittat eam; & mulier si-
 qua habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat
 virum: sanctificatus est enim vir infidelis in muliere, & sanctificata est vxor in-
 fidelis in viro.] Quænam igitur est in his rebus dispensationis ratio? quamue
 ob causam olim coniunctionem cum iis, qui aliter sentirent, Lex pertimesce-
 bat; nunc non item? quia nempe firmos eos, qui in Christo vocati sunt, & in
 Dei amore stabiles efficit is, qui in illis habitat, Spiritus, per quem & [in quo
 clamamus, Abba, Pater:] illi autem nondum hoc munere locupletati erant; **C**
 nam, vt beatus Ioannes ait, [Spiritus sanctus nondum erat, quia Iesus nondum
 erat glorificatus.] Omnis ergo perfectio in Christo est; nam nihil ad perfectum
 adduxit Lex, vt scriptum est. PALLAD. Equidem cupio, vt mihi, si pla-
 cet, explices, quonam modo perspicua fieri possit illa Legis imperfectio. CY-
 RILL. Faciam libens, sed ad ea, quæ sunt in manibus, nostra oratio profi-
 ciscetur, atque caritatis in proximum rationes exquiret; cum rudiis, quam
 oporteret, illæ per Moysen litteræ hæc de re veteribus illis conscriptæ tradide-
 rint. PALLAD. Perge igitur ad hoc ipsum alacriter. CYRILL. Igi-
 tur Lex quidem ait, [Diliges proximum tuum sicut te ipsum:] at vero do-
 minus noster Iesus Christus mutui amoris legem quam plurimis sermonibus
 promulgauit, ac tamquam patronam, quæ hanc legem tueretur, in vitam illam
 in natura cognitionem & voluntatem, quæ singulis quibusque hominibus ad-
 est, constituit: itaque ait, [Quæcunque vultis vt faciant vobis homines, hæc **D**
 eadem vos facite illis similiter:] nam, si, quæ quisque consequi exoptat, ea
 ipse quoque aliis facere studuerit, minime ab eo quod spectat aberrabit; sed
 potius recto itinere ad caritatem perget, & mutui amoris coronam consequetur.
 PALLAD. Probe dicis. CYRILL. Est igitur caritas Legis qui-
 dem impletio; fide vero ac spe præstantior: sic enim scribit diuinus vir Paulus,
 Iraque velut e vernis floribus varium illi quodammodo fertum intexens, rur-
 sus ait, [Et si distribuero omnes facultates meas, & si dederò corpus meum ita,
 vt ardeam; caritatem autem non habeam, nihil mihi prodest; caritas patiens
 est, benigna est, caritas non æmulari, non agit perperam, non inflatur, non
 est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non
 gaude-

A gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati, omnia suffert, omnia sperat,
 omnia sustinet; caritas nunquam excidit.] Verum hæc, vt opinor, omnibus
 perspicua sunt, & longior erit de his omnibus oratio, si quis minute velit, quæ
 in noua scriptura sunt, colligere. Sed iam ad vmbras Legis & ea, quæ priscis
 hominibus tamquam in figuris adhuc edicta sunt, conuertamur. PALLAD.
 Optime cogitas. CYRILL. Exercitatio quædam ad iustitiâ fuit Lex, & ve-
 lut aditus quidam ac limen ad præclarâ illa euangelica facta: scriptum est enim,
 [Principium viæ bonæ est facere iusta:] ducit enim Lex ad Christum, & vitæ **Prouer. 16.**
 illius, quæ in Christo intelligitur, non falsam consequitur gloriam, si spiritua-
 liter intelligatur, & in iustitia nos constituit; at vero euangelica disciplina su-
 pra hoc præterea perducit. Sunt autem iustitiæ genera primum quidem honor
 & amor erga eum, qui vnus ac natura Deus est; vicinus est, & huic proximus
 ille amor in fratres, & eiusdem generis homines, ita tamen, vt in parentes re-
B uerentia ceteris præponatur. Conuenienti igitur ordine Scriptura progreditur,
 cum post pietatem in Deum, & erga parentes reuerentiam, in ceteris quoque
 homines specimen probitatis nos edere præcipit. Etenim vbique Lex curam
 æqualitatis habet, & accuratam iustitiæ rationem habendam esse aperte decer-
 nit: scriptum est enim in Deuteronomio, [Non erit in sacco tuo pondus ma- **Deut. 25.**
 gnum aut paruum: pondus verum & iustum sit tibi, & mensura vera & iusta sit
 tibi, vt longæuus sis in terra; quâ dominus Deus tuus dat tibi in possessionem,
 quia abominatio est domino Deo tuo omnis, qui facit hæc, omnis, qui iniqui-
 tatem facit.] Et iterum in Leuitico, [In mensuris & ponderibus & stateris; sta- **Leuit. 19.**
 teræ iustæ, & pondera iusta, & mensura iusta sint tibi.] Mensuris igitur & pon-
 deribus & stateris diligenter comparare iustitiæ genera studuit, & quidem opti-
 me; animus enim rectus, & iusti amans appendit quodammodo & metitur re-
 rum naturas, & æqualitatis rationem subtilius & accuratius exquirat, quam ij
C facere putantur, qui in lance & libra pecuniam probant, & singulis rebus, quas
 contemplatur, quod maxime deceat, admetitur, neque redundantia æquali-
 tatis exquisitæ pulchritudinem corrumpit; neque rursus imminutione id adul-
 terari finit, quod est æqualitatis ratione satis. Sint itaque stateræ & pondera
 iusta, & mensura iusta, inquit: hæc autem, vt opinor, tamquam figuræ quæ-
 dam sunt & exempla perspicua, quæ modos nobis demonstrant, per quos a no-
 bis accuratæ æqualitatis ratio exquiratur, & iustitiæ cognitio appareat. Ani-
 maduerte autem ea, quæ sunt in Lege mensurari, & iustitia tamquam sine ter-
 minari; esse autem ampliora, quæ per Christum tradita sunt, & longe vterius
 progredi; nam id, quod iustum est, a bono, id est, a Christianæ conuersationis
 gloria exceditur. PALLAD. Præclare ais; memini enim iis, qui in fide iu-
 stificati erant, Christum aperte dixisse, [Amen amen dico vobis, Nisi abunda- **Matth. 5.**
 uerit iustitia vestra plusquam scribarum & phariseorum, non intrabitis in re-
D gnum cælorum.] CYRILL. Sed hæc quidem ad hunc modum constituta sint.
 Iam, si ita videtur, Mosaicæ probitatis mensuram, & iustitiæ secundum Legem
 gloriam peruestigemus: qui enim iustitiæ cognitionem consequi recte studet,
 atque in diligendis fratribus, excellere magnum putat, eum firmum ac stabilem,
 denique talem, qualis reuera est, spectari decet, non infirmum ac leuem,
 neque fucata probitate præditum, ac veluti ouis pelle lupi formam contegen-
 tem, sed potius niti, vt nudam & reprehensionis expertem suorum morum li-
 bertatem retineat; ideoque inquit Lex, [Non ambulabis dolose in gente tua, **Leuit. 19.**
 neque oderis fratrem tuum in corde tuo.] Eandem quoque rem aliter ponit,
 [Et veste, inquit, ex duobus texta non indueris:] & rursus, [Non indues adul- **Deut. 22.**
 teratam vestem ex lana linoque simul confectam:] grauissimum enim sane cri-
 men

men est, & cui nulla reprehensio sit fatis, illa in opinione probitatis fallacia & dolus; eaq. res est Deo in primis odiosa, & cognatam fere semper habet animi duplicitatem, & illud sententiæ tamquam biforme variumq. portentû; quibus rebus mens illa diuina & immortalis ad iram maxime commouetur; dixit enim *Hiere. 9.* certe de quibusdam, [Sagitta vulnerans lingua eorum: dolosa enim sunt verba oris eorum; proximo suo loquitur pacifica, & intra se habet inimicitias. Nunquid super his non visitabo? dicit Dominus, aut in populo tali non vlciscetur anima mea?] Ascensurum quoque in montem Dei, inquit *Psalm. 14.* Dauid, innocentem manibus, & mundo corde, qui non fecit dolum in lingua sua, neque fecit proximo suo malum. Vetat igitur Lex tamquam rem turpissimam, & in primis absurdam, ne quis in dolo ambulet, idest, ne callidam atque astutam vitæ rationem amplectatur, & cum iustitiæ speciem simulet; contemptis caritatis legibus fratres lædat: vestem præterea nos habere non finit e duobus contextam; qua in re figurate significat, cauendum esse ne veluti duplicitatem quandam in animum admittamus; duplicitatem porro internam ac spiritualē esse inquam illam execrabilem hominibus placendi cupiditatem, quæ velut ex duobus intexitur studiis, non mediocriter inter se differentibus: quæ enim qualisve est alia hypocritarum vita, nisi, vt in conspectu quidem hominum boni viri appareant, ac videantur esse, non sint tamen reuera probi? *PALLAD.* Sane vero. *CYRILL.* Ergo duplices sunt illis mores e dissimilibus volutatibus contexti. At vero beatus Dauid approbat vnus moris virum, eumque superna prouidentia dignū haberi dicit, [Dominus, inquit, inhabitare facit vnus moris in domo.] Dissipare etiam Deus dicitur ossa hominibus placentium: idem quoque vitium Paulus execratur, cum dicit, [Modo enim hominibus suadeo, an Deo? an quæro hominibus placere? si adhuc hominibus placere, Christi seruus non essem.] *PALL.* Cui vero sit obscurum, quin absurdum sane & a rectissima viuendi regula alienissimum sit, duplici animo esse ac simulare? *CYRILL.* Perfectæ igitur caritatis, & quæ iustum bonumq. virum deceat, fructus est, a dolo alienum esse. ait itaque Lex, hominem iustitiæ plane studiosum, & fraternæ caritatis amantem existimare debere, ita eius rei gloriam esse perfectam, si non ipse duntaxat vitet, ne alteri noceat; sed etiam ea in re ceteris magister sit, qui vel genere coniuncti sunt, vel alio quouis modo illum attingunt, & illi sunt necessitudinis nomine deuincti. Præcipit etiam Paulus, vt, qui Ecclesiæ curam est habiturus, filios habeat subiectos, & ea re tamquam argumento vtitur, quo probetur, sit in eorum morum probitas nec ne, cum dicit, [Si quis autem domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit?] Itaq. Lex ob eam causam tamquam ad similitudinis & euidētis imaginis modum inquit, [Si cornu percusserit taurus virum vel mulierem, & occiderit, lapidibus obruetur taurus; & carnes eius non comedentur: dominus autem tauri innocens erit: si autem taurus cornupeta fuerit ante hesternum & ante tertium diem, & protestati fuerint domino eius, & non absconderit eum, & interfecerit virum vel mulierem, taurus lapidabitur, & dominus eius insuper morietur: quod si pretiū pro redemptione sua ei impositum fuerit, dabit pretium pro anima sua, quodcunque imposuerint illi: quod si filium aut filiam cornibus petierit taurus, secundum eandem iustificationem facient ei: quod si seruum cornibus petierit, vel ancillam, dabit domino eorum triginta siclos argenti, & taurus lapidabitur.] Num apertum est tibi hoc Dei responsum? *PALLAD.* Non admodum sane. *CYRILL.* Attende igitur, quod dicturus sum, & ante alia animaduerte beati Pauli verba, sic scribentis, [Nunquid de bobus cura est Deo?] an propter nos omnino dicit? Tauro igitur comparat hominem iniuriosum & arrogantem, & qui

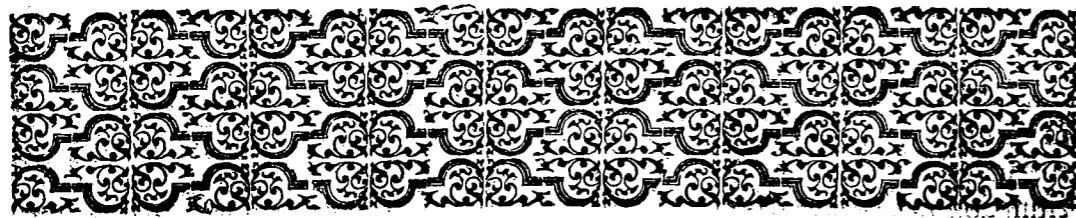
A & qui vim inferre possit: superbum est enim fere & tumidum hoc animal, & ad pugnam valentissimum, eiusque impetus difficile sustineri potest. Eiusmodi itaque hominem, inquit, si domesticus fuerit, & veluti subiectus alicui pio iustoque viro, ac debilitauerit, immo vero etiam occiderit quempiam, obruens eum iniqua potestate, admissum crimen morte luere iussit; lapidibus namque mori eum oportere inquit: subtrahit autem ab hac poena possessorem, si illius iniquos mores ignorabat, & nequitiae socius minime fuisse deprehendatur: neque enim aliorum crimina nostra sunt, si clam nobis admittantur. Vesci autem tauri carnibus vetat: in quo non oportere aliorum impuritatis esse consortes, sub vescendi participandique figura latenter significat: an non aperte hoc illud est, [Te ipsum castum custodi, & ne communicaueris peccatis alienis?] *1.Tim. 5.* *PALLAD.* Maxime vero. *CYRILL.* Simul autem cum tauro dominum quoque damnari decernit, si iniuriam illatam sciuerit, & illius iniquitatem non ignorasse coarguatur: nam posse quidē iniquos mores coercere, & ab iniuria facile prohibere, sed facere nolle, idque præsertim ex industria, propemodum indicat hominem in faciendo socium fuisse; & quod ad voluntatem, & commune consilium pertinet, cum iis, qui contra fas quidpiam committere velint, operam quoque in ea re suam conferre voluisse: Eiusmodi igitur homo, inquit, morte mulctetur, nisi pretium & pro eiusmodi criminibus admisis mulctam iudices imposuerint. Spectat enim Lex ad clementiam, & voluntatis in peccando societatem, & solius consensionis concursum leuius punnit; [siquidem, inquit, iudices ita censuerint.] Iam figuram accipe translata ad veritatis significationem: ille enim omnium Iudex grauissima crimina morte vindicat; admittit tamen eos, qui peccarint, si pretia offerant, quibus peccata soluantur, lacrymas nimirum penitentiae, laboremque conuersionis, & elemosynæ modos: [superexultat enim misericordia iudicium,] iuxta Scripturas. *Iacob. 2.* **C** Diligenti quoque discrimine Lex distinguit eos, qui iniuria sint affecti: nam, si filium, inquit, aut filiam taurus occiderit, moriatur, nec vllus sit miserationi locus: si seruum aut ancillam, argentum pro illis exigatur. Rationem igitur huius discriminis inquirere, qui fieri potest, vt indignum sit? cum præsertim liberi seruique differentia in nobis non naturæ vitiū sit, qualis est proculdubio mala valetudo, sed ex potentiorum oppressione nascatur; [idem namque nos condidit Deus, & vnus est omnium pater,] iuxta prophetæ vocem. Num igitur Conditor noster nonnullis etiam seruitutem pro crimine ascribit? num apud ipsum quoque seruilis condicio nihil penditur, & libertas maiore gloria pollet? Minime vero: [in Christo enim Iesu non est seruus neque liber.] Igitur, quia Lex umbra est, per filium ac filiam liberum sanctorum hominū genus significatur, per seruū vero & ancillam illud adhuc seruale genus, & peccati iugo subiectum. Non est igitur par iniuria in sanctos atque in peccatores facta, neque eadem mensura plectuntur peccata in vtrosque comissa: nā esse quidem tum hos tum illos natura fratres, omnibus liquet, sed tamen sanctorum condicio est spiritali excellentia, & virtutum sublimitate superior, & Deo adeo cari sunt, vt in filij & filia loco habeantur, & humanam seruilemque mensuram transiliant. Pietatem porro colere, & caritatem in fratres retinere, Lex aliis quoque modis suadet, quos etiam, vbi deinceps proposuerimus, de singulis; quod in mentem venerit dicemus: ait enim rursus; [Quod si quis aperuerit lacum, aut exciderit lacum, neque eum operuerit, & ceciderit illuc vitulus aut asinus, dominus laci reddet, argentum dabit domino illorum, & mortuum erit ipsius.] Hoc vero figurate illud est, non ponere offensionem fratri aut scandalū, neque pati, vt, quod suapte natura vtile est, aliquibus inutile fiat: neq.

committere, vt, quæ nobis aliisque necessaria sunt ad vitam, ea viam ad mor-
 tem aperire videantur: nunquid enim, qui lacum aperit aut fodit, non sibi ac
 ceteris vtile quidpiam ac necessarium efficit? ne committas, inquit, vt res tuæ.
1. Cor. 13. alteri occasione periculi afferant: caritas enim, vt ait beatus Paulus, [nō quæ-
 rit quæ sua sunt:] cogitat autem potius etiam quæ sunt aliorum. PALLAD.
 Quis vero ille est, qui lacū aperit, aut effodit, quis etiam lacus, velim equidem
 perspicue nosse. CYRILL. Non obscurum est quid historia significet, ope-
 riendum quippe lacum esse inquit, ne quod inde damnum aliquibus contingat:
 aut sciat, inquit, is, qui hoc facere neglexerit, si quid illapsum fuerit, se eius
 rei domino argentum persoluturum; mortuum vero cadauer ipsius futurum.
 At, si ex aperta historia conscenderimus, idque factum trastrulerimus ad spiri-
 tualem intelligentiam, illud dici a nobis poterit, lacum in his verbis videri no-
 bis a Lege appellari scripturæ diuinitus inspiratæ cognitionem, ac de sancta &
 consubstantiali Trinitate disputationem, atque Christi mysterij scientiam: **B**
Ioan. 17. hæc enim tamquam in profundo posita sunt, vimque vitalem habent; cuius
 rei testis est ipse Saluator dicens, [Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant
 te solum verum Deum, & quem misisti, Iesum Christum.] Igitur, qui vetera
 scripta legit, & diuinæ scripturæ verba nō sine labore peruestigat, & accuratam
 incorruptamque cognitionem exquirat, is est fodienti lacum perquam similis,
 aquam enim vitalem quærit, & fontem lætificantem, & torrentem voluptatis:
Ioan. 4. at, qui ad eam prudentiam peruenit, vt suis litteris mandare queat eius my-
Psal. 45. sterij disputationem, is lacum aperit; noui enim non nihil edit, non in aliorum
Psal. 35. sudoribus superædificat, sed suis ipse laboribus, & se & ceteros iuuat. Fodiunt
Hiere. 2. etiam lacus contritos, iuxta prophetæ vocem, falsi quoque nominis scientiæ
 amatores; quisquis igitur fodit lacum, caueat, inquit, ne, quod probe effe-
 ctum esse videtur, aliquo modo perniciem nonnullis afferat: debemus enim
 recte & diligenter de Deo verba facere; ita, vt nemini occasionem scanda-
 li præbeamus: idque est, opinor, operculum impositum esse lacui: nempe
 sermonem non esse cautelæ conuenientis expertem: nam, si bos ait, aut asinus
 ceciderit, qui laborauit in extruendo lacu, ipse persoluet; bouem vero & asi-
 num non simpliciter appellat, sed abdita ratione: ac bouem quidem inquit, vt
 intelligas sacrum ac purum hominum genus; asinum vero, vt profanum & im-
 purum; neque enim Deo in sacrificium offertur: sacrum porro genus ac purum
 esse dicimus eos, qui iam per fidem sanctificati sunt: profanum & impurum
 eos, qui nondum sunt sancto baptisate purgati, sed peccati maculas adhuc
 iniustas habent. Perinde igitur est, ac si diceret, Siquid acciderit damni aut ali-
 cui ex iis, qui iam baptizati sunt, & per gratiam ad coniunctionem cum Deo
 ineundam signati, aut ex iis certe, qui nondum tales sunt, eius scandali auctor
 multa obnoxius erit, & ad ipsum pertinebit exanime cadauer, idest, eius erit
 mors illius, qui damnum est passus. Itaque præmonet nos ipse quoque Salua-
Matth. 18. tor dicens, [Qui scandalizauerit vnum ex pusillis istis, qui in me credunt, ex-
 pediet ei, vt suspèdatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum
 maris.] PALLAD. Recte dicis. CYRILL. Facile est autem videre, aliis
 etiam figuris indicare Legem, quam periculosum sit peccare, & hoc in fratres:
1. Cor. 8. nam in eo, quod percutimus eorum infirmam conscientiam, nostra offensa ad
Exo. 22. Christum pertinet. Ideoque ait, [Quod si egressus ignis inuenerit spinas, &
 simul succederit areas, aut spicas, aut campum, exoluet qui ignem accenderit:]
 non enim conuenit, vt simul cum iis, quæ suapte natura lædunt, etiam quod
 vsui est, pereat; neque cum siluestribus simul consumatur, quod excultum est.
 PALLAD. Quo tandè istud modo? CYRILL. An non spinis mōtanis atq.
 siluestri-

A siluestribus conuenientissime comparari possunt impiorum hæreticorum scri-
 pta, & gentilium dogmatum præstigiarum? nam quæ inde vtilitas in animos ho-
 minum permanere possit? immo vero, quæ non pernicies iis afferatur, qui illa
 in animū admittere voluerint? ignis enim duntaxat altrices sunt spinæ, & flam-
 mæ pabulum; flammæ itidem nobis accendunt sempiternas, cum vana erran-
 tium dogmata tum vero idololatrarum aniles fabulæ: spica porro & triticum
 excultissimum est cibus, & hominibus ad vescendū aptissimum, & ad vsum neces-
 sarius; continet enim nos in vita; & figura esse poterit dogmatum veritatis,
 per quæ nos, qui credidimus, Christo, tamquam pane viuenti ac vero pasci-
 mur. Rursus campus est planus, & minime asper iis, qui recte per illum am-
 bulare norunt, scripturæ diuinitus inspiratæ: [omnia enim in prospectu sunt iis, **Proverb. 8.**
 qui intelligunt:] vt scriptum est, [& recta inuenientibus scientiam.] igitur
 spina quidem est illa peruersorum hominum execrabilis maxime & profana
B loquacitas: triticum vero & spica sermo veritatis, qui animis vtilitatem affert,
 & ad nutriendum est aptissimum: planus vero campus diuina scriptura. Cum
 igitur in hæreticorum gentiliumq. figmenta sanctorum doctorum verba, dog-
 matis veritatis patrocinium ferentia, flammæ aut ignis instar, impetum fe-
 cerint, per spinas duntaxat decurrant, inquit, & illorum scripta tamquam inu-
 tilem siluestremq. materiā comburant; non autem simul triticum aut spicas læ-
 dant, idest, attendant doctores, ne quid violent e dogmatis veritatis: aut sciat,
 inquit, qui, id vt caute faceret, non laborauit, si quid eorum, quæ ad vsum
 necessaria sunt, simul cum vitiosis conflagrare contigerit, se poenas impruden-
 tiæ daturum. Aduertis igitur, quantam nos adhibere cautionem iusserit Le-
 gislator, vbique caritatis in fratres sinceritatem puram & imperturbatam ser-
 uans? PALLAD. Intellego.

FINIS LIBRI SEPTIMI.

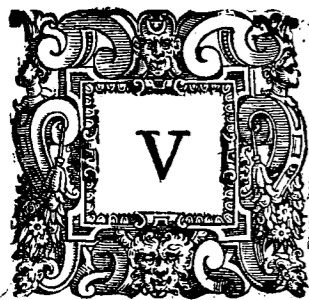
SANCTI CYRILLI
ARCHIEPISCOPI
ALEXANDRIAE

DE ADORATIONE IN SPIRITU
ET VERITATE

LIBER OCTAVVS.

*Item de caritate in fratres, & de eo qui furatur
vitulum, aut ouem.*

EXO. 22.

VNDIQUE igitur, Palladi, perspicere potes, quam recte ac diligenter de nostrorum mysteriorum ratione disserere prisca quoque Lex iubeat. Iam vero iis, qui simpliciores quosdam decipere consueverunt, eam rem non inultam esse sinens, rursus ait, [Si quis furatus fuerit bovem aut ovem, & occiderit aut vendiderit, quinque boves persoluet pro boue, & quatuor oves pro ovis: quod si perfodiens inuentus fuerit fur, & percussus mortuus fuerit, non est ille reus carnis: si ortus fuerit sol super eum, reus erit pro carne, morietur: quod si non adsit ei substantia, vendatur pro furto: sed si inuentum ac deprehensum fuerit furtum in manu eius, ab asino & usque ad ovem, viuentia, dupla ea exoluet.] PALLAD. Haud sane perspicuus est hic locus: itaque enitere, ut mihi explices, quid tandem istud sit, quod per aenigma diuino hoc responso praecipitur. CYRILL. Multam haud ab re constituit Lex, si quis rapere quidpiam tentarit, & cohibet quodammodo impotentem earum rerum cupiditatem, quas aut vicinus, aut frater habet, ita ut, etiamsi contingat, inquit, in ipso furto occidi eum, qui hoc crimen admittit, id fraudi non sit iis, qui occiderint: eundem ignominia quoque notat, cum decernit vendi oportere, si adeo tenuis est, ut pretij persolutionem ferre non possit; ut ad vitam recte instituendam metu compellat. Interior porro sensus historiae ab hoc longe diuersus est: eum igitur, ut fieri potest, optime explicemus. Bos ergo & ovis animalia munda sunt ambo, & sacra, & Deo in odorem suauitatis offeruntur. Sed bos quidem praestanti est magnoque corpore, illud vero alterum pecus non item: minor est quisque, bouum igitur & ouium & mundorum quodammodo sacro-

A sacrorumque animalium instar est illa hominum per fidem iustificationum sancta multitudo, & findunt vngulam & ruminant iuxta Legem, & excultorum fructuum sunt operarij: bos enim terram excolit; ovis quoque fructuosa est: atque ille quidem vocatorum grex in diuinis caulis inclusus est, in Ecclesiis nempe; sed complures illi fures insidiantur, qui effodiunt & sensim irrepunt, ac variis ludificationibus animas hominum simpliciorum extrahunt, ac, prope dixerim, exterminatori Satanæ vendunt: ceterum, qui tale quidpiam audet, quinque boves, inquit, pro vno persoluet; quatuor item, pro vna, oves: quinque enim partibus maiorem pro boue multam, pro vna rursus ovis, quadruplam furi esse irrogandam inquit: in quo, ut mea fert opinio, pro mensura spiritualis in virtute magnitudinis, quam qui perierunt habebant, multam imposuit. Est autem non absurde figura & umbra illius in virtute quantitatis hac corporea magnitudo; namque maiorem minoremue probitatem in iis certe, qui crediderunt, haud difficile est videre: neque enim aequa est omnibus mensura; [sed vnusquisque nostrum proprium habet donum ex Deo, hic quidem sic, ille vero sic.] Si igitur furari, perfodere praeterea, & furis munera explere, de nocte & in tenebris deprehensus fuerit, inquit, tum vero liceat occidere; & ea res non est caedes, neque faciens criminis reus erit: fur enim erat, qui cecidit & vim inferebat, & belli iure caesus est: at, sole iam orto, atque elapso furandi tempore, cohibet percipientis manum, idque facinus homicidij crimen esse definit. Dum enim fur spiritualis, animam credentis in Christum depradatur, & a caritate Dei abstrahit, si in ipso scelere deprehensus fuerit, non iniuria morte multatur: animam enim occidit, quae praestantior est corpore: at vero, cum in eius quoque mentem sol exortus fuerit, eamque vera cognitio, lucis ac diei instar, illustrauerit, periclitari non finit: nam opera noctis ac tenebrarum puniuntur; quae autem in lumine fiunt, non item: condonari autem vetera crimina, & in inscitia ac tenebris admissa, aequum esse censuit Deus. Itaque dicatur iis, qui de peccato ad spirituale lumen peruenerunt, [Eratis aliquando tenebrae; nunc autem lux in Domino.] Sic iustificauit Dominus etiam beatum Paulum, qui prius fuerat blasphemus & persecutor & contumeliosus; supra modum enim persequebatur Ecclesiam Dei, & deuastabat illam. PALLAD. Optime dicis. CYRILL. Quod si non poterit, inquit, quinque boves pro vno, quatuor etiam oves pro vna persolvere, vendatur pro furto. Vides ut Lex ignominiam seruilem aperte sanxerit in eos, qui, cum assidue peccent, non tamen peccati maculas abluunt, neque ut ita dicam, pretio dato, possunt crimina depellere: quod mentis infirmitate sudores penitentiae perferre, & Deum eiusmodi laboribus placare nolint. Vendi igitur eos rectissime iubet: neque enim homines adeo inquinatos permittit inter eos numerari, qui per Dei gratiam liberi facti sunt: expulsi autem ab eo honore, qui liberis conuenit, **D** audient etiam ipsi, [Ecce in iniquitatibus vestris venditi estis.] Quod si furtum quidem fecisse compertus fuerit, nondum tamen occidisse; id est, si quis aliter sentiens, quam fides recta praescribit, fallere quidem & decipere ceteros molitus esse deprehendatur, nondum tamen vicisse aut ad perniciem auditorum perduxisse, duplum persoluet: nam dominus gregis suum recipiet, & ille quoque insidiator poenas luet, (id enim est duplum) ac mortis poena multabitur: quod enim aliis facere voluit, id ipse iure optimo patietur. PALLAD. Perniciosum sane ac graue est deceptorum crimen, de quibus ipsum quoque Christum praedixisse puto, [Attendite ab iis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium; intrinsecus autem sunt lupi rapaces.] CYRILL. Recte igitur Lex de huiusmodi omnibus, tamquam de feris belluis, extremum supplicium sanxit.

Exod. 21. sanxit. Scriptum est enim in Exodo quidem, [Si quis furatus fuerit aliquem de filiis Israel, & vi opprimens eum vendiderit; & inuentus fuerit in ipso, morte moriatur.] In Deuteronomio vero, [Si autem deprehensus fuerit homo furari animam ex fratribus suis, filiis Israel, & vi opprimens, ipsum vendiderit, morietur fur ille.] non enim fas est illud sacrum in Christo genus prædæ expositum esse, & ad seruitutem insuetam ab iis, quibus id facere moris est, pertrahi: vt enim qui pueros decipiunt, eos a ciuitate & domibus suis abducunt, & ornamentis libertatis expoliatos, coactæ seruitutis iugo subiiciunt, eodem, vt opinor, modo, qui multiplicibus commentorum suorum deceptionibus eos, qui recte sentiunt, & vitæ genus excolunt, liberis hominibus dignum, ad suam stultissimam sententiam abducunt, de furto ac latrocinio humanarum animarum rei merito fient, pœnasque extremo supplicio luent. Huiusmodi hominibus neque, [Aue, dixeritis,] inquit Saluatoris nostri discipulus: non quod inhumanis nos esse moribus doceat, sed quod ad cõmercia cum lupo ineunda, inepta sit ouis, & inter eos, qui animi sensibus differunt, nulla conuentio esse possit: [quæ enim pars fideli cum infideli?] Præterea cum fornicatoribus huius mundi non commisceri, scribit beatus Paulus. Ne qui igitur tamquam e patriis focis ex Ecclesia Dei rapiantur, & in Ecclesias malignantium deferantur, dum ad vitiosos mores diuertendo, suum animum quodammodo vendunt, [*1. Cor. 15.*] [corrumpunt enim mores bonos colloquia mala] mortis pœnam Lex constituit in eos, qui id facere nefarie ausi fuerint. Facile autem videas hoc ipsum oblique nobis alio quoque responso Legem rursus indicare: nam apertiore quadam intelligentia, & quæ a quibusuis facile percipi possit, res humanas componit, & ad rectum statum reuocat: neque enim historiam in iis certe, quæ maximo vsui sunt, tamquam frigidam ac veterem tollemus: vtilis est enim nonnumquam auditoribus ipsa quoque littera; sed ea tamen tamquam in profundo continet res spirituales, & subtiliorum sensuum vim tamquam in tenuibus ymbribus complectitur. Dixit igitur in Exodo rursus, [Si quis vero deceperit virginem non desponsam, & dormierit cum ea, dote dotabit eam sibi in vxorem: quod si renuens renuat, & nolit pater illius dare illam sibi vxorem, argentum soluet patri iuxta dotem virginum.] Hoc Dei præceptum dilatans beatus Moyses in Deuteronomio inquit, [Si autem inuentus fuerit homo dormiens cum femina, collocata viro, occiditis ambos, virum dormientem cum femina, & mulierem ipsam: & auferes malum de filiis Israel. Si autem fuerit puella virgo desponsa viro, & inueniens eam homo in ciuitate, dormierit cum ipsa, educetis ambos ad portam ciuitatis ipsorum, & lapidibus obruentur, & morientur; adolescentulam, quia non clamauit in ciuitate; & hominem, quia humiliavit vxorem proximi sui: & auferetis malum a vobis ipsis. Sin autem in agro inuenerit homo puellam desponsam, & vi opprimens dormierit cum ea, occiditis hominem, qui dormiuit cum ea, duntaxat; adolescentulæ autem nihil facietis: non erit adolescentulæ peccatum mortis; quia sicut si quis insurgat homo in proximum suum, & occidat eius animam, sic hoc factum; quia in agro inuenit eam, clamauit adolescentula desponsa, & non fuit, qui adiuuaret eam.] Quod igitur ad historiam pertinet, nulla, vt opinor, expositione indiget, vt cuiquam perspicua fiat: aperta sunt enim omnia atque manifesta: quamobrem hæc, vt mihi videtur, nobis omittenda sunt ad præsens, & per interiorē illam occultioremq. semitam est ingrediendum. PALLAD. Sane quidem. CYRILL. Arbitror igitur vt inter peccata in feminam admissa grauissimum est adulterium, quod nuptias alterius violet, & iam coniunctos disiungat; sic prorsus criminū in humanas animas perpetratorum omnium

A omnium maxime nefarium, ac minime ferendum esse, moliri corruptelam non in quamlibet animam temere, sed in eam, quæ iam modo quodam collocata erat & coniuncta Christo, superno illi cælestiq. sponso: iungimur autem illi per fidem; & præterea per Spiritus sancti participationem: [qui enim adhæret Domino, vnus spiritus est,] secundum Scripturas. Iure itaque Lex simul cum adulterante adulteratam quoque morte mulctat; illum quidem, vt qui impietatis semina, quæ sibi inerant, infuderit; illam vero, quia, contemptis fidelitatis legibus, alteri iuncta sit, illiusq. corruptelis mentem aperiens, ex humanis commentis labem admiserit. PALLAD. Probabilis oratio. CYRILL. Mulieri igitur, viro secundum leges collocatæ, perfimilis est ea anima putanda, quæ per fidem ac Spiritum Christo est collocata atque coniuncta: desponsam vero virginem putabimus, quæ ad initia veræ cognitionis vocata est illa quidem, non tamen adhuc perfecte Christo coniuncta, sed adhuc sancti baptismatis gratiam, sanctiq. spiritus communionem tamquam nuptias quasdam, vnioremque coniunctionis modum expectat: iam tamen quasi arrhabonem & consuetudinis futuræ initium, catechesis sermonem accepit. Sic illam ex gentibus ecclesiã diuinus ille noster mysteriorum Doctor, Paulus inquam, adduxit ad Christum: scribit enim ad hunc modum, [Despondi enim vos vni viro, virginem castam exhibere Christo:] & ipse sponsus certe per vocē prophetarum ait, [Et desponsabo te mihi ipsi in æternum, in iustitia & in iudicio, & in misericordia, & miserationibus; & desponsabo te mihi in fide, & scies Dominum.] Si igitur in aliqua huiusmodi anima corruptelæ crimen, inquit, admissum fuerit, eiusmodi factum vt adulterium habeatur: obstricta enim est desponsata femina, & iam sub illius potestate, qui mox est sponsus futurus. Ceterum, si in vrbe hoc sit crimen admissum, id est, in ecclesia Christi, & in ciuitate Dei viuentis, in qua habitant Angeli, & viri sancti, magistri & doctores, qui iis qui periclitantur, & seducuntur, opem ferre possunt, simul cum seductore virgo quoque violata moriatur: nam cum liceret per facile corruptionem effugere: si magistris seruandi peritis rem indicasset, voluntarie violationem perpessa est, non coacte ad improbitatem adducta. Sin autem id non in Ecclesia contigerit, neque in ciuitate Dei viuentis, sed in cãpo atque in agro, vbi magister, qui opem ferret, nullus erat, in magna solitudine hominum, qui ad meliorem sententiam traducere possent, & tamquam in penuria pædagogorum fraus est commissa: ille duntaxat in periculum veniat, qui vim intulit: nam res gesta per oppressionem fuit, malumque, quod ea perpessa est, eiusmodi fuit, vt subueniri illi non posset: itaque vis allata, cuius vitandæ nulla facultas fuit, amolitur crimen. An vero, quæ præter voluntatem nos opprimunt, ea perinde ac si voluntarie admissa sint, accusare, non nimis acerbum esse dicemus? PALLAD. Immo vero prorsus: iusta est enim lex. CYRILL. Recte dicis. Subtiliori itaque **D** examine facta diiudicat, & pro mensura peccatorum vindictam adhibet: ita, vt neque in rebus leuioribus admissum peccatum omnino cõdonet, quominus puniatur; neque rursus grauioribus exæquet; sed parem criminibus vltionem rependit: ait enim iterum, [Si autem inuenerit quispiam puellam virginem, quæ non sit desponsata, & opprimens eam, dormierit cum ea, & inuentus fuerit, dabit homo, qui dormierit cum ea, patri puellæ quinquaginta siclos argenti, & erit ipsius vxor; pro eo quod humiliavit illam: non poterit dimittere eam omni tempore.] Igitur adulterij crimine teneri statuit, quisquis cum desponsata congressus fuisset, iis tamen modis nimirum, quos modo diximus: sed, si non adhuc coniunctam fuisse constet, necdum Christo desponsam per fidem, tamquam specie virginis animam, deinde quispiam verbis ad impietatem

tem perducentibus eam inquinasse deprehensus sit, & ex vno errore ad alterum **A** traduxisse, vt hæretici faciunt, qui nonnullos ex gentibus nonnunquam, & ex Iudæis rapiunt, & vt se sequantur, persuadent; is quide non erit eā rem id impune ausus; persoluet enim patri spirituum, idest, Deo, sui peccati pœnas, quæ tamquam in ea pecuniæ multa non absurde figurantur. Illud porro, [Ipsius erit vxor,] etiam iuxta historiam vtile est. **PALLAD.** Intellego sane quod dicis: duplex est enim Lex, carnalis, ac spiritualis. **CYRILL.** Sed velim obserues, ne veteris quidem mandati sermonem ignorasse, quod Christus dixit **Marc. 10.** de viro atque muliere, [Quod Deus coniunxit, homo nõ separet.] Ipsius enim, inquit, sit vxor, pro eo quod humiliavit illam: non poterit dimittere eam omni tēpore. Illud præterea velim animaduertas, quanta sit sanctissimæ virginitatis gloriæ sublimitas: nam illius deforationem, sacræ diuinæq. litteræ non solum esse humiliationem senserunt, sed etiam appellandam censuerunt, quasi venerationis quandam amissionem. **PALLAD.** Recte dicis. **CYRILL.** **B** Cum itaque hæreticorum in decipiendis hominibus fallaciam tamquam Deo exosam ac reuera nefariam, & eorum, qui recte incedentes corrumpere consueuerunt, studium auertendi ceteros ad improbitatem, & ad ea, quæ non conueniunt, abducendi, prohibuisset, aliud quiddam excogitauit, quod ipsum beatus quoque Paulus, tamquam optimam nobis disciplinam tradidit, [Ne pugnemus verbis, quæ ad nihilum valent, nisi ad subuersionem audientium:] nam superuacua illæ disputationes, & nimia circa quæstiones minime necessarias contentio generant pugnas, & audientium animos feriunt: e quibus nonnulli quidem ex leuitate, quod neque recte habet, neque recte dictum est, temere, & inscite nonnunquam excipiunt, & laudibus tollunt: alij rursus de optimis viris turpe iudicium facientes, eadem, qua primi, inscitia laborare deprehenduntur; pauci autem admodum iudicare, & rebus noxijs vtilia præferre sciunt; vixque ij duntaxat in aliorum hominum verborum pugnis inuulnerarum **C** animum seruant. Itaque id facientibus non impunitum fore indicat rursus Lex, cum dicit, [Si vero duo viri pugnantes percusserint mulierem, in vtero habentem, & exierit infans eius, nondum formatus, multa multabitur, quantum indixerit vir mulieris illius, & dabit cum postulatione: si formatus fuerit, dabit animam pro anima.] Ferunt igitur, fetum in vtero vix tandem ad humanam speciem effectum videri, & ad figuram nostri corporis accedere, numero quadraginta dierum expleto: ideoque aiunt, Moyse sen virum optimum, cum Israelis populum ex illo AEgyptio errore ad vitam secundum Legem ducendam, iterum quodammodo parturiret ac reformaret, cibo, & potu abstinuisse: [panem enim, inquit, non comedi, & aquam non bibi quadraginta diebus.] Idem quoque propter nos ipsos existimandum est & fecisse & pertulisse Christum: reformabatur enim in eo ad sanctificationem per temperantiam nostra natura, quæ ab initio in homine primum **D** formato, per intemperantem appetitum, peccati transgressionisque macula fuerat inquinata. Atque hæc a nobis quidem non improbabiler excogitantur: tamen, quocunque modo se habeat, historiæ ratio ad præsens omittatur: quomodo autem intelligi conueniat illud, mulierem in vtero habentem ab iis, qui pugnas verborum exercere consueuerunt, percuti, age iam consideremus: nã subtiliter admodum differere in his certe rebus, non iniucundum est. Est igitur fructus ac fetus mentis, fides in Christum, quæ nos perfecta cognitio: ne ad illius similitudinem effingit, & ad figuram diuinam reformat: ideoque fideles per Esaiæ vocē, hoc vt opinor, plane significantes clamant, [Propter timorem tuū, Domine, in ventre accepimus, & parturiuimus, & peperimus, spiritum salutis

A salutis tuæ fecimus in terra:] fructus igitur mentis ac fetus spiritualis atque salutaris est fides in Christum, quæ diuinos quoque in nobis characteres imprimit. Itaque eos certe, qui e perfectiori cognitione ad minorem & imperfectiorem stulte deflexerant, (Galatæ hi erant) alloquebatur beatus Paulus dicens, [Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.] Cum enim cœpissent spiritu, carnis perfectionem ad legalem cultum traducti, sectabantur; ob eamque causam efficiebant, vt in se ipsis illa Christi formatio ad finem perfectionemque minime perueniret, bonum illud, quod in ipsis tamquam in vtero positum erat, velut abortiētes. Igitur illa cognitionis perfectio, & integritas fidei, Saluatoris nostri formationem in nostros omnium animos inducet, eaque res nobis instar diuini cuiusdam seminis erit. Cum igitur quorundam verborum contentionibus nonnulli scandalizantur, deinde anima id perpeffa, illam quam in vtero gestabat, & in animo intime reconditam habebat, fidem atque cognitionem abortiuert, si quidem, inquit, nondum formata fuerit, idest, adhuc imperfecta & informis, multam omnino sustinebit, qui scandali causam dedit, quam indixerit, inquit, illius sponsus, nempe Christus; & dabit cum postulatione, inquit, idest, gratias agat, quod non plenæ perditionis pœnam sustineat. At, si spiritualis animi fetus efformatus fuerit, idest, si cognitio ac fides formationem Christi habuerit, extremo supplicio subiacebit, vt qui iam homicida sit: nam integræ fidei amissio, & perfectæ cognitionis iactura, mors est animæ. Itaque participem esse nefariorum persuasionum, ac sermonum; quos habuerit is, qui esca diabolica factus est, & Dæmonum gregis veluti cibus, rem impuram esse ait: idque prohibet rursus, tamquam per ænigma dicens, [Et carnem captam a bestia non comedetis: cani proiicite illam:] mos est enim Scripturæ, canem appellare impudentem & impurum hominem: conueniens est autem eiusmodi homini, vt opinor, quiuis sermo impurus ac fetidus, & ab ipso Beelzebub compositus, tamquam a fera bellua, quæ subditam sibi & in ea re obsequentem animam vorat: nemo enim dicit, Anathema Iesus, nisi in Beelzebub. A sanctis autem viris eiusmodi turpium ac falsarum sententiarum simul atque sermonum participatio prorsus est aliena: nulla est enim conuentio lucis ad tenebras. **PALLAD.** Ita est, **CYRILL.** Esse autem iis vigilandum, qui magistri creati sint, & duces gregum, rursus edixit: quis autem in ea re probitatis modus a nobis præstari debeat, latenter indicat in Leuitico, dicens, [Pecudes tuas non suppones diuerso generi: & vineam tuā non seres diuersis feminibus:] gregibus enim caprarum & ouium, aut vineæ persimilis esse plane censenda est subiecti populi multitudo: dictum est enim beato Petro, [Simon Iona, diligis me? pasce agnos meos, pasce oues meas:] præterea de filiis Israel propheta Esaias dixit, [Vinea enim Domini Sabaoth, domus Israel est; & homo Iuda, germen dilectum.] Pastoris igitur **D** virtus est, ouibus non admittere diuersi generis animal, ita vt alienæ pecudis congressibus supponantur, ne quid ambiguum pariant, & ab insita naturali indole diuersum: cultor autem vinearum, si modo prudens fuerit, & optime terram excolere studuerit, nunquam patietur, vt exiccantia semina sub ipsis vitibus nascantur; ne humor, dum alieni germinis vsibus consumitur, illas deficiat in suis. Perge igitur iam tamquam ex imagine ad sensum spiritualem, ne rationales oues, magistrorum diuersa docentium nefariæ seminationi, intellectuali inquam, & qualis in sermonibus, atque persuasionibus esse consuevit, subiungi patiamur: est enim plane deformis editus ex dissimili sententia fructus, & hominum in fide dissimilium sermones, iis, qui illos admittunt, prauos partus conciliant: sed cum vites nos ipsi simus, & vinetorum vices teneamus, vnus

Galat. 4.

1. Tim. 2.

Exo. 22.

1. Cor. 12.

2. Cor. 6.

Leuit. 19.

Ioan. 21.

Esai. 5.

vnus modi quodam modo fructu ornari conuenit, & bifformes mores vitare; nihil enim tritico & vuis, quod ad naturalem similitudinem pertineat, commune est. Nullus igitur in nobis fit alienis feminibus locus. PALLAD. Recte dicis, CYRILL. Alia quoque ratione non coherere inter se, neque conuenire posse, quæ diuersis prædita sint moribus, & a mutua inter se communionem disiuncta, demonstrat, ad eius rei figuram proponens illum alienissimum, & plane portentosum rationalis animantis cum eo congressum, quod eius naturæ non sit, sed diuersi generis, & extraneum. Itaque in Exodo ait, [omnem, qui coierit cum pecude, morte afficietis eos:] planius autem in Leuitico, [Et quisquis dederit cubationem suam in quadrupede, morte moriatur; & quadrupes interficietur; & mulier, quæcunque accesserit ad omne pecus, vt ab eo inscendatur, interficietis mulierem, & pecus; morte interficiantur; rei sunt:] consuetudines animi, & veluti admistiones spirituales & congressus, cum quibus minime decet, & quorum animus irrationabilitate summa laborat, mortis causa sunt tum ipsis corruptoribus, tum etiam iis, qui se sponte corrumpi patiuntur. PALLAD. Rectissime, & iustissime Lex decreuit. CYRILL. Illud etiam admiratione dignum est; contingere enim vtique poterat, vt nonnulli aliorum vi, & potentia non ferenda superati, etiam si minime fortasse vellent, a recto sensu ad obliquam atque peruersam opinionem corrupti pertraherentur, ac veluti coacti, non sine lacrymis fortasse in errorem seducerentur: non itaque Lex hoc genus hominum sine vllis auxiliis relinquendum ac negligendum censuit. PALLAD. Quale tandem istud genus est, quod dicis? CYRILL. Illud nimirum seruitutis iugo constrictum, & dominorum imperio prægrauatum. PALLADIVS. Qua ratione iis Lex opem tulit? CYRILL. Soluit enim vinculis, & coactione, si damnum ad animam pertineat, ac violatum aufugere si velit, nemine impediante, apertissime sanxit: sic enim oblique dixit in Exodo, [Si quis percusserit oculum serui sui, vel oculum ancillæ suæ, & excæcauerit, liberos dimittet eos pro oculo eorum: si autem dentem serui sui, vel dentem ancillæ suæ excusserit, liberos dimittet eos pro dente eorum.] Quod enim ad conspicuum sensum, & expositam apertamque intelligentiam pertinet, prohibet audaciam, & dominorum iræ modum ponit, neque eousque progredi vult, vnde consequatur, vt, qui sunt eorum dominatiui subiecti, naturalis integritatis iacturam patiantur: neque vlllo modo permittit, vt furor effrenate feratur, exerceaturque iam in ipsa natura, cuius ille duntaxat esse dominus intelligitur, qui creauit: nam seruitus, & quæ ex ea sequitur, calamitas minime illa quidem est naturæ morbus, sed iniquitate opprimētium inuectus. In Christo igitur Deus ac Pater totam continuo naturam ad eum statum reformat, quo ab initio fuerat, [si quis enim in Christo, noua creatura,] Itaque tollitur omnino seruitutis dedecus: scribit enim Paulus, [In Christo Iesu non est seruus, neque liber.] Interim tamen Lex puerili prius institutione nos ad perfectionem deducens, aufert intemperantem vsum potestatis, & licentiam, quæ vltra modum conuenientem progreditur, multamque sancit in contemptores Legis, nimirum ipsam eorum qui violati sunt, manumissionem. Verum hæc quidem de figura, & vmbra, si cui libeat hac quoque ratione intelligere: sed, si, quod spectat Lex, id spiritualiter interpretemur, alio quoque modo, Palladi, ad illius contemplationem accedere poteris: hanc quippe mundanam lucem corporis oculis excipimus & admiramur; lux autem illa intelligibilis in nostris cordibus exoritur: corporis item cibus dētibus conficitur, estque ea res ad vitam tuendam via; sed diuinarum contemplationum soliditas atque difficultas, mentis viribus tamquam dentibus propemodum commi-

Exo. 22.

Leuit. 20.

Exo. 21.

2. Cor. 5.

Coloß. 3.

A comminuitur, & pascit animum. Itaque sapientia nobis diuinam spiritualemque mensam apponens, ait, [Venitè, edite panem meum.] Igitur, etiam si seruo fortasse in huiusmodi rebus aliquid damni contigerit, insaniente domino atque cogente, vt simul a recta dogmatum regula ad absurdos errores delabatur, soluatur, inquit, nexus, & iugi seruilis, atque per vim impositi, nulla ratio habeatur: abiiciatur etiam potestatis metus, eoq. pergat ille alienæ potestati subiectus, vbicunque sine suæ integritatis detrimento se esse posse repererit: anima namque præstantius nihil est: quam vt seruet, a seruitute soluatur. Vera autem verba hæc esse, eaq. nostris adhuc temporibus impleri, facile est videre: neque enim serui sustinent dominos ad errorem pertrahentes, & ex imposita sibi dominorum potestate subtrahunt ingenue in hac re certe officiū obsequendi; nam, cum onus seruitutis ceruice corporis subeant, purum in se ipsi animum retinent, & plane ac firmiter nosse veræ fidei rationem plurimi faciunt; immo vero in eo summam totam esse constituunt, eamque rem in cibum spiritualem vertunt, & quod auribus acceperunt, mente tamquam dente comminunt, diuinorumque sensuum vim remandunt. PALLAD. Perspicua sane est, ac recte habet expositio. CYRILL. Aliter quoque Lex nos assuefacit, vt inter nos amemus, cum colere suadet societatem, qua cum proximis congruimus, & inæqualiter viuendi mores detestatur ac punit. PALLAD. Quo tandem istud modo? CYRILL. Accipe iam, Scribit enim rursus, [Si cornu percusserit alicuius taurus taurum proximi sui, & mortuus fuerit, vendent taurum viuentem, & diuident pretium eius; taurum quoque mortuum diuident. Quod si cognitum fuerit, quod taurus cornupeta esset ante hesternum, & ante tertium diem, & testificati fuerint domino eius, & non absconderit eum; reddet taurum pro tauro; & mortuus ipse erit.] Vides ænigma; & Scripturæ hac de re verba quodammodo ex euidentissimo exemplo ad id tendere, quod rectum est? Si enim, inquit, contigerit mori cuiuspiam taurum, & ab alterius tauro occidi, diuident viuentem taurum, & amborum itidem erit occisus; id est, si quod oppressionis, & iniquitatis genus ab aliquo non volente, in alterum deriuatum sit, eius, inquit, bonis, qui offendit, is, qui violatus est, perfruatur, & communia habeant commoda atque solatia. Hoc enim est, opinor, diuidere viuentem taurum: communesque habeat, inquit, qui vel nolens offendit, eius, qui damno est affectus, calamitates: id enim ex eo significari arbitror, quod diuidi iubetur occisus. Vides igitur, vt Lex per ænigmata & vmbas ad mutua beneuolentiæ mores hortetur? an non hoc illud est, [Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus?] PALLAD. Ita videtur. CYRILL. Si vero ille oppressor plane norit si ipse oppressionis suæ mores non cohibuerit, proximo aliquid incommodi futurum, pari damno multabitur, & eius detrimentum, qui violatus est, suæ animæ solius periculo exhauriet: hoc enim illud ænigma significat, [Reddet taurum pro tauro; mortuus autem ipse erit.] neque enim cum iis, qui iniuriam inferunt, ita duntaxat agatur, vt sua modo bona amittant, sed propria illorum erit calamitas: & ipsi malum hoc patientur, quod proximo contigit. PALLAD. Præclare sane se habet oratio. CYRILL. Sapientissimam porro nobis mutua caritatis legem tulit beatus Paulus, cum ita dixit, [Non, quæ vestra ipsorum sunt, quærentes; sed & quæ aliorum:] caritas enim non quærit, quæ sua sunt; sed potius considerat etiam, quæ sunt aliorum, & vt si res fratrum, bene se habeant. Hoc ipsum itidem veteres litteræ clam indicant, quæ sic habent, [Si depastus quis fuerit agrum aut vineam, & dimiserit iumentū suum, vt depascatur agrum alienum, reddet ex agro suo iuxta fructum eius; si autem omnem agrum eius depastum

Prover. 9.

Exod. 21.

Rom. 12.

Philip. 2.

1. Cor. 13.

Exo. 22.

de partum fuerit, optima agri sui, & optima vineæ suæ reddet.] Nam, qui agris alienis suum iumentum immittit, ille suis quidem rebus vtilitatem affert, & sua quodammodo quærit, non tamen ex ea re quærit, vnde alter lætetur, aut vnde proximus gaudeat; sed vnde eum offendi ac lædi contingat. Quærendum est igitur quod nobis profit, hoc est, quod nostrum est, non alios opprimendo, sed iis artibus, per quas eodem peruenire, nihil peccati admittendo, &, alterius animi tranquillitatem seruando, possumus: id enim plane est, quærere etiam, quæ sunt aliorum: alioqui sciat, inquit, si nihil cauet, ne fratres offendat, neque vlla est illi de proximo cura, dum, quod suum est, duntaxat spectet, se par damnum subiturum, & illam falsæ vtilitatis speciem carissimis rebus interitum allaturam; id enim est, opinor, [Reddet optima agri sui, & vineæ suæ.] Conuenit etiam, vt mihi quidem videtur, propositorum verborum vis in hærefum inuentiones; quorum impurissimi ac stultissimi discipuli, brutorum animantium instar, segetes ac vineas dominicas depascuntur, in eorum iudicium atque vindictam, qui errores inuenerunt; continget enim illis, vt rebus præstantissimis, id est, ipsius animæ interitu mulctentur: vinea enim ac segete, & omnino vniuersis rebus, quæ apud nos præclaræ habentur, præstantior est anima. PALLAD. Fructum igitur ac munus caritatis esse dicemus, quærere ea, quæ aliorum sunt, non sua ipsorum duntaxat. CYRILL. Prorsus ita est, Palladi; & implere quidem caritatem in fratres, Deo sane iucundissimum est: onerari vero a nobis immodico ac nimio abusu caritatem, sapienti consilio non permittit: nam facile etiam bene firmum animum concutit, quamuis ille ad præclaram in quoque genere virtutem peruenerit, quæcunque vis impulsu haud mediocri, sed potius impetu, cui obsisti non possit, in illum irrum-pit. PALLAD. Quid istud tandem est, quod ais? non enim satis intelligo. CYRILL. An tu minime fateris esse virtutem, mansuetudinem atque patientiam? PALLAD. Quidni fatear. CYRILL. Atqui, si quis fortasse in eum, qui mansuetudinem ac paciētiam sectatur, offensiones & iniurias, & ea, quibus ira permouemur; si quidem ea modice fiant congerat tolerabit interdum, & fortiter feret, eamq. rem ad mansuetudinis ac lenitatis exercitationem conuertet: at, si quis modum excefferit, & vltra patientiæ terminos progressus erit, nihil mirum, defatigatam oppressamq. virtutem aliquantulum languescere. PALLAD. Recte ais; nutat enim quodammodo in hominibus probitas, vix etiam nemine quatiēte, consistit. CYRILL. Perge igitur, si placet ad ipsam quoque caritatem: virtus enim est excellens, & inter ceteras præstantissima; tamen, si ea immodice abutamur, non sustinet: quod ipsum rursus tamquam parabolæ & exempli perspicui specie Lex admonet dicens, [Si ingressus fueris messem proximi tui, & collegeris manibus tuis spicas; falcem non coniciēs in messē proximi tui; &, si ingressus fueris vineam proximi tui, & ederis vnam, quantum impleatur anima tua; in vas vero non coniciēs:] nam paucas manu spicas colligere, aut vnam decerpere appetitionis causa, aut voluptatis, certē nihil ea res damni habet: feret enim hæc, & quidem iucunde, lex caritatis; neq. id modum videtur excedere: at vero etiam demetentem, in res proximi falcem inferre, id vero transilit iam & egreditur mutæ benevolentiaē fines, & ad terminos intemperantis auaritiæ progreditur. Est igitur hoc euidentis exemplum, ne abutamur fratrum dilectione; sed eo, quod satis est, mutuam quoque benevolentiam colamus. nec vero inepte, vt opinor, Scripturæ verba hac de re exposita, rursus ad alios quosdam accommodare possumus, qui voces, in Ecclesiis docentium, ex tempore & repente fusas, cum tamquam spirituales quandam escam demetant; non hucusque consistere

Dent. 23.

A sistere volunt, sed modum quodammodo excedentes, ac veluti in vas coniciētes, etiam in libellos referunt: ac studiosi quidem illi admodum sunt, sed tamen aliquatenus fratrum opinionem lædunt, cum id, quod subito tumultuarie factum est, tamquam accurate compositum litteris mandant. Atqui Lex ipsa optimi viri, (equidem dixerim) diserte prohibuit, ne quid in vas coniceretur. PALLAD. Periculosum est igitur conuellere animi virtutem, & mentem bene firmam audere propemodum, nimium abutendo, concutere. CYRILL. Vera dicis. Oportere enim censuit ille vniuersorum Deus, non infidias virtuti struere, sed potius fructum, si liceat, eorum bonorum percipere, quæ de virtute proficiuntur; idq. obscuro ænigmate significat, & in rebus admodum exiguis ea quæ sunt multis partibus præstantiora, depingit: scriptum est enim in Deuteronomio, [Si autem occurreris nido auium ante conspectum tuum in via, vel in omni arbore, vel super terram pullis vel ouis, & mater fouet super pullis, vel super ouis, non accipies matrem cum filiis; dimittendo dimittes matrem, filios autem accipies tibi, vt bene sit tibi, & longæuus sis.] PALLAD. Quid tandem istud est? neq. enim mihi perspicuum est hoc ænigma. CYRILL. Quid? non ne hoc aperte intelligis? nempe, si quis ceperit pullis aut ouis incubantē auem, liceat illi commodum & emolumentum ex his percipere, quæ ex illa orta sunt; illam tamen, nullo damno affectam, dimittat. PALLAD. Ita est: nam hoc est Scripturæ propositum. CYRILL. Aspice igitur id, quod abditum est, & quasi euoluens vmbra velamē, considera spiritualiter veritatē. Nam vnaquæq. virtus veluti mater est & origo eorum bonorum, quæ ex ipsa proficiuntur; verbigratia benignitas, caritas in pauperes, mansuetudo, patientia; est enim non in se quisquam magis benignus quam in ceteros, & ex caritate erga pauperes ij fructum percipiunt, qui indigent, & eodem modo ex mansuetudine ac patientia. Vnaquæq. igitur virtus mater intelligi potest, & quasi initium eorum bonorum, quæ tum ipsi insunt, tum ex ea proficiuntur: nidi autem quodammodo virtutum animæ sunt, quæ illas complectuntur, & intra se ipsas continēt: opus igitur esse, Lex ait, eos, qui in homines incidunt, in quibus sint virtutes tamquam in nido collocatæ, ex eorum fructibus emolumentum percipere, non tamen virtutem recte factorum matrem lædere: violatur autem ab aliquo virtus concussa iis rationibus, quas modo diximus. PALLADIVS. Reconditum est sane hoc ænigma. CYRILLVS. Ita est: recte dicis. Sed, vt aliquid dicamus, beati Pauli vocibus persimile, [Nunquid de auiculis curæ est Deo? an propter nos vtique dicit?] mandati namque per Moysen dati verba, formas nobis rerum, non ipsas aperte res exponunt. Perspicere autem facile potes, quemadmodum etiam ad summæ illius benevolentiaē mores nos paulatim deducat: conatur enim persuadere, vt ipsos quoque diligamus, qui nos offenderunt; & iram, qua aduersus inimicos incitatur, superemus, ne a malo vincamur, sed potius vincamus in bono malum: dixit enim rursus in Exodo quidem; [Si vero occurreris boui inimici tui, vel subiugali eius, errantibus in via, reducens reddes ipsi: si vero videris subiugale inimici tui cecidisse sub sarcina eius, non præteribis illud, sed simul alleuabis cum ipso.] In Deuteronomio autem, [Ne videns bouem fratris tui vel ouem ipsius, errantes in via, despicias illa: reducendo reduces ipsa fratri tuo: quod si frater tuus non fuerit prope te, neque noueris eum, duces ea intra domum tuam, & erunt tecum, quousque quæsierit ea frater tuus, & reddes ea ipsi; sic facies asino eius, & sic facies vesti eius, & sic facies in quacunque re, quam perdidit frater tuus; quæcunque perdita fuerint ab ipso, & inueneris, non poteris negligere ipsa; non despicias asinum fratris tui, vel vitulum ipsius, qui ceciderit in via:]

Dent. 24.

I. Cor. 9.

I. Cor. 9.

Exo. 23.

Dent. 22.

ne negligas ea, subleuans subleuabis ea cum ipso.] Intelligis igitur, quemad- **A**
 modum elegantissime nos iam ad præstantem perfectamque virtutem ducat,
 iubens, vt, cura in eius iumenta, qui nos offendit, impensa, velut exercita-
 tione ad obliuiscendas iniurias vtamur: quem frequentissime fratris nomine
 decorat, prohibens, vt opinor, iras implacabiles, & nimiam ad similitates
 propensionem, & naturæ legem, tamquam caritatis arbitram, ferens: si enim
 inueneris, inquit, errans iumentum, aut perditum vestimentum; seruabis ea
 fratri tuo; etiamsi iumentum aliquod oneribus ferendis assuetum in terram
 ceciderit, & sub ipso onere conteratur, simul adiuuabis & eriges illud. Id ve-
 ro nihil aliud est, quam dominum iuuare, & ad misericordiam exerceri, & ad
 beneuolentiam institui, & repellere diuturnas offensiones, & vitare diffidia,
 ne caritatem & fraternitatis legem violare videamur. Videtur autem hoc diui-
 no responso etiam aliud quiddam significari, si enim tantæ fuit curæ Legisla-
 tori, vt, si cui animanti rationis experti eiusmodi casus accidisset, nos ferre-
 mus auxilium, quomodo non multo magis illi gratum fuerit impensum in ho- **B**
 mines conseruandos studium, & in eos, qui societate naturæ nobiscum con-
 iuncti sunt, debita amoris vicissitudo? Igitur, etiamsi inimicus erret fortasse,
 rectum iter doceatur, & nobis commonstrantibus, eo tendat, quo expedit. Sic
 Christus quoque lapidibus quidem petebatur ab Israelitis, & tamen eos allo-
 quebatur, [Dum lucem habetis, credite in lucem, ne tenebræ vos comprehen-
 dant.] Et, si quis inimicus labore & tentationibus afflicteretur, ac velut humi pro-
 stratus iaceat, & graui necessitate prematur, subleuetur, inquit, à vobis; & qui
 diffidebat, vincat offensionis memoriam. An non hoc illud est, [Benefacite ini-
 micis vestris, & orate pro persequentibus vos?] **PALLAD.** Optime dicis.
CYRILL. Decet igitur sanctos viros laborantibus condolere; neque ea ipsa,
 propter quæ miserandi potius erant, ad occasionem iniuriæ atque insolentiæ in
 eos exercendæ conuertere, in eorum miserias insuper insultantes, & inuehen- **C**
 tes; quin etiam si clam insidiosis illis modis vti quispiam facile possit, tamen
 ab huiusmodi malignitate abstinendum esse, Lex iubet: ait enim rursus, [Non
 maledices surdo, neque coram cæco pones offendiculum.] Atqui quomodo nõ
 præstantius est, & probis hominibus congruentius, in lingua frenum habere,
 atque cauere, ne maledictum in quamuis rem, immo vero in quemuis hominẽ
 iactetur? [Nolite detrahare, fratres mei, inuicem,] inquit ille Saluatoris nostri
 discipulus: nunc autem Lex inquit, [Non maledices surdo;] nimirum per æni-
 gma significare volens, hominibus sane probis esse necessario ab inferenda in-
 iuria fugiendum; etiamsi quidam eiusmodi sint, vt nullo negotio eis inferri possit:
 surdus enim & cæcus non sunt a morbo liberi; laborant quippe corporis vitijs,
 ac sensibus priuati sunt, aspectu inquam & auditu: neque audire potest surdus
 eum, qui detrahare velit, neque cæcus eum aspicere, qui offendiculũ ponit: ni- **D**
 hil igitur negotij est, eum latere, qui illis insidiari velit. Sed, quos miserari ma-
 gis æquum erat, vt qui ex se ipsis sua iam calamitate laborarent, eos insuper
 iniuria afficere deprehenduntur, cum offendiculo quidem cæcũ nescientem in
 casum agant; de conuitijs vero surdum tamquam de laudibus, interdum ridere
 persuadeant, quem plerunque in rebus precipuis feriunt. Igitur, si quis hæc
 facere studuerit, occulta quidem in vtroque erit eius malignitas; sæuitiæ vero
 & inhumanitatis maximæ crimen hæud vnquã effugiet. **PALLAD.** Verum
 est. **CYRILL.** Nam veterẽ quoq. legẽ, inter nos mutuo diligere, & miseri-
 cordes esse velle, facile discas, si illius verba audies, dicentis nunc quidẽ, [Ape-
 riẽdo aperies viscera tua super indigẽte, qui est in te:] nunc vero, [Et aduenam
 non affligetis, neq. opprimetis eũ; eratis enim aduenæ in terra Aegypti; omne
 viduam

A viduam & pupillum non affligetis: quod si affligendo afflixeritis ipsos, & cla-
 mantes clamauerint ad me, auditu audiam vocem eorum & irasceam ira, & in-
 terficiam vos gladio, & erunt vxores vestræ viduæ, & filij vestri pupilli. Quod
 si argentum mutuaueris fratri tuo pauperi, qui est apud te, non vrgebis eum,
 neque impones ei vsuram: quod si pignerando pigneratus fueris vestem proximi
 tui, ante solis occasum reddes ipsi: hic enim est amictus ipsius solum, hoc
 tegumentũ turpitudinis eius, in quo dormiet. Si igitur clamauerit ad me exau-
 diam eum; misericors enim sum.] Audis qua ratione, cum proposuisset dul-
 cem mutuæ beneuolentiæ disciplinam, insuper iram atque vindictam est com-
 minatus, & iis, qui vindictam illam, nisi misericordiæ in fratres studium im-
 penderint, subituri sunt, benigne propemodum causam reddit, Quia beni-
 gnus, inquit, sum; idest, cum benignus natura sim, & misericors, vt pote
 qui Deus sim, accipiã omnino vexati hominis clamorẽ, & continuo miserebor **B**
 lacrymarum eorum, qui paupertatis mole premuntur. Cauenda est igitur pau-
 peris aduersus nos vociferatio. Esse autem ad communicandum faciles oportere,
 & caritatem in pauperes summo studio amplectendam putare, suadet rur-
 sus in Deuteronomio dicens, [Non fraudabis mercedẽ pauperis aut indigen-
 tis ex fratribus tuis, vel ex aduenis, qui sunt in vrbibus tuis; eodem die reddes
 mercedem ipsius; non occidet sol super illam, quia pauper est, & in illa habet
 spem: & non clamabit contra te ad Dominum; & non erit in te peccatũ:] Intel-
 ligis igitur quemadmodũ ad beneuolentiam nos mutuam compellens, paupe-
 ris clamorem extimescere suadeat? Ac noua quidem scriptura, & per Christum
 tradita, perfectam virtutem inferens, [Vendite, inquit, quæ habetis, & date
 elemosynam; & ecce omnia prospere cedent vobis.] Quod ipsum fecerunt ex
 iis, qui crediderant nonnulli: [afferebant enim agrorum & domorum pretia, **Luc. 12.**
 & ponebant ad pedes Apostolorum: distribuebatur autem vnicique, prout
 cuique opus erat.] Sed, quoniam Lex elementaria est, & ad initia ducit sermo-
 num Dei, iubet vt hac in exiguis rebus liberalitate perinde ac præuia quadam
 exercitatione, homines vtantur, qua ad perfectionis eius semitam perduceren- **C**
 tur; propterea inquit, [Si messueris messem tuam in agro tuo, & latuerit te ma-
 nipulus in agro tuo, non reuerteris tollere illum; pauperi, orphano, & aduenæ,
 & viduæ erit; vt benedicat te dominus Deus tuus in operibus manũ tuarum:
 & si oleas collegeris, non reuerteris ad reliquas colligendas, quæ sunt post te:
 & si vindemiaueris vineam tuam, non reuindemiaberis quæ sunt post te; adue-
 næ, & orphano, & viduæ erũt: & recordaberis, quod seruus fueris in terra Aegy-
 pti: ideo ego præcipio tibi, vt facias verbum hoc.] Præclarum est enim in lætitia
 meminisse laborum, & afflictionis antiquæ: nam ea res ad caritatem in pauperes
 excitat: & propter felicitatis abundantiam obliuisci non finit malorũ, quæ pertu-
 linus, cum in rerum inopia versaremur. **PALLAD.** Vera dicis. **CYRILL.**
D Vide autem quam artificiose & eleganter ab improbitate morum nos abducit,
 & dediscere suadet inhumanitatem; adducit item ad meliorem frugem, & ad
 mutuam amorem transfert: hortatur enim, vt fratribus, si qua re indigeant,
 mutuemus: prohibet autem vsuras, & superabundantiam ac fortis augmentum
 repellere iubet. Adhæc, cum iussisset, ne molesti simus, neque debitores vrgea-
 mus, remissionem quoque debitorum fieri iubet: scribit autem ad hunc mo-
 dum, [Non fenerabis fratri tuo vsuram argenti, & vsuram ciborum, & vsuram **Deut. 23.**
 cuiuscunque rei, quam mutuo dederis: extraneo fenerabis; vt benedicat tibi
 dominus Deus tuus in omnibus operibus tuis super terram, ad quam ingrede-
 ris possidendam.] Nam, quod attinet ad Legislatoris voluntatem, proposita
 quidem tam extero quam fratribus fuisset eorũ, qui amplissimis opibus essent,
 O 2 beni-

- Luc. 6.** benignitas atque magnificentia; [omni enim, inquit Christus, petenti te, tribue; & ab eo, qui aufert quæ tua sunt, ne repetas: sed, quia non erat priscorum hominum animus in iustitia fatis firmus, ad virtutem integre perficiendam, paulatim progreditur Lex ad eam rem instituens, & iustitiæ modū interim fratribus vicinisque metitur: accuratam illam misericordiæ formam, & in extraneos liberalitatē, & in omnes homines communicandi facilitatē, perfectiori institutioni reseruans, nā usque ad tempus correctionis vmbra vigerunt: hoc vero tempus illud fuit, quo Christus aduenit. PALLAD. Elegantissime dixisti. CYRILL. Cum itaque iussisset, vt mutuo darent, & vsuraria incrementa præcidisset; iisque, qui id facerent, benedictionem esset pollicitus; septimo post æs alienum contractum anno vertente, remittere iubet, tempus illud venerantes, quo vniuersorum remissio futura erat, id est, tempus Christi aduentus, quo omnes iustificati sumus per fidem; & veterum peccatorum obliuionem adepti, cum ille suæ cruci chirographum, quod erat nobis aduersum, affixerit, & rationes, quas omnium iudici reddere debebamus, de medio tulerit. B
- Hebra. 9.** Dicit autem sic rursus in Deuteronomio, [Septimo quoque anno facies remissionem: & huiusmodi est edictum remissionis, Remittes omne debitum priuatum, quod debet tibi proximus; & a fratre tuo non repetes, quia indicta est remissio Domino Deo tuo: ab alieno repetes, quæcunque tua fuerint apud illum; fratri autem tuo remissionem facies debiti, quod tibi debet, quia non erit in te indigens, quia benedicens benedicet tibi Dominus Deus tuus in terra, quam Dominus Deus tuus dat tibi in possessionem, vt possideas eam.] Et post alia rursus, [Si autem fuerit in te indigens ex fratribus tuis in vna ciuitatum tuarum, in terra, quam Dominus Deus tuus dat tibi, non auertes cor tuum, neque constringes manum tuam a fratre tuo indigente: aperiens aperies manū tuam ipsi; mutuū mutuabis ipsi quantumcunque opus habuerit, & quantumcunque indiguerit. Attende tibi, ne quando sit verbum occultum in corde tuo, iniquitas, dicens, Appropinquat septimus annus remissionis, & nequam sit oculus tuus erga fratrem tuum indigentem; & non des ipsi: & clamabit aduersum te ad Dominum, & erit tibi peccatum magnum: dando dabis ipsi, & mutuo mutuabis ipsi, quantumcunque abs te opus habuerit: & non contristaberis in corde tuo, cum das ipsi; quia propter hoc verbum benedicet tibi Dominus Deus tuus in omnibus operibus tuis, & in omnibus, ad quæ inieceris manū tuam,] non contristaberis, inquit, in corde tuo, cum das ipsi; [hilarem enim datorem diligit Deus, vt beatus Paulus dixit. PALLAD. Sed quoniam modo septimus annus aduentum Saluatoris nostri significat, quo tempus omnium hominum remissionis declaratum est, seu mores ad perfectum perducti? CYRILL. An tu oblitus es, nos superius quoque iam dixisse, moris esse diuinæ scripturæ, vniuersum sæculi præsentis spatium, propter illam dierum ad initium reuolutionem hebdomadi comparare? finis enim hebdomadæ Sabbatum est; eique proximus continuo est octauus, qui nouum quodammodo sæculi initium per Christi resurrectionem affert. PALLAD. Memini. CYRILL. Aduenit igitur secundum Scripturas in fine præsentis sæculi, ac quasi in Sabbato Christus: cum etiam omnes homines exoluit, vinculis peccatorum suorum constrictos, & transgressionis suæ rationibus reddendis obnoxios. Itaq. & in Euangeliis nos debitoribus comparat dicens, [Duo debitores erant cuidam feneratori; vnus debebat denarios quingentos, alter quinquaginta: & cum non haberent vnde redderent, donauit vtrisque.] Adhæc, cum formam quoque orandi nobis traderet, [Sic, inquit, vos orate, Pater noster, qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum; adueniat regnum tuum; fiat voluntas tua
- Colos. 2.**
- Deut. 15.**
- 3. Cor. 9.**
- Luc. 7.**
- Matth. 6.**

- A** tas tua sicut in cælo & in terra; panem nostrum quotidianum da nobis hodie; & dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.] Oblique igitur & per ænigma nobis Lex diuinum mysterium indicauit, cum septimo quoque anno remissionem fieri iussit: & simul ad benignitatis semitas inducit, dum caritatem in fratres diuitiis præponere docet, & facile aliis impertiri atque communicare suadet: atq. hanc interim in fratrem & proximum humanitatem quasi exercitationem quandam proponit, per quam ad liberaliorem illam erga omnes homines pietatem perueniatur. PALLAD. Sic se res habet: tibi enim optima dicenti assentior. CYRILL. Atqui, si id, quod maius est, didiceris, admirabere, Palladi. PALLAD. Quid istud tandem? CYRILL. Ad eam enim Lex benignitatem progredi nos vult, vt nihil caritati in fratres æquandum putemus: adeo etiam iis cedere, ac fortiter ferre eorum inhumanos atque asperos mores, vt iram quoque vincamus, B quamuis illi non eiusmodi sint erga nos, quales eos esse, ac videri conueniat; quin etiam animo a pietate prorsus alieno, nobis dolorem inurere curent. Habes huius quoque rei figuram in Numeris, [Et misit, inquit, Moyse nuncios ex Cades ad regem Edom, dicens, Hæc dicit frater tuus Israel, Tu scis omnem laborem, qui inuenit nos; & descenderunt patres nostri in Aegyptum, & aduenæ fuimus in Aegypto dies complures; & affixerunt nos Aegyptij, & patres nostros: & clamauimus ad Dominum, & exaudiuit Dominus vocem nostram, & mittens Angelum, eduxit nos ex Aegypto: & nunc sumus in ciuitate Cades ex parte confinium tuorum: transibimus per terram tuam, non transibimus per agros tuos, neque per vineas tuas, neque bibemus aquam de cisternis tuis: via regia gradiemur, non declinabimus ad dexteram, neque ad sinistrā, quousq. præterierimus terminos tuos. Et dixit ad eum Edom, Non pertransibis per me; alioqui in bello exibo in occursum tuū. Et dicunt ei filij Israel, Prope montem præteribimus; quod si ex aqua tua biberimus ego & iumenta mea, dabis pretium tibi; sed res parui momenti est; prope montem pertransibimus. Ille vero ait, Non pertransibis per me. Et exijt Edom in occursum illi in multitudine graui, & in manu forti; & noluit Edom permittere Israeli, vt pertransiret per terminos suos; & declinauit Israel ab eo.] Audis eos, qui de genere erant Israel, iis ærumnis, quas in Aegypto pertulerant, opportune enumeratis, & superbi illius dominatus modis frequenter atque apte commemoratis, beneficium, quod nihil incommodi afferret, petere; propemodum cognatam gentem adiutricem sibi adiungere studentes. (erant enim ex Esau fratre Iacob) Sed quos ad misericordiam eorum commoueri æquum fuerat, & illis permittere, vt ea facerent, quæ sibi vtilia & commoda esse scirent, eos duros fuisse & asperos, & a commiseratione alienos, ipsarum rerum exitus comprobauit: prohibent enim eos via, quamuis ille populus aperte diceret, se neque vineis, neque agrorum fructibus vsquam damnum illaturum: quinetiam ipsam quoque aquam non sine pretio hausturum: ille vero, nisi ab iis, quæ petebant, abscederent, non modo se eos inuasurum comminatus est; sed iam in armis erat, & vniuersis copiis eductis, aciem aduersus eos instruebat. Quid porro adhæc Israel? vicit indignationis perturbationem; declinauit enim ab illo, inquit, contentionem aduersus fratres nimirum suscipere vitans, ac propinquitatis legem summa patientia veneratus. An hæc non ita se habere putas? PALLAD. Ita prorsus. CYRILL. Igitur indignationem reprimere, & iras cohibere, ac pro vniuscuiusque peccatis poenæ modum adhibere, præterea vnoquoque recta & quæ omnino reprehendi non possint, a nobis fieri indicia fructum id esse ac munus caritatis in fratres, censendum est. B. A. P. L. A. D.
- C**
- D**
- O 3 Et qui-

Et quidem iure optimo. **CYRILL.** In promptu est igitur audire, si velis, **A**
Leuit. 19. nunc quidem dicentem, [Et non irasceris filijs populi tui:] alias autem, [Si fue-
Deut. 25. rit controuersia inter homines, & accesserint ad iudicium, & iudicauerint, iu-
 stificabunt iustum, & condemnabunt impium: & erit, si fuerit dignus plagis,
 qui impietatem fecit, prosternes eum coram iudicibus, & flagellabunt eum co-
 ram ipsis, secundum impietatem eius, numero quadraginta flagellabunt eum;
 non addent: quod si addiderint flagellare eum ultra has plagas plures, detur-
 pabitur frater tuus coram te.] **PALLADIVS.** Quæ autem rursus appa-
 rere nobis ratio possit, cur plagis numero quadraginta duntaxat condem-
 nati cædendi sint? quæ ratione deturpentur, si qui supra hunc numerum
 cædantur, explices velim. **CYRILL.** Multis modis Christi mysterium
 recte veteri mandato nobis adumbratur, & quodammodo effingitur passio
 Saluatoris, in qua, & per quam ab omni malo liberati sumus, quod nos ve-
 xare poterat, & in ærumnas insanabiles coniecerat. Atque, sicut nuper dixi, **B**
 hoc ipsum, quod septimo quoque anno fiebat debitorum remissio, tempus vni-
 uersorum remissionis figurate significare: (iustificati namque sumus in Chri-
 sto, & didicimus dicere in orationibus ad Deum & Patrem, qui in cælis est, Di-
 mitte nobis debita nostra) sic hoc quoque loco, quod verberum supplicia, tam
 cæsis quam cædentibus vsque ad quadragenarium plagarum numerum progredi-
 untur, id illius Vnigeniti filij, assumpta carne, dispensationis tempus nobis
Esai. 53. exoptatissimum indicat, quo tempore liuore eius nos sanati sumus; & ipse
 quidem infirmatus est propter peccata nostra, cum iniuriis eum affecerunt,
 qui ex Israel genus ducebant, atque in eius tergum Pilatus plagas infixit;
 nos vicissim a pœnis atque supplicio sumus erepti; olim namque multa erant
Psal. 31. flagella peccatoris, vt scriptum est, sed pro nobis flagellatus est Christus: vt
 enim pro omnibus mortuus est, ita pro omnibus quoque flagellatus, cum
 vnus instar omnium esset. Numerum porro quadraginta dierum, si in quin-
 quies octo distribueris, quinarium reperies & octonarium, aptos numeros
Matth. 20. ad eius temporis significationem: aduenit enim ille Vnigenitus quinto tem-
 pore, iuxta illam euangelicam parabolam. Conduxit enim quidam opera-
 rios in vineam, cum exisset circa horam primam, tertiam, sextam quoque ac
 nonam & vndecimam: resurrexit autem octauo die, destructo mortis imperio,
 & cum eo aduentitij interitus parente simul interempto, peccato inquam; quo
 sublato, verbera quoque ac pœnas & supplicia peccato debita cessare necesse
 est. Flagella igitur quadragenarium adhuc numerum excedere non permit-
 tit Lex, quia vsque ad Christi aduentum supplicia ne ultra progredierentur,
 quodammodo sistit, ac simul remissionis tempus designat: nam pulchritudi-
 nem veritatis figuræ continent. Illud porro sciendū est, Israellem, quod Deum
 offendisset; quadraginta annos per desertum oberrasse: iuramento enim iu-
 rauerat Deus, non se introducturum eos in Terram promissionis; isque erat illis **D**
 iræ terminus præstitutus: quo elapso tempore, cessauit ira, ac Iordanem illo-
 rum posteri traiecerunt, & in Terram ingressi sunt, cum illa indignatio ultra
 quadragesimum annum non esset egressa. Igitur huius quoque rei euidentis figu-
 ra fuit, quod vsque ad quadraginta plagas aliqui cædebantur: remissionis enim
 tempus erat, quod post eum numerum cōsequebatur, transitum nobis mysticum
 Iordanis afferens, necnon lapideos cultros, id est, illam in spiritu circuncisio-
 nem, & illam Iesu imperatoriam potestatem, Dux quippe nobis factus est Chri-
 stus post Moysen ac Legem. **PALLAD.** Assentior. **CYRILL.** Vt igitur
Deut. 16. recto atque incorrupto iudicio, si quæ lites inciderint, dirimantur, & iniuria
 aiqui iniquitatis genera tollantur, [Iudices, inquit, & magistrōs cōstitues tibi in
 omnibus

A omnibus ciuitatibus tuis, quas Dominus Deus dat tibi, per tribus; & iudica-
 bunt populum iusto iudicio: non declinabunt iudicium, neque agnoscent faci-
 em, neque accipient munera; munera enim excæcant oculos sapientum, &
 auferunt sermones iustorum.] **A** Equum enim putabat Lex, & merito, qui-
 cunque ad iudicia exercenda collocati essent, eos sui lucri atque emolumentum
 cupiditate minime capi, neque aliorum gratiæ tantum tribuere, vt a recto in-
 tegroque officio declinarent; sed potius illam in alteram partem inclinationem
 veluti nefariam reiiciendo, ac singulas res legitime ponderando, imitari illum
 vniuersorum Iudicem, Christum videlicet, quem ipsa quoque Lex aperte præ-
 nunciavit, cum illum, vt pote qui Deus esset, etiam Iudicem agnosceret. sic
 enim rursus ait, [Si vero ingressus fueris in terram, quam dominus Deus tuus
 dat tibi in possessionem, & possederis eam, & habitaueris in ea, & dixeris, Con-
 stituam mihi principem, vt & aliæ gentes, quæ sunt in circuitu meo; constitu-
 ens constitues tibi principem, quem elegerit dominus Deus tuus: de fratribus
 tuis constitues super te principem: non poteris constituere super te principem
 hominem alienigenam, quia non est frater tuus.] Oportet enim nos a seruitu-
 te creaturæ potius quam creatoris Dei, longissime refugientes, ad veritatis ser-
 mones propensos esse, & accurrere quodammodo in sanctam Terram, id est, ad
 promissionem Dei per fidem quæ est in Christo, atque ita constituere super nos
 Principem ac Iudicem illum, qui ex Deo ortus est, Filium, quamuis cum car-
 ne intelligatur, qui de nobis dicit, [Ego autem constitutus sum Rex ab eo su-
 per Sion montem sanctum eius, prædicans præceptum Domini.] Alium autem
 ultra illum omnino admitteremus neminem, neque exterorum iugo ceruicem
 submittemus; vnus est nobis magister Christus. Miseri autem Iudæi, exclusi
 sunt propter infidelitatem, neque sibi principem ac iudicem acceperunt Chri-
 stum, quamuis ille de cælo Dei ac Patris voluntate ac beneplacito descendisset:
 sed insuper hominem alienigenam, qui sibi imperaret, elegerunt, illum
 perditionis filium, Antichristum dico, extraneum & alienigenam, neque ex
 genere Israel ortum, tametsi Lex aperte prohibuerit, [Non poterit, inquit,
 constituere super te ipsum hominem alienigenam, quia non est frater tuus;
 & ipsum quoque Christum audirent dicentem, [Ego veni in nomine patris
 mei, & non accipitis me, si alius venerit in nomine suo, illum accipietis:] adue-
 nit enim Christus in gloriâ Dei patris, id enim esse puto, In nomine Patris: ve-
 niet autem suis temporibus ille filius iniquitatis, non in gloriam Dei patris, sed
 suo capiti miser imponet diuinitatis nomen. [Sedebit enim in domo Dei osten-
 dens seipsum quod sit Deus.] Sed nunquam illum Iudæi essent adoraturi, ne-
 que vt Christum suscepturi, si Legem obseruarent, quæ manifeste prænun-
 ciavit, fore vt ex Israel stirpe Christus oriretur, sed illi, id quoque tamquam
 vetus ac putidum reiicientes, hominem alienum, & alienigenam recipient.
D **PALLAD.** Igitur edent fructus viæ suæ, & adeo turpis in consilio capiendo
 temeritatis dignas pœnas referent. **CYRILL.** Recte ais, nam is, qui recta
 iudicat Deus, distribuet profus vnicuique iuxta opus suum. Ac de his quidem
 hætenus dictum sit. Eos autem, qui ad iudicandos ceteros constituti sunt, &
 in iudicium sede collocati, alloquebatur iterum Lex, [Non accipies auditum
 vanum,] id est, sermonem falsum, calumniæ plenum: [non adiungas te mul-
 titudini, vt declines cum pluribus ad declinandum iudicium:] & rursus post
 nonnulla alia, [Non peruertes iudicium pauperis in iudicio suo: ab omni ver-
 bo iniusto abstinebis.] Nam penes quos est iudicandi potestas, eorum oratio-
 nem esse alienam reprehensione maxime conuenit, & recte loqui necesse est
 eum, qui est de vnoquoque crimine sententiam ex Legislatoris decreto laturus.
 Illud

Exo. 23. Illud quoque non ab re subiunctum est, [Pauperis non misereberis in iudicio:] **A** nam, vbi reus minime diues fuerit, procliuè ac facile est, vt iudices in vtramuis partem spectent; & iniuriæ expositus est admodum, qui inopia premitur: neque vicissim id parum valet interdum ad iustitiæ rationem violandam, quod eos, qui sunt in iudicando molliores, ad misericordiam flectit. Prohibet itaque Lex, ne aut potenter opprimant aut misericordia, prosequantur eos, qui in paupertate & miseria versantur; in quo iusti iudicij pulchritudinem seruat incorruptam, & iudicem æqualitatis arbitrum vbique facit: [Iuste enim, quod iustum est, persequeris,] inquit: nam violare legem, quamuis aliquid eiusmodi sit, vt bene fieri videatur, tamen esse a peccato minime alienum, haud immerito intelligitur: [est enim iustus, qui perit in iustitia sua,] sicut scriptum est. Igitur probitas solertia opus habet; nam istud quidem, non in tempore misericordia commoueri, crimen violatæ legis nunquam effugiet. Eos igitur, qui leuioribus tenentur culpis, verberibus corrigit. Vide autem, quam seruilis sit **B** ea res, & libero homine indignissima: neque vero tibi id mirum videatur: seruitutis namque spiritus in illis erat; ob eamque causam Christi præceptis non amplius plagæ adiunctæ sunt, vt in lege veteri; sed potius ea proposita, quæ liberos decent, illustria dignaque præmia, & spiritualium bonorum primitiæ, atque pollicitationes, & beatitudines recte factis conuenientes: neque adhuc minæ, sed adhortationes potius ad virtutem. Cum priscis enim illis hominibus tamquam cum famulis, vt famulus atque conseruus loquebatur Moyse; Christus vero cum filiis, vt filius, & tamquam cum fratribus per adoptionem, is, qui vere & germanus erat ex Deo patre filius. **PALLAD.** Recte se habet oratio. **CYRILL.** Morte igitur homicidam punit, ac pœna talionis effrenatam audaciam cohibet, & non ferendum furorem animaduersione maxima & extremo supplicio plectit: prius autem diligenter examinat, quo animo fecerit; **C** ac, si sponte sit admissum crimen, nullum misericordiæ locum relinquit, neque benevolentiam turpiter languescere permittit, intempestiua miseratione fractam, atque in iis rebus, in quibus minime oportet, ad molliorem affectum detractam; ita enim dixit, [Quod si quis aggressus fuerit fratrem suum, ad interficiendum eum dolo, & confugerit; ab altari meo accipies eum vt interficias.] Sin autem eius incommodum, qui iniuriam a percussore passus est, tantisper duntaxat processerit, vt langueret, pœnæ modum admetitur, & damnum illud pecunia luendum esse decernit: ita enim rursus ait, [Quod si conuiciati fuerint duo viri; & percusserit quis proximum lapide, aut pugno, & ille mortuus non fuerit, sed decubuerit in lecto; si exurgens homo ille ambulauerit foris in virga, immunis erit percussor; nisi quod pro cessatione eius persoluet, & expensas in medicinam factas.] Atque hæc quidem Lex iubet, Saluator autem, qui perfectæ virtutis legem promulgaret, [Si quis, inquit, te percusserit in dextram maxillam, verte illi & alteram.] De seruis quoque hæc statuit, **D** [Quod si quis percusserit seruum suum, aut ancillam suam baculo, & mortuus fuerit sub manibus eius, supplicio in eum animaduertetur: sin autem supervixerit vno die vel duobus, non animaduertetur in eum; argentum enim ipsius est.] Summam igitur iram morte mulctat: neque enim, quia, cum plus possemus, domini facti sumus, ideo, qui in nostra potestate, & sub iugo nostro sunt, eos etiã vt vita priuaremus, permisit Deus: sed cum ira misericordiam vt misceamus suadet, extremo supplicio in homicidam constituto. [Sin autem supervixerit, inquit, vno die aut duobus, non in eum animaduertetur: argentum ipsius est:] propemodum enim dicit, Non percutientis ira effectum est, quod percussor, posteaquam est a languore utcumq. recreatus, accidit: neque enim quisquam

A quam voluisset seruum suum amittere, quem coemisset argento, & pecunia data, comparasset. Sed, si præter voluntatem hominem occiderit, eum Lex rursus perpetuo exilio mulctandum censet, ac moderata clementia pœnam temperat, & quod præter voluntatem admissum est, non eodem loco habet, quo voluntaria crimina: idque æquissimo iure facit. Vrbes autem tres decerni iussit, quas etiam, Refugij, vocauit; eoq. compellit eos, qui ob crimina non voluntarie admitta exularent. Ac denuo tempus remissionis præscribit iis etiam, qui huiusmodi infelici vitæ conditione vterentur; illud nimirum, quo summus ac præstantissimus sacerdos moreretur: sic autem scribit in Numeris, [Si derepente non propter inimicitias impulerit eum, aut coniecerit in eum omne vas, non ex insidiis, aut omni lapide, in quo morietur in ipso, nesciens, & ceciderit super ipsum, & mortuus fuerit, & ipse non erat eius inimicus, neq. eum quærebat offendere; iudicabit Synagoga inter percutientem, & eum qui proximus est sanguini, iuxta hæc iudicia: & eruet Synagoga eum qui occiderit, ab eo qui proximus est sanguini; & constituet eum Synagoga in urbem refugij, quo confugit, & habitabit ibi, quousque moriatur sacerdos magnus, quem vnixerit oleo sancto.] deinde post alia, [Et posteaquam mortuus fuerit sacerdos magnus, reuertetur homicida in terram possessionis suæ.] **PALLAD.** Finis igitur exilij illis erit mors sacerdotis, quem modo diximus. **CYRILL.** Figurarum quidem exterior habitus eiusmodi est. Sed complectuntur vmbra Christi mysterium. **PALLAD.** Quo tandem modo? **CYRILL.** Non est improbabile, Palladi, putare fortassis eos, qui peccatis implicati sunt, suæ animæ velut homicidas esse, atque ad eam miseriam non sponte delapsos, sed ad legem violandam, & Deum offendendum coactos esse quodammodo & impulsos, eo quod prona sit mens hominis ad mala ex iuuetute, & indomitæ concupiscentiæ lex in membris carnis dominetur. Igitur procul a mundo & a corpore hominis anima infelix exilio mulctabatur, atque in abditis mortis, ac penetralibus locis, tamquam in vrbe quadam Refugij residens, longo tempore perseuerabat; mortuo autem Christo, magno sacerdote, vix tandem dimissa est; qui, cum pro omnibus pertulisset mortem, ad Inferna descendit, atque portas inferis aperuit, eorumque vincula relaxauit, [dicens iis, qui vincti erant, Exite; & iis, qui in tenebris, Reuelamini.] **PALLAD.** Aperta sane expositio. **CYRILL.** Ceterum, quia Lex non vno duntaxat genere virtutis antiquos illos commendari volebat, sed ad omnia compositos esse, & optime paratos; vt perfectus esset homo Dei, ad omne opus bonum paratus, ideo nuptiarum coniunctionem ad morum honestatem componit: & qua ratione hæc fieri ita possint, vt reprehensione tum apud Deum, tum vero apud homines careant, exponit. Igitur fornicationem & immunditiam prorsus reiicit: masculorum vero concubitum & adulterium quam longissime repellit, dicens in Leuitico, [Et ad vxorem proximi tui non dabis concubitum feminis tui, vt inquineris cum ea: & cum masculo non dormies concubitu femineo; execrabile enim est.] Huiusmodi, inquit, flagitia, sua sponte damnata sunt: & summam iis flagitiis feditatem inesse, perspicuum est: nec pluribus verbis opus erit, vt illos, qui ad eam turpitudinem venerunt, vt ipsi sponte adeo turpi & deformi opinione laborarent, ipsamque naturam accusantem haberent, coarguamus. His igitur prætermisissis, quæ legitime, & secundum rationem fiunt, examinat, dicens in Deuteronomio, [Si quis acceperit vxorem, & cohabitauerit cum ea; & illa non inuenerit gratiam in conspectu eius, quia inuenit in ea rem turpem; scribet ei libellum repudij, & dabit in manus eius, & dimittet eam e domo sua: & si abiens fuerit a terro viro, & oderit eam vir vltimus, & scripserit ei libellum repudij, & dabit in manus eius, & di-

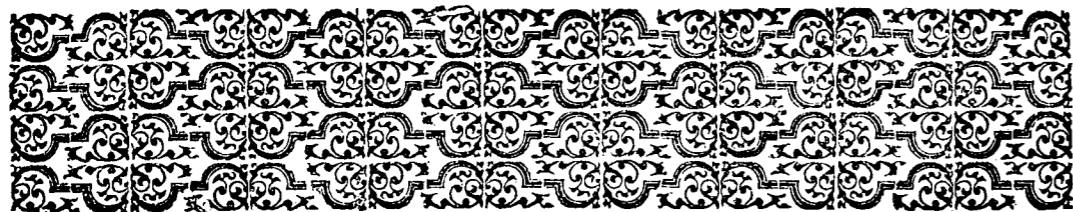
& dimittet eam e domo sua : aut mortuus fuerit vir eius vltimus, qui accepit **A**
eam sibi vxorem, non poterit vir, qui prius dimisit eam, denuo accipere sibi in
vxorem, posteaquam polluta est : quia execrabile est in conspectu domini Dei
tui ; & non polluetis terram, quam dominus Deus vester dat vobis in posses-
sionem.] Nam, quæ iustis de causis a viro disiuncta est, & alterius viri con-
cubitum passa, eam legitimam sibi vxorem adsciscere, haud tutum est, immo
Prouer. 18. vero stultissimum : nam, [Qui habet adulteram, inquit, stultus est & impius.]
Vt autem prohibet, ne iis, quæ perspicue turpia sunt, & sine controuersia dam-
nantur, oblectemur ; sic rursus non permittit, vt honesta, tamquam inhonesta
Esai. 5. sint, accusemus : par enim peccatum est, id adamandum putare, quod fugere
præstat ; & ad id nullo affectu permoueri, quod vitare turpe est. [Væ enim, ait,
qui dicitis dulce amarum, & amarum dulce, bonum malum, & malum bonum ;
qui ponitis lucem tenebras, & tenebras lucem.] Igitur asciscere denuo repudia-
tam non finit ; neque tamen vicissim permittit, vt, rebus nondum condemna-
tis, quadam vituperandi facilitate iniuriam inferamus : sic enim ait rursus,
Deut. 22. [Quod si quis acceperit vxorem, & habitauerit cum ea, & oderit eam, & im-
ponat ei occasionis verba, & detulerit eam de malo nomine, & dixerit, Vxo-
rem hanc accepi, & accedens ad eam, non inueni eius virginalia. & accipiens
pater puellæ & mater, producent virginalia puellæ ad senatum in portam ; &
dicet pater puellæ ad senatum, Filiam hanc meam dedi homini huic vxorem :
& cum illi odio esset, nunc ipse imponit illi occasionis verba, dicens, Non in-
ueni filia tuæ virginalia : & ecce virginalia filia meæ. Et explicabunt pallium
in conspectu senatus ciuitatis illius ; & accipiet senatus ciuitatis illius hominem
illum, & verberabunt eum, atque multabunt centum siclis : & dabunt patri
adolescentulæ, quia protulit nomen malum super virgine Israelitide ; & ipsius
erit vxor ; non poterit dimittere eam perpetuo tempore.] Audis igitur, quem-
admodum haud impune dimitti a concilio iusserit, quisquis iniuria nondum **C**
condemnatum contempsisset ? est enim probitas, mea sententia, diligentissime am-
plectenda ; neque cito satietate captos id sequi oportet, quod libitum fuerit, ac
rem honestam, tamquam inhonestam calumniari ; sed potius enitendum, vt om-
nibus præclaris rebus adhærere, & cum iis, quæ ad laudem conciliandam sunt
præstantissima, consuetudinè habere, plurimi faciamus ; nã qui tædium, quod in
medio actionũ cursu sese interponit, minime admittit, is, quascunque res agen-
das susceperit, optime, quod sibi proposuit, absoluet. Esse autem nos tales oportere,
Deut. 22. Lex eadem rursus indicauit clamans, [Si ædificaueris domum nouam, fa-
cies coronam solario tuo : & non facies eadem in domo tua, si quispiam cadendo
ceciderit ab eo.] vt enim domus corona carens, & fastigiis non impositis,
deformis est ; sic itidem absurdum sane est omne nostrum opus bonum, nisi ad
finem sibi conuenientem perducatur : neque vero hac in re iactura consistet, sed
negligentes etiam periculum consequetur : hoc enim est, opinor, labi aliquem **D**
Hiere. 48. ex domo. [Væ enim, inquit, qui facitis opus Dei negligenter.] Quamplurimis
igitur viis Lex ad id, quod expedit, nos perducit : & escam quidem nondum ap-
ponit viro dignam & solidam, sed lacte quodammodo tamquam adhuc infan-
tes, homines illos veteres nutrit, paulatim prouehens ad Christi mysteriũ. Esse
autem Legem spirituales, & quod ad vmbra & figuras attinet, quodammo-
do haud esculentam, neque ad spirituales cibum vtilem ; eiusmodi autem fo-
re, si ad contemplationem euangelicam, & ad Christi mysterium transfera-
tur, aperte intelliges, cum ad hunc modum ille sapientissimus Moyses de ea
Leuit. 19. scripserit ; ait enim in Leuitico, [Cum vero ingressi fueritis in terram, quam
dominus Deus tuus dat vobis, & plantaueritis omne lignum esculentum, ex-
purga-

A purgabitis impuritatem eius : fructus eius tribus annis erit vobis immundus :
non comedetur ; & anno quarto erit omnis fructus eius sanctus, laudabilis Do-
mino : anno autem quinto comedetis fructum eius : appositio vobis erunt fru-
ctus eius. Ego dominus Deus vester.] Hortis enim fertilissimis Moyse scriptu-
ra similis nobis videtur, quæ multiplex præceptorum germen complectitur, &
tamquam arboribus densis ornata est, legibus inquam de quaque re constitutis.
Sed vniuscuiusque arboris, inquit, expurgabitis impuritatem, idest ; quod in
historia ineptum est, abscindes ; quodque in littera veluti corticosum, cir-
cuncides, atque ad ipsum cor arboris peruenies, idest, intimum præcepti fru-
ctum percutaberis, atque in cibum assumes. [Sed erit, inquit, eius fructus
tribus annis immundus, non manducabitur :] annum ponit pro tempore ; tria
enim primæ tempora fuere, quibus adhuc Lex erat impura, historiae crassitudi-
ne prægrauata ; & vmbra tamquam inutilem corticem circumpositam habebat :
B tria porro tempora esse aio, quo Moyses, quo Iosue, quo Iudices fuerunt ;
quartum postea fuit, quo illustri prophetarum chorus exortus est ; tum fructus
Legis sanctus est factus & laudabilis, nam a prophetis sanctis, quæ Lege con-
tinebantur, abrogari sunt cœpta ; & ne commemorari quidem ea, quæ in vmbra
erant, contraque veritas prædicari palam, & Christi aduentus mysterium com-
mendari ; hos proxime illico secutus est ille Præcurfor clamans ac dicens, [Pæni- **Matth. 3.**
tentiam agite ; appropinquauit enim regnum cælorum.] Igitur quarto tem-
pore, quæ in Lege tradita fuerant, expurgari cœperunt : eratque iam sanctus
quodammodo eius fructus : verumtamen quinto tempore ad cibum fuit aptus,
quo tempore Christi contigit aduentus, testificatus a Lege & prophetis : pro-
pterea, inquit, [Erit fructus eius appositio vobis :] nam præter euangelicas
prædicationes, ipsa quoque legalis eruditio ad cotemplationem spiritualem
traducta, studiosis vtilissima est, ideoque dicebat Saluator, [Omnis scriba do- **Matth. 13.**
ctus in regno cælorum, similis est homini diuiti, qui profert de thesauro suo
noua & vetera ;] noua apellans euangelicam, vetera autem, quæ in Lege con-
tinentur : quæ nobis illam in Christo cognitionem non ineleganter concili-
ant, quem decet gloria, honor, & adoratio, cum Patre, qui sine principio est,
& cum sanctissimo, & bono, & viuificante Spiritu, nunc & semper & in sæcu-
la sæculorum, Amen.

FINIS LIBRI OCTAUI.

SANCTI

SANCTI CYRILLI
ARCHIEPISCOPI
ALEXANDRIAE

DE ADORATIONE IN SPIRITU
ET VERITATE

LIBER NONVS.

De sancto Tabernaculo, quod Christi Ecclesia typus fuerit.

ARITATIS igitur, & eius, quæ in Deum, & quæ in fratres ostenditur, insignia præclara sunt; & hæc utraque Lex perficitur: ac, quisquis ad eum gloriæ gradum peruenerit, illustris erit & admirabilis, & inter fidelissimos Dei seruos numerabitur; cū clamabit Christus, ac dicet, [Euge serue bone & fidelis; in pauca fuiti fidelis; supra multa te constituam; intra in gaudium domini tui.] Ingredietur enim, & quidem expedite in illam cælestē Hierusalem, & in supernis illis mansionibus deget, & bonis, quæ omnem intelligentiæ orationisq. facultatem superant, perfruetur. Eiusmodi quidpiam etiam propheta Esaias inquit, [Oculi tui videbunt Hierusalem, ciuitates opulentas, tabernacula, quæ nequaquam concutientur, neque mouebuntur paxilli tabernaculi, neque funes ipsius dirumpentur;] præterit enim figura huius mundi, vt Scripturæ dicunt; illa vero spes futurorum bonorum firmissima est, neque concuti vllō modo potest. Sed, cum hæc omnia soluantur, (vt Saluatoris nostri quoque discipulus affirmavit) quales nos inueniri oportet sanctos, & immaculatos in conspectu eius; hostiis eum spiritualibus, vt Saluatorem ac Redemptorem venerantes, ac sacram & egregiam conuersationem, Euangelicisq. legibus congruentem sequentes, cuiusmodi viuendi genus adeo venerandum & omni admiratione dignū Lex prisca illis hominibus adumbravit, cum pecudes cædere, & cruentas oblationes offerre, decimas præterea, & primitias Deo consecrare, munera denique, quibus de acceptis beneficis gratiæ agerentur, afferre iuberet. Hæc tamen omnia ne extra sanctum tabernaculum fierent, constituit. Selectum porro Leuitarum genus Deo dica-

A

B

Auit; qua quidem in re nobis figuram ad nos ipsos pertinentem dedit: nam in diuinis scripturis nos quoque sumus [genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis] appellati; qui etiam verius tabernaculum, quod fixit Deus, & non homo, idest, Ecclesiam ingredimur; non quod vniuersarum rerum conditorem vitulis, & hircis placemus, sed recta, immaculataq. fide simus ornati, ac spirituales oblationes, intelligentia sublimiori in odorem suauitatis incendamus. [Talibus enim hostijs promeremur Deum;] & eos qui adorant eum, vt Saluator noster dixit, in spiritu, & veritate adorare oportet. **PALLAD.** Recte sane dicis. Verum hostiis equidem, quæ sint legalibus illis præstantiores, nos cōmendari oportere minime abnuerim; tibi enim libenter assentior. Sed tamē illud explices velim, an non in figura Ecclesiæ ex gētibus vetus illud tabernaculum per eremum sit fixum, quod illius verioris obscuriorem quodammodo adhuc speciem præferret? **CYRILL.** Maxime vero: dixi etiam pauloante, in eo quod ad sacra obsequia ij rite assumendi erant, qui de genere Leui orti essent, rursus eorum, qui ad sacram immaculatamq. vitam, nimirum in Christo, vocati essent, figuram contineri. **PALLAD.** Visne igitur non nihil de sancto tabernaculo, & de legali sacerdotio dicamus, ita vt, quæ sanctissime sunt vtraque de re sancita, nostra exquirat oratio? **CYRILL.** Est quidem ea res haud facilis: maxima namque nobis opera, & labore, Palladi, ad hæc tum intelligenda, tum etiam differenda opus erit. Sed, si ita videtur, Dei auxilio freti, aggrediamur: audisti enim illum aperte dicentem, [Quis dedit os homini? & quis fecit mutum & surdum, videntem & cæcum? nonne ego dominus Deus? Et nunc vade, & ego aperiam os tuum.] **PALLAD.** Perge igitur, & illum sapientiæ largitorem ad eam rem adiutorem adhibe. **CYRILL.** Pergam equidem, atque iam aggrediar ad dicendum, ac de sacris litteris diligenter testimonia colligam. Descendit igitur ignis specie in monte Sina Deus ille vniuersorū conditor, legesq. tulit, quibus liceret singulas actiones ad rectam normam, veramque dirigere. Deinde, vt illos a veteri errore deduceret, atque a falso cultu longissime remoueret, locutus est ad Moysen, qui eo tempore mediator erat, [Hæc dices, inquit, domui Iacob, & annunciatebis filiis Israel, Vos vidistis, quod e cælo locutus sim vobis, non facietis vobis Deos argenteos, & Deos aureos non facietis vobis ipsis.] Deos enim falso nomine appellatos colere non permittebat; sed ei soli inhætere iubet, qui de superis locis, ac de cælo venerat, quique reuera rebus vniuersis dominabatur, cuiusque splendor non in metalli specie, atque colore continebatur; sed in eo quod suum esse cælum ostendebat. Erat autem quodammodo necessarium, vt, quibus iussum erat, e veteri impietate, nefarioque cultu discedere, ij ad consuetudinem aliam illico transfrent, ac Dei illius, qui secundum naturam est, cultum, tamquam iugum quoddam subirent: animus quippe liber, ac solutus cohiberi non potest, facillimeque ad absurdissima quæque præcepta fertur: idem, si metus atque sollicitudo immineat, nullo negotio ad rectum iter accurrit: & ad id, quod vtile est, conuertitur. Quoniam vero per Filium accedimus ad Patrem; [Nemo enim venit ad Patrem, inquit, nisi per me;] ideo necesse fuit, vt ipsum per Filium accessum, & oblationum, quæ per ipsum offerendæ erant, figuram Lege sanciret, dicens, [Altare ex terra facies mihi, & immolabitis super ipso holocausta, & hostias vestras, oves, & boues vestros in omni loco, in quo vocaero nomen meum ibi, & veniam ad te, & benedicā tibi. Si autē de lapidibus altare feceris mihi, non ædificabis eos sectos; cultrū enim tuum iniecisti super ipsos, & inquinati sunt.] Terrenum enim altare, ipsum Emmanuel appellat; [Verbū enim caro factū est;] terra autē e terra, ipsa carnis natura est. In Christo

P igitur

Matth. 25.

Esai. 33.

1. Cor. 7.

2. Petr. 3.

1. Petr. 2.
Hebr. 8.

Heb. 13.
Ioan. 4.

Exod. 4.

Exo. 20.

Ioan. 14.

Exod. 20.

Ioan. 15. igitur omnis oblatio, & omnis accessus est; ait enim ipse, [Sine me nihil potestis facere.] Vt enim per ipsum accessum habuimus, sic omnis quoque hostia eorum, qui fidem perceperunt, accepta, grataque per ipsum est. Pollicetur autē ijs, qui e terra altare constituerent, se venturum, & illis benedicturum; [Veniam enim, inquit, & benedicam tibi;] cum enim per sapientissimum virū Moysen veritatis figuras accepissimus, ipsa tandem Veritas affulsit, id est, Christus, per quem, & in quo superna illa benedictione etiam à Patre ditati sumus, ob signati in Spiritu sancto in adoptionem filiorum: quod ipsum etiam in Christo perficitur. [Si autem altare ex lapidibus feceris mihi, inquit, non edificabis eos factos:] non permittit Deo consecratos lapides ferro cædi; lapis enim erat electus, angularis, pretiosus Christus, qui neque peccatis vulnerari, neque Diaboli plagas excipere posset; nec Deo, & mundo diuisus esset: nam, etsi caro factus est, totus tamen est sanctus; qui post illam ineffabilem vnionem, seu cum carne congressum non in Deum est separatim, hominemque seorsum diuisus; **B** sed vnus permanet, Deus, & homo idem. Neque enim vllō modo diuisus est, vt scribit beatus Paulus. **PALLAD.** Igitur altare de terra constructum, & minime dolati lapides, ijs, quos dixisti, modis Christum significant. **CYRILL.** Ita sentio: Lex enim spiritualis est, vt Scripturæ tradunt: igitur, posteaquam Christi mysterium, & illum per eum accessum ænigmatice præfigurauit, tum vero etiam Ecclesiæ formam Deus longe ante ostendere constituit. Moysen igitur, & cum eo Iesum ad montem Sina euocauit. Atque hinc intelligas velim, ipsis quoque sanctis Prophetis per Filium patere ad Patrē accessum: simul enim ascendunt Moyses & Iesus. Scriptum est enim: [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Dic filiis Israel, Et accipite mihi primitias ab omnibus, quorum cordi libuerit, ab ijs accipietis primitias meas: & hæc sunt primitiæ, quas accipietis ab ipsis; aurum & argentum, æs & hyacinthum, purpuram & coccinum duplex, & byssum netam, & pilos caprarum, & pelles arietum rubricatas, & pelles hyacinthinas, & ligna imputribilia, & lapides sardios, & lapides ad sculpturam ad superhumeralē, & ad tunicam talarem, & facies mihi sanctuarii, & apparebo vobis: & facies mihi iuxta omnia, quæcunque monstrauero tibi in monte exemplar tabernaculi, & exemplar omnium vasorum ipsius, sic facies.] Vides, vt ad ea, quæ ad extructionem Ecclesiæ conducerent, & vsui maximo futura essent offerenda; hortetur populos hilariter pro modo virium, & ex animi sententia conferentes? neque enim aurum modo quærebat, aut ea fortasse, quæ vulgo suppeditari difficile possent; sed etiam pilos caprarum, & arietum pelles: vt ostenderet exiguum, ac vile munus, si nihil is, qui offerre decreuerit, præstantius habeat, minime a Deo respui, atque etiam fortasse rebus, quæ in maximo pretio sunt, æquari, aut magis quoque laudari, vt certe Christus fecit, cum haud sine admiratione viduam illam excepit, quæ Hierosolymis in Gazophylacium exiguum illud quidem, & quod facillime comparari posset, intulit, sed magnum ijs fortasse, qui in summa inopia versantur, quos verisimile est etiam vilissimarum rerum amissione vexari. Acceptis ergo primitiis, Sanctuariū mihi facies, inquit, & apparebo vobis: illucet enim in Ecclesia Christus, & ijs qui in ea manent, affulget, vt est in Psalmis, [Deus dominus, & illuxit nobis.] Illud autē obserues velim, quāuis ille ignis specie descendisset in montem, & à populo vniuerso visus esset; (sic enim scriptum est) tamen sic eum dicere, Apparebo vobis, posteaquam extructū fuerit sanctuarium, quasi nondū apparuisset: pæne enim aperte clamare videtur, visiones illas veræ illius Dei visionis vmbra fuisse; veram autem ostensionem ipsum Christum esse; in quo ipsum quoque Patrem conspeximus. Itaque Iudæos, qui se arbitrabantur

A rerum vniuersarum Deum in monte Sina vere conspexisse, stultissime id sibi persuasisse coarguit dicens; [Neque vocem eius audistis, neque speciem eius vidistis, & sermonem eius non habetis in vobis manentem: quia, quem ille misit, huic vos non creditis.] Ergo apparebo in vobis, inquit, extructo sanctuario: id autem figura erat Ecclesiæ, ad illius supernæ similitudinē factæ: ait enim, [Facies mihi iuxta omnia, quæcunque monstrauero tibi in monte, sic facies.] **PALLAD.** Quid enim? est ne beato Moyse ostensum aliquid? **CYRILL.** Figura nimirum, vt modo dixi, sanctarum Ecclesiarū, & ipse ille varie tāquam in vmbra efformatus, qui pro nobis est homo factus. De singulis autem exemplaribus si dicere voluerimus, prolixus erit, & longus sermo, & nimis subtilitatis plenus. Sed quoniam nonnulla sunt, quæ proprie ad illorum operum constructionem pertinent, alia vero ad contemplationis vsū spectant, age, quæ ad eam rem vtilia sunt, de iis dicamus, omittamus cetera. **PALLAD.** non satis, **B** quod dicis, intelligo. **CYRILL.** Aduerte igitur, quod dicturus sum: intelliges enim, & quidem per facile, vt opinor. Arcam fieri iussit de lignis imputribilibus, intrinsecus, & extrinsecus auro tectam, quæ contineret illa, quæ vocabantur testimonia, id est, Legem, vt in tabulis exaratam, neque vero hic finis eius extructionis fuit; nam & vinctes fieri iubet rursus ex lignis imputribilibus æque deauratos, & aureos annulos, & versatilia circumquaque; longitudinem quoque, ac latitudinem, & altitudinem, quanta futura esset in eo opificio, definiuit. Verum, si quis velit huiusmodi res mystice, & accurate peruestigare, fortassis inueniet ille quidem, quid sit arca, quidve testimonia quæ in ea continebantur, quisve vsus imputribilium lignorum fuerit. Sed tamen quid sibi velit illud in arca aurum, quidve ea, quæ interim ad vsū eius & ornatum composita sunt, cymatia inquam, & versatilia, circuli etiam, ac vinctes, si curiosius exquirat, arduum, ac difficile opus inueniet. Cum itaque mysticam rationem illis aptare nequeat, superuacaneo sermone redundabit fortasse, & inanum verborum turba studiosorum aures onerabit. Idque, quod dicimus, non in arca sola verum est, sed in aliis etiam, quæ fieri iussit. **PALLAD.** Mihi vero non absurde sentire, ac dicere videris. Igitur, iis prætermisissis, quæ ad congruentiam, & vsū, vt dicis, seu ornatum operum pertinent, ad ea potius explicanda perge, quæ sunt ad contemplationem necessaria, id est, quomodo nobis Christus ipse per ea, quæ vel ostensa, vel opere perfecta sunt, significetur, id vero sine cunctatione explica. **CYRILL.** Ego vero, vt potero, & intelligere, & explicare conabor: sed, si a veritate aberrauero, & minus quam oporteat, sensuum præstantiam affecutus fuero, veniam dabis: nam quia in speculo & ænigmate videmus, efficitur nonnunquam, vt vel prudens, & diligens animus labatur. **PALLAD.** Recte dicis. **CYRILL.** Arca igitur, Palladi, vt ego sentio, imago, ac figura Christi est: nam, si consideremus, qua ratione ille Vnigenitus sit homo factus, illud ex Deo patre Verbum in eo templo, quod ex virgine sumpsit, tamquam in arca diuersatum fuisse videbimus: [habitauit enim in eo omnis plenitudo diuinitatis corporaliter,] vt scriptum est. Verbum autem Dei erant illa in arca testimonia; ac ligna quidē arcæ imputribilia erant, auro etiam purissimo, ac probatissimo interius, & exterius ornata: incorruptibile namque erat Christi corpus, quod vi, atque splendore Verbi inhabitantis, & viuificante sancti Spiritus natura, atque efficientia, tamquam auro quodam in incorruptione contineretur: nam ob eam causam viuificare etiam Christus dicitur; cum enim illud ex Deo Patre Verbum suapte natura vita esset, sui spiritus vi suum ipse templum viuificabat, atque vt corruptionis expers esset, efficiebat. [Caro enim eius non vidit corruptionem,] iuxta beati Pauli vocem. Loque-

Ioan. 2. batur etiam ad Iudæos de corpore suo, [Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.] Quinetiam Petrus illum quidem carne mortificatum ait, sed viuificatum spiritu. Symbolum est igitur aurum ipsum splendidissimæ diuinitatis, qua sanctum illud corpus veluti illitum erat, quæque suum ipsa splendorem, & incorruptionem ineffabiliter immittebat, vt ipsa profecto sola, & quidem per se nouit diuina illa, & quæ intelligentiam omnem superat, natura. Nam, si [iusti aliquando fulgebunt, vt sol in regno Patris sui,] iam quanta erit ipsius Christi gloria? quomodo non & intelligentiam & orationem omnem vincit ille fulgor? Aurei etiam sunt vectes, qui arcam sustinent, aurei & circuli, aurea denique in ea sunt omnia: participes namque illius gloriæ sunt, qui illum circumstant, illique caritate, & sanctitate tamquam affixi sunt, & vsum præbent, quales illi sancti discipuli erant, qui vim diuinam ab eo accipiebant, & supernæ illius excellentiæ splendorem erant participando consecuti. Itaque diuina signa ob eam causam edebant. **PALLAD.** Recte sane dicis. **CYRILLVS.** [Et præter arcam facies, inquit, propitiatorium, superpositionem ex auro puro duorum cubitorum & dimidij longitudine, & cubiti & dimidij latitudine. Et facies duo Cherubim, aurea tornatilia, & impones ea ex vtroque latere propitiatorij, Cherub vnus ex latere, & Cherub vnus ex latere altero propitiatorij. Et facies hos duos Cherubim extendentes manus superne, obumbrantes alis suis supra propitiatorium, & vultus eorum alterius in alterum obuertos, ad propitiatorium erunt vultus Cherubim, & impones propitiatorium in arcam superne, & in arca repones testimonia, quæ tibi dabo, & cognoscar a te inde, & loquar tecum super propitiatorio inter duos Cherubim, quæ sunt supra arcam testimonij, iuxta omnia, quæcunque mandauero tibi ad filios Israel.] **PAL IAD.** Quid ergo tandem propitiatorium esse censes? **CYRILL.** Quod quidem ad litteram pertinet, & umbram, ex auro puro perfectum erat, & subiectæ arcæ erat impositum: ob eam quippe causam, Superpositio, dictum est, ad quod cum conuersi essent, & illud aspicerent, qui sacerdotij gloria insignes erant, ad Deum ipsum obuerti, eumque aspicerere videbantur. Id vero si spiritualiter intelligatur, propitiatorium esse dicimus eum, qui pro nobis est homo factus. [Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiæ suæ:] Paulus enim hoc dicit. Scribit etiam ad nos Ioannes ille sapientissimus discipulus, [Filioli, hæc scribo vobis, vt non peccetis: si autem peccauerit aliquis, aduocatum habemus ad Patrem, Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatione pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi:] per ipsum enim propitiatio, supplicatioque omnis fit, ac bonorum petitio: nam [vsque modo, inquit, non petistis quidquam in nomine meo; petite, & dabitur vobis.] Ipse igitur est propitiatorium; per ipsum namque fit nobis propitius Pater, & in ipsum desinit omnis precatationis finis, & per ipsum accedimus, cum haud alia ratione admitti possimus. Itaque ait, [Ego sum via; & Ego sum ianua; & Nemo venit ad Patrem nisi per me.] Ceterum, tametsi nostri similis factus sit, cum sese ad humanitatem exinanitionemque demisit illud vnigenitum Dei verbum; est tamen illi nihilominus naturæ suæ ratione proprium, in ea gloria, ac maiestate, quæ Deum deceat, intelligi; & in ea excellentia, qua creaturis omnibus præstat, permanere, quemadmodum sine dubio erat, antequam carnem accepisset. Ob eam igitur causam Cherubim circumstant propitiatorium, & tegunt alis, & ad illud versa sunt, atque vultus in illud figunt; ac satellitium quidem euidenter ostendit illa ad dexteram, sinistramque statio: quod vero semper Cherubim propitiatorium aspiciunt, illud supernarum virtutum inten-

A intentum, & inexplebile Dei videndi desiderium indicare videtur: describit etiam propheta Esaias filium proprio quodam habitu dicens, [Vidi Dominum Sabaoth sedentem super thronum excelsum, & eleuatum, & Seraphim stabant circa illum:] & senas quidem alas, inquit, cuique fuisse; iisque tegere duabus quidem pedes, duabus facies, ceteris volare. Ac, si quis putet Dei faciem, ac pedes contegere Seraphim, nihil absurdi est ita existimare. Nam, si huius nominis Seraphim significationem in græcam vocem transferamus, scientiæ plenitudinem, aut effusionem sapientiæ, significare deprehendemus. Sapientissimæ igitur illæ, ac supremæ virtutes eo habitu illud euidentissime præferunt, haud esse fas a quoquam Dei faciem conspici. Inuisibilis enim est omnino natura illa, quæ superat omnem intelligentiam, & lucem inaccessibilem habitat, vt beati Pauli voce vtatur; & [Nemo videbit faciem Dei, & viuet,] vt ipse idem rectissime beato Moyse dixit. Neque vero quisquam potest illius vestigia, & vias nosse; scriptum est enim, [O altitudo diuitiarum, & sapientiæ, & scientiæ Dei! quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius!] psallit etiam beatus Dauid, & sapiens carmen concinit, [In mari via tua, & semitæ tuæ in aquis multis, & vestigia tua non cognoscuntur:] vt enim in aquis videre vestigium aut hominis fortasse, aut nauis, aut innatantium belluarum nemo potest, sic nemo diuinæ & ineffabiles vias aspicerere, quarum figuram pedes aptissime gerunt. Quod si quis existimet suas facies, ac pedes alis contegere sancta Seraphim, illud cogitemus, non esse fas Dei sapientiæ, seu scientiæ initium, aut finem videre: est enim ipsa quoque incomprehensibilis, & hominis intelligentiam superat. Est autem totius corporis initium caput, vt finis pedes. Propitiatorium igitur est Christus, qui, quamuis apparuerit in carne, nihilominus tamen vere, ac natura Deus est, & Dominus; cum supremas illas virtutes circum se feruilem in modum stantes habeat. Sacra etiã litteræ testantur, posteaquam recessit Satan, illa tentatione, quam Christo intulit, ommissa, cum ille pro nobis ieiunasset, angelos accessisse, & illi ministrasse: spiritus namque administratores sunt, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis. [Supra propitiatorium autem cognoscar a te, inquit, & loquar tecum.] Quibus verbis, vt ego arbitror, duo quædam significauit, aut Christum, quamuis homo esset ille quidem, tamen supra hominis naturam locuturum, neque in exinanitionis modum dumtaxat esse mansurum, cum Deus sit, & ex Deo secundum naturam, [Ego enim, dicebat, & Pater vnum sumus; & Qui vidit me, vidit & patrem meum:] aut illud fortasse, cognoscitur enim super propitiatorium, & super Cherubim, id est, in excellentia, & gloria, supra hominem, & quicquid est ortum, in quo genere primum, ac summum locum tenent Seraphim, quamuis caro sit factus. Est autem ex auro propitiatorium, & ipsa quoque Seraphim: natura quippe præclarissima, atque pulcherrima Deus est, quæ autem orta sunt, ea similitudinem eius per participationem retinent; ijs porrò, qui circa ac prope ipsum sunt, suæ naturalis claritatis consortium impertitur, vt luminis, cum ad obiectum aliquod corpus appulsum reflectitur, & suo splendore, quicquid obuium est, illuminat. **PALLAD.** Recte sane habet, & est ad veritatem expolita oratio. **CYRILL.** Iam vero, extracto propitiatorio, aliter quoque nobis Christi mysterium adumbrat, dicens, [Et facies mensam ex auro mudo.] Cumque iussisset, vt annuli mensæ affigerentur, in quos aurei vectes immitterentur, cumque mensuras etiam illius, & artificij rationem, qua ad summam elegantiam insignis fieret, apertissime præscripsisset, denique, [Impones, inquit, super mensam panes propositionis coram me perpetuo.] Aureaque eius vasa, & acetabula, & mortariola, & cyathos, & libatoria fieri iussit. An

vero parum euidenter ille panis e caelo nobis demonstrabatur, qui aliquando **A**
in sanctis Ecclesiarum mensis proponendus esset, & vitam mundo daturus?

PALLAD. Immo vero maxime. **CYRILL.** Acetabula porro, & mortariola, cyathi quoque, & libatoria, & ea omnia, quibus ad mensam illam sacram, ac mysticam usus erat, nonne, Palladi, diuinorum thesaurorum figura sunt? **PALLAD.** Sane vero. **CYRILL.** Sed hæc quidem in Exodo:

Leuit. 24.

de mensa vero & panibus propositionis Legislatores in Leuitico sanxit, atque ibi quodammodo explicat hoc præceptum, & quemadmodum propositio fieri debeat, plane docet his verbis; [Et accipietis similam, & facietis ex ea duodecim panes; e duabus decimis erit panis vnus; & imponentis eos positiones. Sex panes erunt vna positio super mensam puram coram Domino perpetuo à filiis Israel testamentum æternum; & erunt Aaron, & filiis eius; & comedent ea in loco sancto; est enim sancta sanctorum hoc ipsi, ab immolatis Domino legitimum sempiternum.] In Numeris vero vicissim eum qui de caelo, & item ex nobis est, (Verbum enim, cum Deus secundum naturam esset, factum est nostri simile, & habitauit in nobis) tamquam vnum nobis panem demonstrauit, cum

Num. 15.

sic dixit Moyse illi sacrorum interpreti, [Loquere ad filios Israel, & dices eis, Cum ingrediemini in terram, in quam ego induco vos, & erit, cum ederitis vos e panibus terræ, separabitis separationem segregationem Domino primitias massæ vestræ, panem separationem segregabitis ipsum, tamquam separationem ab area, sic separabitis ipsum, primitias massæ vestræ, & dabitis Domino separationem in generationes vestras.] Licet ex his verbis facillime veritatis mysterium perspicere, de quo tamen a nobis subtiliter, & accurate suo loco dicetur, hancque orationis partem in alterius commentationis laborem transferemus. Illud tamen, vt opinor, admirari licet in præsens, Palladi.

Exod. 25.

PALLAD. Quid istud tandem? **CYRILL.** Cum etenim varie nobis illud Emmanuel spectandum proposuisset, rursus aliis quoque verbis eundem effingit; Moyse enim dicit, [Et facies candelabrum ex auro mundo; tornatile facies candelabrum; hastile ipsius, & calami, & crateres, & sphaerulae, & lilia ex ipso erunt: sex calami prodeuntes ex aduerso; tres calami candelabri ex latere vno, & tres calami ex latere altero.] Ad hæc, cum adiunxisset ea, quæ ad ornatum, & usum operis pertinerent, lilia inquam, & sphaerulas, & Scyphos, rursus adiecit, [Totum tornatile ex vno auro mundo; & facies ei lucernas septem, & imponentis lucernas ipsius, & lucebunt ex vna facie, & emunctorium eius, & suppositiones eius ex auro mundo: facies omnia vasa eius talentum auri mundi. Vide, facias omnia iuxta figuram, quæ tibi in monte ostensa est.] Aureum igitur candelabrum, Christi figuram tenet; Filius enim ex natura ac vere Deus est; auro autem similis esse putanda est, vt in superioribus definiuimus, illa diuina claritas atque præstantia: tornatile autem, quia speciosissimus est, plusquam verbis explicari possit, ille Emmanuel, si pulchritudinem animo spectabilem cogites. Scriptum est enim, [Speciosus forma præ filiis hominum.] Quod igitur candelabrum tornatile factum est, id vero illam pulchritudinis præstantiam, id est, diuinam illam nostri Emmanuelis dignitatem aptissime significabat. Calamos porro ex dextro, sinistroque latere tamquam ex arbore prodeuntes, inquit, cum medio stipite simul exurgere, & ad parem altitudinem tolli. Quamuis enim Vnigenitus ille secundum naturam vnus sit, & vt Deus simplicem habeat essentiam, diuersitate tamen efficientiæ, quasi multiplex esse videtur; neque vero aliquid in eo externum est, & aduentitiu, tametsi diuinis attributis quodammodo haud simplex intelligatur; lux enim, & vita, & vis, & incorruptio esse intelligitur. Nam cum docere vellet nihil esse in eo adscititium, intulit, vt

Psal. 44.

opinor

A opinor, illud, [Sphaerulae, & calami, & lilia ex ipso sint, totum tornatile ex auro puro,] id est, totus vndique Deus, non perinde atque ea, quæ orta sunt, sanctificatus: neque vt angeli, qui cum in sua quadam natura intelligantur, illius gratia, & gloria decorati sunt, ac tamquam auro mundo, spiritus munere quodammodo illiti; sed quod suapte natura sit illa ipsa res, nempe Deus, illa nimirum purissima, & suprema natura. Septem porro lucernæ sunt; multis namque modis a Christo illuminatio tribuitur: & [alij quidem datur sermo sapientiæ, alij autem sermo scientiæ, discretio spirituum,] & reliqua. Perfectionis autem signum est numerus septenarius: perfectissimus vero est suapte natura Emmanuel tamquam Deus, & charismatum ab ipso fluentium distributio perfecte iis proposita est qui merentur accipere; neque enim [ad mensuram dat spiritum,] vt **Ioan. 3.**

1. Cor. 12.

Ioan. 3.

Exod. 25.

Num. 8.

B sitio, in Numeris planius explicauit, sic dicēs, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Loquere Aaron, & dices ad eum, Cum imponentis lucernas, ex parte secundum faciem candelabri lucebunt septem lucernæ: & fecit sic Aaron ex vna parte secundum faciem candelabri, & accendit lucernas ipsius, vt constituit Dominus Moyse.] Intellige ergo septem illas lucernas ad faciem candelabri versas, lumen in aspicientes immittere; non enim, qui a tergo sunt, ac quodammodo a Deo auersi, eos diuinum illud, ac spirituale lumen illustrat; sed eos, qui in illius conspectum per sanctificationem perducti sunt, ac iam per fidei libertatem, & honestatem recte viuendi præclaram ora illi obuerterunt; vt enim abominandi sunt, & execrandi, qui in nequitia, & peruicacia versantur: ita rursus cari, & in Dei conspectu positi obtemperantes, atque tractabiles. Iudæis enim, qui intemperanter illum iniuria violare constituisent, per Esaiæ quoque vocem dicit, [Cum extenderitis manus ad me, auertam oculos meos a vobis;]

Esai. 1.

Psal. 33.

C [oculi autem Domini super iustos,] vt in Psalmis canitur. **PALLAD.** Verum est. **CYRILL.** Huius sancti candelabri etiam beatus Zaccharias aperte meminit; sic enim dixit, [Et conuersus est Angelus, qui loquebatur in me, & excitauit me, sicut excitatur homo a somno suo, & dixit ad me, Quid tu vides? Et dixi, Vidi, & ecce candelabrum aureum, & lampas super illud, & septem lucernæ super illud, & duæ oleæ super ipsum, vna e dextris lampadis eius, & vna a sinistris. Et rogavi, & dixi ad Angelum, qui loquebatur in me, dicens, Domine, quid sunt hæc? Et dixit ad me, Non nosti quid sint hæc? Et dixi, Non, domine.] Atque ille quidem beatus propheta percunctatus est dicens, Quid sunt hæc? Sed ille beatus Angelus, breui narratione interposita, visionem interpretatur, & candelabri constructionem ad Christum refert, dicens de septem lucernis, quæ in eo sunt, [Hi sunt oculi Domini aspicientes in omnem terram. Vt enim non nihil rudiore sensu dicamus, innumeris nos oculis Deus

Zacch. 4.

Daniel. 2.

D aspicit, & res humanas considerat, & cognoscit quæ in tenebris sunt, vt scriptum est, [Et lux cum ipso est.] Nam, si nobis quoque, qui in hoc mundo sumus, lumen immittit Deus, proculdubio eodem præ cæteris omnibus abundare ex naturæ suæ conditione credendus est; aut, si qui non ita se rem habere suspicantur, iam vero ita sentientes illis verbis alloqui licebit, [Intelligite insipientes in populo, & stulti, aliquando sapite; qui plantauit aurem, non audit? aut qui finxit oculum, non considerat?] [Viuus est enim sermo Dei, & efficax, & exacutus magis quam gladius anceps, pertingensque vsque ad diuisionem animæ, ac spiritus, compagum quoque, & medullarum, & discretor cogitationum, & intentionum cordis; & non est creatura aliqua inuisibilis in conspectu eius; omnia autem nuda, & aperta sunt oculis eius.] Illuminat igitur Christus, & aspicit omnia: ideo-

Psal. 95.

Hebr. 4.

Hiera. 23. ideoque dixit per quendam e prophetis, [Deus e proximo sum ego, dicit Dominus, & non Deus a longe? num a me occultabitur aliquid?] Nihil enim latere potest mentem illam omnia scientem. An tibi parum considerate hæc dicere videor? PALLAD. Immo vero maxime. CYRILL. Sed propheta, cū inuitatum quiddam in candelabro videret, (olearū enim in eo inerant rami) denuo sciscitatus est dicens, [Quid sunt hæc duæ oliuæ a dextris candelabri, & a sinistris? Et rogavi, inquit denuo, & dixi ad eum, Quid sunt illi duo rami olearum, qui sunt in manibus duarum narium aurearum infundentium, & retrahentium suffusoria aurea? Et dixit ad me, inquit, Nescis quid sint hæc? Et dixi, Non, domine, Et dixit ad me, Hi duo filij pinguedinis astant ante Dominum vniuersæ terræ.] PALLAD. Quid tandem opus fuit beato propheta, vt iterum interrogaret? Interrogavi, namque inquit, denuo. CYRILL. An tu, Palladi, minime putas esse sapientis, & ad eos qui recte sentire velint, non maxime pertinere censet, de vnaquaque re necessaria diligenter, & accurate interrogare? PALLAD. Puto equidem. CYRILL. Ramos igitur olearum tenero, recentique germine virentes cum aspexisset propheta, oleas, non olearū ramos appellauit. Itaq. tacuit beatus Angelus, cū prudentiorem, ac veriore interrogacionem expectaret: postea vero quam excitatus iam, duos ramos olearū appellauit, & se doceri flagitauit, cuius rei essent illa symbola didicit illico, dicente Angelo, [Hi duo filij pinguedinis astant ante Dominum vniuersæ terræ:] duos porro pinguedinis filios tum illum ex Israel, tum vero alterum ex gentibus populum appellauit, quos etiam ante Dominum vniuersæ terræ astare dicit: in quo manifeste & euidenter illud candelabri opificium pro Christi figura posuit, ad cuius dextram sinistramque partem oliuarum rami tamquam circum illud essent collocati, impinguanturoleo, quod sancti Spiritus figuram gerit, mentem credentium irrigantis, iuxta illud, [Impinguasti in oleo caput meum.] PALLAD. Sed cur non oleas eas potius, quam ramos olearum vocauit? CYRILL. Ob eam causam, Palladi, quia fideles tamquam ex oleis tenues, ac pubescentes surculi detracti sunt, & simul cum fide ad pietatem prope transplantantur: alij quidem ex Iudæorum Synagoga, alij autem ex Gentium turba detracti: neque enim omnes, qui sunt ex Israel, crediderunt; neque vniuersa multitudo Gentium est ingressa. Rami sunt igitur olearum, qui vel ex multitudine Iudæorum, vel etiam e turba Gentium tamquam ex arboribus detracti, & ad diuinum lumen traducti sunt, & abundantiore iam Spiritus sancti effusione quodammodo luxuriant. Id enim significare arbitror, quod tamquam in naribus lucernarum sint olearum rami collocati, quorum ipse quoque Psalmorum auctor meminit, cum ad Christum omnium saluatorem carmen conuerteret, ac tum de sponsa, quæ illi coniuncta est, hoc est, Ecclesia, tum etiã de illius per fidem filijs diceret, [Vxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ; filij tui sicut nouellæ oliuarum in circuitu mensæ tuæ:] participando namque Spiritum, & sancta Christi mensa fruendo, viuificamur, posteaquam illius fidē amplexi sumus. PALLAD. Recte vero dicis. [Ego enim, inquit, sum panis viuus, qui de cælo descendi, & vitam do mundo.] CYRILL. Ac de candelabro, & ijs, quæ in eo sunt, hæcenus ad præsens dixisse sufficiat. Iam vero ad altare æneum pergat oratio, cuius vsus in illo legali cultu maximus erat. [Et facies, inquit, altare de lignis imputribilibus: quinque cubitorum longitudo, & quinque cubitorum latitudo; quadratum erit altare, & trium cubitorum altitudo eius; & facies cornua in quatuor angulis, ex ipso erunt cornua: & operies illa ære: & facies coronam altari, & tegumentum eius, & phialas eius, & fuscinulas eius, & focum eius, omnia vasa eius facies ex ære.] Quinque

A que igitur cubitorum est altare per longitudinem ac latitudinē, erat enim opus profecto vt haberet mensuras, & eas amplissimas: namque & scissa ligna super illud, & boum cælorum frustra, & holocausta, ouiumque, & hircorum Deo consecratorum oblationes erant imponendæ. Hanc ob causam & craticula, & focus, & fuscinulæ, & phialæ, & omnia denique eius vasa ænea sunt; vt legalibus sacrificiis suū vsum præbere possent, neque tamen voracis ignis appulsu consumerentur. Coronā vero, & angulorum cornua ipsius figuræ pulchritudini tribuemus: nā apud illum omnium sapientissimum Deum deforme nihil est. Illud tamen rursus agedum dicamus, iis, quæ de re quaque præcepta sunt, accurate animum adiicientes. Altare præcepit fieri, quod legalibus hostiis conueniret, atque aptum esset. Sed aureum in eo nihil, quale profecto & in arca, & candelabro, & mensa, & iis, quæ in illa erant, videre licet. PALLAD. Quæ tandem est rei istius causa? CYRILL. An vero, Palladi, non illius diuinæ, & immortalis naturæ, supra res omnes præstantiā, ac splendorem incomparabilem (de eo loquor, qui potest intellectu percipi,) auro dicebamus aptissime significari? PALLAD. Fateor. CYRILL. Considera igitur, illud legalis cultus altare expers omnino auri fuisse: qua in re aperitissime nobis innuit Deus, Legis beneficio Spiritū sanctū minime conciliari nobis, neque vim illā figurati cultus esse eiusmodi gratia decoratam: Spiritus enim seruitutis erat super Israel. Nobis autē hoc donum per Christum tributum est, posteaquam a mortuis reuixit: insufflauit enim dicens, [Accipite Spiritum sanctum.] Itaque Paulus alloquebatur credentes, [Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater.] Illam porro cultus legalis facultatem non fuisse sancti Spiritus participatione præditā, eumq. iis potius datum esse, qui fide iustificati sunt, confirmat sapientissimus Ioannes, cum dicit, [Nondum enim erat Spiritus sanctus, quia Iesus nondū erat glorificatus.] Nondum enim reuixerat Christus: tum enim hominis natura Spiritu, & eius communicatione propemodum inaurata est. Hac igitur de causa sine auro fieri iussit altare, vt opinor. Ceterum rationē æris, ex quo illud extractum fuit, prætermittere non sine studiosorum, vt opinor, iactura possumus: nam hæc inquisitio aliquid vtilitatis pariet, vt est a quodam sapienter dictum, [In omni sollicito inest vtilitas.] PALLAD. Quid igitur hac de re dicere habes? CYRILL. Audi igitur, Aaron enim virum illum admirabilem, cælesti suffragio sacerdotem, ac principē electum fuisse, sacræ litteræ testantur. Core tamen, & Dathan, eorumq. sociorum effrenata illa multitudo contra supernum illud decretum petulantissime obnixa, & aduersus diuinas leges excitata turbula detulerunt, cum inuocati, suaq. sponte ad id munus properarent, honoremq. sibi minime tributum arripent, ac sacerdoti principi, & ex vniuersis lecto nimis præcipiti furore suam amentiam, atque audaciā opponerent. Designabatur autem hoc facto futura aduersus Christum Iudæorum audacia: ipse enim est noster summus Sacerdos, qui ad hoc dignitatis culmen Patris suffragio est prouectus; atque illi quidem conatum adeo turpium poenas dederunt, dabuntq. etiam post eos Iudæi, cum iisdem criminibus teneantur. Deus autē Moyfi, tum & Eleazaro Aaron filio, ac sacerdoti dixit, [Sumite turbula ænea de medio combustorum, & ignem hunc alienum sparge ibi, quia sanctificauerunt turbula horum peccatorum in animabus suis; & fecerunt ipsa laminas ductiles circumpositionem altari, quia allata sunt coram Domino, & sanctificata sunt, & facta sunt in signū filiis Israel.] Atque hæc quidem eo tempore dixit Deus. In Exodo autem scriptum est de Beseleel, qui patre quidem erat

erat Vria, sed de tribu Dan, & vniuersi operis princeps, [Hic fecit altare æneum ex turibulis æneis, quæ fuerant hominum, qui seditionem concitauerunt cum synagoga Core.] PALLAD. Quid igitur istud est? CYRILL. Maxime id vero vtilitatem continet, si animaduertimus, arcam quidem, quæ Christi figuram gereret, & alia præterea, candelabrum inquam, & propitiatoriu, & ex auro mensam, hæc facta esse omnia offerente populo, & singulis, quod in manibus erat, Deo dicantibus: accepti enim sane sunt in gloriam Dei, & Patris, qui Christum donis venerantur, & spirituales oblationes offerunt, quorū illi figuræ, vmbraque erant: sed illud culturæ legalis altare irritationis, atque contradictionis, conspirationis eius denique, vt ita dicam, quæ aduersus sacerdotem summum facta est, veluti monimentum quoddam esse, atque prædictionem in ipsa altaris constructione positam, mystice, & dispensatiue significatur. Nonne tibi figura perspicua est? Christi namque figuram tenet Aaron. Aduersus autem Christi gloriam contentione summa Iudæi quoque certauerunt: causaque contradicendi est eis legale hoc altare; ablatum enim ille tamquam in vmbra cultus, & in Christo potius illum odorem bonum Patri adolemus. Idque rursus tamquam in vmbra designauit dicens, [Et facies altare thymiamatis ex lignis imputribilibus; & facies illud cubiti longitudine, & cubiti latitudine; quadratum erit, & duorum cubitorum altitudine; ex ipso erūt cornua eius, & inaurabis illud auro puro, craticulam eius, & parietes eius circumquaque, & cornua eius.] Cumque illi amites, & circulos, & vectes, & cetera eiusmodi adiecisset, ait, [Et pones illud contra velum, quod est super arcam testimoniorum, in quibus cognoscar a te inde: & incendet super ipso Aaron incensum compositum mane mane; cum componet lucernas, adolebit super ipso; & cum accendet Aaron lucernas vesperi, incendet super illud incensum continuationis in perpetuum coram Domino in generationes eorum; & non impones super eo incensum aliud: oblationem hostiæ, & libationem non libabis super ipso, & propitiabitur super ipso Aaron in cornibus eius semel per annum de sanguine purgationis peccatorum propitiationis: semel in anno purgabit illud in generationes eorum; sanctum sanctorum est Domino.] PALLAD. In figuram ergo Christi hoc accipiemus? CYRILL. Maxime vero, Palladi. Nam id verum esse ex præclaro, & sublimi eius mysterio patere, & quidem facillime poterit, si qui subtiliter, & solerter huiusmodi res peruestigare voluerint: factum enim erat ex lignis imputribilibus, totumque auro tectum; incorruptibile namque est Christi corpus, & diuinam in se ipso naturam habet: [Verbum enim caro factum est, & habitauit in nobis.] Primitiæ porro nostræ, atque stirps nostri generis Christus est: quod genus hoc ipso, quod cum Deo iunctū est, ad incorruptionē recreatur; quamuis in illo præcipue ea res intelligatur. Sunt etiam altari cornua, ac veluti manus extensæ, gloriosæ crucis habitum præfigurantes. Quod si quis quatuor esse cornua dixerit, nihil impedimenti studioso ea res affert, quominus recte intelligatur. Nam, cum altare quadratum sit, & æqualibus vndique lateribus, æque ex omni parte cornua conspiciuntur; hoc vero quid significat? nempe in omni loco Christum agnosci, eumque crucifixum; id autem in eum credentibus illustris est gloriatio. Itaque beatus Paulus, [Mihi autem, inquit, absit gloriari nisi in cruce Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.] Adiuncta sunt præterea huic operi, quæ ad ornatum pertinent, nempe corona tortilis; est enim sane Emmanuel [speciosus forma præ filiis hominum.] Addita sunt etiam, quæ ad eius vsum pertinerent, vectes inquam, & reliqua instrumenta; nam diuinum illud altare, quo tempore proficiscendū erat, decenter ferri oportebat. Id vero faciebant beati illi discipuli,

Exo. 30.

Ioan. 1.

Galat. 6.

Psal. 44.

A discipuli, cum prædicando Christum circumferebant: honeste autem, & ordinate, vt Dei ministri, & dispensatores mysteriorum Christi. [Pones autem altare, inquit, contra velum, quod est super arcam testimoniorum, in quibus cognoscar a te inde.] PALLAD. Sed quid tandem opus fuit locis certa ratione definitis? CYRILL. Latet quidem in profundo, & obscura nimis est huius rei ratio: dicam tamen, Deo fretus, qui ipsis quoque cæcis sapientiam tribuit. Arcam ex lignis imputribilibus, & auro mundo factam esse ait, in qua Lex erat, id est, diuinus sermo, seu testimonia: figura quippe ea res erat Verbi ex Deo geniti, quod habitauit in nobis, & in carnis similitudine factum est, vt Scripturæ testatur; deinde velum quoddam in quatuor columnis expansum supra arcam pendere iussit, idque velum propitiatoriu appellabatur. Quod etiam Christum significat. [Nam ipse est propitiatio pro peccatis nostris, & propitiatorium per fidem:] sic enim illum Paulus appellauit. Depicta porro erant, ac veluti circum propitiatorium Cherubim, quæ supremarum virtutum seruitutem, quæ Deo exhibent (Deus enim est Verbum) hoc ipso, quod prope sunt, atque etiam quod ad ministrantium speciem assistunt, optime significant. Tum dixit Moyse, [Et cognoscar a te inde, & loquar tecum desuper propitiatorium inter duo Cherubim, quæ sunt supra arcam testimonij.] Arca quidem, vt dixi, Christus erat, tamquam in incorruptibili corpore Deus Verbum; sed tamen in terra sita est arca, ad nostram enim submissionem, & humilitatem descendit ille Vnigenitus: nam seruilem formam subiit, & semetipsum exinaniuit. Ipse est præterea propitiatorium in sublimi positum, & a supernis virtutibus circumseptum. Non enim e solo nobis duntaxat exinanitionis modo notus est Filius, sed etiam ex eo, quod Deus est, & vniuersorum dominus: etsi enim ex humana natura se ipsum humiliavit, atq. sapienti gubernatione ad nostram conditionem descendit; attamen [Deus illum superexaltauit, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen.] Huius autem rei non absurde figura est, quod in sublimi positum est propitiatorium, Cherubim ad eius dextram, sinistramque partem depictis: nam, vbi ministerium Deo proprie conueniens adesse certitur, ibi profecto diuinitatis quoque gloria prorsus adest, & ea dignitatis excellentia, quæ orationem omnem superet. [Desuper autem Cherubim cognoscar a te,] inquit ille vniuersorum dominus; in quo illam ineffabilem naturam non inter creaturas quæri iussit; sed vltra id omne prorsus, quicquid vt sit vocatum est: Dei enim, qui natura Deus est, ratio, & locus est ille decentissimus, præter, ac supra id omne esse, quod ortum est. Igitur ille supra Cherubim locus in illo sancto tabernaculo nostris etiam sensibus diuinam prope naturam ostendit, ob eamque causam altare illud aureum, quod in figuram Christi factum fuerat, e regione eius collocari iussit, qui supra Cherubim & edebat oracula, & intelligebatur: qua in re locus ipse significabat, in Dei quodammodo conspectum, & ante oculos Patris nos in Christo esse perductos: hominem enim, cum in auersione esset, ac propter transgressionem, peccatorumque multitudinem Deum offendisset, rursus in se ipso, ac primo Christus in conspectu Patris constituit: [præcurfor namque pro nobis in cælum est ingressus, vt nunc appareat vultui Dei pro nobis;] vt ille sapiens vir Paulus scriptum reliquit. Nam, qui semper est vna cū Patre, nunc apparere dicitur, vt pote qui in se ipso, ac primo in conspectu Patris naturam humanam collocarit, & veterem illam auersionem reuocauerit: [ipse enim est pax nostra,] vt Scripturæ tradunt. PALLAD. Effectum est igitur, altare illud aureum esse Christi rursus imaginem. CYRILL. Ad hæc non absurde idem ipse intelligi potest illud esse thymiamata compositum, ac tenue; ipse enim est princeps ille sacerdotu. [Incendet enim, inquit, super

1. Cor. 4.

1. Cor. 4.

1. Ioan. 2.

1. Ioan. 2.

Rom. 3.

Ioan. 1.

Philip. 2.

Philip. 2.

1. Ioan. 2.

1. Ioan. 2.

1. Ioan. 2.

Hebr. 10.

Ephes. 2.

180 De adoratione in spiritu & veritate

super eo Aaron thymiama compositū tenue:] ac compositū quidē est thymiama; nam, cum Deus esset Verbum, caro factū est, & compositus est nobis quodammodo ille Emmanuel, cum diuina simul, humanaq. natura in vnitatē, quæ omnem intelligentiā superat, ineffabili modo conuenerint. Deinde tenue est, quia illam legalis cultus concretionē non habet: [sacrificium enim & oblationem noluisti; holocausta, & pro peccato non placuerunt tibi; corpus autē aptasti mihi; tunc dixi, Ecce venio, vt faciam, Deus, voluntatē tuam.] Quæ autem esset ea Patris voluntas, ipse nos in Euangeliis docuit dicens, [Quia descēdi de cælo, non vt faciam voluntatē meā, sed voluntatē eius, qui misit me; hæc est autē voluntas eius qui misit me, Patris, vt omne, quod dedit mihi, nō perdā ex eo, sed resuscitē illud in nouissimo die:] nā semetipsum obtulit pro nobis in odore suauitatis. Ob eamq. causam etiam summi Sacerdotis est dignitate insignitus. Ipse igitur est summus Sacerdos, ipse Thymiama compositū, ac tenue, quod ipsum Paulus his verbis testatus est, [Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo, & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco; Christi enim bonus odor fumus Deo in iis qui salui fiunt; & in iis qui pereunt; his quidem odor mortis in mortem; illis vero odor vitæ in vitam.] Nos etiam alloquebatur dicens, [Estote igitur imitatores Dei, vt filij carissimi, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit se ipsum pro nobis, oblationē, & hostiam Deo, in odorem suauitatis.] Tempus præterea incensi adolendi manifestum fecit, ac sancit, vt omnia ordinate, & honeste fiant, & ita vt iis ad interiorum rerum contemplationem nostræ vires adiuuentur, [Mane, inquit, & vespere cum lucernæ accenduntur, & componuntur;] ac mane quidem, & vespere continuū, perpetuumq. tempus indicant: porro cum accenduntur lucernæ, adolendū esse incensum, illud fortassis apte significat, cum diuino lumine illustramur, tum demum Christi bono odore nos abunde compleri, & ita ad interioris tabernaculi bona, idest, ad diuina munera percipienda pergere, quæ Christus iis, qui digni sunt, largitur. Itaque, si quis nondum est in lumine per fidem, est proculdubio spiritus odoris expertus, cū adhuc Christi mysteriū ignoret: [Nisi enim credideritis, inquit, non intelligetis.] Est enim fides velut primus aditus ad sapientiā perducens, mentemq. quodammodo ad diuini luminis receptionem aperit. Continuationis autem incensum appellat; nullum quippe tempus est, quin Christus in sancto tabernaculo, hoc est, in Ecclesia odorem spiret. Interdicit autem prorsus, ne super illud, nimirum super altare Christi, libamen imponatur, aut offeratur oblatio; nam in Christo abolita sunt, quæ legis erant, & ad finem perueniunt vmbre, hoc est, vt opinor, libamen, & oblatio; idque propheta testatur dicens, [Ablata sunt de domo Domini sacrificium, & libamen.] Namque, manifestato iam illo adorationis, & cultus genere, quod exhibetur in spiritu & veritate, superuacue sunt vmbre quodammodo, & inanes figuræ, ac prorsus inutiles; noua quippe creatura in Christo: a gratia enim exciderunt, qui post declarationem veritatis in Lege iustificantur. [Non impones præterea, inquit, super altare incensum aliud,] alium enim recipiemus in Christo prorsus neminē, neque, Rabbi, cuiquā alteri dicemus; vnus est enim magister noster, ac præceptor; eique soli inhærebimus dicentes, [Vnguentū exinanitum nomen tuū, propterea adolescentulæ dilexerunt te, traxerunt te post te in odorem vnguentorum tuorum curremus.] An non hoc illud est, [Non impones super illud incensum aliud?] Solus enim Christi bonus odor in Ecclesia satis erit iis, qui sani reuera sunt, cum alium odorem minime quærant, vt certe infelices Iudæi faciunt, qui illud thymiama compositum, ac tenue, idest, Christum præ superbia, ludibrio habent, & sacri huius, ac sane diuini odoris expertes remanserunt,

A manserunt, alium autem pro eo recipient, [illum nempe filium iniquitatis, 2. Tessal. 2. qui aduersatur, & extollitur super omnem, qui dicitur Deus, aut quod colitur; ita, vt ipse in templo Dei, vt scriptum est, sedeat, ostendens se, tamquam sit Deus] qui diuinum tabernaculum etiam inquinat, cum sit fumus alienus, & vt ita dicam, diabolicus fætor; [Erit enim, inquit, illius aduentus secundum operationem Satanæ.] **PALLAD.** Quod dicis, intelligo; est enim perspicua tua oratio. **CYRILL.** Propitiari autem super altare thymiamatis iubet Aaron semel in anno, vngentem sanguine purificationis peccatorū capita cornuum; [Sanctum enim sanctorum est,] inquit. Quod tibi perspicuum faciet beatus Paulus dicens; [Christus vero assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius, & perfectius tabernaculū non manufactum, idest, non huius creationis, neque per sanguinem hircorum, & taurorum, sed per proprium sanguinem introiuit semel in Sancta, æterna redemptione inuenta.] Nam, vt idem **B** rursus dicit, [semel mortuus, non amplius moritur, mors illi ultra non dominabitur; quod enim mortuus est, peccato mortuus est semel; quod autem viuit, viuit Deo.] Ingrediebatur itaque vir ille admirabilis Aaron in Sancta sanctorū semel in anno per sanguinem purgationis peccatorum. Vide autem rursus in hoc ipso Christum, sanguine suo pro salute omnium ac vita, suam crucē quodammodo aspergentem; crucis quippe figura sunt cornua, quæ manuum instar vtrinque exporrecta prominent. Igitur mortuum quidem semel Christum intellige, sed eundem ex natura sanctum esse tamquam Deum. Est enim verax Ioannes, qui ait, [Ex plenitudine eius nos omnes accepimus:] est enim Christi particeps vniuersa non modo visibilis, sed etiam inuisibilis creatura. Angeli namque, & Archangeli, illæ etiam quæ supra hos sunt naturæ, ipsa denique Cherubim non aliter, quam per Christum solum in sancto Spiritu sancta sunt. Ipse igitur est altare, ipse thymiama, summusq. Sacerdos, ipse item sanguis purgationis peccatorum. **PALLAD.** Recte sane dicis. Sed quid tandem sit sanguis purgationis peccatorum, perspicue intelligere nequeo. **CYRILL.** Cū præfiguraret Lex illam per sanguinē purgationē, & sacrā illam victimam, (Christum intelligo) per quem salui facti sumus, & maculas, ex peccato nobis iniustas, eluimus, ad hunc fere modum dixit in Leuitico, [Si autem vniuersa **C** congregatio Israel ignorauerit, & absconditum fuerit verbum ab oculis congregationis, & fecerint vnum ab omnibus mandatis Domini, quod non oportet fieri, & deliquerint, & cognitum fuerit ipsis peccatum, in quo peccauerunt, adducet congregatio vitulum ex bobus immaculatum pro peccato, & adducet eum prope ostium tabernaculi testimonij, & imponent seniores congregationis manus suas super caput vituli coram Domino, & immolabunt vitulum coram Domino, & inferet sacerdos vnctus de sanguine vituli in tabernaculum testimonij, & intinget sacerdos digitum de sanguine vituli, & asperget septies **D** coram Domino e regione contra velum sanctuarij, & de sanguine imponent sacerdos super cornua altaris incensi compositionis, quod est coram Domino, quod est in tabernaculo testimonij.] Quibus de rebus copiosius a nobis alias dicitur. Considera rursus illum Emmanuel vt in vitulo pro nobis immolari, & nos a peccatis liberare, & a supplicio eximere, & a pœnis eripere, & per maius, atque perfectius tabernaculum ingredi non per vitulos, aut hircos, sed per proprium sanguinem, & mortem semel gustare: nam, cum sublimis in ligno penderet, eius latus lancea perfossum sanguine & aqua manauit. Figuram porro crucis non absurde tenent cornua altaris eminentia, vt in superioribus diximus. **PALLAD.** Recte ais. **CYRILL.** Atqui nō sanguine solum, sed sancta quoque aqua purgari oportere, Lex per ænigma iussit, quæ via est ad purgationem

tionem perfectissima, si mysteriū, quod est in Christo, consideres. PALLAD. **A** Quomodo tandē, aut qua ratione id ostendit? CYRILL. Scriptum est enim, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Fac labrum æneum, & basem illius æneam ad abluendum, & pones illud inter tabernaculum testimonij & altare; & effundes in illud aquam, & abluent Aaron; & filij eius in eo manus, & pedes aqua; cum ingrediētur in tabernaculū testimonij, abluentur aqua, & non morientur, vel cum ingredientur vt ministrēt ad altare, vt offerant holocausta Domino, abluent manus, & pedes aqua, vt non moriantur: & erit memoriale sempiternum ipsi, & generationibus eius post eum.] Gratiam igitur sancti baptismatis in ea re præfigurata esse, non est obscurum. Nam, cum baptizamus, non sordium carnis depositionē consequimur, sed inquinamētis animi, & cordis liberamur, & maculas delictorū abluimus illius gratia atq. benignitate, qui nos ad salutē vocat. Iustificamur enim nō ex operibus Legis, vt scripturæ testatur, sed ex fide Iesu Christi. Illud autē animaduertas velim Aaron & eos quibus vna Deo ministrare iussum erat, quamuis ex Lege sancti essent, adhuc tamen aqua manus, ac pedes abluere, ita denique sacra munera obire, & in Sancta sanctorum ingredi omni formidine liberatos. In quo illud quoq. Lex aperte, & euidenter ostendit, atque ipsa res gesta propemodum voce testatur, eum etiam, qui ex Lege facer esse videatur, profanum apud Deum haberi, nisi abluatur aqua, vimque illam legalis cultus non esse ad purgandum satis efficacem. Itaque, tametsi Lege sanctificati essent, adhuc tamen abluantur; purgatur autem certe, quod purum est, nihil, sed quod immundum & impurum: eiusmodi quidpiā ipse quoque Christus dixit, [Qui lotus est, nō indiget nisi vt pedes lauet; est quippe mundus:] scribit etiam vir sapientissimus Paulus, impossibile esse sanguine taurorum, & hircorum auferri peccata. Imperfecta est igitur Lex ad sanctificationem, nisi iis, qui Dei coniunctionem ardentem expetunt, baptismus quoque salutaris accesserit. Itaque Ioannes quoque ille vir admirandus, quamuis summis ornamentis esset insignitus, & ad eam virtutem progressus, vt iam ad summum verticem peruenisset, se tamen baptizari poscebat, cum Saluatori diceret, [Ego opus habeo a te baptizari.] PALLAD. Ita est. CYRILL. Manus autem, & pedes abluti, operum, & ad vnamquamque re gerendam incessus quodammodo puritatē, atque sinceritatē significāt. Quod vbi accurate præstiterimus, permittitur, vt interius tabernaculum ingrediamur, offeramusq. Deo hostias spirituales, eique bonum odorem euangelicæ conuersationis, thymiamatis instar, consecremus. Neque vero inutiliter præcipit, vt, qui velint in Sancta sanctorum ingredi, quique sacra munera procurant, abluantur, ne moriātur. Periculosum est enim, & haud impunitum, ad Deum non purgatos accedere. Itaque nobis vir ille sapiens Paulus mādat, vt, si mysticæ benedictionis participes esse velimus, nos ipsos probemus, atque ita denique accedamus: esse autem hanc in eiusmodi rebus negligentiam, rem periculi plenam aperit, dicens, [Ideo multi infirmi inter vos, & imbecilles, & dormiunt multi: si enim nos iudicaremus, non vtique iudicaremur; dum iudicamur autē a Domino, corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.] PALLAD. Certum est igitur sacrum illud labrum sancti baptismatis gratiā præfigurasse. CYRILL. Sic se habet, neque prorsus ambigendum putes. At, si eius præterea opificij rationē consideres, multo etiam magis, nisi fallor, admirabere: sic enim scriptum est de Beseleel, qui tabernaculi opera fabricatus est, [Hic fecit labrum æneum, & basim eius æneam e speculis ieiunantium mulierum, quæ ieiunabant prope ostia tabernaculi testimonij in die, qua fixit illud; & fecit labrum, vt abluerent ex eo Moyses, & Aaron, & filij eius manus suas, & pedes,

A & pedes, cum ingrederentur in tabernaculum testimonij, aut cum pergerent ad altare, vt ministrarent Deo, abluantur ex ipso, vt constituit Dominus Moysi.] PALLAD. Quid autem speculis opus erat? quæve etiam illæ, quæ ieiunauerant, fuere? CYRILL. Multæ res gestæ haud aperte in Scriptura sacra explicantur, sed obiter tamen significantur; quale hoc est, quod in manibus habemus: nam vbi quive ieiunauerint, dum sanctum tabernaculum erigeretur, id Moyses non exposuit; sed quin factum sit, nemini dubitare licet: etsi enim parum perspicue, dictum est tamen. Sed, hoc prætermisso, ad illud pergamus. PALLAD. Quodnam illud? CYRILL. Nempe, cuius rei figura fuerint mulieres, quæ ieiunauerūt; cuius etiam, quod e speculis labrum æneum factum est. PALLAD. Atqui tui muneris est, id etiam explicare. CYRILL. Accipe igitur. Genus Israelitarum, cum seruiret Aegyptiis, ac diu in illorum legibus vitam traduceret, idola coluit: mos igitur erat præcipue apud mulieres **B** Aegyptiorum linea veste indutas, adire templa, speculum sinistra, sistrū dextra sacro habitu gestantes, eumq. honorem, immo, vt verius ac melius dicam, contumeliam illæ quidem, quæ inter ceteras maxime excelleret, & sacris essent initiatæ, vix obtinebant. Mulieres igitur ex genere Israel reliquias illius cultus, quem in Aegypto seruauerant, cum in sua supellectili reperissent, hæc ipsa inquam specula oblationis causa detulerunt, eaque ad labri vsum translata sunt: cumque sanctum tabernaculum erigeretur, illæ ieiunauerunt, ad ostiū assidentes, & per omnia caste degentes: quo facto significabatur, veriore iam tabernaculo manifestato, id est, Ecclesia, quod tabernaculum fixit Deus, & non homo, vt beatus Paulus scribit, tempus iam esse profecto, vt, qui ad venerationem **Heb. 8.** demoniorum gregis dicati erant, in sacra vasa mutentur, quæ sint ad sancti baptismatis receptionem apta; adeo vt ornamentis, quæ supra Legem sunt, excellere possint: hoc enim est, vt opinor, e gentiliū speculis, seu diabolicis thesauris **C** labrum æneum formari, in quo iam aqua sit, qua ipse quoque Moyses purgetur, quæque ad abluendum nimirum spiritualem legali sacerdotio sit vsui. An tu ipse, Palladi, qui in errore seducti erant, & dæmonia coluerant, eos non vasa fuisse diabolica censes? PALLAD. Ego vero quidni fatear? CYRILL. Ieiunauerunt porro eæ mulieres ad ostia sancti tabernaculi, idque præclarum est, ac scitum ænigma, qui in Christo iustificati sunt, eos non per sanguinem ingredi in Ecclesias, sed potius spiritualibus hostiis insignitos, & temperantiam atque continentiam & mortificationem quandam carnis, quasi donum quoddam offerentes, [Exhibete enim, inquit, corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum:] & iterum, [Glorificate igitur Deum in corpore vestro.] Igitur, quæ cum tabernaculum erigeretur ieiunauerunt mulieres, animarum imaginem referunt, quæ non mosaicis adhuc mandatis instituuntur, sed iam spiritualem potius, euangelicamq. conuersationem **D** ostendunt, terrenasq. voluptates non sine labore calcant, & dū execranda illa, atque nefaria carnalis libidinis crimina subire non sustinent, præclare ad illam incorruptam pulchritudinem reformantur. An vero non hæc est nostra viuendi ratio, qui ad sanctificationem, gracilitatemq. illam spiritualem vocati sumus? PALLAD. Maxime vero. CYRILL. Atque hæc quidem hætenus de sacris instrumentis dixisse sufficiat. Iam vero ipsum tabernaculum quomodo positum sit, & extructum consideremus: quamuis autem ea res recondita sit, nostrumque modū superet, nihil tamen officit omnino, quominus vndique studiose colligamus, quod vtile sit, & ea etiā quæ longe sublimiora sunt, quoad possumus, aggrediamur. PALLAD. Recte ais. CYRILL. Ac, si quis hæc velit nimium subtiliter explicare, longa erit vnaquaque de re ac multiplex oratio.

oratio. Illud tamen sciendum est ex illis instrumentis quædam contemplationem attingere, & ad rationes mysticas pertinere, quædam esse ad ornatum, & usum tabernaculi fabricata. Orationis itaque longitudine, quoad fieri poterit, circumcisa, breuiter dicam; narrationemque perstringam: dicit igitur, [Et facies tabernaculum, decem aulæa ex bysso torta, & hyacintho, & purpura, & coccino neto: Cherubim opere textorum facies ipsa: longitudo vnus aulæi octo & viginti cubitorum, & latitudine quatuor cubitorum erit aulæum vnum: eadem mensura erit omnibus aulæis: quinque autem aulæa erunt sibi inuicem cohærentia alterum ex altero, & quinque aulæa erunt cohærentia alterum alteri.] Decem itaque cortinæ sunt, & inter se arctius confertæ: multæ namque mansiones sunt apud Patrem: & qui in illis habitant, vnum profecto omnibus est, ac pium propositum, vna etiam de Deo cognitio; in pace namque vocauit nos Deus, vt scriptum est. Poteris autem decem aulæa, si placet, accipere, atque existimare summam esse omnium, quæ vbique sunt, Ecclesiarum, quæ minime in diuersas sententias, & compugnantes opiniones diuisæ sunt, sed coniunctæ spiritu, & per vnitatem, quæ est in Christo per fidem, quasi in vnum constrictæ: vbique enim, & in omnibus vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma. Vniuscuiusque autem aulæi latitudo quatuor cubitorum est, & viginti & octo longitudo; & id quidem ænigma operosius est, atque subtilius illud tamen obscure, ac latenter eo significari arbitror, Legis institutionem admitti in Ecclesias, angustam quidem illam propter litteræ obscuritatem, sed tempore in longum progrediente, finem habituram in ipso Christi mysterio, id est, octauo die, seu in resurrectione, quæ octauo die contigit: finis quippe Legis, ac prophetarum Christus; ad quem etiam beatus Dauid clamabat, [Latum mandatum tuum nimis.] Scribit etiam beatus Paulus ad eos, qui cultum Legis, Christi fidei præferabant, [Os nostrum apertum est ad vos, Corinthij; cor nostrum dilatatum est: non angustamini in nobis; angustamini autem in visceribus vestris: eandem autem habentes remunerationem, tamquam filiis dico, dilatamini & vos; nolite iugum ducere cum infidelibus.] Vides igitur quemadmodum velle Iudæis incredulis adhærere post fidem, ea, quæ in Lege sunt, loquentibus, in angustum adducat? PALLAD. Intellego. CYRILL. Sunt autem aulæorum vela ex bysso torta, & hyacintho, & purpura, & coccino neto. Varius est enim Ecclesiæ ornatus. Idque etiam beatus Dauid psallendo canit, sic de illa dicens, [Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata, variegata:] ornamentum autem ipsius, ac multiplex decor, Christus est, qui, cum vnus secundum naturam sit, figuris tamen multis, ac diuersis intelligitur, velut, ne longius abeam, & bysso torta, quod illud ex Deo Patre genitum Verbum, cum tenue sit, & incorporeum secundum naturam, tortum est quodammodo, eo quod cum carne quasi confertum est; byssus est igitur torta: hyacintho præterea simile, quia non ex terra, sed superne, ac de cælo, nam hyacintho persimile est hoc sublime, & superum, & ætheriū corpus, quod ad ipsum vsque firmamentum pertinet. Vt hyacinthus igitur, quia de cælo est: purpura vero, quia minime seruus, tamquam factus, sed ex Deo rex, & vniuersorum dominus: tortum porro coccinū, quia cum esset cum carne confertum, vt modo dixi, & tamen vere Dei Verbum, suum sanguinem pro nobis dedit; sanguinis quippe signum est coccinum. Cherubim autem depicta erant in pellibus; qua in re aptissime fortasse significatur, summis ima coniuncta, atque cælestibus virtutibus terrestrem ecclesiam esse connexam. Illud autem scitum dignum est, sapientissimum quoque virum Salomonem in parietibus templi Cherubim insculpsisse, atque ad hunc eundem modum effectam illam esse domus de-

A mus descriptionem, quæ Ezechielis voce significatur. Aulæorum porro tegmina sunt vela capillacia ansis & circulis constricta: operimenta præterea superiecta hyacinthinæ pelles, & pelles arietum rubricatæ, quæ Christum Ecclesiæ protectorem indicant; per hyacinthum rursus, vt pote qui e cælo sit, superisque locis, per colorem autem rubrum, vt qui in carne sit ortus; talis est enim quodammodo carnis color. PALLAD. Harum rerum contemplationem non absurde se habere censeo. CYRILL. Columnæ autem aulæorum in latitudine quidem cubitum ac dimidium habent, in longitudine denos; earumque tum capita tum corpora erant auro conspersa, binisque basibus, iisque argenteis innitebantur. In singulis porro columnis rursus Christus intelligitur, Ecclesiæ fulcrum, ac veritatis firmamentum, vt Paulus ait. Omnia vero ipse confirmat, & continet; nam per vnum cubitum atque dimidium tum perfectus, quod ad naturam diuinitatis pertinet, tum vero minor, vt in mensura humanitatis oblique significatur. Neque vero absurdum est, si dicamus, perfectissimum quidem esse Christum, vt in integro cubito, cum Deus secundum naturam sit; eundem tamen vt in dimidio cubito ex humana natura submissiorem. Nihil enim in rebus ortis perfectum: porro ille Vnigenitus, cum diues esset, pauper in nobis factus est, ac sese ad exinanitionem demisit. PALLAD. Ita est. CYRILL. Non igitur æquare poterit diuinitatis excellentiam humana natura; id enim fieri minime potest. Itaque, vt qui nostri similis factus esset, atque etiam intelligeretur, dicebat, [Pater maior me est;] cum tamen ex natura diuinitatis æqualis sit, & nihilo inferior excellentia genitoris. Longitudo vero columnæ decem cubitorum erat; est enim Christus, quod ad diuinitatis sublimitatem pertinet, perfectissimus; porro in diuinis litteris denarius numerus perfectionem significat. Aureum est præterea columnæ caput, & item corpus; est illud vicissim de Virgine templum summæ illius naturæ in habitatione prædiues: diuinitatis quippe symbolum est aurum, cum omnibus præstet, si metalli rationem consideres. Basis præterea ex argento, ac duobus constat, splendet item in terris, & illustris est Christus, vnde illud est, [Deus dominus, & illuxit nobis:] geminaque est eius cognitio, vtrumque enim in eo Deus & homo intelligitur; hoc enim est, vt opinor, duplicem habere quodammodo & argenteam basim. PALLAD. Recte conicis. CYRILL. Illud tamen animaduertas velim. PALLAD. Quid istud tandem? CYRILL. Nam, cum ad decem aulæa totum tabernaculum porrigi iussisset, hæc interponit verba, [Et facies vela capillacia tegumentum super tabernaculum: vnde decem facies ipsa vela, longitudo vnus veli erit triginta cubitorum, & quatuor cubitorum latitudo veli vnus: eadem longitudo erit velis vndecim; & coniunges quinque vela inter se, & duplicabis velum sextum in facie tabernaculi; & facies ansas quinquaginta in ora veli vnus, quod est intermediū in commissura: & quinquaginta ansas facies in ora veli cohærentis secundi.] Quidnam est hoc, Palladi? nam, cum decem aulæa erigat, quæ causa est, cur non totidem sint vela, sed vnum superfluat, nimirum vndecimum? Coniunges enim, inquit, quinque vela inter se, & sex vela inter se. PALLAD. Ego vero quid dicam, non habeo. CYRILL. Atqui ipsa collocatio perspicuum faciet, quod quaeritur. PALLAD. Quo tandem modo? CYRILL. Nam quinque aulæa, inquit, inter se connexa fieri oportere, quinque itidem altera, eadem figura, eodemque modo opposita, quibus e regione, atque ex aduerso erectis, ex aquilonari latere verbigratia, & australi, aut certe ab ortu & ab occasu, vndecimum iam intermedium latus efficiebat, quod illa decem aulæa seiungeret, duas in partes diuisa, quo ex latere vndecimum velum tendebatur, annulis atque ansis vtrumque la-

tus continens: huius quoque lateris columnæ ceteris similes erant, numero tantum pauciores; nam illa quidem decem vela, ut iam dixi, per longum porrigebantur cubitis octo & viginti, sed undecimum, quod medium erat inter cetera, cum longitudine latitudinem quinque reliquorum æquaret, quæ singula quaternos cubitos habebant, ad vicenum cubitorum spatium protendebatur. Hanc ob causam inquit, Et duplicabis velum sextum ante faciem tabernaculi: ne, quod protensum redundabat, tabernaculi pulchritudini officeret. In hoc igitur, quod ceteris medium interiectum erat, & tamquam undecimum, sacra illa diuinaque vasa collocata erant, quæ in se ipsis vario modo illum Emmanuel figurabat: ac fortassis ille numerus hoc quoque significabat, in extremis sæculi temporibus, & undecima ferme hora, Christum & illud tabernaculum, quod Christum continebat, id est Ecclesiam, apparuisse. PALLAD. Nihil absurdi est ut videtur, existimare huius quoque rei rationem apte redditam esse. CYRILLVS. Postquam igitur verba de tabernaculo fecit, ac figuras præbuit, [Et facies, inquit, atrium tabernaculo in latere, quod respicit ad Austrum, & tentoria atrij ex bysso torta: longitudo centum cubitorum erit vni lateri, & columnæ eorum viginti, & bases earum viginti æneæ, & circuli earum, & arcus earum argentei: sic etiam in latere, quod est ad Aquilonem, tentoria longitudine centum cubitorum, & columnæ eorum viginti, & bases earum viginti æneæ, & circuli earum, & arcus columnarum, & bases earum in argentata argento: latitudo autem atrij, quæ vergit ad mare, tentoria quinquaginta cubitorum, columnæ eorum decem, & bases earum decem.] Animaduerte igitur angusta quidem priora illa aula fuisse, & quæ ad tres cubitorum decadas peruenirent, latitudine namque quatuor cubitorum erant, longitudine octo & viginti; quæ vero post illa sequuntur, lata adeo ac longa; centum enim per centum habebant, & quinquaginta per quinquaginta, pertinebantque hoc quidem ad Ortum, illud vero ad Occasum & Austrum. PALLAD. Quidnam tandem hoc ænigma significat? CYRILLVS. An non hoc illud est plane, quod olim per Esaiam vocem, Ecclesiæ in extremis temporibus declarata, promissum est, [Dilata locum tabernaculi tui, & aulæ tuorum, fige, ne parcas adhuc in dextram, & sinistram extende:] angusta enim erat initio Christi Ecclesia, postea ad Ortum, & Occasum, & Septentrionem, & Austrum dilatatur, & ad omnem locum peruenit. PALLAD. Vera dicis. CYRILLVS. Animaduerte autem alias omnes columnas decem aulæ, & illius intermedij auro contegi iussisse, sed basibus duplicibus inniti ex argento factis: atque huius rei quoque ratio iam reddita est, ut opinor; ceterum longorum, laterumque aulæ columnas alia ratione exornari iubet; nam a capite ad pedes ornari argento præcipit, sed basibus niti æneis, ac de argentatis: id quoque non absurde Christi figuram gerit; atque argento quidem significatur, luminis instar illum splenduisse, cum ut Deus radiis nimirum spiritualibus fulgeret. Claram vero, ac resonantem in terris eius prædicationem, id est, præconium euangelicum fuisse, æs illud de argentatum oblique nobis indicat; nam æs quidem resonat, sed argentum clarum est, ac lucidum. Inest autem vtrumque in euangelico præconio: ac videre licet Saluatoris nostri prædicationem summa pietate claram, ac puram esse, & per vniuersum orbem terrarum resonare. Quod si quis velit sanctos Apostolos, & Euangelistas, ut in eiusmodi columnis præfigurari, is non absurde cogitabit: sunt enim sane quasi de argentata, cum sint Christi illuminantis participes. Itaque ait, [Et erit splendor domini Dei nostri super nos.] Appellatur præterea, Lux mundi, Quid? nonne iidem æri de argentato insistent? nam velut firmamentum quoddam illorum est, quod splendida, resonantique prædicatione vtuntur

Esai. 54.

Psal. 89.

A ne vtuntur, [Dominus enim, inquit, dabit verbum euangelizantibus virtute multa.] Speciosos item esse pedes euangelizantium bona, scriptum est. PALLAD. Recondita est ista quidem expositio; sed tamen ad veritatem proxime accedit. CYRILLVS. Cum igitur de aulæ præcipere desisset, ad olei, & vnguenti, & thymiamatum compositionem transit, ita dicens, [Et tu præcipe filiis Israel, & accipiant tibi oleum ex oliuis, defecatum, purum, contusum, ad lumen, ut ardeat lucerna semper in tabernaculo testimonij extra velum, quod est super arcam testimonij, & accendet illam Aaron, & filij eius a vespera vsque mane coram Domino, legitimum sempiternum in progenies vestras a filiis Israel.] PALLAD. Quid istud tandem est? CYRILLVS. Necessarium sane in primis, ut declaretur, & scitum esse ænigma censeo: nam septem lucernis ardentibus, ac semper in tabernaculo lucentibus, Christi illuminatio aptissime comparatur, quæ ad animos fidelium illustrandos, atque accendendos, complendisque sufficit: nam septenarius numerus vbi que significationem perfectionis insinuat, ut, cum verbigratia dicit, [Sterilis autem peperit septem,] id est, plurimos, & quot opus erat, ut satis essent. Accendunt porro lucernas Aaron, & reliqui sacerdotes, qui ei successerunt; non enim extinguitur illa Christi illuminatio, quæ in Ecclesijs, eorum qui ad sacerdotij munus eliguntur, probitate seruatur, dum rectis disciplinis animos credentium illustrant: hoc enim, ut opinor, est a vespera vsque mane ardere lucernas. Tenebras autem esse puto errorem, ad quem Diabolus impellit, ac spirituales quodammodo noctem animis hominum offusam, censeo nefariorum hæreticorum obscuras, tenebricosasque fabulas. Perpetuum igitur, ac iuge nostri Saluatoris lumen in Ecclesijs videbitur, si earum magistri diuina, euangelicaque præconia recte interpretentur. Purgatum porro est oleum; nam ab omni fece atque crassitudine profus remota est illa de diuinis dogmatis recta ac vera, & omnis vitij expers prædicatio, quæ illam Saluatoris nostri illuminationem semper excitat; non quod ipsa per se aliquid ad Christi splendorem adiciat, (nam illum putare hominis opera indigere, summæ dementiæ est) sed quod, cum lux vera, & splendor Patris sit Christus, doctorum rectis prædicationibus id ipsum, quod reuera est, credentium mentibus appareat. PALLAD. Cur autem oleum ex oliuis esse dicit? nam verba tam accurate dicta fortasse contemplationem aliquam necessariam continent. CYRILLVS. Optime existimas. Dicam itaque, quod in mentem venit. Non ex oliuis solum, Palladi, olei usum querere solent eiusmodi rerum periti, sed ex alijs quam plurimis alienis, terrestribusque seminibus: atque illud quidem sincerum ex oliuis est probatissimum; adulterinum porro, & vix quadam, & ex arte factum, & quodammodo minime verum, illud nimirum, quod e terrestribus seminibus conficitur. Sinceræ igitur, ac veræ prædicationi, quæ per supernam sapientiam ijs, qui sunt idonei, subministratur, oleum ex oliuis confectum aptissime comparatur. Illud vero genus, quod ex humanis cogitatis, & instinctu dæmoniaco repertum est, ei persimile oleo videtur, quod ex quorundam arte, & tabernariorum opera conficitur, cuiusque usus est minime legitimus. Inutilis porro est eiusmodi prædicatio & reicienda, & omnino ad scientiam Christi illuminationem inefficax. Itaque in Ecclesijs minime recipitur, neque fragrantiam sancti Spiritus habet, [nemo quippe dicit, Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto] neque sinceritatem, ac puritatem veritatis, aut usum aliquem, qui intelligentiam adiuuet. Illud autem obserues velim, Legem præcipere, ut a filiis Israel eiusmodi ex oliuis oleum afferatur: ut enim paulo ante dixi, prædicatio veritatis Deo tamquam fructus quidam, atque oblatio spiritualis a nobis offertur, quæ Christi illuminationem in ijs, qui mysterijs imbuuntur, extinguere non sinit. Ceterum extra velum lucernæ & imponuntur & accenduntur. Nam Christus, quia

Psal. 67.
Esai. 22.

Exo. 27.

1. Reg. 2.

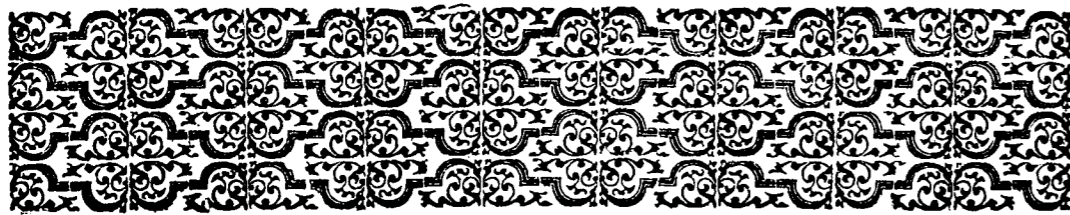
1. Cor. 12.

stus, quia secundum naturam lumen est, non indiget lumine; sed nobis, qui eo ipso, **A** quod fumus orti, extra diuinitatem fumus, suum lumen immittit. Intra velum porro arca posita erat, ad Christi figuram, atque imaginem referendam. **PALL.** Recte dicis. **CYRILL.** Deinde inquit, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Et tu accipe aromata, florem myrrhae electae quingentos siclos, & cinnamomi fragrantis eius dimidium, ducentos quinquaginta, & calami fragrantis ducentos quinquaginta, & casiae quingentos siclos sanctuarij, & oleum ex oliuis, & facies illud oleum unctiois, sanctum unguentum compositum arte unguentarij; oleum unctio sancta erit: & unges ex eo tabernaculum testimonij, & arcam, & candelabrum, & omnia vasa eius, & altare incensi, & altare holocaustorum, & omnia vasa eius, & mensam, & omnia vasa eius, & labrum, & basim eius, & sanctificabis ea; & erunt sancta sanctorum; & omnis qui tetigerit ea, sanctificabitur: & Aaron, & filios eius unges, & sanctificabis eos, ut sacerdotio fungatur mihi; & ad filios Israel loqueris dicens, Oleum linitio unctiois sanctum **B** hoc erit vobis in progenies vestras: super carnem hominis non linietur ex eo; & secundum hanc compositionem non facietis vobis ipsis similiter: sanctum est, & sanctificatio erit vobis: quisquis fecerit similiter, & quisquis dederit ex eo alienigenae, exterminabitur a populo suo.] De qualitate igitur, & compositione, inaequalitate etiam, quod ad pondus pertinet, dictorum aromatum, nihil equidem habeo dicere; sapientibus enim veritas cara est; oleum porro cum aromatibus mistum significat, ut mihi certe videtur, illam in Christo per Spiritum sanctificationem, quae misericordiam consecutis tribuitur. Vnde est illud, [Impinguaisti in oleo caput meum.] Ungitur autem tabernaculum, & omnia, quae in eo sunt; nam locus quoque fit sanctificationis particeps per eum, qui in eo habitat. Sanctificantur vasa quoque, eo qui illis conuenit, modo; ut ad exhibendum Deo cultum, vsum praebeant. Et qui tangit ea, sanctificabitur. Ab iis igitur, qui profani adhuc sunt, sancta sacrasque res contingi nefas est: [quae enim societas luci ad tenebras?] sicut scriptum est. Interdicit autem omnino, ne similem huic olei compositionem sibi faciant; solius enim Dei proprium est sanctificare, eaque res illi tamquam eximia tribuenda est; nam ortae conditaeque naturae qui tandem inesse poterit facultas sanctificandi ceteros, quae caelitus impartitam sanctificationem vix assequi potest? Cui potius conuenit vocem illam sanctorum virorum insonare, [Quid habes, quod non accepisti?] Quinetiam de unigenito Filio inquit Ioannes, [Ex plenitudine eius nos omnes accepimus;] &, [Non ad mensuram dat Spiritum:] sed potius, cum sit ipse fons sanctificationis, iis, qui digni, & idonei sunt, Spiritum admetitur, & rationalem creaturam sanctificat. [Super carnem vero hominis, inquit, non linietur ex eo.] Atqui iusserat, ut ex ipso tum Aaron, tum eius in sacerdotali munere socij ungerentur. Est igitur sacrum illud genus supra hominem, ut pote quod Christi particeps est, qui creaturis omnibus excellit, ob eamque causam, cum ad superiorem ipsa quoque **D** natura dignitate nos eueheret, atque a terrenis rebus quodammodo praecideret, superisque coniungeret, [Patrem, inquit, ne vocetis vobis super terram; vnus est enim pater vester, qui est in caelis; omnes autem vos fratres estis.] Exterminationis autem poena iis constituta est, qui ex eo alienigenae dederint. [Ne detis enim, ait, sancta canibus, neque proiciatis margaritas vestras ante porcos.] Nam, quae recondita sunt, & sanctis duntaxat conueniunt, ea nulla ratione habita, iis, qui sunt adhuc infideles, prodere, periculi plenum est: neque enim, qui profani sunt adhuc, & immodica impuritate laborant, sed, sancto baptisimate purgati sanctificantur. **PALL.** Vera dicis. **CYRILL.** Eademque ratione ac modo thymiamatis compositionem fieri iussit, dicens, [Et tu cape tibi ipsi aromata, stactem,

A stactem, onychem, & galbanum suauem olens, & tus lucidum; paria inter se erunt; & facient ex ipsis thymiamam unguentarium, opus compositionis unguentarij mistum purum, opus sanctum, & comminues de illis minutim, & pones contra testimonia in tabernaculo testimonij, vnde innotescam tibi inde: sanctum sanctorum erit vobis thymiama. Secundum hanc compositionem non facietis vobis ipsis; in sanctificationem erit vobis Domino. Quisquis fecerit similiter, ut eius odore fruatur, peribit de populo suo.] Rursus hic locus latenter nobis indicat, quae propria sunt, ac praecipua illius praestantissimae omnium naturae, ea ad nullam rem creatam essentiae ratione pertinere posse, omninoque quod ad dignitatis rationem, & honorum excellentiam pertinet, commune creaturae cum factore atque Domino nihil est. Meminerimus autem dixisse nos, altare aureum & ipsum thymiamam tenue, atque compositum Christum esse, atque ipsum Emmanuel nobis utroque significari. Igitur, si ad Christum **B** refertur thymiamam, cum mirum in modum suauis odore sit, non faciemus nobis thymiamam illi simile, nam alterum praeter ipsum recipiemus neminem, sicut nimirum infelices Iudaei filium iniquitatis; ij namque sibi composuisse deprehenduntur ad similitudinem illius odorati atque eximij thymiamatis, quod Deo & Patri dicatum est, qui odorem notitiae suae nobis manifestauit in Filio, per quem nos quoque bene olemus; non quasi nobis thymiamam illud tenue composuerimus, sed tamquam illius participes, cum & gratia sancti Spiritus uncti simus, & per christianam conuersationem commendari studeamus. **PALLAD.** Per omnia igitur ea, quae in tabernaculo erant, Christi nobis, ut videtur, mysterium adumbratur. **CYRILL.** Praeterea admirabere, si didiceris, etiam ipsos opifices tabernaculi in se ipsis Christi imaginem referre. **PALLAD.** Quomodo tandem? nam istud quidem excogitare nequeo. **CYRILL.** Scriptum est enim iterum, [Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens, **C** Ecce vocaui ex nomine Beseleel filium Vriae, filij Or ex tribu Iuda, & repleui eum spiritu diuino, sapientiae, & intelligentiae, & scientiae ad excogitandum in omni opere, & fabrefaciendum, & operandum aurum, & argentum, & aes, & hyacinthum, & purpuram, & coccinum netum, & byssum tortam, & ad lapides elaborandos, & ad lignorum opera fabrilia, ad operandum iuxta omnia opera; & ego dedi ipsum, & Eliab filium Achisama, ex tribu Dan; & omni qui sapiens est corde, dedi sapientiam; & facient omnia quaecunque praecipi.] Animaduerte igitur praesse quidem opificiis Beseleel, Eliab vero opera efficere. **PALLAD.** Quid vero istud est? **CYRILL.** Audies iam; Iudas & Dan ambo quidem ex genere Iacob fuere; sed ille quidem ex Lia libera susceptus, hic ex ancilla Bala. Beseleel igitur figura est euidentis Christi, qui secundum carnem ex tribu Iuda extitit, atque ex natura vere libera, nimirum diuina illa atque suprema. Eliab quoque illorum figuram optime praefert, qui ex Hierusalem ancilla nati, Christo cooperati sunt, Apostolos dico & **D** Euangelistas; Dei enim cooperatores fuerunt, in constituendis Ecclesijs prope modum laboranti, atque operam danti. Conferebant etiam ex studio ac probitate operas ad tabernaculum conficiendum omnes, qui erant sapientes corde, doctorum imaginem tenentes, qui suo quisque tempore futuri erant, qui ad Dei opera, & quaecunque ad utilitatem Christi Ecclesiae pertinent, efficienda omni studio, curaque incumbunt.

FINIS LIBRI NONI.

SANCTI

SANCTI CYRILLI
ARCHIEPISCOPI
ALEXANDRIAE

DE ADORATIONE IN SPIRITU
ET VERITATE

LIBER DECIMVS.

De ijs, quæ erant in Tabernaculo.

NM igitur perspicua tibi, Palladi, ac satis plena vide-
tur oratio, quæ de tabernaculo, & iis, quæ in illo erant,
habuimus? PALLAD. Perspicua illa sane quidẽ;
sed certe haud satis plena. CYRILL. Placetne igitur,
vt ad id rursus redeamus, quod tibi in iis, quæ de
tabernaculo narrata sunt, deesse videtur? nam fortasse,
nisi fallor, existimas eam orationis partem esse adiun-
gendam, qua planum fiat, quomodo illud erectum sit;
quo etiam tempore, quæ ratione, quæ in illo erant,

composita sint: de iustificationibus etiam ac legibus & encænijs & sanctifica-
tione, ac denique de iudiciis esse non nihil dicendum. PALLAD. Igitur
denuo de singulis differe: recte enim cogitas. CYRILL. Ego vero dicam.
Sed te ad ignoscendum facilem esse velim, illud cogitantem, summam esse re-
rum ad contemplandum propositarum difficultatem: ac, si quid fortasse dixe-
ro, quod a certa ratione aberret, & a recta veraq. expositione discedat, emenda
& corrige: te enim sociũ adiutoremq. meæ orationis adhibebo. PALLAD.
Perge, Dei auxilio fretus. CYRILL. Completis igitur operibus taberna-
culi, & singulis, quæ in eo continebantur, ad illius pulchritudinis in montẽ de-
monstratæ similitudinem sapienter & artificiose factis, locutus est Dominus ad
Moysem dicens, [In die vna mensis primi nouilunio eriges tabernaculũ testimo-
nij:] Et post alia rursus, [Et factum est, inquit, in mense primo, secundo anno,
posteaquam egressi sunt ex Aegypto, nouilunio erectum est tabernaculum: &
erexit Moyses tabernaculum.] Erectum est igitur vetus illud tabernaculum
Dei voluntate, quod Ecclesiæ, quæ in Christo intelligitur, in se ipso figuras opti-
me præferret. Sed peruestigemus, si videtur, quibus de causis per Moysem po-
tius

Exo. 40.

- A** tius erectum sit. Ac de Iesu, filio Naue ad præsens fileatur, quamuis ille sem-
per beato Moyse præsto fuerit, & vna in montem Sina conscenderit, & ad Moy-
si iustum bellum gesserit, & cum Amalec signa contulerit; sic enim illi dixit,
[Elige tibi viros fortes, & egressus pugna cum Amalec cras: & congressus est,
ac vicit:] Quænam sit igitur huius rei ratio, nonne exquirendum putas?
PALLAD. Maxime vero. CYRILL. Si igitur in vnaquaque re gesta my-
sterij rationem quis velit, quoad fieri poterit, accurate tractare, obstupefactus
dicet, [O altitudo diuitiarũ & sapientiæ & scientiæ Dei!] Vide enim quam sub-
tilis, & quam utilis sit in vnaquaque re sensus: nam, ascendente in montem
beato Moyse, simul ascendit Iesus: neque enim aliter adiri ad Patrem potest
nisi per Filium: vere enim dicit, [Nemo venit ad Patrem nisi per me.] In Chri-
sto igitur ipsis quoque sanctis viris patet aditus; neque cuiquam fas est ad
excellam sublimemque contemplationem quasi in montem ascendere, neque
B vero propius ad Deum accedere, eo nimirum coniunctionis modo, qui in spi-
ritu & sanctitate conuersationis efficitur, nisi illi adsit Emmanuel, & quæ homi-
nibus ardua sunt & inaccessa, peruia reddat ac plana: idq. esse arbitror, quod est
Esaïæ voce dictum, [Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humilia-
bitur, & omnia praua erũt in directa, & asperæ in vias planas:] in Christo enim
nobis ardua omnia plana sunt, & aspera peruia; facilia item ac prona, quæ sunt
inaccessa: vt enim propheta ille idẽ alibi dicit, [Via piorũ recta facta est: parata
est via piorum.] Necessario igitur vna cum beato Moyse cõscendit Iesus; nã, vt
modo dixi, per Filium adiri potest ad Patrem, & ipse Filius mediator est, qui
nos per se coniungit, & ad illam sublimitatem, quæ est natura excellentior,
attollit: aciem quoque cum illis selectis egregijsq. viris instruxit, & vicit Ama-
lec. Christus enim, cum sanctos viros elegerit, quorum primitiæ beati illi di-
scipuli fuerunt, vicit ille quidem Principem huius sæculi; sed Moyse iubente;
C factus est enim sub Lege Filius, quamuis idem Legislator esset, qua Deus erat.
Pugnæ præterea tempus non ipso die fuit, quo Moyses iussit, sed postridie;
idest, dilata est in aliud tempus: nam Lex futura prænucciabat, & Saluatoris
nostri res præclare gestas splendide demonstrat, si spiritualiter intelligatur. Hac
de causa, nisi fallor, etiam tabernaculum erexit Moyses: neque enim illa Le-
gis disciplina est ad Ecclesiæ constitutionem inutilis; nam ad Christum homi-
nes ducit, qui Ecclesiæ caput est, & omnis constitutio, & columna & firmamen-
tum veritatis, sicut scriptum est. Ideoque Iudæos alloquebatur Christus, [Si cre-
deretis Moyse, crederetis vtique & mihi; de me enim ille scripsit.] Aedificat
igitur Moyses, idest, illa per Legem institutio Christi Ecclesiam, cum eius my-
sterium tamquã adhuc in vmbris præmõstret. Moyse porro persona non nunquã
Legẽ per ipsum datã designat. Vnde illud est recte in euangelicis parabolis di-
ctũ, [Habent Moysen & prophetas.] PALLAD. Recte dicis. CYRILL. **L**
D Quid vero tibi vult, quod vno die & nouilunio mensis primi, & secundo anno
sacrũ illud tabernaculum figitur, age iam dicamus, inuestigemusque, quod ve-
rum sit, & lector probet. Igitur ille vnus dies, tempus illud nobis exoptatum &
salutare demonstrat, quo ille Vnigenitus homo factus, carnis suæ morte, eos,
qui in terris versabantur, homines Deo ac Patri acquisiuit. Vnum autem eius
rei plane tempus fuit; semel namque mortuus, non amplius moritur, mors
illi vltra non dominabitur, vt scriptum est; neque enim amplius expectamus,
vt pro nobis ipsis, & spiritibus, qui apud Inferos sunt, ille Dei filius moriatur;
neque vt secundæ sint primitiæ mortuorum. Nam, si mors futura nulla est, quæ
fuerit resurrectio? Licet igitur verissime dicere, vnum esse huius rei tempus, vt
modo dixi, & diẽ vnum; quẽ propheta quoque, tamquã ex persona Dei, com-
memorat

1. Tim. 3.
Ioan. 5.

Luc. 16.

Rom. 6.

1. Cor. 15.

Esaï. 49. memorat dicens, [Tempore accepto exaudiui te, & in die salutis adiuui te.] **A**
2. Cor. 6. Scribit etiam beatus Paulus, [Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis;] quo die Christus ex mortuis reuixit, ac triste mortis destruxit imperium; cum ecclesiæ ex Gentibus velut ædificatores quosdam, & spirituales artifices sanctos Apostolos constituit dicens, [Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, docentes eos seruare omnia, quæ præcepi vobis; & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi.] An tu id minime esse censes Ecclesiæ constitutionem? **PALLAD.** Quodnam istud tandem? **CYRILL.** Fidem inquam per sanctos Doctores traditam, atque illam in Christo conuersionem ab iisdem prædicatam, illam quoque cum Deo coniunctionem, qua illi per sacrum baptismum sanctique Spiritus participationem iungimur. Ita namque nos alloquebatur Paulus dicens, [Et vos tamquam lapides viui superædificamini, domus spiritualis in templum sanctum, in habitaculum Dei in spiritu.] **Olim** **B** namque per diuersa vasa tabernaculi Christus præfigurabatur; nempe tãquam aureum turibulum, tamquam arca, tamquam lucerna, tãquam denique mensa, & quæ in ea posita erant. Sed præfenti tempore, vt opinor, vnusquisque fidelium domus est ac templum Dei, cum Christum habeat inhabitantem; habitat enim in cordibus nostris per fidem, sicut scriptum est; vnus idemque per naturam, quamuis cum carne intelligatur; [vnus enim Deus Pater, ex quo omnia, & vnus Dominus, Iesus Christus, per quem omnia.] sed tamen diuersis deitatis proprietatibus veluti multipliciter in se ipso habens, varie intelligitur. Est enim in nobis vt Dei verbum & sapientia, & lumen, & vita, & panis viuus, ac de cælo descendens. **PALLAD.** Quod dicis, intelligo. **CYRILL.** Incarnationis itaque tempus & dies exoptatissimus resurrectionis ex mortuis nobis rursus præfigurabatur in eo quod dixit Deus, [Die vno statues tabernaculum.] Illa porro verba, [Et in nouilunio mensis primi;] vtiliter atque **C** necessario adiuncta esse, facile perspicitur, Palladi; vt enim mensis initium primus est eius mensis dies, idest, nouilunium; sic quasi initium quoddam recentis sæculi, ac primus aditus ad nouitatem temporum est id tempus, quo ille aduenit; [noua namque in Christo creatura; vetera transierunt] effulgetque nobis quodammodo, illud sæculum, quod post hoc præfens proxime consequitur, quod nunc quidem spe conspicitur, tum autem re ipsa præfesto erit, cum Christus nobis iterum affulserit cum sanctis Angelis in gloria Patris; & eos, qui in nouitate vitæ ambulare studuerint, & illam egregiam euangelicæ conuersionis pulchritudinem per patientiam acquisierint, secum assumet, atque ad illam olim expectatam gloriam ac regnum introducet. Esse autem creaturam nouam, ac veluti temporum & rerum in Christo nouum germen, ænigma primi mensis **D** optime demonstrat, quo terra teneris ac recentibus herbis conuestitur, stirpes germinant, & in pratis varia florum species cõspicitur, ridentes simul verni temporis fragrantia; tali namque quodammodo tempore Christus Ecclesiam ex gentibus vocauit, sic dicens, [Surge, propinqua mea, pulchra mea, columba mea, quia ecce iam hiems transiit, imber abiit, abiit sibi; flores visi sunt in terra, tempus putationis aduenit:] germinauit enim denuo tamquam arbor, hominum natura, quæ morte exaruerat tum propter Adam transgressionem, tum propter peccatum, quod nobis omnibus tyranni more dominabatur. Audio etiam Christum per quendam e sanctis suis prophetis dicentem, [Ego, qui loquebar, adsum; sicut vernum tempus in montibus:] quod enim in montibus vernum tempus efficit, vt arbores nouo germine coronentur, hoc idem in nobis Saluatoris nostri aduentus effecit, qui in ordine temporum quasi anno secundo

A cundo fuit, non autem primo tempore, quo Lex, & prophetarum chorus vigebat, & quo mors dominabatur: regnavit enim ab Adam vsque ad Moysen. igitur tamquam secundo anno, idest, tempore quod post illud primũ, quo fuit Lex, proxime consequitur, Ecclesia ex gentibus emicuit, quæ Christum inhabitantem habet, qui est Legis ac prophetarũ finis. Videtur ne tibi nostra oratio recto cursu ad veritatem ferri? **PALLAD.** Maxime vero. **CYRILL.** Equidem puto verius illud tabernaculum Esaïæ voce prænunciatum esse, cũ vniciquique per fidem ad iustitiam vocato diceret, [Oculi tui videbunt Hierusalem, ciuitates opulentas, tabernacula, quæ non concutientur, neque mouebuntur paxilli tabernaculi eius; neque funiculi eius dirumpentur in sempiternum tempus:] Dei namque ciuitas Ecclesia est, cuius beatus Dauid meminit dicens, [Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei:] diues enim ea est, supernis cælestibusque muneribus decorata, neque vnquam dimoueri potest, cũ firmissime constituta **B** sit, & fixa permaneat: [neque enim portæ Inferi præualebunt aduersus eam,] vt Saluator ait. **PALLADIVS.** Recte atque conuenienter existimas. **CYRILL.** Iam vero, erecto tabernaculo, eius instrumenta esse non dixerit & negligenter, sed ordine collocanda, docet ille dominus vniuersorum, cum dicit, [Et pones arcam testamenti, & reges arcam velo, & inferes mensam, & propones propositionem eius, & inferes candelabrum, & impones lucernas eius, & pones altare aureum ad adolendum coram tabernaculo testimonij, & impones tegumentum veli ad ostium tabernaculi testimonij, & altare holocaustorum pones iuxta portam tabernaculi testimonij, & circumpones tabernaculum, & omnia, quæ in eo sunt, circumpones in circuitu.] Sed in his sacra vasa fuisse illa quidem in sacrum tabernaculum illata videre licet, non item plane quis cuique vasi locus pro eius conuenientia sit attributus. **C** Visne igitur eiusmodi præceptorum, quæ ad tabernaculum pertinent, subtilem & accuratam cognitionem colligamus? **PALLAD.** Ego vero libentissime. **CYRILL.** Ait itaque ad Moysen Deus, [Et facies velamẽ ex hyacintho & purpura, & cocco torto, & bysso neta; opus textile facies illud Cherubim, & superimpones illud super quatuor columnas imputribiles inauratas auro, & capita earum aurea, & bases earum quatuor argenteæ, & pones velamen super colunas, & induces intra velamẽ arcam testimonij, & diuidet vobis velamen inter sanctũ, & inter Sanctum sanctorum; & cooperies velamine arcam testimonij in Sancto sanctorum, & pones mensam extra velamen, & candelabrum contra mensam in parte tabernaculi, quæ respicit ad Austrum; & mensam pones in parte tabernaculi, quæ respicit ad Aquilonem. Et facies adductorium ex hyacintho & purpura, & cocco torto, & bysso torta, opus variatoris, & facies velamini quinque columnas, & inaurabis eas auro, & capita eorum aurea, & confabis eis quinque bases æneas.] Ac de his quidem hæc tenet. De labro autem hæc dicit, [Facies labrum æneum, & basim ipsius æneam, vt lauentur, & pones illud inter testimoniũ.] Num tibi perspicue de singulis dictum videtur? **PALLAD.** Minime vero: dubito enim sane, & qua de re, non habeo dicere. **CYRILL.** Singulorum igitur verborum, quæ modo posui, vbi ea sumpsero quæ ad eorũ contemplationem vtilia sunt, dilucidam atque perspicuam in primis expositionem afferam. Erectũ namque est in deserto sacrũ illud tabernaculum, Palladi, duplici quodammodo situ ac figura; atque vna quidẽ eius pars intima erat, eaque Sancta sanctorum appellabatur: huius erat veluti primus quidam aditus, & circa eam posita pars illa prior, quæ Sancta vocabatur; atque in intimo illo tabernaculo erat arca reposita, de quatuor columnis velamẽ suspensum habens artificiose ex hyacintho, purpura, cocco torto, ac bysso neta

*Rom. 5.**Esaï. 33.**Psal. 86.**Matth. 16.**Exod. 40.**Exod. 26.**Exod. 30.*

194 De adoratione in spiritu & veritate

confectum. Sed, quia iam de bysso & purpura & cocco torto, & de hyacintho **A** fatis, vt arbitror, diximus, vitandum puto, ne eadem repetamus. Illud tamen in præfenti dicemus, velamen illud, quod in quatuor columnis deauratis positum erat, quarum erant bases argenteæ, Christi tum significasse mysteriū. Quid enim? non Paulus quoque vir sapiens Christi corpus velamen appellauit, cum **Heb. 10.** dixit, [Quam initiauit nobis viam nouam & viuentem per velamen, idest, carnem suam?] **PALLAD.** Recte dicis. **CYRILL.** Vide igitur tamquam in vmbri & ænigmatē, Verbum illud, quod Deus erat, & ex Deo patre secundum naturam, in aurea atque imputribili arca, in eo nimirum templo, quod erat ex Virgine, fuisse; imputribile namque ac pretiosum est Christi corpus; atque suscepta carne, tamquam velo quodam propemodū occultari: occultari autem dicimus illud ex Deo Verbū, non quod exigui corporis terminis definiretur; (vbique enim & in omnibus est Filius) sed quod dispensationis ratione lateret, & declarationis tempus expectaret; declarationis autem tempus, quo **B** erat omnibus ostendendus, illud fuit, cum a mortuis reuixit: nam ante pretiosam illam crucem sanctis suis discipulis præcepit, ne se manifestum facerent, **Matth. 16.** sic enim scriptum est: postea vero quam mortem pertulit, ac reuixit, [Euntes, **Matth. 28.** inquit, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.] Igitur suspensum erat de columnis velamen illud, quod arcam interius occultabat, ac figura Christi erat, qui sanctorum Euangelistarum prædicatione in sublime tollitur, & ab iis, qui sunt in tabernaculo, in sancta nimirum Ecclesia, in diuinitatis gloria videtur. Quatuor autem sunt deauratæ deargentatæque columnæ; totidem Euangelistæ, clari simul ac pretiosi. Posita erat igitur arca: superne autem velamen deorsum vsque pertinens ex bysso & purpura ceteraque materia confectum, non sinebat, vt ea videretur: supra velum autem & supra Cherubim, quæ a dextra læuaque erant, responsa dabat Deus, ostendens se & supra omnem creaturam esse, & ipsa quoque **C** Seraphim, quæ sunt inter rationales creaturas præstantissima, esse diuina illa atque ineffabili gloria inferiora, stiparique illis ipsum Filium, quamuis sit caro factus, & qua ratione homo est, Patris æqualitate submissior; ideoque ipse dicebat, [Pater meus maior me est.] Cum vero sit genitori secundum naturam par, minorem se esse dicit propter humanam dumtaxat naturam: ob eam causam in sacro quoque tabernaculo in circuitu velaminis erant Cherubim, & ipsa perinde ac si Filium tamquam Deum suo satellitio stiparent. Supra ipsum quoque velamen, quod Christi figuram gerebat, Deus cognoscitur: [Et innotescam inquit inde, & loquar tecum;] nam præter omnem creaturam est Pater, præter ipsum quoque Emmanuel, non ea ratione, qua & est & cognoscitur Deus, nam æqualis est per omnia Deo; sed ex ea parte, quæ ad serui formam, & humanitatis mensuram pertinet. **PALLADIVS.** Subtilis sane & recondita expositio. **CYRILL.** Sed tamen non aberrat a proposito. **PALLAD.** **D** Fateor. **CYRILL.** Arca igitur ad hunc modum composita, [Pones, inquit, altare aureum ad adolendum contra arcam:] atque Christum quidem significari altari illo aureo, fatis dictum a nobis puto. Positum est autem contra arcam, supra quam erat velamen, in cuius circuitu erant Seraphim, & in summitate Deus, tamquam illius Emmanuel singularem odoris suauitatem exciperet: neque enim peccatum fecit, neque inuentus est dolus in ore eius, vt scriptum est: ideoque dicebat ipse, [Pater diligit Filium.] Accepti etiam Deos ipsi sumus, cum Christi vnguentum redoleamus; cuius rei fidem facit Paulus scribens, [Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo; & odorem notitiæ suæ manifestat per nos, quia Christi bonus odor sumus **Deo**

A Deo.] **PALLAD.** Recte sane. **CYRILL.** Quod si in ea, quæ scripta sunt, accurate animi aciem intenderimus, illud videbimus, arcam quidem in latere tabernaculi, quod ad Occasum respiciebat, fuisse collocatam; & contra eam aureum altare in loco, qui ad Orientem spectabat: Ortus enim & Occasus Aquilo item & Auster Christo repletus est. Itaque candelabrum ad Austrum tabernaculi locatum erat mensa autem ad Aquilonem: vtroque vero Christum significari, longa iam oratione demonstrauius: nam lumē quidem esse Christum, lucerna declarat; mensa vero, & quæ in ea continebantur, eundem esse vitam, ac panem viuum ostendunt. Illud tamen mysterium consideres atque contempleris velim, maxime ad Austrum esse Iudæorum regionem, vt contra Gentilium ad Aquilonem. Igitur ex vtriusque situ, candelabri inquam & mensæ, perfacile erit volentibus intelligere, Iudæis quidem vt lumen effuluisse Christū, & apud ipsos illa verba prædicasse, [Ego sum lux]: [missus est **Ioan. 8.** enim ad oues, quæ perierāt domus Israel:] &, [Eorū sunt promissiones,] vt Scripturæ dicunt. Sed quoniā illud veritatis lumen minime admiserunt, factus est **Matth. 15.** gentibus vita, & panis de cælo. Neque vero gentes lumine carent; idque ex eo intelliges; nam candelabri lumen etiam ad aquilonares tabernaculi partes penetrabat; & quia angustissimum erat sacrum illud tabernaculum, nihil absurdi est existimare, propemodum illi mensæ appositū fuisse candelabrū, licet australem locum teneret. Declarat etiam alia ratione nobis illud hæc figura, vbi diuinum lumen illuceat, tum iis, qui digni sunt, licere Christi tamquam panis viui ac veri participes fieri. scribit enim beatus Paulus, Gentes esse concorporales atque participes Christi; concorporales porro & participes factæ sunt Gentes, cum lumine spirituali nimirum repletæ sunt; vbi dies illuxit & Lucifer in animis nostris exortus est, ait quidam Saluatoris nostri discipulus. Iis igitur, quæ in Sanctis sanctorum erant, ad hunc modum collocatis, **2. Petr. 1.** atque compositis, adductorium seu velamen fieri iussit, ex hyacintho & purpura & cocco torto, & bysso neta; idque ad ipsum tabernaculi ostium extendi haud temere iussit, de quinque inauratis columnis, quarum bases essent æneæ **8. Job.** suspensum. Atque adductorium quidem appellat velum ostio obtentum, quod exiguis, vt opinor, annullis retraheretur, cum per ostium trāsiri necesse esset, ac rursus adduceretur explicareturq. per ostium, vt Sancta occultarentur. Quinque autem sunt columnæ aureæ atque æneæ, quæ illos, qui tamquam quinto tempore fuerunt, quo tempore Christi aduentus contigit, doctores atque Ecclesiarum duces præfigurarent: qui, cum recte sermonem veritatis tractent, pretiosi quidem sunt vt aurum, & velut æs resonant; nam [in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum:] qui solerti ac diuinitus inspirata doctrina volentibus in Sancta sanctorum introire, aditus quodammodo patefaciunt. Igitur Sancta sanctorum, idest, interius illud tabernaculum **Psal. 18.** velamine tegebatur: adhærebat vero proxime atque coniunctum erat illi secundo, primum quoque tabernaculum, quod altare sacrificiorum continebat, in quo omnis per sanguinem exhibebatur oblatio, laganaq. & tura & sacrificium omne atque libatio; & præter altare, labrum quoque æneum. Erat autem hoc altare situm propter tabernaculi ostium, exterioris nimirum, labrum vero in ipso medio tabernaculi loco. **PALLAD.** Quid autem latentis intelligentiæ continet hæc obseruatio? **CYRILL.** Accurate sunt omnia, Palladi, in facris litteris perscripta; nihilque profus in illis est temere positum: vide enim vt hoc ænigma nobis ostendat Legis institutionem ad Christū perducere: nam illud legalis religionis altare ad ipsos aditus, per quos ad Sancta sanctorū tendebatur, collocatū erat. Lex enim vix ad ipsa nos initia mysteriorum Dei, atque,

vt ita dicā, ad prima limina accuratæ Christi cognitionis perducit; sed nullo modo inducit in Sancta sanctorum, id est in interius tabernaculum, in quo multipliciter Christus continetur, vt Dei verbum, vt lumen, vt panis viuus, vt redolens odor Deo ac Patri oblati. Quid enim? nonne censes præludia illa legalis cultus, elementa esse & initia sermonum Dei? PALLAD. Ita est. CYRILL. Nihil autem ad perfectum adduxisse Legem, (impossibile siquidem est, sanguine taurorum & hircorum auferri peccata) continuo discas, & quidem sine vlllo negotio; si modo labri etiam illius vsus consideraueris: erat enim in medio primo tabernaculo situm splendidum atque conspicuum, cuius aqua ingrediētes in Sancta sanctorū abluebantur: id enim sacerdotibus Lege præceptū erat. Igitur illa etiam, quæ in Lege perfectio videtur, imperfecta est, ac sancti baptismatis purificationem insinuat, quo sacrū illud genus abluatur, eorum inquam, qui fide iustificati sunt, quos etiam beatus ille discipulus alloquebatur, [Vos autem, inquit, genus electum, regale sacerdotiū, gens sancta, populus in acquisitionem, vt virtutes annuncietis eius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum.] Illud etiā sciendum ostium quoque exterius tabernaculi velamine obtentum fuisse, ne ijs, qui extra essent, aperta atque perspicua fierent Sancta, id est, primū tabernaculum, in quo legale illud altare collocatum erat: qua rursus figura declaratur, ne ipsam quoque Legem esse cuius perspicuam, velamen enim habet littera, & quadam vmbrarum obscuritate contexta est, atque vestita quodammodo. PALLAD. Sic se res habet. CYRILL. Itaque in primo quidē tabernaculo labrum erat positum, & altare; in secundo atque intimo, arca & candelabrum, aureum quoque turibulū, in quo tenue illud thymiana adolebatur, mēsa denique ac panes: meminit quoq. beatus Paulus aureæ vrnæ, in qua erat manna; virgā quoque Aaron nobis commemorat, quam in Sanctis sanctorum repositam fuisse dicit; vt qui in sacris litteris versatus esset, & quæ olim sancita, quæue beato Moyfi diuinitus præcepta essēt, optime nosset: nouit etiam mensam atque candelabrum in primo tabernaculo fuisse. Scribit autē ad hunc modum de duobus testamentis, [In eo quod dicit, nouum, veterauit illud prius; quod autem veterascit & antiquatur, prope interitū est. Habuit quidem & prius illud iustificationes culturæ, & sanctum sæculare. Tabernaculum enim factum est primū, in quo candelabrum & mensa, & propositio panum, quæ dicitur, Sancta: post secundum autem velamentum, tabernaculum quod dicitur Sancta sanctorum, aureum habens turibulū & arcam testamēti, contextā ex omni parte auro, in qua vrna aurea habens manna, & virga Aaron quæ floruerat, & tabulæ testamenti: supra autem ipsam Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium: de quibus non est nunc dicendū de singulis.] PALLAD. Sed, si cui placuerit, diligentius quærere, dixeritque causas reddi oportere totius constructionis, quæ nam a nobis afferri poterit ratio? CYRILL. Quia, Palladi, alia quidem ante tabernaculi constructionem, alia post fieri præcepit; nam in Exodo, antequam vllum adhuc omnino futuri tabernaculi exemplar ostensum, aut aliquid de eo præceptum esset, responsum de aurea vrna dedit, cum sciret, quod fututum erat; postea vero quam totum tabernaculū fixum est, in Numeris virgam Aaron inuenimus fuisse in Sancta sanctorum illatam, sed in Leuitico in super sancitum est tum de candelabro tum etiam de mensa, quæ in primo tabernaculo posita erat. Paulus autē vir sapientissimus, cū Legis peritus esset, nihil prorsus ex ijs, quæ facta sunt, prætermisit: sed prima ac mediā & extrema cōmemorauit. PALLAD. Optime sane est a te dictū. Explica igitur singula dilucide ac breuiter: abditus enim est sermo, in quo de ijs rebus agitur. CYRILL. Recte dicis: sic .n. reuera se res habet. Itaq. ab ipsa primū vrna narrādi exordium

A exordium faciam. Imbris igitur instar demisit Deus filijs Israel manna per desertum; is enim cibus ac panis illis erat superne atque de cælo datus. Eam porro rem gestam non vsque ad sensibilia illa esse progressam, ibique constitisse; sed per illam figuram & vmbram eo perducere, vt intelligeretur fore, vt supernum illud, & ex Patre Verbum tamquam panis e cælo ad nos tandem adueniret; diuinus quoque vir Dauid nobis indicat dicens, [Panem cæli dedit eis: panem Angelorum manducauit homo:] neque vero censendum est, manna illud sensibile, panem illum de cælo, & Angelorum esse: nam spiritus quidem spiritualiter, corpus autem conuenienter suæ naturæ, id est, corporaliter pascitur: cibus autem angelorum & panis, qui cælis superisque spiritibus conueniat, illud Dei Patris est Verbum. Manna igitur Christum significabat. Sed figura nihil vtilitatis affert, nisi veritas demonstrata fuerit; res enim illa umbra huius est, neque propter se ipsam proprie gesta est; sed, vt in se aliquid præstantius exprimeret; ob eamque causam Christus Iudæorum populos sapienter increpauit, qui non se potius, vt qui veritas esset; sed Moysem, qui figurarum administrator fuisset, admirarentur: sic enim dixit, [Amen amen dico vobis, Non Moyse vobis dedit manna: nam panis Dei est ille, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo. Ego sum panis viuus.] Cum igitur in manna imaginem proposuisset Verbi, quod superne & de cælo descendit, tū denique de vrna præcepit Deus. Sic autem scriptum est, [Dixit autem Moyse, Hoc est verbum, quod constituit Dominus, Implete gomor ex manna ad reponendum in progenies vestras; vt videant panē, quem comederitis in deserto, posteaquam eduxit vos de Aegypto; & dixit Moyse ad Aaron, Accipe vas vnum aureum, & mitte in illud plenum gomor manna, & repones illud coram Domino, vt seruetur in progenies vestras, vt præcepit Dominus Moyfi: & reposuit Aaron ante testimoniū, vt seruaretur:] vt enim dicebamus, arcam, quod Dei sermonem contineret, significasse illum Emmanuel, nam Dei Verbum erat tamquam in sacro templo, in eo inquam, quod ex Virgine sumpserat; sic aurea vrna, quæ manna sensibile continebat, illud supernum ac viuificans Verbum indicat, nimirum illud ex Patre, tamquam in sacro & impolluto corpore. Plena est autem vrna manna; inhabitauit enim in illo omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, vt beatus Paulus ait; neque ad mensuram dat Spiritum; perfectissimus enim est Christus: Re-posita est etiam vrna, vt seruaretur in progenies filiorum Israel: incorruptus enim ac semper manens, & omni tempore notissimus est Christus, & est coram Domino, id est, in conspectu Patris: nam, quando ille Vnigenitus est factus nostri similis, tum etiam introiuit in Sancta sanctorum, per amplius ac perfectius tabernaculum, id est in cælum, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis, vt scriptum est; neque enim se ipsum sistit ad conspectum Patris, sed velut in se ipso nos, quamuis ex illius conspectu recessissemus, ac veluti ex oculis essemus auersi propter illam transgressionem, qua in Adam obstricti eramus; & propter imperium peccati, quod omnibus dominabatur. In Christo igitur habuimus accessum & fiduciam in introitum Sanctorum, vt nobis sapientissime Paulus dixit. Vt enim & resurreximus, & simul confedimus in cælestibus in Christo, sic itidem in ipso ad conspectum Patris venimus. Ac de vrna quidem sacra hæc dicta sufficiant. Ceterum ipsam quoque Aaron virgam, Christum significare, deinceps, si placet, dicamus. PALLAD. Sane quidem. CYRILL. Core igitur atque Abiron, & Dathan præterea, ex Leui tribu ac genere orti erant; cūque Dei voluntate certū atque constitutum in sacro tabernaculo ministrandi officium ipsis esset concreditum, Moyse tamen & Aaron gloriam auide nimis expetierunt, eumque honorem ipsi rapuerunt, cū ad id munus a Deo minime

vocati essent; quinetiã adeo insolenter audacia sunt elati, adeoq. crexerunt supercilium, vt nõ iam mediocres, sed minime ferendas aduersus vtrumq. calumnias iactarent; & velut aspernantes gregẽ tauri, secederent; excussa q. Dei seruitute, aliis quoq. sociis impietatis, vt vna secũ abscederent, suadebant: verum ipsarũ audaciã poenas luerunt; nã terra, cum os aperuisset, simul cum cognatis, tabernaculis atque supellectili ad Inferos audacẽ populum demersit. Cum igitur Legislator Deus declarare vellet cœlesti arbitrio ac iudicio, nõ Moyse voluntate Aaron præstantissimum sacerdotij gradũ esse sortitum, dixit ad beatum Mõysen, [Loquere filiis Israel, & accipe ab eis virgã per domos familiarum suarum, duodecim virgas, & inscribe vniuscuiusque nomen in virga eius, & nomen Aaron inscribe in virga Leui; est enim virga vna per tribum domus familiarum ipsorum dabunt, Et pones eas in tabernaculo testimonij corã testimonio, in quibus cognoscar a te ibi; & erit homo, quẽ ego elegero, virga eius germinabit, & auferã a te murmuratiõẽ filiorum Israel, qua ipsi murmurant aduersus vos. Et locutus est Moyses filiis Israel; & dederũt illis omnes principes ipsorũ, virgam, principi vni virgã per singulos principes, secundũ domos familiarum ipsorum, duodecim virgas, & virga Aaron in medio virgarum ipsorũ, & reposuit Moyses virgas ante Dominũ in tabernaculo testimonij. Et factũ est die postera, ingressus est Moyses & Aaron in tabernaculũ testimonij; & ecce germinauerat virga Aaron in domo Leui, & extulerat germẽ, & emiserat flores & germinauerat nuce: & eduxit Moyses omnes virgas a conspectu Domini ad omnes filios Israel: & viderunt & acceperunt vnusquisq. virgam suam; & locutus est Dominus ad Moysen, Repone virgã Aarõ, quã germinauit, ante testimonia, vt seruetur, in signũ filiis inobedientiũ, & cesset murmuratio eorũ a me, & nõ moriãtur.] Quod igitur virga germinauit, signũ id quidem non obscurũ fuit, quo declararetur ex tribu Leui admirandũ illum virum Aaron splendide atq. egregie esse ad sacerdotij munus electũ. Sed, si hæc rudior figura ad spiritualẽ contemplatiõẽ traducatur, Christi mysteriũ rursus elucebit. PALLAD. Quo tandem istud modo? CYRILL. Ille namq. Emmanuel a Deo & Patre Legislato simul & Pontifex noster electus est, qui se ipsum victimã pro nobis offerret: vt enim beatus Paulus ait, [Lex quidẽ per Moysen data homines constituit pontifices, habentes infirmitatem; sermo autem iurisiurandi, qui post Legẽ est, Filium in æternum perfectum.] Igitur Verbum illud descendit quidem e cœlis, & factũ est nostri simile, Sanctorum minister, & tabernaculi veri quod fixit Deus, & non homo. Sed ij, qui erant ex genere Israel, non recte senserunt: itaque cum illi suam ipsorum voluntatem opponerent, in illum inuidiã iacula multifarie coniecerunt, non linguã, non audaciã, non nefariis iã conatibus pepercerunt, sed in suam ipsi perniciem miseri postremo crucifixerunt. Sed refluuit virga de radice Iesse, resurrexit Christus, solutis doloribus Inferni, sicut scriptũ est: qui enim tamquã Deus ipsa vita secundum naturam erat, eum qua ratione æquum fuisset, morte detineri, ac non potius ab eo ipsum quoque interitum expugnari? sed vt aridum iam illud lignum cũ germinasset, atque derepẽte florisset, signum fuit efficax, quo veteribus illis declararetur superno suffragio Aaron summum sacerdotem esse creatum, sic dicimus præclarum & euidentem atque idoneum esse argumentũ, quo probetur Deum esse secundũ naturã ipsum Emmanuel, in eo quod mortẽ calcavit, & vt Deo dignum erat, reuixit. Itaque idem ipse Christus, quãuis nullo negotio ac facile posset, quicquid supra opinionẽ ac rationẽ esset, perficere, signum petẽtibus Iudæis dicebat, [Generatio hæc praua est, signum quærit, & signũ non dabitur ei, nisi signũ Ionæ prophetæ; sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, sic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus,

diebus, & tribus noctibus.] Igitur celebre sane & illustre signum est, & iis, qui reuera prudentes sunt, satis efficax ad fidem faciendam ipsum Filium secundum naturam esse Deum, & ex Deo Patre ortum, hoc ipsum, quod mortem destruxit, & refluuit ad vitam: factus enim est ipse primitiã dormientium, & primogenitus ex mortuis; idque signum filiis inobedientium est datum, quo intelligant Christum Dei ac Patris suffragio summum sacerdotem nostrum esse factum, sanctum, innocentem, impollutum, segregatum a peccatoribus & excellentiorem cœlis factum, sicut scriptum est. PALLAD. Sed non solum germinauit virga Aaron, (id enim sacræ litteræ modo nobis ostenderunt,) sed protulit nuce. Id vero ænigma quid significet, intelligere nequeo. CYRILL. Primum quidem, Palladi, nihil absurdi est, de nuce assumptam esse virgam suspicari; eratq. prisca illis in more positum talibus vti sceptris: deinde vero, si rationem accommodare oporteat his contemplationibus congruentem, illud prope peruulgatum dixerim, quod etiam apud quosdam fide dignum videtur, nucẽam virgam vires habere ad vigilantiam tribuendam, si illam ad caput quispian posuerit, quod fortasse naturali quadam facultate ex voluntate Dei efficit, eiusq. rei ipse quoque Deus, qui omnia & nouit & condidit, nobis quodãmodo fidem facit, cum Hieremiã dicit, [Quid tu vides, Hieremia?] cumq. is respondisset, [Virgam nucẽam; ad hæc Deus, Recte vidisti, inquit; vigilo enim ego super verbis meis, vt faciam illa.] Pro vigilantia igitur symbolo ac nota non immerito virga nucẽa poterit accipi. Atqui illa Christi e mortuis resurrectio, quasi quædam e somno euigilatio fuit. Itaque per lyram quoque Psallentis ait, [Ego dormiui, & somnum cepi, euigilaui; quia Dominus suscepit me.] PALLAD. Vera dicis. CYRILL. De lucerna quoque ac mensa, quæ in primo tabernaculo sita erant, sic præterea scriptum est, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Præcipe filiis Israel, & accipiant tibi oleum purum, con tusum ad lumen, vt ardeat lucerna perpetuo extra velamen in tabernaculo testimonij; & accedet illud Aaron & filij eius a vespera vsq. mane in cõspectu Domini iugiter, legitimũ sempiternum in progenies vestras: in cãdelabro puro accendetis lucernas corã Domino vsq. mane: & accipietis simlam, & facietis ex ea duodecim panes; ex duabus decimis erit panis vnus: & imponentis eos duas positiones; sex panes erunt vna positio super mēsam purã coram Domino: & imponentis super positionem tus purum & sal: & erunt panes in memoriã propositi Domino: die sabbati proponetis corã Domino in perpetuũ a filiis Israel, testamentum sempiternum; & erunt Aaron & filij eius, & comedent ea in loco sancto: sunt enim sancta sanctorum: hoc illi ab iis, quæ sanctificantur Domino, legitimum sempiternum.] Purum igitur quæritur oleum, atque oleaginum, id est, ex oleis, non ex alterius generis feminibus atque terrestribus, e quibus exprimebatur quidem oleum, sed nothum quodammodo, & quasi adulteratum; semper enim est in Ecclesiis purum ac sincerum vere lumen, illud nimirum, quod per Christum in Spiritu sancto accenditur, quamuis sanctorum virorum voce ministretur, quibus dixit Christus, [Vos estis lux mundi:] neq. id mirum, nam, quos fratres appellauit, & participes sui constituit, iis conuenienter suarũ proprietatum gloriã impartit. Ardet itaq. lucerna, & in primo tabernaculo ardet; eaq. res duplicem habere sensum potest; nam in interiori tabernaculo septem lucernæ lucent, quæ mane accenduntur, atque copiosum ingrediẽtibus lumen immittunt. Ac lucerna quidem, vt in figura, rursus Christus erat, qui multo copiosoque lumine in sancta sanctorum ingredi volentes illustrat; [Accedite enim, inquit, ad eum, & illuminamini.] Quinetiam quod mane accendebantur lucernæ, designare poterit ipsum incarnationis tempus; tum enim velut

velut dies quidam illuxit, & spirituale lumen effulfit, quod nostrae veteris ignorantiae tenebras dispulit, illamque caliginem, quae noctis instar vniuersorum cordibus erat offusa, dissipauit; sic enim tempus, quo Saluator aduenit, propheta quoque longe ante vocauit, dicens, [Mane exaudies vocem meam, mane astabo tibi, & videbo:] quando enim acceptae fuissent vniuersorum preces, & nos olim errantes per coniunctionem nimirum spiritualem & obedientiam ac fidem astaremus Deo nisi nobis illud e caelo lumen, idest, Christus, affulisset? Igitur in interiore quidem tabernaculo copiosum ac purum septem illarum lucernarum lumen erat; sed in primo tabernaculo lucerna erat lucens; quo declarabatur, vt opinor, ne ipsos quidem, qui in Lege instituebantur, esse diuini luminis expertes: nam lex quoque Moyse ex multorum deorum cultu vocabatur ad agnitionem eius, qui natura vereque Deus est, ac veteres illos homines abducebat a colenda creatura potiusquam creatore, suadebatque, vt rerum omnium conditori adhererent; id vero in eorum animis, qui illis imbuebantur institutis, non sine spirituali lumine perficiebatur. Igitur vt id repetam, quod paulo ante dixi, copiosa est ac plena illuminatio, quae in Sancta sanctorum ingredientibus a Christo tribuitur; minor autem eorum erat, qui in Lege vivebant: idque verissimum est; neque enim illa Legis umbra cum euangelicis institutionibus illuminatione spirituali aequari vilo modo potest: haec namque vniuersum orbem terrarum illustrant, illa autem soli Israelitarum generi nota erat. **PALLAD.** Recte dicis. **CYRILL.** Videtur autem, Palladi, aliud quiddam designare mensa atque lucerna in primo tabernaculo collocata. **PALLAD.** Quid istud est tandem? **CYRILL.** Lucerna quidem fortasse Ioannem Baptistam virum admirabilem: panes vero duodecim, Apostolorum nobis chorum praefigurant. **PALLAD.** Quonammodo? **CYRILL.** An ignoras iis, qui in Lege & per Iudaeam erant, instar lucernae praeeuntis fuisse beatum illum Baptistam? ac de illo a Deo & Patre praedictum esse, [Parauit lucernam Christo?] Quinetiam ipse Saluator hoc idem testatus est, cum Iudaeorum doctoribus de illo dixit, [Ille erat lucerna ardens, & lucens; vos autem voluistis exultare ad horam in lumine eius.] Vide enim quemadmodum is, qui in Lege peritus erat, propemodum ad memoriam reuocat lucernam illam, quae erat in primo tabernaculo. inextinctam enim seruari lucernam, Legislator praecipit his verbis, [Et accendent eam Aaron, & filij eius a vespera vsque mane iugiter in conspectu Domini.] Sed Iudaei, cum tempore admodum exiguo de illo gauisi fuissent, haecenus certe, dum ad baptismum illius accurrunt, & illum admiratione maxima prosequuntur; tandem mortis somno dederunt, ac propemodum iugiter lucentem illam lucernam extinxerunt: nam, licet Herodi illud facinus tribuatur, at is certe de Israel genus ducebat. Itaque Christus, cum Iudaeorum populos de audacia, qua in omnes sanctos vsi fuerant, accusaret, [Non fieri potest, inquit, prophetam perire extra Hierusalem.] **PALLAD.** Lux igitur ac lucerna per similitudinem, Christi que participationem beatus quoque Baptista fuit iis, qui in Lege ac per Iudaeam erant. **CYRILL.** Ita est. **AD** eundem quoque modum panes, sanctos Apostolos accipi putamus; vnus enim cum sit ille per naturam & vere panis, qui de caelo descendit, ac vitam praestat, ex eius tamen imitatione participationeque, qui per naturam talis est, diuini illi mysteriorum doctores ac magistri panes sunt ad pietatem nutrientes, cum verba vitae nobis praebent, & famem ex ignorantia proficiscentem de credentium animis depellant. Eodem porro sunt panes numero, quo discipuli, nempe duodecim, iique in duas positiones collocati; Sex hinc, inquit, & sex inde, propemodum in orbem circumstantes, & in medio loco positum habentes vnum illum.

*Psal. 5.**Psal. 131.
Ioan. 5.**Luc. 13.*

- A** illum & de caelo panem, idest, Christum. Singuli etiam ex duabus decimis, id est, ex duabus perfectis mensuris; nam ex vtraque parte perfecti illi beati discipuli fuerunt, ad omne opus bonum omnibus suis partibus absoluti, & opere insignes & verbo. Tus praeterea & sal illis aspergitur; ac tus quidem illam sanctitatis fragrantiam, & Christi bonum odorem; sal vero prudentiam indicat; neque enim sanctorum virorum sermo insipiens aut stultus est, sed gratia & sale conditus, vt scriptum est, & gratiam dat audientibus: dictum est etiam illis a Christo, [Vos estis sal terrae.] Proponuntur etiam die Sabbati; dies enim, quo sunt sancti Apostoli declarati, Sabbati spiritualis tempus est, nempe Christi aduentus, quem quia non agnouerunt qui ex Israel genus ducebant, Paulus de illis dicit, [Igitur relinquitur sabbatismus populo Dei:] non enim ingressi sunt in requiem eius, quia fidem non receperunt; sabbatismus igitur verus ac spiritualis tempus illud est, quo Saluator noster aduenit. In oculis etiam
- B** Dei est panum propositio, atque etiam in oculis Israel, [Proponetis enim, inquit, die Sabatorum in conspectu Domini in perpetuum, in conspectu filiorum Israel;] cum ille contempletur, ac perpetuo sanctos viros sua inspectione dignetur; [Oculi enim, inquit, Domini super iustos.] In oculis etiam Israel, quod eos attendere debeat, atque in illis animi oculos quodammodo figat, quorum figuram corporis oculi referunt. [Sed erunt, inquit, Aaron & filij eius, & comedent ea:] apposita sunt quippe nobis in cibum sanctorum Apostolorum scripta, qui fide iustificati sumus; & sancto illi ac sacro generi, populis inquam illis in acquisitione, & electis, & sancti Spiritus gratia perunctis. **PALLAD.** Recte ais; tibi enim assentior. Sed cuius rei gratia non in Sanctis sanctorum, sed in primo tabernaculo sancti illius Baptistae, ac sanctorum Apostolorum sitae erant figurae? **CYRILL.** Primum quidem, quia plurimum inter eos interest; neque eodem quo Christus, loco viri sancti esse possunt, sed extrinsecus quodammodo & submissiore gradu: seiuncta namque sunt diuina, ac separatim posita, & longe diuersa ratio a diuinis rebus humana distinguit, quae naturarum proprietatem differentiamque gloriae tantam esse demonstrat, vt conferri inter se nullo modo queant; Deinde, quia ex Iudaeis orti, & ex illa legali obseruatione fuerunt; ob eam causam locus illis quodammodo decens tributus est, nempe primum tabernaculum, in quo figuratiuum illud sacrificiorum altare situm erat. An non ex genere Israel, & quasi e primo tabernaculo sanctos illos discipulos esse vocatos putas? **PALLAD.** Ego vero maxime. **CYRILL.** Cum igitur his de rebus dictum sit a nobis satis, proferenda sunt, si placet, beati Pauli verba, quae de primo ac secundo tabernaculo testimonium eleganter explicant: scribit enim is ad hunc modum. [His ita dispositis, in primum quidem tabernaculum semper ingrediuntur sacerdotes, sacrificiorum officia consummantes; in secundum autem semel in anno solus Pontifex, non sine sanguine, quem propalatam esse Sanctorum viam, adhuc primo tabernaculo habente statum: quae parabola est temporis instantis, quo dona & sacrificia offeruntur, quae non possunt iuxta conscientiam perfectum facere seruientem, solummodo in cibus & potibus, & variis baptismatibus, iustificationes carnis vsque ad tempus correctionis impositae: Christus autem assistens Pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum, non manufactum, idest, non huius creationis, neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introiit semel in Sancta, aeterna redemptione inuenta.] Intelligis igitur illum cultum, qui in primo tabernaculo deferebatur, exhibuisse sacerdotes, quibus non erat in Sancta sanctorum ingrediendi potestas; talis est enim propemo-

*Colos. 4.
Ephes. 4.
Matth. 5.**Hebr. 4.**Leuit. 24.**Psal. 33.**1. Tim. 3.**Hebr. 9.*

propemodum cultus legalis, statum illum in vmbri habens: hæc porro inertia sunt ad expiandum eluendumque peccatum: audisti namque paulo ante clamantem Paulum, ea infirma esse ad perficiendum iuxta conscientiam feruentem; sed seruabantur vsque ad tempus correctionis, incarnationis nimirum illius Vnigeniti; quo tempore informes illæ figuræ ad veritatem transierunt. [Semel autem in anno, & solus Pontifex in Sancta sanctorum intrabat, non sine sanguine, quem offerret pro sua & pro populi ignorantia;] planum id quoque nobis faciet sapientissimus idem vir Paulus, cum ad hunc modum de Christo dicit, [Superius cū dixisset, Hostias & oblationes & holocaustomata & pro peccato noluit, neque tibi placuerunt, quæ ex Lege offeruntur, tunc dixi, Ecce venio, vt faciam voluntatem tuam; auferit primum vt sequens statuatur: in qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi. Et omnis quidem sacerdos præsto est quotidie ministrans, & easdem sæpe offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata: hic autem, cum vnā pro peccatis hostiam obtulisset, in sempiternum sedit in dextera Dei, de cetero expectās, donec ponantur inimici eius, scabellum pedum eius; vna enim oblatione perfecit in sempiternum sanctificatos:] nam, cum sit semel mortuus, non amplius moritur, vt scriptum est, & peccatis multorum oblatis, ingressus est in Sancta sanctorum, id est, in cælum, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis. PALLAD. Perspicua est oratio. Itaque mitte in hac re laborem suscipere; illud potius mihi explices velim, quis ille sit sanguis, quem offerre consueuerit ille sacerdotū princeps tum pro sua tum pro populi ignorantia. CYRILL. Paulus, cum in Lege peritus esset, ac Moyse mandatum in primis calleret, Hebræorum populis tamquam huiusmodi rerum non ignaris, & qui Legem peruolutassent, non longa narratione, sed potius rerum illis notarum commemoratione obiter de tam venerandis arcanisque rebus hæc dicit. Afferam igitur, si videtur, legem hæc de re constitutam, ei qui Christi mysterium perdiscere velit, & locorum ad cōtemplandum propositorum accuratam & expolitam explicationem audire cupiat. Est igitur in Leuitico scriptum, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Loquere ad filios Israel, Anima, si peccauerit coram Domino non voluntarie, in omnibus præceptis Domini, quæ non oportet facere, & fecerit vnum de ipsis; si quidem summus sacerdos qui vnctus est peccauerit; ita vt populus peccet, afferet pro peccato suo, quod peccauit; vitulum ex bobus immaculatum Domino pro peccato suo, & adducet vitulum ad ostium tabernaculi testimonij coram Domino, & macetabit vitulum coram Domino, & accipiens sacerdos vnctus, cuius consecratæ sunt manus, de sanguine vituli, inferet illum in tabernaculum testimonij, & intinget sacerdos digitum in sanguinem, & asperget de sanguine septies digito coram Domino ad velum sanctum; & ponet sacerdos de sanguine vituli super cornua altaris thymiamatis cōpositionis, quod est ante Dominum, quod est in tabernaculo testimonij, & omnem sanguinem vituli effundet ad basim altaris holocausti, quod est ad ostium tabernaculi testimonij, & omnem adipem vituli pro peccato auferet ab illo, adipem, qui operit intestina, & omnem adipem, qui est super intestina, & duos renunculos & adipem, qui super eos est, qui est super lumbos, & pinnam, quæ est super iecur, cū renunculis auferet illud, quemadmodum auferitur a vitulo hostiæ salutaris, & offeret sacerdos super altare sacrificij, & pellem vituli, & omnem illius carnem cum capite & extremitatibus, & ventre & fimo, & efferent totum vitulum extra castra, in locum mundum, vbi effundunt cinerem, & comburent illum super lignis igni; in effusione cineris comburentur.] Atque hæc quidem Lex fieri iussit, si qua ignorantia culpa in summo sacerdote resederit: quinetiam inquit oportere,

A oportere, vt pro populi quoque ignorantia sacrificium fiat, allato vitulo, cæsoque ad ostium tabernaculi testimonij coram Domino, imponentibus illi manus Synagogæ senioribus, & in Sancta sanctorum illato sanguine, & vt vno verbo dicam, omnibus similiter factis, ac de hostia pro Aaron dictum est. Esse autem Christum & sacerdotem, & populi expiationem, (in ipso namque iustificati sumus, peccati maculis ablutis) per hæc quoque cuius perspicuum fieri potest. Dicamus autem singillatim, quæ ad singulas huius Scripturæ partes explicandas faciunt; nam hoc modo distincte progredietur oratio, & ea, quæ latent, quoad fieri poterit, aperiet. PALLAD. Optime. CYRILL. Sumitur itaque vitulus immaculatus, & in quo nulla sit plaga, in Christi figuram, illius vere immaculati, & qui peccati vulnus suscipere non sustinuit; [Venit, enim, inquit, Princeps mundi huius, & in me nihil inueniet:] neque enim fecit peccatum, vt Scripturæ tradunt. Afferitur autem ad ipsas tabernaculi fores coram Domino: quod pati pro ipso sancto tabernaculo, id est, pro Ecclesia non recusarit, sed pro illa Deo ac Patri in odorem suauitatis oblatus sit; ideoque dicebat, [Pro ipsis ego sanctifico me ipsum:] nam, cum dicit, Sanctifico, hoc significat, Offero ac deuoueo me ipsum oblationem immaculatam Deo & Patri: sanctificari enim dicitur, quod Deo dicatur, iuxta id, quod scriptum est, [Laqueus est homini, cito aliquid e suis rebus sanctificare; nam, postquam deuouerit, fit vt pæniteat.] Fuisse autem huiusmodi oblationem acceptam, ac Deo placitam, declarant illa verba, [Coram Domino]: intelligimus enim id, quod de illo fratrum germanorum pari scriptum est, de Cain inquam & Abel, [Respexit enim, inquit, Deus ad Abel, & ad munera eius: ad Cain autem, & ad sacrificia eius non attendit:] nam respicere illum id quod sibi placeat; & vicissim auersari quod secus habeat, non est obscurum. Imponente autem manus in vitulum eo, qui peccauit, cæditur hostia, & in conspectu Dei cæditur; [ipse enim portat iniquitates nostras, & pro nobis dolet,] dum cæditur; operis enim & actionum figuram præferunt manus. Ceterum in conspectu Dei cæditur, quod Pater propemodum consentiret, vt pro nobis Filius moreretur; neque enim auersatur, cum immolari Filium aspicit non quod eius passionem prorsus approbet; sed quod illum Emmanuel pro nobis pati rem esse mundo salutarem, non ignoret. Ipse igitur nostra peccata portat, ac pro nobis dolet, dum in illa pretiosa cruce pro nobis occidi sustinet. Tum sacerdos digito sumens de sanguine, asperget septies ad velamen sanctum, quod est super arcam, cui nomen est Propitiatorium; vngit etiam cornua altaris incensi: Christus enim propitiatio atque propitiatorium factus est nobis: ceterum in sanguine testamenti æterni perfectissimam nobis purgationem largitur; hoc enim est, nisi fallor, septies aspergi sanguine propitiatorium; est enim septenarius numerus perfectionis signum. Porro eius ipsa quoque mors mundi salutem ac vitam & accessum per fidem velut odorem spirat; [vnus quippe pro omnibus mortuus est, vt qui viuunt, non iam sibi uiuant; sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit,] vt scriptum est. Quod itaque altare incensi aureum sanguine perungitur, id eius mortis fragrantiam significat. Effunditur vero etiam reliquus sanguis ad basim altaris sacrificiorum in primo tabernaculo; ac sanguis quidem animæ figura est: ille porro Emmanuel non pro sola ex Gentibus Ecclesia animam posuit, sed pro iis etiam, qui sub Lege erant, id est, pro Israel; redempti enim sumus Christi sanguine simul omnes, Gentiles atque Iudæi, eiusque rei testis est Paulus dicens, [An Iudæorum Deus est tantum? non ne & Gentium? immo & Gentium; siquidem vnus est Deus, qui iustificabit circumcisionem ex fide, & præputium per fidem.] Detractis autem inter-

interaneis vituli, & oblati ad altare, reliquum corpus extra castra crematur; ipse enim hostia sacra est virtutibus fragrans, quarum figuræ sunt interiores illæ corporis partes; sunt enim in nobis quodammodo abditæ virtutes, & in animo penitus reconditæ; ipse idem, qui extra portam patitur, & carnis suæ morte purgat inquinatos: [Vitulæ enim cinis aspersus, ait, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis.] Vnus igitur idemq. cum sit Emmanuel, & in sacris tabernaculis, in Ecclesijs inquam, suauitatis odorem dum incenditur spirat, & extra portam passus est, quo nobis quoque exeundum esse, improprium eius portantibus, beatus Paulus ait. Offertur etiam similiter eodemq. modo vitulus pro populi ignorantis, eadem per omnia ratione sacrificij seruata, nam se ipsum ille Emmanuel pro tenuibus æque ac pro magnis; pro populo æque ac pro sacerdotibus obtulit. An vero non verum est quod dixi? PALLAD. Verum sane. CYRILL. Visne igitur, vt quasi retorqueamus orationem, & ad ea, quæ ad tabernaculum pertinent, narranda deslectamus? PALLAD. Maxime vero. CYRILL. Omnibus operibus expletis, vasisq. sacris suo cuiusq. loco dispositis, præcepit Deus, vt & illa & tabernaculum sanctificaretur: itaq. beato Moyse dixit, [Et accipies oleum vnctionis, & vnges tabernaculum & omnia, quæ in eo sunt, & sanctificabis illud, & omnia vasa eius, & erunt sancta, & vnges altare sacrificiorum, & omnia vasa, & sanctificabis altare, & erit altare sanctum sanctorum.] Vides igitur oleo sancto arcæ perungi ac mensam, candelabrum præterea & altare quoque incensi aureum; atqui his omnibus illum Emmanuel figurari, multis iam verbis declaratum est. PALLAD. Verum est. CYRILL. Intellige igitur illud, quod Dauid, tamquam ad illum voce conuersa, decantauit, [Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem; propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ confortibus tuis:] scribit etiam Paulus, [Qui enim sanctificat, & sanctificantur, ex vno omnes.] Non est autem ignorandum, quod sana veraq. doctrina suadet, ipsum etiã, qui tamquam Deus omnibus aliis sanctificationem tribuit, & vna cum Patre ac Deo largitur, nobiscum tamen ex natura humana sanctificari, hæcque est illa, quæ dicitur exinanitio; nam qui secundum naturam sanctus est, vt pote qui sit Deus, indigere Deo sanctificante dicitur; idque ait beatus Petrus, [Iesum a Nazaret vt vnxit eum Deus Spiritu sancto.] Cadit igitur in humanam eius naturam vnctio, & in eius carnem sanctificatio, quæ non suapte natura sancta est, sed tamquam ex participatione diuina; nam extrinsecus in creaturas aduenit sanctificatio, & aduentitiam a Deo gratiam consequuntur. Vngitur etiam vna cum ceteris illius legalis cultus altare; sancta est enim Lex, cum ad agnitionem eius, qui secundum naturam Deus est, vocet, & in audientium animis iustitiæ cognitionem inferat, & eos, quos instituit, ad probitatis initia perducatur; [Initium enim, inquit, viæ bonæ, est facere iusta.] Scribit etiam profecto Paulus, [Itaque Lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & iustum & bonum.] Porro sancta sanctorum est Lex, non ex eo quod umbra est, sed quod, si ad spiritualem contemplationem transferatur, illæ eius figuræ nobis Christum clamare videantur, qui vere sanctus sanctorum est, cum sanctificet tamquam Deus, & eos, qui per fidem facti sunt eius participes, suo spiritu inungat. Iam vero sacro tabernaculo erecto, atque etiam sancto oleo peruncto, dicamus quod sequitur, si placet. PALLAD. Sane vero. CYRILL. Sic itaque scriptum est, [Et perfecit Moyses omnia opera, & operuit nubes tabernaculum testimonij, & gloria Domini impletum est tabernaculum; & non potuit Moyses ingredi in tabernaculum testimonij, quia obumbrauerat illud nubes, & gloria Domini impletum erat tabernaculum: quotiescunque autem eleuabatur

A uabatur a tabernaculo, castra mouebant filij Israel cum sarcina sua; quod si non fuisset eleuata nubes, non mouebant castra vsque in diem, quo eleuaretur nubes; nubes enim erat super tabernaculo per diem, & ignis erat super illo per noctem in conspectu totius Israel in omnibus profectioibus eorum.] Manifestato namque in orbe terrarum sancto illo ac veriore tabernaculo, id est, illa ex gentibus Ecclesia, Christi lumen circumfulsit, & quasi nubes quædam spiritualis superno rore nos abunde lætificans, Dei templum complet. Non tamen potuit, inquit, ingredi Moyses; neque enim ingressus est Israel, quia diuini luminis radios ferre non potuit, neque intellexit Christi mysterium; iam vero ne spiritualem quidem illuminationem admisit, neque mentis oculis Domini gloriam aspexit; cum quo dum in figura nubis ex hoc mundo proficiscitur, & ad supera tendit, simul proficiscimur Dominica vestigia persequentes; inuita enim nobis viam nouam & viuentem, illam, quæ sursum ducit in cælum: dumque conuiescit atque confidet, simul conuiescemus atque confidebimus: nube enim proficiscente, simul proficiscebatur populus; & confidente, simul confidebat: Nubes enim erat, inquit, super tabernaculum per diem, & ignis per noctem: spiritualibus namque charismatis eos Christus irrorat, qui propterea tamquam in die sunt ac luce, quod subtiliorem ipsius atque accuratiorem cognitionem perceperunt, & mentem illustratam habent; eos enim, qui sunt adhuc rudiores, illuminat. Omnino autem mundani erroris tenebræ in Ecclesijs nullæ sunt, cum circum eas Christus fulgeat, & spirituali lumine vniuersa simul illustret: non enim fumus noctis neque tenebrarum, sed filij lucis & diei, vt scriptum est. PALLAD. Recte ais. CYRILL. His adiciemus breuiter leges, quæ ad tabernaculum pertinent, & oblationes populi, profectioes etiam ac stationes exponemus; sic enim recto itinere progredietur oratio. PALLAD. Assentior. CYRILL. Constituit enim ille Legislatores ac Iudex, vt in sancto illo tabernaculo duntaxat sacrificia consummarent, quicumque id facere vellent: vt eos, opinor, ab illo veteri cultu falsæ religionis auerteret, quem in Aegypto nimirum exhibuerant, vbi multa vigeabant idolorum ludibria, falsorumque Deorum turpissima turba, quæ ne ab ipsis quidem, qui adorare vellent, cognosci posset; vbi etiam liberum erat cuique, eo modo sacrificare, quo voluisset, vt est a sapiente quodam gentili temere dictum, Alius vero alij Deo sacrificabat. Ab hoc igitur adeo stulto atque impio vsu & absurda consuetudine cum eos abducere vellet, dixit rursus in Leuitico, [Loquere ad Aaron, & ad filios eius, & ad omnes filios Israel, & dices ad eos; Hoc est verbum, quod præcepit Dominus dicens, Homo ex filiis Israel, vel ex iis, qui appositi sunt vobis, qui occiderit vitulum aut ouem aut capram in castris, & qui occiderit extra castra, & ad ostium tabernaculi testimonij non attulerit, vt faciat illud holocaustum vel sacrificium salutare, Domino acceptum in odore suauitatis; & qui occiderit extra, & ad ostium tabernaculi testimonij non attulerit illud, vt offerat donum Domino coram tabernaculo Domini; sanguis imputabitur homini illi; sanguinem effudit; exterminabitur anima illa de populo suo.] Sanguinem igitur fundere, & homicidij reum fore inquit eum, qui extra tabernaculum sacrificauerit; seipsum enim interfecit, ac suam animam perdidit, quisquis illam ab eo, qui secundum naturam Deus est, auertit, eamque lapidibus ac lignis & demoniorum erroribus dicauit. Ceterum non omnem prorsus victimam ad ostium tabernaculi afferri præcepisse, sed eam duntaxat, quam in sacrificium offerre Deo quisque voluisset, perspicue ostendit, cum illico subiunxit, [Et non sacrificabunt sacrificia sua vanitatibus, cum quibus ipsi fornicantur post eas.] Igitur interdicit prorsus, ne quis nullo discrimine, cuiuscumque velit, sacrificet;

foli autem ei, qui secundum naturam Deus est, cultum exhibendum esse, **A** apertissime dicit. **PALLAD.** Præclare sane dictum est. **CYRILL.** Nec vero mediocriter iuuat, si alio quoque modo intelligamus expedire, atque etiam prope necessarium esse, in sancto duntaxat tabernaculo sacrificia fieri, ac sacras victimas offerri. **PALLAD.** Quo tandem modo? **CYRILL.** An non imaginem ac figuram ipsius Emmanuel esse dicebamus illum vitulum, qui pro sacerdote, & populi ignorantia ad tabernaculum mactabatur? **PALLAD.** Dicebamus. **CYRILL.** Ob eam igitur causam dicimus in Ecclesiis, tamquam in sanctis tabernaculis, Christi mysterium perfici oportere; quod ipsum alibi quoque præcepit: cum enim ab initio sanxisset, qua ratione a filiis Israel ex Aegyptiorum terra proficiscentibus agnus in Christi figuram esset immolandus; [In vna domo comederetur, inquit, neque efferetur de carnibus eius foras.] Violant igitur, diuersa sentientes hæretici, Dei decretum, qui præter illud, quod est reuera sanctum tabernaculum, alterum sibi figunt, & foris agnum immolant, & longissime ab illa vna domo efferunt, & illum, qui est indiuiduus, diuidunt: vnus est enim ac perfectus in omnibus Christus. At vero sapiens ille, ac sacrorum interpres Moyses nobis præcipit dicens in Deuteronomio, [Caue tibi ipsi, ne offeras holocaustum tuum in omni loco, quem videris, præterquam in loco, quem elegerit dominus Deus tuus in vna ciuitatum tuarum; ibi offeres holocausta tua, & ibi facies omnia, quaecumque ego præcipio tibi hodie; sed in omni desiderio tuo sacrificabis, & comedes carnes secundum desiderium animæ tuæ, secundum benedictionem domini Dei tui, quam dederit tibi in omni ciuitate: immundus, qui in te est, & mundus simul comedent ipsum, vt capream vel certum, præterquam quod sanguinem non comedetis; in terram effundetis ipsum vt aquam.] Animi igitur est in primis impij culpa & crimen, audere in omni loco sacrificare, non in domo Dei explere Christi mysterium. **PALLAD.** Recte sane dicis; illud tamen explices velim: cum sanguine vesci **C** Lex improbauerit, & id iure fecerit, quinam in hac littera sensus insit. **CYRILL.** Si ita videtur, ea, quæ sunt hac de re in Leuitico quoque sancita dicemus; quæ sic habent, [Et homo de filiis Israel, aut de profelytis, qui appositi sunt vobis, quicumque comederit omnem sanguinem, statuat faciem meam in animam, quæ vescitur sanguine, & perdam eam de populo suo; nam anima omnis carnis, sanguis eius: & ego dedi vobis in altari, vt propitiatur pro animabus vestris; sanguis enim eius pro anima propitiabitur. Ideo dixi filiis Israel, Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem; & homo de filiis Israel aut de profelytis, qui appositi sunt vobis, qui venando ceperit feram, aut auem, qua vesci licet, effundet sanguinem eius, & operiet illum terra; anima enim omnis carnis, sanguis eius; qui ederit eum, exterminabitur.] Vide igitur aperte ac manifeste pro animæ figura sanguinem accipi. **PALLAD.** Intellego. **CYRILL.** Lex igitur sanguinem a corporibus occisis seiungit ac subtrahit; **D** quæ in re dogma verum docet, & a nobis ipsis fide receptum, & in Ecclesiis in præcipuis habitum, nempe sic habendum esse, vt animam hominis rationis competentem, immortalem putemus; neque enim mors eam vna cum terrenis corporibus interimit; sed potius ille conditor, qui illi vitam impertiuit, absoluit & relaxat ac subducit, quominus eam perpetiatur; factus est enim homo ab ipso initio in animam viuentem, cum in ipsum Deus immisisset spiritum vitæ; sic enim scriptum est: impingemus enim, vt opinor, infirmitatis vitium vitæ illi, omnia viuificant, si, quod ab ea productum est vt viuat, vna cum caducis corporibus dixerimus interire; ac vicissim ornabimus præclara sapietiae laude, si illam immortalem esse crediderimus, eaque condicione vt esset, illi omnium re-

ruin

A rû artifici placuisse, in quo viuimus, mouemur & sumus. Atque hoc sibi voluit legis hac de re constitutæ verba. Sed pergamus ad alias tabernaculi leges. Ait igitur Dominus in Exodo, [Nō sanctificabis super fermento sanguinè hostiæ meæ:] Sine fermento sit, inquit, sanguis, qui funditur, neque super id, quod Deo in sacrificiū offertur, fermentū aut similia fermentata adiiciatur: oportet enim vt expurgati & azymi quodammodo, id est, nullā vitij atque improbitatis admisionē in animo habentes, animas nostras, quarū sanguis figurā gerit, Deo consecremus, non uā etiā conspersionē & azymos appellauit beatus Paulus, qui per fidē in Christū, integramque dilectionem sinceram ac puram, & ab omni improbitatis admisionē seiunctam animam conseruarent. Quinetiam, [Non pernoctabit, inquit, adeps festiuitatis meæ vsque mane:] id est, hesternum adipem non offeres in odorem suauitatis. In Leuitico autem apertius hanc legem explicat, eamque rem perspicuam facit dicens de eo, qui offert victimam, [Siue voto **B** debitum, siue voluntarium sacrificauerit munus suum, quo die obtulerit sacrificium, comederetur, & postridie; quod autem reliquum fuerit de carnibus sacrificij vsque in diem tertium, igni comburetur; quod si comedendo comederit de carnibus die tertio, non erit acceptum offerenti illud. non imputabitur ipsi; inquinatio est.] Tertio igitur ante die immolatum sacrificium reiicit; sed etiam hesternum se auersari declarauit, dicens, [Quod si sacrificaueris sacrificiū votū pro gratis agendis Domino, vt acceptabile sit vobis, sacrificabitur illud, eodem ipso die comederetur: non relinquetur de carnibus in mane: ego sum Dominus; peccatum accipiet.] **PALLAD.** Sed quis nam horum verborū sensus est? **CYRILL.** In superioribus Lex nobis sæpenumero demonstrauit hūc morem esse diuinæ scripturæ, vt vniuersum tempus interdum duas in partes diuidat; in illud, quo Lex fuit; & illud, quo Christus illuxit: nonnunquam in tres, eo tempore etiam interiecto, atque in medio collocato, quo sanctorum prophetarum chorus effulsit; sed tamen tam eo tempore, quo Moyses, quam eo quo prophetæ fuerunt, eadem ratio cultus exhibendi fuit, nimirū in vmbriis adhuc Legis; sed, cum iam diluxisset, ac tertium illud tempus apparuisset, atque orbis, qui sub sole est, vniuersus intelligibili lumine, id est, Christi splendore circumfusus esset, iam veteri caligine discussa, illa cultus ratio, quæ eo tempore viguerat, non adhuc grata & accepta est, sed adeps aut sacrificium siue hesternum sit, siue tertianum, apud Deum execrabile est, & auersatur ac respuit, & alieno tempore offerre volentibus pro inquinamento deputatur. An, cum Christus euangelicis disciplinis illustret sanctorum animos, eosque spiritualis cultus rationem optime perdoceat, minime putas superuacuas esse iam quodammodo, atque inutiles Legis obseruationes? **PALLAD.** Ego vero fateor, neque **C** enim ignoro stercora ac detrimēta beatum Paulum appellasse Legis ornamenta, propter eminentem scientiam Christi; video enim illum ad quosdam scripsisse, [Dico autem vobis, quoniam si circuncidamini, Christus vobis nihil proderit.] **CYRILL.** Recte ais. Igitur peccatum est, & inquinamenti plenum, manifestato iam Christo, cum tempus illud præterierit, quo Lex & prophetæ viguerunt, velle vmbrailem illum cultum retinere, audereque Deo ouem aut adipem aut tus offerre; cum perspicue dicat Filius Patri ac Deo, [Sacrificium & oblationem noluisti, corpus autē aptasti mihi: holocausta & pro peccato non placuerunt tibi; tunc dixi, Ecce venio: in capite libri scriptum est de me, vt facerem, Deus, voluntatem tuam:] nam, posteaquam Filius immaculatam victimam pro nobis obtulit, legalibus cæremoniis finem imposuit, cum ea auferre peccata non possent; finis enim Legis ac prophetarum, Christus. **PALLAD.** Recte ais. **CYRILL.** Post illam igitur in Christo consummationem accedi ad

S 2 Patrem

Patrem adhuc legali cultu non potest, sed per Filium duntaxat ad eum accedi- **A**
 mus, ideoq. dicebat, [Nemo venit ad Patrem, nisi per me.] Esse autem ad fa-
 crificandum ineptum atque imperfectum, quicquid in Christo non fuerit; & vi-
 cissim acceptum & consecrationi aptissimū, quicquid per ipsum & in ipso offer-
 tur, perspicuum fiet per ea, quæ Lex partim in Exodo edicit his verbis, [Non
 coques agnum in lacte matris suæ:] partim in Leuitico, [Et locutus est Domi-
 nus ad Moysen dicens, Si vitulus aut ovis aut capra cuiquam nata fuerit, erit
 septem dies sub matre eius; die autem octauo & deinceps acceptabilis erit in
 oblationes, sacrificium Domino; & bouem & ouem ipsam & filiū eius non oc-
 cidetis in vno die.] Agnum igitur recens genitum ac lactentem adhuc, ma-
 ctare non permittit; qua in re illud ostendit, quod imperfectum sit adhuc, & exigua
 infirmaq. prudentia, id nondum esse sacrum, ob eamque causam ne acceptum
 quidem & gratum Deo, cuiusmodi illi erant insipientes ac rudes, ad quos bea-
 tus Paulus scribit, [Etenim, cum deberetis esse magistri propter tempus, rur-
 sus indigetis eo, qui vos doceat, quæ sint elementa initij sermonum Dei; & fa-
 cti estis, quibus lacte opus sit, non solido cibo; perfectorum est autem solidus
 'cibus.] Igitur imperfectum est, quicquid lacte adhuc nutritur, & sub vbere est,
 quod ad prudentiam spiritualemq. firmitatem attinet. Iam igitur ex iis, quæ
 sensui sunt exposita & conspicua, tāquam ex figura, ad ea quæ sensum fugiunt,
 & intellectu capiuntur, perget oratio. Illud certe optime intelliges, omnia in
 Christo perfecta & accepta fieri; nam ea animantia, quæ offerrentur atque con-
 secrarentur Deo, septem dies sub matre esse iubet, septimo demum die ac deinceps
 ex eis dona & sacrificia Deo offerri licere. **PALLAD.** Non satis per-
 spicua sunt hæc verba. **CYRILL.** An tu diem octauum resurrectionis no-
 stri Saluatoris diem esse minime fateris, & initium quodammodo noui sæculi,
 quo iam illud Legis sæculum tāquam in diebus septem prioribus pertransiuit?
PALLAD. Ego vero fateor. **CYRILL.** Igitur profanus est iam, & ad **C**
 oblationem ineptus, quisquis est tamquam in Legis tempore, nimirū quisquis
 in cultu carnali versatur; & apta vicissim oblatio, eaq. Deo acceptabilis, quis-
 quis ex octauo iam die ac deinceps in Christo est; nam illa in Christo vocatio,
 cum ex eius resurrectione initium sumpserit, nunquā desinet; idq. sciens Filius
 dicebat interdum quidem, [Cum exaltatus fuero a terra, omnes traham ad me
 ipsum:] interdum vero, [Amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in ter-
 ram, mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum
 fructum affert.] **PALLAD.** Recte ais: illud vero non occidendam esse ma-
 trem cum filiis eodem die, quidnam significat? **CYRILLVS.** Cum ea,
 quæ ad Christum pertinebant, optime constituisset, ac perfectionem, quæ per il-
 lum tribuitur, elegantissime prædixisset, non ignorauit, utpote cum Deus esset,
 Judæorum contumaciam & effrenatam audaciam, ob eamque causam perden-
 dos esse Israelitas, ut qui Dominicidæ, & in Dei filium immaniter contumelio- **D**
 si fuissent, non tamen Hierusalem funditus perituram, sed filiis orbam fore, vl-
 timum extremumq. tempus expectantem, quo etiā ipsa salua fiet, ac post gen-
 tes accurret; posita est enim in dorsum, idest, retro, iuxta Psallentis vocē, [Quo-
 niam pones eos dorsum:] omnis quippe Israel saluus fiet, posteaquā grex Gen-
 tium in ouilia se diuina receperit. Non igitur extremo excidio deleri Lex per-
 mittit, prædicitq. supplicium de contumacibus sumendum esse, clementia tem-
 peratum. Simul etiam, ut opinor, in ea re tamquam exemplum quoddam cog-
 nitionis necessariæ describit; neque enim res omnes intereunt in nihilum, me-
 ro exitio tamquam sæuo domino subiectæ, sed permanent veluti successioni-
 bus quibusdam, & hoc in illo, illud rursus in hoc seruatur, propterea quod
 suas

Ioan. 14.

Exod. 23.

Leuit. 22.

Heb. 5.

Ioan. 12.

Ioan. 12.

Psal. 20.

Rom. 11.

Rom. 11.

A suas creaturas per genera ac species funditus interire non patitur Deus; [crea- **Sapient. 1.**
 uit enim, ut essent omnia, & salutares generationes mundi,] sicut scriptum est.
 Conuenientissimum porro erat, ut iidem sermones, eiusmodi quoque res præ-
 nunciarent atq. declararent, qui Christū prædicabāt, per quem & in quo, quæ
 interiire, seruantur; & quæ mortis dominatu sunt oppressa, reflorescunt ad vi-
 tam: nam stirps humani generis ut in Adam, veluti mater quædam, extincta
 est; qui tamen ex illa orti sunt, idest, nos refloremus in Christo, in eoque su-
 mus, & saluamur, ipsumque vitam & alteram quodammodo stirpem nostri ge-
 neris habemus. **PALLAD.** Præclara sane & expolita admodum oratio.
CYRILL. Operæpretium vero, Palladi, est iis, quæ dicta sunt, etiam illud
 adiungere, [Non plantabis tibi ipsi nemus, omne lignum prope altare domi- **Deut. 16.**
 ni Dei tui, non facies tibi.] Vide enim ut veritatis adoratorem ab omni erro-
 re idolorum profus abducat, cum Gentilium legibus vti minime permittat, &
B illorum mores abiicere præcipiat, etiamsi nihil offensionis fortasse habeant,
 si seruentur. **PALLAD.** Quale tandem istud est, quod dicis? **CYRILL.**
 Gentiles, sicubi densas arbores, lucumque totum abunde opacum deprehende-
 rant, ibi aras ad Dæmonum sacrificia extruebant: scilicet opus erat Dæmonio-
 rum aris tamquam aberrationem quandam animi, ac sæculares oblectationes
 adiunctas esse; nam falsitas ipsa per se infirma est; adhibitis autem extrinsecus
 persæpe fucis, ornatur, ut turpes mulierculæ solent. Illud porro diuinum alta-
 re cum pulcherrima veritatis specie fulgeret, quænam extrinseca adiumenta,
 aut vana ornamenta requireret? neque enim per sæcularia oblectamenta adi-
 tur ad Deum, neque soluto remissoq. animo, & ad carnales voluptates proie-
 cto atque resupino, sed vigilantia ac sursum intentissime respicienti, & in cælis
 fixo. Ac, si fortuito ex illo diuino altari stirpes extitissent, ea res firmo ac fide-
 li nostri Saluatoris adoratori nihil obfuisse: sed, quia Gentilium est profus
C id institutum, refugienda est imitatio, atque consuetudinis similitudo, quem-
 admodum proculdubio fideli homini, & in vera cognitione atque scientia con-
 firmato, nihil est idolum in mundo, neque aliquid est idolothytum, tamen ut **1. Cor. 8.**
 alius quidam præcipit, eo vesci non licet propter infirmorum conscientiam;
 [ut quid enim ego iudicor ab alia conscientia? Si ego cum gratia participo, cur **1. Cor. 10.**
 blasphemor, pro quo ego gratias ago?] Laudabile igitur est apud Deum caue-
 re, ne in altariū situ, neve in religionis moribus atque ritu Gentiles imitemur.
PALLAD. Assentior. **CYRILL.** AEquum esse autem, ut oblationes
 ad Dei gloriam offeramus, nec vacuis manibus ad sacrū tabernaculum adea-
 mus, eadem sacræ litteræ declarant, quæ sic habent in Numeris, [Et factum **Num. 7.**
 est, quo die consummauit Moyses erigere tabernaculum, vnxit illud ac san-
 ctificauit, & omnia vasa eius, & vnxit ea, & sanctificauit ea, & altare, & om-
 nia eius vasa, & vnxit ac sanctificauit ea; & obtulerunt principes Israel, duo-
D decim principes domorum familiarum suarum: hi principes tribuum, hi sunt,
 qui adfuerunt recensionem, & attulerunt dona sua ante Dominum; sex vehicu-
 la tecta, & duodecim boues; vehiculum a duobus principibus, & bouem a sin-
 gulis, & adduxerunt ea ante tabernaculum. Et locutus est Dominus ad Moy-
 sen dicens, Accipe ab ipsis, & erunt ad opera ministerij tabernaculi testimo-
 nij, & dabis ea Leuitis, singulis pro suo ministerio. Et accipiens Moyses ve-
 hicula, & boues dedit ea Leuitis.] Neque vero hucusque duntaxat principum
 tribuum dona progressa sunt, sed his etiam alia adiuncta: scriptum est enim,
 [Et obtulerunt principes ad dedicationem altaris die, quo vnxit illud, & attu- **Num. 7.**
 lerunt principes dona sua ante altare, & dixit Dominus ad Moysen, Princeps
 vnus per singulos dies offeret dona sua ad dedicationem altaris; & fuit qui ob-
 tulit

tulit primo die donum suum. Naasson filius Aminadab princeps tribus Iudæ: **A** & obtulit donum suum catinum argenteum vnum, centum & triginta pondus eius; phialam vnā argenteam septuaginta siclorū iuxta siclum sanctum, vtrumque plenum simila conspersa oleo ad sacrificium; mortariolum vnum decem aureorum plenum incenso; vitulum vnum de bobus, arietem vnum, agnum vnum anniculum in holocaustum; & hœdum de capris vnum pro peccato, & ad hostiam salutaris vitulas duas, & arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque; hoc fuit donum Naasson filij Aminadab.] Obtulerunt præterea ceteri deinceps vsque ad duodecesimum eodem modo similiq. magnificentia, cum suis cuique certus dies attributus esset: sic enim præceperat Deus. **PALLAD.** Sed quæ tandem est huius adeo multiplicis oblationis ratio? **CYRILL.** Equidem, Palladi, si rem gestam spectes, oblatio est, sed illi coniuncta est, mystica, mea quidē sententia, ratio, per quam ad Emmanuel, & ad nos ipsos hoc ænigma refertur; id autem explicabo, vt potero. Namque manifestato iam **B** in orbe terrarum sancto illo veroque tabernaculo, idest, Ecclesia, Christus in ea multis variisque modis excellens Deo ac Patri a nobis propemodum ac pro nobis vt sacra victima offertur, quæ pretium sit ac pro vniuersorum vita permutatio, quippe cum ille vnus sit pro vniuersis æqua æstimatio; nam, postquam ille Vnigenitus factus est vt vnus e nobis homo, se ipsum obtulit Deo & Patri quasi præcipuum quiddam ac primitias humanæ naturæ, sanctitatem redolentis, quæ illi sanctitas, qua parte intelligitur, atque adeo est Deus, secundum naturam & essentiam inerat, sed eandem aduentitiam habebat, qua parte humana in eo natura spectatur: cumque vnus idemq. sit, multis tamē modis in illa principum oblatione figurabatur: vt vero tunc, sic hoc quoque tempore sacrificatur Christus per eos principes, qui pro temporum serie succedūt, multiplici notione perceptus, variisq. nominibus ornatus: fiebat enim oblatio per singulos dies; quo facto significabatur illa per singulos dies Christi hostiæ **C** perennitas ac perpetuitas, atque etiam eorum, qui fide iustificati sunt, in offerendo largitas; neque enim vnquam deerunt adoratores, neque erit oblationis inopia, sed Christus in sanctis tabernaculis mystice sacrificatus a nobis offertur. Ipse est autem oblatio nostra prima atque præcipua; seipsum enim obtulit hostiam Patri non pro se ipso, vt vera fides docet, sed pro nobis, qui sub peccati iugo ac reatu tenebamur. Sumus deinde ad illius similitudinem nos ipsi quoque sacræ victimæ, cum mundo morimur, quatenus peccatum in nobis mortuum est, Deo autem viuimus, illam in sanctitate ac pietate vitam; hæc enim nobis præferre videtur illa principum oblatio; quam placetne per partes, vt nobis optime habere videbitur, congruentibus rationibus examinemus, atque, quoad fieri poterit, explicemus? **PALLAD.** Mihi sane placet. **CYRILL.** Allatus igitur est a singulis vitulus, vehiculaque sex numero, sacris operibus tabernaculi attributa sunt; deinde a singulis catinus vnus argenteus, **D** & phiala vna, & vtraque, inquit, plena simila conspersa oleo; mortariolū vnum incensi plenum, aries vnus, agnus vnus anniculum in holocaustum, hœdus e capris vnus pro peccato; atque hæc quidem holocausta fuere. Obtulerunt præterea in sacrificium vitulas duas, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. **PALLAD.** Expone igitur illud in primis, quid intersit quidve differre dicendum sit inter hostiam salutaris & holocaustum. **CYRILL.** Accipe igitur. Nam illa ex animantibus holocausta tota ex omni parte igni sacro atque perpetuo cremabantur, nulla parte omnino excepta, sed particulis fere omnibus ac membris omnibus in odorem suauitatis ad Deū ascendētib; quæ vero pro hostia salutari cædebantur, ea consecrabantur ex parte, vt dexter

humerus,

A humerus, caput etiam ac pedes, renes ac iecur, nonnullæ præterea reconditæ partes & intestinæ. Christo igitur conuenit in holocaustum offerri: est enim reuera totus sanctus, totus odore suauitatis plenus ac facer: nobis autem illa victima proprie conuenit, quæ non est ex omni parte sancta, neque omnino sacra, quibus non nihil maculæ inest propter peccatum, quod est in nobis; [nemo enim mundus a sordibus;] & [delicta quis intelliget?] vt scriptum est. **Iob. 14.** eam itaque caussam, hostiam, quæ pro salute offerebatur, non vniuersam incendi, sed potius ex parte consecrari debere, Lex rectissime iussit. Num igitur, Palladi, perspicua tibi est mea oratio, & ad intelligendum satis apta? **PALLAD.** Sane vero. **CYRILL.** Age igitur pergamus de iis, quæ a singulis oblata sunt, aliquid dicere atque intelligere, quod fructuosum sit futurum.

PALLAD. Perge igitur. **CYRILL.** Hæc sunt ergo a singulis tribuum principibus oblata, Catinus argenteus vnus, phiala vna, & vtraque plena simila conspersa oleo: catinus itaque ad esculentia continenda est aptus, & ad pulmenta vsum habet, quod etiam ipse Saluator docuit, qui Ioanni illi fideli discipulo roganti, quisnam ipsum traditurus esset, [Qui intingit, inquit, mecū manum in catino:] de phialæ autem vsu quid attinet dicere, quæ ipsa res voce pæne testari videtur? simila porro panis est signum; ex illa namque fit panis: est autem panis vitæ Christus. Igitur tamquam in catino, & in phiala, & tamquam in pane, qui in vtroque vase erat, cum vtrumque plenum esset simila, nimirū tamquam in cibo ac potu Christus, qui vita est, atque viuificator, significatur: inquit enim, [Amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.] Oleo autem simila fuisse madefactā inquit: in quo typus ipse pæne illud e Psalms concinere videtur, [Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ confortibus tuis.] Mortariolū vero figura est ac species turibuli ad mortarij similitudinem facti, ipsum quoque ture plenum: bonus enim odor ac turibulum est Christus, non extrinsecus odorem habens, vt nobis certe contingit, qui participatione virtutis atque sanctificationis eius, quæ ex pietate est, hæc ipsa consequimur; sed ex se tamquā Deus, in suaque natura iis rebus præditum, per quæ illū admiramur, & odore, qui supra mundum est, & supra creaturam omnem, totum replens orbē terrarum: nam illū secundum naturam ac reuera Deum esse, & in sua ipsius natura paternæ cognitionis odorem accepisse, optime dignoscitur: plenum igitur est incenso mortariolum. Deinde adducitur bos, aries præterea & hœdus e capris afferuntur; ac per hæc omnia animantia ipse figuratur, in vitulo quidem propter summam firmitatē, & quod mansuetorum mundorumque animantium bos est præstantissimus, ac magnitudine corporis excellit: omnia autem, quæ ad Christū pertinent, spirituali excellentia prædita sunt, & ipse præstantia per omnia minime comparanda eminet, atque superior est; in ariete vero propter perfectionem, atque etiam propter innocentiam in agno. [Ego enim, inquit, tamquam agnus innocens, qui ducitur, vt immoletur, nesciebam:] in hœdo rursus, propterea quod pro peccatoribus occisus est; hœdus enim ex Legis præscripto sacrificium est pro peccato: ille autem Emmanuel mortem pro nobis subiit, & ea nece, quam pro nobis pertulit, a veteribus delictis liberati sumus. An vero non id esse verum putas? **PALLAD.** quidni putem? **CYRILL.** Illud autem obserues velim, oblatos quidem esse boues; ceterum ad opera tabernaculi destinatos, vt, cum castra moueri opus esset, ipsi onera vehiculis ferendo, sacrorum ministros labore ac molestia leuarent: in Christo enim conquiescit Ecclesia, & nos ipse fert, & laboribus, qui supra vires sunt, sacrum illud honoratūque genus, ac populum sacrorum operum peritū succumbere

bere

bere non permittit. Sic igitur supradicta ad Christum referenda sunt. Quæ autem pertinebant ad hostiam salutaris, ea pro seipsis quodammodo principes afferebant, ac tamquam tabernaculo consecrabant, offerebantq. Deo in odorem suauitatis; vitulæ autem erant duæ, arietes quinque, hirci quinque, agni quinque. Ac vitulus quidem Christus est, nos vicissim vitulæ: ratio etiam vtriusque non est aliena, sed vera potius atque perspicua; semper enim fere mas principem locum tenet, & apud Deum honore ac gloria præstat, eamq. rem suo testimonio natura comprobatur; inferior est autem femina, illiq. subiecta, & viribus, & honore posterior, & a tergo quodammodo marem sequens. Est itaque vt in mare vitulo dux noster Christus, nos vero quodammodo subiecti, & multo quam ille tum robore tum gloria inferiores, longissimoq. interuallo disiuncti: nam etsi nostri similis factus est; (eadem quippe specie sunt vitulus ac vitula) sed tamen, quæ ad eum pertinent, longe sunt excellentiora, [quis enim æquabitur Deo in filiis Dei?] simul enim & secundum nos, & supra nos Christus est; ac præstantiam diuinitatis retinet, licet sit caro factus. Ceterum duæ sunt vitulæ in figuram, vt opinor, duorum populorum, qui suo concursu vnum efficiunt populum ex vtroque conflatum, cum eos in vnitatem spiritus per fidem, ille conferat, atque connectat qui propter nos, atque inter nos est factus. Arietes præterea & agni totidem, hirci quoque haud pauciores, multitudinem credentium indicant, quæ quinto quasi tempore contigit, quo tempore ille aduenit, qui dixit, [Cum exaltatus fuero a terra, omnes traham ad me ipsum.] Per arietes autem significatur credentium prudentiæ perfectio, & spiritualis ætatis, illius nimirum, qua in Christo crescimus, absolutio; per agnos vero simplicitas & innocentia; [Nolite enim, inquit, fratres, pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote, sensibus autem perfecti estote.] Per hircos denique pro peccato, semper nos expiatione ac remissione peccatorum opus habere: itaque edocti sumus in orationibus dicere, [Dimitte nobis debita;] nullum enim tempus est, quo non iis certe, qui perfecta sunt prudentia, humanæq. imbecillitatis haud ignari, clamare necesse sit, [Delicta quis intelligit? & ab occultis meis munda me.] Hæc est spiritualis hostia, & quæ pro salute nostrarum animarum Deo in odorem suauitatis offertur. PALLAD. Ita est. CYRILL. Christum igitur dixi in vitulo & arietibus, agnis quoque & hircis ceterisq. animantibus significari: neque vero meam hac de re expositionem arbitror ab eo quod rectum sit, abhorrire. Sed, si quis velit ad nos ipsos quoque sententiarum vim transferre, nihil prohibet eiusmodi quampiam reconditam intelligentiam propositis rebus adiungere. PALLAD. Cuiusmodi tandem? CYRILL. Offerebantur, vt Lex constituerat, sacræ victimæ ab vniuerso Israelis populo; sed ad altare fundebatur cæcorum animantium sanguis: in quo res ipsa gesta nobis tamquam in vmbra prope descripsit & oblique significauit, Deo, qui sanctus est, nostras animas nos consecrare debere. PALLAD. Recte ais. CYRILL. Nostro igitur loco ac pro nobis victimæ offeruntur, nosque in illis typice sacrificamur. PALLAD. Ita est. CYRILL. Age ergo diligenter examinemus, quæ tamquam ab omni multitudine per manus principum oblata sunt, ac spiritualis contemplationis pulchritudinem circumspectamus. Argenteis igitur vasis, catino inquam ac phiala, similia oblata est oleo madefacta: est autem argentum splendoris nota, vt similia vitæ; quippe cum ex illa panis existat, qui vitam conseruat; oleum denique signum est hilaritatis. Offeratur itaque a nobis ipsis quoque Deo, qui est super omnia, in splendore vitæ hilaritas per spem, quæ in Christo est; [Spe enim gaudentes,] inquit: qui enim fieri potest, vt non summa lætitia pleni sint, qui genus vitæ atq.

Psal. 88.

Ioan. 12.

1. Cor. 14.

Matth. 6.

Psal. 18.

Rom. 12.

A

B

C

D

A conuersationis splendidum diligenter excoluerint? & Saluatoris nostri mandata custodierint? quibus omnino apud Deū reposita est eius ipsius gloriæ participatio? [Mortui enim estis, inquit, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo; cum Christus apparuerit, vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria.] Igitur similia oleo conspersa est; inest enim in sanctorum virorum vita illa vt in spe gloriæ hilaritas cum splendore nimirum sanctitatis & iustitiæ. Aureum porro mortariolum incensi plenum sanctorum pulchritudinem significat, & illam tamquam in sacris vasis suauolentiam sanctitatis, quæ deinde offertur Deo velut donum quoddam sane fragrantissimum. An vero, Palladi, sanctos viros vasa esse splendida & electa non putabimus? PALLAD. Ego vero maxime puto. CYRILL. Vitulus igitur a singulis vnus offertur: suntq. simul vniuersi duodecim, sed tabernaculum tamen vehunt bini, ad vehiculum ac iugum vnum iuncti, Leuitarumque sunt ministeriis attributi; quæ res figura est duorum populorum, qui non adhuc dogmatum & vitæ diffimilitudine disiuncti, sed sub vnum Saluatoris nostri iugum toleranter ac fortiter coniuncti sunt atque conuenerunt, [Viriliter enim age, inquit, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum.] Est autem bos laboris tolerantissimum animal atque robustissimum, quales omnino sunt, qui pietatem in Deum amplectuntur, qui Christum quasi iugum sibi impositum sustinent, in illo sacro tabernaculo figuratum; corpus porro illius Ecclesiam esse, ipse quoque Paulus diuinus vir appellat: dictum est etiam ad Ananiam de eodem Paulo, [Vade, inquit, quia vas electionis est hic mihi, vt portet nomen meum coram Gentibus.] Arius præterea & agnus afferuntur, qui tum antiquioris tum recentioris populi ad Deum accessum ac veluti dedicationem spiritualem præferunt: vt enim in bobus tolerantia & fortitudo designabatur, sic, vt opinor, in ouibus quoque illa cum mansuetudine vbertas eorum qui per fidem in Christum iustificati sunt, plane indicatur; est namque id animal mansuetum atque fructuosum; quales sunt omnes, qui euangelicam viuendi rationem diligenter colunt, quos ipse Christus alloquebatur, [Omni petente tribue; & ab eo, qui tollit res tuas, ne repetas, & percutienti te in dextra maxilla, verte illi & alteram.] Scribit etiam Paulus, [Seruum autem Domini non oportet pugnare, sed mansuetum esse ad omnes, in mansuetudine docentem diuersa sentientes.] Prædictis autem hœdi etiam oblationem adiungi oportere, id nihil aliud, vt opinor, ostendit nisi quod paulo ante dixi, omnes, etiam si probis moribus fuerint, purgatione pænitiæ & offensarum obliuione indigere, idque sciens beatus Dauid aiebat, [Si iniquitates obseruaueris, Domine Domine, quis sustinebit?] Hœdus igitur pro remissione peccatorum offertur iuxta veterem legem, & nunc pænitiæ & obliuionis petitio nostrum est sacrificium in spiritu & veritate ad Deum accedentium; [Dic enim, inquit, tu prior iniquitates tuas, vt iustificeris:] psallit etiam profecto Dauid. [Dixi, Confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem cordis mei.] Estne iam tibi tandem illius oblationis principum ratio perspicua? PALLAD. Maxime vero. CYRILL. Illud etiam dicendum esse arbitror, allato iam a singulis sacrificio, quod tamquã pro omnibus offerebatur, Deum initium fecisse in tabernaculo cum Moyse illo sacrorum interprete colloquendi: scriptum est autem rursus ad huc modum in Numeris, [Hæc est dedicatio altaris, postquã impleuit manus eius, & postquam vnxit illum, cum ingrederetur Moyses in tabernaculum testimonij, vt loqueretur cum ipso, & audiuit vocem domini Dei loquentis cum ipso supra propitiatorium, quod est supra arcam testimonij inter duos Cherubim, & loquebatur cum ipso.] Nam, consum-

Coloss. 3.

1. Cor. 12.

1. Cor. 12.

Psal. 26.

1. Cor. 9.

Lucæ. 6.

2. Timot. 2.

Psal. 129.

Esa. 43.

Psal. 31.

Num. 7.

consummato iam quodammodo tabernaculo, & vera illa sanctificatione, id est, **A** Ecclesia mūdo manifestata, tū denique vox Dei ac Patris nobis insonuit: locutus est enim nobis in Filio, quem propitiationem esse dicimus pro peccatis nostris secundum Scripturas. Desuper autem Cherubim vox audiebatur; nam superior creatura omni atque vltior est Deus, & essentiali atque insita excellentia omnibus rebus conditis præstat. Cum itaque verum propitiatorium, Filius nempe ad nos transmitteret superas illas & editas a Patre voces, dicebat, [Verba, quæ ego loquor, non sunt mea, sed eius, qui misit me.] Igitur de propitiatorio vox extitit. Nec mediocriter admiraberis, si principes tribuum, quò ordine accesserint, inspexeris, cum enim suus cuique dies proprie attributus esset, quo die iussa perficeret, ac donum afferret, ordinate illi quidem accesserunt, vt legislatori visum est, non tamen eo ordine, quo quisque natus erat, id est, ætatis ratione minime habita, neque rursus omnino confuse atque permiste, sed potius veluti mystica moderatione dispositi. **PALLAD.** Equidem, quod a te dictum est, quale sit, non possum intelligere; quam obrem expone illud apertius. **CYRILL.** Visne vt ordine & cōsequenter eos, qui ex Iacob nati sunt, recenseamus? sic enim facillime perspicuum fiet, quomodo sit accessionis ordo immutatus. **PALLAD.** Velim equidem. **CYRILL.** Est igitur primogenitus Ruben; post hunc Simeon, Leui, & Iudas ex matre Lia: Bala deinde ancilla, Dan & Nephthalim parit: Zelpha item ancilla Lia, Gad & Aser: Lia rursus post alios quatuor, Issachar & Zabulon: de Rachel autem Ioseph & Benjamin nati sunt. Igitur primi ex Lia libera quatuor sunt, Ruben & Simeon, Leui & Iudas: ex duabus porro ancillis Bala & Zelpha quatuor, Dan & Nephthalim, Gad & Aser: his alij quatuor additi, duo ex Lia, Issachar & Zabulon; duo item ex Rachel, Ioseph & Benjamin: meminisse autem necesse est, Ioseph sortem in duas diuisam esse tribus in Ephraim & Manasse, ambos ex illo genitos. **PALLAD.** Equidem ordinem nominum optime teneo: sed tui iam officij est, declarare quod in iis quæritur. **CYRILL.** Qui cum donis accedebant, Palladi, id faciebant, non ætatis habita ratione, sed primus quidem Iudas, etiam si temporis ordine quartus erat, nonus etiam post eum Issachar & vna decimus Zabulon: post hos secunda veluti classis consequitur, primogenitus Ruben, & qui deinceps ordine secundus est Simeon, hisq. cōiunctus Dan ex ancilla natus: tertius his accedit ordo ex tribus liberis, Ephraim, Manasse & Benjamin: quarta classis in extremis collocata est eorum, qui ex ancillis editi sunt, tresque itidem sunt, Dan, Aser, Nephthalim, quamuis tempore natiuitatis anteirent eos, qui priore loco collocati sunt, Ephraim inquam, & Manasse & Benjamin. Num igitur parum necessariam esse censes harum rerum inquisitionem? **PALLAD.** Ego vero maxime necessariam puto; sed quænam sit eius rei ratio, enitere vt mihi explices. **CYRILL.** Videtur ea res, vt ego arbitror, per ænigma insinuare, quæ per Christum instituta sunt, ea **D** apud Deum priorem locum tenere, quam ea, quæ sunt Lege sancita; & qui erant primi, eos esse vltimos factos; ac vicissim vltimos, primos; nam, qui tempore antiquiores erant, & ob eam causam primogeniti, id est, Israel, Gentes a tergo sequitur; quippe spiritum seruilem habent, & seruentis Hierusalem filij, de præstantiore gloria concedunt filiis liberæ, quæ est mater nostra omnium, qui in Christo iustificati sumus, & per spiritus libertatem ad liberam conditionem vocati. Vide enim, si placet, diligentem huius contemplationis rationem: prima enim inter ceteras, donum affert tribus Iuda; ex qua ortus est secundum carnem Christus: & post eam continuo tribus Issachar & Zabulon, qui ambo liberi erant & ex liberis; deinde Ruben primogenitus, Simeon, & Gad, qui

A qui est ex ancilla natus; per hos autem Israel significatur. Age ergo de vnoquoque dicamus, atque ex iis, quæ a Iacob de illis prædicta sunt, non nihil sumamus. Dixit igitur beatus Iacob, [Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium filiorum meorum, durus ad ferendum, durus, & procax.] Et iterum, [Simeon & Leui fratres perfecerunt iniquitatem ex instituto suo; in consilium eorum non intret anima mea, & in conspiratione eorum non innitatur iecur meum; quia in furore suo occiderunt viros, & in cupiditate sua subneruauerunt taurum: maledictus furor eorum, quia pertinax; & ira eorum, quia obdurata est.] De Gad vero hæc rursus dixit, [Tentatio tentabit eum, & ipse tentabit eum secus pedes.] Igitur per Ruben non absurde Israel accipitur; primogenitus ille quidem temporis ordine, sed durus & procax & contumeliosus: per Simeon autem, cui coniunctus est Leui, idem populus vt ad cædem promptus, & sanctorum occisor significatur: [Quem enim prophetarum, inquit, non occiderunt patres vestri?] & taurum præterea, qui Christus est, subneruauit: neque enim Iudæorum populus duntaxat moliri ausus est. illa aduersus sanctos viros atque ipsum Christum facinora; sed Leui quoque se iis socium adiunxit, sacra nimirum tribus, qui altari iugiter præsto erant; scribæ quoque ac pharisæi. Iccirco in prædictionibus Iacob primi parentis cum Simeon coniungitur Leui. Per Gad autem, qui est e serua, & tentamentum, idem intelligitur, vt qui sensu & animo sit ignobili, & Iesum tentet, atque malitiæ suæ laqueos tendat: accesserunt enim dicentes, [Licet censum dare Cæsari, an non?] Igitur, vt ad id, quod initio dicebam, reuocem orationem meam, ille Israel, qui temporis ordine primogenitus erat, ille durus & procax & contumeliosus, ille promptus ad cædem, & qui maledictam iram retinet, & homines occidit, & subneruauit taurum, ille ignobilis & acerbus ad struendos dolos, & qui laqueos tendit, & tentator, denique post eos, qui in Christo & liberi sunt, collocatus est, etsi liber post nos erit, vt vix tandem ad Dei conspectum veniat. **PALLAD.** Rectissime dicis. **CYRILL.** Quod autem dixi, plane intelliges, si ad ea, quæ deinceps sequuntur, animum intenderis: tres enim inter se coniuncti deinceps obtulerunt ex Rachele libera, Ephraim, & Manasses, & Benjamin, quorum priores ex Ioseph parente nati sunt, Ephraim & Manasses, deinde post illos alij tres inuicem iuncti, ancillarumq. filij, Dan inquam, Aser, & Nephthalim. Animaduertis igitur e liberis quidē natos antecedere, & in magno honore haberi, sequi autem filios ancillarum: an non hoc illud est, quod ipse nobis beatus Paulus scribit, [Cum enim, inquit, plenitudo Gentium intrauerit, tunc omnis Israel saluus erit?] **PALLAD.** Recte ais: est enim subtilis admodum obseruatio. **CYRILL.** Atqui id non esse falso dictum, scies, & quidem facillime: iam enim Scriptura nos ex alijs sententijs confirmat; ordine enim congruenti iussit Deus, vt castra mouerent atque locarent, ac sisterent filij Israel, & vt tabernaculum circumirent constituit, iuxta illud, opinor, quod est a beato Dauid eleganter decantatum, [Et circundabo altare tuum, Domine, vt audiam vocem laudis tuæ,] vel illud, [Circuiui & immolauit in tabernaculo ipsius hostiam vociferationis.] Insinuat etiam aliud quidpiam esse tamquam in figura fieri iussum. Oportet enim, vt nos a Deo minime disiungamur, sed proxime quodammodo, & circa illum stare videamur, ne peccatum interpositum sit, neve vlla sæcularis voluptas nos diuidat, sed rectæ mentis præsentia & ad omnes laudandas actiones suscipiendas alacritas ad spiritualem vnitatem colligat; nam qui sic laudabiliter se gerere curauerint, eos certe in primis dona offerre decet: scriptum est enim, [Omnes in circuitu eius afferent munera.] Itaque simul cum tabernaculo eos proficisci, & illi circum-

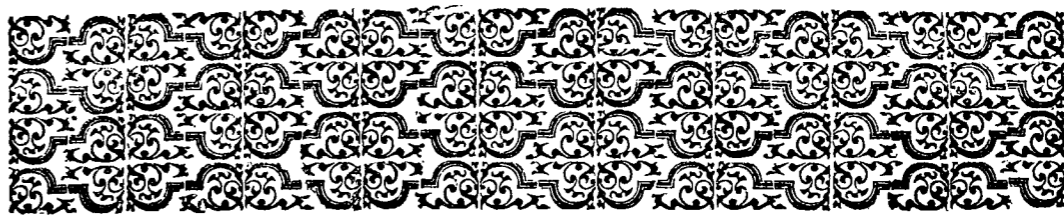
N^{um.} 2.

fufos promouere iuffit, ordine quoque non qui ætati conueniret, neque qui a primis ad extremos confufe perueniret, fed eadem ratione coniunctos atque discretos, qua in donorum oblatione difpofiti fuerant: fcriptum eft enim in Numeris ad hunc modum, [Et locutus eft Dominus ad Moyfen & Aaron, Homo iunctus fecundum agmen fuum, & fecundum figna, fecundum domos familiarum fuarum castrametentur filij Ifrael coram Domino, circum tabernaculum testimonij castrametabuntur filij Ifrael.] Deinde attributum cuique locum oftendit vbinam, & quomodo, quive castrametari debeant; subiungit enim ad hunc modum, [Et qui castrametantur primi ad Orientem, agmen castrorum Iuda cum exercitu fuo, & castrametantes iuxta eos ex tribu Ifachar, & castrametantes iuxta eos ex tribu Zabulon.] Deinde fecundã classem recenset, & ait, [Agmen castrorum Ruben ad Auftrum cum exercitu eorum, & princeps filiorũ Ruben Elifur filius Sediur, exercitus eius recensiti fex & quadraginta millia & quingētis; & castrametantes iuxta eũ ex tribu Simeon; & castrametates iuxta eũ ex tribu Gad.] Tertiam his illico classem adiungit dicens, [Agmen castrorum Ephraim prope mare cũ exercitu eorum, & castrametates iuxta eũ qui ex tribu Benjamin.] Quartæ quoq. classis cõtinuo meminit, dicēs, [Agmen castrorũ Dan ad Aquilonẽ cum exercitu fuo; & castrametantes prope eũ ex tribu Afer, & castrametates prope eũ ex tribu Nephtholim, omnes recensiti, inquit, e castris Dã centum quinquaginta & feptem millia & fexcenti: extremi mouebunt agmina fua.] Vides primo loco pofitum effe Iudam, & eius focios, & præcipuũ habitare locum ad Orientem & Auftrum; nã qui in Christo funt, in lumine verfantur, & fpiritu feruent: fecundo loco Ruben, & eius cõmites: tertio rurfus, qui e libera funt, post hos ceteri tres ex ancillis, de quibus dictum eft, [Extremi proficiſcentur.] An non perſpicuum eft, ac minime dubium, antelatuẽ effe eum primogenito, ac prius vocatum, qui fecundus eft, populus nimirum, qui eft in Christo? & liberum per fidem præpofitum iis, qui e ferua funt nati? illi enim præcedunt propter Christum, qui ex genere Iuda natus eft; hi vero vix a tergo fequuntur, & fecundo loco pofiti funt. PALLAD. Rectiffime fane dictum eft, ac tuam adeo fubtilem prudentiam admiror.

FINIS LIBRI DECIMI.

SANCTI

SANCTI CYRILLI
ARCHIEPISCOPI
ALEXANDRIÆ

DE ADORATIONE IN SPIRITU
ET VERITATE

LIBER VNDECIMVS.

*De Sacerdotio. Sacerdotium legale, figuram fuiſſe illius,
quod in Christo eft.*

A

E Tabernaculo quidẽ & iis, quæ de eo præcepta funt, fermo a nobis fatis plenus eft habitus, & ad fpiritualem fubtilitatem eleganter expolitus. Eft autem confequens, vt mihi quidem videtur, teq. affenſurum certo ſcio, ad facerdotij munera explicanda tranſire; quove modo per figuratiuum legale, verũ significetur, nimirum illud, quod in Christo eft, & per Chriſtũ genus illud facrum ſanctificat, eos inquam, qui fidei claritate funt illuſtres, ac Dei coniunctionem, per Spiritus ſancti participationem confe cuti. PALLAD. Conſequens vero, ac iure optimo quidem. CYRILL. Igitur, ſacro illo tabernaculo cum decenti ornatu iã absoluto, perductoq. ad eam formam, quæ in monte fuerat beato Moyſi oſtenſa, ſacerdotes designat Deus: itaq. ait, [Et tu applica ad te Aaron, fratrem tuum, & filios eius de filiis Ifrael, vt ſacerdotio fungatur mihi, Aaron & Nadab & Abiud & Eleazar, & Ithamar filios Aaron.] Nominatim igitur electi illi viri funt, ad ſacerdotij munus vocati; [neque enim ſibi quiſquam ſumit honorem, fed qui vocatur a Deo,] ſicut ſcriptũ eft. Igitur ad ſacerdotij munus, quod a Deo defertur, ſua ſponte accedat nemo, ſed vt vocetur, expectet: alioqui, ſi diuino ſuffragio minime tributũ rape re tẽtauerit, in eaſdẽ, quas Dathan & Abiron, poenas incidet. Neq. vero tibi mirum videri debet, ſi hoc ipſum, ſponte ſe ingerere, in nobis abſurdũ ac turpe ſit, quãdo etiã de ipſo Chriſto ſcribit Paulus, [Nõ ſemetipſum clarificauit, vt Pontifex fieret, ſed qui locutus eft ad eũ, Tu es ſacerdos in æternum ſecundũ ordinem Melchifedech.] Ergo vocationis, qua Chriſtus vocatus eſſe dicitur, imago eſt, quod ad Moyſen ſapienter eſt dictum, [Et tu applica ad te ipſum, Aaron fra

Exo. 28.

Heb. 5.

Hebr. 5.

Trem

fratrem tuum, & filios eius:] nam illud, Applica, quid aliud, quam, Adiunge atq. **A** aduoca, significat? Vocatus est autē Christus tāquam ad pontificis munus per voluntatem Patris; simul autem cum eo quodammodo vocati, cooperatoresq. officij sacerdotalis effecti sunt etiam sancti illi discipuli. Itaque etiam aperte dicebant, [Dei cooperatores sumus.] Omnem præterea orbem terrarum circuibant, sacrificantes in Gentibus Euangelium Christi. Quamuis enim vocati sint illi quidem per Christum ad apostolatū, idque verissime dicatur; erat tamen id prorsus ex voluntate Patris: vna est enim in omnibus, quæ geruntur, vtriusque sententia; quippe cum Patris & consilium & sapientia & voluntas sit Filius. Est igitur Aaron Christi figura, & illius sacerdotij, quod in spiritu & veritate intelligitur, quædā vt in vmbriis adhuc obscurioribus præsignatio. Animaduerte autē iuberi Moyse, vt applicet ad se Aaron: infirma enim est Lex & imperfecta, si a Christo disiungatur; [impossibile est enim sanguine taurorū & hircorum auferri peccata:] Christus autem, vnā pro peccatoribus cū obtulisset hostiā, consummauit in sempiternū sanctificatos. Sciant igitur qui vmbra adhuc & litterā diligunt, & mosaicis mandatis mordicus adhærescunt, nisi sibi ipsis adiunxerint atq. applicauerint sacerdotem illū & Apostolum confessionis nostræ, Iesum Christū, illud studium cultus in figura exhibiti vanū & irritum fore. Quo enim numero sint apud virtutis amantē Deum illa vitæ secundū Legem actæ ornamenta? Itaq. Paulus ille vir sapientissimus propter eminentem Christi scientiā, vt stercora se arbitrari testatur, quæ in mūdo sunt omnia, eisq. spiritualia præferre; idq. est secundū sublimiorē sensum, applicare ad se Aaron. **PALLAD.** Teneo quid velis: perspicua est enim oratio. **CYRILL.** Applica igitur ad te, inquit, Aaron fratrem tuum; alia quoque ratione, vt opinor, hoc ipsum ad spiritualis intelligētiae fructū nō nihil valere sciens; sed, quod dicturus sum, aduertat velim. Mittebatur namq. Moyses, vt ex Aegypti afflictione Israelem educeret; qui, cū humanis viribus multo antecellere, suæq. facultatis atq. eloquentiæ modū superare illud opus intelligeret, rogabat dicens, [Ecce non sum eloquens ante hesternum, neq. ante nudius tertianū diem, neq. ex quo coepisti loqui ad seruū tuum; gracili namq. voce, ac lingua tardiore sum ego.] Ad hæc Deus cum diceret, [Quis dedit os homini? & quis fecit surdū ac mutum, videntem ac cæcum? nonne ego dominus Deus? Et nunc vade, & ego aperiam os tuū.] Ille officij magnitudine victus, pertimuit iterum, ac dixit, [Obsecro Domine, elige aliū, qui possit, quem mittas.] Tunc igitur statim Deus elegit Aarō in Christi figuram, qui omnia facile perficere nouit: neque aliter liberatus fuisset Israel, nisi illi Moyse vocis gracilitati atq. infirmitati Christus itidem tāquam in imagine Aaron datus esset adiutor. Ad eundem quoq. modū hoc loco velim intelligas; vt enim Legis infirmitatē in Christo perficeret, ideo ipsum Aarō ad sacerdotale munus prouexit, atq. beato Moyse vtiliter adiunxit. Neq. enim ad liberandū, neq. ad perficiendum in sanctificatione satis virium est in Lege, sed vtrumque, & liberatio & sanctificatio Christus est, tametsi cooperentur sancti viri, vt certe Moyses ipsi Aaroni tunc in Aegypto socium se operis præstitit, & eidē postea ipsius Aarō filij. At vero illius summi Sacerdotis omnium atq. principis Christi, spiritualiter cooperatores fuerunt etiā beati discipuli, quāuis ille omnia posset efficere, eiq. nō vt imbecillo se comites adiūxissent, sed vt ad subministrandū vocati, ac præ ceteris electi, viribus ab eo ad omnia perficiēda sumptis. Cuius rei testis est **B. Paulus**, cū dicit, [Omnia possū in eo, qui me cōfortat Christo.] **PALLAD.** Igitur delecti ac nominatim appellati ad sacerdotij munus vocati sūt Aarō ac reliqui. **CYRILL.** Adhæc vestes illis quoq. præclaras, & sacerdotali munere dignas cōfici præcepit dicēs, [Et facies stolā sanctā Aarō fratri tuo ad honorem

A honorem & gloriam: & tu loquere ad omnes sapientes mente, quos impleui spiritu intelligentiæ; & facient stolam sanctam Aaron in sanctificationem, cum qua sacerdotio fungatur mihi.] Paulus igitur vir sapientissimus eos, qui fide iustificati erant, sancta illa ac vere de cælo stola vt induantur hortatur, scribens: [Induite Dominum nostrum, Iesum Christum.] Esaias quoque Propheta multo ante tamquam ex Ecclesiæ persona clamabat dicens, [Exultet anima mea in Domino; induit enim me vestimento salutis, & tunica lætitiæ.] Vestis igitur ad honorem & gloriam plane sacra sanctique generis Christus est, atque præclarum ac supernum sanctarum animarum ornamentum. [Quotquot enim baptizati estis in Christum, inquit, Christum induistis:] quod verissime dictum est. Lex porro tamquam in vmbriis & imagine exornat ipsum Aaron, eamque illius variæ vestis gloriam ad Christum refert; propemodum enim vna cum illo artificioso apparatu cōtexta ratio mystica, atque subtilis inuenitur, quæ figurate Saluatoris nostri gloriam indicat. Vide enim quemadmodum vestium opifices spiritu sapientiæ, qui datur a Deo, repletos esse dicat, qui spiritus illos ad floridi ac variegati operis effectiōnem perduceret, & Christi gloriam in vestimentis describeret. Sunt autem ea opificia, pectorale & superhumeralis & talaris tunica, & tunica fimbriis ornata, cidaris etiam & zona, & nonnulla alia præterea, de quibus singillatim erit nobis, vt res patitur, differendum. De iis igitur, qui ad ea opera efficienda assumebantur, ait, [Et ipsi accipient aurum & hyacinthum, & purpuram, & coccum & byssum.] Ac mihi rursus ad ea, quæ proposita sunt, mentis acie intendas velim, atq. hoc ante alia cōsideres. **PALLAD.** Quid istud est? **CYRILL.** Annon ex auro & bysso & purpura & coccino torto, ac hyacintho etiam ea omnia facta erant, quæ ad tabernaculum pertinebant, eademque Christi figuram gerebant? **PALLAD.** Ita est. **CYRILL.** Vide igitur ex materia eadem etiam præcipui sacerdotis stolam esse confectam, quæ Christi gloriam vt in imagine itidem ac figuris contineret; nam eadem verba, & intellectus non diuersus, Christi gloriam significant. Nam is vt in auro quidem Deus; vt in purpura regiam dignitatem habens; vt in bysso tenui, Verbum subtile, & corporis expers intelligitur: idem quoq. vt in cocco figuratur propter carnis naturam; vt in hyacintho denique aeris speciem referente, (is est enim hyacinthi color,) propterea quod e supernis est & e cælo. Quid enim? nonne & Deus simul & Rex est illud ex Deo parente Verbum? **PALLAD.** Quis neget? **CYRILL.** Nonne præterea, cum Verbum esset Patris subtile, & corporis expers, idem in carne factum, & de supernis est? **PALLAD.** Verum. **CYRILL.** Igitur eadē est omnino etiam quod ad subtiliorem contemplationem pertinet, materia vestimentorum, & eorum quæ in tabernaculi opere confecta sunt. Sed de his satis. Iam vero de iis, quæ ad honorem & gloriam Aaron varie contexta sunt, dicendi tempus est. Igitur: [Et facient, inquit, superhumeralis ex bysso torta, opus textile variatoris, duo superhumeralia continentia erunt ipsi, alterum alteri in duabus partibus iuncta, & textura superhumeralium, quæ est in ipso iuxta effectiōnem, ex ipso erit, ex auro & hyacintho & purpura & cocco torto, & bysso neta.] Cū itaque materiam, quæ nunc dicta est, textilibus vestibus tribuisset, continuo subiūgit, [Et accipies duos lapides, lapides smaragdos, & sculpes in eis nomina filiorum Israel, sex nomina in lapide vno, & sex nomina reliqua in lapide altero, iuxta natiuitates eorum, opus gemmarum artis: sculptura figilli sculpes lapides nominibus filiorum Israel: & pones duos lapides in humeris superhumeralibus: lapides memorialis sunt filiis Israel.] **PALLAD.** Profunda equidem videtur propositarum quæstionum ratio, sed enitere hoc mihi prius exponere, quid-

iquidnam illud sit, quod appellatur, superhumeralis, quouo modo confectum. **A**
CYRILL. Textilem quandam estem tunicæ instar, vsque ad pectus per-
 tinentem fieri iussit, vt, iis vestibus, quæ interiores essent, & corpus contin-
 gerent, & vsque ad pedes demitterentur, super inducta, & auri, ac purpuræ
 splendore fulgens, intuentium oculis veneranda, & sacerdotali maiestate di-
 gnâ admirationem ingereret. Hanc vocauit, Superhumeralis, seu, vt græce est
 ὑπερὸν ὐμῶν, propter breuitatem, vt arbitror, operis, & quod vix super vtrumque
 humerum extenderetur. In hoc itaque superhumerali duos lapides, (sma-
 ragdi hi erant,) tenuibus texturis probe constrictos inferi iussit, insculptis
 artificiose per nomina tribus, ita vt sex in vno lapide describerentur.
 Eiusque rei rationem ipse nobis declarauit dicens, Et portabit Aaron nomina
 filiorum Israel, coram Domino, in duobus humeris suis, in monumentum pro
 ipsis. **PALLAD.** Quid vero existimandum est lapidibus & eorum sculptu-
 ris significari? **CYRILL.** Accipe iam. Liuidus lapis est smaragdus; habet **B**
 tamen splendorem in profundo velut innatantem, ac lumen quodammodo
 admistum tenebris, quorum vtrumque alterum vincere contendit. Num igitur;
 Palladi, hic corporis oculus sursum versus & in sublime spectans, & quam-
 longissime in summum aerem, & cælum intentus, non in eiusmodi quandam
 speciem incurrit? liuidus est enim sane, ac velut in profundo niger, & lumine
 mediocri temperatus ille longe supremus aer. **PALLAD.** Ita est. **CY-**
RILL. Vtuntur ergo hoc lapide sacræ litteræ tamquam imagine quadam
 cæli: neque tibi id mirum videatur; cum etiam sapphiro illud persimile faciât:
 pallida est enim gemma saphirus, & à smaragdi specie non longe remota. Est
 autem ita scriptum in Exodo, [Et ascendit Moyses & Aaron, & Nadab & Abiud,
 & septuaginta e senioribus Israel, & viderunt locum, vbi stabat Deus Israel, &
 sub pedibus eius quasi opus lapidis sapphiri, & quasi species firmamenti cæli,
 cum purum est.] Nam, quia in Aegypto filij Israel coluerant creaturam, & cæ- **C**
 lum Deum appellabant, Ideo opportune rerum omnium ille Dominus super
 ipsum quoque firmamentum sedens apparuit; vt intelligerent illum omnia sub
 pedibus habere, & ipsius cæli esse dominum, vt illius effectorem. Intelligis igitur
 sacras litteras quasi figuram quandam & imaginem ad cæli speciem signifi-
 candam adhibere lapidem mediocri quodam lumine pallescentem, cum sit fer-
 rugineo quodam splendore præditum? **PALLAD.** Optime dicis. **CYRILL.**
 Cæli igitur est nota smaragdus, & inscriptum habet per genera atque tribus
 ipsum Israel, locumque in superhumerali nacta; ex quo facile intelligi potest,
 quicumque descriptionem in cælo consecuti fuerint, eos prorsus in Christo re-
 quieturos, qui probos viros propemodum in humeris tenet, & loco filiorum ha-
 bet. Eiusmodi quiddam beatus quoque Moyses dixit, cum a Dei protectione
 laudare vellet Israelem, [Sicut aquila fouens nidum suum, & super pullis
 suis desiderauit, expandens alas suas, accepit eos, & assumpsit eos in hume- **D**
 ris suis.] Quinetiam Dauid sancto cuique & in adiutorio Altissimi habitanti
 præcinit, [Scapulis suis, inquit, obumbrabit tibi:] scapulas, vt opinor,
 partes corporis, quæ sub ceruice sunt, & humeros indicans, non omnino ter-
 ga. In humeris igitur portabuntur, vt propheta dixit, & in brachio assumen-
 tur; perinde atque ille antiquus Ephraim, quicumque superam illam descriptio-
 nem consecuti fuerint, quam gloriosam esse & admirandam, & diuinis mune-
 ribus ceteris pulchritudine longe præstantem, ipse Saluator sanctis suis disci-
 pulis declarauit, dicens ad hunc modum, [Nolite gaudere, quod Dæmonia sub-
 iiciuntur vobis; sed potius gaudete, quod nomina vestra scripta sunt in cæ-
 lis.] Illam porro in lapidibus descriptionem fore inquit filiis Israel monumentum
 coram

A coram Domino, quos ille tamquam in Aaron persona propemodum intueatur;
 admittit enim nos Deus ac Pater in memoriam in Christo, in eoque & dome-
 stici facti sumus & eius inspectione dignati, & tamquam in Dei libro conscri-
 pti. **PALLAD.** Recte ais. **CYRILL.** Huic alterum quoque ornamentum
 adiungi iubet, dicens, [Et facies scutula ex auro puro permixta; & facies duas
 fimbrias ex auro puro permixtas floribus, opus tortile, & impones fimbrias tor-
 tas scutulis ad humeralia eorum ex anteriori parte. Et facies rationale iudicio-
 rum opus textoris; ad modum superhumeralis facies illud; ex auro & hyacin-
 tho & purpura & coccino torto, & bysso torta facies illud; quadrangulum erit
 duplex extentæ palmæ mensuram habens in longitudine, & tantumdem in la-
 titudine; & adtexes illi texturam quatuor ordinibus lapidum intextam.] De-
 inde, cum lapidum nomina ordinate posuisset, adiungit iterum, [Et lapides sint
 ex nominibus filiorum Israel duodecim iuxta nomina eorum sculpturæ sigil-
 lorum singulis iuxta nomina eorum sint in duodecim tribus.] Et post pauca **B**
 [Et portabit, inquit, Aaron nomina filiorum Israel in rationali iudicij in pe-
 ctore, cum ingreditur in Sanctum, memoriale coram domino Deo.] **PAL-**
LAD. Obscurum sane est ipsum rationale: & ratio quoque, ex qua constru-
 ctum est, mihi quidem difficilis admodum esse ad intelligendum videtur. **CY-**
RILL. Ad hæc igitur explicanda pergendum est, vt proxime ad veritatem
 accedi poterit; etsi omni ex parte illam consequi fortasse ipsa rei difficultas mi-
 nime permittit. Nam res valde obscuras, vel in speculo videre præstat, quâ nul-
 lam prorsus earum intelligentiam capere. Dicam igitur, vt vires ferent, & vt
 mente complecti poterō. Scutula duo fieri præcepit ex auro puro, latiora illa
 quidem, quam sit numismatis ambitus, sed forma tamen eadem; rotunda nempe
 est numismatis figura: deinde duas fimbrias floribus permixtas ex auro puro.
 Catenulas autem esse putamus fimbrias, speciem tamquã coloribus variatam **C**
 habentes: nã flores cum dixit, colores intelligit: ij autem erant byssus & purpu-
 ra, & aurea fila, necnon hyacinthus, & tortum coccinum. Ad hæc fieri oportere
 inquit quadratam texturam cubi specie ad palmæ extentæ mēsuram, æquis vn-
 dique lateribus, cui intexendas esse duodecim gemmas ait, ternis in singulos
 ordines dispositis, ita vt in quatuor vniuersis ordinibus insculptæ essent tribus
 vniuersæ per nomina. Aureis igitur ac variis catenulis ex superhumerali pen-
 dentibus scutula sensim subiecta erant, vt superius & in ipsis esse humeris vide-
 rentur; sed contingerent pectus, & ad mamas suspensa essent: ex scutulis autem
 iudiciorum rationale catenulis aliis probe alligatum inhærebat pectori, fim-
 briis pendentibus, adeo vt illud ornamentum intuentibus maximæ admiratio-
 ni esset, gemmis & auro conspicuum, & egregiis aliarum quoque materia-
 rum coloribus admirabiliter elaboratum; id quoque ornamentum genus ait fo-
 re filiis Israel in monumentum coram Domino, Aaron in Sanctuarium ingre-
 diente. Est ne tibi iam tandem perspicua, quoad fieri potest, horum opificio-
 rum forma? **PALLAD.** Maxime vero: ceterum quam ob causam id opi-
 ficiū, Rationale iudiciorum, est appellatū? **CYRILL.** Nonne superhumeralis
 item appellatum esse ex eo quod super vtrumque humerum induceretur, ver-
 bi originem spectantes superius dicebamus? **PALLAD.** Ita. Quid tum? **CY-**
RILL. Quia itidem recte ex vocis origine ac proportione id quod in corde &
 visceribus repositum est, rationale iudiciorum appellatum esse dicimus, cum se-
 des quodammodo facultatis nostræ rationalis cor ac viscera sint: inhæret au-
 tem propemodum & infixæ est secundum naturam huic rationali facultati etiam
 illa in quibuscunque rebus agendis recta & integra iudicandi facultas, id est,
 iustum iudicium, & quod rem quamque decet. An vero facultas rationis, quæ
 est in

est in nobis, non expendit rerum agendarum naturas, & a rebus præferendis **A** parum iucundas inutilesque secernit? PALLAD. Sane vero. CYRILL. At qui consuevit scriptura diuina iudicium appellare vim illam, qua recte ac iuste iudicamus. Itaque beatus Dauid in Psalmis ait, [Beati, qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore:] dixit etiã rursus, [Et honor regis iudicium diligere:] præclara namque regis est gloria & honos, si iustitiam diligat. Id igitur ornamentum, quod cordi ac pectori superiectum est, rationale vocatur iudicij ob eam causam, quod ibi situm est, vbi rationalis facultatis est locus, in qua facultate recte ac iuste iudicandi ratio continetur. In hoc eodem vero rationali lapides duodecim sunt auro inclusi, in iisque vniuersæ tribus descriptæ: neque vero absurde sanctorum virorum figuram gerunt, qui tum splendorem habent, tum pretiosi sunt & veluti lapides quidam electi, ac propemodum in Christi corde atque animo positi. Sunt enim plane digni, qui commemorantur propter virtutis claritatem dignitatemque sanctificationis. Pendent etiam de rationali iudiciorum aureæ quoque fimbriæ: qua re significatur, vt opinor, de sanctorum hominum cœtu maximum & infinitum rerum præclare gestarum examen prope suspensum videri, ideoque beatus Dauid Ecclesiæ itidem ornatum in fimbriis esse dicit. PALLAD. Credibilis sane expositio. CYRILL. A rationali autem iudiciorum aureis annulis conferta varia & pulchris coloribus ornata catenula serpit, vt dicebamus, & per ambo scutula transficiens, ad ipsum peruenit verticem superhumeralis, in quo gemmæ descriptionis erant: Quid autem id quoque sit, perspicere operæpretium est. Videtur itaque mihi hoc ænigma eiusmodi quidpiam significare: nam, qui sunt vt lapides pretiosi, & quos Christus & cognitione & memoria complectitur, ij ad illam supernam descriptionem per arma iustitiæ dextra & sinistra perueniunt; sic enim plane scribit beatus Paulus: atque etiam alibi dicit, [Induite vos armaturam Dei.] Aurea sunt porro regis arma, aurea item scutula, Deique armaturam figurate indicantia. Non igitur alia ratione fieri potest, vt in Dei memoria & descriptione simus, nisi arma iustitiæ arripuerimus, ac per illa recte faciendo transferimus. Iam vero, quod superhumerali aptatum est rationale, ea re significari opinor, Christo interposito mediatore, superis infera esse connexa. [Ipse est enim pax nostra, qui fecit vtraque vnum,] vt Scripturæ tradunt, & Angelorum cœtui humanam naturam caritatis vinculo deuinxit. Nec ignorandum est, quod etiam beatus Propheta Ezechiel principem Tyri omni lapide pretioso indutum esse ait, eosdemque numerat, quos beatus Moyse in rationali iudiciorum positos esse dicit. Hi autem erant, Sardium, Topazium, Smaragdus, Carbunculus, Sapphirus, Iaspis, Ligyrum, Achatas, Amethysus, Chrysolithus, Berillium, Onychium. Terni autem dispositi erant, ita vt in vniuersum quatuor ordines efficerent; quæ dispositio, eorum, qui in Christi corde ac memoria habentur, fidei firmitatem nobis adumbrat. Nam fidei signum est, quod **D** terni, & tamquam in Trinitate dispositi sunt; firmitatis autem, quod ea figura conformati, quæ quadrata esset, & paribus vndique lateribus. Sic enim rationale effectum erat, in quo erant gemmæ illæ duodecim collocatæ. PALLAD. Assentior. CYRILL. Præterea aliud quoddam ornamentum his duodecim gemmis adnecti præcipit dicens, [Et impones super rationale iudicij manifestationem & veritatem, & erit supra pectus Aaron cum ingredietur in Sanctum coram Domino, & inferet Aaron iudicia filiorum Israel in pectore coram Domino in perpetuum.] Manifestationem igitur ac veritatem appellat, non tamen aperte indicauit vtrum lapides fuerint, an velut in parua tabella eam inscriptionem fieri iusserit: memini etiã prophetæ dicentis, [Quia dies multos sedebunt filij Israel sine

Psal. 105.
Psal. 98.

Psal. 44.

2. Cor. 6.
Ephes. 6.

Ephes. 2.

Osee. 3.

A sine rege, sine principe, sine sacrificio, & sine altari, & sine sacerdotio, & sine manifestationibus.] Sed, siue lapides illi fuerint, siue tamquam in aurea tabella ea nomina descripta fuerint, id vero non nimium curiose peruestigabimus: tantum scire satis erit, ea in figuram Christi esse posita, qui vna cum sanctis hominibus versatur; [Ecce enim, inquit, vobiscum sum omnibus diebus, & vsque ad consummationem sæculi.] Veritas autem ac manifestatio Christus est; in eo enim Patrem cognouimus, & manifestauit nobis bonam ipsius voluntatem, & perfectam & beneplacentem, iuxta Scripturas: ait enim Christus, [Iam non dicam vos seruos, vos amici mei estis; quia omnia, quæ audiui à Patre meo, annunciaui vobis.] Veritas est etiam alia ratione ille Emmanuel; quia solus ipse est secundum naturam filius & vt Deus ex Deo solus Sanctus, solus Dominus; at vero creatura per participationem atque imitationem id est, quodcumque ille esse intelligitur. Adest itaque Christus cum sanctis viris præsens, cum tamquam in manifestatione ac veritate intelligitur; idemque causam nostram in conspectum Patris refert, semper viuens ad interpellandum pro nobis: id enim est, vt opinor, illud, Et inferet Aaron iudicia filiorum Israel **B** coram Domino in pectore suo in perpetuum. PALLAD. Ita est. CYRILL. Vestem adhuc quandam sacram, & admirabilem fieri iubet, dicens. [Et faciens tunicam talarem, totam hyacinthinam; & erit capitium ex ipsa medium, oram habens in circuitu capitij, opus textoris, commissuram contextam ex ipsa, ne rumpatur; & facies ad extremum tunicæ deorsum, quasi florentis mali punici malogranata ex hyacintho, purpura, & coccino neto, & bysso torta in extremitate tunicæ in circuitu: eadem species erit malogranatis: & tintinnabula aurea iis interposita in circuitu; post singula malogranata tintinabulum & floridum, sub extremitate tunicæ in circuitu. Et erit Aaron dum fungitur sacerdotio, audietur vox eius, dum ingreditur in Sanctum coram Domino, & dum egreditur, ne moriatur.] Subuculam igitur ac talarem vestem, tunicam longam, & ad amicum aptam, & a collo ipso ad extremos vsque pedes pertinentem perspicue appellat; ex hyacintho autem, quia supernæ illius incorruptionis est signum, nempe Christi; eiusmodi quidpiam beatus quoque Dauid præcinit, cum ex persona Dei de iis, qui in Ecclesiis sacerdotali munere funguntur dixit, [Sacerdotes eius induam salutari:] induere etiam dominum Iesum Christum, sapiens vir beatus Paulus nobis in epistola præcipit: hocque illud est de cælo habitaculum, quo indui exoptamus, illa exultationis tunica, & indumentum salutaris, iuxta prophetæ vocem. Cæli autem figura est ipse hyacinthinus color, vt est manifeste dictum. Ac vere hæc quidem dicta sunt, si de nobis ipsis intelligantur; amicti namque incorruptione superna sumus. Sin ipse quoque Christus intelligatur tamquam in Aaron persona talarem subuculam habens, nihilominus verissime dicitur. Ille namque **D** vnigenitus cum sit secundum naturam Deus, incorruptibile suum corpus effecit, & cum illud supernæ vitæ amictu induisset, prorsus mortis dominatu valentius reddidit. In Christo enim secundum naturam simul & ex participatione incorruptionem ac vitam inesse, hinc quoque intelliges; nam vt qui secundum naturam Deus esset, dixit, [Ego sum resurrectio & vita.] Idem tamen secundum naturam viuificatus humanam, [Sicut enim Pater, inquit, habet vitam in semetipso, sic dedit & Filio vitam habere in semetipso.] Igitur, etiam si ipse Christus intelligatur is, qui superna incorruptione amictus esse dicitur, nihil ab eo, quod deceat, aberrabit oratio. Ad extremas autem partes malogranata atque tintinnabula alterna posita erant, malogranata quidem contexta, tintinnabula vero aurea, vt & sonum vere haberent, & dum ingredere-

Matth. 28.

Rom. 12.
Ioan. 16.

Heb. 7.

Exo. 28.

Psal. 130.
Rom. 13.
2. Cor. 5.
Esa. 61.

Ioan. 11.
Ioan. 5.

deretur Aaron in sancta sanctorum, eius ingressum notissimum facerent. Id quoque symbolum est illius salutaris atque sapientis dispensationis, diuinæ inquam atque euangelicæ prædicationis, qua propemodum vniuersæ vrbes circumsonant, cum propter nos introiuit in Sancta sanctorum, æterna redemptione inuēta, summus ille Sacerdos, immaculata victima: [vna enim oblatione consummauit in perpetuum sanctificatos.] Sunt autem minime obscurum ænigma prædicationis quidem salutaris illa ex auro facta tintinnabula, vrbium autem malogranata. PALLAD. Quo tandem modo? CYRILL. Vt enim vrbs vno illa quidem extrinsecus muro circumdatur, longe autem plurima intra se domicilia continet, eodem quoquo modo malum granatum vno extrinsecus putamine cingitur, sed interius grana subtilibus tunicis tamquam muris inter se distinguuntur, ac, prope dixerim, per domicilia colliguntur. Num ita se res habet? PALLAD. Ita prorsus. CYRILL. Tintinnabulum igitur singulis malogranatis adiunctum est, nam & vnicuique vrbi suus magister, qui diuinarum disciplinarum sonitu atque concentu Saluatoris nostri in Sancta sanctorum ingressum omnibus declaret. Impendebat autem mortis metus iis, quibus sacerdotis munere in tabernaculo fungi demandatum erat, nempe Aaron, nisi tintinnabula maxime circumstreperent. Est enim silentium doctoribus in primis periculosum: idque perspicue illud est, quod Paulus ait, [Væ enim mihi est, nisi euangelizauero.] PALLAD. Ita videtur. Nam haud male coniciis. CYRILL. Præterea, [Facies, inquit, laminam auream puram, & cælabis in ea cælatura figilli, Sanctificatio Domini, & impones illud in hyacintho torta, & erit super mitrâ ante faciem mitræ, & erit in fronte Aaron: & portabit Aaron peccata sanctorum, quæcunque sanctificauerint filij Israel, omnis doni sanctorum ipsorum. Et erit in fronte Aaron perpetuo, acceptabile ipsis coram Domino.] Ex hyacintho igitur mitra, lamina vero aurea est; illa autem cælatura atque descriptio in ea exarata ipsum Christi mysteriū erat, & eius in mundum hunc missionis euidentis prædictio, Sanctificatio enim, ait, Domino. An non sanctificatū se esse à Deo & Patre perspicue dixit Emmanuel? PALLAD. Certe: neque enim me fugit eum Iudæis dixisse, [Si illos dixit Deos ad quos sermo Dei factus est; & non potest solui Scriptura; quem Pater sanctificauit, & misit in mundum, vos dicitis, quia blasphemas, quia dixi, Filius Dei sum? CYRILL. Igitur, cum se à Patre & Deo sanctificatum esse, Filius dicit, se tamquam electum esse missumque significat. Sanctificatio igitur Domini, inquit, id est, in hunc mundum legatio ac missio, sed ad regnum tamen & gloriam. Sic enim consecrat ipsum Aaron, dum in eius fronte aureum circulum ponit: vniuersorum autem Dominus est atque Rex Christus & secundum naturam, & secundum participationem; cum enim Deus per naturam esset, exinaniuit semetipsum, ac demisit ad serui formam, regnumque accipit, quod ad humanum habitum pertinet, licet iam inde ab initio eiusdem cum Deo & Patre confessus particeps, & simul cum eo Dominus omnium, ac moderator esset. Iam vero intellige quonam modo mitram ex hyacintho habuerit; cui insigne regni præclarum inesset, lamina inquam aurea. Est autem hyacinthus cæli signum: recordare igitur Christi dicentis, [Regnum meum non est de hoc mundo.] Neque enim Christus rex terrenus, sed cælestis est, vniuersamque creaturam sub pedibus habet: cum vero addidisset, [Et portabit Aaron peccata sanctorum, quæcunque sanctificauerint; omnis doni sanctorum eorum,] omnem accessum atque perfectionem esse in Christo aperte demonstrat: quinetiam iustificationem omnem in ipso & per ipsum esse, veterum quoque peccatorum depositionem; ipse enim tollit peccata nostra, & per

Hebr. 11.

1. Cor. 9.

Ioan. 10.

Ioan. 18.

A & per ipsum acceptabiles effimur, dum spiritualia munera Deo ac Patri offerimus. PALLAD. Recte ais. CYRILL. Immotum porro atque perpetuum fore Saluatoris nostri regnum, & ad infinita sæcula duraturum, præclare ostendit, de mitræ lamina dicens, [Et erit supra frontem Aaron perpetuo.] Quo tandem igitur abibit audax & insanus impiorum hæreticorum sermo, nugantium fore, vt aliquando desinat Christi regnum, & tradat imperium Deo & Patri, & à diuinitatis confessu recedat Emmanuel? De his enim adeo tetris ac vanis docendi rationibus gloriantur, quibus dici non absurde possit; [Erratis nescientes Scripturas.] En, cum aperte atque perspicue ille Deus & Pater perpetua & gloria & honore, ac regni insignibus coronet Aarō, ipsi ab eo coronam auferunt, ac propemodum accommodatam fronti sacram mitram abripiunt. PALLAD. Ita est. CYRILL. [Cidarim quoque & zonom ex bysso facies] inquit. Militaris vero habitus Aaron cingulum & galea; eiusmodi namque speciem cidaris refert: bellum enim pro nobis Christus gessit [in manu occulta,] sicut scriptum est: & [arcum suum intendit, & parauit illum, sagittas suas ardentibus effecit,] & deiecit principatus, triumphauit potentias, deturbauit dominationes, & eos, qui in terra erant, cum captiui tenerentur, liberauit. Fuisse autem hoc eius bellum non spectabile atque corporeū, neque eiusmodi vt cum carne & sanguine gereretur, indicari videtur per ænigma, in eo quod ex bysso tantum, quæ subtilis est admodum, confectum est bellicum instrumentum, cidaris inquam & zona. Sacro igitur ornatu clarum atque admirandum ostendit Aaron. Præcipit autem insuper dicens, [Et filiis Aaron facies tunicas & zonas: & cidares facies ipsis, in honorem & gloriam: & indues eis Aaron fratrem tuū, & filios eius post eum, & unges eos, & implebis manus eorum, & sanctificabis eos, vt sacerdotio fungantur mihi: & facies illis femoralia linea, vt operiant turpitudinem corporis sui; a lumbis vsque ad femora erūt; & portabit ea Aaron, & filij eius, cum ingredientur in tabernaculū testimonij, aut cum proficiscantur ad ministrandum ad altare sanctificationis; & non inducent sibi ipsis peccatum, ne moriātur; legitimum sempiternū ipsi & semini eius post ipsum.] Vides ipsis quoque filiis Aaron decorum esse, quod bellico habitu induti videntur: sacrum enim illud genus vniuersum est ad pugnam aptum, nō quod aduersus carnem & sanguinem bellum gerere, & pugnare, sed quod impurum peccatum reprimere, norit, tum apertissime & orationis viribus pro veritatis dogmatis decertando, tum vero omnem intelligentiam ad obedientiā Christi captiuam ducendo, sicut scriptum est. Linea porro illis sunt femoralia, vt deformitatem atque turpitudinem, quæ in femoribus est, optime contegant. Nam omnia, quæ ad sanctos pertinent, honestissima sunt, nihilque in illis turpe est: lineum autem indumentum partibus corporis circa femora inductum prope insinuat refrigerationem carnis voluptatum maxime decere sanctos: linea namque vestis frigida est: feruor autem ille, quo turpissimæ appetitiones excitantur, ab vnoquoque viro sancto est alienus. Alia quoque ratione, qui sacerdotale munus sortiti sunt, eorum & vestes & femoralia ex lino fiunt: etenim illos à mortuis operibus recedere necesse est; signum autem mortalitatis est, quod ex corpore morituro sumitur, ex oue inquam. Esse igitur lineis non laneis vestibus inductum, figurate significat, opera mortua deponere: eaque lex sancta est atque perpetua. Fore autem omnino vt, si eius, quod deceat, atque honestatis, quæ illis maxime conuenit, negligentes sint, eos mortis poena consequatur, indicauit, cum dixit, indutos ea veste sacrificare oportere; Et non inducent, inquit, sibi ipsis peccatum, ne moriantur. PALL. Cauta ac prouida Lex est, cum, quid cuique expediat, optime demonstrat, & per quæ se optime quisque

1. Cor. 10.

Matth. 22.

Exod. 17.

Psal. 7.

Exo. 28.

1. Cor. 10.

2. Cor. 10.

quisque habere possit, perspicua faciat. **CYRILLVS.** Ita est. Eiusmodi **A**
 igitur veste sacrum & electum genus exornat; sed alia ratione sanctificat, vt in
Exod. 29 vmbra quidem adhuc, sed in Christo tamen: ita igitur scriptum est, [Ethæc
 sunt, quæ facies eis, Sanctificabis eos, vt sacerdotio fungantur mihi: acci-
 pies vitulum ex bobus vnum, & arietes duos immaculatos, & panes azymos,
 oleo litos, & lagana azyma, vncta oleo, similam ex frumento facies ea, & im-
 pones ea in canistrum vnum, & offeres in canistro, & vitulum & duos arie-
 tes; & Aaron & filios eius adduces ad ostium tabernaculi testimonij, & laua-
 bis eos aqua, & acceptis stolis, indues Aaron fratrem tuum tunicam talarem
 & superhumeralē, & rationale, & coniunges illi rationale ad superhumeralē,
 & impones mitram super caput eius, & impones laminam sanctificationem su-
 per mitram; & accipies de oleo vnctionis, & effundes illud super caput eius, &
 vnget illum: & filios eius adduces, & indues eos tunicas, & cinges eos zonis,
 & circumpones illis cidares, & erit illis sacerdotium mihi in sæculum, & con- **B**
 secrabis Aaron manus, & manus filiorum eius.] Igitur afferri pro sacrificio ius-
 sit vitulum, ac duos arietes; lagana quoque & panes in canistro: prius autem
 alia ratione illos expiat, figuram, vt opinor, in ea re veræ sanctificationis osten-
 dens: nam, cum Aaron ipsum aqua prius abluisset, sacra illum stola induit. Nos
 quoque sancto baptisate abluti, omnique genere impuritatis absterfo, tum
Rom. 13. denique superna illa cælestiq. gratia ditamur, & lætitiæ tunicam accipimus,
 iuxta illud, [Induite dominum nostrum Iesum Christum.] Superiori nam-
Psal. 27. que oratione demonstratum est in ornatu Aaron fuisse Christum varie figura-
 tum. Oleo quoque sanctum caput inungit: psallit autem Dauid, [Impinguasti
 in oleo caput meum.] Vbi olei nomine hilaritas spei, quam sancti voce tes-
 tantur, id est, superna inspectio hilaritatis effectrix designatur: misericordiam
 enim consecuti sumus, qui credidimus, & benedicti Domino, mente per sub-
 ministracionem Spiritus impinguata: mentis autem figuram gerit caput. **C**
 eundem quoque modum sanctificabantur sacerdotes; nam & aqua abluebantur,
 & inungebantur oleo, ita denique sacro amictu induebantur, & eorum
 consecrabantur manus, vt iam apti quodammodo ad hostias pure & rite im-
 molandas viderentur. Nos item sanctificati prius, & superna gratia exornati
 atque ad perfectionem spiritalē inuncti, tum denique confidenter puris quo-
 dammodo & sanctis manibus munera Deo, spiritualia nimirum offerimus:
Psal. 23. eiusmodi quidpiam opinor significare, quod beatus Dauid de quouis homine
 ascendente in montem Domini cecinit, [Innocens manibus, & mundo corde.]
Exo. 29. **PALLAD.** Ita videtur. **CYRILL.** Quonam vero modo essent item
 pro sacerdotibus peragenda sacrificia sanxit dicens, [Et adduces vitulum ad
 ostium tabernaculi testimonij, & imponent Aaron, & filij eius manus suas su-
 per caput vituli coram Domino, & immolabis vitulum coram Domino ad
 ostium tabernaculi testimonij, & accipies de sanguine vituli, & pones super **D**
 duo cornua altaris digito tuo; reliquum vero sanguinem effundes ad basim al-
 taris: & accipies adipem, qui est super ventre, & pinnam, quæ est super iecore,
 & duos renes & adipem, qui est super ipsis, & impones super altare: carnes
 autem vituli & pellem & fimum combures igni extra castra; pro peccato enim
 est: & accipies arietem vnum, & imponent Aaron & filij eius manus suas su-
 per caput arietis, & immolabis eum, & acceptum sanguinem profundes ad al-
 tare per circuitum, & arietem concides per membra, & lauabis interiora & pe-
 des aqua, & impones super concisiones cum capite: & offeres totum arietem
 super altare, holocaustum Domino in odorem suauitatis; incensio est Domi-
 no: & accipies arietem alterum, & imponent Aaron & filij eius manus suas su-
 per

A per caput Arietis, & immolabis eum, & fumes de sanguine illius, & pones super
 extremum auris Aaron dextræ, & super summitatem manus eis dextræ, & super
 summitatem pedis eius dextri, & super extrema aurium filiorum eius dextrarum,
 & super summitates pedum ipsorum dextrorum; & fumes de sanguine, qui est
 super altare, & de oleo vnctionis, & asperges super Aaron, & super stolam eius,
 & super filios eius, & super stolas filiorum eius cum ipso, & sanctificabitur ipse &
 stola ipsius, & filij eius, & stola filiorum eius cum eo. Sanguinem vero arietis pro-
 fundes ad altare per circuitum; & fumes ab ariete adipem eius, & adipem, qui
 operit ventrem, & pinnam iecoris, & duos renes, & adipem, qui super eos est, &
 armum dextrum, (est enim consummatio hæc) & panem vnum ex oleo, & laga-
 num vnum de canistro azymorum propositorum ante Dominum, & impones om-
 nia in manus Aaron, & in manus filiorum eius, & separabis ea separationem co-
 ram Domino, & fumes ea de manibus eorum, & offeres super altare holocausti
B in odorem suauitatis coram Domino: oblatio est Domino: & fumes pectuscu-
 lum ab ariete consumptionis, quod est Aaron, & separabis illud separationem
 coram Domino, & erit tibi in partem, & sanctificabis pectusculum segregatio-
 nem, & armum separationis, qui ablatus est de ariete consumptionis ab Aaron
 & a filiis eius, & erit Aaron & filiis eius legitimum sempiternum a filiis Israel,
 est enim separatio hæc & demptio a sacrificiis salutaribus filiorum Israel, dem-
 ptio Domino,] Et post pauca. [Et arietem consumptionis fumes, & coques car-
 nes in loco sancto; & edent Aaron & filij eius carnes arietis & panes, qui sunt
 in canistro; & ad ostium tabernaculi testimonij edent ea, in quibus sanctificati
 sunt in ipsis, vt consecrarentur manus eorum ad sanctificandum eos; & alienigena
 non edet ex eis; sunt enim sancta: quod si relictum fuerit de carnibus hostiæ con-
 summationis, & de panibus vsque mane, reliqua combures igni: nõ comedentur:
 sancta enim sunt.] **PALLAD.** Quam recondita sunt hæc Legis mandata! **CY-**
C **RILL.** Recondita vero admodum, recte enim dixisti, non tamen prorsus obscura,
 si nobis diuinum Spiritus sancti lumen affulserit. Age ergo singula, vt fieri pote-
 rit, explicemus. Dominus noster Iesus Christus nos innumeris modis sanctifi-
 cat, & sacros acceptosque reddit; per ipsum namque & in ipso accessum habui-
 mus, & grati Deo ac Patri sumus. Sed nobis qui sub interitu & peccato teneba-
 mur, vtilissima, & ad salutem in primis necessaria mors eius est, atque etiam vita;
 præterea illa perfectio, qua per corpus eius & sanguinem perficimur: in Christo
 namque non in lege perfectio sita est. **PALLAD.** Recte dicis. **CYRILL.**
 Vide igitur ea tamquam in figuris adhuc, per quæ saluati & sanctificati, & sacri,
 ac sancti facti sumus in Christo. Vitulus ex bobus ad sacrificium adducitur, & im-
 molatur ad ipsum ostium tabernaculi, manibus super illum impositis; effunditur-
 que eius sanguis ad altare, & illius cornua eo perunguntur; interanea etiam
 tamquam odoratissimum incensum adolentur; reliquum vero corpus exporta-
 tum extra castra comburitur. Ac vitulus quidem Christus est, vt qui simul ex-
 tra iugum & sub iugo esset: nam, cum secundum naturam Deus esset, factus est
 sub Lege per humanitatem. Quid enim? nonne vitulus paruus iugo quidem ad-
 huc insuetus est, sed eius naturæ tamen, quæ iugo ferendo sit apta? **PALL.**
 Ita est. **CYRILL.** Vitulus igitur appellatus est Christus sapienti consilio, vt
 in eadem re intelligatur a nobis tum eius Verbi diuinitatem minime assuetam
 esse seruituti, tum eam naturam, quæ sub iugo esset, quod ad eius humanitatem
 attinet, subiisse. Immolatur autem tamquam pro sacro tabernaculo, ac pro iis, qui
 sibi manus imposuissent: (Leuitæ ij erant & sacerdotes) nã ille mortuus est pro
 Ecclesia & iis, qui sunt illi per fidem consecrati. Sacram porro fuisse, & in sa-
 crificij morem acceptam Deo ac patri Emmanuelis mortem, ex eo videre
 licet,

licet, quod sanguis ad altare funditur, & ex eo perungitur, quod item adolen-
 tur intestina, quæ virtutum intimarum & in animo reconditarum figuram gerunt,
 in quibus spiritualis odor inest, neque ille simplex cum intestina multiplicia
 sint, adeps, renes, pinna iecoris. Comburitur autem reliquum corpus extra ca-
 stras; nam extra portam passus est Christus; sic enim scribit Paulus. Quod au-
 tem igni corpus absumitur, subtili ratione designare potest, nullo modo eius
 passionem & mortem illi ignominia futuram, sed præclarum gloriae atque il-
 lustrem exitum habituram; ignis enim specie diuinitas intelligitur, cum etiam
 in montem Sina ea forma descenderit: destructurus vero mortis imperium
 Christus, dispensatorie mortem subiit, ut a nobis tamquam Deus glorifica-
 retur. Mors itaque ad diuinam gloriam tendit, cum finem sit præclarum con-
 secuta, ipsam nempe resurrectionem, & humilitas illa patiendi summis victa
 honoribus absumitur: idque, ut opinor, est figurate, quod occisus vitulus igni
 concrematur. In eo autem, quod adiunxit, Peccatum est, ad peccatum ex-
 piandum Christi passionem fuisse susceptam indicauit; eaque res minime obscu-
 ra est. PALLAD. Minime vero. CYRILL. Deinde aries prior sumitur
 & immolatur æque ac vitulus: effunditur ite sanguis ad altare, & membratim cæ-
 sus offertur intestinis lotis aqua, cum capite simul ac pedibus; quia incensum
 est: per quæ rursus nobis Christus describitur, rille in ariete perfecto perfectus,
 sanctamque vitam habens; id enim significat, ut opinor, quod sanguis ad al-
 tare funditur: sanguis quippe vitæ figura est: & in odorem suauitatis oblatum
 Deo & Patri pro omnibus simul ac singulis; huius item rei figura est quod aries
 altari, & tamquam totus & per membra cæsus imponebatur. Nos item &
 Rom. 12. singuli membra Christi sumus, & vniuersi vnum corpus intelligimur; totum
 porro illum esse sacrum ac sanctum, & labem impuritatis habere nullam, ablu-
 tio illa intestinorum optime declarat. Simul autem offeruntur caput & pedes,
 ut illam suauolentiam sanctitatis, quæ in Saluatoris nostri vita a principio
 usque in finem fuit, ostendant. Nam cuiusque animantis caput principium
 est; extremum vero ac finis totius corporis pedes. Aut fortasse melius est, in-
 mentis figuram caput accipere; incessus vero eius, quo in actionibus efficien-
 dis progredimur, pedes. In Christo autem odorem spirant, & summa purita-
 te præstant omnia tum cogitata tum facta; neque enim peccatum fecit,
 ob eamque causam hanc oblationem arietis, & holocaustum & incensum ap-
 pellant; neque enim ex parte sanctus aut sacer est: non enim infirmitas vlla aut
 lapsus aliquis in illum cadit, ut in nobis contingit; nemo quippe mundus a pec-
 catis; & in multis offendimus omnes, ut scriptum est. PALLAD. Sed ip-
 sam quoque Saluatoris nostri vitam pro nobis fuisse, qua ratione quispiam exi-
 stimare potest? CYRILL. Percipies id vero, & quidem facile, si intellexe-
 ris illius in Adam transgressionis nos esse participes factos, & eorum, quæ ille
 deliquit, persoluisse pœnas, cum in vniuersos pertrāsierit illa maledictio, & quod
 ex eo fatum est genus, illa ira quodammodo depasta sit. Ille igitur Vnigenitus
 ad hominis naturam descendit, & habitauit in nobis, & sese Deo ac Patri subiecit
 [Factus est enim obediens usque ad mortem] & illius ex Adam desertionis crimen
 eluit, & obedientia suæ odorem tamquam pro omnibus simul & singulis Deo &
 Patri obtulit, ac per ipsum salui facti sumus: Cuius rei Paulus testis est, qui
 sic scripsit, [Igitur, sicut per vnius delictum in omnes homines in condemna-
 tionem, sic etiam per vnius iustitiam in omnes in iustificationem vitæ: sicut
 enim per vnius hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi; sic
 per obedientiam vnius hominis iusti constituentur multi.] Intelligis igitur sal-
 uos nos esse factos, Christo ut in vituli figura pro nobis mortuo; sed per eius
 obedi-

A obedientiam & vitam in sanctificatione actam suauem Deo ac Patri odorem
 redolere? Nam ad sanctum altare arietis cruor effundebatur. PALLAD.
 Teneo quod dicis. CYRILL. Eundem vero ut nobis varie tamquam in
 vmbri effingeret, Et fumes, inquit, arietem alterum, qui etiam ad eundem
 modum, quo prior, immolatur, vngiturque. Aaron, coetusque subiectorum illi
 sacerdotum sanctificatur, sanguine ad extremas dextras manus & aures & pe-
 des illito: sanctificatur etiam sacerdotum stola sanguine resperfa: tum reliquus
 sanguis Dei iussu ad basim altaris funditur. Sumuntur deinde intestina & azy-
 mus panis & laganum vnum, ambolita oleo, eaque suis manibus imposita
 Aaron eiusque filij afferunt: excipit autem sacrificium, & offert Moyse: ar-
 mum præterea atque pectusculum inquit attribui oportere sacerdoti, & in-
 ter separata numerari. Nomen autem est ei sacrificio, Aries consummationis.
 Incensis denique intestinis, reliquum corpus cum panibus editur, & reliquæ,
 B quæ in posterum diem superfuissent, igni comburuntur; sic enim sacrae litteræ
 continent. PALLAD. Quam abditus est hic scripturae locus? CYRILL.
 Recte iudicas: abditus est enim sane, sed continet tamen Christi mysterium:
 factus est namque nobis aries consummationis, cum in omni rerum optimarum
 genere nos absolutos atque perfectos reddat, & per sanctificationem in spiritu,
 virtutibus insignes efficiat; & ante alia aures adiiciat benedictione plenas, illas
 nempe obtemperantes & faciles & ad eius quidem dogmata excipienda para-
 tas, infusurratas vero nugæ & execrandam nonnullorum loquacitatem, qui ve-
 ritatem oppugnant, & cum rectis dogmatis bellum gerunt, minime sustinentes:
 is enim est aurium sanctarum fructus. Atque vir admirandus Ioannes ita no-
 bis ferme ait, [Fratres, probate spiritus, si ex Deo sunt: omnis spiritus, qui
 non confitetur Iesum, Christum, ex Deo non est; & omnis spiritus, qui confite-
 tur Iesum, Christum, ex Deo est.] Nihil autem est, quo melius verba proben-
 tur & examinentur, quam aures. Sanctæ sint igitur aures, certæ veritatis & re-
 ctorum dogmatum studiosis: id porro Christi donum est, & caeleste munus, &
 C sancti illius sanguinis opus: nam omnes res præclaras in ipso & per ipsum con-
 sequimur. Ideoque & manus sanctificabatur, quæ est ad operandum & efficien-
 dum apta, & pes, qui rectorum gressuum euidentis est signum ac nota: de sanctis
 enim factis nobis gloriam parare oportet, & per eam semitam incedendum, quæ
 nos ad ea omnia, quæ Deo placent, compendiaria via perducatur, iuxta id, quod
 in Psalmis canitur, [Et conuertere pedes meos in testimonia tua:] & illud, quod
 in libro Prouerbiorum habetur, [Rectos gressus fac pedibus tuis, & vias tuas diri-
 ge.] Genus igitur sacrum & electum sanctas aures habeat, manum similiter ac
 pedem iis, quos iam diximus modis, dextraque omnia peruncta, & tamquam
 summo loco, id est, in extremis: Extremum enim, inquit, auris, & pedis, & ma-
 nus: omnis enim actio proba, mea quidem sententia, strenua ac dextra est, ni-
 hilque de vitio sinistrum habet, & usque ad extrema, id est, perpetuo seu ad fi-
 nem usque porrigitur. Qui enim Deo consecrati sunt, eos in sanctificatione
 dextros esse, & perpetuo perseverantes conuenit: [Qui incepit, inquit, opus
 bonum in vobis, perficiat.] Valde autem absurdum est, retrorsum cedere,
 quodammodo boni operis perficiendi pertæsus. Sed, quoniam Dei figuram
 gerit Moyse, afferunt quidem sacrificium Aaron & eius filij; sed ille suscipit;
 qua in re Deus, quodammodo designat, se eorum, qui ita sanctificati sunt,
 oblata in Christo sacrificia propemodum de manibus in manus accepturum,
 neque fore, ut id munus dedignetur, quod Christi suauis odore sit præditum,
 idque, ut opinor, est interaneorum oblatio, quæ illi incenduntur. Separan-
 tur autem sacerdoti pectusculum, & armus ab ariete consummationis. Et ar-
 mus

mus virium esse nota potest, pectusculum vero cordis ac renum. Datus est **A** autem sancto sacroque generi Christus a Deo ac Patre, virtus & sapientia. An vero nō in eo sapientes ac fortes sumus? **PALLAD.** Quidni simus? scriptum est enim, Christum Dei virtutem esse, Deique sapientiam, eumque hęc nobis a Deo factum esse. **CYRILL.** Esca porro sacra hominibus ad Dei ministerium electis carnes sunt, eaque simul cum infermentatis panibus data, nullo alienigena ad eius participationem admisso; aut, si quis id fecisset, etiā morituro. Sacros enim animos decet esse sanctæ illius escæ, idest, corporis Christi participes; neque alienigenis licet ad benedictionem accedere; alienum porro genus censeari potest, tum illud adhuc infidele, & baprisimatis expers, tum præterea illud diuersa opinione peruersum, & a sanctorum hominum sententia dissidens, ac dogmatum improbitate disunctum. Absumuntur autem igni omnes sacrificij reliquiæ, iis ne postero quidem die vesci permittente **Lege**: alterum enim sanctificationis modum in futuro sæculo, vt opinor, habebimus, qui non iam corporaliter, sed spiritualiter efficietur, & ea ratione quam nouit ille, qui omnia immutat Deus, & quocunque voluerit, transfert. His autem verbis adiuncta est non inepta intelligentia; nam, destructa iam in nobis morte post resurrectionem ex mortuis, non erunt illa necessaria, per quæ mortem effugere licebat. Alter igitur sanctificationis modus illius temporis statui conueniens cogitandus est, cum Christus nobiscum erit. Cum igitur, quod nobis in mentem venit, dixerimus; iis, qui meliora intelligere poterunt, concedemus. Et fortasse eiusmodi quidpiam significat beatus Paulus dicens, **1. Cor. 13.** [Cum venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est;] idest, finem habebit, & consistet. **PALLAD.** Consentaneum videtur. **CYRILL.** Atque hęc perficienda esse dixit in consecratione sacerdotum. Congregatis autem sacerdotibus Israel, & in Ecclesiam collectis, publicam eorum declarationem fieri præcepit, dicens, [Sume Aaron & filios eius, & oleum vnctionis, & vitulum pro peccato, & duos arietes, & canistrum azymorum, & omnem congregationem cōuoca ad ostium tabernaculi testimonij. Et dixit Moyses congregationi: & fecit sicut præceperat ei Dominus; & cōuentum habuit ad ostium tabernaculi testimonij. Et dixit Moyses, Hoc est verbum, quod mandauit Dominus facere; & induit decenter Aaron, atque etiam sacerdotes, asperisitque oleo vnctionis altare septies, & omnia eius vasa, & labrum, inquit, & tabernaculum & omnia, quæ in eo erant, & sanctificauit ea.] Sanctum est enim tabernaculum quidem, altare tamen sanctificatione Spiritus perfecte præditum est, non tamquam ex rationalium naturarum numero eius particeps factum, (neque enim ita sanctum est, vt verbigratia Angeli natura, vt hominis anima) sed ex contactu quodammodo sacrificij, quod super illud imponebatur. Sanctus est enim etiam locus, vbicumque fuerit Christus. Peruncto igitur altari septies, hoc est, ab ubi, sanctificat ipsum Aaron: infudit enim super illum vnctionis oleum, **D** ac præterea obtulit hostias tum pro illo tum pro eius filiis eo modo, quo superius exposuimus. His vero perfectis, præcepit adhuc dicens, [Et ab ostio tabernaculi testimonij non egrediemini septē diebus, quousque dies impleatur, dies consummationis vestræ. Septem enim dies consecrabit manus vestras, sicut fecit die hoc, quo mandauit Dominus facere, vt propitiatur pro vobis, & ad ostium tabernaculi testimonij sedebitis septem dies: nocte & die seruabitis custodias Domini, vt non moriamini: sic enim mandauit mihi Dominus Deus.] Quinam vniuscuiuscunque sacrificij fuerit ritus, satis est a nobis superiori sermone demonstratum; quapropter, omissa de his rebus subtilitate differendi, ad illud pergamus. Non permittit Lex eos, qui sacram egregiamq.

fortem

A fortem adepti sunt, & ad sacerdotij munus obeundum iam consecrati, e sacro tabernaculo excedere, sed ad septimum vsque diem eos intus considere iubet, ac prope dixerim, ostio affigit, nec limen egredi finit; quam in sacris illis locis sessionem, vt opinor, firmitatis atque permansionis in sanctificatione symbolum quoddam esse voluit: necesse enim est, vt, qui in hac statione collocati sumus, vt præsto simus Deo, firmi atque immobiles in virtute maneamus; ne extra morum terminos, qui nos decent, egrediamur, aut e sacro sensu excedamus, sed semper prope quodammodo simus, & apud Deum habitemus, iuxta illud, quod est prophætæ voce dictum, [Quærens quare, & apud me habita.] Hoc autem per septem dies facere iussit Moyses. Qua in re septenarius numerus id significat, esse nobis adnitendum, vt omni tempore Deo præsto simus; idem enim est, ac si dixisset, Semper ac perpetuo. Intra tabernaculum vero manentem præcipit seruare custodias Domini, significans illius assiduitatis, qua Deo affidemus, fructum esse obedientiam, & voluntatem exequendi, quod ille præcipiendum duxerit. Ad hunc igitur modum illi omnium Domino præsto esse debemus, cum ille in recte factis languor in extremum malorum omnium definat: eam enim ob causam, vt existimo, adiunxit Moyses illa verba, ne moriamini. **PALLAD.** Recte est a te dictum. **CYRILL.** Iam vero, postquam ad sacerdotij munus consecratus est Aaron, incipit sacrificandi ritum exequi. Quo autem id modo faciat, agedum dicamus. Scriptum est enim rursus in Leuitico [Et factum est in die octauo vocauit Moyses Aaron & filios eius & seniores Israel, & dixit Moyses ad Aaron, Sume tibi vitulum ex bobus pro peccato, & arietem in holocaustum immaculatum, & offer illa ante Dominum, & ad seniores Israel loquere dicens, Accipite hircum de capris vnum pro peccato in holocaustum immaculatum, & vitulum & arietem in sacrificium salutaris coram Domino, & similam conspersam oleo: quia hodie Dominus videbitur in vobis. Et acceperunt, sicut præceperat Moyses coram tabernaculo testimonij; & accessit vniuersa Synagoga, & steterunt ante Dominum; & dixit Moyses, Hoc verbum, quod dixit Dominus, facite, & videbitur in vobis gloria Domini; & ait Moyses ad Aaron, Accede ad altare, & fac pro peccato tuo, & holocaustum tuum, & exora pro te & pro domo tua, & fac dona populi, & exora pro ipsis, sicut mandauit Dominus.] Si subtilem, Palladi, mentis aciem in sacras litteras intenderis, in hac quoque re optime perspicias elucere Christi mysterium. **PALLAD.** Quo tandem modo? **CYRILL.** Octauo certe die definit quodammodo Moyses officio sacerdotis fungi; sed incipit Aaron, non tamen conticuit Moyses, licet iam Aaron ad sacerdotis munera pergeret. Tempus enim sacerdotii Christi illud congruenter intelligitur, quod post Legem fuit, idest, octauus dies, in quem incidit resurrectio, & initium quoddam factum est sæculi noui; noua enim in Christo creatura, sicut scriptum est. Sed Christo iam octauo die declarato, Moyse obseruatio finem illa quidem accipit; neque enim adhuc in figuris & vmbis Deum colimus; sed tamen illa Legis institutio non conticuit; Lex enim spiritualis est spiritualibus, & semper Christi mysterium prædicat. Professus est vero Moyses octauo die visum iri Domini gloriam: nam Lex tempus aduentus Saluatoris nostri prædixit. Adhuc iterum præcipit prius quidem pro se ipso Aaron sacrificia facere, postea vero pro vniuerso populo: qua in re nobis iam figuram quodammodo præbuit, præclareque ac perspicue ostendit, qui electi essent ad sacerdotium, & qui sanctificationem in fide perciperent, iis vt sancti sint ac sacri, aptissime cōuenire. Sed quinā fuerit oblationis modus, vt poterimus, explicabimus. Vitulus igitur pro peccato & expiatione sacerdotum immolabatur, fusoque ad altare sanguine, & intestinis incensis,

V 2

reliquum

reliquum corpus igni comburebatur. Aries deinde totus incendebatur consueta holocausti lege. Iam vero hircus victima erat ad populi peccatum expiandum, vitulus autem & agnus in holocaustum; aries & bos ad sacrificiū salutaris altari etiam similia imposita, si non tota, at pugillo & ex parte; deinde inquit, [Et, eleuatis Aaron manibus in populum, benedixit eis: & descendit, postea quam fecit pro peccato & holocausta & salutaria, & ingressus est Moyses & Aaron in tabernaculum testimonij, & egressi benedixerūt vniuersum populum: & apparuit gloria Domini omni populo, & egressus est ignis a Domino, & deuorauit quæ erant super altari holocausta & adipēs: & vidit omnis populus, & expauit, & ceciderunt in faciem.] PALLAD. Quid igitur tandem de his rebus dicendum putas? CYRILL. Vifa est ergo reuera gloria Domini octauo die, id est, Filius manifestus est factus, qui est gloria Dei ac Patris: sic enim illum appellauit, dicens ad beatum Moysen, [Viuo ego, dicit Dominus; certe implebitur gloria Domini omnis terra.] SACROS porro nos efficit ipse, dum in bouis figura pro nobis immolatur, & a peccato nos liberat, & vniuersa crimina remittit, & maculas ex condēnatione contractas abstergit; itidemq. dum in odorem suauitatis spiritualis vt aries consummatur, & ipse idem fit hostia salutaris, & suo nos sanguine sanctificat. Ipse etiam similia est oleo lita, in hilaritate vitæ sanctæ se ipsum Deo ac Patri pro nobis ostendens. PALLAD. Intelligo quod dicis. CYRILL. Equidem puto sacrificium illud pro Aaron & pro populo factum, eleganter significare consecrationem illam, qua sancti homines Deo dicantur. Iam vero, posteaquam declaratus est, ac seipsum conspicuum fecit ille Emmanuel, per quem sumus ad sanctificationem vocati, tum denique acceptabiles & sacri, & in odorem suauitatis Patri dicati sumus. Velim namque obserues, sacerdotū consecrationem per ea quæ dicta sunt, eo tempore perfici consueuisse, sed eosdem fuisse per illum varie sanctificatos. Comburebatur enim vt bos extra castra pro peccato, incendebatur idem vt aries congruēter in holocaustum oblatus, per membra concisus simul & totus, tamquam pro singulis, itemque pro vniuersis: sanctificabat illos denique sanguine vngens tamquam aries salutaris. Ceterum, cum iam octauus dies illuxisset, is nempe, quo Christi gloria clarior facta est, morte destructa, & interitu conculcato, tum vero sacerdotes ac populi Deo munera offerunt. Neque vero illum omnium dominum alienis quibusdam donis honorant, aut externis muneribus oblectant, sicut Israel secundum carnem, sed se ipsos exhibent hostiam suauiter redolentem. In illis enim hostiis tamquam in imagine quodammodo nostras animas immolamus, Deoque offerimus, dum mundo atque carnis sapientiæ morimur, & vitiorum mortificationem subimus, ac propemodum vna cum Christo cruci suffigimur, vt ad sanctum purumq. viuendi genus nos transferentes ad eius voluntatem vitā ducamus. Eiusmodi quidpiam beatus etiam Paulus scribit, [Semper mortificationem Iesu in corpore circumferentes, vt & vita Iesu in corpore nostro manifestetur:] & iterum, [Si sustinemus, & conregnabimus.] Si conformamur ad eius mortem atque passionem, vt scriptum est, socij quoque resurrectionis & gloriæ ipsius erimus. Igitur extra portā quidem pro nobis passus est Christus, vt beatus Paulus ait, eximus ipsi quoq. improprium eius portantes, extra portam; & eodem ritu ac vitulus immolamur, & vt aries, in holocaustum oblatus, odorem Deo Christianæ conuersationis adolemus. Atq. hæc hostiæ pro Aaron eiusq. sociis ac liberis offeruntur. Sed pro populo victima pro peccato hircus est. Et quæ tandē est eius rei ratio? cū præfertim ad sacerdotū expiationē fuisset vitulus oblatus? Sed in sacerdotibus superiora sunt omnia, tum sacrificij oblationes, tū quæ ad expiationē sanctificationem-

Leuit. 9.

Num. 14.

o. Anus.

2. Cor. 4.

2. Tim. 2.

Rom. 6.

Heb. 13.

tionemque pertinent: maior est autem corporis mole vitulus hircus, spiritualis rerum præfatiæ specimē præferens. vitulus autem & agnus in holocaustum, hominum fide consecratorum in Christo infantiam insinuat, bos vero & aries patientiam & fortitudinem, & in mansuetudine fructuum vbertatem præclare significant; ac prioris illius figura est bos, aries posterioris. Porro similia oleo perfusa, vitæ, quæ in Christo ducitur, spem præclaram optime declarat: non enim tristes & lugentes, sed lætos & hilares inhærere Christianæ conuersationi decet: id enim est, opinor, illud, [Venite exultemus Domino:] ita enim aperte atque perspicue affulgebit Christi gloria, & libentissime sanctorum hominum oblationes admittet; sicut nimirum eo quoque tempore in ignis specie Deus aperte descendit, & victimas illas absumpsit. Eorum enim, qui fide sanctificati sunt, partam ex virtute laudem tamquam partum ac voluptatem putat. Mysticum vero quiddam præferunt hæc verba: tunc enim ad concisas illas carnes ignis impetum demisit Deus; perinde ac si propositas oblationes attingeret: semper enim diuinitas ignis naturam figurate subit: nunc vero spirituali hostia sibi proposita, non ignis specie, sed sancto Spiritu oblata munera spiritualiter attingens, eā participare cupientibus viuificatricem efficit; quam rem veram fide suscepimus. PALLAD. Recte ais. CYRILL. Eleuatis autem Aaron manibus, benedixit populum. Obserua item hanc primam impositionem manuum in populos per Aaron factam: benedicit enim omnibus ille verus Aaron sacerdotibus ac populis, pusillis cum maioribus, sicut scriptum est, manibus propemodum impositis: ac manus impositio illius in nos sanctissimi Spiritus missionis signum euidentem esse poterit. Ante vero quam sacrificium peregisset Aaron, manuum impositio nulla erat: [nondum enim erat Spiritus (iuxta Ioannis vocem) quia Iesus nondum erat glorificatus.] PALLAD. Congruens certe expositio. CYRILL. Quinetiam ritum, quo sacerdotes imprecarentur, apte disponit: atque eius imprecationis verba prædictiones quasdam Christi passionum esse voluit: ait enim, [Loquere ad Aaron, & ad filios eius dicens, Sic benedicetis filiis Israel, dicentes eis, & imponent nomina mea super filios Israel, & ego Dominus benedicam eis, Benedicat tibi Dominus, & custodiat te, illuminet Dominus faciem suam super te, & det tibi pacem, & misereatur tui.] Iubet igitur vt, qui sacerdotio præditi sunt, populo benedicant: sed abducit opportune ab ineptis cogitationibus, ostenditq. non hominis manum esse, quæ benedicat, sed seipsum, vt qui sit Dominus. [Omne enim datum optimum, & omne donum bonum, & omnis benedictio desurfum est, descendens a Patre luminum,] vt scriptum est. Christus autem est benedictionis via, & ipse nobis est cælestium bonorum distributor, in ipsoque & per ipsum omnia a Patre dantur. Itaque beatus Paulus, [Gratia vobis & pax, inquit, a Deo patre nostro, & domino Iesu Christo.] Benedicimur itaque in Dei nomine; sed eius benedictionis forma quænam esse debeat, eleganter significans, imprecanti sacerdoti hæc verba pronuncianda esse dixit, [Benedicat tibi Dominus, & custodiat te, illuminet Dominus faciem suam super te, & misereatur tui, eleuet Dominus vultum suum super te, & det tibi pacem.] Conseruat igitur nos benedictio, maledictionemq. dissoluit, & eum, qui peccauerat, reformat, vt iam in Christo dignus sit, qui laudetur: eiusq. rei testis est Apostolus, qui in hunc modum scripsit, [Benedictus Deus, & pater domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cælestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in caritate; qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Christum in ipsum.] Vides hominem execrabilem ex peccato,

Psal. 94.

Psal. 113.

Ioan. 7.

Num. 6.

Iac. 1.

Rom. 1.

ephes. 1.

Tit. 3. dignum esse adoptione factum, dum in Christo per participationem Spiritus A benedicatur, quem etiam effudit in nos abunde, is, qui non ex parte illum sanctis hominibus donat, sed tamquam ex sua plenitudine infundit. Illuminatio autem faciei Dei mox nobis tribuit, ut misericordiam consequamur, siquidem illud verum est, fore ut in Deo cognoscendo, æternæ vitæ participes simus: ita enim ait Saluator ad Patrem ac Deum qui in cælis est, [Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti, Iesum Christum.]

Ioan. 17. Faciem porro Dei, ac Patris esse Filium, qui apparuit nobis, nemo, ut arbitror, ambiget: character est enim & similitudo & imago illius, ac per ipsum & cum ipso patrem cognoscimus, quam cognitionem simul comitatur misericordiam consecutio: iustificati namque sumus ex fide non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos; sed secundum magnam eius misericordiam; & sarcina corruptionis leuati, & ad vitæ nouitatem, Deo miserante, reformati. Alia quoque ratione, si ad Iudæos vim verborum deflexerimus, misericordiam vere consecuti sunt, cum illis affulset ille Vnigenitus: erat enim illis velut grauissima quædam & non ferenda sarcina Lex condemnans, quæ sine vlla commiseratione peccantes puniebat. Sed misericordiam consecuti sunt, sero tandem iustificantem gratiam per Christum adepti. Cuius aduentum videre cupientes, ad vniuersorum Deum clamabant, [Deus virtutum, conuerte nos, & ostende faciem tuam, & salui erimus.] Omnes igitur sumus in ostensione Christi misericordiam consecuti, Quinetiam eleuatio vultus Dei conciliatrix est pacis, cuius donator est, & arbiter Christus, qui hoc tamquam proprium ac peculiare bonum in se credentibus & proponit, & donat: [Pacem enim, inquit, meam do vobis, pacem meam relinquo vobis.] Cum enim tamquam in sublime posuit Filium Pater, dans illi nomen, quod est super omne nomen, ac dicens illi, Sede a dextris meis; tunc vero sublatis inimicitiis, quæ nos disiunctos tenebant, in pacem connexi sumus, eo quod quæ ipsius sunt, sapere studemus, & C in Spiritu ambulare, in quo & per quem diuinæ naturæ consortes effecti sumus, Christo nos in vnitatem connectente: is enim profecto ait ad Patrem, [Volo ut sicut ego & tu vnum sumus, sic etiam ipsi in nobis vnum sint;] [vnum enim corpus omnes sumus in Christo;] & [qui adhæret Domino, vnus spiritus est;] ut habet Scriptura. Deo autem & Patre suam quodammodo faciem eleuante, idest, glorificante Filium, pacem cum eo compositam nos adeptos esse declarat ipse dicens, [Cū exaltatus fuero a terra, omnes trahā ad me ipsum.] PALLAD. Recte existimas: ipse est enim pax nostra, & per ipsum accessum habuimus in Spiritu ad Patrem. CYRILL. De sacerdotibus igitur, deque eorū creatione hætenus nobis Lex prodidit. Ceterum sanctificari oportere plane Leuiticū genus, inquit, & ritu conuenienti prius expiatū, tributū sibi sacri ministerij munus capeffere. Inquit igitur in Numeris ad hunc modū, [Sume Leuitas de medio filiorum Israel, & purificabis eos; & sic facies purificationē ipsorum, Asperges eos aqua purificationis, & pertransibit nouacula super omne corpus eorum, & lauabunt vestimenta sua, & mundi erunt: & sument vnum bouem de armentis, & eius libamen, similam oleo conspersam, & vitulum anniculum de armentis accipient pro peccato: & statues Leuitas coram tabernaculo testimonij, & congregabis omnem congregationem filiorum Israel, & adduces Leuitas, & separabit Aaron Leuitas munus corā Domino a filiis Israel, & erunt ut operentur opera Domini. Leuitæ autem imponent manus super capita bouum; & facies vnum pro peccato, & vnum in holocaustum Domino, ut propitius sis pro eis. Et statues Leuitas coram Domino, & corā Aaron, & coram filiis eius, & donabis eos donū corā Domino, & distingues Leuitas

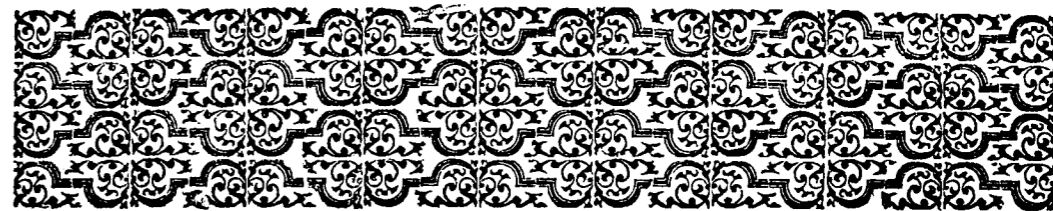
A Leuitas de medio filiorum Israel; & erunt mihi: & posthæc ingredientur Leuitæ ad operandum opera tabernaculi testimonij.] PALLAD. Velim igitur explices quisnam hic purificationis ritus Leuitis iniunctus, sit a nobis intelligendus. CYRILL. Mysticus sane is est, Palladi, & item in Christo; ipse est enim nostra expiatio, & ab omni sorde ablutio, & sanctificationis dator: [Asperges enim eos aqua sanctificationis,] inquit. Hoc idem Paulus quoque, vir sapiens declarauit ita scribens, [Si enim sanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis; quanto magis sanguis Christi? idque verissime dictū est; nam, si inest in figuris vtilitas, & umbra ipsa est salutaris, quanto magis veritas, idest, sanguis Christi? Aqua igitur sanctificationis cineri vitulæ permista illius mortificationis Christi (sic enim dicta est) symbolum euidens erat, quam ut in sancto baptisate nos ipsi quoque per fidem perficere gloriamur. Ut enim idem ipse beatus Paulus dixit, [Consepulti sumus cum ipso per baptismum in mortem; ut, sicut resurrexit Christus per gloriam Patris, sic nos quoque in nouitate vitæ ambulemus:] dixit etiam [semper mortificationem Iesu in corpore circumferentes, ut & vita Iesu in mortali nostra carne manifestetur.] PALLAD. Sed quænam hæc est, quæ hoc loco dicitur Christi mortificatio? CYRILL. Mortuum esse plane mundo atque peccatis, sacramque ac sanctam, Deoque carissimam vitam viuere, de qua re Paulus mirifice gloriabatur dicens, [Ego enim per Legem Legi mortuus sum ut Deo viuam; cum Christo simul confixus sum cruci: viuo autem iam non ego, viuit vero in me Christus: quod autem nunc viuo in carne, in fide viuo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit seipsum pro me.] Hoc est, ut puto, mortuum esse mundo, & Christi mortificationē perferre, ac vicissim illius vitam viuere. Cinis igitur vitulæ cum aqua permistus, Iesu mortificationem ut in sancto baptisate perficitur, indicare potest, cuius participes esse oportere dixit eos quoque, qui in ordine leuitico censerentur, omni carnalis impuritatis genere sic ut in umbra rursus abiecto: id enim satis aperte significat illa per nouaculam facta pilorū corporis abrasio, [vuius est enim sermo Dei, & efficax, & penetrans,] ex animo abradens infitorum in nobis carnalium motuum, tamquam pilorum & vnguium impuritatem, quam etiam legem peccati habitantem in membris carnis, repugnantemque legi mentis, & in ea, quæ nefas est admittere, pertrahentem, sacra litteræ quodam loco vocant: attamen sancti spiritus virtute & efficacia, tamquam nouacula quadam, præcisa eneruatur, atque, etiam si rursus in nobis pullulet, vehementius tondetur, [Spiritu enim, inquit, ambulate, & desideria carnis non perficietis.] Ut autem nouacula in nascentem nobis pilum non in totum ex imis ipsis radicibus extirpat, sed mox pullulantem amputat; sic quoque Dei verbum in nobis motus illos, qui nos ad infitas cupiditates impellunt, non veluti radicitus euellit, (nam illa perfecta sanctitas in futurum sæculum reseruata est) sed mortificat & extinguit potius, cum in nobis oriuntur ac pullulant; ac legem illam, quæ est in membris carnis nostræ, cum efferatur, perdomat. Igitur pilorum ademptio mentis purgationem innuit, quam in nobis diuinum illud & penetrans Dei verbum efficit. Sed vestium ablutio præclaram & probatā conuersationē illam, quæ exterius patet, indicat: [prouidentes enim bona non solum coram Domino, ut scriptum est, sed etiam coram hominibus:] ipse etiam dicit, [Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est.] Homines igitur vere sanctos ac sacros tum interius tum vero etiam exterius pueros esse oportet, mortificationem Iesu circumferentes in suo corpore, & cum eo per sanctum baptismum quodammodo consepultos. PALLAD. Optime dixisti. CYRILL.

CYRILL. Offerri autem pro ipsis oportere ait sacrificium, boues duos, A perfectum simul, atque anniculum, idest, tenerum ac iuuenem: ac perfectus quidem in holocaustum offertur, similia conspersa oleo cum eo simul incensa: at vero ille alter pro peccato extra castra comburitur: sic namque peraguntur hostiæ pro peccato. Ac rursus in utroque Christus est, in boue quidem, qui in holocaustum offertur, totus sanctus & in odorem suauitatis Deo ac Patri pro nobis oblati, vitæ, quæ in spe ducitur, lætitiæ & hilaritatem sanctis hominibus afferens: nam cum boue simul oleo lita similia offerebatur: hæc autem lætitiæ & hilaritas illis omnino cōtinget, qui vitam in Christo ducere decreuerunt. Quinetiam ut vitulus pro peccato ignibus absumitur; nam eius liuore sanati sumus, ut scriptum est. Illud porro animaduertas velim, bouem quidem perfectum in holocaustum offerri, anniculum autem pro peccato immolari, ut simul in duobus eundem intelligas, quod ad virtutum perfectionem attinet, suauissimo odore fragrantem; quod ad simplicitatem autem & innocentiam, immolatum, [Ego enim, inquit, ut agnus innocens, qui ducitur ad immolandum, non cognoui.] Iam vero tamquam pro omnibus simul & ab omnibus veluti donum Deo genus illud sacrum offerri, ostendit illa ab Israelitis facta manuum impositio. [Imponent enim, inquit, filij Israel manus super capita Leuitarum.] Ut enim Leuitæ super victimarum capita & animantium pro ipsis in Christi figuram immolatorum manus imponebant; idque non eo faciebant, quod eis benedicerent, minime profus id quidem; sed ut illa manuum impositione quodammodo indicarent illum nostra peccata ferentem Deum, ac pro nobis immolatum, ut suæ cruci affigeret chirographum, quod aduersum nos erat: sic factam esse intelliges illam populi super Leuitas manuum impositionem: nam ut qui electos homines pro se ad sacrificandi ministeria Deo addixissent, ita manus illis imponebant. Ac tum quidem manuum impositio fiebat; nunc vero, rebus in statum longe meliorem commutatis, qui ad sacrificandi munus per Christum vocantur, eos populi suffragio suo comprobant, dignos esse acclamantes; idque in Ecclesiis faciunt, ut certe olim ad sacrum diuinumque tabernaculum impositione manuum in Leuitas utebantur. Perspicuum est igitur, si neque in Ecclesia, neque in populi conspectu electio fiat, præter Dei voluntatem fore, & a sacris legibus alienam. Denique posteaquam consecrati sunt Leuitæ, ea omnia, quæ ad sacrificandi ministeria pertinent, attingunt. Itaque, quisquis aut in Christo sanctus non est, aut non eo prius, quo conuenit, ritu purificatus, is longe abscedat; nam diuina altaria non impune continget.

FINIS LIBRI UNDECIMI.

SANCTI

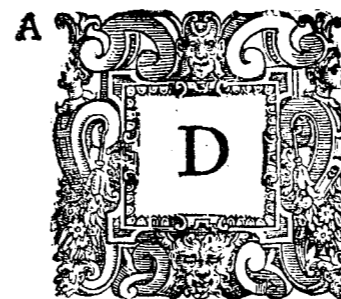

SANCTI CYRILLI
ARCHIEPISCOPI
ALEXANDRIÆ
DE ADORATIONE IN SPIRITU
ET VERITATE

LIBER DVODECIMVS.

Item de Sacerdotio.

A Et stola igitur sacra, atque etiam de sacrificiis, quæ in sacerdotum consecrationibus fieri præcepit Deus, plane iam dictum est. Ceterum cum alia multa diuinis responsis constituta sint, & ad cultum exhibendum, & ad purificationes pertinentia, & ad accuratam diligentiam, in ea vitæ ratione tenenda, quæ cum Lege consentiat maxime, ad spiritualemq. elegantiam sit exposita, illud mihi in primis dicendum esse arbitror.

PALLAD. Quid istud? CYRILL. Nam illa Leui familia donum erat Deo dicatum, & ex omnibus tribubus electum, eiq. generi Lex tribuebat sacra munera, Deo hunc illi honorem præcipue deferente; non tamen sine vlllo discrimine coetum illum sacris faciendis destinatum reliquit; neque, modo ex genere Leui essent, id officium temere quibusuis permisit, sed exquiri diligentissime præcepit; ne, si aliquo forte corporis vitio laboraret, Deo ingratum esset, & accessum vitiosum redderet, ne illotis, ut ita dicam, pedibus in tabernaculum testimonij irrumpens, etiam nolens offenderet: scriptum est autem ad hunc modum iterum in Leuitico, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Dic Aaron, Homo ex genere tuo per generationes vestras, in quo fuerit macula, non accedet, ad offerendum dona Dei sui. Omnis homo, in quo fuerit macula, non accedet: homo cæcus, vel claudus, vel curto naso, vel auribus amputatis; aut homo, in quo est contritio manus, vel contritio pedis, vel gibbosus, vel maculosa facie, vel lippis oculis; aut homo, in quo fuerit agrestis scabies, vel impetigo, aut altero testiculo carens: omnis, in quo est macula ex semine Aaron sacerdotis, non accedet ad offerendum hostias Domino, quia macula est in ipso: ad dona Dei sui offerenda non accedet; dona Dei sunt, sancta sanctorum;

Leuit. 21.

storum; & de sanctis comedet: nisi quod ad velum non ingreditur, & ad altare non accedet, quia maculam habet, & non profanabit sanctuarium Dei sui; quia ego Dominus, qui sanctifico ipsos.] PALLAD. Dic mihi igitur, estne cuiquam fraudi, quod debili sit corpore? aut conditor naturam in crimen vocat, quod etiam inuita corrupta sit? CYRILL. Præclare ais, Palladi. Sapis enim. Nam id vitio nonnullis atq. crimini dari potest modo, quod sponte, & ex animi sui sententia ad res vitiosas deflectunt, & ad quæuis turpia declinare malunt; debilitates autem corporis, quæ ex natura præter voluntatem eueniunt, accusare, durum, opinor, est, atque inhumanum, & a stultitiæ nota minime alienum. Ex quo illud intelligere licet, fieri non posse, ut ille vniuersorum conditor hominum naturam de culpis minime voluntariis ream fecerit, aut infirmitate corporis aliqua laborantem tamquam execrabilem, a sacro ministerio ei demandato repulerit; sed illum credendum est tamquam ex figura rerum corporalium nos ad subtiliorem elegantiorumq. intelligentiam expolire, & varia vitiorum animi genera ostendere, utq. hæc Deo esse odiosa cognoscamus, indicare. Quid enim? non etiam beatus Paulus oportere dixit, ut, qui in sacerdotium electi essent, ij præclaro hominū iudicio in omni virtutum genere admirabiles habeantur? [Ut perfectus sit, inquit, homo Dei, ad omne opus bonum instructus.] Quinetiam episcopum irreprehensibilem esse oportere, apertissime asseuerauit, summamque in iis rebus diligentiam adhibuit. PALLAD. Assentior equidem. Sed quænam sit singulorum corporis vitiorum, quæ modo enumerata sunt, ratio, aueo discere. CYRILL. Agedum igitur singulis per genera distributis, dicamus ea, quæ in mentem veniunt. Homo, inquit, per generationes vestras, ex genere tuo, in quo fuerit macula, non accedet ad offerendum dona Dei sui: cauta verba, asperum præceptum: lex enim est non in eos modo constituta, qui tunc ex Aaron geniti erant, sed ad totum genus pertinet, & ad vniuersam familiam sacerdotalem, & in omne tempus extenditur: id enim, ut arbitror, significant ea verba, Ex genere tuo per generationes vestras. Semper enim ea, quæ minus integra sunt, aspernatur Deus; neque vllum tempus reperire licet, quo illi aliquid vitiosum, spiritualibus nempe morbis affectum, placere possit; quin eos tantum amplectitur, qui integri sunt, nullisque affecti corruptelis, sed perfecti in virtute & in sanctificatione firmi, qui laudem ex recte factis parare perseueranter, student, & acrisunt, ac perpetua prudentia præditi. Ob eam igitur causam hac de re legem statuit eiusmodi, quæ ad vniuersam pertineat familiam, ut sacrum electumque genus incorruptum atque integrum sibi pararet, tum quidem in tribu Leui, & familia Aaron; nunc autem in iis, qui sunt in Christo sanctificati, magno nimirum illo vereque summo sacerdote, cui per spiritum adhæsimus, confortes atque participes propriæ illius naturæ facti. Itaque, cum eos, qui fide iustificati sunt, ad fraternam quoque coniuuentionem vocarit, in illis tamquam cōsortio iunctis exultat dicēs, [Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Deus.] Quid enim? non hæc verba Christi personæ tribuere, beato Paulo visum est? PALLAD. Sane vero. CYRILL. Eum igitur arcet a sacerdotio, cui quoduis ex his vitiis, quæ dicta sunt, adfit, ut debilem atque contemptum. Non enim accedet, inquit, ad offerendum dona Dei homo cæcus, vel claudus. Habet autem ea res per se, etiamsi corporaliter accipiatur, magnā turpitudinem; qui enim exciderint oculi, aut qui pede est parum firmo, neque rectis vestigiis ingredi potest, hunc nonne satius est quiescere, qui ne internoſcat quidem, quod ire oporteat sacerdotem, quam ire, sed non sine aliorum risu, oculis alienis vtētem? sed hoc certe leuius esse videatur: quæ autem ad cognitionem contemplationem

plationemque spiritualem nobis vtilia sunt, dicamus, historiaq. rudiorem sensum prætermittamus. Cæcum itaque appellare videtur tardum sane hominem & in primis hebetem: quod enim est oculus in terreno corpore, hoc idem in animo mens dici potest, cum diuino lumine illustratur, & illam incorruptam pulchritudinem suspicit, ac leui celerique motu cogitationum ad summam illam gloriam optime penetrat, atque a recto dogmatum sensu minime aberrare nouit: idque, ut opinor, est illud, quod prouerbij figura dictum est, [Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ recta considerent.] Dictum etiam ad illam Iudæorum parentem non recte aspicientem, [Ecce oculi non sunt tibi, neque cor tuum bonum nisi ad auaritiā tuam, & ad iniquitates tuas, & ad cædem faciendam.] Ineptus igitur est ad sacerdotium, spiritualiter cæcus, idest, plane imprudens, & animo ac mente vitiatus. Ineptus præterea claudus, idest, qui recte ingredi nescit, atque ad perfecte incedendum parum firmus est: nam cæcitas quidem, ut modo dixi, summæ est insipientiæ signum; at claudicatio fractæ debilisque motionis, atque alacritatis, qua in singulis rebus gerendis quisque mouetur. An vero hominibus ita mutilatis non iure illud insonari possit, [Confortamini manus remissæ, & genua dissoluta?] Accusauit etiam ipse Christus Iudæorum populos, ut qui nolent rectos gressus in eo figere, sed ad claudicandum peruersi essent, atque a rectis cogitationibus declinarent, [Filij, enim inquit, alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt a femitis suis.] Paria igitur sunt inter se & vicina admodum, si vitiorum similitudinem spectes, mentis claudicatio atque cæcitas, quarum altera intelligentiæ præstantiam, altera bonorum operum firmitatem inutilem reddit. Reicitur præterea κολοβόριμ, (sic enim nomen fingere oportuit,) idest, qui curto naso est, & qui auribus amputatis; quibus hæc expositio accomodari potest; nam olfaciendi sensu rerum omnium suapte natura olentium malus, aut bonus odor examinatur; habet autem is sensus vim discernendi maximam inter ea, quæ vel oblectare nos, vel contra offendere possunt, & in deteriori ordine numerantur. At vero humanus animus si suas vires perfectas atque absolutas habuerit, perget ille quidem fortiter ad actionum qualitates discernendas, & singula diligenter examinabit, & tamquam optimus aliquis argentarius omnia probans, quodque bonum est tenens, & ab omni specie mala abstinens, ut scriptum est, laudem maximam consequetur. Improbat enim turpes quodammodo & adulterinas actiones, vtilis atque præclaras libenter admittit. Igitur nasi depressio parum sanum parumque perfectum sensum significat, quo sensu singulas actiones rectissime discernentes de rebus optimis præclare, de turpibus secus existimamus: ob eamque causam sapientiæ ac prudentiæ & reliquarū huius generis virtutum & rem tenemus, & nominibus appellamur: nam odor veluti quidam ad animum fertur ab iis rebus, quæ ab eo intelliguntur, quasi qualitas quædam actionum: mutilatæ porro aures, auditus tardioris, ut mihi quidem videtur, significationē præferunt. Amputatæ namque auris esse vitium puto, cum quis vel ex parte assentitur, neque omnino ad obediendum promptus est & facilis, vel non sincere sacras potissimū litteras exaudire potest: quod nonnulli faciunt, qui animi vim ad audiendum aptam temeritate summa ad ea peruertunt, quæ minime oportet. Eiusmodi sunt, quibus iuxta beati Pauli vocem, pruriunt aures, & a veritate quidem auditum auertunt, attendunt autem spiritibus erroris, & profanis vocum nouitatibus adhærent. Igitur detruncatæ aures interioris ac spiritualis auditus mutilationem, & intelligentiæ a recto ad deteriore sensum deprauationem significare videntur. Quinetiam, si in quopiam contritio pedis aut contritio manus inesse

1. Timo. 3.

Leuit. 21.

Heb. 2.
Esa. 8.

Prouer. 4.

Hier. 22.

Esa. 33.

Psal. 17.

1. Tessal. 5.

2. Timot. 4.

1. Timot. 4.

in esse animaduertatur, abscedat is, inquit, & in aliorum ordinem se recipiat. **A.**
 Qua in re is, qui colliso sit pede aut manu, non tamen prorsus debilitato, intelligere nos admonet eum, qui non integre ad probas actiones progredi potest, neque incessum omnino laudabilem, id est, actionem in conuersatione ac
Hierc. 48. vita cum lege maxime congruentem habet. Eiusmodi sunt iterum, qui faciunt opus Domini negligenter, quibus prophetæ voce illud, Væ, irrogatum est; aut
Deut. 16. qui quod iustum est, non iuste sectantur, vt scriptum est. Illud autem animaduertas velim, spirituali ac plenæ claudicationi, illam quoque modicam tibie debilitatem parem esse, & pro eodem haberi: tantidem enim vtrunque æstimandum est, & nihil omnino, quod præclarum sit, facere posse, & id minus recte facere; significatur autem non absurde in claudicatione quidem, nihil prorsus posse, in contritione autem non recte posse facere. **PALLAD.** **CYRILLVS.** Gibbosum præterea, & qui maculosa sit facie, & qui lippis oculis, recenset item inter eos, qui maxime repudiantur. Ac gibbosum quidem esse dicimus, qui quodammodo incuruatus est, & cuius animus deorsum aspicit, & ad carnis affectus est procliuus, & oculos nimirum spirituales ad res terrenas defigit, iamque in eam sententiam venerit, vt erigere animum ad res supernas sapiendas fugiendum putet. Inter hæc numerari possunt Iudæorum crimina, de quibus scriptum est,
Psal. 68. [Obscurentur oculi eorum, ne videant, & dorsum eorum semper incurua.] Maculosum autem, seu, vt græce habetur, *επιμαλον* appellamus, qui maculam, id est, *επιμαλον* in ipso fronte habet; est autem is morbus vim habens denigrandi summæ cutis aspectum. Iis autem, in quibus hic morbus fuerit, accidit, vt latere non possint; cum in ipsis supercilijs innascatur, & in tota facie grassetur. Maculosus est igitur eiusmodi homo corporaliter, sed spiritualiter indicat apertum, minimeque occultum impudentem, ac veluti impuro vultu hominē, qui vitæ turpitudinem omnibus aperte prodat, adeo vt ne id quidem sciat, quod est à sapiente quodam dictum, [Sapientes abscondent suam ipsorum turpitudinem.] **PALLAD.** Quonam modo? **CYRILLVS.** Quid enim, Palladi, nonne innumera nobis insunt vitia? **PALLAD.** Certe. Sed quorsum istud? **CYRILL.** Quia inquam Palladi, vnusquisque nostrum quocunque alio labore vitio, pudore tamen fratrum sæpenumero victus, maximam curam ac studium adhibet, vt integer esse videatur, & in malis lateat. **PALLAD.** Recte ais. **CYRILL.** Siquis igitur ad eam impudentiam progrediatur, vt palam delinquere, pro nihilo ducat, & honestatis ornamenta prorsus negligat, eiusmodi homo nonne iam cuius videatur à sacro sanctoque genere longe remotus? **PALLAD.** Sane vero. **CYRILL.** Maculosum igitur Lex vocat eiusmodi hominem, vt qui vitium ac morbum suum ne occultare quidem norit ac velit. Lippis vero oculis eum appellat, qui videndi facultate minime ille quidem priuatus sit, sed id recte facere nequeat; quales ij sunt, quibus adest quidem prudentia, non tamen id etiam habent, vt recte sentire velint: nonnulli enim, cum id, quod rectum est, videant, tamen ad ea, quæ minime conuenit, voluntatis suæ propensionem detorquent: alij vero, cum possint rectam de dogmatis sententiã assequi, suæ ipsi menti officiant, ac turpissimarum opinionum aucupium sectantur, nullamque de Deo sanam sententiam amplectuntur: quales sunt hæretici, ac præter hos Iudæi, qui, cū Deum credant esse Patrem, Filium tamen, qui ex eo secundum naturam extitit, stultissime repellunt. Itaque verissime de illis dici potest, quod est prophetæ voce decantatum, [Oculi sunt eis, & non vident;] nihil enim facultas videndi proficit, nisi adiunctum sit illud, vt recte videatur, nimirum vt claudicationem,

A cationem, & contritionem pedis pro eodem haberi iure dicebamus: nihil enim prorsus interest nullo ne modo quis incedere per semitam rerum gerendarum, & actionum viam, an vero non recte incedere possit. **PALLAD.** Recte dicis. **CYRILL.** Non accedet etiam ad sacrificandum homo, in quo fuerit scabies indomita, vel impetigo, aut qui altero testiculo careat, omnis in quo est macula. Indomitæ igitur scabiei persimilia esse censenda sunt turpissima vitia, quæ acriori fluxu in animum influunt, & modum omnem egrediuntur; quæ cum ex voluptate initium sumant, asperum exitum habent. Quid? nonne censes in vnoquoque peccato tum mediocritatem quandam vitij, tum vero redundantiam spectari? **PALLAD.** Quonam istud modo? **CYRILL.** Qui corporis voluptate capitur, nonne eo vitio & modice, & vltra modum laborare potest? alij enim succumbunt morbo, & eo modo mediocriter afficiuntur, alij ad summum in eo malo progrediuntur, & indomita impotentique libidine laborant, vt etiam vltra ea vitia, quæ secundum naturam sunt, præcipites ruant. **PALLAD.** Quod dicis teneo. **CYRILL.** Igitur in vnoquoque vitio vltra rationis terminos modumque consuetum, & qui in plerisque reperitur, insolenter intemperantia prodire, id vero iam scabies indomita dici potest. Adhæc impetigo quiuis animi morbus appellari, qui semper latius serpat, nullumque finem faciat in peius crescendi. Comprimere igitur atque minuere irruentia vitia, nobis diuina lex præcipit; n hunc sensum accipies cum audis, [Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris; quia curatio faciet cessare peccata maxima.] Vitia enim si minime castigentur, serpunt in dies ad turpiora, & cor atque mentem corripunt, atque ad summam perniciem perducunt. Castiganda est igitur a nobis vitiositas, ita vt eam nostra vigilantia ad meliorem frugem reuocando comprimatur, & paulatim extinguat. Alterum vero testiculū non habentē, vt ego arbitror, semiuirum appellat, & a quo perfecti viri dignitas sit abscissa. [Neque enim fornicatores, inquit, neque molles, regnū Dei consequentur.] Exoletos autē hoc nomine appellat, qui, cum viri naturam forti sint, viri dignitatem ementiuntur, & animo & corpore effeminati, & sponte ad eneruatum muliebremque modum fracti. Est autem præterea verisimile, eum qui altero testiculo careat, aliud quiddam significare: habet enim id consuetudo, vt firmus, atque in se collectus, & ea omnia perficere valens, quæ decreuerit, vir appelletur: intelligi igitur non absurde potest is esse ex media parte vir, qui minime integra est firmitate, neque ad omnia exequenda, quæ sibi conueniunt, satis virium habens: non enim decet eum, qui Deo dicatus est, mutilam illi fortitudinem ac debilitatam firmitatem offerre, & tamquam ex parte languere; sed viriliter agere, & confortari, sicut scriptum est, & eiusmodi alacritatem habere, quæ reprehensionem omnem & irrisionem effugiat. Igitur sine vlla controuersia arcetur a sacris, qui fuerit alicuius maculæ reus; arcetur autem non quominus sancto cibo vescatur; [Comedet enim, inquit, de sanctis] sed ne ad velum ingrediatur, neque accedat ad altare: nam, qui languoribus adhuc in animo latētibus obnoxij sunt, ij participes esse benedictionis Christi possunt, non tamen eo modo, quo sancti viri percipiunt ad sanctificationis incrementum & animi firmitatem, & ad fixam in rebus præclaris perseuerantiam; sed eo modo, qui infirmis conuenit, ad vitij abiectionem, cessationemque a peccato, & mortificationem voluptatum valetudinisque spiritualis recreationem. Nam, quia Christus noua creatura est secundum Scripturas, eam ob causam nos quoque illum in nobis ipsis accipimus, vt per sanctam eius carnem & sanguinē in vitæ nouitatem per ipsum & in ipso reformati, deponamus veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris, sicut scriptum est. **PALLAD.**

Recte ais. **CYRILL.** Interdicit igitur munerum sacrorum procuratione iis, **A** qui infixam quodammodo, & quæ abiici non possit, spirituali debilitate laborant; nam qui assidue in vitis laborant, sancti nullo modo sunt: quin etiam qui in se ipsis integri sunt, & minime ad sacra ministeria vitiosi, tamen si ex iis aliquem his communibus vitiis, & quæ abiici haud facile possunt, laborare contingat, cum non sine castigatione relinquendum esse præcipit dicens, [Dic Aaron & filiis eius, & abstineant a sanctis filiorum Israel, & non profanabunt nomen sanctum meum, quæcunque ipsi sanctificant mihi: ego Dominus; dic eis, in progenies vestras, Omnis homo, quicumque accesserit de omni semine vestro, ad sancta, quæcunque sanctificant filij Israel Domino, & fuerit immunditia eius in ipso, exterminabitur anima illa a me. Ego dominus Deus vester: & homo ex semine Aaron sacerdotis, & hic leprosus, vel feminis fluxum patiens, de sanctis non comedet, quoad mundatus fuerit; & qui tetigerit omnem immunditiam animæ, aut homo de quo exierit semen concubitus, vel quicumque contigerit omne reptile immundum, quod inquinat; vel homo, quem inquinat aliquid secundum omnem immunditiam eius, anima quæcunque contigerit ea, immunda erit vsque ad vesperam; non comedet de sanctis, nisi abluerit corpus suum aqua, & occiderit sol, & mundus erit, & tunc comedet de sanctis, quia panis ipsius est; & morticinum & captum a bestia non comedet, ne inquinetur in ipsis. Ego Dominus, & custodient custodias meas, ne fumant propter eas peccatum, & moriantur propter eas, si profanauerint eas. Ego dominus Deus, qui sanctifico ipsos.] Qui offerunt, inquit, sacrificia, id est, ea, quæ sanctificantur a filiis Israel, quæcunque consecrarint, vt sacrificent Deo, ne profanent eius nomen, vt nondum sanctificati, neque dum ab impuritate, quæ illis acciderit, abluti, offerant: alioqui sciant se hanc culpam extremo supplicio perfoluturos. Ego enim sum Dominus, id est, non Deus falso nomine appellatus, in quem etiam si quis peccet, damni nihil factum erit: **C** quid enim in lignum lapidemue committi potest, vnde a nobis rationes repetendæ sint? Cum igitur graui timore nos corrigere atque ad cautionem excitare vellet, impuritatis genera, quæ suscipi a nobis possunt, vtiliter enumerat, vt suis cultoribus via probitatis, quam eos ingredi in primis deceat, non sit ignota, ac sciant, quibus rebus illi accepti purique fieri possint, eamque teneant vitæ rationem, quæ sit Legislatori gratissima. **PALLAD.** Recte est a te dictum. **CYRILL.** Leprosus igitur; & cum, qui feminis fluxum patitur, a sacro ministerio reiicit, ac sanctorum esse expertem iubet quoad vitium, quod sibi accidit, a se depulerit, atque ab eius contagione longissime discesserit. His tamquam impuritate laborantem adiungit eum, qui attigerit omnem immunditiam animæ, vel de quo exierit semen concubitus: prætera qui reptile tetigerit; hominem denique, qui quouis modo immunditiæ obnoxius fuerit; non quod corporeas affectiones Lex accuset, si verum atque sincerum eius propositum spectemus; sed vt in figuris adhuc sensibilibus atque corporeis animi affectus ostendat. Signum igitur mortalitatis est lepra; carnem enim absumit atque depascitur, hominemque transfert in eum habitum, qui præter naturam est, & corporis aspectum immutat. Seminis autem fluxus est fecunditatis abiectio, natura incassum fluente: qualis esse etiam hominis animus cernitur ad corruptionem prolapsus; ac prope dixerim, in sterilitatem absumptus, quod nihil eorum, quæ sunt ad salutem necessaria, possit intelligere; quales Hymenæus & Alexander fuerunt, existimantes ac dicentes resurrectionem iam esse factam. His etiam adiungi possunt, qui ad omne genus rerum turpissimarum præcipites ruunt, ac mentis suæ fructum in inutiles atque intemperantes voluptates **temere**

Leu. 22.

2. Timo. 2.

A temere profundunt. Igitur leprosus, & feminis fluxum patiens, id est, qui in operibus mortalitatis detinetur (sunt autem opera mortalitatis vitia carnis,) qui interiorem fecunditatem in animo nimirum positam atque latentem, non incorruptam seruat; procul sit, inquit, a Sanctis, quoad purificetur: vt enim beatus Paulus ait, [Qui manducat corpus Domini, & bibit calicem eius indigne, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus eius: probet autem, inquit, seipsum homo, & tunc de pane edat, & de calice bibat.] **PALLAD.** Optime a te dictum est. **CYRILL.** Sed vide iam, Palladi, accuratam Legis censuram: non enim leprosum modo, & feminis fluxu laborantem completur, sed simul cum illis quodammodo damnat etiam si quis iis morbis affectos, leprosum inquam & femine fluentem, tetigerit. Et qui tetigerit, inquit, omnem immunditiam animæ, vel de quo exierit semen concubitus, impurus erit. **PALLAD.** Et quid in ea re damni faciunt, qui contingunt? **CYRILL.** Nihil certe, si horum verborum rationem in promptu positam spectes, neque enim hominis animum inquinare potest corporis tactus: sed, quia Lex spiritualis est, nos iterum per ænigma docet, immundos esse & impuritate reos, qui animi vitiis tenentur obnoxij, simul autem cum illis inquinantur, qui contingunt, id est, qui societate quadam eiusdem voluntatis eorumdemve factorum illis adhærent: [corrumpunt enim mores bonos colloquia mala:] ac [pars nulla est fideli cum infideli;] pugnat lumen cum tenebris, neque aliquid inter ea conuenire potest; verumq. est illud, [Cum sancto sanctus eris, & cum innocente innocens eris, & cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris.] Ceterum grauissimorum vitiorum morbis laborare, non iis modo perniciosissimum esse, qui illis morbis tenentur, sed eos quoque, qui eiusdem sententiæ ac voluntatis fuerint socij, non minori, quam illos, labe inquinari, indicauit continuo subiungens, Quisquis tetigerit omne reptile immundum, quod inquinabit ipsum, vel hominem, quem inquinabit iuxta omnem immunditiam suam, anima quæcunque tetigerit ea, immunda erit vsque ad vesperam. Reptilia vero fera atque venenata & esse & appellari dicimus eos, in quos illud dictum cadit, [Venenum aspidum sub labiis eorum; quorum os maledictione & amaritudine plenum est.] Huiusmodi autem præter ceteros illi sunt, qui ea, quæ recta sunt, peruertunt, atque in simpliciorum hominum aures perniciosum sermonem infundunt, eosque ad sententias minime rectas, opinionemque de Deo peruersam detorquent; vel etiam illi fortasse, qui dicunt, [Manducemus, & bibamus, cras enim moriemur;] & ad expetendas mundi voluptates stultorum hominum animos pertrahunt. Impuri sunt item, & eos, qui se contingunt, id est, qui propius ad ipsos, si affectionis modum consideres, accedunt, inquinare solent, ij etiam, de quibus dixit profecto vir ille sapientissimus Paulus, [Si quis frater nominatur aut fornicator aut ebriosus, aut raptor, aut auarus, aut idololatra; cum huiusmodi ne cibum quidem sumere.] Nonne enim sacro illo atque electo genere dignissimum esse ducis, neque in eiusmodi vitiis esse, neque cum iis versari, qui illis laborant? **PALLAD.** Maxime vero. **CYRILL.** Erit igitur immundus, inquit, quisquis hæc contigerit, vsque ad vesperam: non comedet de sanctis, nisi prius lauerit corpus suum aqua, & occiderit sol, & mundus erit, & tunc comedet de sanctis; quia panis ipsius est. Præter hæc prohibet morticino & a bestia capto animæ vesci, tamquam is cibus inquinare possit. Sed vide, Palladi, non aliter nobis posse contingere, vt maculas omnes deponamus, & a criminibus liberemur, nisi per Christum solum, & in tempore aduentus eius. **PALLAD.** Quonam istud modo? **CYRILL.** Nam omnia impura & adhuc polluta, & vitæ expertia fuisse, quæ aduentum illius

1. Cor. 11.

1. Cor. 15.

2. Cor. 6.

Psal. 17.

Esa. 59.

Rom. 3.

Psal. 13.

Esa. 22.

1. Cor. 1.

1. Cor. 5.

Leuit. 22.

illius Vnigeniti præcesserunt, ostendit dicens, Impurus erit vsq. ad vesperam, **A**
 & non comedet de sanctis. An vero ille Emmanuel non in extremis sæculi tem-
 poribus aduenit? **PALLAD.** Certe: perspicuum est enim. **CYRILL.**
 Quid? sumusne tum viuificati, cum comedimus illum panem vere sanctum, &
 e cælo, idest, Christum, cum iam tempus ad extremum vergeret, & Sol quo-
 dammodo occideret, & mensuram temporis vespera clauderet? **PALLAD.**
 Maxime. **CYRILL.** Ergo etiam vsque ad vesperam ille inquinatus im-
 mundus permanet, sanctique cibi ac vitalis expers, purgationis tempus expe-
 ctat. Sed, posteaquam fuerit ablutus aqua, sole iam occidente mundatur, &
 suum panem habet eum, qui est e cælo: nã iis, qui sanctificati sunt per aquam,
 sancto inquam baptisate, concessa est illa per Christum benedictio: ipseque
 est ille panis viuens, ipse itidem, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo.
Ioan. 6. Ceterum tempus illud, quo Saluator noster aduenit, designari per solis occa-
 sum, perspicue cognosces ex illis verbis, quæ Deus de agno loquens, Moyse
Exod. 21. xit illi sacrarum rerum interpreti, [Loquere ad filios Israel, & accipiant sibi
 agnum per domos, & seruabitur a decimo mensis vsque ad quartumdecimum
 diem, & immolabunt eum omnis multitudo filiorum Israel ad vesperam:] hora
 enim vndecima vocatur ea, qua nobis ille Emmanuel apparuit, sub ipsam iam
 vesperam, idest, præsentis sæculi finem. Morticinum porro & a bestia captum,
 non minus quam lepra, contingentes spiritualiter inficit. Ex quibus mortici-
 num quidem hominem plane mortuum & in operibus secūdam carnem extin-
 ctum; captum vero a bestia animam, quæ in Diaboli potestatem venerit, aper-
 te significat: rem porro salutarem esse refugere ab homine, qui mortalia sape-
 re fit assuetus, & cuius animus sit extinctus, & tamquam de se ipso Satanam
 pascit, (deurat enim ille, quas ceperit animas) quomodo dubium esse pote-
 rit iis, qui sensu reuera sunt integro, atque omni studio incumbunt, vt ab om-
 nibus iis rebus, quæ inquinare solent, longissime recedant? **PALLAD.** Sic
 se res habet. **CYRILL.** Sed, quoniam ad eam diligentiam narratio perue-
 nit, & Lex eo tendit, vt inquinatis quidem hominibus minime permittat, cul-
 pa vero vacantibus concedat sanctos vitalesque cibos percipere; eam ob caus-
 sam hæc genera accurate distinguit, & qui sacra benedictione digni sint, & ido-
 nei, qui ad eam accedant, definit, quive item a sacris cibis repellendi, declarat
Leuit. 22. dicens, [Et omnis alienigena, non edet sancta. Inquilinus sacerdotis vel mercenarius non edet sancta. Quod si sacerdos possederit animam emptam argen-
 to, hic edet panem ipsius, & vernaculi eius etiam ipsi edent de panibus eius.]
 excludit igitur alienigenam & externum vt impurum, neque adhuc ablutum,
 idest, nondum credentem & veri Dei adhuc ignarum; qui enim nulla spiritus
 mentisq. coniunctione Christo magno illi & vero sacerdoti deuincti sunt, qua
Matth. 7. ratione ij panum eius participes erunt? neque enim sancta canibus dabimus,
 aut proiciet quisquam margaritas ante porcos, iuxta ipsius vocem Saluatoris. **D**
 Expers igitur est prorsus alienigena. Huic adiungit inquilinum & mercena-
 rium: inquilini autem sunt, vt mihi quidem videtur, qui mūdo quidem viuunt,
 & in eo tamquam eius ciues versantur, ac terram veluti patriam putant, pro-
 pterea quod ea sola quæ carnis sunt, sapiunt, sed nuda quodammodo, solaque
 fide in Christi dilectione tamquam incolæ habitant; ac, si verba eorum spectes,
 commodi homines ac probi videtur; sin facta moresque, longissime a vera sunt
 religione remoti. Mercenarij item sunt, qui hoc ipsum, quod tantummodo cre-
 dunt, non veritatis veneratione ducti, amplexi sunt; sed quia pro eo quod vi-
 dentur esse Christiani, nonnullorum gratiam veluti mercedem quandam au-
 cupantur, & eorum præsidia, a quibus iuuari possunt, adulatorie captant,
 & pietate

A & pietatem ad quæstum cōuertunt, & ad cupiditatis suæ velamen illam in ser-
 mone comitatem tamquam personam sibi circumponunt. Quod igitur ad vim
 Legis spectat, cum alienigenis inquilini quoque & mercenarij numerabun-
 tur, & a sanctis longissime remoti, vna cum illis erunt; cumque cognatis quo-
 dammodo criminibus laborent, simili quoque pœna multabuntur. Permit-
 tendam vero esse domesticis inquit sanctorum participationem; Edent enim,
 inquit, vernaculi sacerdotum, & quemcunque illi emerint; emptum argen-
 toque comparatum & vernaculum appellans eum, qui veraci germanaque sit
 fide, & domesticus in spiritu: Christus enim nos redemit de maledicto Legis, **Galat. 3.**
 factus pro nobis maledictum, sicut scriptum est. **PALLAD.** Vera dicis.
CYRILL. Adhæc iubet, ne filia sacerdotis, si cum viro alienigena nupta
 fuerit, de primitiis sanctorum comedat. Vernaculum plane honore affecit,
 cui tamquam germano, concessit vt esset sanctorum particeps; illis tamen,
B qui sacerdoti cognatione coniuncti sunt, diligentissime esse cauendum, ne cum
 iis coniungi velint, qui sunt vel fide vel moribus alieni, & virtutis cognatio-
 ne minime præditi, non obscurum erit, si qui diligenter sacrarum litterarum
 fidem peruestigare voluerint: vt enim in iis, quæ iam superius lecta sunt, im-
 purum quidem esse censuit, leprosum, & feminis fluxu laborantem, sed eo-
 rum immunditiæ & impuritatis confortem esse statuit eum quoque, qui ad il-
 los propius accessisset, & veluti ex contactu coniunctus cum eo esset: sic etiam
 hoc loco sacerdotis filiam, inquit, quamuis genus habeat sanctum, nihil ex
 ea re commodi habituram, si cum altero coniuncta sit, idest, cum alienigena,
 qui nulla ex parte eam attingat, neque sit ex genere Israel. Ac de historiae rati-
 one hæc tenet. Sed, si Legem ad spiritualem intelligentiam reuocauerimus,
 dicendum videtur, filiam sacerdotis appellari animam, Christi virtute ex aqua
 & Spiritu regeneratam, & per fidem ad sanctificationem vocatam: Sed eius-
 modi quoque anima erit, inquit, sanctorum expers, si fuerit viro alienige-
C næ, id est, si cum iis se coniunxerit, qui sancti vere non sunt, neque vlla spiri-
 tuali affectione Deum attingunt: corpora namque corporeum habent coniu-
 ctionis modum, spiritus contra spiritualem. **PALLAD.** Ecquos putamus
 in eam culpam esse prolapsos? **CYRILL.** Quos sapietia graui sermone præ-
 muniebat, sic dicens, [Fili, ne te seducant homines impij, neque acquiescas, si te
 hortati fuerint dicentes, Veni nobiscū; particeps esto sanguinis.] Iis illi quoque
 adiungendi videntur, qui cum stulte a recta fide recesserint, carnem sequun-
 tur, neque verba sancti Spiritus amplectuntur, sed attendunt spiritibus erro-
 ris, in hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriatum animum haben-
 tium. Eiusmodi homines, Christi coniunctione reiecta, hominibus reuera a-
 lienigenis copulati sunt, ac semen diabolicum exceperunt; &, cum in errore
 sunt, erroris atque perditionis opera tamquam fructus ac partus afferunt.
D Reicienda est igitur anima, quamuis ea sacra sit & religiosa, quæcunque in
 adeo turpes impuritates incidit: profanus est enim plane quisquis ex eo quod
 improbis & impiis hominibus adhæret, impurus factus erit & immundus.
 Alteram quoque huic finitimam legem continuo sanxit: ea sic habet, [Et fi-
 lia sacerdotis si fuerit vidua vel eiecta, neque semen fuerit illi, reuertetur ad
 domum patris sui iuxta adolescentiam suam: de panibus patris sui vescetur.]
 Ac ratio quidem historiae perspicua est, vt opinor; ideoque ad interiorem oc-
 cultamque intelligentiam veniendum est. Si, inquit, anima tamquam damna-
 bilis, repudiata fuerit, & viro destituta, idest, illo spirituali sponso, fructumq.
 ex virtute nullum habeat, eiusmodi anima concito gradu ad statum priorem
 redeat, celeriterq. ad domum patris sui reuertatur, per pœnitentiam nimirum,
 X 3 repe-

repetatque priorem illam cum Deo cognationem; tum denique vescetur panibus illius. Nihil vero impedit, quominus ad ea, quæ pauloante diximus, horum quoque verborum vim accommodemus. Si enim acciderit, inquit, sacram & sanctam animam profanis hominibus subditam, in errorem cadere, labemque dogmatum alienorum admittere, ob eamque causam quasi vidua facta sit, & a Deo repudiata; posteaque respuerit, rescueritque quo præceps ruerit, redeat ad patrem; ille enim errantes recipit, si ab infusorum in ipsis impiorum seminum labe puri comperti fuerint, nullasque in seipsis hominum seductorum impuritatibus reliquias ferant; ita illos in sanctorum adoratorum suorum gregem recipiet, ac se ipsum illis panem de cælo, qui cibus est vitalis, apponet. Puto autem Legislatorem aliud quiddam nobis significare his legibus velle: prædicat enim quodammodo Iudæorum Synagogæ defectionem, & eius criminis poenam; clementiam præterea illi tandem impendendam, quæ illam Dei miseratione ad conuersionem reuocet, ad pristinumque statum reducat. [Filia, inquit, viri sacerdotis si fuerit viro alienigenæ, primitiis sanctorum non vescetur:] nam, quod ad doctrinam attinet atque disciplinam, pater veluti quidam Iudæorum Synagogæ beatus Moyse fuit. Erat igitur filia sacerdotis: nã Moyse etiam sacerdos fuit, utpote cum ex genere esset ac tribu Leui. Sed huius filia cum alienigena viro coniuncta est: nam, cum ea, quæ diuinitus decreta fuerant, prorsus nihili penderet, & superna quodammodo semina negligeret: studium impendit in doctrinas & mandata hominum, ut aliorum decretis atque traditionibus fructificaret: itaque ob eam causam Deus illam accusauit per Hieremiæ vocem dicens, [Leua indirectum oculos tuos, & vide vbi non subacta sis: in viis sedebas ipsis quasi cornix deserta, & contaminasti terram in fornicatione tua, & in malitiis tuis: & habuisti pastores multos in offensionem tibi.] sed hæc vetera sunt Iudæorum Synagogæ crimina: illa vero noua, & iis affinia, quæ in Christum admisit: nam, cum illum supernum & ex Deo Patre sponsum nullo modo reciperet, scribarum & pharisæorum verbis acquieuit. Iuncta est igitur viro alienigenæ; ob eamque causam sanctorum expers fuit: non enim manducauit panem de cælo, idest, Christum. Vides eius crimina, & poenas iis, qui se tali impietate constrinxerunt a Christo illico irrogatas. Vide rursus qua ratione sint misericordiam consecuti, & ad pristinum statum reuocati. [Filia, inquit, sacerdotis si fuerit vidua vel eiecta, & semen non fuerit ei, reuertetur ad domum patris sui, iuxta adolescentiam suam; & de panibus patris sui comedet.] Vidua enim & eiecta propter impiū scelus in Christum admissum, facta est Iudæorum Synagoga; & in peccatis, & summa spiritualium bonorum inopia mansit, in eoque statu multo tempore perseuerauit. Sed reuertetur ad domum patris sui; nam & ipsa quoque per fidem ad Deū vocabitur, patremque sibi nobiscum illum omnium rerum conditorem adsciscet, & Christi benedictionis particeps fiet. Hoc mysterium prophetæ quoque verba perspicuum faciēt; sic enim ait, [Quia multis diebus sedebūt filij Israel sine rege, sine principe, sine sacrificio, sine altari, sine sacerdotio, sine manifestationibus: & post hæc reuertentur filij Israel, & requirent dominum Deum ipsorum, & Dauid regem ipsorum, & pauebunt propter Dominum, & propter bona eius in nouissimis diebus.] PALLAD. Vera oratio. CYRILL. Igitur qui in se ipsis integri sunt, eos & edere sacra, idest, sancta licet, & participare decet, non tamen iis quoque proposita sunt, qui vel integri nō sunt vel habitudine affectioneque ad aliquos inquinati; scriptum est enim, [Cum peruerso peruertetis.] Esse autem iis etiam, qui vere sacri sunt, haud impunitum, si tamquam ad communem vsum sancta conuerterint; nihilq. ab aliis cibis differre putauerint, declarauit,

Hier. 3.

Leu. 22.

Osee 3.

Psal. 17.

A declarauit, cum continuo subiecit, [Et homo quisquis comederit sancta per ignorantiam, adiciet quintam partem eius ad ipsum, & dabit sacerdoti sanctum; & non profanabit sancta filiorum Israel, quæ ipsi separant Domino, ut inducant in seipsum iniquitatem delicti, dum comedunt sancta ipsorum: quia ego Dominus, qui sanctifico ipsos.] PALLAD. Hoc, quod dicis, quale sit, non satis intelligo. CYRILL. Intelliges igitur, & quidem perspicue: nihil enim negotij est. Quæ in odorem suauitatis offerebantur, boues verbigratia aut oues, ex parte altari imponebantur, extractis intestinis, pedibus etiam, & capite & adipe, ac renibus interdum; eiusque sacrificij reliquiis sacerdotes alebantur: qui enim edunt hostias, participes sunt altaris, ut beatus Paulus ait. Erat igitur necesse, ut Deo consecraretur, quod quispiam obtulisset, ut lex cuiusque oblationis postulabat, reliquo sacrificij corpore ministri sustentarentur. Si vero aliquis totā prorsus oblationē subtraxisset; & in suos conuertisset vsus, nihilq. adoleuisset, Lege reus erat, perinde ac si sancta comedisset; id quod Heli sacerdotis filij fecerunt, antequā sacrificia adolerentur, rapientes, eaque profanantes, & iis, qui sacrificandi causa venerant, summa cum impietate dicentes, Da carnem assandā sacerdoti. Sed illa quidē crimina, ut quæ voluntate suscepta essent, & apertam haberent iniuriam, pro merito punita sunt: ceterum, Si acciderit, inquit, quempiam vel obliuione correptum, vel quid legibus constitutum esset, parum accurate tenentē, tale quidpiam admittere, multam subeat; & nulla mora interposita, tantundem persoluat, & ei quintam partem adiciat, idest, quintam æstimationis partem; ita enim crimina diluet, & ignorantie noxam propulsabit. Si igitur, quod imprudenter admissum est, crimine non vacat; quid putamus, si per superbiam atque audaciam admittatur? Caueant igitur ij, ad quorum curam pertinent sacra, ne quidquam ex hostia, antequam adoleatur, suum faciant; alioqui sciant, se grauissimi criminis poenas duros, & diuinæ vltioni subiiciendos. An vero id minime verum esse putas, Palladi? PALLAD. Ego vero maxime. CYRILL. Ceterum, qui sacerdotio præditi sunt, eos sanctos ac mundos esse oportere, ac mortuum quodammodo extinctumque animi sensum, & virtutibus minime spirantem, fortiter depellendum esse planum fecit his verbis, [Loquere ad Sacerdotes filios Aaron, & dices ad eos, In animabus non polluentur in gente ipsorum, nisi in propinquo, qui proximus est eis, super patre & super matre, & super filiis & filiabus, super fratre & super sorore virgine, quæ proxime illum attingit, neque collocata est viro: in his polluetur. Non polluetur statim in populo suo in profanationem suam. Ad caluitium non radetis caput super mortuo; & aspectum barbæ non radent, & super carnes suas non secabunt sectiones. Sancti erunt Deo suo, & non profanabunt nomen Dei sui: hostias enim Domino, oblationes Deo suo ipsi offerunt, & erunt sancti.] Maculam quidem homini nullam prorsus mors alterius hominis affert, si veram rationem exquiras; sed mors tamen corporis figura est illius mortis intimæ, cum animæ intereunt; qua inquinari eum necesse est, qui vel voluntatis coniunctione, vel factorum similitudine propinquus fuerit: à mortuis enim operibus abscedere, & quam longissime disiunctos esse, sanctorū hominum dignitas postulat; expeditq. cum illis minime congregari, qui eiusmodi morbis affecti sunt: scriptum est enim, [Qui tangit picem, inquinabitur.] Perfacile enim aliquid de alterius vitio trahet, qui illius coniunctionem vitare noluerit. Dat tamen sanctificatis hominibus licentiam Lex, ut in patre ac matre, liberis quoque ac fratribus & iis, qui se proxime contingunt, sine culpa contaminentur, ad inanimata cadauera propius accedentes; in quo naturæ veneratione criminum eorum, quæ in

1. Cor. 10.

1. Reg. 2.

1. Reg. 1.

1. Reg. 1.

Leuit. 21.

Eccle. 13.

quæ in figura erant, minimam rationem habuit, ne, qui Dei intimi familiares A
essent, duri & superbi & inhumani viderentur; cum præsertim Lex diserte
Exo. 20. præcipiat, [Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt bene sit tibi.] Alio quo-
que modo ac ratione sanctificatis hominibus interdictum esse luctum dicimus:
nam, quia vitæ sacri administri erant, & ad mortem dissoluendam Deo sacri-
ficia offerebant, (mortis namque dissolutio est Christi mors, ouibus ac bobus
figurata,) qui consequens fuisset, vt luctu ex morte suscepto premerentur?
I. Tess. 5. Sic beatus Paulus ad eos, qui in spem vitæ ac resurrectionis baptizati erant
in Christum, scribit aperte, [Hoc autem dico, vt non contristemini, sicut ce-
teri, qui spem non habent: si enim credimus, quod Iesus mortuus est, & resur-
rexit; ita & Deus eos, qui dormierunt per Iesum, adducet cum eo,] & nobi-
scum exhibebit. Permisit itaque Lex, vt sanctificati homines ad eos, qui summa
cognitionis necessitudine cum ipsis iuncti essent, mortuos accederent. Sed
huic rei modum imponit, neque redundantia officij id violari finit, quod illos B
maxime decet, ne augustus ille sacerdotij honos minuatur: prohibet enim ad
aliorum hominum similitudinem tondere caput, & ad oris dedecus barbam ra-
dere, & nefaria illa gentilis infantiæ facinora, illas inquam corporis incisiones,
vt ne in mentem quidem veniant præcipit: nam propinquis quidem iungi com-
munionem doloris, nihil absurdi est; sed se prorsus inhoneste gerere, deforme & nõ
1. Cor. 14. mediocris infantiæ. [Omnia enim, inquit, honeste, & secundum ordinem fianc.]
Quinetiam Dei honorem ipsorum quoque parentum obsequio præferendū pu-
tare, ipse Saluator iussit his verbis, [Qui amat patrem aut matrem plusquam
Matth. 10. me, non est me dignus.] PALLAD. Recte est a te dictum. CYRILL. Sacerdotes igitur in mortuis minime inquinari præcipit: Sanctos autem cum
profanis conuenire coherereque minime posse, aliis quoque modis ostendere
volens, leges nobis nuptiales constituit, illico subiungens, ac de quouis sacer-
dote dicens,] Vxorem fornicariã & profanatã non accipient, & mulierem eie- C
ctã a viro suo non ducet; quia sanctus est Domino Deo suo, & sanctificabis eũ:
Leuit. 21. dona Domini Dei vestri ipse offert, sanctus erit, quia sanctus sum ego, qui san-
ctifico eos.] Fornicaria igitur & inquinata mulier aperte turpi crimine laborat,
& haud dubie damnabilis est, nec vero eiecta ac repudiata culpæ est prorsus ex-
pers: neque enim temere esset e domo coniugis expulsa. Opus est igitur, qui ad
munus adeo augustũ prouecti sunt, non ab iis modo vitiis, quæ manifeste aper-
teque damnantur, sed etiam ab omni actione, cum qua vitij alicuius opinio &
existimatio parum honesta, & multarum suspicionum dedecus coniunctum est,
abstinere. Videntur etiam hæc verba Iudæorum Synagogæ calamitatem infi-
nuare, quam, quia fornicata erat cum pastoribus multis, vt scriptum est, Chri-
stus ad spirituale consortium non recepit, ille castissimus sanctissimusque sacer-
dos, qui seipsum tamquam eximium quoddam donum pro nobis obtulit Patri,
ille nobiscum sanctus ex humana natura, quamuis vniuersas creaturas ipse san- D
ctificet, vt pote qui sit ex Deo, & ipse Deus. Planiore porro huius mysterij
significationem reddidit dicens, [Et filia sacerdotis, si profanata fuerit, vt
Leuit. 21. fornicaretur, nomen patris sui ipsa profanat, igni comburetur,] ignibus
quippe data est, vt nefaria atque profana Iudæorum Synagoga cum scribarum
atque pharisæorum decreta sectaretur, & mandatis hominum totum animum
addixisset. Itaque iure optimo in eam propheta dixit, [Quomodo facta es
Esai. 1. meretrix, ciuitas fidelis Sion, plena iudicij?] Cum igitur fornicata esset, &
supernum illum spiritualeque sponsum omnino contempisset, facta est cibus
ignis. Ideoque acerbis illius causa lacrymas profundens propheta Hiere-
Hier. 11. mias inquit, [Oliam pulchram, frondosam specie vocauit Dominus nomen
tuum:

A tuum: ad vocem circumcisionis eius accensus est in ea ignis: magna tribulatio
intes; inutiles facti sunt rami eius, & Dominus virtutum, qui plantauit te, locu-
tus est in te mala.] Est igitur fornicationis spiritualis genus, a recta sententiã de-
sciscere, & doctoribus turpibus atque impiis adhærescere. PALLAD. Ita
censeo. CYRILL. Ac superiorum quidem verborum figuræ obscuriores
illæ sunt, neque valde in aliis certe sacerdotibus perspicuæ; sed in Aaron, qui
Christi gerebat imaginem, quodammodo refulgent: ait enim iterum, [Et sa-
cerdos magnus ex fratribus suis, cui fufum est super caput ex oleo vnctionis, &
Leuit. 21. consummatus vt induatur vestibus, de capite suo cidarim seu mitram nõ depo-
net, & vestes suas non scindet, & super omnem animam mortuam non ingre-
dientur, super patrem suum, & super matrẽ suam nõ inquinabitur, & de Sanctis
suis non egredietur, & nõ profanabit nomen sanctificatum Dei sui: quia san-
ctum oleum vnctionis Dei sui est super ipsum. Ego Dominus. Hic vxorem vir-
ginem ex genere suo ducet; viduam vero & eiectam & profanatam & fornicari-
am has non ducet, nisi virginem ex populo suo ducet vxorem, & non profana-
bit semen suum in populo suo. Ego Dominus, qui sanctifico eum.] Vides eui-
denter vt in figuris adhuc ipsum Emmanuelem etiam Christum, in Aaron ap-
pellatum: vnctus est enim Spiritu, vt Scripturæ tradunt; cum ipse perfectissimus
esset sacerdos; ob eamq. causam sacerdotij gloriã eiusmodi haberet, vt amitte-
re non posset; Neque enim, inquit, ponet de capite suo cidarim, id est, habi-
tum sacerdotalem non amittet: dictum est namque illi omnium Saluatori ac
Liberatori, [Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.] Psal. 109.
[Et illi quidem plures facti sunt sacerdotes, eo quod morte prohiberentur per-
manere; hic autem, eo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacer-
dotium: vnde & saluare in perpetuum potest accedentes per ipsum ad Deum;]
Heb. 7. ita enim scripsit beatus Paulus. Igitur hoc ipsum, quod cidaris non ponebat ur
de capite, sacerdotij dignitatem nunquam ab eo remouendam significat. Quod
Exod. 28. si dicatur, Mitram non deponet, sempiternum ac firmum eius regnum optime
intelligere poteris: mitra enim, quæ ad summam frontem aureum circulum
habet, principatus est ac regni signum. Sed ne vestes quidem scindet, inquit:
hoc quibusdam in mortuis facere moris est: id vero a Christo prorsus alienum;
neque enim vllum ex morte dolorem pati vita potest; nihil enim prorsus illi
mortuum est, sed ipsa est mortis dissolutio, & interitus euersio. Itaque ipse
quondam Saluator obiurgauit eos, qui archisynagogi puellam desebant, [Re-
cedite, inquit, ne flete; non est enim mortua puella, sed dormit.] eratenim
absurdũ profecto lacrymas pro mortua puella profundere, cū adesset omnium
vita, Christus nõpe. Quod si super Lazaro desleuit, ex benevolentia id factũ di-
cimus, & diuinæ fuisse benignitatis in nostris malis commiserationem; ipsius
enim naturæ mortis tyrannide violatæ misericordia, permouebatur, illisque la-
crymis eadem ab illa ærumna liberabatur. PALLAD. Ita videtur. CY-
RILL. Nullo vero modo esse in Christo profani aliquid, oblique significa-
tur in eo quod dicitur, recedendum esse summo sacerdoti a funere, neque eum
ad vllum omnino mortuum accedere debere, posthabendamque in hac parte
illam in patrem & matrem ac fratres obseruantiam. Vide autem quam prudens
fuerit ipsa Lex, quamque aptum his sententiis decorum minime paruipenderit:
in aliis enim sacerdotibus, naturæ verecundia commouebatur, permittebat-
que sanctificatis sacerdotibus, in mortuis, qui summa ipsis propinquitate at-
que cognitione iuncti essent, sine vlla criminis nota consuetudinem sequi; &
ne quid in vmbra peccati admitteretur, non valde laborabat: eæ namque
culpæ describebantur, quæ ad nos spectarent, figuraque illa ad homines perti-
nebat

Iacob. 3. nebat, quibus nihil mirum, si quid maculae sit adiunctum, [In multis enim A delinquimus omnes;] naturaque ipsa in nobis delinquendi morbo laborat. At vero in summo sacerdote, idest Christo, seruata est etiam in ipsa figura pura, integraque maiestas, & illa in vmbri ipsis quoque sinceritas, vt ne pulchritudo veritatis tamquam violata corrumperetur: alienus est enim ab impuritate Christus, & peccati prorsus ignarus, & ab omni contaminatione remotus, immo vero splendoris atque puritatis cognitor, & in summa sanctificatione positus, eiusque rei praestantia nunquam in eo euanescit, quod naturalium legum firmitate fixus sit, & semper in eodem statu eodemq. modo permaneat. Id vero illa verba indicant, [De Sanctis non egredietur, & non profanabit sanctificationem Dei sui.] Feminam quoque sibi virginem ad conubij societatem iungere debere, aperte testatur: eiectam vero ad coniugium ineptam esse decernit. Eaque figura est Iudaeorum Synagogae; nam ab eius coniunctione illa repulsa est, de qua per prophetae vocem dicit, [Quia ipsa non vxor mea, & ego non vir eius:] despondit autem Paulus Christo Ecclesiam ex gentibus virginem castam, maculae ac rugarum expertem, immo vero sanctam & immaculatam. Atque hac quidem ratione tum de Ecclesia ex gentibus collecta, tum vero de matre Iudaeorum verum esse hoc aenigma comprobatur: neque ea figura parum elegans est. Sed, si cui placeat proprie ad vnumquemque hominem harum sententiarum vim accommodare, dicimus Christum cum profanis atque impiis animis non posse coniungi, sed cum castissimis atque purissimis tamquam cum virginibus versari spiritualiter, easque fecundas reddere, ac sibi genere iunctas appellare. [Quicumque enim, inquit, fecerit voluntatem patris mei, qui in caelis est, ille meus frater & soror & mater est.] PALL. Recte dicis. CYRILL. Quales igitur electos ad sacerdotium esse oporteat, quaeve illis rite facienda sint, & a quibus rebus remotos esse conueniat, perspicue sanxit. Sed erat praeterea sapientis, modum quoque, quo sacrificandum esset, aperte pronunciare, tum sacrificiorum genera & quicquid ad sacra facienda pertineret, legibus moderari atque praescribere, vt id muneris sine culpa exequi possent, atque ita gratissimum Deo cultum exhiberent. Igitur ante alia: **Exo. 20.** [Non ascendes, inquit, per gradus ad altare meum, ne reueles turpitudinem tuam in ipso.] Sed qua ratione id fieri potuerit, dicit aliquis continuo, cum ex **Exod. 28.** lino confecta femoralia sacerdotibus tribuerit, vt operiant, inquit, turpitudinem carnis suae: vt igitur maxime illis in sublime conscendendum fuisset, nihil tamen eis illa res officisset, cum turpitudinem circumtectam haberent: quorsum ergo Legem spectare dicimus? Idolorum cultoribus praclarum ac necessarium videbatur in editioribus delubrorum partibus altaria figere, neque illis valde curae erat satis ne honeste circumtecti essent. Apte itaque Lex ab eo, quod illis accidere consuevit, Dei sacerdotes corrigit, atque ad meliorem ritum transfert, & a figura ad intelligentiam spiritualem ducit; Non enim, inquit, per gradus ascendes ad altare meum, ne detegas turpitudinem tuam in ipso; idest, Dei sacerdos, qui ad meum cultum exhibendum sanctificatus est, humilia sectetur, non in sublime conscendat; caueat arrogantiam, ne turpis videatur ac deformis: deformis namque sane ac turpis est morbusq. periculosissimus animi sensus supra modum elatus. [Quanto enim maior es, inquit, tanto humilia te ipsum, & ante Dominum inuenies gratiam:] scribit etiam ille Saluatoris discipulus, [Glorietur frater humilis in sublimitate sua, diues autem in humilitate sua.] Transibit enim aequae ac fenum, neque villo modo a floribus, qui sunt in agris, differt. PALLAD. Assentior. CYRILL. Ab elatione igitur ac superbia remotum esse oportere sacerdotem dixit. Quo etiam ritu sacrificium

A ficiu Legi maxime consentaneum, & omni reprehensione vacans facere deberet, perspicue cognosces; scriptum est enim in Leuitico, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Praecepit Aaron & filiis eius dicens, Haec est lex holocausti; haec est holocaustis super incensionem eius super altari totam noctem vsque mane, & ignis altaris ardebit super illud, non extinguetur; & induetur sacerdos tunica linea, & femoralibus lineis induetur circa corpus suum, & auferet exustionem, quam consumpserit ignis, illam incensionem ab altari, & apponet eam prope altare, & exuet se stola sua, & induet stolam aliam, & educet exustionem extra castra in locum mundum: & ignis in altari ardebit in ipso, & non extinguetur: & exuret sacerdos ligna mane mane, & stipabit super illud holocaustum, & imponet super illo adipem salutaris, & ignis perpetuo ardebit super altari, non extinguetur.] Iugis erat igitur atque perpetuus ignis in altari, neque alienus aut extrinsecus acceptus, sed eiusdem altaris, idest, superne & caelitus datus. Id vero quid est? plenum est quippe Dei gloria sanctum altare nostrum: ignis vero species diuinam illam & ineffabilem naturam refert. Videntur autem haec verba mysticum quiddam insinuare. PALLAD. Quale tandem istud est, quod ais? CYRILL. Quid? nonne illud diuinum altare in figura ipsum Emmanuel esse dicebamus, per quem ad Deum & Patrem accedimus, cultum illi rationalem exhibentes, ac propemodum odores virtutum sanctificationemque euangelicae conuersationis adolentes? [Exhibete enim, inquit, corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, placentem Deo, rationabile obsequium vestrum.] PALLAD. Dicebamus vero; namque memoria teneo. CYRILL. Vide igitur quemadmodum demissum in altare caelitus ignem extingui, aut languescere velut abscedere non permittit, sed prouidet, vt in eo perpetuo maneat, & indefinenter habitet. Testatus est autem beatus quoque Baptista Ioannes de Christo, [Quia vidi Spiritum descendentem de caelo in columbae specie, & mansit super eum: Et ego, inquit, nesciebam eum: sed, qui misit me baptizare, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum descendentem de caelo, & manentem super eum, ille est, qui baptizat in Spiritu sancto:] figurabatur itaq. vt in vmbri adhuc in ignis specie Spiritus sanctus descendens in Christum, & perpetuo super eum permanens: nullo enim pacto aut sopitum esse aut deficere altaris ignem fas est. Spiritum porro ignis naturae persimilem esse, fidem facit idem beatus Baptista, Iudaeorum populis dicens, [Ego baptizo in aqua, medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis; ille est, qui post me venit, cuius non sum dignus vt soluam eius corrigiam calciamenti:] ac subiungit, [Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto & igni.] neque enim igni sensibili baptizati sumus, sed Spiritu sancto, qui maculas animarum ignis instar absumit: ideoque de Christo scriptum est [Ecce ipse ingreditur quasi ignis conflatorij, & quasi herba lauantium; & sedebit constans & purgans sicut argentum, & sicut aurum.] Non igitur extinguatur altaris ignis; manet enim in Christo Spiritus sanctus, etsi secundum naturam in eo inest, qua parte intelligitur & est Deus: dixit etiam Lex proprium esse altaris ignem; quamuis enim ille Unigenitus homo sit factus, & ex eo habitu, qui naturae humanae conuenit, Spiritus fuisse particeps dicatur; at certe ipsius & in ipso & eius proprius est reuera Spiritus. Quod si quis velit huius loci expositionem ad vnumquemque deriuare, qui per fidem in Christo sanctificatus sit, vt is etiam diuinum altare intelligatur, perutilis est exposito: decet enim sacros viros, qui Christo suam vitam dicarint, calere ac feruere Spiritu, idque perpetuo, non per terrenas voluptates ad extinctionem atque interitum delabi, sed potius per sanctificationem animum ad Dei amorem appetitionemque virtutis exlucitare. Hic est enim cultus rationalis ritus. Atque haec quidem est altaris explicatio.

plicatio. Ceterum præceptum quoddam adiungit, quod ex ipsa historia nonnihil utilitatis habet, nam cinerem non ab alio quopiam alienigena, seu ex alia tribu, sed eorum, qui sanctificati erant ministerio efferendum esse inquit. Animaduerte autem quemadmodum Lex nihil, quod ad diuinum cultum pertineat, exiguum existimare permittat, aut eiusmodi, quod sacerdotali opera sit indignum, ita ut ad alium profanum hominem id munus deferatur: neque enim profanis hominibus in Sancta ingredi licet, ipsum quoque Dei altare contingere nefas est. Quinetiam ut intelligerent qui ad sacerdotium electi erant, quanta esset diuini illius altaris sanctitatis excellentia, ipsis quoque sacerdotalibus vestibus venerationem adiungit. Sacris namque vestibus indutos extra tabernaculum videri, sapiēti moderatione minime permittit; Ne sanctificatæ res, inquit, si ad impuros homines accesserint, contracta ex alienis labe sancti tabernaculi venerationem imminuant. Eam ob causam sacerdotali ritu vestitos cinerem comportare sinit quidem; sed, dum foras efferunt, & de sanctis locis exeunt, mutare vestem iubet. Simile quiddam huic per Ezechielis vocē præcepit; sic autem is scribit, [Et dixit ad me, Exedra, quæ sunt ad Aquilonem, & exedra, quæ sunt ad Austrum, quæ sunt contra faciem distantiarum, hæ sunt exedra sanctuarij, in quibus edent sacerdotes filij Sadduc, qui appropinquāt ad Dominum in Sancta sanctorum, & ibi ponent Sancta sanctorum, & hostiam, & quæ offeruntur pro peccato, & quæ pro ignorantia; quia locus sanctus est, non ingredientur eo nisi sacerdotes, nō egredientur ex atrio sanctuarij in atrium exterius, ut perpetuo sancti sint, qui offerunt, & non contingant vestes eorum, in quibus ministrant, quia sanctæ sunt; & induent vestes alias, cum contingent populum.] Sanctæ sunt igitur sacerdotum etiam ipsæ vestes, neque vulgo miscenda. Nocte autem ac die crematur holocaustum; neque enim vnquam cessat ille Christi bonus odor; & ipsa vita sanctorum, si in ritu holocausti intelligatur, bonum odorem habere nunquam desinit; Christum enim redolent, dum factorum gloriam, quæ ex euangelica conuersatione proficiscitur, Deo sacrificant. PALLAD. Vera dicis. CYRILL. Quinam ergo sit holocausti ritus, ex iis, quæ diximus, minime est obscurum. De ritu vero sacrificij, quo nam is modo recte peragatur, præcipit dicens, [Hæc est lex sacrificij, quod offerent filij Aaron coram Domino ante altare: & auferet ex eo pugillum, a similia sacrificij cum oleo eius, & cum vniuerso illius ture, quæ sunt super sacrificium; & imponet super altare, cremationem in odore suauitatis, memoriale eius Domino: quod vero reliquum ex eo fuerit, comedet Aaron & filij eius: azyma comedentur in loco sancto; in atrio tabernaculi testimonij edent illud; non coque tur fermentatum; in partem illud dedi eis a cremationibus Domini: quisquis te tingerit ea, sanctificabitur.] Holocausta quidem vitam egregiorum sanctorum integre quodammodo, & ex omni parte Deo dicatam insinuant. Sacrificium vero illam alteram ex parte sanctam, & Deo subiectam vitam, cuius elegans figura est illa similia pugillo sacerdotis oblata cum oleo ac ture: vitam enim Deo dicatam, licet ex parte fortassis, odoratam tamen certe, & spei nitore opimam esse oportet. Quid enim? non omne nostrum recte factum odoratissimum esse fateris? PALLAD. Maxime vero. CYRILL. Quid præterea non neid a nobis sit spe optima? PALLAD. Certe: prorsus enim a Deo promissa præmia consequentur. CYRILL. Tus igitur ac similia oleo madens odoratam illam nitidamque vitam innuunt. PALLAD. Recte ais. Sed quænam agi a nobis vita ex parte sancta potest? CYRILL. Illa certe, quæ neque ad summum fastigium sanctæ conuersationis peruenit, aut semitam longe sublimem ingreditur, qualis illa Ioannis vita vel sanctorum apostolorum fuit; neque tamen, quia

A quia a præstantiore vitæ genere vincitur, ideo veneratione caret. An vero eorum vita, qui in sæculo versantur, ac liberos procreant, si laudabiliter viuere student, non est quodammodo Deo mundoque diuisa, ut beati Pauli voce utar? PALLAD. Diuisa certe: cur enim negem? CYRILL. Igitur eius vitæ, quæ non ex omni parte sit Deo dicata, sed media quodammodo, & in vtramque partem spectans, figura erat illa similæ ex quadam parte consecratio, quæ odorem haberet, & hilaritatem; quam etiam in memoriam eius fore Lex ait, qui illam per sacerdotale ministerium obtulisset: consequemur enim profecto, ut Deo in memoria simus per ea, quæ offerentes adolemus, cum Christus mediator sit, Deoque offerat tum eum, qui omni ex parte sanctus est, tamquam holocaustum; tum vero eum etiam, qui non ex toto eiusmodi est, utpote qui sit mundo diuisus, tamquam sacrificium quoddam ex parte dicatum. Est autem sacrificium sine fermento: decet enim, quicquid a nobis fit, id sincere ad Dei gloriam fieri. Itaque Saluator cauere iussit, ne in mediis plateis stantes oremus, neque in ieiunio tristitiam præferamus; aut dum in fratres misericordiam impendimus, turpiter tuba canamus: id enim fermentum est, quo sacrificia profanantur; quod autem ad gloriam Dei fit, id a crimine hominibus placendi remotum esse conuenit: ita enim infermentatum plane sacrificium ac sacrum erit. Reliquiæ porro sacrificij in partem atque in cibum sacerdotibus tribuuntur; eisque omne masculinum vescitur in loco sancto. Atque in eo quidem, quod sacrificia in sancto loco a sacerdotibus absumuntur, mysticis nostris atque secretioribus prædicationibus veneratio seruatur. Quod autem omnis masculus vescitur, id vero eleganter significat, in iis, qui a Deo electi sint, turpem esse ac nefariam plane mollitiem: ea namque profanum reddit hominem, & excludit a spiritali benedictione, eorumque bonorum, quæ a Deo sanctis viris tributa sunt expertem reddit. Ad mollitiem vero etiam Iudas est lapsus, cum ad turpis lucri cupiditatem declinavit: id autem ex cogitatione parum virili ac forti extitit: ob eamque causam a bonis illis degustandis, quæ a Deo concessa sunt exclusus, munus, quæ sanctis proprie sunt attributa expertem omnino fuit. PALLAD. Ita seres habet. CYRILL. Ac de sacrificio quidem, quod a multitudine offertur, hæc est constituta lex. Ceterum alium ritum offerendi generi sacro constituit, dicens, [Hoc est donum Aaron & filiorum eius, quod offerent Domino die, qua vnixeris eum; decimam partem Ephraim similæ in sacrificium perpetuo; dimidium eius mane, & dimidium eius vesperi, in sartagine in oleo fiet: conspersam afferet eam, fresa sacrificium de fragmentis, sacrificium in odorem suauitatis Domino; sacerdos unctus, qui pro illo est ex filiis eius, faciet illud; lex sempiterna, totum consummabitur: & omne sacrificium sacerdotis holocaustum erit, & non edetur.] Vide igitur, Palladi, Legis diligentiam, subtilemque animaduersionem, qua sacerdotibus cauere: nam, quia sacrificia, quæ homines e multitudine præberent, non tota incendi iussit, utpote quorum vita non omni ex parte sancta esset; sed quodammodo Deo ac mundo diuisa; ut eos, qui ad sacerdotium electi essent, ut æquum erat distingueret, & in superiori ordine collocaret, sacrificium quod pro illis fieret, totum cremare, oblatamque simillam mane ac vesperi, id est, quotidie & omni tempore Deo incendere iussit: nam, qui electus ad sacerdotium est, semper fere sanctus est, neque vnquam bonum illum odorem spiritualem nimirum, redolere desinit: neque est ut quidam Deo ac mundo diuisus, sed assidue, atque indiuidue totus ex omni parte Domino suo adhaeret, ac propemodum clamat, [Cum Christo simul cruci confixus sum; viuo autem non iam ego, viuit vero in me Christus.] Decima igitur similæ vitæ signum est, per omne tempus bonum odorem

Deo redolentis . Porro, In sartagine, inquit, frixam; & oleo conspersam, & ex fragmentis offeret eam: quibus in verbis per ænigma nobis indicatur, in sartagine quidem laborum perpeffio; in eo vero quod conspersa est oleo simila, hilaritatis redundantia; in eo denique, quod ex fragmentis offertur, sanctorum virorum cordis quodammodo teneritudo, atque eiusmodi mollitudo, vt frangi facile possit: illi enim vitæ, quæ est ex omni parte atque plene sancta, laborum perpeffio, & spes apud Deum amplissima, & tenera quædam ac mollis affectio coniuncta est: nam durities certe illi minime conuenit: scriptum est enim, *Pfal. 50.* [Cor contritum & humiliatum Deus non despicit:] obduruit contra vt lapis, & vt incus minime ductilis Diaboli cor; sic enim sacræ litteræ tradunt. Porro rigitur autem hæc lex in sempiternum, & per sacerdotum successiones perficitur; nam sectari maiorum laudes oportet, & imitatores esse parentum gloriæ illorum in Deo colendo vestigia persequentes, odoremque Deo gratissimum non ex parte, sed plene offerentes: id enim, vt opinor, est, Omne sacrificium sacerdotis holocaustum erit. *PALLAD.* Nos ipsos igitur offeremus, & in odorem suauitatis consecrabimus Deo, & sanctorum hominum vitæ vestigia persequemur, illorumque sacrificia nimirum spiritualia imitabimur. *CYRILL.* Prorsus ita est, Palladi. Sed eluere maculas, peccatumque vitare, non aliter quemquam posse, nisi per Christum solum, in quo & per quem omnis fit purgatio, cum salutarem illam pro nobis mortem pertulerit, intelligere cuius licet, ne longius abeam ex proximo atque coniuncto Legis decreto, quod sic se habet, [*Leuit. 6.* Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Loquere Aaron & filiis eius dicens, Hæc est lex peccati: in loco vbi immolabunt holocaustum, immolabunt etiam pro peccato coram Domino: sancta sanctorum sunt. Sacerdos qui offert illud, vescetur eo: in sancto loco edetur, in atrio tabernaculi testimonij: quisquis tetigerit de carnibus eius, sanctificabitur; & cuiusque aspersum fuerit de sanguine eius super vestem, in qua aspersus fuerit super eam, lauabitur in loco sancto; & vas fictile, in quo coctum fuerit, conteretur; quod si in vase æneo coctum fuerit, defricabit illud, & lauabit aqua: & omnis masculus in sacerdotibus comedet ea: sancta sanctorum sunt Domino.] Victima igitur pro peccato nulla est alia præter illum Emmanuel, qui est agnus verus, qui tollit peccatum mundi. Immolatur autem in loco holocausti: neque enim ex parte & nostro modo Christus est sanctus; non enim peccatum fecit, sed totus odorem suauitatis redolet, ac facer est, ceterisque omnibus sanctitatis suppeditator. *Esai. 53.* Licet enim inter sceleratos reputatus fuerit, & inter dånatos ex dispensatione numeratus; at nouit tamen sanctam esse ac sacram Filij mortem Pater; ideoque ait, [*Leuit. 6.* In loco vbi immolauerint holocaustum, immolabunt etiam pro peccato: sancta sanctorum sunt.] Vt enim Filius Deus Deorum est, ita sanctus sanctorum, vniuersamque creaturam suo ipse spiritu sanctificat, qua parte ex Patre extitit, & est vere Deus. Edet præterea hostiam, inquit, sacerdos, qui offert eam: vnusquisque enim, qui ad sacrum cultum exhibendū prouectus fuerit, laborum suorum fructus decerpet, retributionemque sui ministerii metet. Reliquiæ quoque victimæ in sacris locis, & in atrio tabernaculi eduntur; offeruntur enim in Ecclesiis mysteria, ibidemque genus illud electum sancta Christi mensa dignatur; locus vero, in quo legitimus sacerdos munere sacro fungitur, sanctus est. Sanctificat autem hostia eum, qui se contigerit, & sanguinis itidem aspersio, accedimus enim ad sancta non alia de causa, quam vt per ineffabilem ac spiritualem hostiam Christum sanctum participemus. Abluuntur præterea vasa, quorum in sacrificiis vsus fuerit, ne ad quemuis alium perueniant; neue ea, quibus in sacris ministeriis opus fuerit, hominum vsibus subiiciantur; retenta

A retenta est autem ea lex, & seruetur in Ecclesijs. Denique, qui se viriliter gerunt, eos decere benedici, planum itidem facit cum ait, Omnis masculus in sacerdotibus vescetur illis. *PALLAD.* Perspicue dictum est. *CYRILL.* Constituit præterea quomodo rite sacrificium pro peccato fiat, quibusue eius partibus vesci ministris liceat, quæ sint rursus præcipue in odorem suauitatis exemptæ: sic enim scriptum est, [*Leuit. 6.* Et omnia, inquit, pro peccato ex quibus illatum fuerit de sanguine eorum in tabernaculum testimonij ad propitiandum in loco sancto, non edentur, igni cremabuntur: & hæc lex arietis pro delicto: sancta sanctorum sunt; in loco in quo immolabunt holocausta, immolabunt arietem pro delicto coram Domino, & sanguinem profundet ad basim altaris in circuitu, & omnem adipem eius offeret ab ipso, & lumbos, & omnem adipem, qui operit intestina, & omnem adipem, qui est super intestina, & duos renes, & adipem, qui super eos est, qui est super lumbos, & pinnam, quæ est super iecur cum renibus auferes ea, & offeret ea sacerdos super altare, incensionem odorem suauitatis Domino: pro delicto est: omnis masculus ex sacerdotibus edet ea: in loco sancto edent ea: sancta sanctorum sunt: sicut pro peccato sic etiam pro delicto: lex vna ipsis erit: sacerdos, qui propitiabitur in eo, ipse erit.] Prohibet quidem, ne vescantur sacrificiorum interaneis; Soli namque Deo, inquit, consecranda sunt, ipsique offerenda: hoc enim, vt opinor, significant ea verba, Igni comburentur, hoc est, soli diuinæ & omnium excellentissimæ naturæ, cuius figuram gerit ignis, dicata attributaque sint. Immolato autem ariete pro delicto, effunditur sanguis ad basim altaris: mors enim Christi sancta sacraque est, atque etiam suauem odorem redolet: interanea quippe offeruntur, adeps & renes & pinna iecoris: hæc autem, vt alibi dixi, figuram virtutis habent minime simplicis, sed multiformis: plurima namque sane sunt genera virtutis. In Christo igitur iustificati sumus, qui pro nobis mortem pertulit, & se ipsum Deo & Patri obtulit in odorem suauitatis. Ceterum non sine mercede nos Deo ministraturos, deinceps continuo declarat, dicens, [Et sacerdos, qui offert holocausta hominis, pellis holocausti, quod offert, ipse erit.] Quinetiam omne sacrificium, inquit, quod fiet in craticula vel in sartagine, sacerdotis eam offerentis erit: & omne sacrificium oleo conspersum, & non conspersum, omnibus filijs Aaron erit; vniqueque pars æqua. seruetur & hæc lex in Ecclesijs; præscribitque sacerdotibus æqualitatem, dum incruenti sacrificij partem cuique sine vlla differentia distribuit: quod cum intelligeret Paulus, scribit, Sic & Dominus *1. Cor. 9.* præcepit eos, qui altari præsto sunt, ex altari viuere; qui etiam offerunt hostias, participes sunt altaris, vt ipse idem profecto dicit. *PALLAD.* Sic se res habet. *CYRILL.* Moderatur deinde laudis quoque sacrificium, & quomodo fieri debeat tradit, dicens, [*Leuit. 7.* Hæc est lex sacrificij salutaris, quod offerent Domino; si quidem pro laude offerat illud, offeret super sacrificium laudis panes sex similæ conspersos oleo, & lagana azyma peruncta oleo, & similibus subactam oleo: in panibus fermentatis offeret dona sua super sacrificium laudis salutaris: & offeret ex omnibus donis suis separationem Domino: sacerdotis, qui effundit sanguinem salutaris, ipse erunt, & carnes hostiæ salutaris ipse erunt; & die quo offeruntur, comedentur; non relinquent de ipso in mane.] Panibus fermentatis laudis sacrificium fieri præcepit, quamuis plane atque euidenter alibi præcepisset,] Omne fermentum, & omne mel non offeretis domino Deo vestro: donum primitiarum offeretis ipsa Domino; super altare autem non imponentur in odorem suauitatis Domino.] An vero, Palladi, in his rebus inquirendis curiositatem minime esse vtilem putas? *PALLAD.*

L A D. Vtilem certe. **C Y R I L L.** Quinam sit igitur huius dispositionis modus, age iam dicamus, & quoad fieri potest, diligentissime perquiramus, ac semitam occultam ingrediamur. Beatus itaque David, cum spirituali personaret lyra, verbis cum Lege congruentissimis, [Calicem, inquit, salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo;] laudis videlicet ostiam, Calicem salutaris, perspicuis verbis appellans. Offerimus nos ipsi quoque laudem frequenti multitudine quidem in Ecclesiis, in vnitatem spiritus, & in vnum veluti corpus & animam vnam collecti per fidem; scriptum est enim, [Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna.] Sæpe vero Deum glorificandi munus, domi quiescentes, explemus, tum interdiu tum de nocte: idque probis viris in more positum est, An verum non est, quod dico? **P A L L A D.** Quis neget? **C Y R I L L.** Sed siue in Ecclesiis frequenti cœtu id sacrificium a nobis offeratur, siue aliis in locis fiat a singulis fortasse, vel duobus vel tribus aut etiam pluribus, nullo discrimine omnes adstant, quicumque hymnum dicere consueuerunt, & eius rei gratia conuenerunt: simul enim cum iis, qui sancto baptisate purificati sunt, offert hoc sacrificium is quoque, qui adhuc est catechumenus. At, vbi cum perfectis iunctus, laudē obtulerit, a mysteriis sacratoriibus abscedit, & a Christi sacrificio arcetur. Itaque recte Lex hanc dispositionem ante prædicauit, & sacrificium laudis fermentatis panibus & laganis azymis fieri præcepit. Singula autem, quæ dicta sunt, vt ego existimo, vitæ genus quoddam significant: panis enim fermentatus vitæ figuram tenet, quæ nondum sancto baptisate sit purgata, neque prorsus a sæculari impuritate remota. Laganum vero azymum illius, quæ abluta in Christo est per fidem, hominum dico, qui iam perfecti initiatique sunt, quos beatus Paulus alloquebatur dicens, [Itaque epulemur, non in fermento veteri, nequæ in fermento malitiæ & nequitiae, sed in azymis sinceritatis & veritatis.] Et iterum, [Expurgate igitur vetus fermentum, vt sitis noua conspersio, sicut estis azymi.] **P A L L A D.** Optime dixisti. **C Y R I L L.** Ad hæc similia nondum in vnitatem coacta, vt in pane ac lagano verbigratia, sed adhuc quodammodo in minuto puluere manens, eos qui singillatim ac priuatim laudem offerunt, insinuat: accepti namque sumus Deo, cum illi glorificationem exhibemus, & priuatim singuli, & in vnum omnes collecti ac frequentes. Infunditur etiam oleum in hostiam laudis, eius facti lætitiā hilaritatemque declarans, & significans (quod omnino sequi necesse est) fore vt, qui illam offerre consueuerint, a Deo misericordiam consequantur. [Sacrifica, enim ait, sacrificium laudis, & redde Altissimo vota tua: & inuoca me in die tribulationis tuæ, & eruam te, & glorificabis me.] Scribit etiam ille Christi discipulus, [Tristatur quis ex vobis? oret: æquo animo est? psallat.] Igitur panibus fermentatis, & azymis laganis, & similia puluisculis fieri sacrificium laudis aperte præcepit: quibus singulis oblati, ac similia quoque, quantum vno pugillo comprehendere potest, immolataque oue, & intestinis ex Legis præscripto incensis, reliqua ad sacerdotum cibum pertinere, vt non infructuosum esse sacerdotium Lex ostendat, his verbis decernit, In quo die offertur, comedetur: nō relinquat de eo in mane. Ex quo mihi illud intelligere in mentē venit; vbi hoc tempus effluerit, præterieritque præsens sæculum tamquā dies, modū alium glorificandi Deū præter eos, quos nouimus, a nobis excogitandum. Vt enim ij, qui in Lege erant, Pharaonis dominatu liberati summa cum lætitiā dicebant, [Cantemus Domino; gloriose enim glorificatus est, equum & ascensorem proiecit in mare. Sed, cum clariora fore, & infinitis partibus præstantiora, quæ Saluator noster in suo aduentu præclare gesturus esset, quidam sancti homines in spiritu præuiderent, clamauerunt,

[Cantate

A [Cantate Domino canticum nouum;] id autem erat, [Ascendit Deus in iubilatione,] inferis iam expoliatis, cum iam dixisset iis, qui in vinculis erant, Exite; & iis, qui in tenebris, Reuelamini; ita, vt opinor, cum destructa erit mors, dissolutumque penitus peccatum, laudis genus erit tempori illi conueniens; de maioribus enim beneficiis illum laudabimus: cumque bona illa, quæ omnem sensum ac sermonem superant, consecuti erimus, Christum omnium bonorum largitorem vna cum Deo ac Patre laudibus exornabimus; [Siue enim prophetiæ euacuabuntur, inquit, siue scientia cessabit, & nunc quidem ex parte cognoscimus: cum vero venerit id quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est.] Quin ipse quoque Christus profecto dixit, [Hæc in prouerbiis locutus sum vobis; sed venit hora, cum iam non in prouerbiis loquar vobis, sed palam de Patre annunciabo vobis.] Quia igitur futura est in nobis tandem perfectior cognitio, multo etiam sublimius quam hoc tempore laudaturi sumus. **P A L L A D.** Credibilis sane oratio. **C Y R I L L.** Cum itaque suam cuique sacrificio regulam præscriptumque constituisset, & qua ratione fieret, plane edixisset, participem altaris efficit continuo sacerdotem: sic enim scriptum est, [Et dixit Dominus ad Aaron dicens, Tu & filij tui, & domus cognationis tuæ accipietis primitias sanctorum: & tu & filij tui accipietis peccata sacerdotij vestri:] cumque adiunxisset, oportere illos excitato vigilantique animo sacris studiis insistere, [Et ecce, inquit, ego dedi vobis custodiam primitiarum, quæ mihi sanctificata sunt a filiis Israel: tibi dedi ea in manus, & filiis tuis post te; legitimum sempiternum: & hoc sit vobis ab sanctis, quæ sanctificata sunt, de cremationibus ab omnibus donis eorum, & ab omnibus sacrificiis eorum, & ab omnibus delictis, & ab omnibus peccatis, quæcunque do tibi ab omnibus sanctis, tibi erunt & filiis tuis: in sancto sanctorum comedetis ea: omne masculinum comedet, & tu & filij tui: sancta erunt tibi; & erunt vobis primitiæ donorum eorum de omnibus impositionibus filiorum Israel: tibi dedi ea & filiis tuis, & filiabus tuis; legitimum sempiternum: omnis mundus in domo tua edet ea. Omnes primitiæ olei, & omnes primitiæ vini & frumenti, primitiæ eorum quæcunque dederint Domino, tibi dedi ea: primitiæ omnes quæcunque fuerint in terra eorum, quæcunque obtulerint Domino tibi erunt. Omnis mundus in domo tua vescetur eis. Omne quod consecratur in filiis Israel, tibi erit; & omne, quod aperit vuluam ab omni carne, quæ offerunt Domino, ab homine vsque ad pecus, tibi erunt: nisi quod pretio redimentur primogenita hominum; & primogenita iumentorum immundorum redimes, & redemptio eius ab vno mense, æstimatio quinque siclorum erit iuxta siclum sanctum: (viginti oboli sunt:) excepto quod primogenita bouum, & primogenita ouium, & primogenita caprarum non redimes: sancta sunt: & sanguinem ipsorum effundes ad altare: & adipem impones cremationem in odorem suauitatis Domino: & carnes erunt tibi sicut & pectusculum impositionis, & sicut armus dexter, tibi erit omnis separatio sanctorum; quæcunque obtulerint filij Israel Domino, tibi dedi, & filiis tuis & filiabus tuis tecum; legitimum sempiternum, pactum salis sempiterni est coram Domino tibi & semini tuo post te.] Igitur ex hoc quoque loco intelligis & quidem perspicue, omne sacrificij & oblationis genus illi sacro & electo generi apertissime tribuisse, & ab omni delicto, & ab omnibus peccatis, id est, sacrificia pro omni delicto & pro omni peccato: nam sacrificia pro peccato, peccata appellantur. Itaque Paulus quoque vir doctissimus, Legis voce in Christo est vsus, dicens, [Oramus pro Christo, reconciliamini Deo: eum enim, qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit.] Immolatus est

Y 3 enim

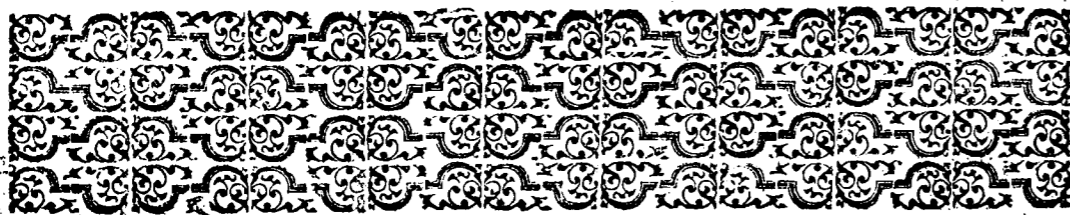
Esaï. 53. enim pro peccatis nostris Filius vt agnus innocens, vt Scripturæ tradunt. Fuis- **A**
 se autem sacrificiis, quæ pro peccatis nostris offerebantur, a Lege peccati no-
 men impositum, planum facit Deus, cum per prophetam de sacerdotibus di-
Osee. 4. cit, [Peccata populi mei comedent,] id est, quæ pro peccatis populi mei of-
 feruntur, ea cibus sacerdotum erunt. Igitur omnium sacrificiorum reliquias
 illis attribuit, & vt eis vescantur, iubet; Sed tamen in loco sancto, inquit,
Num. 18. comedentur, & ab omnibus masculis. Ac quæ sit eius rei ratio, dictum est a
 nobis. In iis vero, quæ proxime dicta sunt, frumenti & vini primitiæ, & pri-
 mogenitorum redemptiones, & quæ consecrata fuissent, non solis mascu-
 lis, neque in atrio sancto edere licet, sed in domo sacerdotis, & ipsis quo-
 que filiabus, & cuius noto atque domestico ad fruendum proponuntur: est-
 que ea distinctio obseruanda diligenter; nam reliquiæ sacrificiorum proprie
 ad vsum sanctificatorum hominum pertinent: neque vt communis cibus pro-
 ponuntur; sanctusq. locus illis conuenit. Cum vero de iis agere cœpisset, quæ **B**
 cunque tamquam dona oblata essent, Ea, inquit, secundum quodammodo locum
 obtinent, & vniuersæ sacerdotum familiæ proposita sunt, si modo mundus sit,
 id est, minime profanus, hoc est, iuxta Legis præscriptum quidem, si non in-
 circuncisus, si non alienigena, non leprosus, non feminis fluxu laborans; sed
 iuxta nouæ scripturæ propositum, ecclesiasticamque censuram, si non a sa-
 cris alienus & infidelis, sed religiosus ac Dei amans: decet enim in primis
 eos, qui ad diuinum sacerdotium euecti sunt, vt illos sibi adiungere studeant,
 qui morum probitate sint ornat, & animum habeant diuini amoris plenum.
Num. 18. Cum vero iis adiunxit, [Quia pactum salis sempiterni est ante Dominum tibi
 ac femini tuo tecum:] illud omnino seruari præcepit, quod alibi dixit, [Non
Leuit. 2. deficiet sal pacti Domini de sacrificiis vestris; in omni dono vestro offeretis
 domino Deo vestro sal.] Porro sale sacrificium aspergebatur: quæ figura si-
 gnificabat prudenter nos Deo dicere debere, curandumque esse nobis, vt no- **C**
Iob. 6. ster ad eum accessus illi sit quam suauissimus: neque enim sine sale panis edi-
Matth. 5. tur, vt scriptum est. Dixit etiam suis discipulis Christus, [Vos estis sal ter-
 ræ.] PALLAD. Recte ais. CYRILL. Leges igitur hæ sunt sanctifi-
 catis hominibus in ipsa functione sacerdotij seruandæ. Electis autem viris, &
 qui optimi iudicati sunt, fugiendam esse profanam consuetudinem, & curam
 sæcularem, quæ animum quoque bene firmum ebrium reddere potest, & ad
 absurdas voluptates propemodum deturbare, perspicuum facit in Leuitico
Leuit. 10. dicens, [Vinum & ficeram non bibetis tu, & filij tui tecum, quando ingredie-
 mini in tabernaculum testimonij, aut cum accedatis ad altare; & non morie-
 mini: legitimum sempiternum in progenies vestras, vt distinguatis inter san-
 cta & profana, & inter munda & immunda; & instruatis filios Israel omnia legi-
 tima, quæ locutus est Dominus ad eos per manum Moyfi.] Vide igitur vigilan-
 dum illis esse; nam tenebris offusa mente & corde curis oppresso atque ex ebrie- **D**
 tate sæculari laborante, (sunt enim, qui sine vino sint ebrj) ministerium sacrum
 attingere, mortis causam affert: mens enim cum minus recte suo munere fun-
 gitur, ad deformitatem ac vitium tendit, ex quo sacra munera intercidunt,
 neque adhuc rite atque ordine res geruntur, sed a recto itinere deflectunt. Id
 autem quibus accidit, eos Deum offendere necesse est, & acerbis luere socor-
 diæ poenas. Vigilare igitur necesse est, ebrietatemque discutere ex sæculari so-
 licitudine profectam: hoc ipsum facere ipse quoque Saluator hortatur dicens,
Luc. 21. [Attendite ne grauentur corda vestra cura & sollicitudinibus sæcularibus.]
 Qualis autem a nobis præstandus sit sobrietatis modus, vel quomodo sacri ac
 puri & immunes a culpa manere possimus, illico significauit, [Vt distinguas,
 inquit,

A inquit, inter sanctum & profanum, & mundum & immundum; & instruas
 filios Israel omnia legitima, quæ locutus est Dominus in manu Moyfi.]
 Hoc autem est aperte dicere, conuenire sacerdotibus, vt, ebrietate reiecta, ab
 hominibus non sanctis, sed profanis atque impuris recedant. Id autem perfa-
 cile, vt opinor, qui uis efficiet, si sacer ac mundus fuerit. [Omne enim animal, *Eccli. 13.*
 inquit, diligit simile sibi, & simili sibi sociabitur homo.] Adhæc sapientes
 eos esse oportet, & ad docendum idoneos: qui enim rationali gregi præest, is
 sobrius sit, & ad docendum instructus. Præclare autem, [Instrues,] inquit,
 id est, explanabis, vt audientes perspicere possint Legem esse pædagogum, &
 eloqui Christi mysterium: nihil enim difficile continet, aut in quo declaratio-
 ne sit opus, nisi spiritualiter intelligatur; sunt enim historiæ verba sane simpli-
 cia, & ab obscuritatis vmbri longe remota.

FINIS LIBRI DUODECIMI.

SANCTI

SANCTI CYRILLI
ARCHIEPISCOPI
ALEXANDRIÆ

DE ADORATIONE IN SPIRITV
ET VERITATE

LIBER TERTIVS DECIMVS.

Item de Sacerdotio.

Num. 18.

DE sacerdotibus quidem, & de Aaron hæc a nobis interrim dicta sufficiat: ad ea vero, quæ dixi, illa adiici oportere puto, quæ de Leuitis constituta sunt, huicq. operi deesse videntur: sic enim præsentis disputationi satisfactum erit. PALLAD. Perge igitur, & ea plane, si placet, explica; quandoquidem recte existimas. CYRILL. Cum sacris muneribus optimum ordinem imponere vellet, summo sacerdoti subiicit ordinem leuiticum, aitq. in Numeris ad hunc modum, [Et ad Leuitas loqueris, & dices ad eos, Si acceperitis a filiis Israel decimam, quam dedi vobis in possessionem ab illis, demetis vos ab ea demptionem Domino, decimam a decima, & reputabuntur vobis demptiones vestræ ut frumentum ab area, & demptio a torculari. Sic demetis vos a demptionibus Domini ab omnibus decimis vestris, quæcunque acceperitis a filiis Israel, & dabitur ab eis demptionem Domino, Aaron sacerdoti: ab omnibus donis vestris demetis demptionem Domino, ab omnibus primitiis sanctificatum ab ipso. Et dices ad eos, Cum dempseritis primitias ab eo, reputabitur Leuitas tamquam prouentus ab area, & tamquam prouentus a torculari; & edetis illud in omni loco vos, & filij vestri, & domus vestræ, quia merces hæc vobis est pro ministeriis vestris in tabernaculo testimonij, nec sumetis propter illud peccatum, cum dempseritis primitias vestras: & sancta filiorum Israel non profanabitis, ne moriamini.] Vides Christi mysterium tamquam in vmbriis adhuc, & in figuris præfulgere: nam, qui decimas capiebat, decimatus est, ut beatus Paulus ait. Sed tum quidem figura in Melchisedech seruata est; at vero Moyse temporibus vicissim in Aaron, qui in se ipso significabat illum Sacerdotem sacerdotem Christum, Principem, & Præsidentem sancti

Hebra. 7.

Acti tabernaculi, hoc est, Ecclesiæ, illum Sanctum sanctorum, & Deum deorum, cui omnis oblatio a nobis debetur: scriptum est enim, [Omnes in circuitu eius afferent munera.] Sed adhuc in figuris erant illæ Moyse obseruationes, nunc autem sinceri euangelicorum præceptorum obseruatores spiritualibus oblationibus suum ipsorum Redemptorem exhilarant. PALLAD. Recte ais. CYRILL. Esse autem selectum illud leuiticum genus, & ab alijs exemptum, huiusmodi quadam ratione perspicuum facit: enumerari iussit populum, & gregariæ multitudinis accuratam fieri supputationem, non quod eam ignoraret ille Conditor, (numeratas namque ille habet stillas pluuiæ, sicut scriptum est) nec mentem illam immortalem aliquid latere potest; sed, ut qui legerent diuinas litteras, apertissime intelligerent, eos, qui Deo dicati sunt, & populus eius appellantur, in descriptionibus diuinis recenserent, & in libro vitæ haberi, numerarique inter ipsius familiares, & iam in memoria illius omnium domini conseruari. Igitur, cum populus describeretur, seorsum quodammodo posuit Deus illud sacrum selectumque genus, neque in eodem cum alijs ordine haberi permisit; sed locum illi quodammodo præstantiorem referuauit; cum Moyse viro sapientissimo dixit, [Vide tribum Leui, non simul recensabis numerum ipsorum, & non sumes in medio filiorum Israel.] Egregia namque fors est sanctorum, eorumque præmia præstantiora; ac fortasse etiam in libris alijs descripti sunt: neque enim vnum modo librum vidit beatus Daniel, sed, ut ipse scripsit, [Iudicium sedit, & libri aperti sunt.] Igitur pro vniuscuiusque mensuræ ratione fit descriptio. Eximitur autem quodammodo e cetera multitudine genus illud diuinis, sacrisque ministerijs dedicatum: ritum etiam sacri muneris Leuitarum explicauit, dicens illico, [Accipe tribum Leui, & statues eos coram Aaron sacerdote, & ministrabunt ei, & custodient custodias eius, & custodias filiorum Israel coram tabernaculo testimonij, ad facienda opera tabernaculi testimonij; & custodient omnia vasa tabernaculi testimonij, & custodias filiorum Israel secundum omnia opera tabernaculi: & dabis Leuitas Aaron fratri tuo, & filijs eius sacerdotibus donum: dati hi mihi sunt a filijs Israel: & Aaron, & filios eius constitues in tabernaculo testimonij, & custodient sacerdotium suum, & omnia, quæ sunt altaris, & quæ sunt intra velum: & alienigena, qui tetigerit, morietur.] Leuitæ igitur cooperatores quodammodo atque adiutores sacerdotibus dati sunt; custodient enim custodias eorum, nimirum Aaron, & omnia vasa tabernaculi testimonij, & custodias filiorum Israel. Atque eorum cooperationis modus hucusque peruenit. Sed tabernaculo præficit Aaron, & filios eius cum eo: [Custodient, inquit, sacerdotium suum, & omnia, quæ pertinent ad altare, & quæ sunt intra velum,] id est, illa secretiora, ac mystica magis, & quæcunque facere consueuerant, qui diuino altari præsto erant: ac perspicue quidem ea figura ad Christum pertinet, quem constituit Pater super domum suam, cuius domus nos sumus. Ceterum non incongrue illi Aaron in sacris operibus administrari, sanctum illum & admirabilem apostolorum chorum quodammodo cooperantium atque ministrantium Christo significare poterunt. Dei namque cooperatores fuerunt, & asseruatores, dispensatoresque mysteriorum Dei, atque ministri etiam, per quos credidimus. Quod si quis velit etiam Ecclesiæ ordinem perquirere, illam Legis præfigurationem iure admirabitur: Episcopis enim, utpote qui duces creati sunt, necnon etiam ijs, qui inferioris dignitatis gradum gerunt, presbyteris inquam, concessum est altare, & quæ intra velum continentur: quibus etiam dici conuenit, [Et custodient sacerdotium suum:] diaconis vero illud, [Custodient custodias tabernaculi, & omnia vasa eius, & custodias populi.] Quid? nonne ipsi præcipiunt clamantes in Eccle-

Psal. 75.

Eccle. 1.

Num. 2.

Daniel. 7.

Num. 3.

1. Cor. 3.

1. Cor. 4.

Heb. 3.

1. Cor. 3.

1. Cor. 4.

in Ecclesiis, nunc quidem tempus esse ut populi hymnum dicant, & modeste, **A** ac decenter stent, interdum vero ut quiescant, præterea ad orandum excitantur &, dum illa incruenta hostia consecratur, nonne ipsi sacratiora vasa ferunt, & accuratam omnibus in rebus necessarijs obseruantiam exhibent? **PALLAD.** Sane quidem. **CYRILL.** Igitur præstantiores quidem sacerdotale munus explent, sed Leuitæ adiuuant, ita ut ordinem ecclesiastici sacerdotij Legis littera prædicare videatur. Arcetur autem populus ab omni sacra functione, summumque discrimen ac periculum ijs intentum est, qui sibi eum honorem arripissent: Moriatur enim, inquit, si sponte quispiam in illud ingressus erit, diuino suffragio minime ad id munus obeundum electus. **PALLAD.** Verum est. **CYRILL.** Non igitur cum ceterorum descriptionibus genus leuiticum recensetur, sed tamen seorsum & in libro Dei describitur. [Et locutus est, inquit, Dominus ad Moysen in deserto Sina dicens, Recense filios Leui per domos familiarum suarum, per populos suos, per cognationes suas: omne masculinum ab vno mense & supra recensebis eos: & recensuit eos Moyses, & Aaron per vocem Domini, sicut constituerat illis Dominus: & erant hi filij Leui per nomina sua, Gerson, Caath, & Merari: & hæc nomina filiorum Gerson per populos suos Libeni, & Semei: & filij Caath per populos suos, Amram, & Issaar, Chebron, & Oziel: & filij Merari per populos suos, Mooli, & Musi. Hi sunt populi filiorum Leui per domos familiarum suarum.] Vide itaque, Palladi, in primis illud; (subtilis enim est obseruatio) describatur populus a viginti annis & supra, quod dedignaretur, ut opinor, legalis censura infirmos adhuc, & imbecilles in libro Dei scribere: nam vegetos, & in ipso spiritualis ætatis flore constitutos in sanctorum recensionibus inferi, nihil mirum. Utitur itaque Lex corporea ætate tamquam apta quadam figura ad spiritualem ætatem demonstrandam, & florentem ætatem in selectum genus adoptauit, impuberem, & infirmam, & adhuc puerilem præterit, neque in sacros libros retulit. At vero **C** in Leuitis ab vno mense facta est: amplectitur enim ille omnium Dominus, & quidem libentissime illam selectorum virorum in Christo pueritiam, sicut eos quoque, qui sapiunt, nam vtraque in re excellere, egregium est, tum sapientia, inquam, tum vero simplicitate, quæ secundum Christum est. Itaque beatus Paulus ait, [Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote; sensibus autem perfecti.] Ipse quoque Christus ait, [Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.] Accepta est igitur sanctorum virorum simplicitas. Per nomina præterea, & per populos, & familias fit illa recensio, seu inspectio. Nam Deus, quos honorare voluerit, propria inspectione dignatur, & singillatim, & per multitudinem, & per genus. Quam vero subtiliter, & accurate id fiat, declarat ipse Saluator, cum sanctis Apostolis dicit, [Nonne duo passeris affe veneunt? & vnus ex eis non cadet super terram sine Patre vestro, qui est in cælis: vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt.] **PALLAD.** Recte dicis. **CYRILL.** Præter hanc vero alteram quoque fieri leuiticæ gentis descriptionem, & suum cuique munus assignari præcepit dicens, [Accipe summam filiorum Caath de medio filiorum Leui per populos eorum, per domos familiarum suarum a viginti quinque annis, & supra, vsque ad quinquaginta annos, omnis, qui ingreditur ad ministrandum, ad facienda omnia opera in tabernaculo testimonij. Et hæc opera filiorum Caath in tabernaculo testimonij, Sanctum sanctorum: & ingredietur Aaron, & filij eius, cum castra mouentur, & demittent velum, quod operit, & contegent eo tabernaculum testimonij, & imponet super ipso tegumentum pellem hyacinthinam, & iniicient super illud vestem totam hyacinthinam superius, & traicient vestes, & in mensam

A sam propositam iniicient vestimentum holoporphyrum, & catinos, & mortariola, & libatoria in quibus libant, & panes, qui perpetuo super ipsam erunt, & iniicient in eam pallium coccinum, & operient eam operimento pelliceo hyacinthino, & traicient per eam vestes; & accipient vestimentum hyacinthinum, & operient candelabrum illuminans, & lucernas eius, & emunctoria eius, & infusoria eius, & omnia vasa olei, in quibus ministrant, & iniicient illud, & omnia vasa eius in operimentum pelliceum hyacinthinum, & imponent super vestes; & super altare aureum ad operiendum iniicient vestimentum hyacinthinum, & operient illud operimento pelliceo hyacinthino, & traicient vestes eius; & accipient omnia vasa ministerij, in quibus ministrant in sanctis, & iniicient in vestimentum hyacinthinum, & operient ea operimento pelliceo hyacinthino, & imponent in vestes, & operimentum imponent super altare, & ad operiendum iniicient super illud vestimentum holoporphyrum, & imponent super illud omnia vasa eius, in quibus ministrant, & ignium receptacula, & creagras, & phialas, & operimentum, & omnia vasa altaris, & iniicient super illud operimentum pelliceum hyacinthinum, & traicient vestes eius, & accipient vestimentum purpureum, & contegent labrum, & basim eius, & iniicient ea in operimentum pelliceum hyacinthinum, & imponent super vestes: & consummabunt Aaron, & filij eius operire Sancta, & omnia vasa Sancta, dum castra mouentur: & post hæc ingredientur filij Caath ut ferant, & non tangent Sancta, ne moriantur.] Igitur Leuitarum ab vno, & supra mense descriptio, ipsam sanctorum innocentiam placere, acceptamque Deo esse docet. Quod autem sacris operibus ætas destinata est Lege definita, nimirum a vigesimo quinto vsque ad quinquagesimum annum, illud significare arbitror, eos Deo ministerium egregium, & culpæ omnis expertis exhibere, quicumque iam sapiunt, & fortes sunt, cuiusmodi est quinque & viginti annos natus, & qui **C** eo amplius vsque ad quinquagesimum annum progressus fuerit: inclinatur enim iam ad virium defectionem, qui vltra quinquagesimum progressus est, neque adhuc viribus est integris, sed sensim labitur ad senectutis incommoda. Insuper autem nullus, aut imbecillis recte Deo ministrare potest; siquidem vere dicere licet fortitudinis egregiæque prudentiæ esse opera, quæcunque ad virtutem spectant, quibusque laus est a Legislatore constituta. **PALLAD.** Ita sentio. **CYRILL.** Eorum porro administrationi, qui ex populo Caath erant, Sancta sanctorum attributa sunt, præcurrentibus sacerdotibus, eaque tegentibus. Vbique enim id maiori in honore est, quod excellit ordine, & omnia quæcunque sunt apud Deum, ordinata sunt, nihilque est omnino perturbatum, atque confusum: administra est porro gens leuitica, & præstantiori sacerdotio subiecta. Conteguntur præterea pellibus, vestimentisque hyacinthinis tum arca, tum altare incensi aureum, candelabrum quoque, & vasa ministerij: ac hyacinthinum vestimentum, rem quæ superne atque cælitus **D** extiterit, significat; talis enim est color illius supremi atque altissimi ætheris: fuisse autem figuras Christi, qui superne, ac de cælo venit, sacra illa vasa, pluribus iam verbis a nobis ostensum est. At vero mensa propositionis præter hyacinthina operimenta, vestimentum holoporphyrum habet; sed holocaustorum altare vestimentum coccinum, labrum item vestimentum holoporphyrum ad tegumenta hyacinthina. Ac mensa quidem propositionem panum habens, incruentam hostiã significat, qua benedicimur, dum panem manducamus illum, qui de cælo est, Christum scilicet, qui etiam nostri similis factus est; sed idem tamen erat, & est similiter Deus, superne atque ex Patre veniens, & super omnia, ut rerum omnium rex, & dominus. Aenigma vero regni Christi est, ut mihi quidem

quidem videtur, quod super mensam conchyliatum pallium, idest, tegumentum purpureum extensum est. Sed holocaustorum altare vestimento coccino contegebatur: vestimentum porro coccino tinctum sanguinis figuram accipimus: immolatus est enim propter nos, & pro nobis Christus, & instar agni super diuinum altare conscendit in odorem suauitatis Deo, ac Patri. Præter hyacinthina etiam operimenta holoporphyro vestimento labrum operitur: præfert autem labrum figuram sancti baptismatis, quod ad deponenda peccata sanctis nos aquis abluit, & in regnum cælorum perducit: superne etiam, & de cælo est sanctum baptisma; eiusque rei ænigma est color hyacinthinus. An tibi minus recte dicere videor, in hac certe difficili spiritualis intelligentiæ comprehensione? PALLAD. Mihi vero plane recte. CYRILL. Atque hoc est filiis Caath ministeriū attributū: Gersonitæ vero atque etiā Meraritæ eodē modo descripti sunt a vigesimo quinto vsque ad quinquagesimum annum per nomina, & per domos, & familias; gentisque Gerson ministerio pelles erant tabernaculi concreditæ, operimenta, tentoria portarum, & vela atrij, & superuacua; sic enim scriptum est. Meraritis autem (gens est ea leuitica) columnæ tabernaculi, bases, capitella, & vectes, & velamen tabernaculi exterioris, & ad hæc alia nonnulla. Ac Gersonitæ quidem, & Meraritæ vehiculorum administrantibus vbique in iis, quæ sibi credita erant, aduehendis utebantur: at vero Caathitæ Sancta sanctorum humeris gestabant; sic enim scriptum est in Numeris, [Et obtulerunt principes Israel, duodecim principes domorum familiarum suarum; hi sunt principes tribuum; hi sunt, qui præsto fuerunt in recensione, & tulerunt dona sua ante Dominum, sex vehicula tecta, & duodecim boues, vehiculum a duobus principibus, & bouem a singulis; & attulerunt coram tabernaculo. Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens, Accipe ab ipsis; & erunt ad opera ministerij tabernaculi testimonij, & dabis ea Leuitis, cuique iuxta ministerium suū. Et accipiens Moyses vehicula, & boues, dedit ea Leuitis; duo vehicula, & quatuor boues dedit filiis Gerson iuxta ministeria sua; & quatuor vehicula, & octo boues dedit filiis Merari iuxta ministeria sua, per Ithamar filium Aaron sacerdotis: & filiis Caath non dedit, quia ministeria Sanctorum habent; super humeros gestabunt.] Audisne ut his quidem vehiculis agere, ac ferre moris fuerit; soli vero Caathitæ Sacra humeris ferant? PALLAD. Qua de causa? CYRILL. Quia semper qui excellunt, sacratioresque sunt, magis desudant, & qui sanctiores sunt, & ad Deum quodammodo propius accedunt, iis necessitas laborandi, & ærumnas tolerandi, idque non ex æquo cum aliis, adiuncta est. An minime, quod dico, verum est? PALLAD. Immo vero maxime. CYRILL. Huiusmodi igitur ordine leuiticum genus ministrabat. Sed puto eam rem mysterij figurā habere. PALLAD. Quo tandem modo? CYRILL. Quia videntur hæc duæ gentes Gerson, & Merari, populos qui in Lege erant, insinuare, Israel inquam; Caathitæ vero eos, qui sanctificati sunt in Christo per fidem: illis enim curæ erant vela atrij, pelles tabernaculi, operimenta, & columnæ, capitella quoque, & bases, paxilli etiam, & tentoria, & ut verbo Scripturæ utar, Omnia superuacua, quo verbo significatur ministerium minime necessarium: hi vero etiam ferre audent Sancta sanctorum, & ea, per quæ Christus non vno modo, sed varie, multiformique ratione significatur, ut est arca, ut mensa, & aureum candelabrum, & aureum turibulum: nam, cum simplex sit ex natura tamquam Deus, efficiētiae tamen diuersitate, ac varietate multis modis cognoscitur; est enim hæud dubie viuens, & efficax Patris sermo atque insuper vita, & lumen, & spiritualis suauolentiæ odor. Igitur quicunque præceptis per Moysen datis inhaerent, horum ministerium in superuacuis tabernaculi

- A naculi rebus versatur: inutilis est enim Lex, nisi spiritualiter intelligatur. At qui audent Sancta sanctorum ferre, ij sancti prorsus in Christo sunt, nullamque rem superuacua, sed ipsum Emmanuel tamquam sibi insidentem gestant. PALLAD. Recte est a te dictum. CYRILL. Sed illud, si placet, animaduerte. PALLAD. Quid tandem istud est? CYRILL. Illi quidem, quibus tabernaculi superuacua cōcredita fuerant, ea vehiculis ferunt; Caathitæ vero Sancta sanctorum non vehiculis, non alio quopiam instrumento, sed humeris imposita gestabant. PALLAD. Quid istud vero est? CYRILL. Quia, ut quod sentio, dicam, grauis est Lex, & onere vix ferendo premit: cuius rei clarum est indicium, quod illa superuacua minime humeris portantur, propterea quod homines ei legi subiecti imbecilles erant. Itaque etiam discipuli illi beati dicebant iis, qui, posteaquam fidem amplexati erant, ad legalem cultum conuertebantur, [Et nunc quid tentatis Deum, ut imponatis iugum super ceruicem discipulorum, quod neque vos, neque patres vestri ferre potuerunt? At vero Caathitæ iis, per quæ Christus indicatur, in humeros impositis, leue illud, & quod ferri facile posset, onus tulerunt. Num igitur non hoc illud est, quod ipse Christus ait, [Iugum meum suauis est, & onus meum leue?] PALLAD. Ita videtur. CYRILL. Illud quoque ad ea, quæ dicta sunt, adiecerim; quod non nihil afferet ad fidem faciendam: nam in priore quidem Leuitarum descriptione primus Gerson collocatus est, medius Caath, Merari postremus; (sunt autem eæ gentes leuiticæ;) in posteriore vero, quæ a vigesimo quinto anno facta est, præpositus est aliis Caath, & primus recensitus, posteriores autem Gerson, & Merari, quorum ministerio tabernaculi superuacua assignata erant. Præterea utræque eæ gentes binas singulæ familias habent, hæc vero ad quatuor vsque progreditur. Intelligisne quid hoc ænigma significet? PALLAD. Minime vero. CYRILL. Vocatus quidem est primum Israel; sed, cum grex Gentium medius subintrasset, post eum collocatus est, atque facti sunt nouissimi primi, ut ait Saluator, & primi nouissimi. PALLAD. Ita est. CYRILL. Esse autem exiguum gentis Iudææ numerum, multisque partibus maiorem esse multitudinem Gentium liquet. PALLAD. Quis neget? CYRILL. Itaque Deus ad Moysen illum sacrorum interpretem, inquit, [Et nunc sine me, ut iratus perdam congregationem hanc, & faciam te in gentem magnam, multoque maiorem, quam hæc est.] His itaque ministeriis vniuersum leuiticum genus honestatum est, sacroque illorum officio hæc est præscripta regula, ut principi subiecti sint, & Aaron imperio pareant: nam ad maiora adspirare, & præstantiora quærere, quam a Deo datum, tributumque sit, poenam, ac perniciem affert; id quod re ipsa comprobatum est; scriptum est enim in Numeris item, [Et locutus est Core filius Issaer, filij Caath, filij Leui, & Dathan, & Abiron filij Eliab, & Annan filius Phaleg filij Ruben; & insurrexerunt aduersum Moysen, & viri de filiis Israel quinquaginta, & ducenti principes Synagogæ conuocati concilij cōspirauerunt aduersum Moysen, & Aaron, & dixerunt ad eos, Satis sit vobis, quia omnis cōgregatio, omnes sancti, & in ipsis est Dominus; & cur insurgitis in congregationē Domini? & audiens Moyses cecidit in faciem, & locutus est ad Core, & ad omnem eius congregationem dicens, Respexit, & nouit Dominus, qui sunt eius, & sanctos vocauit ad se; & quos non elegit sibi, nō applicauit ad se: hoc facite, accipite vobis ipsis turibula, Core, & omnis cōgregatio eius, & imponite super ea thymiana corā Domino cras; & erit vir, quem elegerit Dominus, is sanctus: sat sit vobis, filij Leui: & dixit Moyses, Num parum vobis hoc est, quod distinxit vos dominus Deus Israel ex congregatione Israel, & applicauit vos ad se, ut ministraretis ministeria tabernaculi Domini,

& adstaretis coram tabernaculo ad ministrandum ei, & applicauit te, & omnes fratres tuos, filios Leui tecum; & queritis fieri sacerdotes.] Filij namque Leui, cum id muneris haberent, vt humeris ferrent Sancta sanctorum, stulte in superiorem ordinem inuadebant, & ad sacerdotum gradum contendebant, honorem sibi ipsis arripientes, vt scriptum est, negligebantq. Dei praeceptum, ac leges de sacris officiis obeundis nefarie transliebant, eorum, qui praelati erant, honores nullo numero habentes; dicebant enim ad Moysen, & Aaron, Sat sit vobis, quia omnis Synagoga, omnes sancti, & in ipsis est Dominus. Vides, vt mensuram sibi attributam contempnant, ac propemodum esse communem honorem summi sacerdotis dicant non suae gentis hominibus modo, verum etiam ceteris omnibus, nullamque in illis esse ampliorem, illustrioremue dignitatem, quamuis superiores esse ceteris, eumque gradum diuino suffragio consecuti dicantur; quod est apertissime, diuinum iudicium atque sententiam reprehendere, Legislatorisque voluntatem pro nihilo ducere. At vero Moyses ille beatus, benignitate consueta vsus, perinde atque morbo laborantes admonerat, animaduertens etiam quantum illis iam iam supplicium immineret, eos increpat dicens, Sat sit vobis, filij Leui; Non parum esse vobis debet, inquit, quod vos potissimum ex omnibus ille vniuersorum Deus ad ministerium adeo augustum, adeoque admirandum elegerit. Illi vero adhuc in acerbitate animi, & duritia persistebant, & effrenato impetu ad contemptum, atque despicentiam ferebantur; quoad eorum superbia ad id mali peruenit, vt ipsos aperto ore terra vna cum genere toto, tabernaculisque corripere, & nouo, atque inaudito interitu perderet: descenderunt enim in infernum viuentes, vt scriptum est. Nefarium ergo scelus est, & apud Deum iudicem capitale crimen, insurgere aduersus caput, ac praepositis, & iis, qui Dei voluntate, atque arbitrio principem honoris locum tenent, nolle subiacere; vt contra summam sapientiae fructus, ea, quae habuerit quispiam, magna putare, eorumque nomine gratias agere; neque ad ea, quae nostrae mensurae magnitudinem egrediuntur, cum periculo irrumperere, aut expetere, quae nondum nobis concessa sunt, communia ea esse putantes, & vulgo exposita, quae solo diuino nutu administrantur. PALLAD. Recte dicis. CYRILL. Ergo munerum sacrorum ordo confundi non potest: quippe sic decet, non alio modo se rem habere. PALLAD. Optime dicis. CYRILL. Vtrisque tamen subditorum hominum dona tamquam communem possessionem tribuit, & quae obtulerit quisque vt Deo dicata sint, eique sacrificentur, & sacerdotibus, & Leuitis, inquit, communia esse oportere. Sic enim ille omnium rerum Deus dixit Aaron, [In terra eorum non accipies possessionem, nec pars erit tibi inter eos; quia ego pars tua, & possessio tua in medio filiorum Israel; & filiis Leui ecce dedi omnem decimam Israel in possessionem pro ministeriis eorum, quodcumque ipsi ministrant ministerium in tabernaculo testimonij, & non ingredientur etiam filij Israel in tabernaculum testimonij, vt accipiant peccatum mortiferum; & fungetur ipse Leuita ministerio tabernaculi testimonij, & ipsi capient peccata eorum: legitimum sempiternum in progenies suas: in medio filiorum Israel non possidebunt possessionem, quia decimas filiorum Israel ex omnibus, quae separauerint Domino, separationem dedi Leuitis in possessionem; propterea dixi eis, In medio filiorum Israel non possidebunt possessionem.] In Deuteronomio autem cum eundem pene sermonem repeteret, ita fere ait, [Non erit sacerdotibus leuitis toti tribui Leui pars, neque possessio cum Israel. Oblatio Domini possessio eorum: comedent ea: possessio autem non erit eis in fratribus suis: Dominus ipse possessio eius, sicut dixit ei: & hoc iudicium sacerdotum, quae a populo, a

A sacrificantibus sacrificia, siue bouem, siue ouem; & dabis sacerdoti armum, & maxillam, & ventriculum, & primitias frumenti, & vini tui, & olei tui, & primitias tonsionum ouium tuarum dabis ei, quia ipsum elegit dominus Deus tuus ab omnibus tribubus tuis, vt praesto esset coram domino Deo tuo ad ministrandum, & benedicendum in nomine eius ipse, & filij eius omnibus diebus.] Vide igitur, vt sacrum genus cum populo censeret nefas sit, & non modo ministrandi officio, sed etiam spei dissimilitudine a ceteris distinctum: nam, qui vitam infamam, atque abiectam degunt, & rebus terrenis affixi sunt, & res caducas sitiunt, quae tamquam umbrarum praerereunt, ijs iure dici potest, [Hac est pars tua, hac possessio tua, pars inobedientiae vestrae, qua mihi non obedistis, dicit Dominus.] Qui vero sanctum atque incorruptum vitae genus praetulerunt, & virtutis nomine selecti sunt; ijs aptissime dicitur, In terra eorum non accipies possessionem, & pars non erit tibi in eis, quia ego pars tua, & possessio tua, dicit Dominus. Itaque Saluator accedenti cuidam, & roganti quomodo posset vitam aeternam consequi, Praecepta nosti, inquit, videlicet, Non occides, non adulterabis, non furaberis, & horum similia: cumque ille se eiusmodi praeccepta seruasse, palam dixisset, & ad hoc rogaret, illudque adiecisset, Quid mihi adhuc deest? [Si vis, inquit, perfectus esse, vende quae possides, & da pauperibus, & habebis thesaurum in caelo; & veni sequere me.] Oportet igitur, qui Deo ministrare velint ita, vt ab eo numquam diuellantur, quibusque constitutum est illum sequi, eos a terrenis rebus abscedere, Deumque solum possessionem putare, & eius spe pinguescere, iuxta id, quod in Psalmis canitur, [Delectare in Domino, & spera in eo, & ipse faciet.] Definit ergo decimas Leuitis pro mercede laboris in ministerio suscepti: neque enim sanctorum hominum labor mercede caret, immo vero praecipuis honoribus afficientur, illustriaque sunt eorum praemia. [Ne solliciti sitis, inquit Saluator, animae vestrae, quid manducetis, & corpori vestro, quid induamini: querite autem primum regnum Dei, & iustitiam eius; & haec omnia adiicientur vobis.] Peccata vero iterum appellat, quae pro peccatis immolabantur: & haec quoque figurae Christi erant, qui pro nobis immolatus est, necemque perpeffus, vt destrueret mundi peccatum. Solis autem ijs, qui rebus sacris operam praestant, victimis pro peccato vesci licet; neque enim decet profanos animos illa sancti corporis Christi participatio, sed potius selectos, ac puros, quos illis verbis alloqui licet, [Vos autem genus electum, regale sacerdotium, genus sancta, populus in acquisitionem.] Eximuntur porro ijs, quibus ministrandi officium demandatum erat, armus, & maxilla, atque etiam ventriculus: nam inesse debet sacro generi vis ad agendum, & efficiendum; isque est armus: sermo etiam nimirum ad docendum aptus; cuius figura sunt maxillae; praeterea ventriculus, quo fecunditas praclare significatur: quid enim? non & ad agendum instructum, & ad eloquendum paratum, & ad gignendum fecundum esse oportet eum, qui vere sit sacerdos, Deique familiaris? PALLAD. Maxime vero. CYRILL. Igitur possessionum expers Leuiticum genus esse voluit, seque illi possessionis praecipuae loco tribuit: opportune tamen non est passus, vt nihil prorsus accipiendo, extra alios positus esse omnino videretur; sed modum quendam in ea re adhibuit, non nihilque ad usum necessarium concessit; sic enim scriptum est, [Et locutus est Dominus ad Moysen in occidentali parte Moab prope Iordanem contra Hiericho dicens, Constitue filijs Israel, & dabunt Leuitis de fortibus possessionum suarum vrbes ad inhabitandum, & suburbia urbium in circuitu earum, dabunt Leuitis: & erunt illis vrbes ad inhabitandum, & separationes earum erunt pecoribus eorum, & dabunt quadrupedibus eorum; & agri urbibus contigui, quas dabitis

Leuitis, a muro vrbs forinfecus bis mille cubitos per circuitum: & metieris extra vrbe[m] latus versus Meridiem bis mille cubitos, & latus versus mare bis mille cubitos, & latus ad Aquilonem bis mille cubitos, & vrbs media inter hoc spatium erit vobis, & confinia vrbiu[m], & ipsas vrbes dabit[is] Leuitis. Sex vrbes re fugij, quas dabit[is], vt eo confugiant, qui caedem fecerunt.] Permittitur namq[ue] sanctis hominibus etiam in hoc mundo ea possidere, quæ sint satis ad vitam du-
1. Timot. 6. cendam, & quæcunque ad necessarium corporis vsum sufficere possint: [Habentes enim, inquit, alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus.] Quidquid autem vltra hæc est, damno minime vacat. Oppida igitur, & domunculæ, & agri vrbi[bu]s circumpositi, & ij quidem certa mensura definiti, sanctis ministratoribus tributa sunt: sic enim æquissimum esse censuit Deus, vt, neque plura concedendo, quam opus esset, ad voluptatem eos relaxaret; neque rursus, nimium restringendo, immodice premeret; sed commode tum egestatem nimiam pelleret, tum vero molestiam auferret: nam pro necessitatis ratione metitus est, quantum cuique satis esset. Concedi etiam Leuitis iubet refugij vrbes, in quo genus maxime calamitosum, maximeque opis indigens sacrorum ministrorum curæ, fideique commisit: hinc, vt opinor, exemplum Ecclesiis relictum est, vt vincitorum curam susciperent: [Memores estote, inquit, vincitorum, tamquam simul vincti; & laborantium, tamquam & ipsi in corpore constituti.] PALLAD. Vera dicis. CYRILL. Esse porro firmo loco positam sanctorum ministrorum spem, ac perpetuam esse illorum possessionem indicauit iterum per ænigma, huiusmodi quadam ratione: scriptum est enim ad extremum Leuitici librum, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Loquere ad filios Israel, & dices ad eos, Cum ingressi fueritis in terram, quam ego do vobis, requiescet terra, quam ego do vobis, sabbata Domino: sex annis seres agrum tuum, sex annis putabis vitem tuam, & congregabis fructum eius; anno autem septimo sabbata requies erit terræ, sabbata Domino.] Cumque definisset sabbatissimum, ac terram a satione atq[ue] aratione immunem dimitti anno septimo iussisset, adiunxit iterum, [Et enumerabis tibi septem requietiones annorum, septem annos septies, & erunt tibi septem hebdomades annorum quadraginta nouem anni, & annuntiabis tubæ voce in tota terra vestra, septimo mense, decimo die mensis, die propitiationis annuntiabis tuba in tota terra vestra, & sanctificabitis annum, quinquagesimum annum; & prædicabitis remissionem in terra omnibus inhabitantibus in ea: annus remissionis: significatio hoc erit vobis, & reuertetur quisque ad possessionem suam, & vnusquisque ad cognationem suam reuertemini, remissionis significatio hoc erit vobis, annus quinquagesimus annus erit vobis.] Quænam igitur sit ratio, cur ipsius terræ quoque remissio fieret, quidue significet remissionis annus, erit exquirendi locus. Esse autem possessionem præcipuam Leuitis datam, mox dicitur: interim vero scribit iterum
Leuit. 25. in hunc modum, [Quod si quis vendiderit domum habitabilem in vrbe murata, erit redemptio eius, donec impleatur annus dierum, erit redemptio eius: quod si redempta non fuerit donec impletus fuerit annus totus, confirmabitur domus, quæ est in vrbe habente muros, firmiter ei qui emit eam, in progenies suas; & non exibat in remissione: domus vero, quæ sunt in villis, quæ non habent murum in circuitu, pro agro terræ reputabuntur; redimi semper poterunt hæ; in remissione exibunt. Et vrbes Leuitarum, domus vrbiu[m] possessionis eorum, semper a Leuitis redimi poterunt, & quicunque redemerit a Leuitis, & exibat venditio earum domorum vrbs possessionis eorum in remissione; quia domus vrbiu[m] Leuitarum hæ sunt possessiones eorum in medio filiorum Israel; & agri definiti

A definiti vrbi[bu]s eorum non vendentur, quia possessio perpetua hæc eorum est.] PALLAD. Ecquid sibi Lex tandem in his verbis vult: neque enim satis intelligo. CYRILL. Accipe igitur, si qui vrbanas ædes de dominis emerint, liceat, inquit, venditoribus rem venditam redimere, idque ad vnum annum; sin id non fiet, elapso anno, emptori rata emptio esto, neque liceat amplius illi negotium exhiberi: sin ager sit, & villa, perpetuo, inquit, redhibendi ius esto, vbi venditor datum argentum emptori persoluerit: sin ille numerare non possit, ac propterea minime recuperare, remitti præcepit anno quinquagesimo, nullo pretio ab antiquo domino persoluto; Lex enim ei, qui possessionem coemisset, longi temporis lucrū pro debiti persolutione computabat. Sed hæc in plebeiis hominibus constituit Deus: bona vero leuitica rursus exceptit, & tamquam proprio quodam honoris iure discreuit, cum ea semper redimere ius esse voluit, & distrahi prohibuit: Pars enim, inquit, & fors illorum est. PALLAD. Ergone ista tantummodo Lex spectauit, nihilque prorsus parere potest inquit, quod nobis vtile sit? CYRILL. Quonam modo igitur Lex adhuc spiritualis erit? aut quomodo non operæpretium sit videre quid nam esse sacræ litteræ dicant, cuius gratia, quæ in vrbe sunt, redimi non possint post annum elapsum, contraque redimi semper liceat, quæ extra vrbe[m], & in agris? Verum perspicere facile potest non magni apud Deum esse ponderis historiarum rationem, dum spiritualis sensus cursu secundo feratur, & veritatis notæ expressæ admodum appareant. PALLAD. Explica igitur quidnam illud est, quod Lex ait: CYRILL. Obscura quidem, Palladi, est huius venditionis ratio, & sane arduum habet accessum, si vel maxime simplici intelligentia illam aliquis percipere velit: dicam tamen, vt potero, & vt mihi in mentem venerit. Sed mihi roganti velim, Palladi, respondeas. Qui populari vrbes ac regiones consueverunt, ab iis quosnam capi facile, nec multo sudore posse putas, eosne, qui intra
C muros, vrbesque turribus probe munitas versantur, an potius, qui in agris? PALLAD. Et quem esse putas, cui hoc sit obscurum? facillime scilicet capiuntur qui in agris sunt apertis, nulloque murorum ambitu munitis. CYRILL. Recte sane respondes: quos præterea putas melius, atque humanius degere, vrbanos ne homines, & in legum cognitione versatos, an in villis agrestius educatos? nonne infirmius, qui in agris degunt, suam salutem tuebuntur; ij vero, qui intra septas muris vrbes, & melius deliberabunt, & ex legū præscripto considerabunt, quæ suæ ipsorum vtilitati conducere videbuntur, si quando consilio, ac deliberatione opus erit? PALLAD. Verum est; quamuis accidit fortasse nonnunquam vt vincantur. CYRILL. Atqui agrestibus illis, si aut capti fuerint, aut si quando ab optimo consilio aberrauerint, ignosci potest: neque enim murorum præsidio se tueri possunt; & iis, qui in vrbi[bu]s versantur, ad consilia capienda sunt peius instructi: alteros autem non nemo accusauerit, neque iniuria, vt arbitrator, si, cum propullassent hostem, resque suas recepissent, aduersariis inuadentibus se ipsos dediderint, & sua prius ignauia victi in ditionem hostium venerint. PALLAD. Recte dicis. CYRILL. Considera igitur Iudæos quidem sanctam illam ciuitatem incolentes, de qua Deus ille omnium præpotens ait, [Et ego ero ei, dicit Dominus, murus ignis in circuitu, & in gloriam ero in medio eius;] præterea Legis scientia eruditos, ideoque dicebat, [Beati filij Israel, quia quæ Deo placent nota sunt vobis:] an non eiusmodi homines adeo in tuto esse censes, vt ad eos Dæmonum incurfus difficillimos aditus haberet, si illi recte viuere, diuinisque legibus obtemperare voluissent? PALLAD. Maxime vero. CYRILL. At vero Gentium greges cum agrestiore[m] haberent animum, atque rudio[re]m, & prædæ expositi
Zacch. 2.
Baruch 4.

essent, nihil mirum, si nullo negotio ab illo deprædatore Satana capi poterant; A
 quippe cum essent præsidio superno nudati, nec moderatricè Legem haberēt.
 PALLAD. Ita videtur. CYRILL. Igitur Iudæi, qui munitam urbem
 incolebant, supernoque præsidio cinctam, & mente haud agresti præditi erant,
 ac, quid Deo placeret, minime ignorabant, cum ratione nulla, quid ipsos de-
 ceret, habita, possessionem sibi attributam præ negligentia abiecerint, atque ab
 illa summa spe exciderint, nisi ex hac sua ebrietate resipuerint, vt scriptum est,
 suasque res recuperauerint, cum præsens est annus redemptionis, idest, aduen-
 tus nostri Saluatoris, permanebunt in posterum, eruntque perpetuo sub em-
 ptoris; idest sub Satanæ potestate. [Ecce enim, inquit, iniquitatibus vestris
 venditi estis, & propter peccata vestra dimisi matrem vestram.] At vero Gen-
 tium populus cum omnibus præditiis nudatus esset, & animo esset agresti, &
 rudi, ob eamque causam pulsus, & aliis in seruitutem datus, Deo miserante
 perpetuo redimi potest: resumet enim suam possessionem, iam ad libertatem B
 anno remissionis vocatus, cū omnem terrarum orbem ex Dæmonum tyrānide
 Christus relaxauit, atque ex peccati laqueis exoluit, & fide iustificauit, &
 Spiritu sanctificauit, chirographo, quod erat aduersum nos, per suam crucem
 destructo. Leuiticas vero possessiones alienandi ius non est: seruetur enim sta-
 biliter sanctorum possessio, firmaque spe nituntur. Itaque de Maria illa mulie-
 re discendi cupidissima dixit certe Christus, eam optimā partem elegisse, quæ
 numquam ab ea esset auferenda. Verumtamen, & exigui, & magni sacerdotis,
 & populi, denique, vt vno verbo dicam, omnium redemptio, & spei fir-
 mitas in Christo est. PALLAD. Alienabit igitur suam possessionem Israel,
 cum redemptionis annum non cognouerit: Gentes vicissim suæ spei compotes
 erunt, nec per alium, nisi per Christum naturæ bonorū recuperatio fiet? CY-
 RILL. Ita prorsus censeo, ac veritati huius meæ orationis subscribet ille om-
 nium Deus, qui hoc idem alia quoque ratione significat per Ezechielis vocem C
 in illa dimensione domus: [Hæc dicit Dominus, Si dederit princeps donum vni
 ex filiis suis ex hæreditate sua, illud filiorum eius erit: possessio ipsorum hæc
 in hæreditatem: quod si dederit donum ex hæreditate sua vni ex pueris suis,
 erit eius vsque ad annum remissionis, & restituet principi, præterquam hære-
 ditas filiorum eius illius erit: & non accipiet princeps ex hæreditate populi sui,
 vt vi extrudat illos ex possessione sua; & ab hæreditate sua hæreditatem dabit
 filiis suis, ne dispergatur populus meus vnusquisque a possessione sua.] Num tibi
 perspicuum hoc decretū, & simplex videtur historiæ sensus? PALLAD.
 Minime vero, eumque libentissime de te cognoscerem. CYRILL. Prin-
 cipem, Palladi, summum sacerdotem vocat, qui vt subiectis populis dux ef-
 fet, electus est. Ergo, quoniam sanctis rerum sacrarum ministris necessariae,
 atque eximie possessiones attributæ sunt, easque illis perpetuo seruari, & alie-
 nari non posse constituit, necessario illud significat. Nam si contigerit, inquit, D
 aliquem ex principibus, idest, e sacerdotibus nonnulla suis liberis quæ ad suam
 possessionem pertineant, distribuere, ratum esto, inquit, quod datum est, neque
 alienari ab accipiente possit; neque enim illa hæreditas ad alienigenā aliquem
 transit, sed a sacerdotibus ad sacerdotes. Sin alicui seruo domestico largitus
 fuerit, possidebit, inquit, qui accepit, non perpetuo: ad principem enim om-
 nino remissionis anno eius possessio reuertetur. Sed præcipit insuper, vt sacer-
 dos alienarum possessionum cupiditatem abiiciat, id enim est, vt opinor, Non
 accipiet princeps ex hæreditate populi sui. Satisne hæc expositio tibi videtur
 ad eius rei explanationē? PALLAD. Sane satis. CYRILL. Iam ergo ad
 spiritualem inquisitionē pergat oratio; nā figuræ sunt, quæ in Lege traduntur,
 & veritatis

A & veritatis quædam informatio in illis vmbriis impressa est! PALLAD. Ve-
 ra dicis. CYRILL. Igitur hæreditates eæ firmæ sunt, & stabiles, quæ a pa-
 rentibus ad liberos veniunt; eæ rursus amittuntur, & retrorsum redeunt, quæ
 a dominis ad seruos; id enim sacræ litteræ dicunt. PALLAD. Intellego.
 CYRILL. Nobis autem, qui fide iustificati sumus, vnus est princeps Chri-
 stus, qui possessionem illam Dei, ac Patris propriam habet. Ideoque dicebat,
 cum ad eum orandi figura verba conuertisset, [Omnia mea tua sunt, & tua
 mea, & glorificatus sum in eis.] Psallit etiam quodam loco ille diuinus cantor,
 cum ascendisset in altum, captiuā duxisse captiuitatem, dedisseque dona
 hominibus; alios enim posuit in Ecclesia, primum quidem apostolos, secun-
 do prophetas, tertio doctores: & alij quidem datus est sermo sapientiæ, alij
 autem sermo scientiæ, & quæ his affinia sunt, & vt semel dicam, suis bonis ani-
 mas se diligentium explet. Firma igitur, ac stabilis manet sacrorum ministris,
 B ac liberis donatarum rerum possessio: qui vero seruilem spiritum habent, idest,
 Israelitæ, cum fidem liberam non recipiant, sed sub iugo adhuc nefarij, exe-
 crabilisque peccati iaceant, ab iis alienatur, adimiturque gratia illa per Moy-
 sendata, idest, illa in Lege cognitio, quæ velut pædagogus ad veritatem duce-
 ret, & fors, atque hæreditas iis prorsus erit cum sanctis nulla, neque pars ali-
 qua cum Christo. [Ei enim, qui habet, dabitur, inquit, & abundabit; ab eo
 autem, qui non habet, etiam quod videtur habere, auferetur ab eo.] Esse
 autem exhæredatum Israel, quod fidem minime receperit, neque libertatis di-
 gnitate sit ornatus, indicauit Saluator, cum huius legis, vt ego interpretor, vim
 ac sensum in medium proferret: sic enim dixit iis, qui non obtemperare sta-
 tuerant, [Amen amen dico vobis, quia omnis, qui facit peccatum, seruus est
 peccati: seruus autem non manet in domo in æternum: si ergo vos Filius libe-
 rauerit, tunc vere liberi eritis.] Vide itaque liberorum esse, hæreditatem con-
 C sequi; non eorum, qui iugo seruitutis oppressi sunt: Filij enim sunt, qui ma-
 nent in domo, non serui, inquit. PALLAD. Elegantissime dictum est.
 CYRILL. In eo vero, quod Lex adiunxit, Non accipiet princeps ex
 hæreditate populi sui, vt relinquat filiis suis; eiusmodi quidpiam insinuat, nun-
 quam Christum (is enim noster est Princeps) cuiquam sanctificatorum sortem,
 quæ minime illis conueniat, distributurum. Quid enim? non alia quasi pars,
 & hæreditas alia iis conuenit, qui vitam suam Deo minime totam addixerunt;
 alia rursus, & ea quidem eximia, selectis illis hominibus, qui ad summum in
 Christo splendorem peruenerunt? PALLAD. Quis neget? CYRILL.
 Turpe igitur est sanctis viris, ea petere a Christo velle, que iis conueniunt, qui
 in sæculo versantur, & vitæ genus colunt non omni ex parte sanctificatum: pe-
 tendumq. potius est carnale nihil, sed diuina omnia, atque spiritualia. Sic ipse
 quoque Saluator sanctis apostolis precari imperauit, atque orationem ad for-
 mam sanctis decentissimam effinxit, [Ita, inquiens, vos orate, Pater noster, qui
 es in cælis sanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuum, fiat voluntas tua
 sicut in cælo & in terra, panem nostrum quotidianum da nobis hodie, & dimitte
 nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, & ne nos in-
 ducas in tentationem, sed libera nos a malo.] Igitur indecore petentibus ea,
 quæ Princeps minime tribuit, dicetur a nobis, [Petitis, & non accipitis; eo
 quod male petatis.] Vere autem ab eo dictum esse, qui Deum his verbis allo-
 quebatur, [Quia tu reddes vnicuique iuxta opera sua:] Lex iterum indicat di-
 cens, [Hæc de causanon accipiet Princeps ex hæreditate populi sui, vt hære-
 des instituat filios suos, ne (inquit) dispergatur populus meus vnusquisque ab
 hæreditate sua.] est enim cuique a Deo sua quasi possessio parata, parsque pro-
 rerum

Esa. 50.

Coloß. 2.

Luc. 10.

Ezech. 46.

Ioan. 17.

Psal. 67.

1. Cor. 12.

Marc. 4.

Ioan. 8.

Matth. 5.

Iacob. 41

Ezech. 46.

rerum gestarum ratione respondens: aut fortasse, dicit, alienum valde esse, a suo statu dimoueri sanctos viros, & ea expetere, quæ ij habeant, qui mundana sapiunt; temporalia autem hæc sunt, & carnalia, & umbrarum instar prætereuntia. PALLAD. Ita se res habet. CYRILL. Propriæ igitur possessiones, atque etiam vrbes ab aliis exemptæ sacris ministris a Deo tamquam præmia tributæ sunt, omnibus tamen quasi communem definit vnâ illam, & omnium sermone celebratam Hierusalem; sic enim ait in Deuteronomio, [Si aduenerit Leuitæ ex vna vrbiū vestrarum ex omnibus filiis Israel, vbi ipse incolit, vt desiderat anima eius, in locum quem elegerit dominus Deus tuus, & ministraverit nomini domini Dei sui, sicut omnes fratres eius Leuitæ, qui adstant ibi coram Domino, partem partitam edet, præter venditionem eius, quæ est secundum familiam: nam, quia vnus Dei sunt vbique sacerdotes, coniungi eos oportet, qui ad hoc munus prouecti, & diuino suffragio electi sunt. Id ipsum hoc quoque tempore in Ecclesiis seruetur, & huic legi honos a nobis impenditur: quamuis enim cuique ad sacerdotium electo sua sit ciuitas atque possessio, simul tamen ad sacrificium celebrandum assumitur, licet ex vna ad alteram pergat urbem regionemue fortasse, & vna cum sacerdotibus vescitur, & caritatis legibus honoratur. Sed mihi rursus ea lex mysticum quiddam, vt ego interpretor, significare videtur: innumerabiles quippe sunt per vniuersum orbem terrarum regiones, atque vrbes, in quibus sanctæ, Deoq. caræ animæ cultum eidem exhibent, dum legitime viuunt, & ex Euangelij præscripto conuersantur, eiq. quodammodo sacrificia in odorem suauitatis, nimirum spiritualis offerunt, fidem, spem, caritatem, patientiam, mansuetudinem, benignitatem in pauperes: [talibus enim hostiis promeretur Deus,] vt Scripturæ tradunt. Sed hi prorsus omnes tamquam ad vnâ, communemque matrem conueniunt, ad illam cælestem Hierusalem, illam Ecclesiam primogenitorum, illam superam præclaram urbem, verumq. tabernaculum, quod fixit Deus, & nõ homo; ibi purius sacrificabimus, cum peccatum a nobis omni ex parte ademptum erit, sublatusq. leo, & draco, basiliscus, & aspis: [Erit enim ibi, inquit, via munda, & via sancta vocabitur; neque inuenietur ibi leo, neque vlla mala bestia eo ascendet:] partitam ibi partem comedemus; cum scriptum sit, [Fructus laborum tuorum comedes.] An vero minus pro cuiusque laborum ratione illa bonorum præmiorumq. persolutio fiet, etiam si copiosiore mensura fiet Domini nostri munificentia? [Mensuram enim bonam, confertam, supereffluentem, coagitatam dabo in sinum vestrum.] PALLAD. Est quidem a te recte dictum. Illud vero mihi explices velim, nonne licebat Leuitis in suis vrbibus, villisque manentibus sacrificare? CYRILL. Minime vero: vnum quippe tabernaculum erat, vnumque altare, in quo victimæ omnes immolabantur, vnum quoque Hierosolymis templum a Salomone constructum, quod veteris illius tabernaculi imaginem referebat: Lex quoque prorsus interdicit, ne cui liceat extra tabernaculum sacrificare, quique hoc fecissent, exterminationis multa erat constituta, & extremum supplicium imminerebat; sic enim plane dixit, [Si vero quispiam immolauerit ouem, aut bouem in castris, & ad ostium tabernaculi non adduxerit, exterminabitur anima illa de populo suo.] Porro necessarium omnino fuisse eo tempore, vt, quicumque sacrificare vellent, templum, ipsamque sanctam ciuitatem adirent, & ibi legitime sacra perficerent, eaque, qui genus ex Leui dicebant, offerrent, licet plane de ipso Deo audire, qui aperte ait in Deuteronomio, [Non poteris edere in vrbibus tuis decimam frumeti tui, & vini tui, & olei tui, primogenita bouum tuorum, & ouium tuarum, & omnia vota tua, quæ uoueris, & spontanea vestra, & primitias manum vestrarum, sed tantum in conspectu do-

ctu domini Dei tui comedes in loco, quem elegerit tibi dominus Deus tuus, tu, & filij tui, & filia, & seruus tuus, & ancilla tua, & Leuitæ, & profelytus, qui est in vrbibus tuis, & lætaberis coram domino Deo tuo in omnibus, ad quæ extenderis manum tuam. Caue tibi ne derelinquas Leuitam omni tempore, quo vixerit super terram.] Neque enim adiri ad Deum potest, neque accepta esse victima sine Leuita; sunt enim mediatores interiecti, ac mediatorem illum Dei & hominum, idest Christum imitantur. Esse etiam vnâ Ecclesiam, vnumque Christi ministerium, neque legitimum esse sacrificium, immo vero reici, & minime placere Deo, nisi in Ecclesia fiat, perspicue Lex ostendit, edicens ne extra sanctum tabernaculum sacra fiant. Quanta fuerit autem in eiusmodi rerum obseruatione diligentia, hinc quoque discet; neque enim parum credibile erat, quinimmo etiam verum, innumeras per totam Iudæam vrbes magnis intervalis ab vrbe Hierosolyma distare. Atqui molestum & graue erat, qui sacrificare vellent, eos primitias frumenti, olei, & vini tanto itineris spatio perferre, ac fortasse nonnullos etiam retardabat manibus toleratus labor: at cõtra turpe erat, atque adeo absurdissimum, quod iis, qui longius aberant, graue id negotium esset, nec facile confici posset, ob eam causam violari pulchritudinem veritatis, Israelitis sacrificia in sancto tabernaculo non offerentibus. Vt igitur omnibus, quæ intercedebant impedimentis opportune sublatis, Lex etiam, quæ hac de re constituta erat, ad Legislatoris voluntatem perfici posset, sua institutione docuit Moyses, & diuinam voluntatem interpretatur in Deuteronomio dicens, [Decimam decimabis ex omni prouentu seminis tui, prouentum agri tui per singulos annos, & comedes illum coram domino Deo tuo, in loco quem elegerit dominus Deus tuus, vt inuocetur nomen eius, eo feres decimas frumenti tui, & olei tui, & primogenita bouum tuorum, & ouium tuarum, vt discas timere dominum Deum tuum omnibus diebus. Quod si longe fuerit a te locus, quem elegerit dominus Deus tuus, vt inuocetur nomen eius ibi; quia benedicet tibi dominus Deus tuus; vendes ea argento, & fumes argentum manibus tuis, & perges ad locum, quem elegerit dominus Deus tuus, vt inuocetur ibi nomen eius, & dabis argentum in quacunque re, quam desiderat anima tua, in bobus, vel ouibus, in vino, vel sicera, vel quacunque re, quam desiderat anima tua, & vesceris ibi coram domino Deo tuo, & lætaberis tu, & domus tua, & Leuita, qui est in vrbibus tuis, quia non est ei pars, neq. fors tecum.] Vides qua solertia Lex ardua complanet, & aspera peruia faciat, ac difficillima facilia reddat? idque, vt opinor, illud est, quod propheta dixit, [Via piorum recta facta est, & paratus callis piorum.] Illud autem obserues velim, vbique, ac necessario Leuitam assumi; qua in re Lex aperte nobis indicat numquam futurum, vt ille omnium Deus hostiam accipiat profanis manibus, ac dissentiente Lege oblatam. PALLAD. Perpetuo igitur leuitico generi honos habetur. CYRILL. Ita est omnino, Palladi; est enim sacerdos Christi figura, expressaque forma: ille enim Emmanuel appellatus est mediator Dei & hominum, Apostolus etiam, & Pontifex confessionis nostræ secundum scripturas, qui non per sanguinem hircorum, & vitulorum, sed per proprium sanguinẽ introiuit in Sancta sanctorum semel, æterna redemptione inuenta; & vna oblatione consummauit in æternum sanctificatos, vt Scripturæ tradunt. Vide etiam, si placet, altera quoque ratione Christi gloria ornari sacerdotem: nam, cum ille disertis verbis clamet, & dicat, [Neque enim Pater iudicat quenquam; sed iudiciũ omne dedit Filio, vt omnes honorent Filium, sicut honorant Patrem:] atque sancti cuiusdam voce dicat, [Vnus est Legislator, & Iudex,] quod in sacris litteris habetur; cumque sanctus quoque Dauid concinat, [Quia Deus Iudex est;] huius muneris amplif-

Deut. 18.

Heb. 13.

Heb. 12.

Esai. 35.

Psal. 127.

Luc. 6.

Leuit. 17.

Deut. 12.

Deut. 14.

Esai. 26.

1. Timot. 2.

Heb. 3.

Heb. 9.

Ioan. 5.

Iac. 4.

Psal. 49.

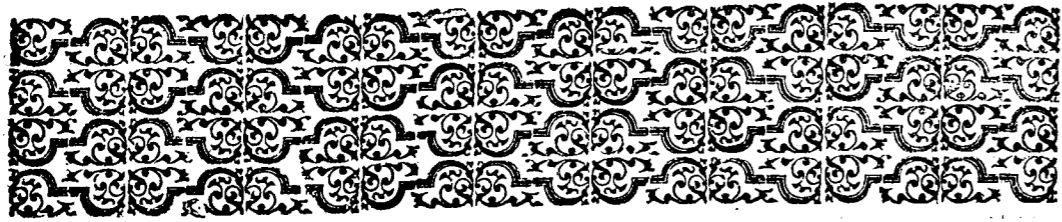
amplissimam dignitatem iis, qui è sacro genere orti essent, attribuens **Le-A**
Deut. 17. gislator, ad hunc modum loquitur in Deuteronomio, [Quod si impossibile fue-
 rit tibi verbum in iudicio inter sanguinem & sanguinem, & inter iudicium &
 iudicium, & inter lepram & lepram, & inter controuersiam & controuersiam
 verba iudicij in vrbibus tuis, surgens ascendes ad locum, quem elegerit domi-
 nus Deus tuus, vt inuocetur nomen eius ibi, & venies ad sacerdotes Leuitas, &
 ad iudicem, qui fuerit in diebus illis, & exquirentes annuntiabunt tibi iudi-
 cium: & facies iuxta verbum, quod annuntiauerint tibi, qui sunt ex loco,
 quem elegerit dominus Deus tuus, vt inuocetur nomen eius ibi, & obser-
 uabis valde, vt facias iuxta omnia, quæ constituerint tibi; iuxta Legem, & se-
 cundum iudicium, quod annuntiauerint tibi, facies; non declinabis a verbo ip-
 sorum quodcunque dixerint tibi, neque ad dexteram, neque ad sinistram: &
 homo quicunque fecerit in superbia, vt non obtemperet sacerdoti, qui assistit
 vt ministret in nomine Dei tui, vel iudici qui fuerit in diebus illis, morietur ho-
 mo ille: & auferes malum ex Israel: & omnis populus audiens timebit, & non
 impie aget amplius.] Vides Legem aperte imperare iis, qui quocunque nomi-
 ne aliquem accusare velint, vt iudicem, atque cognitorem faciant sacerdotem.
Malach. 2. Sed obseruabis valde, vt facias iuxta omnia, quæ constituerint tibi: [Labia nam-
 que sacerdotis custodient scientiam, & Legem requirent de ore eius,] vt pro-
 pheta loquitur; neque enim ille leges constituit, sed potius quod Legislator de-
 creuit incorrupte interpretando, ad rectam viam perducit; cumque iustitiæ sit
 optimus arbiter, de vnaquaq. re iudicium subtilissime ponderat, ob eamque ca-
 ussam immanitatis, & superbiæ crimen illis adiunctum est, qui ei obtemperare
 contempserint, & in eos extremum supplicium, mors nempe, constituitur; Mo-
 rietur enim, inquit, quisquis contempserit sacerdotem, qui assistit, vt mini-
 stret in nomine Dei. Magnum igitur est, & admirabile reuera munus, Deo assi-
 stere, ac ministrare: quisquis vero Dei ministrum contempserit, vindictæ atque **C**
 supplicio subiicietur; & qui diuinam hanc dignitatem despexerit, acerbissimas
 suæ despicientiæ pœnas luet. Inueniemus autem ipsi quoque domino nostro
 Iesu Christo legis huius obseruantiam curæ fuisse; sic enim est Iudæorum po-
 pulos allocutus, [Super cathedram Moyfi sederunt scribæ & pharisæi: omnia
 ergo, quæ dixerint vobis, facite, secundum vero opera eorum nolite facere.]
 Nemo igitur iudicet sacerdotem, etiamsi remissus videatur, ac segnis sit ad vi-
 tam ex Legis præscripto ducendam, sed potius, illo Legem interpretante, obe-
 dientiam afferat; nam vitiosus est in iis, quæ ex proprio ipsius arbitrio proficif-
 cuntur; sed quæ Dei sunt, interpretatur. Non sunt ergo diuina contemnenda
 propter ea, quæ sunt hominis propria. **PALLAD.** Minime vero. **CY-
 RILL.** Præclaram vero, atque insignem esse sacerdotij dignitatem, ex eo
 quoque discas, quod nobile atque conspicuum in primis habet initium, atque **D**
 etiam finem: neque enim obscurus esse potest, cum quispiam ad sacerdotium
 prouehitur, aut cum a Deo vocatur ad superas illas, cælestesque mansiones, &
Rom. 15. alteri sacerdotium relinquit. Itaque Christus iis, qui in Gentibus, atque etiam
 Israelitis euangelicam prædicationem litarent, dixit prorsus illustres eos esse
Lucæ 11. futuros, conspicuamque gloriam assecuturos; [Nemo quippe lucernam accen-
 dit, & in abscondito ponit, at neque sub scabello, inquit, seu sub modio, sed su-
 per candelabrum; vt omnes, qui ingrediuntur, lumen videant.] Id vero ita esse,
 nempe Dei ministrum conspicuam, admirabilemque gloriam habiturum, per-
Esa. 40. suadeat etiam beatus Esaias clamās, [Super montem excelsum ascende tu, qui
 euangelizas Sion.] **PALLAD.** Hæc quidem ita esse, cuique perspicuum
 est. Sed expone, quæso, quonammodo huius quoque rei figura sacris litteris
 adum-

A adumbrata sit. **CYRILL.** Atqui est in promptu, Palladi, & quidem sine vl-
 lo negotio id tamquam rudioribus adhuc figuris depictum intueri: sic enim
 dixit Deus in Numeris Moyfi beatissimo, [Accipe Aaron, & Eleazar filium **Num. 20.**
 eius, & perduc eos in montem Or coram vniuersa congregatione, & exue Aa-
 ron stola sua, & ea indue Eleazar filium eius, & Aaron additus moriatur ibi.
 Et fecit Moyfes sicut præceperat ei Dominus, & perduxit eos in montem Or
 coram vniuersa congregatione, & exiit Aaron vestibus suis, & induit eis
 Eleazar filium eius: & mortuus est Aaron in vertice montis.] Aduertis igitur
 quemadmodum in montem perducitur Aaron mox obiturus, atque de-
 functurus, & item eius filius Eleazar sacerdotio successurus? Significat autem
 mons conspicuum, sublimemque gradum, & gloriæ claritatem. Iure igitur
 de quocunque ad sacerdotium assumpto dictum illud sit, [Non potest ciuitas **Matth. 5.**
 abscondi, supra montem posita.]

FINIS LIBRI TERTIIDECIMI.

SANCTI

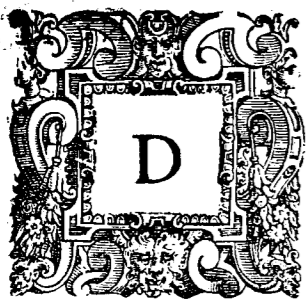
SANCTI CYRILLI
ARCHIEPISCOPI
ALEXANDRIAE

DE ADORATIONE IN SPIRITV
ET VERITATE

LIBER QVARTVSDECIMVS.

*Eos qui adire Ecclesias volunt, puros atque a peccati
labe ablutos Deo assistere oportere.*

Esai. 2.

DE tabernaculo igitur ac sacerdotibus leuiticoque ministerio fati mihi sane dixisse ac subtiliter considerasse videor. Decet autem eos quammaxime, qui recte viuere student, & Christianæ conuersationis summum decorem veluti coronam quandam suis capitibus imponere, alacriter sese mutuo cohortari dicentes, [Venite & ascendamus ad montem Dei, & ad domum Dei Iacob, & annuntiabit nobis viam suam, & ambulabimus in ipsa:] cum aliqui, adeo præclara atque utili voce percepta, propemodum exultent dicentes, [Lætatus sum in iis, qui dixerunt mihi, in domum Domini ibimus.] Properantibus igitur ad domum Dei, Palladi, quidnam est propositum, quoue eorum animus spectat? & quid efficere cupientes, ad sacrum diuinumque tabernaculum pergunt? PALLAD. Istud vero, Cyrille, minime obscurum: scriptum est enim; [Adorate Dominum in aula sancta eius.] & [Tollite hostias & introite in atria eius.] CYRILL. Vt igitur offerant pro se ipsis hostias, nimirum spirituales, & per spirituales adorationem ad Deum accedant, ideo nonnulli ingrediuntur in domum Dei, & in atria eius? PALLAD. Ita cenfeo. CYRILL. Quid ergo? putandumne est, qui adire velint, eos temere irruere debere, nondum peccatorum maculis ablutis, nondum detestabilibus vitiis abiectis, nondum abrasis quodammodo sordibus carnalis cupiditatis, sed animum vitiorum notis inustum, & ærugine cor infectum habentes? Minime vero; sed potius Christiano splendore decoratos, & virtutis Deo gratissimæ multiformi pulchritudine fulgentes. PALLAD. Sane quidem: cenfeo namque in conspectum Domini esse ve-

Psal. 121.

Psal. 95.

A se veniendum, omnibus maculis nostrarum cogitationum prius absterfis. CYRILL. Recte putas: id enim & odiosum hominem, qui iis vitiis laborat, efficit, & dignum qui reiiciatur, & a coetu sanctorum excludit. Quod cum optime animaduerneret beatus Paulus scribit, [Auferte malum a vobis ipsis;] neque vero id ex inhumanis ferisque moribus profectum puto, sed sapientis fuisse cautionis inuentum; [Modicum enim fermentum, inquit, totam massam corrumpit.] Hoc idem rursus lex sacra per ænigma nobis adumbravit: scriptum est quippe in Numeris, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Loquere ad filios Israel, & emittant e castris omnem leprosum, & omnem, qui fluxum seminis patitur, & omnem immundum in anima; a masculo vsq. ad feminam, emittite extra castra, & nō polluent castra sua, in quibus ego versor in illis: & fecerunt sic filij Israel.] Nonne igitur verissime dici potest grauem esse nimium, ac difficile perferri posse sarcinā Legis? intelligis enim vt inuoluntariis morbis pœnam constituerit: quamuis miserandi potius essent, qui eiusmodi calamitatibus tenerentur: quid enim causæ fuit; dubitauerit fortasse, nec ab re, quispiam, cur domo excluderet atque reiiceret leprosum, eumque præterea, qui seminis fluxu laboraret, & immundum in anima? PALLAD. Equidem nequeo intelligere. Sed id tu fortasse explicabis. CYRILL. Arbitror igitur concretas corporeasque res haud maximæ curæ Deo fuisse, cum diuinum nobis spiritualemq. cultum præscriberet: nam, quæ præter Legem fiunt, & quæcunq. ab eo, quod deceat, egredi videntur, ea censuerim supplicio esse pœnæq. obnoxia: corporeus vero morbus nulla ratione lēgibus aduersatur: ideoq. etiam a crimine longissime aberit, neque a quoquam vlla ex parte accusari poterit: quid enim? non cuius liquet, ægrotare quidem sponte neminem, sed omnes bonam valetudinem rem exoptatissimam putare? PALLAD. verum est. CYRILL. Ergo, etiamsi non nihil indecorum continere videantur historiæ verba, nihil tamen erit, quod offendat, si spiritualia recte ad Legislatoris voluntatem atq. sententiam dirigantur. Lepra igitur est morbus, quo caro emoritur, isque morbus maxime membra depascitur. Itaque beatus Moyses cum ipsius soror Maria lepra esset infecta, timore perterritus, & perculsus animo, rogabat dicens, [Deus, obsecro te, sana illam:] ait enim, [Ne fiat sicut abortiuum, quod egreditur ex vulua matris, & deuoret dimidium carniū eius.] Seminis vero fluxus quale malum sit, quid attinet dicere? nemo enim ignorat. Sed quod nonnulli immundi sint in anima, id eiusmodi quiddam significat: mortuum contingere, & ad cadauer propius accedere; immunditiæ loco apud veteres ex Lege habebatur; in quo mortalitatem rem esse Deo detestabilem, qui omnia viuificare potest, Lex indicabat: quinetiam alia quoque ratione eam rem ad mentis animique interitū tamquam in rudiore figura significandū accipiebat: mortuus autem & extinctus est animus, cui peccata placent, & qui omnibus præclaris vitæ actionibus caret: sed, si acciderat, vt aliqui morerentur, prorsus necesse erat, vt propinqui & cognati conuenirent, & ei iusta ex more facerent: verum hi quoque immundi erant iuxta Legem, non summo tamen atque perpetuo immunditiæ genere: erat enim illis quidam purgationis modus. Habes historiæ explicationem eiusmodi, vt sit satis. PALLAD. Sane quidem. CYRILL. Agedum igitur, illam ad spirituales intelligentiam conuertendo, dicamus, leproso significari nobis illum, qui variis adoloscenciæ vitiis veluti notis est compunctus; ea porro sunt opera carnis, quæ nobis ille idem sapientissimus vir Paulus enumeravit dicens, [Fornicatio, immunditia, idololatria, inimitiæ, contentiones, iræ, inuidiæ.] Alter vero ille seminis fluxu laborans, eum significat, qui semper atque intemperanter in inquinamento versatur, illamque

1. Cor. 5.

Ibidem.

Num. 5.

Num. 9.

Galat. 3.

illamque naturæ habilitatem ad virtutis laudandarumque actionum fecunditatem incassum consumit. PALLAD. Quale istud est, quod ais? CYRILL. Longum sane esset, de vniuersis dicere: sed vno interim perspicuo & euidenti, ad ea, quæ dixi, demonstranda vtar exemplo. Qui animo sunt ingenuo, & vt ita dicam, expolito, si illum adiecerint ad dicendum differendumque de veritate, nonne illam rectorum ac verorum dogmatum venustatem tamquam fructum non mediocriter admirabilem assequuntur? PALLAD. Sane quidem. CYRILL. At qui neque in eo studio sunt, neque id agere curant, sed animum potius ab vtili rectaque via detorquent, atque impiorum dogmatum patronum constituunt, aut mundanæ malitiæ administrum reddunt, ij doli atque fallaciæ illum parentem efficiunt, ipsamque naturæ habilitatem ad virtutem in rebus inutilibus perdunt, imaginemque nobis illius feminiflui depingunt, atque in suis moribus ostendunt animi languorem corporali morbo esse perfimilem. PALLAD. Recte dicis. CYRILL. Postremo, qui impurus est in anima, cum omnino designat, qui alienæ mortalitatis particeps factus est, & aliorum criminibus præ ignauia inficitur, quem beatus quoque

Psal. 49 Dauid alloquitur, [Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas:] vt enim, ea facere, quæ nefas est, animam ac mentem lædit & interimit; sic iis, qui ea faciunt, consentire: eorum vero, qui ipsi faciunt, peccati socius est, qui in eadem est voluntate; neque enim is expers

1. Tim. 5. est vlllo modo culpæ. Itaque Paulus, [Te ipsum, inquit, castum custodi neque communices peccatis alienis:] hoc, vt opinor, est in mortuo spiritualiter inquinari. PALLAD. Ita videtur. CYRILL. Recte igitur de congregatione discedere iussit leprosum, & feminifluum, & impurum in anima, neque sanctorum choris inferi permisit eos, quorū impuritas ægre poterat abluī:

2. Cor. 6 [Quæ enim societas luci ad tenebras? vel quæ pars, inquit, fideli cum infideli?] PALLAD. Periculosum est igitur illotis quodammodo pedibus ire in domum Dei. CYRILL. Periculosissimum sane; si quidem illud verum est, non impune licere Deum offendere. Alios quoque ab atrio sancto excludit in

Deut. 23 Deuteronomio dicens, [Non ingredietur collifus & exectus in ecclesiam Domini; non ingredietur de scorto natus in ecclesiam Domini; & vsque ad decimam generationem non ingredietur in ecclesiam Domini, & vsque in sæculum, eo quod non occurrerint vobis cum panibus & aqua in via, cum egrederemini de Aegypto, & quia mercede conduxerunt aduersum te Balaam filium Beor de Mesopotamia, vt malediceret tibi, & noluit dominus Deus tuus exaudire Balaam, & conuertit dominus Deus tuus maledicta in benedictionem, quia dilexit te dominus Deus tuus: non loqueris ad illum pacifica, neque illis vtilia omnibus diebus tuis in sæculum.] PALLAD. Quis vero intelligi possit collifus & exectus, Ammonites etiam ac Moabites, libenter audierim. CYRILL. Accipe igitur. Non vnus est modus, quo eunuchi fiunt, Palladi, sed duobus modis fieri dicuntur, atque compertum est; alij namque execti sunt, quibus adempta sunt virilia; alij eadem contusa prorsusque inutilia adhuc ferunt: terribile autem atque nefarie abscinditur nonnunquam pars illa corporis, ad liberos procreandos a natura constituta, ex quo inertes euadunt ad viri officia, quamuis inter viros natura atque habitu corporis censeantur: sunt autem eæ viri partes virtutis atque fortitudinis signum. Igitur collifus eum esse existimandum est, cui mens atque animus non sit prorsus ademptus, sed contusam potius virtutem ad recte faciendum in se ipso retineat; exectum vero, qui hæc penitus amiserit, iisque careat, quæ sunt virorū maxime propria. Par est autem crimen quodammodo,

A modo, & nulla in re prorsus viriliter se gerere velle, & non plene atque integre se virum præstare. PALLAD. Quale tandem istud est quod ais? CYRILL. Resupini quidam in carnalibus desideriis iacent, atque illis totas habenas laxant, animumque languentem & effeminatum ad intemperantes voluptates abiiciunt; alij contra temperantiam admirantur, & præclaros ad eam rem conatus nonnunquam parant, sed tamen repugnantiæ pertimescunt; ac voluptatis impetum non ferentes, ad ignauiam vergunt. Nonne igitur, qui prorsus viriles conatus abiecerit, eum iure appellabis abscissum? qui vero habet quidem in animo viriliter gerendi voluntatem, non tamen etiam perficere virtutem potest, hunc collifus existimabis, corporisque vitia apte ad morum qualitatem transferes, & rerum spiritualium atque occultarum imaginem in iis, quæ sensu percipiuntur, accipies? PALLAD. Maxime vero. CYRILL. Cum his vna Ammonites & Moabites exclusi sunt, tamquam impij & execrandi, & qui leonum instar sanctos viros inuadant, & in eos, qui se laudabiliter gerere soliti sint, inuidiæ & obtreccionis tela coniiciant. Sunt autem Ammonitæ hæreticorum, humanitatis expertium figura; Moabitæ vero eorum, qui adhuc in idololatriæ errore versantur, & nequitia Dæmoniorū subiecti sunt: vtrique enim Deo sunt odio, & aduersus sanctos cognata similitudine audacia feruntur. PALLAD. Quod dicis, non satis intelligo. CYRILL. Intelliges probe, & quidem breui. Ammonitæ namque ex Esau nati, propinqui & consanguinei filiorum Iacob, idest, Israelitarum erant; sed qui ex Esau genus ducebant, nescio quonammodo omni cogitatione generis abiecta, cognationis mores ementiti sunt, & asperi ac duri aduersus propinquos & consanguineos, idest, aduersus Israelitas deprehensi: cum enim illi ex Aegypto profecti, Ammonitarum regionem præterirent, eius terræ habitatores, utpote qui frater esset, rogabant, vt sibi pertransire permitteret, & sui, qui iniuria violati essent, misericordiā caperet: ille vero minime permisit, non permisit, dico? immo vero in armis fuit, & bellum suscepit, grauissimaque illos affecisset iniuria, nisi Israel diuino oraculo admonitus declinasset: Scripturæ porro verba sic habent, [Et misit Moyse nuncios de Cades, ad Regem Edom dicens, Hæc dicit frater tuus Israel, Tu scis omnem laborem, qui inuenit nos: & descenderūt patres nostri in Aegyptum, & habitauimus in Aegypto diebus pluribus, & afflixerunt nos Aegyptij & patres nostros; & clamauimus ad Dominū, & exaudiuit Dominus vocem nostram, & misit angelos, & eduxit nos ex Aegypto; & nunc sumus in vrbe Cades, ex parte confinium tuorum; pertransibimus per terram tuam; non pertransibimus per agros tuos, neque per vineas tuas, neque bibemus aquam de lacubus tuis; via regia gradiemur, non declinabimus ad dextram aut ad sinistram, quoad prætereamus terminos tuos. Et dixit ad eum Edom, Non transibis per me; alioqui ad pugnam exhibo in occursum tuum:] & post alia, [Et exiit Edom in occursum eius cum turba multa, & in manu valida; & noluit Edom concedere Israel, vt pertransiret per terminos suos; & declinavit Israel ab eo.] An non hæc verba perspicua sunt & clara? PALLAD. Non satis quidem. CYRILL. Quid enim? non intelligis, quemadmodum eos, quamuis propinquitatis habitu coniuncti essent Israelitis, tamen inhumanos ac duros nihilque a feris belluis fuisse diuersos, ipsæ res gestæ coarguerint? etenim, cū illos in labore ac sudore positos tamquam fratres miserari debuissent, exierunt vt illos oppugnarent. Ideo Lex inquit, Non ingredientur in ecclesiam Domini, eo quod non occurrerint ipsi vobis cum pane & aqua, cum egrederemini de terra Aegypti; idest, propter eorum nimiam immanitatem ac feritatem, quæ vsque ad nefarios mores progressa est. Tales autem in

tem in nos, qui recto fidei itinere incedere instituimus, hæreticorum populos ac principes esse videre licet: nam quod ad vnius ac solius Dei Patris agnitionem ac fidem in Filium ac Spiritum sanctum attinet, quamuis non prorsus integrâ, videntur illi quidē et si falso, quasi fratres nostri esse, & sensu degeneri coniunctionem generis retinent; at, vbi in persecutionibus versamur, nullam opem ferunt, immo vero sua insuper malignitate nos onerant: [Nam ex nobis exierūt, sed non erant ex nobis,] vt scriptum est: [Si enim fuissent ex nobis, permanissent vtique nobiscum.] Quos ipse Saluator, vt pote qui fucatam habeant probitatem, non tamen ea facere soleant, quæ ad eius gloriam pertinent, alloque-
1. Ioan. 2. tur, & merito quidem illis verbis, [Qui non est mecum, contra me est; qui non congregat me cum, dispergit.] An non videntur Ammonitis esse perfimiles illæ Deo iniuxæ hæreticorum officinæ, cum contra fas inhumanitatis & impietatis vitio laborent? PALLAD. Maxime quidem. CYRILL. Vide etiam Moabitas, si placet, qui solum & natura & vere Deum colentibus acerbissimos hostes aperte præbent: erant enim idolorum cultores; cumque diuinationibus atque incantationibus præcipue confiderēt, & circa volatus auium non mediocriter intenti essent, cumque Israelitarum secundis rebus offensus frenderent, conduxerunt Balaam, & vt eis malediceret, compararunt: sed ineffabili Dei virtute, os illius diuini ad benedicendum, quod illi minime volebant, immutatum est. Tale est Gentilium aduersum nos bellum, Saluatoris nostri gloriæ inuidentium, omnesque Diaboli vires in nos commouentium, quas diuina illa supernaque gratia prosternit, dum in Dæmonum gregem ignauiam immittit, & insidiosos mores in id transfert, quod nobis lætitiā afferre possit. PALLAD. Sane quidem. CYRILL. Ammonitis igitur atque Moabitis non licet adire Sancta: & merito quidem; quorum enim similes conatus fuerunt, & audacia par, eos æquali pœna mulctari conuenit. Vide autem Legis cautionem: disiungit prorsus ab illis sanctos, imperatque ne vel in eorum congressum, vt ita dicam, atque colloquium veniant, dicens, [Non loqueris cum eis pacifica, & illis vtilia non loqueris omnibus diebus tuis in sæculum.] An non hoc illud plane est, quod nos docuit illud sanctorum hominum par, Paulus & Ioannes? hic enim dixit, [Siquis venit ad vos, & hanc doctrinam non adfert, neque, Salue, ei dicatis:] idque, vt ego arbitror, est:
2. Ioan. **Tit. 3.** Non loqueris cum illo pacifica, &, neque loqueris ei vtilia. Ille vero, [Hæreticum hominem post vnam & alteram correptionem deuita, sciens quia peruersus est huiusmodi,] hoc est, Non loqueris ei vtilia: Oportet enim, Lex inquit, hominibus nimium peruersis tamquam furiosis de via concedere, dicentes, [Ite in lumine ignis vestri, & flamma, quam vos accendistis.] Sed Ammonites quidem vsque ad tertiam generationem excluditur, Moabites vero vsque ad decimam: qua in re a tempore, vt ego sentio, magnitudinem indignationis, qua vtrosque prosequeretur, Deus insinuauit: minor est enim, vt consentaneum est, hæreticorum pœna: licet enim de illis dicere, quod est proculdubio de Iudæis dictum, Testimonium enim illis perhibeo, quod zelum Dei habent, sed non secundum scientiam: nam, cum se recte dicere, ac sapientes esse putent, non aduertunt miseri se veritatis dogmatis repugnare; cumque ficto zelo teneantur, se Dei gloriæ patrociniū suscepisse putant, in eo quod cum recte sentientibus bellum gerunt. At vero Moabitas, id est, Gentilium turmæ ex aperto ac palam nihilque prorsus reformidantes, cum Dei gloria pugnant: ideoque Lex grauiorē eis pœnam imposuit. Vtriq. tamen a sacris ædibus, vt profani, Deoque iniuxi reiciuntur. PALLAD. Igitur non sine damno est, quod ad inquisitionis contagionem pertinet, cum exteris, & diuersa sentientibus vel in congressum venire

A venire. CYRILL. Rectissime sentis. Itaque Lex etiam eos qui abluti sunt ac puri, ob eamque causam Dei familiares effecti, ab illorum execrandis foribus disiungit, dicens, [Et erit, cum inducet te dominus Deus tuus in terram, in quam ingrederis, vt possideas eam, & sustuleris gentes magnas & multas & fortes, a facie Gethæorum, & Pherezæorum, & Euæorum, & Iebusæorum, & Gergesæorum, & Amorrhæorum, & Chananæorum, septem gentes magnas & multas, & fortiores vobis, & tradet eos dominus Deus tuus in manus tuas, & percuties eos, destructione destrues eos: non iunges cum eis foedus, neque misereberis illorum, neque affinitate iungeris cum eis: filiam tuam non dabis filio eius, & filiam eius non accipies filio tuo: abducat enim filium tuum a me, & colet Deos alios.] Cauta est ergo Lex ac prouida, Non iunges, inquit, foedus cum eis; neque enim conuenire atque connecti possunt cum sanctificatis, qui adhuc profani sunt: cum illuminatis, qui in caligine tenebrisque versantur; cum iis qui recipiuntur, ij qui reiciuntur; cum iis qui sacrum diuinumque tabernaculum ingrediuntur, ij qui ab eo repelluntur. PALLAD. Sed quænam est isthæc Legis cautio atque prouidentia? quæ porro causa est, quamobrem seiungat, idque in vniuersum, a puro profanum; quamuis ille præcipua virtute sit? CYRILL. Quia formidandum sane est, Palladi, ne, qui rectus stare videtur, ad ea impellatur, quæ minime conueniunt, & ab eo quod decet, detorqueatur, aliqua re victus, aut titillante voluptate, aut momentis naturæ insitis ad peccandum depressus: semper enim illa fere in vitium vergit. Cuius rei diuinus quoque sermo testis est locuples, [Diligenter enim, inquit, incumbit cogitatio hominis ad mala ab adolescentia.] Ad eamque rem plane demonstrandam afferam, si placet, quæcumque illam ex Iacob parente natam perpeffam fuisse, sermo est. PALLAD. Dinam videlicet intelligis; sic enim puto. CYRILL. Maxime, inquam, Palladi, sic enim scriptum est in libro Geneleos, [Et venit Iacob in Salem ciuitatem Sicimorum, quæ est in terra Chanaan, cum aduenit de Mesopotamia Syriæ, & applicuit ad faciem ciuitatis, & emit partem agri, in quo statuit illic tabernaculum suum, ab Emor patre Sichem centum agnis, & statuit ibi aram, & inuocauit. Deum Israel. Et egressa est Dina filia Liæ, quam perperit ipsi Iacob, vt cognosceret filias indigenarum; & vidit eam Sichem filius Emmor Euæus princeps terræ, & accipiens illam, dormiuit cum ea, & humiliavit eam, & adhæsit animo Dinæ filiæ Iacob, & amauit virginem, & locutus est illi secundum sensum virginis.] Vide igitur eam vsque eo castam fuisse, & virginitatis ornamenta retinuisse, dum in tabernaculo patris versata est & habitauit, in quo ille inuocauerat Deum Israel, & altare augustum erexerat: vbi vero de paterno tabernaculo exiuit, sacroque loco relicto, cum exteris est mulieribus congressa, illico ad incestum, eius contumeliæ insueta, vi perducta est; neque amplius virgo fuit, aliorumque libidines inuita quidem a principio subiit; deinde vero sic animo affecta est, vt cum suo violatore versari vellet: Locutus est enim, inquit, illi secundum sensum virginis. PALLAD. Ita est. CYRILL. Igitur, posteaquam hoc factum sensibus expositum ad imaginem rerum spiritualium repræsentandam proposuimus, age iam dicamus, animam, dum egregiam viuendi rationem tamquam diuinum quoddam tabernaculum incolit, castam esse & puram, & ab omni turpitudine alienam: quod si quopiam exierit, & ad filias alienigenarum perrexerit, id est, si exquisierit inspexeritque mundanorum hominum vitam, mens illa eius ingenua & nobilis corrumpetur: neque enim fieri potest, vt, qui præclarum vitæ genus tenere proposuerint, ij sine damno ac iactura cum improbis versentur. At vero diuinum illum Dauid nunquam deprehendimus extra

sacrum tabernaculum prodire velle; quin, vt sibi liceret illud assidue incolere, **A**
Psal. 26. neque ab eo longius habitare, precatum esse, cum diceret, [Vnam petij a Do-
 mino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ
 meæ, vt videam voluptatem Domini, & visitem templum sanctum eius: quo-
 niam abscondit me in tabernaculo suo in die malorum meorum, protexit me
 in occulto tabernaculi sui.] In quibus certe verbis diuinum sacrumque taber-
 naculum, vt ego interpretor, firmitatem ac stabilitatem sanctæ conuersationis
 intellexit, in quam vbi se quodammodo abdidisset, a vitiis, quæ deprædari cu-
 perent, capi non posset. **PALLAD.** Ita videtur. **CYRILL.** Quid
 porro? nonne clarius ac verius cuius discere licet, maculas omnium turpissi-
 mas inuri iis quoque, qui firmi esse creduntur, ex illa cum alienigenis consuetu-
 dine, si Salomonis vitæ exitum ad fidem huic rei faciendam attulerit, quique
 illi casus euenerint in ipso termino senectutis? **PALLAD.** Quo tandem
 modo? **CYRILL.** Erat enim adeo clarus ac nobilis, vt cum eius gloria ne- **B**
 mo æquari posset; transiit porro ad turpitudinem, immo vero præ ignauia in
 summam in Deum impietatem profiliuit: sic autem se res eius gestæ habent:
3. Reg. 10. scriptum est enim in tertio Regnorum libro, [Et magnificatus est Salomon su-
 per omnes reges terræ diuitiis & prudentia, & omnes reges terræ quærebant
 faciem Salomonis, vt audirent prudentiam eius, quam dederat Dominus in
 corde eius.] Sed hunc virum adeo clarum ac nobilem, & vsque eo in sapien-
 tia progressum, vt apud gentes quoque longissime remotas, in summa admi-
 ratione esset, mulierum improbarum amor euertit, & ab ipso Dei tabernacu-
 lo propemodum expulsus, in idololatriæ foueas deiecit: sic namque de eo scri-
3. Reg. 11. ptum est, [Et Rex Salomon erat mulierum amator: & accepit vxores alienige-
 nas, & filiam Pharaonis, Moabitidas & Ammonitidas, Idumæas, & Syras,
 Cethæas, Amorrhæas, ex gentibus, de quibus singulis interdixit Dominus fi-
 liis Israel, Non ingrediemini ad eos, & ipsi non ingredientur ad vos, ne decli- **C**
 nare faciant corda vestra post idola sua: cum illis iunctus est Salomon amore:
 & erant ei vxores principes septingentæ, & concubinæ trecentæ: & factum est
 in tempore senectutis Salomonis, declinare fecerunt vxores alienigenæ cor
 eius post deos alios; & non erat cor eius perfectum cum domino Deo suo, si-
 cut cor Dauid patris eius: & ambulauit Salomon post Astarten abominatio-
 nem Sidoniorum, & post regem eorum idolum filiorum Ammon: & fecit Sa-
 lomon malum in conspectu Domini, & non ambulauit post Dominum, sicut
 Dauid pater eius,] Nonne ingemiscere dignum est in eo, cui talia mala acci-
 disse dicuntur? ille, qui celeberrimum illud templum Hierosolymis extruxe-
Sapient. 9. rat; ille, qui diuinarum sedium assestricem sapientiam petierat; ille, de cu-
 ius sapientia summa erat omnium vsque ad ipsos orbis terrarum terminos ad-
 miratio; ille, qui velut Lucifer per vrbes ac regiones illustris erat, turpium
 mulierum amore victus, & impurissimæ voluptatis affecla, in eam stultitiam **D**
 lapsus esse deprehenditur, vt ipsam quoque in Deum pietatem pro nihilo du-
 ceret. Periculosum est igitur proculdubio cum alienigenis in congressum veni-
 re; grauissimum vero in primis carnis voluptate superari; impurusque est eius-
 modi homo, & Deo, qui purissimus est, inuisus: cumque sit a virtute vacuus,
 sacrum diuinumque tabernaculum non ingredietur vnquam, neque hostiam
Deut. 13. afferre acceptabilem poterit: scriptum est enim in Deuteronomio, [Non erit
 meretrix de filiabus Israel, & non erit fornicans de filiis Israel, & non erit te-
 lesphoros de filiabus Israel, neque telischomenos (vt græce dicitur) de filiis
 Israel: non offeres mercedem meretricis, neque commutationem canis in do-
 mum domini Dei tui ad omne votum: quia abominatio est domino Deo tuo
 vtrum-

A vtrumque.] **PALLAD.** Seuera sane lex, & in primis vtilissima. **CYRILL.**
 Præclare sane, Palladi, recte enim sentis. Sed magis adhuc, nisi fallor, mira-
 bere, si animaduertes illam, vt lubricum iter ac præceps in voluptates pror-
 sus coerceret, impudicum & intemperantem repellere: vide enim vt iis, qui
 voluntariam sponteque susceptam turpissimam impuritatem exercent, atque
 etiam iis, qui ad eam rem alios tamquam vi coactos perducere consueuerunt,
 aperte protestetur, & per ea, quæ fieri prohibet, cautiore reddat, efficiatque
 vt ægre responsionem vllam comminisci possint, quæ sit ad defensionem satis.
 Non enim posthac ignorantia in culpa erit, sed ignauia iam contumacisque
 animi crimen. **PALLAD.** Quomodo tandem? **CYRILL.** Quid? non-
 ne sua sponte nonnulli ad scortandum veniunt? mulierculæque & pueri, dum
 sponte quæstum faciunt, quorundam intemperantiæ formam suam venalem
 habent? **PALLAD.** Certe. **CYRILL.** Quid præterea? nonne turpis
B lucri cupiditate vincuntur alij, cum suas ancillas aut coemptos pueros alienæ
 libidini prostituunt, ex iisque argentum exigunt miseri? de quibus ait Prophe-
 ta, [Et puellas vendebant pro vino, & bibebant:] compertum est enim ad eum
 vsque impuritatis & nequitia gradum progredi quosdam, vt audeant inter-
 dum ab eiusmodi quoque turpibus flagitiis nefarie quasi vectigal exigere.
PALLAD. Intellego. **CYRILL.** Igitur scortantur nonnulli quidem
 sponte, quod ipsi ab honestate refugiunt, ac deinde ad flagitium ex animi sui
 sententia pergunt. Telesphori autem sunt, qui tributum aliis tamquam coacti
 pendunt, & illam ex intemperantia mercedem dominis emptoribusque suis
 colligunt. **PALLAD.** Recte dicis. **CYRILL.** Prohibet itaque Lex
 hanc turpitudinem vbique, & qui hoc crimine teneatur, impium iudicat, & ex-
 cludit a sacro tabernaculo, fasque illi non esse, vt ad altare diuinum accedat,
 illico pronunciat, eius victimam repudiandam dicens, ac votum minime ac-
C ceptum fore: verum est enim illud, non esse pura vota e scorti mercede. Aequè
 autem inuisam & quammaxime execrandam ducit commutationem canis: ca-
 nem porro, vt opinor, appellat hominem ad impuritatem procliuem, & ade-
 antibus nullo discrimine expositum: commutatio vero canis est, quod illi pro
 se offertur ac datur. Lex igitur clamet, [Non erit meretrix de filiabus Israel, &
 non erit fornicans de filiis Israel.] Paulus quoque vir sapientissimus simul in-
 sonet atque clamet, [Fugite fornicationem: omne peccatum, quodcunque
 fecerit homo, extra corpus est; qui autem fornicatur, in corpus suum peccat.]
 Eos item, qui ad temperantiæ laudes fortiter currunt, ad res quoque præstati-
 ores expetendas vocet; ait enim iterum, [Obsecro itaque vos, fratres, per
 misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam,
 placentem Deo, rationabile obsequium vestrum, & nolite conformari huic
 sæculo, sed reformamini nouitate sensus vestri, vt probetis, quæ sit voluntas
 Dei bona & beneplacens & perfecta.] An vero non esse censes hostiam plane
D sanctam, ac reuera purissimam, illam turpium vitiorum abiectioem? **PALL-**
LAD. Ego verò cenfeo: cur enim negem? **CYRILL.** Ac de nobis & cum
 a carnali voluptate recedimus, lætatur Deus; & cum ad ignauiam declinamus,
 moleste fert; & carni succumbere volentibus, poenas irrogat: nam impellit
 nonnunquam etiam vt Deum deseramus feruens illa & effusa voluptas; idque
 verum esse, mox ostendet, quod de Salomone scriptum est. Sed ante hunc in
 idem vitium prolapsus esse Israel in eremo deprehenditur: scriptum est enim,
 [Diuertit populus in Satim, & profanatus est populus, vt scortaretur cum
 filiabus Moab; & vocauerunt eos ad sacrificium deorum ipsorum; & comedit
 populus de sacrificiis eorum; & adorauerunt idola eorum, & irritatus est Israel
 Beelphe-

Ioel. 3

Prouer. 19

Deut. 23

1. Cor. 6.

Rom. 12.

Num. 23.

Beelphegor: & iratus est ira Dominus in Israel: & dixit Dominus Moyfi, **A** accipe principes populi, & ostenta illos Domino contra solem, & auertetur ira furoris Domini ab Israel.] Vides ad indignationem quodammodo incitari, & propemodum in iracundiam non voluntate susceptam impelli a nobis diuinam illam benignissimamque naturam? pecudis quippe proprium est insanire libidine ad mulierum formas, ac nefarium sane facinus, pietatem in Deum audere cum intemperanti voluptate commutare. Ob eamque causam ostentantur Deo contra solem, id est, a rectis stipitibus suspenduntur ad Orientem versis: eratque id apud eos supplicij genus, tantum non ea figura proclamante, vocemque mittente, oculum illum Iudicis omnia intuentem, & qui falli non potest, neminem, qui huiusmodi culpis irretitus sit, effugere posse, aut impune ferre; sed propositum fore, vt inquit Propheta, ad visionem omni **Esa. 66.** carni, grauissimasque eorum, quæ peccauerit, poenas daturum. **PALLAD.** Igitur palam & tamquam sub Dei oculis puniri, id appellat, ostentari contra solem. **CYRILL.** Sane quidem. Neque vero hæc verba a nostro proposito sunt aliena: scortantibus porro vel iis, quorum pudicitia stuprata est, tam turpis tamque impuræ vitæ rationes Deo esse reddendas, ac perspicua illi esse, quæ latent, ac fore vt aperte cognoscantur, quæ in quoque homine sunt, alia **Num. 5** quoque lege nobis adumbravit: scriptum est enim in Numeris, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Loquere filiis Israel, & dices ad eos, Si vxor cuiuspiam viri præuaricata fuerit, & contempserit eum spernens, & dormierit quispiam cum ea concubitu feminis, & latuerit ab oculis viri eius, & celauerit, ipsa vero inquinata fuerit, & testis non fuerit cum ea, nec ipsa deprehensa fuerit; aut venerit super eum spiritus zelandi, & zelatus fuerit vxorem suam; ipsa vero inquinata non fuerit; ducet homo vxorem suam ad sacerdotem, & afferet donum pro ipsa, decimam partem ephi, farinæ ordeaceæ; non infundet super eam oleum, neque imponet super eam tus; est enim sacrificium **C** zelotypiæ; sacrificium memorialis commemorans peccatum: & adducet eam sacerdos, & statuet ante Dominum, & fumet sacerdos aquam puram viuam in vase testaceo, & ex terra, quæ est in pavimento tabernaculi testimonij; & sumens sacerdos infundet aquam, & statuet sacerdos mulierem coram Domino, & detegat caput mulieris, & dabit in manus eius hostiam memorialis, hostiam zelotypiæ, in manu vero sacerdotis erit aqua argutionis, quæ maledicatur hæc; & adiurabit illam sacerdos, & dicet mulieri, Si non dormiuit quispiam tecum, si non præuaricata es, vt inquinareris sub viro tuo, immunis esto ab aqua argutionis quæ maledicatur hæc; si vero præuaricata es, cum sub viro esses, si inquinata es, & dedit quispiam concubitum suum in te præter virum tuum: & adiurabit eam sacerdos adiurationibus execrationis huius, & dicet sacerdos mulieri, Det te Dominus in maledictum & in execrationem in medio populi tui, vt det Dominus femur tuum decidere, & ventrem tuum inflari; & ingredietur quæ maledicatur hæc in ventrem tuum, vt inflat ventrem tuum, & excidat femur tuum. Et dicet mulier, Fiat. Et scribet sacerdos has execrationes in libellum, & delebit in aquam redargutionis maledictam, & ingredietur in eam aqua maledicta redargutionis: & fumet sacerdos ex manu mulieris hostiam zelotypiæ, & imponet hostiam coram Domino, & afferet eam ad altare & pugillum capiet sacerdos de hostia memoriali eius, & offeret super altare, & posthæc potabit mulierem illa aqua; & erit, si illa fuerit inquinata, & latendo latuerit virum suum, ingredietur in eam aqua redargutionis maledicta, & inflabitur ventrem, & intercidet femur eius, & erit mulier in execrationem in populo suo. Quod si non inquinata fuerit mulier, & munda fuerit, & immunis erit, & seminabit semen.] **Atque**

A Atque hæc quidem est lex. Ceterum puto beatum Paulum, cum horum verborum ambitum diligenter in paucas sententias optime contulisset, illa scripsisse, [Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt ibi recipiat vnusquisque propria corporis, iuxta ea quæ fecit, siue bona siue mala.] **PALLAD.** Recte quidem putas hæc dicta esse: tamen de singulis iis, quæ præcepta sunt, enucleatius differas velim. **CYRILL.** Mulierem de adulterio suspectam, si crimine laborat, quod coargui non potest, duci ad sacerdotem iubet, atque ante Dei conspectum sisti; idque, vt opinor, est, fore vt omnes adstemus Christo: deinde donum offerri pro illa, hordeaceam farinam, non ture respersam, non oleo litam; hostia enim zelotypiæ est, commemorans peccatum. Perspicuum itaque est ex vnus cuiusque vita velut odorem quendam ad Deum ascendere, qui remissos & eneruatos præ inertia homines de absurdissimis factis accuset, contraque de eorum integritate testimonium ferat, qui vt recte viuerent, summopere elaborarunt. Quomobrem dicimus, & merito quidem, eorum dona, qui in suspicionem non venerunt, simillam ex tritico habere, adiecto ture, oleo quoque infuso; illam enim homine dignam vitam, cuius imaginem similia illa ex tritico gerit, omnino sequitur, vt pro suauis odore & hilaritate apud Deum virtutis amantem habeatur: degeneris autem vitæ, ac pecude dignæ signum est, & quidem apertissimum, hordeacea farina: pecudi namque congruentior est, non homini conueniens illa cupiditatis intemperantia, & ad turpissimas voluptates effrenata libido; eam ob causam hordeaceam farinam Deo illa, quæ de vita degeneri accusabatur, mulier offerebat, sine ture & oleo, id est, sine suauis odore & hilaritate: hostia namque est commemorans peccatum. Vbi autem commemoratio est peccati, ibi quomodo aut vndenam hilaritas? neque enim reus in iudicium vocatus in spe coronarum est, sed in supplicij ignisque metu. Ad hæc detecto capite mulier ad iudicem ducitur, id est, non consueto decentique ornatu: & quænam est huius rei ratio? dedecoris namque crimen est, & turpitudinis accusatio: recordare vero mulierem apertis orare Deum a Paulo Legis peritissimo non permitti, cum velari eam debere, ex ipsa naturæ lege ducto argumento probet; [Nam comæ, inquit, ei pro velamine data sunt.] Non ergo decenti ornatu mulier erat, quæ de indecenti crimine accusabatur. Alia quoque ratione detecta erat; nam in oculis Iudicis omnia nuda sunt, neque latere eum quisquam potest, qui scrutatur corda & renes, quique prophetæ voce sic loquitur, [Deus propinquans ego sum, dicit Deo minus, & non Deus de longe: num a me abscondetur aliquid?] Ceterum Christum esse, qui iudicat, iterum per ænigma demonstrat: aquam enim viuam ac puram inquit oportere in vas testaceum iniici, atque etiam de terra, quæ esset in tabernaculo. Deinde, execrationis verbis aqua dilutis, bibere iussit mulierem, quæ in adulterij suspicionem venisset: ac, Si quidem eo crimine tenetur, inflabitur, inquit, ventrem, & decidet eius femur; sin a crimine aliena sit, falsaque de illa suspicio, feminabit semen. **PALLAD.** Quænam est horum verborum significatio? aut quomodo nobis per ea nomina, quæ iam dicta sunt, Christus significatur? **CYRILL.** Per aquam quidem viuam atque puram Verbum Dei viuificans intellige, illud plane purum, & peccati prorsus expers, quod in carne fuit tamquam in vase testaceo; carnem enim puluerem ac de terra esse, quomodo aut vndenam esse potest ambiguum? per terram vero de tabernaculo sumptam, eum accipe, qui propter nos mortem obiit; hominis namque naturæ dictum est, [Terra es, & in terram ibis.] Per execrationis autem verba, eum qui pro nobis factus est maledictum, ex eo quod **Genes. 3.** suspen-

A *Deut. 21* suspensus in ligno est, aptissime intelliges: scriptum est enim, [Maledictus
Galat. 3. omnis, qui pendet in ligno.] Ille igitur Emmanuel, cum Deus sit per naturam, ubi ad humanæ mentis profundum penetrarit, eos quidem, qui criminibus tenentur, arguet ac supplicio afficiet; iis vero minime obstrictos, secundos reddet: id enim est, vt arbitror, Seminabit semen; cum illa corporis affectio fecunditatem animæ significet. PALLAD. Optime sane dictum. CYRILL. Fornicatio igitur carnisque vitia deprauant hominem, & a Dei coniuñtione repellunt: nam qui in carne sunt, Deo placere non possunt; Carnem vero, vt ego interpretor, carnalem sensum appellat: sic enim Scripturæ verba recte intelliguntur. ad hæc morum etiam improbitas, consuetudinisque immitis habitus, & ad omnia absurdissima leuitas nos impuros & profanos reddit: neque enim aduersus carnalia modo vitia viriliter nos pugnare conuenit, verum etiam benignitate morum excellere, & caritatis in fratres quam studiosissimos conspici, & iustitiæ laudibus ornatos spectari, ac præterea subtilem & expolitam intra nos ipsos mentem habere, quæ de Deo credenda sunt haud peruerse intuentem, & integritatem in dogmatum inquisitione vbique seruantem: eiusmodi namque homines perfecti plane sunt, nihilque iis deest earum rerum, quæ optimæ iudicantur; perfectum enim esse oportere virum
2.Tim. 3. Dei, beatus Paulus ait, perfectum porro vocat, qui sit ad omne opus bonum instructus, & ad virtutis munera optime exequenda paratus. An non hoc modo se res habet? PALLAD. Cur negem? CYRILL. Vide autem quem admodum Lex figurate ad humanos mores describendos atque demonstrandos animantia multa rationis expertia, volatilia atque aquatilia protulerit, vt nobis per mille vias vtilitatem afferret: neque id tibi mirum videatur, cum ipsis quoque stirpibus interdum comparauerit, & a cuiusque naturali qualitate affectiones, quæ nobis singulis insunt, apte designauerit: dixit enim profecto Deus per Esaiæ vocem, eorum qui per Christi fidem ad vitam resoruiscent, **C**
Esai. 41. fragrantiam nimirum spiritualem ac virtutum excellentiam insinuans, [Et faciam in deserto aquam viuam, & in terra sine aqua fluuios; & ponam in terra arenti cedrum & buxum & myrtum, & cupressum, & populum:] & iterum, *Esai. 55.* [Et erit, inquit, pro stœbe ascendet cupressus, pro conyza vero ascendet myrtus:] stœben, vt opinor, & conyzam immites adhuc animos eleganter appellans, & spinæ siluestris specie Dei oculis apparentes. Quin lapidibus nonnunquam augustus ille sanctorum cœtus comparatur; [Lapides enim sancti voluntur super terram.] Fermento quoque similem esse & grano sinapis regnum cœlorum dicebat Saluator. Res igitur humanas diuinitus inspirata scriptura multis & euentissimis similitudinibus declarare consuevit. PALLAD. Assentior. CYRILL. Illud igitur animaduerte, cum innumera bestiarum genera & volatiliū & aquatiliū opportune protulisset, alia vt immunda prorsus reiicit, alia rursus admittit, & ab omni accusatione liberat, **D**
Leuit. 11. vt optime intelligant, qui Deo seruiunt, quæ nam ea sint, quæ si fecerint, reiicientur, quæue ea, a quibus si abstinerint, procul a maculis erunt, splendidi etiam & accepti, & superni iudicij decreto comprobati. Sic autem habet Lex, quæ hac de re lata est, [Et locutus est Dominus ad Moysen & Aaron, Loquimini ad filios Israel dicentes, Has pecudes comedetis ab omnibus pecudibus, quæ sunt super terram; omne pecus diuidens vngulam, & vngues distinguens duarum vngularum, & reducens ruminationem in pecoribus, his vescemini: tamen hæc non comedetis, ab iis quæ reducunt ruminationem, & ab iis quæ diuidunt vngulas, & distinguunt vngulas; camelum, quia reducit ruminationem, vngulam autem non diuidit, immundus est vobis; & chœrogrylliū, quia

A quia reuocat ruminationem, vngulam autem non diuidit; & leporem, quia reducit ruminationem, sed vnguem non diuidit, hic immundus est vobis; & suem, quia diuidit vngulam, & distinguit vngues vngulæ, non autem reducit ruminationem, immundus hic est vobis; de carnibus eius non comedetis, & morticina eorum non tangetis: immunda sunt hæc vobis.] Igitur apertissime quidem Christus ait, [Non quod intrat in os, communicat hominem;] dictum quoque est beato Petro, cum illud linteum quatuor initiis superne dimitteretur, in quo omnia quadrupedia & volatilia depicta erant, [Surge, Petre, macta & manduca:] reclamante vero discipulo, & legalem obseruationem adhuc formidante ac dicente, [Absit, Domine, quia nunquam manducaui omne commune aut immundum, neque intrauit in os meum omnis caro profana;] rursus locutus est Deus, [Quæ Deus mundauit, tu ne communia dixeris.]
B Scribit etiam beatus Paulus, [Etsi nos non commendat Deo.] Non igitur obscuro est, quin Lex nihil profanum ducat, omnia vero munda mundis esse intelligat. Sed naturalem cuiusque animantis proprietatem cum morum humanorum qualitatibus conferendo, non mediocrem vtilitatem affert: esse autem id, quod dixi, verum & exploratum, ex his rursus intelliges; nam quæ apud omnes improbantur, ea respuere & execrari perspicue iussit, camelum dico & chœrogryllium, nycticoracem & catarrhactē & stellionem, & mustelam, & alia his fediora. Num igitur parum perspicuum est in iis certe Legislatoris propositum, Palladi? PALLAD. Prorsus perspicuum. CYRILL. Igitur ad morum qualitatem apte transferenda sunt, quæ nonnullis animantibus rationis expertibus secundum naturam insunt, cum ea singula in seipsis quodammodo depingant certorum hominum mores, & in quibus vitiis versentur, designent. Quid enim? nonne ipsi quoque consueuimus homines nimium vehementes atque robustos, & qui ceteros audacia vincunt, apros aut leones aut alio huius generis nomine appellare? mites contra & quietos & animo remissiore præditos, oues aut columbas, & tranquillitatis interdum nomine honestare? & cuiusque moribus conuenientem significationem a rebus clarioribus afferre? PALLAD. Verum est. CYRILL. Pergamus igitur ad Legis propositum, & quid iubeat, diligenter exquiramus. PALLAD. Pergamus vero. CYRILL. Iustitiæ, & in vniuersum omnis probitatis laudes existunt illæ quidem ex cuiusque voluntate & arbitrio; sed duplici ratione perficiuntur, ac geminam speciem in seipsis habent. PALLAD. Quo tandem modo? CYRILL. Aut enim in nos ipsos aliquid boni facimus; verbi gratia cum voluptates præcidimus turpes illas ac vitiosas, cum mortificamus membra, quæ sunt super terram, cum animum ad mansuetudinem componimus, cum paupertatem in spiritu sectamur, cum puram liquidamque mentem, quoad fieri potest, habemus; aut præclara virtutis studia in fratres conferimus; cum iis, qui sponte nos offenderint, & animo ab omni benevolentia alieno læserint, clementiam vltro exhibemus; cum laborantibus opem ferimus; cum mærentes consolamur; cum errantes ex imperitia ad rectum iter transferimus, atque ad meliorem frugem traducimus, cum indigentibus necessaria suppeditamus; eaque omnia, quæ Deo grata sunt, efficere summo studio contendimus. An non igitur duplex est iustitiæ ratio, cum vel in nos ipsos, vel etiam in alios exercetur? PALLAD. Ita videtur. CYRILL. Eiusmodi ergo iustitiæ distributionem vngulæ dissectæ, id est, pedi in duos vngues diuiso semper fere Lex comparat; pes enim semper incessus illius, quo ad efficiendum ciemur atque mouemur, signum ac nota est: itaque rectis pedibus eos currere dicimus, qui laudabiliter ad ea, quæ sunt vtilia, tendere parati sunt.

Psal. 25. ti sunt. Canit etiam Dauid, [Pes enim meus stetit in via recta,] idest, in iustitia rectoque itinere ambulavi: odi autem omnia peruersa: de iis etiam, *Psal.* 13. qui sunt ad peccandum proni, [Veloces pedes eorum ad efundendum sanguinem, contritio & infelicitas in viis eorum.] Pes Igitur incessus illius, qui in factis spectatur, symbolum est: Bifidus autem vnguis perspicua figura est, qua significatur, posse nos in vtramque parte recte & laudabiliter incedere, vel in eam virtutis partem, quæ ad nos ipsos, vel quæ ad ceteros pertinet. PALLAD. Credibilis sane oratio. CYRILL. Si quis ergo recte atque sapienter in vtramque partem incedere norit, ita vt se & alios morum suorum qualitate iuuare possit; adhæc sapiens & prudētia sit summa præditus, & verba quæ de Deo dicuntur, in cor tamquam in habitaculum quoddam atque domicilium recipiat, ac sursum deorsum semper quodammodo volutet in se ipso diuinorum dogmatum cogitationes; & notiones eas, quas tam accurate perceperit, crebra prudentiq. inquisitione tamquã cibum comminuat is, nimirum animanti ruminanti persimilis erit, & cibum in ventre conditũ sursum semper eructando reuocanti, dentibusq. subiicienti, vt iterum confectus ac tenuissime contritus iuuare possit. PALLAD. Recte dicis. CYRILL. Mundum porro dicit esse animal, quod ad extremum pedem dissectam vngulã habeat, & ruminatum conditumque in ventre cibum reuocet; nam qui in se ipsum atque alios bonus atque utilis est, si eloquentiam adiunxerit, & cognitionis peritiam nimirum earum rerum, quæ ad Deum pertinent; perfectus erit in virtute, & cumulatus, quod in se est, omnibus iis rebus, quæ in admiratione habentur: ac si quis eiusmodi hominis per disciplinæ communicationem forte particeps fuerit, & vt ita dicam, eius oratione vescatur, aut eius imitator fuerit, hominemque adeo præstantem & egregium æmulari studuerit; is purus erit ac mundus, vtpote qui cum mundo viro versetur, & illius sapientiæ ac probitatis tamquam expressam quandam imaginem illico in suis moribus referat. Hoc est, mea quidem sententia, quod præcipitur vt vescamur ex omni animante, quod suapte natura discissam habet vngulam in pede, & ruminat. Munda namque sunt huiusmodi animantia, inquit Lex, ea ratione qua diximus. PALLAD. Teneo quod dicis. CYRILL. Optimum itaque virum, & in virtute perfectum per animal, quod suapte natura dissectam habet vngulam, & ruminat figurate indicauit. Porro optimum esse, atque expedire eum reiicere, qui non hoc animo sit, & in probitate quodammodo claudicat, & perfectam virtutem longo interuallo sequatur, tradit item, cum neque ea, quæ reuocant ruminatum cibum, non tamen bifidam vngulam habent, neque ea, quæ natura findunt vngulam, si minime ruminent, probat; sed potius de impuritate econdemnat, & inter immunda recenset. Pedis igitur in duas vngulas diuisionem efficaciam ad agendum morumque probitatis figuram esse, recte ac sapienter asserimus, & quæ figurate dicta sunt, ad veritatis formam traducimus. RUMINATIONEM vero, sermonis qui secundum pietatem sit, & dogmaticæ scientiæ rectæ atque tritæ signum esse affirmamus. An vero non ita esse putas? PALLAD. Ita prorsus. CYRILL. Igitur minus perfecta virtute esse merito censendus est, nec dignus, qui in admiratione habeatur is, qui, cum de recte factis gloriatur, rectorum tamen dogmatum peritia caret, & verba veritatis animo minime retinet: idque verum esse, si in contrariam quoque partem vertatur, minime est obscurum: nam recta de dogmatis peritia, diuinorumque verborum dulcis meditatio, nihil iuuerit ad absolutam virtutis opinionem, nisi recte factorum splendor adiiciatur; nam, qui est in vtraque re dexter, is perfectam laudem consequetur; cui vero alterum deest, obscuram habebit de virtute

Matth. 5. A virtute gloriam. Tale aliquid etiam Saluator indicat dicens, minimum in regno calorum esse vocandum, qui cum doceat, non fecit tamen; contra vero magnum & illustrem, qui ea fecerit quæ docuerit. Immundus igitur ex Lege est, quisquis alterutro caret. Ab ijs vero esse recedendum, nullaque cum eis communione iungi oportere, declarauit dicens, De carnibus non vescemini, & morticina eorum non contingetis: neque enim dum viuunt, inquit, simul versabimini; & si quispiam eorum fortasse mortuus fuerit, mentem vestram puram seruabitis, ac ne contingetis quidem, vt ita dicam, eorum opera, diserta inquam & impia scriptorum monumenta: hæc namque sunt hominis vitæ reliquiæ; quod stulti hæretici facere consueuerunt. Nam, cum ij, qui duces eorum stultitiæ fuerunt, proculdubio errauerint, suæque impietatis reliquias suis discipulis reliquerint, ij libentissime illas admittunt, & animo complectuntur, difficillimeque eorum maculæ ablui possunt, cum morticinas carnes contingant, summo putore & impuritate refertas. PALLAD. Verum dicis. CYRILL. In exemplum igitur vngulam quidem non diuidentis, ruminatum vero cibum reuocantis, camelum proponit, belluam firmam ac vastam; leporem quoque & chærogryllium, bestias, vt ita dicam, omnibus alijs minores ac breuiiores; vt per extremas, vt ego arbitror, ceteras omnes in summa complecteretur, nullasque intermedias præteriret: tantundem quippe est, ac si diceretur, A summo atque supremo vsque ad minores & infimos, quicumque eiusmodi est, is execrandus & impurus est: neque enim est personarum acceptio apud Deum, vt scriptum est, sed siue magnus sit aliquis & fastuosus, opibus & sæculari gloria elatus, obscurus & ignobilis iudicabitur, si improbitatis criminibus adstrictus teneatur; siue exiguus, in paupertate & ignobilitate vitam ducens, damnabitur impuritatis, nisi sit moribus honestis ornatus; neque tantum exiguitatis nomine præsidio iuuabitur, vt ea de causa a iusto Iudice misericordiam consequatur, si factorum claritatem, cum pietate inquam, ac virtute congruentium non habuerit. Igitur camelus & lepus & chærogryllus magni simul & exigui hominis figura sunt non absurda. Profert etiam suam vt immundum, quod diuisam quidem habeat vngulam, non tamen aptus natura sit ad remandendum cibum, idest, ad reducendam ruminationem: in quo declarat, infirma esse & inutilia recte factorum ornamenta, si sermo secundum pietatem absit: vt enim fides sine operibus mortua est, sic vicissim mortua proculdubio est morum honestas, & factorum probitas, si Dei cognitio non adsit, neque sermo pietatis in nostris animis inhabitet; sed deorsum abiecta, in terram vergit, & oculos sursum attollere quodammodo reformidat. Hoc modo affectos non paucos inueniemus, qui cum grauem plerumque ac puram vitam agant, Deum tamen, qui natura & verus est, non agnoscunt, & in ea modo, quæ in terra sunt, mentis oculos figunt: impurus vero itidem habetur, qui eiusmodi est: nemo enim coronabitur, nisi legitime certauerit, vt scriptum est. PALLAD. Nos igitur impuros dicit, tamquam in suis, certarumque bestiarum figura, cum criminibus, quæ a Lege damnantur, obnoxij sumus. CYRILL. Recte sane dicis. Neque vero satis habuit Lex per hæc sola animantia immundorum hominum imagines proferre, sed, cum per omne creaturarum genus nos iuuare instituisset, & utilis honestique cognitionem copiose proponeret, etiam aquatiliū genera percurrit, & volatiliū greges, vt quid cuique illorum generi insitum natura esset, diligenter inquirendo, quid Deo gratum sit, quidue exosum & inuisum, intelligeremus, itaque vitam Legi maxime consentaneam excolendo, ab iis omnibus, quæ nos inquinare possunt, summo conatu refugeremus. Ait itaque Lex ad hunc modum

cuam occultantes: ijs autem, qui execrando arrogantiae vitio laborant, adiunctum natura est, circumuenire velle quos possunt, ac multiplicibus malitiae commentis obsidere, rapere postremo adeo ut nunquam expleantur. Itaque subiungit illico, Et struthionem & larum; haec enim animantia, ut opinor, insatiabilia sunt, ac semper obuium quidque corripiunt. Deinde inquit, Accipitrem & eius similia, & nycticoracem & catharractem & ibin & porphyriionem & pelicanum, & cygnum: haec quoque volatilia in se ipsis illos etiam describunt, qui crudeliter atque immaniter alijs insidiantur, & violenter quoscunque potuerint, adoriuntur, adeo ut nonnullis ipsum quoque vitae discrimen ac formidinem inferre non dubitent: nam accipiter inuadit vehementer quodcunque infirmioris volucris genus, & in auiculas fertur, easque correptas interficit: catarractes vero & ibis & porphyrio, quinetiam pelicanus furiose pisces infectantur, illorumque interitu pascuntur: eiusmodi sunt omnes, quod ad mores consuetudinisque feritatem attinet, qui perire quosdam pro nihilo ducunt, dum suae voluptati ac libidini satisfaciunt; qui cum amoris mutui legem repulerint, & caritatis decretis penitus aduersentur, iure optimo à nobis audient, Ne quae vestra sunt quaeratis, sed etiam quae aliorum; nam dilectio, inquit, proximi malum non operatur. Repudiandam esse praeterea inquit noctuam & erodium, & charadrium & eorum similia, v. pupam & vespertilionem; haec autem volucra noctis amicae sunt, & tenebris gaudent, & libentissime de nocte volare consueuerunt, inuisumque eis est lumen solis, neque in eo quicquam facere audent: perspicue autem eiusmodi sunt improbarum actionum auctores: verum est enim id, quod Christus ait, [Qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ne coarguantur opera eius; qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestetur opera eius, quia in Deo sunt facta.] Immunda sunt etiam inter volatilia reptantia, Quae quatuor, inquit, pedibus incedunt, ut sunt verbigratia muscae, & his affinia: infinita sunt autem haec exigua, & auersanda, neque in sublime volare queunt: quae sit autem ratio, cur etiam ad haec Lex descendat, considerare necesse est; ut enim, cum pecudes commemoraret, posteaquam camelum dixit, adiunxit leporem, ut aequae impuros ostenderet, qui improbitatis nomine infames essent, seu magni sint, seu parui, (neque enim est acceptio personarum apud Deum, ut scriptum est) itidem hoc quoque loco, cum aquilae mentionem fecisset, & eam, quae inter volatilia maxime regia est, commemorasset, rursus ad volutres exiguas descendit, & magnum ac paruum aequa lance pendit, si turpium factorum auctor fuerit, & vitiorum labem nunquam deponat. Eximit autem ab hoc genere locustam & bruchum, & horum similia, quod firmae sint adeo, ut euadere possint in altum, & minime in infimis assidue versentur, sed saepe in sublime sese tollant, & celeriter exiliant: talis est fere qui, quamuis mundanam vitam agat, tamen virtutibus ceteris, & caritate in Deum non caret: nam eiusmodi vir non omnino terrenis rebus affixus est; neque in infimis infidet, sed quadantenus etiam superna sapere, ac se laudabiliter nonnumquam gerere studet, dum se ad superna tollit, & de terrenis rebus euolat. Eum porro, qui immunda contingens inquinatur, abluere vestem oportet, ad vespeream autem inquit mundum fore; Christi videlicet mysterium apertissime significans, per quem purgati sumus, sancti baptismatis remissione percepta, tempore nimirum aduentus eius, qui veluti ad vespeream fuit, id est, cum iam saeculum praesens ad finem vergeret. An non illud Dei Verbum extremis temporibus hominem factum esse dicimus? PALLAD. Ita prorsus. CYRILL. Alia quoque ratione Lex inquit immundum fore, qui vel feram belluam fortasse,

vel

A vel aliud quodpiam impurum animal tangeret: sic autem dixit, [Et omne, quod ambulat manibus in omnibus bestiis, quae quatuor pedibus ingrediuntur, immunda erunt vobis: omnis, qui tetigerit morticina eorum, immundus erit usque ad vespeream: immunda haec sunt vobis. Et haec vobis immunda ab omnibus reptilibus, quae reptant super terram, mustela & mus, & crocodilus terrestris, mygale & chamaeleon & stellio, & lacerta, & talpa: haec immunda sunt vobis ab omnibus reptilibus, quae reptant super terram; omnis qui tangit morticina eorum, immundus erit usque ad vespeream; & omne, super quod ceciderit morticinum eorum, immundum erit, ab omni vase ligneo vel veste, vel pelle, vel sacco; omne vas, in quo fit opus, in aquam mergetur, & immundum erit usque ad vespeream, & mundum erit.] His adiecit immundum fore omne vas, in quod ceciderit de morticinis eorum, & vas testaceum, & pellicum & vestem & cibum & potum; praeter fontem aquae & lacum, inquit, & congregationem aquarum & semina: videtur autem Lex per feras belluas terribilissimos latrones atque sicarios indicare, qui homicidium, omnium scelerum grauissimum, pro nihilo ducunt, atque obuium quemque interficientes, immaniter propemodum deuorant, omni misericordiae affectu sublato: per murem autem atque mustelam, & iis affinia similiaque, crocodilum inquam terrenum, lacertam, & stellionem, timidum & ignauum & noctu obambulans furum genus, qui dormientes clam laedere solent, sed pertimescunt valde, ne deprehendantur, & eorum, quos violant, vigilantiam reformidant. An non furacissima sunt animalia mustela & mus, & ad formidinem procliuia, subeuntque terrae caernas, si quis insonuerit; libentissime autem de nocte & minime interdum pascuntur? crocodilus etiam terrenus, & quae huic cognata sunt, ferarum genera? PALLAD. Ita est. CYRILL. Immundum est igitur omne latronum genus, siue quis moribus sit efferatis, & cruentas habeat manus, siue exigua quaedam furetur, ut mus & mustela, ac talpae stellionisque ritu muros ac tecta conscendat, etiam si quis immundos contingat, erit criminum particeps: nam cum eiusmodi hominibus inita societas omnino immundos efficit. Vasa praeterea inquinata figuram hominum gerunt; est enim homo vasis specie. Excipit tamen a contaminatione fontem aquae, lacum etiam, & congregationem aquae, quamuis in haec quidpiam ex iis, quae Lege immunda sunt, ceciderit, cauens, ut opinor, ne ij, qui sub Lege erant, eam rem molestissimam & prorsus minime ferendam ducerent, Legisque obseruationem nulla industria impleri posse putarent, cum ex earum rerum damno in rebus maxime necessariis laederentur, adeo ut ex urbibus esset interdum ac domibus recedendum, earum aquis contaminatis, cum earum usus necessarius, & quo hominum vita carere non potest, ademptus esset. Praetermisit itaque Lex accuratam historiae obseruationem, propter eorum commodum ac necessitatem, qui sub Lege erant. PALLAD. Credibilis sane ratio. CYRILL. Aequae porro atque cetera immundum esse ait ipsorum quoque mundorum animantium cadauer: adiunxit autem ipsum quoque cadauer contingentem inquinare; sic autem scriptum est, [Si autem mortuum fuerit pecus aliquod, quo vesci vobis licet, qui tangit morticina eorum, immundus erit usque ad vespeream; & qui vescitur de morticinis eorum, lauabit vestimenta sua, & immundus erit usque ad vespeream, & lauabitur aqua, & mundus erit; & qui tollit de morticinis eorum, lauabit vestimenta sua, & lauabitur aqua, & immundus erit usque ad vespeream:] quod perspicue est, ut ego arbitror, illud, [Si quis frater, nominatus vel fornicator aut avarus aut idolorum cultor, aut ebriofus, aut maledicus, aut rapax, cum eiusmodi nec cibum sumere.] Si quis

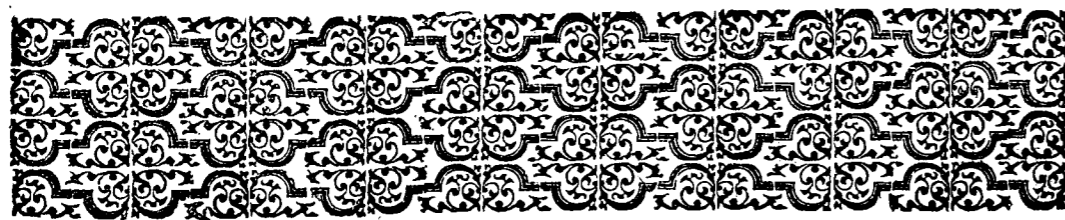
Bb 3 enim

enim omnino, cum grauis & honestus existimetur, & ex eorum sit numero, **A** qui iam purgati sunt, & in societatem spiritualem per fidem recepti, peccati mortem incurrit, Impurus esto, inquit, & execrabilis: nam, quia mortuis operibus est inquinatus, inficit eum proculdubio, qui sibi iungitur. Sed, etiam si quispiam fuerit inquinatus, purus esto per aquam ad vesperam: quid vero id sit, superior oratio nobis aperte declarauit. Animaduerte autem & vescentem morticinis eorum, & ea duntaxat contingentem, impurum censi; ita ut neque illum, qui mortalitatem illorum participet, macula aut crimine liberet, neque rursus culpa vacare dicat, si quis congressus fuerit aut propius accesserit: puto enim esse vigilanter cauendum, non modo ut ne idem atque improbi **Eccli. 13.** homines faciamus, sed ne simul quidem cum illis congregiamur; [Qui enim picem tangit, inquinabitur,] inquit; & vere sane dictum est. Porro ad morum qualitatem demonstrandam, exemplorum usum acceptum esse a Lege, ex iis, quæ inferuntur, discere licet; ait enim iterum, [Et non profanabitis animas vestras in omnibus reptilibus, quæ reptant super terram, & non inquinabimini in iis, & non immundi eritis in illis; quia ego sum Dominus Deus vester.] Quam enim maculam animo hominis attulisset mors animantis, eiusque cadaueris contactus? quidue incommodi afferre potuisset esca in ventrem vadens, & in secessum emissa, iuxta Saluatoris dictum? **PALLAD.** Nihil, mea quidem sententia: recte enim sentis. **CYRILL.** Oportere igitur arbitror nautarum peritissimorum exemplo, rudentes omnes mouendo, elabi ex impuritatibus, & ad vitam illam Deo gratissimam tamquam ad quietum placidumque littus appellere: neque enim aliter quam vna hac via a nobis adiri potest; idque verum esse, facile est videre: scriptum est enim rursus in Exodo, **Exod. 4.** [Et Moyses pascebat oues Iethro foci sui sacerdotis Madian, & duxerat oues suas in desertum; & venit ad montem Dei Horeb: apparuit autem ei angelus Domini in flamma ignis ex rubo, & videt quod rubus arderet igni, cum rubus non combureretur: dixit autem Moyses, Vadam ut videam visionem hanc magnam, cur non comburatur rubus: ut autem vidit Dominus, quod accederet ad videndum, vocauit eum Dominus de rubo dicens, Moyses Moyses: ille autem dixit, Quid est? & dixit, Ne accedas huc: solue calciamentum de pedibus tuis; locus enim, in quo tu stas, terra sancta est.] Intelligis igitur fieri non posse, ut quispiam prope Deum, qui purissimus est, accedat, nisi prius omnes sordes ex suo animo abluerit, ac mortalitate omni, quæ in actionibus spectatur, pedem, id est, illum ad res gerendas spiritualem incessum absoluerit. Quid? nonne calciamentum animantis mortui reliquæ sunt? **PALLAD.** Quis negat? **CYRILL.** Ergo figura mortalitatis est; quam si quis abiecerit, & nexus abruperit, quibus abruptis, a nobis exolui possit, is denique propius accedet, & Dei familiaris erit, & ad alios saluandos instructus. Tum certe Moyses electus est ut mitteretur, & liberaret filios Israel. Sacræ etiam litteræ placide **Prover. 9.** nos alloquuntur, [Fili, si sapiens fueris, tibi ipsi sapiens eris, & proximo tuo.] **PALLAD.** Recte dicis. **CYRILL.** Quid porro? non illud quoque ijs, quæ diximus, adiungendum videtur? **PALLAD.** Quid illud est? **CYRILL.** Nam, cum ille omnium præpotens Deus, in montem Sina ignis specie descendens esset, præceptum est Moyfi, ut ad Deum conspiciendum pararet populū: ipsum vero præparationis modum ille idem omnium dominus constituit; dixit enim Dominus ad Moysen, [Descende & testificare populo, & purifica eos hodie & cras, & lauent vestimenta sua, & parati sint in diem tertium: tertia enim die descendet Dominus in montem Sina coram omni populo.] Ante itaque purificari eos necesse est, qui fuerint diuinæ familiaritatis amatores, quibusque propositum

A positum est animo ad omne virtutis genus prompto atque alacri illi velut assistere atque ministrare: eiusmodi vero qui fuerit, is non ineptus erit iam ad ipsum quoque Deum aliquatenus contemplandum, ut Saluator ait, [Beati mudo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.] Ad hunc gloriæ splendorisque gradum ipsum quoque beatum Abraham peruenisse videre licet. Atque age quæ de eo sunt tradita, per singula dicamus; sic enim scriptum est, [Et dixit Dominus ad Abraham, Tu autem testamentum meum seruabis, tu & semen tuum post te in progenies suas: & hoc est testamentum, quod seruabis inter me & vos, & inter semen tuum post te in progenies suas; circumcidetur de vobis omne masculinum, & circumcidetis carnem præputij vestri, & erit signum testamenti inter me & vos, & infans octo dierum circumcidetur vobis, omne masculinum in progenies vestras, & vernaculus, & emptus seruus ab omni filio alienigena, qui non est de semine tuo, & circumcisione circumcidetur vernaculus domus tuæ, & seruus emptus, & erit testamentum meum in carnibus vestris in testamentum æternum: & incircuncisus masculus, cuius caro præputij circumcisa non fuerit die octauo, exterminabitur anima illa ex genere suo, quia testamentum meum irritum fecit:] deinde inquit, [Accepit Abraham Ismael filium suum, & omnes vernaculos suos, & omnes seruos emptos suos, & omne masculum virorum, qui erant in domo sua, & circumcidit carnem præputij eorum, in tempore diei illius, sicut locutus ei fuerat Deus.] Quale autem fuerit obedientiæ præmium, quidue profecerit circumcisio, ex consequentibus intelligemus. [Apparuit, enim inquit, Deus illi ad quercum Mambre, sedenti ad ostium tabernaculi meridie; & subleuatis oculis suis vidit, & ecce tres viri stabant supra ipsum, & videns illos occurrit in occursum eorum ab ostio tabernaculi sui, & adorauit in terram, & dixit, Domine, si inueni gratiam coram te, ne prætereas seruum tuum; sumatur iam aqua, & lauent pedes vestros, & refrigeramini sub arbore, & accipiam panem & comedetis, & post hoc abibitis eo, cuius gratia declinastis ad seruum vestrum. Et dixerunt, Sic faciemus, ut dixisti.] Nam circumcisio illa in carne figura est, & quidem perspicua illius intellectualis & in spiritu, per quam a nostris animis maculam omnem Christus excludit; circumcisi namque sumus, ut verbis beati Pauli utar, circumcisione non manu facta, in expoliatione corporis carnis: nam exuendo nos quodammodo veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris, & carnis voluptates a nobis spiritus acie atque efficacia propemodum præcidendo, dignos nos quadatenus efficiemus, ut etiam ad Deum videndum idonei iudicemur, sanctæque illius consubstantialisque Trinitatis sacrum diuersorium efficiamur: Qui enim non erubuerit de me, & de meis verbis in hac generatione, veniemus ego & Pater, & mansionem apud eum faciemus, & in ipso diuersabimur, dicebat Saluator. Neque vero hucusque duntaxat progredietur probitatis retributio, sed iam **D** tamquam ad Dei familiaritatem admissi, quæ in illo sunt, cognoscemus, per illius nimirum reuelationem, ut profecto beatus quoque Abraham de Sodomorum subuersione didicit; nam cum eo Deus tamquam cum amico communicauit. Vide autem ille ab inquinamenti excessus quam multa nobis vicissim bona conciliabit. Itaque Paulus, [Obsecro vos, inquit, fratres, per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, placentem Deo, rationabile obsequium vestrum.] Quinetiam propheta Hieremias aperte clamauit, [Laua a malitia cor tuum, Hierusalem, ut salueris.] **PALLAD.** Non igitur cum animi impuritate ad Deum sanctissimum purissimumque, sed cum sacra immaculataque vita est accedendum: ita enim ad id, quod decet, recta perueniemus. **CYRILL.** Ita est prorsus, Palladi; neque in multo labore opus

opus erit, vt videre possis verissime a te esse hac de re dictum, si sanctorum hominum vitam studiose ac prudenter peruestigare velis: nam, quæ veteribus illis figurate contigerunt, ea de causa scripta esse dixit beatus Paulus, vt formæ essent admonitionis correctionisque nostræ. Puros autem & ablutos ad Deum accedere oportere, ex his quoque rursus discere licet: Dina enim filia Iacob, vt quæ virgo esset, & ætate nubili, ex patris tabernaculo egressa est, vt Sicimitarum filias contemplaretur; sed non quieuit Sichem filius Emmor; illico namque amore adolescentulæ captus, intemperanti cupiditate ad libidinem rapiabatur; cumque ad eam rem efferatius iret, hebrææ virgini homo alienigena, & incircuncisus adhuc vim intulit: id vero facinus filijs Iacob non ferendum videbatur. Itaque in eos, qui in hebræam & sororem nefarie iniuriosi fuissent, bellum intulerunt. Beato autem Iacob, cum sollicitus esset & pertimesceret, & vereretur ne cum toto genere penitus interiret, succurrit Deus, eumque denuo seruauit: quamquam ratione, operæpretium est videre; scriptum est igitur ad hunc modum, [Dixit autem Iacob Simeon & Leui, Odiosum me fecistis ita, vt malus sim omnibus habitantibus terram, & in Chananæis & Pherezæis: ego autem exiguus numero sum, & congregati super me, concident me, & conterar ego & domus mea: illi vero dixerunt, Atqui tamquam scorto abusi sunt sorore nostra: dixit autem Deus Iacob, Surge & ascende in locum Bethel, & habita ibi, & fac ibi altare Domino, qui apparuit tibi, cum fugeres a facie Esau fratris tui: dixit autem Iacob domui suæ, & omnibus, qui cum eo erant, Tollite deos alienos de medio vestri, & purificamini, & mutate vestimenta vestra, & surgentes ascendamus in Bethel, & faciamus ibi altare Deo, qui exaudiuit me in die tribulationis, qui fuit mecum, & seruauit me in via, qua ambulabam: & dederunt Iacob deos alienos, qui erant in manibus eorum, & in aures, quæ erant in auribus eorum, & defodit ea Iacob sub terebintho, quæ erat in Sicimis, & perdidit ea vsque ad hanc diem.] Vides Dominum illum omnium formidanti iusto viro succurrisse, iussisseque vt extrueret altare in odorem suauitatis, quod accipiendæ salutis, affaturæque opis diuinæ splendidum esset, dictumque Deo monumentum: ille vero, cum id fieri necessarium esse, optime cognouisset, prius vt mudentur iubet, & falsos deos de medio tollant, aliasque stolas induant: id autem, vt opinor, sinceritatem fidei, & vitæ puritatem aperte significat: namque integre Deo adherere mente haud diuisa, minime propensos ad Dæmoniorum erroris reliquias, hoc ipsum congruenter intelligitur, in eo quod alienos deos sustulerunt: in eo vero, quod mutarunt vestem, accipitur illa conuersationis puræ tamquam vestis mutatio: sic enim beato Paulo quoque scribere visum est. An non exaudis eum aperte dicentem, [Exiite veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris, & induite nouum, qui renouatur secundum imaginem eius, qui creauit illum?] in quibus verbis expoliationem carnis appellat, carnalium voluptatum abiectionem. Scribit etiam Salomon, [Omni tempore sint vestimenta tua splendida.] Puto autem, & quidem recte, numquam virum sapientissimū Salomonem ad has nugas peruenturum fuisse, vt suaderet nobis vestium splendore pueriliter oblectari; sed vestis splendide vitam velut ablutam, & ab omnibus sordibus liberam comparat; alioqui qua ratione quispiam induat dominum nostrum Iesum Christum? Nonne dices, qui euangelicæ conuersationis ornamentis induitur, eum hanc rem, Palladi, profecto perficere? PALLAD. Maxime vero. CYRILL. Quod si quis etiam ad ipsum nobilem virum Ioseph veniat, eum nullam partem probitatis prætermisisse reperiet; quin potius illud cogitasse, omnibus in rebus Deum sibi adiumento auxilioque futurum, si strenue turpissimam labem auerfaretur

A faretur: nam, cum liceret prosperitate frui, delicijsque diffuere, & ardenti exultantique adolescentiæ permittere, vt in id, quod sibi iucundū gratumque esset, laxatis habenis curreret, atque effrenato impetu ferretur; id quidē haud fecit; minime omnium: feliciorē vero sortem putauit, quæ apud Deum reposita est, & temperantiæ labores cuique temporariæ breuique oblectationi prætulit; sciebat enim dulcem quidem esse à principio illā carnis titillationem, & harum rerum voluptatem veluti melle quodā animum incantare; sed exitu minime dulci terminari: supplicia quippe euestigio & accusationes, & quid non eiusmodi malorum, eius qui deliquerit, capiti imminere. Visne aliquid ex ijs, quæ de eo scripta sunt, dicamus? PALLAD. Velim equidem. CYRILL. [Et erat, inquit, Ioseph decorus aspectu, & speciosa facie: & factū est post verba hæc, iniecit vxor domini sui oculos suos in Ioseph, & dixit, Dormi mecum: ille vero nō acquieuit: dixit autē vxori domini sui, Si dominus meus nihil cognoscit propter me eorum, quæ sunt in domo sua, & omnia quæ sua sunt, dedit in manus meas, nec quicquā supra me eminent in domo hac, neque exemptum est à me aliquid præter te, eo quod vxor eius sis; quomodo faciam verbū hoc malum, & peccabo in conspectu Dei? cumque illa loqueretur Ioseph de die in diem, ille non obsequabatur illi, vt dormiret secum, & concumberet cum ea. Factus est autē talis quidā dies, ingressus est Ioseph in domum, vt faceret opera sua, & nemo erat in domo intus; & attraxit illum per vestes, dicens, Dormi mecum: ille autem, relictis vestibus suis in manibus eius, fugit, & exiuit foras. Et factū est vt vidit illa, quod reliquit vestes in manibus suis, & fugit, & exiuit foras, vocauit eos, qui erant in domo sua, & locuta est eis dicens, Videte quod induerit nobis seruum hebræum, vt illuderet nobis: ingressus est ad me dicens, Dormi mecum: & clamauit voce magna; cumque ille audisset, quod eleuassent vocem meā & clamassent, relictis vestibus suis super me, fugit & exiuit foras.] Vides vt mulier illum ad concubitū vel inuitum cogere studuit, huic vero mens ad temperantiam fixa fuerit, nullique rei omnino succubuerit? adolescentulus adhuc erat, qui vix septimumdecimū annum ageret, cum prima lanugine malæ vestiuntur, cum maxime voluptates vigent, cum ardentissimis motibus feruet ætas, & vt ita dicā, vegetæ sunt impotentisque libidines, adeo vt monitorem nullum admittant: solet enim fere ephedorū ætas tam vehementi cupiditatum impetu ferri, vt frāgi aut temperantiæ frena pati difficile possint. At vero beatus Ioseph intrepidus permanebat, non remissiores adolescentiæ mores sine moderatione atque correctione esse sinebat; non pertimescebat quod exterus esset ac seruus; (vtraque enim iniuria per vim a fratribus affectus erat, cum est Ismaelitis venditus) sed, cum ille simul voluptatem spurcissimam, simul impuditiæ motus deuicisset, tum vero mulier calumniā struit, crimenque in adolescentem detorquet; & qui suis flagitationibus non cesserat, eum stupratorem appellabat. Ex hoc in carcerem truditur adolescens, sed diuino munere seruatus est, mercedemque eā temperantiæ illico est consecutus, vt vniuersæ Aegyptiorum regioni dominaretur. Itaque, quāuis ea virtus labores habeat, & ornamentis tēperantiæ graues sint propositi sudores, cōtemnit tamē ea omnia, qui reuera Dei amator esse velit: habebit enim profecto parē pro laboribus laudem, & æqua præmia consequetur. Ideoque beatus Dauid de arūnis hac de causa toleratis adolescentē omni laude dignissimū admiratur dicens, [In seruū venūdatus est Ioseph, ferrū pertrāsiit anima eius:] ferrum, vt opinor, durā illā ac vehementem laborum vim appellās, quibus fit vt peccata reprimātur, & ab omni labe recedatur, atque ad sanctā illā purissimamque vitā perueniatur, euangelicā inquā, & quæ in Christo ducitur, per quē & cum quo est Patri gloria cū Sancto spiritu in sæcula sæculorū, Amen.

SANCTI CYRILLI
ARCHIEPISCOPI
ALEXANDRIAE

DE ADORATIONE IN SPIRITU
ET VERITATE

LIBER QUINTVSDECIMVS

Oportere puros & ablutos peccati maculis, Deo sisti: itemque omnem purgationem nostram in Christo esse.

X omni disputatione, Palladi, collecta est a nobis perspicua euidensq. probatio, nos ad domum Dei honestissime adire oportere ornatos & ablutos, & eius familiaritatem per sanctificationem adeptos: ita enim propitio utemur Deo, & ut ita dicamus, totis oculis res nostras intuentem, atque tutelam sanctis viris congruentissimam exhibente. [Super quem aspiciam, inquit, nisi super humilem & quietum, & trementem sermones meos?] puras enim manus extendet, & ad ipsas proclamabit diuinitatis aures, quisquis ita se habuerit, adeo ut votorum suorum compos factus, praemaxima laetitia dicat, [Exaudiuit de templo sancto suo vocem meam, & clamor meus in conspectu eius introibit in aures eius.] An minime exaudisti beatum Dauid, aperte nobis concinentem, [Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum?] PALLAD. Audiui. CYRILL. Quin igitur vere dictum sit, ambigere fas non est: tamen ad abluendas maculas, quae tandem a nobis ratio inueniri poterit? intelligit enim delicta nemo; & in multis delinquimus omnes; propensaq. est ad peccandum nostra natura, nimiumque facile ad res noxias detorquetur, cum viam illam, per quam ad vitia tenditur, nobis planam faciat, turpis illa & impura voluptas. PALLAD. Recte dicis; tibi namque recta dicenti assentiri minime cunctabor. CYRILL. Iam enim etiam terrena ipsa caro in se ipsa Legis peccati languore premitur, & humanus animus nimium propensus est ad malum a iuuentute, ut scriptum est. Itaque etiam sacrae litterae, iure deplorant, [Omnes declinauerunt, similes facti sunt; non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.] Quoniam igitur

Esai. 66.

Psal. 17.

Psal. 33.

Psal. 18.
Iac. 3.

Genes. 8.
Psal. 13

A tur nulla erat via, qua ex hoc malo emergeremus, Saluatorem nobis atque Redemptorem Deus & Pater de caelo misit Filium suum, qui fide iustificaret, & a poena liberaret, & quod infirmum erat, firmissimum redderet; quod tenebris oppletum, illustraret: alligaretque quod contritum erat; quod errabat, conuerteret; & a dominatu diabolico subiectos eriperet. PALLAD. In Christo igitur peccati turpitudinem abstergemus: itaque abluti, & ab omni macula quam longissime remoti, per ipsum ad Deum & Patrem accedemus. CYRILL. Rectissime intelligis. Atque etiam cuique audire licet sanctos prophetas nobis clarissima voce hanc adeo admirandam exoptatamque gratiam praedicantes; nam sapientissimus ille Michæas ad hunc modum dicit, [Quis Deus sicut tu, auferens iniquitates, & non attendens iniustitias iis, qui reliqui sunt de hereditate tua? & non continuit in testimonium iram suam: quia volens misericordiam est.] Alter item, [Memento horum, Iacob, & Israel, ne obliuiscaris mei: ecce deleui sicut nubem iniquitates tuas, & sicut caliginem peccata tua.] pluraque ex diuina scriptura colligere facile est, ad ostendendam huius rei veritatem: ad ea vero, quae fidem perspicuam & euidentem habeant, alia velle congerere, superuacaneum opinor. PALLAD. Id quidem manifestum esse, nemini dubium est: sed tamen velim ex legalibus etiam imaginibus purgationem, quae in Christo fit, perspicere. CYRILL. Attende igitur si placeat, quando hoc itinere nobis esse pergendum statuis: nam inquinatos, & Legis violatae criminibus obnoxios sacrificare Lex iussit, eaque sacrificiorum genera duas in partes diuisit, alia namque illum Emmanuel pro nobis immolatum, alia etiam nos ipsos mundo morientes, nostramque vitam ac salutem Deo in odorem suauitatis offerentes designant. An vero, cum mortificamus membra, quae sunt super terram, & mentem a vertigine mundanarum actionum, ac terrenarum voluptatum alienamus, non diuinam euangelicamque vitam ducimus? PALLAD. Sane vero. CYRILL. Igitur sacrificium quidem est illa in Christi morte spiritualis purgatio; votum vero & donum a nobis tum offertur, cum & morum honestatem, & actam in sanctitate vitam Deo dicamus. Opportune vero ac necessario praemonet Lex, & aperte testatur in his certe sacrificiorum generibus immaculatas esse oblationes oportere: nam, quia e sacrificijs, quae offerebantur, alia Christum, ut pro nobis immolatum, significabant, alia etiam nos praefigurabant, nostram vitam Deo propemodum adolentes, hanc ob causam inquit ea immaculata esse debere, nullaque corporis parte manca atque debilia: immaculatus enim est Christus; non enim fecit peccatum; sed ne nos quidem accipiet Deus, dum adhuc in maculis versamur, & peccatorum deformitate laboramus. Scriptum est igitur in Leuitico, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Loquere Aaron & filiis eius, & vniuersae Synagogae filiorum Israel, & dices ad eos, Quisquis obtulerit dona sua de filiis Israel, vel de filiis profelytorum suorum, qui applicati sunt ad illos, obtulerit dona sua, secundum omnem promissionem suam, vel secundum omnem voluntatem suam, quaecumque obtulerint Domino in holocaustum, acceptabilia vestra, immaculata, mascula ex armentis & ex ouibus & ex capris: quaecumque habuerint maculam in se, non afferet Domino, quia non acceptabile erit vobis: & homo, qui obtulerit hostiam salutaris Domino, distinguens votum, vel ex voluntate vel in festiuitatibus vestris, ex armentis vel ex ouibus; immaculatum erit acceptum, omnis macula non erit in eo; caecum vel contritum, vel abscissa lingua, vel verrucosum, vel scabiosum, vel impetigines habens; non offerent Deo haec, & incensum non dabitis ex eis super altare Domino; & bouem vel ouem abscissis auribus, vel cauda amputata, occides illa tibi ipsi; in votum autem tuum non accipientur; & non offeretis ea Domino;

Mich. 7

Esai. 44

Leuit. 22

con-

contusum & collisum, & exectum & abscissum; non offeretis ea Domino, & in terra vestra non facietis: & ex manu alienigenæ non offeretis dona Dei vestri ab omnibus his, quia corruptelæ sunt in eis, & macula in eis: non accipientur hæc vobis.] Aduerte igitur Legē, perspicue atque palam edicere tum iis, qui de genere essent Israel, tum qui extrinsecus in illos populos infiti, profelytis inquam; vt maculas victimarum diligentissime considerent; offerendum enim a nobis esse inquit masculum & immaculatum, idest, robustum, a vitijs liberum; mollities enim, & muliebres animi, atque etiam interior mentis atque intellectus debilitas reiicitur à Deo prorsus, atque respuitur. An non sacris ineptum esse dices eum, cui hæc vitia manifeste insunt? PALLAD. Cūr vero negem? CYRILL. Igitur quod imbelle est quidem & veluti languens, reiicitur; acceptum est contra quod robustum, vt masculo sexu designatum, si præterea immaculatum fuerit. Eiusmodi autem apertam Christi figuram gerunt; masculus enim simul & immaculatus est Emmanuel; siquidem plane Dei virtus est, & nescit peccatum: masculus ad hæc alia ratione; excellit enim semper, ac præstantior est altero sexu masculus; adhæc etiam longe principem locum tenet; itidem ille Filius præstat omnibus, & innumeris partibus potior est, & omnium princeps; etsi nostri similis factus est, & cum pastor esset, benigne inter oves numeratus. Victimæ porro sacris ineptæ sunt & reiiciendæ, cæcum animal & contritum, atque etiam cui abscissa lingua est, quod verrucosum, quod scabiosum, quod impetigines habet, cui sectæ aures caudaque detruncata: Quinetiam, inquit, si cui contusi sunt testes, & quod vi iam exectum; idem significat, opinor, contusum & collisum, exectum nempe & abscissum. PALLAD. Num igitur, ad affectus moresque nostros hæc transferēda sunt? CYRILL. Ita prorsus: neque enim alia ratione Lex esse spiritualis potest, neque illum vt in vmbri cultum Deus aliquo numero habet: neque vero vquam eius cultus legem sanxisset, nisi vt in illo præstantissimam veritatis formam præfiguraret. PALLAD. Recte ais. Exequere igitur cuiusque vitij rationem, & quænam ea sit, explica. CYRILL. Aggrediar ergo, & quidem alacri animo atque prompto. Cæcum igitur videtur insipientem atque imperitum dicere, & qui diuinum lumen in se, illam inquam per Christum in Spiritu illuminationem non habet: sacris autem ineptus est ille stultus & infidelis adhuc; [Nisi enim credideritis, non intelligetis,] inquit. Contritum præterea appellat eum, qui omni ex parte infirmus est, & integri prorsus nihil habet, neque aut recte incedere, aut boni aliquid facere potest, sed omni firmitate, illa inquam in Christo & in spiritu, omnino vacuus est; quales erant ii, de quibus quidam sanctus propheta scripsit, [Hæc dicit Dominus, Ecce ego do in populum istum infirmitatem, & infirmabuntur in ea patres & filij, simul vicinus & proximus eius morientur.] At vero diuinus ille cātor eos, qui in fide, quæ est in Christo, iustificati, sunt induxit hilares psallentes atque dicētes, [Benedic, anima mea Domino, qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redimit de interitu vitam tuam.] Abscissam porro linguam habentem, vt ego arbitror, eum vocat, qui recte eloqui nesciat, neque enuntiare possit verbum fidei, quod prædicamus, sicut scriptum est, illam nempe bonæ conscientiæ interrogationem in Deum: fore tamen vt hanc quoque debilitatem abiicerent in aduentu Christi, declarat propheta dicens, [Et linguæ balbutientes discent velociter eloqui pacem.] Abscissam igitur linguam habet ille adhuc balbutiens, & qui supernam illam, & à Patre nobis datam pacem, idest, Christū, aut quæ de eo sunt, nondum eloqui didicit. Verrucosos autem & scabiosos, & impetiginem habentes esse eos dicimus, qui affectibus morbofis infectum animum in se ipsis habent

A bent, magna que peccatorum corruptione laborant, neque cogitant mala hæc esse minuenda, sed ea potius ad turpiora serpere, & in peius dilatari sinunt: verrucæ enim & indomita scabies, atque etiam impetigo semper auferere videntur, & in peius vergunt, totamque paulatim carnem depascuntur: eiusmodi autem sunt nostrorum animorum vitiosi affectus, nisi præcidantur, sed effuso impetu in peius semper excurrere permittantur. abscissis vero auribus animal, & detruncata cauda proteruum hominem ac dicto minus audientem, & non vsquequaque honestum significat. Quid? non eorum auditus oblæditur, quibus est auris abscissa? PALLAD. Sane quidem. CYRILL. Animantia porro caudam non habentia, censeas ne pulcherrima esse forma? minime profecto: habent quippe in se ipsis deformitatem longe maximam. Ergo inhonestus & turpis est, qui animante caudam non habente oblique significatur. Repudiat masculum etiam, quod ad naturam pertinet, sed qui tamen masculorum exequi munera nequeat, collisum inquam & exectum: ij vero sunt rursus, qui, cum viriles ad virtutem putentur, non tamen efficaces item sunt ad virtutis laudem comparandam, sed aridi quodammodo & infecundi, & facultate fructum ferendi multifariam priuati: maxima namque nos nefariarum affectionum turba ad ignauiam & infirmitatem adigit, & præterea eo perducit, vt fructum proferre nullum queamus: ob eamque causam, vt opinor, multis quoque nominibus id animal, quod castratum esset, Lex appellat, contusum inquit & collisum, & exectum & abscissum; nam variæ admodum in nobis affectiones vigent, quæ nos multis itineribus ad ignauiam imbecillitatemque quodammodo pertrahunt. PALLAD. Credibilis sane expositio. CYRILL. Ad hæc esse illud quoque detestandum, alienigenæ hominis manu Deo victimas immolare, declarauit dicens, [Et ex manu alienigenæ non offeretis dona domino Deo vestro;] quo figurate significatur, per solum Christum accedi ad Patrem posse: ipse enim plane immaculatus est & magnus Pontifex noster, ac dispensatoria ratione Mediator; vt enim beatus Paulus ait, [In ipso enim accessum habemus in spiritu ad Patrem.] A maculis igitur esse remotos decet, quicumque, Christo mediatore interposito, suas animas Deo ac Patri consecrare voluerint: [Sancti enim eritis, inquit, sicut ego sanctus sum.] PALLAD. Optime sane est a te dictum. CYRILL. Cum igitur hostiarum genera in bobus & ouibus moderatus esset, aliis quoque viis pergit, diligentissimeque præcipit, vt, qui id munus exequi consueuerunt, ij sine macula ad Deum accedant: ait enim in Leuitico rursus, [Omnem oblationem, quam offeretis Deo, non offeretis fermentatam: omne enim fermentum, & omne mel non offeretis ex eo, vt adoleatur Domino: donum primitiarum offeretis ea Domino, super altare autem non imponentur in odorem suauitatis Domino: & omne donum oblationis vestræ sale condietur: non auferetur sal fœderis Domini ab oblationibus vestris: in omni dono vestro offeretis domino Deo vestro sal.] Fermentum igitur astutiæ figura est, non illius omnino duntaxat, quæ improbat, sed alterius quoque, illius inquam probatæ atque laudabilis, quam ipsa etiam Sapientia simplicibus adhuc hominibus daturam se pollicetur: medium est enim quodammodo nomen astutiæ. Mel autem voluptatem interdum corporis oblique nobis indicat, vt cum dicitur, [Ne attendas improbam mulierem; mel enim stillat de labiis mulieris meretricis:] nonnunquam etiam laudandæ dulcedinis significationem infert; scriptum est enim, [Comede mel, fili: bonus est enim fauus, vt dulcedine perfundatur guttur tuum.] Prohibet itaque Lex, ne in sacrificium & oblationem fermentum aut mel offeratur, nam ea quidem doni primitiarumque loco ab offerente suscipit, non tamen permit-

tit villo modo, vt Deo in odorem suauitatis dicentur. PALLAD. Sed mihi A
 rursus, quid sibi hoc ænigma velit, explica quæso. CYRILL. Difficilis,
 Palladi, ea quæstio est, nam perspicere quid significare velit, quod hæc quidem
 reiicienda minime putat, non tamen vt adoleantur incendanturque, offerri fi-
 nit; quomodo non sit arduum atque difficile? Puto igitur piæ probæque ani-
 mæ astutiam, si tempestiue interim adhibeatur, causamque habeat illam in
 Deum pietatem, ab eo minime repudiari, non tamen eodem numero, quo bo-
 nus virtutis odor haberi, neque pro spiritali sacrificio censer: simplicitas
 quippe plaris est apud Deum; admirantur enim ac laudant sacræ litteræ bea-
 tum Iacob, his verbis, [Et erat Iacob simplex vir, habitans domi:] aliena est
 Gen. 25.
 Matth. 10.
 autem prorsus a simplicibus astutia. Ceterum sanctis apostolis Saluator ipse
 dicebat, [Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.] Verum-
 tamen simplicitas quidem apud Deum est in pretio, & si cum altera confera-
 tur, omnino præstantior: illa tamen astutia atque calliditas est apostolatus di-
 B
 spensationi conueniens, qua opportune beatus Paulus etiam utebatur, cum
 vbiq; immaturam mortem sibi ab inimicis intentatam effugeret. Astutiam
 igitur in studiis Dei causa susceptis acceptam esse, nihil prohibet, reputari au-
 tem in odorem suauitatis nullo modo potest, si ex ipsius natura pendatur. Ea-
 dem quoque ratione mel, si pro figura carnalis voluptatis accipiatur, munda-
 nam hanc, vt opinor, & a carnalibus delectationibus haud alienam vitam si-
 gnificat: nuptiæ enim honorabiles sunt illæ quidem, si liberorum procreationi
 subseruiant, neque culpandus Christianus, qui illis legitime vitur, non tamen
 id in quoquam homine vim virtutis habebit, neque cum continentia laudi-
 bus æquari poterit: scribit autem ad coniugatos beatus Paulus, [Nolite sepa-
 1. Cor. 7
 rari ab inuicem, nisi forte ex consensu ad tempus, vt vacetis deprecationi &
 orationi, & iterum in idipsum reuertimini, ne tentet vos Satanas propter in-
 continentiam vestram:] his porro verbis adiunxit, [Hoc autem dico secun-
 C
 dum indulgentiam, non secundum imperium.] Vides igitur eum veniam dare
 coniugio iunctis? qui igitur fieri potest, vt id virtus sit, cui venia medetur? De
 virgine autem inquit, [Beatior est, si sic manserit,] innupta nimirum. Non
 ergo reiiciendum est mel, nuptiæ namque recipiuntur, non tamen in odorem
 suauitatis, quemadmodum virtutes. At vero sal oblationibus inspergitur:
 oportet enim nos, mea quidem sententia, sapienter prudenterque sacrificare,
 ita, vt ad omne opus bonum optime parati simus: nam illi mores ingrati & in-
 Matth. 5.
 Coloss. 4.
 fulsi, minime iis conueniunt, qui pietatem sectantur. Ideoque Saluator san-
 ctis apostolis dicebat, [Vos estis sal terræ:] scribit etiam Paulus, [Sermo ve-
 ster in gratia & sale conditus, vt det gratiam audientibus.] PALLAD. Li-
 quet ergo prudentiam & suauitatem illam gratiæ sale significari. CYRILL. Ita se res habet. Ceterum iam oportere, arbitror, posteaquam sacrificandi
 D
 modos distinximus, ex ipsis sacris litteris considerare, qua ratione fieri possit,
 vt, qui peccati morbo laborant, emergere ex eo morbo possint, & delictor-
 um incommoda vitare: scriptum est igitur in Leuitico, [Et locutus est Do-
 minus ad Moysem dicens, Loquere ad filios Israel dicens, Anima, si peccauerit
 coram Domino non sponte, ab omnibus præceptis Domini, quæ non oportet
 facere, & fecerit vnum ex ipsis, si quidem summus sacerdos, qui vnctus est,
 peccauerit, ita vt populū peccare faciat, afferet pro peccato suo quod peccauit,
 vitulum de bobus immaculatum Domino pro peccato suo, & adducet vitulum
 ad ostium tabernaculi testimonij coram Domino, & imponet manum suam in
 caput vituli coram Domino, & immolabit vitulum coram Domino; & acci-
 piens sacerdos vnctus, qui consummatas habet manus, de sanguine vituli, in-
 feret

A feret illum in tabernaculum testimonij, & intinget sacerdos digitum suum in
 sanguinem, & asperget de sanguine vituli septies digito contra Dominum ad
 velum sanctum: & imponet sacerdos de sanguine vituli super cornua altaris
 thymiamatis compositionis, quod est ante Dominum, quod est in tabernaculo
 testimonij: & omnem sanguinem vituli fundet ad basim altaris holocaustorum,
 quod est ad ostium tabernaculi testimonij, & omnem adipem vituli pro pecca-
 to auferet ab ipso, adipem qui operit intestina, & omnem adipem, qui est super
 intestina, & duos renes, & adipem, qui super ipsis est, qui est super lumbo, & pin-
 nam, quæ est super iecur, cum renibus auferet ipsa, sicut auferitur a vitulo sacri-
 ficij salutaris; & imponet sacerdos ad altare holocausti, & pellem vituli, & om-
 nem eius carnem cum capite & extremitatibus & ventre & fimo; & efferent
 totum vitulum extra castra in locum mundum, vbi effundunt cinerem, & com-
 burent eum super lignis igni, in effusione cineris comburetur.] Hæc igitur di-
 cit de principe, qui secum vna subditum populum ab eo quod deceret, aber-
 B
 rare fecisset. His autem præceptis alia statim attexuit, [Quod si vniuersa
 congregatio filiorum Israel ignorauerit, & latuerit verbum ex oculis con-
 gregationis, & fecerint vnum ex omnibus mandatis Domini, quod ne fiat præ-
 ceptum est, & deliquerint, & notum factum fuerit eis peccatum, quod pecca-
 uerunt in ipso, afferet congregatio vitulum immaculatum de bobus pro pecca-
 to.] Deinde sacrificari eum oportere ait eodem modo, quo prior. PALLAD.
 Quæ igitur tandem est horum verborum ratio? CYRILL. Perspicua, Pal-
 ladi, neque ad percipiendum difficilis iis certe, qui perfecto sunt sensu: in Chri-
 sto namque purgatio omnis fit, sacerdotum ac populi, magni & exigui, & si-
 mul omnium, & sicubi singuli delinquimus, aut quod Dei legem ignoremus,
 aut quod voluntarie fortassis ad ea impellamur, quæ illi omnium præpotenti
 Deo minime placent. Hanc ob causam beatus quoque David clamabat di-
 cens, [Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris:] & eum,
 C
 vt qui benignus esset, & clemens & misericors, & nostræ naturæ infirmita-
 tem haud ignoraret, prope dixerim; accusat aperte beatus Iob, differentem,
 atque refugientem quorundam peccata remittere: itaque ait, [Et cur non obli-
 tus es iniquitatis meæ? & peccati mei purgationem fecisti?] Lex igitur longe
 ante prædicauit, in Christo, & quidem solo iustificandos esse per fidem, qui pec-
 catis obstricti tenerentur: ipse enim est, qui instar vituli pro nobis ad ostium sa-
 cri diuinique tabernaculi est immolatus, vt nobis introeundi aditum patefa-
 ceret; ipse, qui tollit peccatum nostrum, vt propheta dicit; (id enim significa-
 ri arbitror in eo quod manus vitulo imponebantur) ipse, qui per proprium san-
 guinem ingressus est in Sancta sanctorum, & redemptionem nobis inuenit, &
 vnica oblatione perfecit in æternū sanctificatos, vt beati Pauli verbis utar; ipse
 est, qui aspersione sui sanguinis Ecclesiā & quidem abūde sanctificat; Intinget,
 D
 inquit, sacerdos digitum in sanguinem & asperget de sanguine septies digito
 ante Dominum: [Accessimus enim, inquit, ad Hierusalem cælestem, & Ec-
 clesiam primogenitorum descriptorum in cælis, & sanguinem aspersions me-
 lius clamantem quam Abel:] Abel enim sanguis clamauit ad Dominum, dam-
 nans homicidam fratrem; & ille pretiosus Christi sanguis omnium. Saluatoris
 ad Deum pro nobis meliora loquitur: effusus enim est, vt pro omnium vita
 pretium esset. Effundebatur autem vituli sanguis ad altaris basim, est enim
 sancta atque sacra plane illa Christi mors. Et offeruntur quidem intestina cum
 adipe; & renes, & pinna iecoris: bonum quippe odorem spirant omnia, quæ
 in Christo sunt, tum quæ extrinsecus parent, tum quæ sunt abdita: illud enim
 Verbum sanctum erat, nihilque in eo non purum habebatur. Pellis autem ac
 C c 2 reliqua

reliqua extra portam cremantur; vt ne ipsum quidem passionis locum Lex non indicatum nobis esse sineret: itaque beatus quoque Paulus nobis dicebat, **A**
Heb. 13. [Exeamus igitur extra portam, improperium eius portantes,] idest, crucem
Matth. 10. pro nobis ac propter nos toleratam: & ipse Saluator ait, [Qui non accipit cru-
 cem suam, & sequitur post me, non est me dignus.] Videtur autem extra por-
Galat. 6. tam sic accipere beatus Paulus, quasi extra mundum intelligat: voluntas enim
 sequendi Christum a mundana vita nos excludit; eiusque rei testis est Paulus,
 qui sic de Christo dixit, [Per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mun-
 do:] sancti autem viri, dum in terris versantur, non terreno more vitam tra-
 ducere, sed conuersationem in caelis habere student. Purgat porro inquinatos
 cinis in aquam inditus; quia Saluatoris passio peccatum delet; cum nos per
 aquam sanctificat, per quam consequimur non carnis depositionem sordium, vt
1. Pet. 3. scriptum est, sed macularum, quæ in animis inhaerent, ablutionem; [Lauamini,
Esa. 1. enim inquit, & mundi estote:] sic enim longe ante propheticus sermo nos hor-
 tabatur. **PALLAD.** In vitulo igitur tamquam in imagine ac rudiore figura,
 mors, quam propter nos atque pro nobis Christus perpeffus est, adumbratur.
CYRILL. Optime re tenes. Adhæc, vt puto, mirabere, si etiã illud spectau-
 ris. **PALLAD.** Quid illud est? **CYRILL.** Nam siue peccauerit, inquit, prin-
 ceptis vna cum subditis, siue ipsa per se subiecta multitudo, vitulus erit sacrifici-
 u: at, si in priuatas culpas lapsus erit princeps, offerat inquit, hœdum de capris: si ve-
 ro quispiam de populo fuerit, iam vero nõ mas sed femina sit victima. Recitabo
Leuit. 4. autem, si placet, hac de re leges: sic enim ait, [Si princeps peccauerit, & fecerit
 vnum ab omnibus mandatis domini Dei sui, quod non oportet fieri, non spon-
 te, & deliquerit, & innotuerit ei peccatum, quod peccauit in ipso, offeret do-
 num suum hœdum ex capris, masculum immaculatum pro peccato, & impo-
 net manum suam super caput hœdi, & immolabunt in loco vbi immolant ho-
 loca automata coram Domino; pro peccato est, & imponet sacerdos de sangui-
 ne peccati digito ad cornua altaris holocaustorum; & omnem sanguinem eius
 fundet ad basim altaris holocaustorum, & omnem adipem eius imponet super
 altare, sicut adipem hostiæ salutaris, & propitiabitur pro eo sacerdos pro pec-
 cato eius, & remittetur ei.] His quoque adiicit, [Si vero anima vna peccau-
 erit non sponte de populo terræ, vt faciat vnum de omnibus mandatis Domini,
 quod ne fiat, præceptum est, & deliquerit, & innotuerit ei peccatum, quod pec-
 cavit in ipso, feret capram de gregibus, feminam immaculatã feret pro peccato
 suo.] Et cum sacrificij ritum, quo fieri deberet, exposuisset, [Quod si ouem, in-
 quit, obtulerit donum suum pro peccato, feminam immaculatam offeret il-
 lud.] Intelligis, Palladi, mysterij altitudinem veteribus illis tamquam in spe-
 culo & vmbri figuratum? namque magnitudini peccatorum, sacrificiorum
 oblatio exæquatur. Ac vitulus quidem erat pro principe & populo, quod com-
 muni fortasse eodemq; peccati morbo laborarent; pro vno autem, idest, pro ani-
 ma vna hœdus vnus offerebatur: seipsum enim obtulit Christus, simul quidem
Rom. 5. pro omnibus tamquã in imagine in vitulo excellenti inquã & magna victima:
 vbi enim abundauit peccatum, superabundauit & gratia: hœdi autem & ouis
 instar pro vnoquoque priuatim; propterea quod iis, qui sub peccato erant, simi-
 lis factus est, & inter iniquos reputatus, vt Scripturæ verbis vtar: iniqui autem
 hominis hœdus figuram gerit, vt infecundus, & aridus: ipse certe Christus san-
 ctos viros vt oues a dextris statuit, operarios vicissimi iniquitatis vt hœdos a si-
 nistris. Gloriam igitur eius & amplitudinẽ perspicere in vitulo potes; quod ve-
 ro rursus nobis est factus similis, quodque cum iniquis reputatus est, per hœ-
 dum intelliges. Idem quoque vt ouis immolabatur ob insitam in eo animantẽ
 mansue-

A mansuetudinem, & præstantem eius victimæ lenitatem; [Vt ouis enim ductus *Esa. 53.*
 est, inquit, & vt agnus coram tondente sine voce, sic non aperuit os suum.] Ce-
 terum, si qui delicto tenebatur obnoxius, princeps fuisset, masculus erat hœdus;
 si vnus è populo, victima femina erat, siue ex ouibus illa fortasse fuisset, siue
 de capris, vt in ipsa quoque sacrificiorum differentia, sapientem Saluatoris no-
 stri dispensationem Lex designaret: vbique enim princeps est, & præstantiori
 honoris gradu masculum animal, proximum ac secundum locum obtinet femi-
 na. Igitur singulorum hominum erratis illa quoque per Christum purgatio
 proportionem respondet, & in ijs, qui præsumunt, atque principibus, & in subditis,
 & in singulis atque subiectis; neque enim princeps ac populus, si in peccatum
 lapsi fuerint, æqualibus criminibus sunt obnoxij, sed maioribus proculdubio
 culpis tenentur principes; ideo copiosiore quoque gratia abluuntur. **PALLAD.**
 Intelligo quid dicas: præstantius est quippe masculum animal altero
B sexu. **CYRILL.** Facile est autem videre in Christo quandam gloriæ dif-
 ferentiam: princeps enim est atque dux omnium sine dubio tamquam Deus ac
 Dominus; factus est autem tamquam ordine posterior ac secundus propter hu-
 manitatem; sub Lege quoque positus est, tamquam subditus. **PALLAD.**
 Credibilis sane intelligentia. **CYRILL.** Alia quoque adiungit inquina-
 mentorum genera, & suam cuique rursus purificationem, vt quæ in Christo
 impleretur, instituit: sic autem dixit, [Si vero anima peccauerit, & audierit vo-
 cem adiurationis, & ipse testis fuerit, aut viderit, aut conscius fuerit, nisi nun-
 ciauerit, accipiet peccatum. Anima quæcumque tetigerit omnem rem im-
 mundam aut morticinum, aut captum a fera immundum, aut morticina iu-
 mentorum immundorum, vel morticina abominationum immundarum, aut te-
 tigerit de immundicia hominis ab omni immundicia eius, quam si tetigerit,
 inquinabitur, & latuerit ipsum, postea vero cognouerit, & deliquerit. Anima
 quæcumque iurauerit distinguens labijs, vt malefaceret vel benefaceret, iuxta
 omnia, quæ distinxerit homo iureiurando, & latuerit eum, & ita cognouerit,
 & peccauerit vnum ex his, confitebitur peccatum, pro quo peccauerit, & offe-
 ret pro iis, quæ deliquit Domino, pro peccato, quod peccauit, feminam ab ouibus
 agnam, aut capellam de capris pro peccato suo, quod peccauit; & exorabit
 pro eo Sacerdos pro peccato suo, quod peccauit, & remittetur ei peccatum.]
C Animaduerte igitur eum, qui adiurationis vocem audierit, eamque rem pror-
 sus nihili penderit, & eum qui aliis inquinamenti infectus fuerit, illum præte-
 rea, qui de periurio damnatus sit, æquali atque perfimili delicti genere com-
 prehendi: macula est enim nefaria sane, & omnium plane scelerum summum
 ille Dei contemptus, ac delictum carnalibus impuritatibus vicinum atque co-
 gnatum. Quid? nonne æqua ratione pendenda sunt execrandum periurij sce-
 lus, & contemptus adiurationis? **PALLAD.** Maxime vero: paria enim sunt
D vtriusque rei crimina. **CYRILL.** Tamen hæc quoque crimina per confes-
 sionem, atque agnæ aut ouis immolationem delebuntur: [Dic enim, inquit, *Esa. 43.*
 iniquitates tuas prior, vt iustificeris.] Quinetiam beatus Dauid clamat, [Dixi
 cõfitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem
 cordis mei:] Non tamen ad perfectam ablutionem, satis est confiteri duntaxat,
 sed liberat ex toto Christi mors, qui passus est pro nobis, & sese omnium no-
 strum peccatis quasi in omni genere mansuetorum animantium subiecit, in vi-
 tulo inquam, & oue, & capra. Vt vero occasionem omnem Lex adimeret, quam
 ii qui immundi impuriue essent, suæ negligentia in sacrificiis faciendis possent
 obtedere, sicui vitulus deesset aut ouis, ea quæ manus eius posset, & facultas pa-
 teretur, offerre suadet dicēs, [Si nõ potuerit manus eius quod satis est ad ouem, *Leuit. 5.*
 offeret

offeret pro peccato suo, quod peccauit, duos turtures, aut duos pullos columbarum Domino, vnum pro peccato, alterum in holocaustum: & feret ad sacerdotem, & offeret sacerdos, quod est pro peccato, primum, & confringet sacerdos caput eius a vertebra, & non separabit, & asperget de sanguine eius, quod est pro peccato, ad parietem altaris, reliquum vero sanguinem exprimet ad basim altaris; pro peccato namque est; & secundum faciet holocaustum iuxta ritum; & orabit pro eo sacerdos pro peccato, quod peccauit, & remittetur ei.] Turturi igitur & columbæ aptissime conferri potest dominus noster Iesus Christus, quod ille quidem inter aues canora sane voce est, ac maxime resonanti, hæc vero mansuetudine summa prædita; vtrumque autem in Christo fuit; oblectauit enim orbem terrarum euangelica prædicatione turtur ille supernus atque cælestis, cum suaue quodammodo carmen modularetur, & Dei ac Patris voluntatem declararet: vt enim beatus Ioannes ait, Quem misit Deus, verba Dei loquitur: vocauit nos itidem ad imitationem suæ lenitatis atque mansuetudinis, ita dicens, [Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.] Accipiet igitur turturem sacerdos, inquit, & discindet vngue, sic enim exiguæ aues occiduntur, non tamen prorsus separabit, caput nimirum: sic enim est Christi mors, non ad diuisionem sed vnionem perpetrata. Itaque a principio quoque, cum legem de Pascha sanciret, immolari quidem iussit agnum, tamen, [In vna, inquit, domo comedetur, & non efferetis de carnibus eius foras:] Christus enim minime diuisus, sed vnus integer & in singulis & in omnibus est: & ipse est pax nostra, qui nos ad vnitatem colligit, tum eam, qua inter nos per vnanimitatem iungimur, tum qua per ipsum cum Parte in Spiritu connectimur. Igitur Christi mortem non diuisionem inuexisse, sed mutuum inter nos vnitatem, id oblique declarabatur in eo quod auis illa immolabatur quidem, non tamen in totum a ceruice caput abscindebatur; eundemque sanctificare Ecclesiam suo sanguine, ex eo significatur, quod tabernaculum & ea, quæ in ipso erant, auis sanguine respergebantur. Vnus autem turtur pro peccato, vnus item in holocaustum offertur; verum per vtrumque Christus intelligitur, qui tum pro nobis mortuus est, tum in odorem suauitatis Patri vt holocaustum oblatum, & seipsum pro vniuersorum vita pretium impendit. PALLAD. Recte dicis. CYRILL. Sacrificandi porro munus Lex vsque eo extenuauit, vt parari sacrificium facillime posset, & pro cuiusque facultatis modo fieri iubet, vt illam in recte factis cunctationem vbique præcidat, excusationemque omnem negligentiam adimat. Scribit autem sic rursus, [Si autem non inuenerit manus eius par turturum, aut duos pullos columbarum, feret donum suum pro eo, quod peccauit, decimam ephi similia pro peccato; non infundet oleum super ipsum, neque imponet super eum; quia pro peccato est; & feret eam ad sacerdotem; & capiens sacerdos ab ea plenum pugillum suum, memoriale eius ponet super altare holocaustorum Domini; pro peccato est, & orabit pro eo sacerdos, pro peccato eius, quod peccauit de vno horum, & remittetur ei; reliquum vero erit sacerdoti, vt hostia similia.] Sed in his quidem donis nihil est, quod de Christo accipi adhuc possit; sed offerentis vitam, & illum in Christo accessum, & consecrationem, qua Deo dicamur, huius oblationis ritus nobis indicat: offertur enim similia, ex qua fit panis; est autem panis figura vitæ: sed neque ture conspergi, neque oleo rigari oportere dicit, eiusque rei sapientem ac necessariam causam asserit, quia pro peccato est, a quo prorsus longe remota est & hilaritas, quæ in oleo intelligitur, & bonus odor, qui in ture: nõ est autem ambiguum, quin peccatum, quod in nobis est, triste quiddam sit, & expers odoris; cum contra virtus semper & hilaritate, per spem in Deum prædita

Ioan. 3.
Matth. 11.

Exod. 12.

Leuit. 5.

prædita sit, & non exiguum odorem habeat, qualis in spirituali qualitate scilicet esse potest. Vitæ igitur hilaritatem non habentis, & bono odore vacuæ figura est illa sine oleo ac ture similia: sed ipsa quoque in Christo ad hilaritatem transfertur, assumetque bonum odorem in fide, & offeretur Deo per eum, qui abstergit inquinatos, & eos, qui in impuritates prolapsi sunt, abluunt: Capiet enim, inquit, pugillum sacerdos de similia, & imponet super altare holocaustorum Domino: in Christo enim accessum habemus, ac per ipsum appropinquamus, qui inquinati sumus: iustificamur autem per fidem, & in odorem suauitatis offerimur Patri; cum spiritualis ille bonus odor non ipsi quidem simus, sed ipse Christus, qui in nobis est. PALLAD. Verissime dictum. CYRILL. Adhæc, si qui Deum offenderint, & aliquid ex iis abstulerint, quæ Deo sanctificata sunt, siue recuserint, quod Deo polliciti sunt exoluere, neque continuo obtulerint, eiusque rei negligentia ad culpam obliuionis peruenerit, rursus id crimen expiare docet: sic namque scriptum est, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Anima, quæ obliuione oblita fuerit, & peccauit non sponte ab iis, quæ sancta sunt Domino feret pro delicto suo Domino arietem immaculatum ex ouibus pretio argenti siclorum siclo sancto, pro eo quod peccauit, & quod peccauit a sanctis, restituet illud, & quintam adiciet super illud, & dabit illud sacerdoti, & sacerdos exorabit pro eo in ariete delicti, & remittetur ei:] grauissimum enim crimen sane, auferre aliquid de sanctificatis, & in Dei gloriam dedicatis: æque culpandum est, nec leue crimen ducendum, quæ Deo promissa sint, non persolvere; [Fili, enim inquit, si votum voueris Deo, ne differas reddere illud: melius est non vouisse, quam vouisse & non reddere:] pfallit etiam beatus Dauid, [Vouete, & reddite domino Deo vestro:] filij quoque Heli puniti sunt, quod e sanctis non nihil surriperent, & quæ Dei erant, interuerterent. Qua ratione igitur hoc quoque crimen remittetur? aut quomodo ex huius culpæ laqueo quispiam exoluere pedem, & liberari poterit? Primum quidem si plus persoluat quam surripuit. Addet enim quintas, inquit; deinde si emptum arietem in sacrificium obtulerit: id autem Christi figura est, quem Iudæorum principes emerunt quodammodo triginta denariis, quos proditori discipulo numerauerunt. Igitur in Christo, criminum in Deum quoque commissorum fit remissio: ab iis quoque criminibus: quæ in homines commissa sunt, eundem ipsum eripere, haud difficile est videre, si proximam, & quæ deinceps sequitur, legem recitauerimus: ea sic habet, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Anima, quæ peccauerit, & contemnens contempserit mandata Domini, & abnegauerit rem proximi in deposito vel de societate, vel de furto, aut fraudauit in aliquo proximum, vel inuenit rem perditam, & mentitus de ea fuerit, & iurauerit fraudulenter, de qualibet re, quamcunque fecerit homo, ita vt peccet in ipsa, erit cum peccauerit, & deliquerit, & reddiderit furtum, quod rapuit, vel fraudem, quam fraudauit, vel depositum, quod creditum est ei, vel rem perditam, quam inuenit, ex omni re, de qua iurauit fraudulenter, reddet ipsam sortem, & quintam adiciet ei cuius est, ipsi reddet, quo die redargutus fuerit, & pro delicto suo feret Domino arietem ex ouibus immaculatum pretio, in quod peccauit, & expiabit pro eo sacerdos coram Domino, & remittetur ei ex omnibus, quæ fecit & peccauit in ipso.] Vides expiationis morem ac ritum æque in vtroque crimine seruari? Restituet; enim inquit, cum adiectione, & arietis oblatione. Neque solum crimina in Deum commissa, verum etiam in fratres, & generis communione coniunctos expiare oportere, Lex optime præcipit. In Christo autem nõ fit ex parte iustificatio, sed perfecta potius macularum ablutio. Ideoque dicebat, [Amen amen dico vobis, quia qui credit in me, habet vitam

8. mo.

Leuit. 5.

Ecclesiast. 5.

Psal. 75.

Leuit. 6.

Ioan. 6.

tam

tam æternam, & in iudicium non venit, sed transit de morte ad vitam.] Quod si iudicium effugit, quisquis in fide iustificationem adeptus est per Christum, omnino dicere necesse est, eum a criminibus absolutum, nullumque genus accusationis aduersus eum hominem valere censendum. [Deus est enim, qui iustificat, quis est, qui condemnet?] Igitur, si offensis fratribus factis satisfecerimus, illam in Christo iustificationem paratissimam inueniemus. Sic Zacchæus ille publicanus ad apostolatam vocatus, non modo se vocantem secuturum pollicitus est, sed etiam quæcunque fraudasset, quadruplo redditurum: sic enim statuo, qui Christum in se ipsis per Spiritum inhabitantem suscepturi sint, eos prius oportere maculas abstergere, & eluere crimina, & ita splendidam, & a maculis puram illi suam animam exhibere; vt sine dubio diuinus ille psalmorum Cator cum ad præclarā hanc virtutem peruenisset, clamabat dicens, [Paratū cor meū, Deus, paratū cor meum, cantabo & psalmum dicam:] vt enim lanis, si puræ sint, tincturæ insident; sin vllæ fordiū reliquiæ illis insint, illico facile inductus color amittitur, nec sedē in eis firmā habet; ita Christi participatio in sanctas quidē & puras animas influit; in iis autem, quæ fecus habent, ne insidere quidem hærevere vllō modo potest; [Sanctus enim spiritus sapientiæ fugiet dolum, vt scriptum est, & non inhabitabit in corpore subdito peccatis.] Igitur eos, quos læsimus, reconciliando, & fratrum offensiones benevolentia officijs minuendo, omnem a nobis culpam remouebimus, Christique remissionem consequemur.

PALLAD. Rectissime dicis. CYRILL. Visne igitur, vt ad ea, quæ dicta sunt, alias quoque intelligentiæ formas colligamus, & vitia ex variis inquinamenti existentia, & quæ pro cuiusque expiatione Lege sancita sint, exponamus? PALLAD. Maxime quidem velim: ita enim hac de re disputatio copiosior nobis vtilitatem afferet. CYRILL. Scriptum est igitur in Numeris, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Loquere filiis Israel, & emitte de castris omnem leprosum, & omnem seminifuum, & omnem immundū in anima, a masculo vsque ad feminam emittite extra castra, & non inquinabunt castra sua, in quibus ego verfor in eis.] Non videri igitur consentaneum, ea, quæ inuitis necessitate cogente accidunt, Legem in his verbis vitio nobis dare, id cuius perspicuum est: quæ enim caussa est, vt corporis morbus puniatur? quæ ve æquitas postulat, vt qui in carnis infirmitatem inciderit, Lege damnetur? sapienter igitur ac necessario eiusmodi corporis vitia vt animi morborum figuræ atque imagines accipiuntur: ita enim Lex erit spiritualis, ac iuste decreta erunt quæ de vnoquoque horum a Deo pro temporum ratione sancita sunt, si non eos, qui inuiti in morbos inciderunt, pœnis subiiciant, sed eos puniant, quibus pro delictorum ratione iusta castigatio infertur.

PALLAD. Præclare sane. CYRILL. Emitteri igitur leprosum e castris mandat, subtilissimamque de eo inquisitionem haberi, eumque morbum exquiri iubet his verbis, [Et locutus est Dominus ad Moysen & Aaron dicens, Homini si cui fuerit in cute corporis sui cicatrix signi lucida, & fuerit in cute corporis eius tactus lepræ, veniet ad Aaron sacerdotem, vel vnum ex filiis eius sacerdotibus, & videbit sacerdos tactum in cute corporis eius, & pilus in tactu mutatus fuerit in album, & aspectus tactus humilis præ cute corporis eius, tactus lepræ est: & videbit sacerdos, & inquinabit eum: si autem lucidus albus erit in cute corporis eius, & humilis non sit aspectus eius præ cute, & pilus eius non mutatus est in pilum album, hic est obscurus, & segregabit sacerdos tactum septem diebus: & videbit sacerdos tactum die septimo, & ecce tactus manet coram ipso; non mutatus est tactus in cute, & segregabit eum sacerdos septem diebus secundo, & videbit eum sacerdos septimo die secundo, & ecce obscurus est ta-

A est tactus, non est conuersus tactus in cute; & mundabit eum sacerdos; (signum enim est) & ablatis vestibus suis, mundus erit. Si autem conuersa mutata fuerit significatio in cute, posteaquam vidit eum sacerdos, vt mundaret ipsum, & visus fuerit denuo a sacerdote, & viderit eum sacerdos, & ecce mutata est significatio in cute, coinquinabit eum sacerdos: lepra est.] Gracilitas quædam vocis in his verbis inest, Palladi, nec facile horum verborum significatio percipi potest; necessarium vero arbitror, sensum in pauca conferendo, exponere quid Lex velit significare: prius autem explicabo eius morbi differentiam. Lepra igitur in hominum corporibus grauissimus est morbus, & qui difficillime curetur, & edax: fit autem ex eo quod caro emoritur, excauatur enim vlcus illico absumpta cute, & in profundum desidente, quod malum illud semper ad inferiores partes serpat: ex quo, vt opinor, fit, vt pilus, qui in illis partibus exoritur, languescens exalbescat, ac veluti stirps vna cum subiecta terra corrumpatur. Lepra igitur eiusmodi morbus est. Albor rursus infirmitas est carnis, lepræ persimilis, nisi quod malum illud non in profundum agit, neque morbi sensum in intimas partes mittit, sed innatat quodammodo, & vix pullulat in summo corpore, neque mutat pilum in album colorem, neque tam late funditur, vt reprimi nequeat, sed leuibus admodum remedijs adhibitis, facile coercetur, & ad integram valetudinem caro illa pullulans reuertitur. Lepra igitur mors carnis manifesta est: at albor suspicionem habet lepræ, non tamen etiam idem plane quod lepra atque mortificatio. Lex itaque leprosum immundum esse decernit; vt pote cuius caro iam sit emortua; immunē vero ab eo vitio iudicat eum, qui ex albugine laborat, quod in suspicionem quidem venerit lepræ, non etiam leprosus sit. Itaque ait, Si fuerit cicatrix signi, & tactus lepræ, & depressior aspectus cutis, atque etiam pili in album colorem demutatio, quod videlicet cum subiecta carne simul intereat, lepra iam profus est; mortificatio namque illa in profundum serpit. Quod si fuerit albor significationis, sine vlla depressione cutis, aut pili in albū colorem conuersione, id a sacerdote probetur, inquit, & segregetur secundo: nihil enim mirum, si illa dierum dilatio cum probaret morbum, tandem exquirentibus rei veritatem indicatura esset: pilus enim alterum colorem suscipit, cute depressa, & albor in lepram transfuit. Vbi vero horum nihil acciderit, Absoluatur, inquit, a culpa; non enim lepra ille morbus est, sed lepræ similis, & admodum vicinus, id est, albor. Ratio igitur, quæ ad manum erat, rei que ipsius declaratio satis exposita est. Age igitur iam spiritualia dicamus, & ad animam ac mentem pertinentes ac latentes intelligentias aggrediamur. PALLAD. Præclarum id erit sane atque vtilissimum. CYRILL. Nobis igitur, qui in Christo viuificamur, viuificatione inquam spirituali, a mortuis operibus est recedendū, & quam longissime ab eundem: ea sunt, autem vt opinor, per quæ efficitur, vt moriatur anima, & mens extinguatur, dum ad ea, quæ carnis ac mundi sunt, effrenate feruntur. Nam, si verum est, qui in carne seminatur, eum ex carne metere corruptionem; & qui secundum carnem viuunt, Deo placere nō posse; quomodo aut vndenam poterit ambigi, quin mox morituri sint? Mortuus est igitur, & operibus mortuis obstrictus tenetur is, cuius & anima & mens inquinata est; & mundanæ nequitia plena. Hanc spiritualement lepram si quis appellare velit, minime a vero aberrabit; immundus est eiusmodi homo in oculis Christi: Contaminabit enim, inquit, eum sacerdos; in eorum namque numero positus, quibus peccata admodum placuerunt, ad diuinum illud tribunal constitutus audiet, [Discedite a me operarij iniquitatis; nescio vos.] Cum albore autem & cicatrice significationis illi sunt conferendi, qui in solis adhuc concupiscentijs manent, necdum ad cogitationis

Galat. 6.
Rom. 8.

Lucæ 13.

nis opus peruenerunt; An verum esse non putas, prius quam ad ipsa opera perueniatur, in nobis existere & tanquam exoriri libidines atque cogitationes, **Psal. 118.** quæ nos ad ea, quæ Lege damnata sunt, impellunt? **PALLAD.** Fateor equidè; memini enim beati Dauid dicentis, [Prius quam humiliarer, ego deliqui.] **CYRILL.** Rectissime ais: nam ante opera animus omnino in delictis versatur, concepta voluptate; tamen, dum adhuc in sola concupiscentia peccatum situm est, in medio stat mens, in vtramque partem spectans, liberamque facultatem habens eo inclinandi, quo libitum fuerit, neque dum emortua est, sed proxime ad interitum accedit, & malū illud parturit. Eiusmodi quidpiam ille quoque Saluatoris nostri discipulus perspicue monuit; [Nemo, inquit, cum tentatur, dicat quod a Deo tentor; Deus enim intētator malorum est, ipse vero neminem tentat: vnusquisque autem tentatur a propria concupiscentia attractus & illectus: deinde concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum; peccatum autem cum consummatum fuerit, generat mortē.] **PALLAD.** Ita est. **CYRILL.** Mors igitur illa nempe spiritualis lepræ ac mortificationis, ex peccato prouenientis, non in solis concupiscentiis existit, sed in fine atque exitu operū, & quoad mens hoc malum adhuc parturit, nondum mortificatio, nondū mors: non enim omne peccatum ad mortem est, vt Christi discipulus dixit; sed adhuc suspitione laborat eius morbi, qui mortem afferre solet. Alborem vero videri lepram aut lepræ proximum dicebamus; Considerabit, inquit, sacerdos eum, qui hoc morbo laborat, albore inquam; & si quidem videatur non mutari in leprā, non contaminabit eum, sed segregabit potius: neque enim apud Deum reprehensione vacat, vel cōcupiscentia certe ad malū propius accedere. Sin morbus ille non fuerit mutatus, neque in peius declinauerit, Mundus esto, inquit. Optimum igitur est & plane salutare mortificationem vitare, eam nempe, quæ in factis est, & ipsis iam operibus mentem extinguit. Deinde illud quoque sapientis est, omni studio eniti, vt peruersas etiam affectiones declinemus, etiam si ex sola adhuc concupiscentia accidere videantur: id enim, vt opinor, est a lepra & albore alienum esse: scis enim nostra omnia diligentissime inspicere illum Emmanuel, magnū illum Pontificem nostrum, vtpote, qui sit secundum naturā Deus, & eos quidem, qui ab improbitate abluti sunt, admittere; reiicere contra de castris sanctorū, si quos inquinatos aspexerit. **PALLAD.** Verissima expositio. **CYRILL.** [Sācti enim eritis, inquit, quia ego sanctus sum.] Animaduerte porro dicere Scripturam, qui ab eo morbo liberatus esset, eum, posteaquam abluisset vestimenta sua, mundū fore; qua in re Lex purgationē illam per aquā prædicat, nobisq; tamquā in figuris corporeo sensu perceptis sancti baptismatis mysteriū describit. **PALLAD.** Intellego. **CYRILL.** Iā vero vide, Palladi, summā attentissimamq; Legis diligentiam; transfert enim in partem contrariā cogitationes nostras, & omnibus viis demōstrat, quod vtilitatem afferre possit. **PALLAD.** Quo tandē modo? **CYRILL.** Ait enim denuo, [Et tactus lepræ si fuerit in homine, veniet ad sacerdotē, & videbit sacerdos, & ecce cicatrix alba in cute, & illa mutauit pilum album, & a sano carnis viuæ in cicatrice: lepra veterascens est in cute corporis eius; & cōtaminabit eum sacerdos, & segregabit eū, quia immundus est: si vero efflorescens effloruit lepra in cute corporis sui, & ternerit lepra omnem cutem tactus a capite vsque ad pedes eius, iuxta omnē aspectum sacerdotis; & videbit sacerdos, & ecce texit lepra omnem cutem corporis eius, & mundabit sacerdos eius tactum, quia totum conuersum est in album, & mundus est; & quacunque die visa fuerit in eo caro viuā, contaminabitur; & videbit sacerdos colorem viuū, & contaminabit eum: color viuus immundus est: lepra est. Si vero restitutus fuerit color sanus, & conuersus fuerit

A fuerit albus, & veniet ad sacerdotem, & videbit sacerdos, & ecce conuersus est tactus in album, & mundabit sacerdos tactum, & mundus est.] **PALLAD.** Ecquænam ratio cōtrariæ reciprocationis in hac re certe a nobis potest intelligi? **CYRILL.** Quid? non intelligis nos lepram esse asseruisse illam ex parte in viuā carne mortificationem, & qui eo morbo teneretur, eum tamquam immundum reiici? **PALLAD.** Intellego. **CYRILL.** Vide igitur id nobis vicissim in contrarium verti, Si, enim inquit, fuerit totus per totum leprofus, & illa mortificatione ita teneatur, vt nihil sani habeat, is tum contaminationis crimine absolutus censeatur, mundus est: sed, si nonnullæ carnis viuæ reliquiæ in eo fuerint, Damnet, inquit, eum sacerdos immunditiæ; contaminabit enim eum caro viuā, & lepra est: id enim tantundem est, ac si lepræ vitio laboraret. **PALLAD.** Equidem quale istud sit, quod ais, intelligere non possum: nam, si nonnullos inquinat illa ex parte lepra, quomodo mundos efficiet illa per totum fusa atque perfecta? **CYRILL.** Est quidem, Palladi, in his verbis gracilitas quædam vocis, sed tamen putare minime debemus illam Legis diligentiam compugnantem & contrariam nobis intelligentiam inferre; sed cuique rei sapientem quandam & necessariam, minimeque reprehendam rationem esse adiunctam. Atque age dicamus, si placet. **PALLAD.** Mihi vero placet, & quidem maxime: iucundissimum namque mihi erit, si id ardentem sitienti explicaueris. **CYRILL.** Duplici, vt puto, ratione laudabilem Deo iudice virtutis amantissimo vitam, & Legi maxime consentaneam tenebimus: aut enim illi viuentes, mortificationem ex morbis animi atque peccatis existentem vitam; idque est non laborare lepra: viuo namque corpori mortificatio adueniens, ac partem occupans, efficit lepram: aut altero modo ex laudabili mortificatione adhuc mundo viuere fugientes, præstantissimo illo quod rebus optimis defertur iudicio, tamquam corona quadam ornabimur; sic enim scribit beatus Paulus, [Ita & vos existimate vos mortuos quidem esse peccato, viuentes autem Deo in Christo Iesu.] Igitur viuentes quidem in Christo, quia efficere conamur quod ei placet, mortificationem refugiemus, ex vitis nimirum atque peccatis existentem: mortui autem peccato, sicut scriptum est, viuere in eo, sapienti consilio recusabimus. **PALLAD.** Differe dum ista mihi clarius; neque enim fatis intelligo. **CYRILL.** An non, Palladi, ideo dicimus mortem pro nobis Christum sustinuisse, vt qui viuunt, iam non sibi viuant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est & resurrexit, idest, Christo? **PALLAD.** Dicimus proculdubio. **CYRILL.** Viuimus igitur Christo, cum secundum Euangelium viuimus, mortificationemque ex peccato venientem detestamur, idest, mortem illam, quæ de morbis animi proficiscitur. Itaque beatus Petrus de Christo scribit, [Qui peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum, vt peccatis mortui iustitiæ viuamus.] Sic enim statuo, qui præclare viuendi studium aliquo numero habent, eos ab omni re, quæ interire possit, abstinere debere, idque efficiendum illis esse maxime, vt maculis liberentur. **PALLAD.** Recte dicis. **CYRILL.** Minime igitur is tamquam lepræ morbo laborabit, qui in Christo viuere statuit, & euangelica præcepta sequitur, mortificationemque repellit eam, quæ ex peccato descendit. **PALLAD.** Assentior. **CYRILL.** Atque hic quidem vnus est modus, quo Deo placere possimus: alter vero hac ratione rursus perficietur: oportet enim, vt mortificando membra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & auaritiam propemodum mortui iam esse peccato videamur, idque prorsus ex omni parte, non adhuc viuentes in ipso: quod confirmat beatus Paulus dicens, [Quid igitur dicemus? ma-

nebis in peccato, vt gratia abundet? absit: qui mortui sumus peccato, quomodo adhuc viuemus in illo? Vt igitur in ea vita, qua Christo viuatur, illa ex parte mortificatio crimen erat Lege damnatum; sic in ea morte, qua peccato morimur, si in illo viuamus, inquinatio ea res censetur, & a Legis accusatione minime aliena: ideoque inquit, Si fuerit lepra per totum corpus ac veluti mortificatio per omnia membra peruaferit, significari ea re, hominem qui mortuus est peccato, neque esse corpus illud immundum: est enim, inquit, mundus, cum totus omni ex parte peccato sit mortuus, neque vllum locum peccato reliquerit, aut sedem in se ipso quodammodo atque domicilium dederit. Quod si in eo caro viua rursus apparuerit, inquit, contaminabit eum caro viua: nam quoquo modo vel ex parte peccato viuere, impurum reddit hominem eo morbo laborantem: [Modicum enim fermentum totam, inquit, massam corrumpit:] quod verissime dictum est. Quod si restituta fuerit, inquit, caro viua, & in lepram transeat, absoluat a crimine; purus est: sicque a peccato recessit, vt ei non adhuc ex parte viuatur, cum eius animus ad mortificationem laudabilem tranfierit, & in praeclaram sane mutationem abierit. igitur (repetam enim per capita, quae dixi) si viuimus Deo, nihil sit in nobis mortui; si mortui sumus peccato, nulla eius pars viuatur in nobis. Hae enim est praeclara sanctae conuersationis via, & nihil habentis, quod reprehendi possit. PALLAD. Recte est a te dictum. CYRILL. Subtilius autem haec vitia corporis Lex distinguit, atque ait, Quod si fuerit in cute, vel in parte corporis olim adusta, eadem rursus diligentia & inspectione vtatur sacerdos: ac si albor ille, qui effloruisse videtur, non mutatus fuerit in lepram, mundus sit, inquit: quod si perspicua alboris illius mutatio in lepram facta sit, immundus erit & impurus: per haec autem indicat nobis quodammodo Lex morbos animarum, sunt autem ij quamplurimi, si, posteaquam probis moribus curati fuerint, atque paulatim tamquam ad cicatricem perducti, nostra negligentia quodammodo refricentur, fore vt Christus ille pontifex noster inspiciat, & iustissime condemnet: nam, si morbus, inquit, ad solas cogitationes progrediatur, qui eo affectus est, minime immunis erit: separabitur enim, non tamen omnino reiectus, neque in totum emortuus. Sin is morbus extra cogitationes atque concupiscentiam egrediatur, cum iam prorsus in peius commutatus sit, qui denuo in eum morbum incidit, eum ille contaminationis poena mulctabit. Est igitur in primis cauendum, ne morbos iam sopitos excitemus, neue mentis vlcera renouemus, & ad superiora vitia recurramus: alioquin etiam ipsi illum sanctum virum clamantem audiemus, [Contingit illis, quod vero prouerbio celebratur, Canis reuersus ad vomitum suum, & lota sus ad volutabrum luti.] PALLAD. Recte mihi videris, & valde congruentia dicere. CYRILL. De lepra igitur, quae in cicatricibus & vlcibus est, haec nobis Lex prodidit: iis adiungit etiam & ait, [Et viro siue mulieri si fuerit in ipsis tactus leprae in capite vel in barba, videbit sacerdos caput, Et si quidem fuerit depressio, inquit, in ipso, cutis tabescentis atque subsidentis, atque etiam capilli in albedinem conuersi fuerint, eiusmodi leprosus, & immundus erit, inquit, sine dubio; sin horum nil fuerit, Tondeat caput aut barbam, inquit, qui albore laborat: itaque raso capillo, adeat sacerdotem, & tunc probetur: nam, si significatio, idest, albor non fuerit latius diffusa, sed in sua quodammodo sede manserit, aut imminuta etiam fuerit, mundus esto rursus: non enim ille morbus lepra est, sed leprae potius opinio atque suspicio. PALLAD. Quis igitur horum verborum sensus est? CYRILL. Duplex in nobis est inquinamentum, Palladi, carnis inquam & spiritus: ac maculant carnem quidem illa eius turpia nefariaque vitia, animum vero atque mentem

A praeter ceteris illa ex recta dogmatum ratione ad peruersa declinatio, & sanae fidei corruptio, doli praetera & deceptiones, periuria, suffrationes, inflationes, contentiones, zeli, & quaecunque ijs vicina sunt & affinia, & pariter improbitatis nomine damnantur. Videtur itaque Lex in ijs verbis vitia nobis commemorare ad animum pertinentia, & eos morbos significare velle, quicunque menti solent accidere: caput enim mentis typum gerit, barba item prudentis rationis; est enim ea quoque perfectionis signum. Inspiciet igitur ea, quae ad nos pertinent, atque subtiliter exquiret ille omnium Pontifex, idest Christus, & mentem ipsam intuebitur, & intima latentiaque praecordia probabit; ac, si aut a recta fide ad peruersam, aut ad morum improbitatem ac malitiam illi maxime inuisam aliqua facta fuerit immutatio atque corruptio, repellat vt inquinatos, sententiamque feret, qua prorsus immundos esse pronunciet: hoc esse arbitror, lepram habere in capite vel in barba. Sin animus in ipsis mali eius inijs adhuc sit, necdum tamen ad eos, quos dixi, morbos declinasse prorsus videatur, segregatur ille quidem, mediocrique castigationi ac poenae subiicitur; erit autem non omnino immundus, neque a Deo alienus; sed ablutis vestimentis, mundus erit, idest, Christi iustificationem in auxilium accipiet. Illa porro capilli detonsio, quae sacerdoti vlcus nudum proponit, significare potest omnia velut de medio recedere, ac nudum, minimeque impeditum diuinitatis oculis omnium rerum, quas videre velit, propositum esse conspectum: [neque est enim creatura inuisibilis in conspectu eius, omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius,] vt scriptum est. PALLAD. Ita est: dixit enim sancti cuiusdam voce, [Deus propinquans ego sum, & non Deus a longe; num a me occultabitur aliquid?] CYRILL. Vide iam, Palladi, Legem multo subtilius loqui, nihilque praetermittere, quod ad cognitionem sit necessarium, quin illud suis regulis subiiciendo, audientibus consulat: [delicta enim nemo intelliget,] vt scriptum est, [in multis enim offendimus omnes:] natura namque nostra imbecillitate laborat, & facile in peccata prolabitur, & [nemo mundus a forde, vt sacrae litterae dicunt, ne si vnus quidem diei sit eius vita super terram:] hac de causa beatus Dauid concinit, dicens, [Si iniquitates obseruaueris, Domine Domine, quis sustinebit? quia apud te propitiatio est.] Vide igitur Legem clementer nobis eiusmodi delictorum crimina remittentem, & eos ex benignitate purgantem, qui humano lapsu in acerbos fere & minime voluntarios delictorum casus inciderunt: sic enim dixit, [Et viro aut mulieri si fuerint in cute carnis eius candores candentes albescentes, videbit sacerdos, & ecce in cute carnis eius candores candentes albescentes; alba vitiligo est, efflorescit in cute carnis eius: mundus est.] Atqui, si re accurate peruestigemus, carnis morbus est, & affinis leprae alba vitiligo; non tamen mortificationem habet adiunctam, neque est prorsus desperata: eiusmodi sunt autem, quae insunt in nobis delicta, quae, cum proculdubio vitia sint, non tamen sunt ad mortem, & animae interitum: non enim summo iure agit ille Iudex; quia [ipse cognouit figmentum nostrum,] & nostrae naturae imbecillitatem non ignorat: itaque remissionem culpae ex insita benignitate largitur, idque, vt opinor est, Vitilagine alba qui laborat, mundus est. Quinetiam ipsis quoque sanctis viris exiguae culpae in animum incidunt, quales sunt verbigratia breues offensiones, mediocres commotiones ad iram, simultates cum fratribus, inanis quandoque gloriolae appetitus, & eius generis perturbationes, quae ijs quoque, in quorum vitam nullum crimen cadit, & mundi plane sunt; accidere solent: humana quippe sunt, & ijs omnibus prope communia, qui vitam in carne & sanguine ducunt. Hae itaque rursus describit Lex per aenigma, his verbis, [Si cui de capite capilli fluxerint, caluus est, mundus est; & si

&, si ante faciem capilli de eius capite fluxerint, recalvus est, mundus est.] **A** Capillorum illa non voluntaria amissio, capitis morbus est, ad mentis autem figuram acceptum esse capitis nomen, paulo ante dicebamus, mentis enim domicilium caput est, vt quibusdam placet. **PALLAD.** Memini. **CYRILL.** Igitur corporei capitis vitia mentis morbos congruenter indicant, sed exiguos item, & quibus æquum sit veniam dare: Lex itaque nos ab omni humana perturbatione remouet, & ab inquinamentis haud voluntarie susceptis, quæcunque nobis accidere possunt; quandoquidem imbecillitate laborare naturā necessē est; & prorsus a perturbationibus alienum esse, non est huius temporis, sed venturi sæculi proprium, quo ex imis sedibus peccatum deturbabitur, & ad vitam omni prorsus vitio carentem transibimus. Si tamen, inquit, extiterit cicatrix significationis rubescens in caluitio, vel in recaluatione, leprofus est, & impurus erit: nam exiguæ nonnunquam perturbationes ad vim criminum transeunt; & nisi coercitæ a nobis fuerint, sed patentem ac liberum nullisque castigationibus obstructum aditum nanciscantur, grauissime contaminant: verbi gratia, irascitur aliquis leuiter, & eo morbo tentatur; coerceatur ergo ea perturbatione mansuetudine, ne, si exiguum delictum incrementum capiat, paulatim ad mortale crimen iis, in quibus inest, euasisse deprehendatur; idque est in caluitio effloruisse lepram, illam inquam ab exiguis initiis ad pessimos exitus propensionem, quam in eo morbo tamquam in figura videmus accidere. Recte igitur a beato Dauid dictū esse censeo, [Irafcimini, & nolite peccare.] **PALLAD.** Maximam sane profunditatem habent hæc verba. **CYRILL.** Sane quidem: sentis enim, vt opinor, nimium subtiliter hæc dici, nec sine sudore eiusmodi intelligentias aut mente percipi aut verbis explicari posse. Fieri autē non posse, vt, qui manifestis delictis nefarie laborent, lateant, cum illa exigua nonnunquam ignorentur, & occulta sint, ex eo discas: nam, qui caluitio laborarint, Mundos esse, inquit, admonebit; quibus verbis recte nobis exiguos errores condonat, vt paulo ante dicebamus: sed, si quibus in caluitio gignatur lepra, id est, si ab exiguis initiis ad maiora vitia feratur morbus, tum denique manifeste sedum euasisse pronunciat, neque vllam esse illi reliquam defensionem, qua crimina defendere possit. Itaque ait, [Et leprofus, in quo est tactus, vestimenta eius sint dissoluta, & caput eius detectum, & circa os suum operiatur, & immundus vocabitur: omnibus diebus, quibus fuerit super eo tactus immunditiæ, immundus erit, & segregatus sedebit, extra castra erit eius diuersorium:] nā dissolutio illa vestimentorum, & detectio capitis manifestissime præferunt apertam impudentiam: quod autem operto est ore, id significat, nullam quodammodo eum excusationem habere, nec posse aliquid dicere, Deo impuritatem accusante: quod vero illum e castris exire iubet, figura itidem est, illum non amplius vna cū sanctorum choris habitare, sed tamquam pulsum de sacro illo cœtu omnis boni expertem fore. **PALLAD.** Grauius fane malum & execrandū. **CYRILL.** Omnino ita est, Palladi, ob eamque causam dicebat beatus Dauid, [Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris: secundum misericordiam tuam memento mei propter bonitatem tuam, Domine. [Per omnia porro Lex pergit, ac seueritatis suæ significationem edit vsque ad supellectilia, lanā dico, & subtegmen & stamē, & vas pelliceū: Si lepra fuerit, inquit, & vni ex his hoc malum acciderit, rursus diligenter sacerdos inspiciat, & separet tactum; & si nulla significationis in melius conuersio facta fuerit, absumatur igni: Lepra enim permanens est, inquit: tamen ablui iubet id, in quo vitiū fuerit; ac, si postea compertū fuerit in eo vitium illud insitum esse, ignibus iam tradi præcipit, vt quod omnino nulli sit vsui: in quibus verbis iterum fortasse

lanæ

A lanæ & subtegmini & stamini & pellibus nos comparat: nam lanam & subtegmen, & cetera apud Deum nullo haberi loco, quomodo cuiquam esse ambiguum potest? Igitur grauissimum esse crimen censendum est, post eam purificationem & ablutionem, qua nos Christus abluuit, ab inquinamentis non recedere, sed in illis permanere atque consistere: nam, si Christus abluens, nihil nobis profecisse viderit, ignibus torquendos tradet, vt ille profecto secundum Legem sacerdos, postquam nihil profecerat subtegmen aut stamen abluendo, denique comburebat. **PALLAD.** Ita est. **CYRILL.** Per lepram ergo Lex mortificationem illam, quæ in factis peruersis est, congruenter ostendit, ab ijs, quæ perspicue cernuntur, & sensibus obiecta sunt, rerum occultiorum intelligentias eleganter assumens, & spiritualia carnalibus exemplis illustrans; cumque cumulatam nobis in languoribus corporis, spiritualium inquinamentorum, quæ in animis existunt, cognitionem proponere, & tamquā in corporis morbis, ea, quæ spiritualiter accidunt, vellet ostendere, dixit item in Leuitico, [Homo cuiunque fuerit fluxus, ex corpore eius fluxus eius, immundus est; hæc est Lex immunditiæ eius, emittens semen ex corpore suo, ex fluxu quo constitit corpus eius per fluxum, hæc immunditia eius in ipso est, omnes dies fluxus corporis sui, quo constitit corpus eius per fluxum, immunditia ipsius est: omnis lectus, in quo cubauerit super ipsum is, qui feminis fluxum patitur, immundus est; & omne vas, super quo federit, qui feminis fluxum patitur, immundum est; & homo, qui tetigerit lectum eius, lauabit vestimenta sua, & lauabit corpus suum aqua, & immundus erit vsque ad vesperam; & qui federit super vas, in quo federit is, qui feminis fluxum patitur, lauabit vestimenta sua, & lauabitur aqua, & immundus erit vsque ad vesperam; & qui tetigerit corpus feminis fluxum, lauabit vestimenta sua, & lauabitur aqua, & immundus erit vsque ad vesperam.] Ad hæc autem ait impurum fore & abominandum omne vas, in quo federit feminis fluxus; etiam si aqua manus abluerit, & id esto inquinatum; & si tetigerit quispiam corpus eius, participabit omnino culpam immunditiæ; & si accesserit ad aliquos nondum inquinatos, subibunt prorsus crimen immunditiæ; ob eamque causam simul cum leprosis exibat, efferebaturque extra castra, quod nefas esset ad eum accedere, aut cum ceteris misceri, & ipso manus contactu contaminaret eos, qui ei temere occurrerent. **PALLAD.** Sed quænam in anima est affectio, quæ sit corporalis feminis fluxui perfimilis? spiritualis est namque Lex. An non ita est? **CYRILL.** Ita prorsus: recte enim dixisti. Illud vero aduertas velim: corporis fluor naturæ facultatem aptam fecunditati quodammodo lædit, cum suppeditationem feminis ad nihilum perducit, & partium illarum firmitatem eneruando, corruptionem minime voluntariam efficiat, ita vt, qui eo languore tenentur, iugi perpetuaque contaminatione laborent. Perge igitur ex hac corporis infirmitate, euidenti que imagine ad ea, quæ menti accidunt: ipsa namque mens corrumpitur, cum in ijs, quæ minime conuenit, prodigo labore defatigatur, & nulla in re, quæ fructuosa sit, efficaciam suam studium collocat, ita vt fructum quidem iustum ac proprium habeat nullum; assidue vero ad id, quod officit delabatur, & præcipiti lapsu ad res turpes feratur. **PALLAD.** Quale tandem istud est, quod dicis? **CYRILL.** Nonne, Palladi, creatum esse hominem ad opera bona, beatus Paulus ait? **PALLAD.** Sane quidē. **CYRILL.** Ingenium ergo fortitus est ad omnia rerum laudandarum genera aptum & accommodatum. Quid enim? nonne hoc animal sapientiæ omnisque scientiæ capax esse fateris? temperantiæque & fortitudinis, iustitiæ quoque munera facile exequi, si suas partes agere velit, & diuinis legibus obsequi? **PALLAD.** Fator. **CYRILL.** Sed, si his prætermisissis, non sapiens iam, sed stultus & excors fuerit,

Dd 2

fuerit, neque iis, qui ad veritatem instituendo perducere possunt, momenta **A** suæ voluntatis adiunxerit, sed potius extra id, quod sibi consentaneum est, præceps ferri maluerit, & cum iis, qui recta peruertere student, ad interitum descendere, neque rectam atque integram de Deo opinionem habeat, neque sine reprehensione rerum agendarum viam pertranseat; nonne iam vere possis eiusmodi hominem spiritualiter feminifluum dicere, utpote qui eas vires, per quas fructificare Deo poterat, in nihilum absumat? **PALLAD.** Equidem ita sentio. **CYRILL.** Quid vero, si iustitiam facere prætermiserit, & fortitudinis ornamenta contempserit, contraque aperte iniustus, & voluptatibus dissolutus esse cernatur, an non æque ac feminifluum eum affectum putes, qui eam naturæ facultatem, quam ad probas actiones obeundas habet, in res turpes infumat, & spirituali fecunditati præferat iacturam in rebus inutilibus factam? **PALLAD.** Puto sane. **CYRILL.** Lex itaque nobis longissime a feminifluo abstinere præcepit, ut ab iis maxime discedere doceret, qui ad **B** vitium propensi essent, atque eos strenue repellere, quos ipse quoque Deus execraretur, ut qui perpetua contaminatione laborent: neque enim profecto nihil damni facimus, cum improbis adhærescimus: verum est enim, quod scriptum est, [Qui tangit picem, inquinabitur.] Contaminat autem omnem supellectilem feminifluus, quamcunq; contigerit, & lectum suum, & corpus, & vasa, & aquam, & vasa lignea, per ænigmata videlicet ostendens, illius immunditiæ participem fore, quisquis vel prope illum modo per spiritualem affectionem accesserit: scriptum est enim, [Te ipsum castum custodi, & ne communicaveris peccatis alienis.] Verumtamen & aperta vitia, & morbos in nostris mentibus altissime conditos, & omnes, vno verbo, languores, qui nobis insunt, expellit Christus, & per ipsum fit purgatio, cum id efficere Lex non possit: nemo quippe iustificatur in Lege, sicut scriptum est; idque minime falsum esse percipies, si consequentia Scripturæ verba intuearis: ait enim rursus, [Si vero **C** mundatus fuerit feminifluus ex fluxu suo, enumerabit sibi septem dies ad purgationem suam; & lauabit vestimenta sua, & lauabit corpus suum aqua; & mundus erit: & die octavo sumet sibi duos turtures, vel duos pullos columbarum, & feret eos ante Dominum, ad ostium tabernaculi testimonij; & dabit eos sacerdoti, & faciet eos sacerdos, vnum pro peccato, & vnum in holocaustum, & propitiabitur pro eo sacerdos coram Domino a fluxu suo.] Mundat igitur feminifluum, & a morbo liberat, in Christo tamen, per aquam & sanguinem: Numerabit enim sibi, inquit, septem dies ad purgationem suam, & lauabit vestimenta sua, & lauabit corpus suum aqua; & mundus erit. Quod autem in diem septimum mundatio producit, significat omnino per totam vitam, & in omni vitæ tempore abluendos esse probis actionibus eos, qui ex mundanis vitijs transire ad honestiores actiones constituerint: nam hebdomadis spatium temporis plenitudinem habet, ac reuolutionem ad id, quod a principio fuerat, cū tempus **D** iam ad finem appellitur: Apertissime autem dicit, oportere, ut ad nostras probas actiones accedat atque adijciatur illa per Christum purgatio, & per aquam purificatio, ut in ablutione corporis atq; vestium, sanctum baptisma intelligatur, illa etiam purgatione per sanguinem proculdubio simul adiuncta: Octavo namque die, inquit, sumet sibi duos turtures, vel duos pullos columbarum: rursus octauus dies tempus designat illius cum carne dispensationis, cum pro nobis mortem sustinuit Emmanuel, ille nempe argutus canorusque turtur, qui sanguine suo consummauit in æternum sanctificatos: quicquid autem habeat Christi mors, id totum esse in suauitatem odoris, nam pro mundi vita destructioneque peccati suscepta est; id significatur ex eo, quod duo cum sint turtures

Eccl. 13.

1. Timot. 5

Galat. 3.
Leuit. 15.

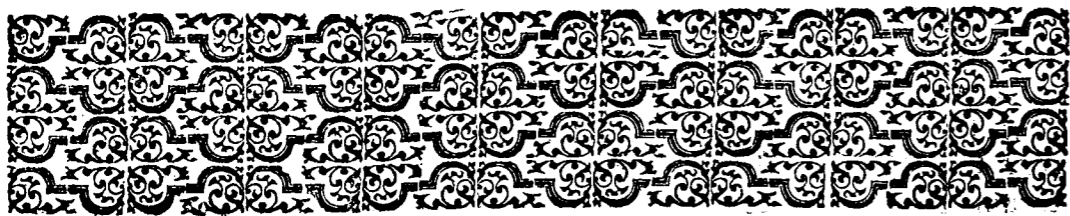
A turtures, vnus pro peccato immolatur, alter in holocaustum: propitiationem quoque pro peccatis nostris fuisse Christum, ut Scripturæ tradunt, ostendit dicens, Et propitiabitur pro eo sacerdos coram Domino a fluxu suo. **PALLAD.** **1. Ioan. 3.** Præclare sane dixisti. **CYRILL.** Hoc itaque ritu purgari oportere feminifluum, diuina nobis Lege præceptum est. Contaminat item cuicumque vel præter voluntatem, vel sponte fluor acciderit; qui ex insito in natura motu tamquam ex fonte manat. Ac sponte quidem accidit, ut qui in coniunctione vxoris, & ex nuptiarum lege contingit; præter voluntatem vero, ut in imaginibus fere nocturnis: sic enim iterum dixit, [Et homo, ex quo exierit semen concubitus, lauat **Leuit. 15.** bit totum corpus suum aqua, & immundus erit vsque ad vesperam: & mulier, cum qua dormierit vir concubitu feminis, lauantur corpus aqua, & immundi erunt vsque ad vesperam:] paria sunt enim in vtrisque crimina, nihilque est, quod differat. In feminis igitur fluxu longus atque continuus nobis describatur morbus, in hoc vero loco, qui propositus est, id spectare Lex videtur, ut **B** declaret, eum etiam immundum esse, qui, quamuis non perpetua ac plena corruptione laboret, tamen ex parte certe & minus sæpe laborare videatur. Simile quiddam insinuare videtur ille Christi discipulus, [Si, enim inquit, totam **Iac. 2.** Legem perfecit quispiam, offendat autem in vno, factus est omnium reus: qui enim dixit, Non mœchaberis; dixit etiam, Non occides: quod si non mœcheris, occidas autem, factus es transgressor Legis:] Nam, qui semel deliquerit, siue is in totum Legem violarit, siue in vno & ex parte, eum omnino necesse est criminis reum fieri, Impurus igitur ex Lege est, etiam qui non ad summum contaminationis gradum peruenit, sed vel aliqua ex parte incidisse in eam apprehenditur: non tamen omnino reiicitur; nam is quoque purgatur per aquam in Christo: aduentus enim Domini tempus insinuare videtur, quod ait, eiusmodi **C** hominem immundum esse vsque ad vesperam; in consummatione namque, cum saculum præsens ad ipsum prope occasum vergeret, Christus aduenit, per quem & in quo omnes sordes abluimus ex peccato venientes, & a leuibus grauiusque criminibus absoluti sumus, quicumque delictis contriti tenebamur. Ceterum ante aduentus tempora maculas elui non potuisse, nemo enim in Lege iustificabatur, ut est in Scripturis, id vero discere ex eo potes, quod aperte **Gal. 3.** ait, Immundus erit vsque ad vesperam. **PALLAD.** Intelligo quod dicis; & vera oratio est. **CYRILL.** His Lex adiungit ad mulierem pertinentia, sanguinis fluxu laborantem, sicque affectam, ut desuuio, quem sistere non possit, eam inquinari sit necesse; utque in feminifluo omne vas contaminabatur, & lectus omnis, & omne vestimentum, & omnis, qui eum tangeret, aut propius accederet; item in hac quoque, eodemque modo hanc liberat, quo illum liberavit, aqua nimirum abluens, & turturibus immolatis, atque etiam propitiatione sacerdotis, qui mediatoris officioungebatur. Cumque Lex vellet nos **D** ad intelligentiam spiritualem extollere, neque in carnis languoribus immorari sineret, qui ad res in animo fitas, & quæ intellectu percipiuntur, figurandas assumpti sunt, aperte subiungit, [Et cauentes facietis filios Israel ab impuritibus suis, & non morientur propter immunditiam suam, dum inquinant ipsi tabernaculum meum, quod est inter ipsos:] nam, cum purgati & sanctificati per Christum erimus, tum denique plane splendidi accedemus, neque amplius sanctum tabernaculum inquinabimus; sed ad Ecclesias adeuntes, puri pure purissimum Deum adorabimus. **PALLAD.** Optime dixisti. **CYRILL.** Ceterum fuisse maculatam hominis naturam, neque aliter mundari posse nisi per Christum veram & sacram sanctamque victimam, manifestissime intelliges, si alterum præterea Legis decretum exquisieris: scriptum est enim iterum in

Leuit. 12. Leuitico, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Loquere filiis Israel, A & dices ad eos, mulier, quæ semen conceperit, ac pepererit masculum, immunda erit septem dies, & die octauo circumcidet carnem præputij eius, & triginta tres dies fedebit in sanguine impuro suo: omne sanctum non continget, & ad Sanctuarium non ingredietur, quoad impleti fuerint dies purgationis ipsius. Quod si feminam pepererit, immunda erit bis septem dies iuxta dies fecationis purgationis suæ, & sex & sexaginta dies fedebit in sanguine impuro suo: & eū impleti fuerint dies purificationis suæ super filio, vel super filia, afferet agnum anniculum immaculatum in holocaustum, & pullum columbæ vel turturam pro peccato, ad ostium tabernaculi testimonij, ad sacerdotem, & offeret ante Dominum, & exorabit pro ea sacerdos, & purgabit eam a fonte sanguinis sui.] PALLAD. Quæ tandem est mulier, quæ peperit? quidue Lex in iis, quæ de ea præcipit, spectat? CYRILL. Subtilitate nos orationis uti, nisi fallor, necesse est: difficilis est enim huius præcepti sensus, nec facile percipi potest; B perscrutabimur tamen, quoad licuerit. Illud vero, Palladi, præ ceteris vehementer admiratus sum. PALLAD. Quid tandem istud est? CYRILL. Nam, cum ea lex in omnes mulieres caderet, quæ vel masculum vel feminam parent, atque generalem aduersus nos omnes sententiam ferret, illa sancta Virgo a probro exempta est, ex qua Christum secundum carnem editum esse prædicamus. Vide enim, si placet, accuratam Legis diligentiam; Mulier, inquit, non quæuis citra distinctionem, sed si qua conceperit semen, & pepererit masculum, immunda esto; atqui ex Spiritu sancto diuinum illud corpus compactum est, ar cana quadam ratione in sancta Virgine, neglectis naturæ legibus, formatum: neque enim indito semine indigebat ille sanctorum primogenitus, ac primitiæ eorum, qui regenerationem illam ex Deo per Spiritum affecuti sunt; de quibus est disertè dictum, [Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt.] Effugit igitur Legis condemnationem sancta Virgo, quæ mi C nime semen concepit, sed Sancti Spiritus opera diuinum puerum peperit. At vero, quæ parit, & ob eam causam impura mulier, congruenter, atque integro sensu hominis natura intelligitur; ipsi namque naturæ ad præsens mulieris personam imponemus. Culpatur autem a Lege, & contaminationibus obnoxia dicitur, eo quod pariat ad corruptionem, & non ea condicione sit, qua fuit statim atque a Deo accepit ut esset, (facta est enim ad incorruptionem) sed potius eo perducta, ut illi corrumpi & interire necesse sit, damnata propter præuariationem natura, & præter naturam ex diuina maledictione poenas luens: [Deus enim mortem non fecit, ut scriptum est, neque oblectatur perditione viuentiū, neque est regnum Inferorum in terris; creauit enim ut essent omnia, & salutare generationes mundi: inuidia vero Diaboli mors intrauit in mundum.] Con D taminat itaque naturam aduentitia corruptio, & mors, quæ inuidia Diaboli imperium tenuit, ex radice peccati profecta. Alia quoque ratione illud eam contaminat, quod in carnali voluptate serantur, qui gignuntur. Eiusmodi quiddam significare videtur etiam beatus Dauid, cum psallit ac dicit, [Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.] Impura est igitur natura, ut quæ in transgressione & maledictione, præter id, quod Deo placebat, corruptioni sit obnoxia: creauit enim ut essent omnia, ut vere dictum est. PALLAD. Quomodo igitur ab impuritate quisquam liberari possit, adiunge iam, si placet, CYRILL. Ipsa eadem, quæ condemnabat, Lex nobis, Palladi, iam ostendit; Segregetur enim, inquit, ut impura septem dies: enumeret deinde alios tres atque triginta, & sedebit in sanguine impuro suo; nimirum si masculum genuit; Sin feminam pepererit, inquit, duplo longior segregatio

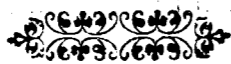
Agregatio esto, etiam aliorum dierum supputatio duplo maior. Igitur si masculus quidem editus fuerit, immunda est quæ peperit, & in impuritate est septem & triginta tres dies, idest, in summa quadraginta; sin femina, bis septem & sexaginta sex, idest, octoginta. PALLAD. Quæ tandem est postremo eius rei ratio? CYRILL. Ab exemplis carnalibus Lex nos reuocat ad rerum abditarum perceptionem, & tamquam in tabula quadam spiritualis intelligentiæ, res depingit, quæ sensu percipiuntur. Igitur, qui harum rerum habent intelligentiam, aiunt, si masculus sit fetus in utero conceptus, vix post quadraginta transactos dies formam accipere; sin femina, tardius eam ad hoc peruenire, ut quæ infirmiori sit imbecilliorque natura: sed indigere & ipsam aiunt ad expressam formam effusionem, bis quadraginta, idest, octoginta diebus. Impura est igitur quæ marem peperit, diebus quadraginta: & femellam enixa, totos octoginta numero dies in immunditia & impuritate versabatur, idest, usque ad expressam B formationem fetus, & humanæ formæ susceptionem. Purificationis autem nomine, ut Legi placet, agnus & turtur immolabantur ad ostium tabernaculi, interueniente sacerdote, & sacra perficiente: circumcidendum item esse masculum ait ritum, quem Lex decreuit, idest, octauo die. Hic est quidem litteræ sensus. Sed nos ad intelligentiam spiritualem recurramus, dicamusque, quæ ratione natura, quæ nos ad corruptionem & impuritatem genuerat, inquinamenta repulerit, & impuritatem ac Legis condemnationem vitauerit: multis namque temporibus in segregatione, idest, longe a Dei conspectu versata fuerat: ea porro tempora ante aduentum fuerunt, quibus regnauit mors ab Adam Rom. 5. usque ad Moysen, ac multiforme peccatum terrenis hominibus imperauit: sed, posteaquam octauo die, idest, post Legis tempus, & antiquum illum sabbatum, circumcissione non manufacta per Spiritum circumcisi sumus, & formati in Christum, diuinæ eius naturæ facti participes, tum vero crimina repulimus, C sordes etiam abolitæ sunt, & omnes immunditiæ nostræ abierunt: neque enim adhuc gignimur ad corruptionem, per illam in Adam transgressionem, sed ad vitam & incorruptionem, per illam in Christo iustificationem, qui se pro nobis immolari passus est, ut agnus immaculatus ac verus, ut turtur diuinus ac spiritualis; neque enim alia ratione salutem accepimus. An non ita esse censet? PALLAD. Immo vero maxime: figura enim admodum perspicua est.

FINIS LIBRI QUINTI DECIMI.

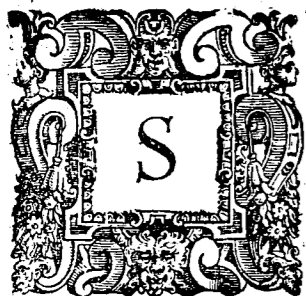

SANCTI CYRILLI
 ARCHIEPISCOPI
 ALEXANDRIAE
 DE ADORATIONE IN SPIRITU
 ET VERITATE

LIBER SEXTVSDECIMVS

*Spirituales hostias, & oblationes a nobis offerri
 Deo oportere.*

A T I S multa quidem sunt in eam sententiam dicta, ut aggre-
 diendam eam peccati ablu-
 tionem, quæ per Christum fit doceremus, qui sordes om-
 nes nobis inhærentes abstergere potest, & Spiritus ef-
 ficacia consumit, mundosque ac sanctos efficere nouit.
 Itaq. sacræ quoque litteræ hanc Sancti spiritus opera-
 tionem nobis esse tribuendam ante prædicarunt, his
 verbis, [Quia statim veniet ad templum sanctum suum
 Dominus, quem vos queritis; & angelus testamenti, quem vos vultis. Ecce ve-
 nit, dicit Dominus omnipotens, & quis sustinebit diem ingressus eius? aut quis
 subsistet in visione eius? quia ipse ingreditur, quasi ignis conflatorij, & qua-
 si herba lauantium, & sedebit conflans, & emundans sicut argentum & au-
 rum.] His consonat etiam beatus Esaias dicens, [Eluet Dominus sordes fi-
 liorum, & filiarum Sion, & sanguinem purgabit de medio eorum in spiritu
 iudicii, & spiritu combustionis.] Num igitur, Palladi, iustitiæ, quæ in
 Christo intelligitur, modus perficietur a nobis hac vna re, si nos ablueri-
 mus? ac veteres absterfisse maculas satis erit ad illam, quæ sanctis viris debe-
 tur gloriam? & summos illos honores conciliabit? an vero tum clariores eri-
 mus, & digni, qui summis laudibus ornemur, cum illam in sanctitate vitam,
 tamquam spirituale donum, & sacrum reuera munus offeremus, & spirituales
 cultum perficiemus? PALLAD. Ita esse fateor. CYRILL. Etenim ea
 res cum diuinis legibus conuenit, & Deo grata est, & in primis probata: nam
 cessare Sabbato ab omni opere præcepit, ac facere quicquam omnino vetuit,
 his verbis in Exodo positus, [Memento diem Sabbati, ut sanctifices eum. Sex
 dies

Malach. 3.

Esai. 1.

Exo. 20.

A dies operare, & facies omnia opera tua; die autem septimo, Sabbata, requies
 Deo tuo: non facies in eo omne opus:] illum in spiritu sabbatissimum nimirum
 hæc figura designat, cum ad cessationem ac vacationem ab omnibus carnali-
 bus operibus & vitiosis studijs per ipsum Christum vocati sumus, & peccati onus
 a nobis excussimus, & a vitijs libenter abscessimus, & ab iis, quæ præter Legem
 fiunt, cessauimus: deest enim talis sabbatissimus filiis Israel; neque enim in-
 troierunt in requiem Christi, ut beati Pauli verbis vtar. Nobis autem requiem
 præstitit Christus: & Sabbatum spiritualiter celebrare suavit, virtuti vacantes,
 & præclaram a delictis cessationem sectantes. PALLAD. Optime est a te
 dictum. CYRILL. Quamuis autem instituisse olim Deus, ut omnes cessa-
 rent Sabbato; ij tamen, qui diuino cultui præerant, & qui ut tabernaculo assi-
 sterent, constituti erant, sacra munia itidem obibant; & cum Sabbatum viola-
 rent, iuxta Saluatoris vocem, sine culpa erant, neque Legis violatæ nomine in
 crimen vocabatur. Itaque a terrenis quidem studiis nos ipsi quoque in Christo
 cessabimus, & hoc modo spirituales sabbatissimum implebimus: neque tamen
 eousque ab operibus abstinemus, ut Deo spirituales hostias, & intelligibilia
 dona minime offeramus; sed Christi vestigia sequentes, sicut scriptum est, nos
 ipsos sacrificabimus, & illum rerum vniuersarum Deum non oue caesa, vitulorumque
 sanguine venerabimur; sed nos potius illi in odorem suauitatis consecrabis:
 placebimus enim super vitulum nouellum, cornua producentem & ungulas; vtor
 enim voce Psallentis. PALLAD. Recte existimas. Sed iam perge iterum,
 & e sacris litteris, adeo præclari admirabilisque cultus formam depinge. CY-
 RILL. Ait itaque Deus in Leuitico omnibus nimirum, qui erant ex genere
 Israel. [Homo ex vobis quicumque offeret dona Domino a pecoribus, & a bobus,
 & ab ouibus feretis dona vestra; si holocausta donum eius ex bobus, masculum im-
 maculatum offeret, ad ostium tabernaculi testimonii offeret illud, acceptum coram
 Domino, & imponet manum super caput victimæ, acceptabile ipsi, ut propitiatur
 pro ipso, & mactabit vitulum coram Domino: & afferent filii Aaron sacerdotes
 sanguinem, & effundent sanguinem ad altare in circuitu, quod est ad ostium
 tabernaculi testimonii, & detrahentes pellem holocausti, concident illud per
 membra, & imponent filii Aaron sacerdotes ignem ad altare, & congerent filii
 Aaron sacerdotes concisas partes & caput & adipem super ligna super ignem,
 qui est super altare, ventrem vero & pedes lauabunt aqua, & imponet sacerdos
 omnia super altare: incensio est, sacrificium, odor suauitatis Domino.] Nonne
 perspicua hæc est figura sanctorum hominum vitæ, & integræ illius atque in spi-
 ritu, & sanctitate perfectæ cum Deo coniunctionis? Sumus enim tamquam in
 mansuetis animantibus vitulo & oui persimiles, cum mundo certe morimur,
 eo ipso quod carnem mortificamus, ut Deo per euangelicam conuersationem
 viuamus, & tamquam sacrificium sane spirituale, & suauissimi odoris Patri per
 Filium offerimur. Sed age de singulis iterum dicamus, & subtiliter, quoad fieri
 poterit, differamus. Nam veluti donum quoddam suam quisque vitam præpo-
 tenti omnium Deo consecrat: sed quatenus cuique datur, ac pro mensura, quæ
 habet, cum hic quidem sic, alius vero sic proprium donum a Deo habeat, ut
 beati Pauli verbis vtar: magnitudine namque illa horum animalium ac diuer-
 sitate formæ, inæqualitas, atque dissimilitudo spiritualis rationalisque fortitudinis
 oblique significatur. Siue ergo, ut in vitulo magnus sit atque etiam firmus, siue
 ut in oue minor, & a perfectione absit, seipsum donum offerat, idque in holo-
 caustum, id est integram consecrationem, ut vitam non in res terrenas partitam,
 sed totam prorsus acceptam Deo ac sacram habeat. Hic porro sit eius hostia
 ritus, Mascula esto victima, inquit, & immaculata: sancti namque viri sem-
 per fere

Heb. 4.

Matth. 12.

1. Petr. 2.

Psal. 68.

Leuit. 15.

1. Cor. 7.

per fere sunt Christo conformes; qui masculus est reuera & immaculatus, **A** quod masculus quidem principis dignitatem, immaculatus autem præstantissimam excellentissimamque sanctitatem designet: vnus est enim dux ac magister noster ille Emmanuel, idemque sanctissimus, adeo vt cum eo nemo conferri possit. Aliter quoque dici illud potest decere, vt, qui Deo consecrantur, masculi sint, & immaculati, nihilque femineum habeant, nec præfocordia langueant; sed vehementer admodum incumbant, vt se viriliter ac strenue gerant, masculumque quodammodo & erectum in se ipsis animum feruent: quinetiam censuerim puros & immaculatos esse oportere, quoad humanæ naturæ liceat; prudentissime quippe psallit quodam loco beatus Dauid, *Psal. 7.* [Iudica me Domine, secundum iustitiam meam, & secundum innocentiam meam super me.] Est enim apud Deum definitus quodammodo humanæ prohibitatis modus, cum illa, quæ sanctorum angelorum est, emineat, & multis partibus nostram mensuram superet. Mascula igitur & immaculata sacra victima **B** esto. Affertur autem quodammodo ad ipsa tabernaculi ostia; neque enim alibi perficimur, nisi prorsus in Ecclesijs erimus accepti Deo, & Patri, Christusque nos vt sacerdos offerat; per ipsum enim accessum habuimus, & ipse nobis innouauit ad essentiam ingressum, cum præcursor pro nobis ingressus sit in Sancta sanctorum, & nobis verum iter ostenderit. Manus præterea vitulo iussit imponere, qua in re oblique significauit eos in figura pro seipsis illum offerre, cum in ipsa pecudis cæde simulacrum quoddam exhiberët, quo aptissime significaretur, non aliter nos sancte viuere posse, quam si mortui mundo fuerimus. Considera enim quemadmodum vmbra nobis formam veritatis exprimat: immolabatur quippe bos coram Domino, effundebatur autem sanguis ad altare: mors enim illa, qua morimur mundo, illaque carnalium motuum extinctio, res est Deo iucundissima, supernaque inspectione digna. Ac fortasse eiusmodi quidpiam psallit beatus Dauid his verbis, [Pretiosa in conspectu **C** Domini mors sanctorum eius:] donum enim quoddam sacrum Deo mors sanctorum erit. Neque vero mortem secundum carnem intelligo, sed potius eam nobis hæc verba significant, quam illi subire soliti sunt, qui cum mundo moriantur, Deo in pietate, & sanctificatione viuunt: neque enim fas est sanctam vitam agere, nisi prius mundo mortui fuerimus. Scribit enim Paulus de Christo, *1. Pet. 2.* [Qui peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum, vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus.] Igitur bouis immolatio declarare videtur illud ipsum, quod peccatis morimur, & mortem subimus, quæ apud Deum pretiosa est, quamque intueri dignatur: Immolabunt, enim inquit, vitulum coram Domino. Illa porro ad altare sanguinis effusio, vitæ nostræ consecrationem, & animi in Dei gloriam dedicationem apte, vt opinor, designat. Detrahitur autem pellis hostiæ, & membratim conciditur; atque ipsa quidem pellis detractio, nudationem apertionemque omnium, quæ in nobis insunt, **D** insinuat: quod vero per membra cæditur, Dei Verbum vsque ad compages, ac medullas penetrare optime significat: [Viuus est enim sermo Dei, inquit, & efficax, & penetrantior omni gladio ancipiti, & pertingens vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis; & non est creatura inuisibilis in conspectu eius: omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo.] Accendente autem ignem sacerdote, concisa illa frustra imponuntur altari cum capite simul ac pedibus, & aqua ablutis intestinis: suauitatem enim odoris habent omnia, quæ ad sanctos pertinent, neque quicquam illis inesse creditur, quod a Deo reijciatur. Carnes porro figura sunt vitæ illorum veluti crassioris atque

*Psal. 7.**Rom. 5.
Heb. 10.**Psal. 115.**1. Pet. 2.**Heb. 4.*

A atque corporeæ: illa namque veneranda est atque mundissima. Caput vero mentis est signum, vt cogitationum ac desideriorum intestina. Pedes denique incessum, qui in factis actionibusque versatur, subtiliter insinuât. **PALLAD.** Sanequam acuta expositio. **CYRILL.** Habet tamen veritatem quamuis per caliginem ac tenebras micantem: abdita enim est Lex in profundo. [Si autem ab ouibus, inquit, fuerit donum eius Domino, ab agnis atque ab hædis in holocaustum, masculum immaculatum offeret ipsum, & imponet manum in caput eius, & immolabunt eum ex latere altaris ad Aquilonem, coram Domino.] Conciditur etiam ablutis intestinis æque ac bos. Sancitque præterea, vt super altare imponatur: eadem in hoc quoque erit subtilioris intelligentiæ ratio; non nihil tamen diuersitatis habet; immolabatur enim agnus e latere altaris, ad Aquilonem. **PALLAD.** Quæ tandem istius quoque rei est ratio? **CYRILL.** An ignoras magis ad Austrum vergere Iudæorum terram, spatium vero ad mare, magis ad Aquilonem spectans, infinitos Gentium greges inter se partitos esse, per vrbes regionesque collocatos? **PALLAD.** Verum est. **CYRILL.** Quod ergo in parte, quæ magis ad Aquilonem spectabat, agnus immolabatur, ænigma erat, ipsos quoque greges fore Deo sacros, qui Aquilonem versus incolebant, hoc idem Saluator etiam de Gentium grege pronuntiauit dicens, [Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili; & illas oportet **Ioan. 10.** me adducere; & fiet vnum ouile, vnus pastor.] **PALLAD.** Teneo quod dicis. **CYRILL.** Ne vero qui ea, quæ Lege sancita essent, implere vellent, desperatione atque cunctatione aliqua detinerentur, planiorem quodammodo facit offerendi viam ille vniuersorum Deus, & animatibus oue minoribus perfici sacrificium iubet dicens, [Si autem de volucris oblationem obtulerit **Leu. 1.** donum Domino, offeret a turturibus vel a columbis donum suum: & offeret sacerdos super altare, & confringet caput eius, & imponet super altare, & exprimet sanguinem ad basim altaris, & auferet ingluuiem cū pennis, & proiciet eas prope altare ad Orientem ad locum cineris; & franget ab axillis, & non diuidet, & imponet illud sacerdos super altare super ligna, quæ sunt in igne; oblatio est sacrificij, odor suauitatis Domino.] Velim igitur animaduertas rursum, quam recte atque solerter illa sanctorum hominum cū Christo similitudo atque conformatio seruata sit: est enim ille plane supernus, & resonans turtur, itemque mansuetissima columba. Itaque in Cantico canticorum de eo scriptum est, [Vox turturis audita est in deserto.] Summæ porro mansuetudinis se ipsum figuram & exemplar nobis proposuit, cum dixit, [Discite a me, quia mitis sum & humilis corde.] Ecce autem ipsis etiam sanctis viris ob eam causam, quod Christo conformes sunt, eorundem prope bonorum honor ac dignitas seruata est: nam ipsi quoque congruenter accipi turtures possunt, cum diuinam sacramque vocem auditoribus mittant, & cantus atque carmina in Dei gloriam **D** edere studeant: ideo dicunt, [Lingua mea meditabitur iustitiam tuam, tota die salutare tuum.] Quinetiam illam in Christo vitam degunt, & mansuetissimam euangelicæ conuersationis viam tenent, cum iis, qui in dexteram maxillam percutere volunt, offerunt etiam sinistram, & angariantibus milium vnum, sponte, si velint, & alia duo pergere, gratis pollicentur. Sese igitur ipsi in odorem suauitatis, & in holocaustum Deo consecrant instar turturum atque columbarum. Deinde capite contrafacto sacerdos imponit altari: sancta namque plane mens sanctorum hominum est, & in primis sacra, & dignissima, quæ purissimo Deo dicitur: est enim ea optimarum cogitationum plena, & veræ Dei cognitionis vnguentum spirat: [cogitationes enim iustorum iudicia,] sicut scriptum est. Sanctam quoque timentium Deum esse vitam, perspicuum fit ex eo, quod

*Leuit. 1.**Ioan. 10.**Leu. 1.**Cant. 2.**Matth. 11.**Psal. 70.**Prouer. 12*

quod ad sanctum altare sanguis effunditur: vitæ namque figuram habet sanguis. Et aufertur quidem ex iis auibus ingluuies, idest, vesica cum pennis: proicitur autem vt prorsus inutilis: id vero signum est clarum, sanctorum vitam ipsis etiam corporeis voluptatibus esse superiorem, ita vt iam ne ventris quidem fere, quo cibi omnes deferuntur, vsum desideret: eiusmodi namque est hominum tolerantissimorum vita, qui escas simul & ipsum quoque ventrem contemnentes, conficiunt carnem, & voluptates extinguunt, & ab omnibus mundanis atque superuacuis rebus liberi sunt ac remoti: id enim est pennarum abiectio, vt opinor. Ac necessaria sunt quidem auibus pennarum instrumenta, nobis quoque ipsis ea, quæ ad vsum huic terreno corpori suppeditentur, vestes inquam, & escarum instrumenta, adhæc quibus ea comparentur, pecuniarum copiæ, quæ irruentem indigentiam propulsent, strataque mollia, & his similia. Sed tamen, etiamsi hæc opportuna necessariaque sunt iis, qui in terra atque in corporibus versantur, a sanctis viris certe contemnuntur; qui eiusmodi rerum copiam, non secus atque inutilia impedimenta reiiciunt; ac nudis prope dixerim intectisque corporibus in hoc mundo degunt, obuium quidque & parabile necessitati corporis, & quidem grauate largientes. Euulsis autem pennis, & vesica exempta seu ingluuie, Franget, inquit, ab axillis, & non diuidet, & altari denique imponet. Atque alarum quidem confractio figura est & specimen, quo indicatur sanctorum mentem non alta sapere, neque in sublime volare, sed humilibus consentire, & tamquam infer iora quærere: elatus est enim fere hominum arrogantium animus, & sursum fertur, & in humilioribus considerare non sustinet, modestumque sensum atque humilem contemnit. Igitur axillarum confractio abiectioem arrogantia figurate designat. Porro vitam suam illos vniuersam & integram Deo dicasse, non eius partem iis, quæ sunt mundi, tribuisse, in eo significatur, quod non diuiduntur: diuisos autem esse eos, qui matrimonio iuncti sunt, etiam beatus Paulus dixit. Sacra est igitur mens sanctorum, & vita item sancta, & voluptate corporea superior, & a sollicitudine sæculari libera; sensu quoque humili ac modesto decens, denique indiuisa, quod nullam sui partem rebus mundanis impertiat: ideoque in odorem suauitatis Deo dicatur. PALLAD. Ita est. CYRILL. Extenuat autem sacrificij genera etiam ad exigua, & quæ quiuis suppeditare, & haud multo labore parare possit, vt latiore viam & exiguis & magnis hominibus, vt opinor, ad laudabilia facta patefaciat: scriptum est enim, [Latum mandatum tuum nimis.] Neque ex magnitudine oblationis omnino, apud Deum certe, qui virtutis amator est, de amoris sinceritate iudicatur; sed æquatur amplioribus tenuis ille, si pro viribus dederit. Ait igitur hoc modo rursus, [Si vero anima obtulerit donum, sacrificium Domino, similia erit donum eius; & infundet super illud oleum, & imponet super illud tus, sacrificium est, & feret illud ad filios Aaron sacerdotes: & accipiens ex illa plenum pugillum de similia cum oleo, & omne tus eius, imponet sacerdos memoriale eius ad altare, sacrificium, odor suauitatis Domino.] Intelligis igitur offerentem suæ humilitatis admonuisse: animam enim absolute, si vel maximam habeat in sæculo ignobilitatem, diuina Lex appellat: in quo illam supremæ illius naturæ erga omnes æquabilitatem, & neutram in partem inclinatum iudicium ostendit, vt profecto significat etiam cum dicit, Quia omnes animæ meæ sunt: neque enim est personarum acceptio apud Deum, vt modo dixi. Ergo, si quis ex iis, qui in sæculo ignobiles sunt, donum offerre Deo voluerit, similia erit sacrificij genus, oleo tamen perfusa, & permisto ture. Porro vitæ quidem figuram simillam tenere; hilaritatis vero, quæ spe nititur, oleum; tus præterea boni illius odoris, qui recte factis, & præclaris actionibus, & vitæ, quæ

Rom. 12.

1. Cor. 7.

Psal. 118.

Leuit. 2.

Ezech. 18.

Rom. 2.

A quæ cum Lege maxime consentiat, est adiunctus, longa est a nobis disputatione declaratum. Oportere igitur, Lex inquit, quicumque in seipis exhilarare illum rerum omnium Deum velint, eos dedicare illi suam vitam atque consecrare, non tristem de laboribus pro virtute susceptis; [Ne murmuraueritis, enim inquit beatus Paulus,] sed spirituales odoris plenam; ita enim sacerdos eius memoriale Deo offeret. In Christo enim per spirituales hostiam ad Deum & Patrem accedemus, atque consequemur, vt ille in memoria nos habeat: nã quæ laudabiliter facere consueuimus, per ea ipsa testabimur & memoria nos dignos esse, & Deum in Christo nos cognitione sua complecti. PALLAD. Elegantissime dixisti. CYRILL. His autem adiungit, [Si vero offeres donum sacrificium coctum in clibano donum Domino ex similia, panes azymos, oleo conspersos, & lagana azyma vncta oleo. Si autem sacrificium de sartagine, donum eius similia conspersa oleo, azyma erunt; & comminues ea in frusta, & infundes in ea oleum: sacrificium est Domino. Si autem sacrificium a craticula, donum tuum, similia in oleo fiet. Si autem obtuleris sacrificium primarum frugum Domino, nouas torrefactas fruges fresas Domino offeres sacrificium primarum frugum, & impones in eas tus: sacrificium est, & offeret sacerdos memoriale eius ex frugibus cum oleo, & omne tus eius: oblatio est Domino.] PALLAD. Abditus sane est Legis sensus. Explica nobis illum igitur, ne, cum in res adeo subtiles animum adiecerimus, a proposito aberremus. CYRILL. Considerandum est, vt opinor, illud Legis consilium atque solertia: ad omnem namque modum descendit, ac suscipit quidem vel exiguum donum, vbi que tamen ei suauitatem odoris & hilaritatem adiungit: audisti namque ipsum etiam Christum dicere, [Et quicumque dederit potum vni de fratribus istis minimis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.] Eiusmodi quidpiam hoc quoque loco cogitandum est, & Legislatoris benignitas dignis laudibus celebranda: neque enim ille auersatur, sicut dixi, quamuis vilissimis rebus implere quis velit, quæ Lege constituta sunt: Siue enim panis sit, inquit, siue laganum vnum, siue ex clibano, siue sartagine, siue craticula, etiamsi non ex tritico, sed fruges sint & fresæ, idest, e leguminibus farina, oleo perfundatur quod offertur, & tus habeat. Videtur autem in his verbis Scriptura sanctorum virorum laudes quas adustione, ac laboribus, atque etiam contritione sua perpererunt, nobis indicare. Clibanus enim & craticula, atque etiam illa per molam facta comminutio signa proculdubio sunt contritionis ac laboris eorum, qui tamquam per ignem probantur: ideoque clamabant, cum per hanc viam adeo gloriosam pertransirent, [Quoniam probasti nos, Deus, igne nos examinasti, sicut examinatur argentum:] psallit etiam profecto beatus Dauid, Cor contritum & humiliatum Deus non despiciet. Sequi autem omnino, & merito quidem, vt, qui sic laborauerunt, in odorem suauitatis Christi adipiscantur, atque etiam misericordiam consequantur, & copiose gratia Sancti spiritus perfundantur, perspicuum erit ei, qui turis & olei vsum consideraerit. Quid enim nonne, quæ in Lege traduntur, subtilium æigmatum coniecturæ & vmbra sunt? PALLAD. Maxime vero. CYRILL. Tum ergo nos ipsos Deo offerimus, cum peccato morimur, & mortem hanc sacram spiritualiter obimus, viuimusque iustitiæ, sicut scriptum est, ac veluti munus quoddam gratiarum nostram illi vitam dicamus, præclaram ac reprehensionis expertem, & gloria diuini amoris insignem. Hoc idem aperte ex alijs quoque legibus intelligemus: scriptum est quippe in Leuitico: [Si autem hostia salutaris donum ipsius Domino, si quidem ex bobus illud obtulerit, siue masculus fuerit, siue femina, immaculatam affert illud coram Domino: & imponet sacerdos manus suas super

1. Cor. 10.

Leuit. 2.

Matth. 10.

Psal. 65.

Psal. 50.

1. Petr. 2.

Leuit. 3.

caput doni, & immolabit illud ad ostium tabernaculi testimonij; & effudent A filij Aaron sacerdotes sanguinem ad altare holocaustorum per circuitum, & offerent de sacrificio salutaris oblationem Domino, adipem, qui operit ventrem, & omnem adipem, qui est supra ventrem, & duos renes, & adipem, qui super ipsis est, qui est super lumbis, & pinnam iecoris cum renibus eximet, & imponent ea filii Aaron sacerdotes super altare super holocausta, super ligna, quæ sunt super ignem: oblatio odor suauitatis Domino.] Immaculatus igitur bos offertur, puros enim esse oportet, & a macula omni remotissimos, qui Deo in odorem suauitatis offeruntur. Immolabatur præterea ad ipsa ostia tabernaculi, manibus offerentis super illum impositis; cuius rei quæ sit ratio, iam perspicue dictum est. Imponebatur autem, vt adoleretur, adeps qui supra ventrem erat, & duo renes simul cum illis exēpta pinguedine, & pinna iecoris: atque adeps quidem, qui supra ventrem est, vt ego arbitror, mentis, vt ita dicam, pinguedinem & obesitatem viscerum, quæ per subministrationē Sancti spiritus optime pasta sunt, indicat: nam vt alimentorum copia in rationis expertibus animantibus atque in humanis corporibus pinguedinem efficit, sic diuinorum munerū largissima participatio sanctorum hominum mentes omnibus bonis complet: ideoque & sacri sunt, & in odorem suauitatis Deo præcipue dicantur. Renes item figura sunt illius, quæ in mente sita est, in discernēdo, efficaciam, qua reiicitur quod obesse potest, & econtra quod iuuat eligitur, & assumēdum iudicatur. B

Scribit etiam beatus Paulus, [Omnia probantes, quod bonū est, tenete; ab omni specie mali abstinete.] Ergo, quoniā renes pars est humani corporis, vim habens discernendi; nam superuacua excernit probe, quodque vtile est & commodum, in naturam corporis admittit; ac quibus quantumve tribui oportet, solerter distribuit, ob eam causam renes iure ad vim discernendi in mente sitam, transferendi sunt. Sacri sunt igitur, & tamquam donum Deo dicatum sanctorum hominū renes, ea videlicet discretio, quæ in mente eorum inest. Sunt enim argentarij periti ac diligentes, Deo dicati homines, qui semper quod vitiosum est, C improbant, quodque vtile est, optimum iudicant. Sic enim arbitror illum quoque beatū Psaltē, cum in hoc genere laudis excellere soleret, clamasse ad Deū, [Quoniam tu possedisti renes meos, Domine.] At vero pinnam iecoris nihilominus nobis ostendit aut animi actionem, aut motum præcordiorum, quo ad concupiscentiā tendunt. Nonnulli vero in iis rebus diligenter versati, confidenter asseuerant, omne animans in iecore habere concupiscentiam. Dedicanda est igitur etiam pinna iecoris Deo, id est, ille ipse tamquam fons omnis nostræ concupiscentiæ, vt tradit ille Psalmorum cantor, [Domine, ante te omne desiderium meum.] Is autem de se prædicare, & vocem adeo gloriosam atque admirabilem canere potest, cuius in iis solum, quæ Deo placent, omnia desideria fixa sunt, & quæ ille fieri a se velit, ea sentire comprobatur. PALLAD. Assentior; nam recte intelligis. CYRILL. De oue autem & capra eandem statuit legē, D idemque in illis sacrificiis ritus seruabatur: in quo ex horum animantium magnitudinis differentia, eorum, qui fructus ferunt & pietatis, atque probitatis mensura eleganter declaratur: nam ille quidem abunde & excellenter, vt in vitulo intelligere par est, hic vero mediocriter, vt in oue, alius denique adhuc submissius virtutem colit, minor est enim capra quam ouis, idque est, vt opinor, quod illa fertilis terra iuxta euangelicam parabolam centesimū, & sexagesimū & trigessimū fructū edidit. PALLAD. Assentior. CYRILL. Ceterū pro cuiusque recte factorum ratione præmium persolui, & inæqualem laboribus mercedem iis, qui se strenue gesserunt, a Deo rependi, fidem certissimam faciet idem ipse Saluator, qui talentorum distributionem non æqualiter esse factam

1. Thessal. 5.

Psal. 138.

Psal. 37.

Matth. 13

Matth. 25

A factam dicit; sed eos, qui se laudabiliter gessissent, vnum quidem vrbibus decem, alterum quinque præficit: appenditur enim quodammodo cuiusque vita, & æquabitur omnino probitati nostræ illa retributio: idem quoque nihilominus, vt dixi, Moyse lex ostendet: ait enim rursus in Numeris, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Loquere filiis Israel, & dices ad eos, Cum ingressi fueritis in terram habitationis vestræ, quam ego do vobis, & feceritis oblationem Domino holocausta vel sacrificium ad magnificandum votum vel sponte, vel in festiuitatibus vestris, vt faciatis odorem suauitatis Domino, si quidem a bobus, vel ab ouibus, afferet qui offert donum suum Domino, sacrificium similæ, decimam partem ephi conspersam oleo quarta parte hin, & vini libamen, quartam partē hin facietis super holocausto vel super sacrificio: agno vni facies tantum: oblationem odorem suauitatis Domino: & arieti cum facietis illum in holocaustum vel in sacrificium, facies sacrificium similæ duas decimas conspersas oleo tertia parte hin, & vinum ad libamentum tertiam partem hin offeretis in odorem suauitatis Domino. Si autem feceritis de bobus in holocaustum, vel in sacrificium ad magnificandum votum, vel ad salutare Domino, offeret super vitulo sacrificium similæ tres decimas conspersas oleo dimidium hin, & vinum ad libamentum dimidium hin: oblatio odor suauitatis Domino. Sic facies vitulo vni, vel arieti vni, vel agno vni ex ouibus vel ex capris iuxta numerum ipsorum: omnis indigena sic faciet, dum offert oblationes in odorem suauitatis Domino. Si autem profelytus ad vos accesserit in terra vestra, vel qui fuerit in vobis, in generationibus vestris, faciet oblationem odorem suauitatis Domino, iuxta ritum, quo facitis vos, sic faciet congregatio Domino: lex vna vobis, & profelytis, qui apponuntur vobis, Lex æterna in progenies vestras: vt vos, sic profelytus erit coram Domino; Lex vna erit, & iustificatio vna erit vobis, & profelyto, qui apponitur vobis.] PALLAD. Sed vbinam mercedem æqualem, vt ais, & proportione factis nostris respondentem videre possumus? CYRILL. Quid? non audis, Palladi, Legem aperte dicentem, Si quis voluerit vota soluere, & holocausta facere, si quidem agnum immolauerit, decimam partem Ephi similæ, vini vero & olei quartam partem hin (mensuræ sunt autem hæ iuxta Hæbreorum linguam) adiiciat sacrificio; si aries fuerit, reliqua largiore quoque mensura conferantur, id est, tertia parte, quarta enim mensuræ pars minor est quam tertia: at, si vitulus offeratur, simila quoque & cetera tertiam partem superent, & ad dimidium perueniant? PALLAD. Audio equidem; sed quid istud tandem est? CYRILL. Nosti scilicet, vitæ quidem esse figuram illam ex tritico simillam, hilaritatis autem oleum, scriptum est enim, [Vt exhilaret faciem in oleo,] lætitiæ vero spiritualis, quæ & superna est, & per Spiritum datur, nota est vinum; [Vinum, enim inquit, lætificat cor hominis.] PALLAD. Teneo. CYRILL. Igitur pro eorum, quæ quisque obtulerit, ratione, sequitur etiam vitæ a Deo tributæ subministratio hilaritati lætitiæq. coniuncta: neque vero in viuendo, id est, in ea viuificatione, quam Deus tribuit, magis aut minus esse dicimus; (nam id stultum esset) sed, vitam cum dicimus, illum viuendi splendorem intelligimus, per quem vnus alterum superabit, ille alter vicissim minus, quam ceteri, habebit; non tamen erit expers honoris & gloriæ: stella enim a stella differt in gloria. Est igitur hoc quoque loco illius sanctorum hominum vitæ, qua parte gloriam habent, imago quædam illa sacrificiorum differentia, quæ ex adiunctarum oblationum quantitate men-

Num. 15.

4. 3.

10. 2.

1. 10. 7.

1. 10. 2.

1. 10. 3.

1. 10. 3.

Psal. 103.

1. Cor. 15.

furam gloriæ nobis describit. Fore autem ut gentiles vna cum Israelitis Saluatoris nostri iugo ceruicem submitterent, & eadem sacrificia exhiberent, & per easdem spirituales recte factorum laudes transfirent, ostendit cum adiecit, non alijs profelytum oportere uti legibus: vna est enim, quæ ad Dei ac Patris coniunctionem ducit omnium via, eaque Christus est: ut enim beatus Petrus ait, [non est nomen aliud sub cælo datum hominibus, in quo nos oporteat saluos fieri.] PALLAD. Rectissime sane & artificiosissime hæc exposita sunt. CYRILL. Minime vero nos mentiri, cum asserimus variæ esse ex recte factis commendationis genera, & pro cuiusque modo æquæ esse a Deo tribuenda præmia, declarat etiam vir ille sapientissimus Paulus, cum dicit, [Qui parce seminat, parce & metet; & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet:] ante hunc vero clamauerat Dauid, [Et retribuet mihi Dominus secundum iustitiam meam, & secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi:] nam Pauli iustitiam verbigratia, nonne præstantiorem esse dices quam cuiuslibet hominis, qui nondum tantus sit, quantumcunque ille a nobis esse intelligatur; (de fortitudine spirituali loquor) ita ut aperte clamare possit, [Mihi vero absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo?] PALLAD. Maxime vero. CYRILL. Præterea nonne excellentiorem esse dabimus manuum Ioannis puritatem, quam alterius, cum ille ad ipsum verticem euangelicæ conuersationis ascenderit? PALLAD. Quidni dabimus? CYRILL. Iam vero dic mihi, ille vniuersorum Iudex paremne præclaris sanctorum factis & per omnia similem a nobis iustitiam requiret; an vero, e xaminata infirmitatis nostræ mensura, nihil amplius quam quis habeat ac præstare possit, exiget? PALLAD. Idem ego quoque sentio; sic enim dicebat Christus, [Apud quem multum deposuerunt, multum etiam petent ab ipso,] quod ipsum vicissim quoque scilicet verum est, parum nempe ab eo, qui minus accepit. CYRILL. Vide itaque id ipsum Lege sanciri, Deumque pro cuiusque hominis mensura ab eo rationem expolcere; qui, cum infinitæ benignitatis atque elementæ fons sit & origo, neminem ad se cum fide accedentem reijcit, sed vnumquemque ea ferentem, quæ habuerit, admittit, & oblationes spirituales suscipit, quodque supra vires est, vbique recusat. Sic autem habet Lex hac de re constituta in Leuitico, [Et locutus est Dominus ad Moysem dicens, Loquere filiis Israel, & dices ad eos, Homo quicumque vouerit votum, ut pretium animæ suæ Domino, erit pretium masculi a viginti vsque ad sexaginta annos, erit pretium eius quinquaginta sicli argenti pondere sancto; feminæ autem erit pretium triginta sicli: si vero a quinque annis vsque ad viginti, erit pretium masculi viginti sicli, feminæ autem decem sicli: a mense vsque ad quinque annos erit pretium masculi quinque sicli argenti, feminæ autem tres sicli argenti. Si autem a sexaginta annis & supra, siquidem masculus fuerit, erit pretium eius quindecim sicli argenti; si autem femina, decem sicli argenti: quod si pauper fuerit ad pretium, stabit ante sacerdotem, & æstimabit eum sacerdos; ut poterit manus vouentis, sic æstimabit eum Sacerdos:] adibant enim nonnulli, & seipfos in sanctificationem, & donum Deo adscribebant, & definitum Lege numerum siclorum libenter dicabant. Quod si quis non admodum potens fuisset, seu ex ignobiliorum numero, non amplius ex Legis præscripto pecunia soluebatur, sed eius arbitratu, qui eo tempore sacerdotis officio fungeretur, certum quiddam debitum, quod soluentis viribus

A viribus æquale esset, definiebatur. Atque hæc est aperta litteræ expositio ac sententia. Opportunum autem arbitror commemorare ijs, qui studiosissime sacris litteris incumbunt, olim cum Phariseos alloqueretur, Christum huius præcepti perspicue atque euidenter mentionem fecisse; qui, cum ad vanam quandam, & minime Lege sancitam viuendi rationem sese transfulissent, & docerent doctrinas mandata hominum, sicut scriptum est, acceperunt dicentes, [Cur discipuli tui transgrediuntur mandatum seniorum? non enim lauant manus, cum panem manducant:] statim vero ad illos Saluator, [Quare & vos transgredimini mandatum Dei? Deus enim dixit, Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut bene sit tibi, vos autem dicitis, Quicumque dixerit patri suo & matri suæ, Do nū quodcunque ex me tibi proderit; non honorabit patrem suum & matrem: & irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.] Nam, cum pecuniæ lucrique admodum cupidi essent Pharisei, quamplurimos videre cupiebant ad censum Lege constitutum venire; utque eorum sacculi implerentur, quæ quisque accedens ferret, auidissimis manibus colligebant. Verisimile autem est, nonnullos censum abnuere, qui cunctationis suæ excusationem haberent haud illiberalem, paupertatem nimirum; & quod ijs rebus patris matrisque senectutem sibi alere necesse esset, quæ ipsi summo cum labore vix pararent: hæc cum audirent scelesti illi Pharisei, hortabantur ut alacriter ad munera Deo dicanda pergerent: qua in re neque æquitati consentanea sentiebant, & Legis præscripta contemnebant, quæ decreuerat, ut quam diligentissime reuerentiam erga parentes exhiberent, & eis curam impenderent; sed monebant ut, vale illis dicentes, ea exequerentur, quæ Lex ipsa præscriberet. Nam, quia ex Legis decreto crimen erat aliquid ex ijs, quæ ad Dei gloriam oblata essent, interuere; ea vero, quæ dedicabantur, dona vocabant, illi docebant ut parentibus vitæ subsidia repetentibus dicerent, Donum quodcunque ex me tibi proderit, id est, quod tibi daturus essem, id Deo consecratum est: scitoq. te Legem violaturum, si, quæ ad Dei gloriam dicata sunt, furtim sustuleris, & impie acceperis: illam vero in parentes inhumanitatem culpa omni vacare asseriebant, ac turpissimorum commentorum ijs auctores erant, qui suas facultates Deo potius ex Lege consecrare statuebant. Hoc est, ut opinor, [Quicumque dixerit patri suo, vel matri suæ, Donum quodcunque ex me tibi proderit, non honorificabit patrem suum, aut matrem suam:] liceat enim hac in re non honorare patrem, neque matri reuerentiam exhibere ijs, qui dicunt, donum quodcunque ex me tibi proderit, id est, quod si darem, tibi prodesset, id Dei donum est; itaque Dei donorum fur eris. PALLAD. Recte ac vere dictum esse censeo. CYRILL. Iam vero, cum historiæ ratio perspicua facta sit, veniamus ad spiritualia, & intelligentiam sensibilibus figuris altiorem pertractemus. PALLAD. Veniamus sane. CYRILL. Vnusquisque nostrum, Palladi, qui fide iustificatus, & in Spiritu sanctificato sumus, donum Deo sacrum factus est. Singuli porro vitam nostram Christo debemus: ut enim beatus Paulus ait, [Pretio empti sumus, & non sumus nostri:] & [Vnus pro omnibus mortuus est, ut qui viuunt, non adhuc sibi viuunt, sed ei, qui pro ipsis mortuus est & resurrexit:] acquisiuit enim nos per se Deo ac Patri, suo sanguine tamquam pretio pro nobis persoluto. Accedimus igitur ad omnium Saluatorem Christum per fidem & sanctificationem, eorum quæ ab eo accepimus, hanc vicissitudinem referentes, ut vitam, quæ in pietate ducitur, illi dedicemus. Huius autem oblationis genus non simplex esse intelligitur, sed multiplex; & quidem satis cōuenienter: nonnulli enim non satis fortiter, alij autem feruentioribus studiis ad eam rem profiliunt, & vegeta mente, vigilantique animo, ac valentissimo conatu ad ea exequenda per-

gunt, quæ præstare opus est, quæque illi placent. Hi autem sunt, vt ex historia significatur, qui ætatem agunt a vigesimo anno vsque ad sexagesimum interiectam: tum enim incipit firmum esse corpus, & valentissimos habere motus vsque ad sexagesimum annum: eoque tempore erecta consistit, & corroborata est quodammodo mens, & aptissima ad ea, quæ discere velit, accipienda: qui vero nouit figmentum nostrum, sicut scriptum est, is omnino intelligit eiusmodi quandam etiam in animis ætatem: nam e similitudinibus corporeis ad spiritualia progreditur oratio. Siue itaque masculus sit, siue femina, cum spirituali ætate adhuc firma sunt ac vegeta, offerant, quæ Lege præscripta sunt, id est, masculus rãquam in quinquaginta siclis, integrum atque in primis perfectum spiritualis cultus fructum, quem per septies septem absolutissimum, perfectissimumque esse, aperte testatum est. Femina rursus tamquã in siclis triginta; minus enim laudis meretur illa quidem, quam masculus, offert tamen fructum vt in sua natura perfectum, & labore partum, tricenario numero significatum. Quisquis vero supra quintum annum vsque ad vigesimum fuerit, masculus quidem siclos viginti soluit, at femina decem: a quinto namque, vt opinor, anno vix tandem animus tamquam respicere ad intelligentiam incipit, puerilem quidem adhuc illam, & infirmam, sed proficientem tamen, corpus etiam continenter ad robur ac firmitatem progressionem facit. Intelligis ne quod dico? PALLAD. Sane quidem. CYRILL. Igitur spirituali robori fructus quoque, quem singuli homines ferunt, æqualis est: ac femina vbique est masculo inferior, sæpe dimidio minor; nam, quod infirmum sit vas, testatus est aperte beatus Paulus. posterior est etiam viris felicitate naturæ: ac tacet ea quidem in Ecclesijs: neque enim sermonis officium ei creditum est, neque satis fortis ad virtutis munera exequenda, vt esse masculus cernitur. A mense autem, inquit, vsque ad quintum annum quinque siclos soluit masculus, femina vicissim tres. Atqui ab infantibus quinam fructus existat? ergo modo genitum in Christo puerum Scriptura nobis insinuat, quibus accommodatum esse alimentum lac, beatus Paulus ait: nam ab iis, qui modo vocati sunt per fidem, & infantes adhuc sunt, exiguus est fructus: idque cum scirent beati illi discipuli, iis qui erant ex gentibus, quamuis a Christo quamplurima euangelica præcepta tradita essent, scribunt vt caueant a fornicatione, & suffocato & sanguine; quæ seruantes, bene acturos dixerunt: neque enim grauioribus præceptis onerandus est tener adhuc & puerilis animus. Addidit etiam Lex, exigendum esse ab eo, qui sexagesimum annum ac supra natus esset, a masculo quidem quindecim siclos, a femina decem: ea enim ætas, quæ iam ad imbecillitatem infirmitatemque vergit, non admodum fructuosa est, vt senescentes arbores certe videmus effeta radice ægre fructus edere. Ergo Deus ille iustus plane & misericors, pro cuiusque alacritate, & animi facultate fructus accipit; neque imbecillem, & in vergente iam ætate positum repudiat, & tamquam infirmum reiicit, neque rursus firmum inhonoratum abire finit; sed latiore campum quodammodo aperit, in quo quisquis voluerit, pro modo virium sibi laudem pariat. Qui autem infirmiores sunt fortasse & rudiores, ipsos habebit loco census, & cuique præscribet quod vires ferent: id enim est, vt opinor, stabit coram sacerdote, & æstimabit eum sacerdos, quantum potest manus vouentis. PALLAD. Quam subtilis expositio! CYRILL. Offerenda est igitur Deo, Palladi, tamquam odor suauitatis, ac tamquam debitum quoddam digna sanctis hominibus conuersatio, & excellentis vitæ gloria: scis enim quendam sanctum virum scripsisse, [Honora Dominum de tuis iustis laboribus, & primitias illi offer de tuis iustitiæ fructibus:] nam prisca illi homines bouum victimis & ture se Deum honorare putabant; ea enim erat legalis conuersationis

A uersationis via, sed nos, qui iam in Christo per fidem præstantiorem atque meliorem viam ingredimur, adorationem, quæ in spiritu ac veritate fit, Deo dicemus omnem rudentem, vt dicitur, mouentes, vt strenue, quæ oportet, perficiamus, & donis spiritualibus ac sacris Deum veneremur. Nam ego quidem censeo meminisse oportere verborum, quæ per sapientissimum virum Moysen aperte dicit, [Quæ egrediuntur de ore tuo, seruabis,] id est; quodcunque voueris, omnibus viribus contende, vt perficias: nam in his rebus cunctatio non est impunita. [Si enim voueris, inquit, votum Domino, ne moreris reddere illud: bonum est, non vouere te, quam vouere & non reddere.] PALLAD. Verum est. CYRILL. Atqui industriæ in soluendis votis atque nuncupationibus aptum propositum non aliunde certo discere licet, quam ex Lege: scriptum est enim, [Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.] Quid enim? nonne Lege diuina tamquam lumine præeunte, ducimur? nonne per viam rectam certamque facile curret, cui splendor inde existens tamquam fax quædam affulserit? PALLAD. Quis id neget? psallit enim profecto beatus Dauid, [Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.] CYRILL. Sed quomodo præclaram ac purissimam vitam viuendo, & summæ probitatis mores, Deo tamquam præclarum donum offerendo, mereri laudem possimus, apertissime intelliges ex aliis responsis, per quæ nobis præcipit Deus. Sic autem habetur in Numeris, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Loquere filiis Israel, & dices ad eos, Vir aut mulier, quicumque vouerit magnum votum, vt consecret sanctificationem Domino, a vino & sicera purificabit se, & acetum ex vino, & acetum ex sicera non bibet, & quæcunque fiunt ex vua, non bibet, vnam recentem & vnam passas non comedet omnibus diebus voti sanctificationis suæ; ab omnibus, quæ fiunt ex vite, vinum ex vinaceis vsque ad semen acini non comedet omnibus diebus voti sanctificationis suæ; nouacula non ascendet super caput eius, quoad impleti fuerint dies, quotquot vouit Domino: sanctus erit, nutriens comam, crinem capitis omnibus diebus voti Domino; ad omnem animam mortuam non ingredietur; in patre & matre, & in fratre & sorore, non inquinabitur in ipsis, cum moriuntur; quia votum Dei sui super ipso, in capite suo: omnibus diebus voti sui sanctus erit Domino: quod si quis morte moriatur repente super eum, statim inquinabitur caput voti eius, & tondebit caput suum, quo die purgatus fuerit, die septimo tondebitur, & die octauo feret duos turtures, vel duos pullos columbarum ad sacerdotem, ad ostium tabernaculi testimonij, & faciet sacerdos vnum pro peccato, & vnum in holocaustum, & exorabit pro eo sacerdos, pro eo quod peccauit in anima, & sanctificabit caput eius: eo die, quo sanctificauit Domino omnes dies voti, offeret agnum anniculum in holocaustum delicti, & dies priores non computabuntur, quia contaminatum est caput voti sui.] PALLAD. Non facile est hoc Dei responsum inspicere, nisi Lex hæc subtiliter examinetur: namque non tondere capillum, longosque crines iactari finire, a vino quoque & aceto, & vua passa & acinorum semine abstinere, quam habet in se partem diuini cultus? CYRILL. Nullam sane, Palladi, reuera, si quis rem ipsam per se ex natura sua spectet: non tamen admirationem vacat Legis propositum, quæ mores Gentilium artificio quodam ad decentiora traducit, & id ipsum, quod vanum esse videtur, ad imaginem euangelicæ vitæ eleganter immutat. Igitur, si cui propositum sit, seipsum Deo, magno voto, id est, excellentissimæ conuersationis modo & perfectæ iustitiæ recta integraque via consecrare, a vino & sicera longe abscedat, id est, ab omni re, quæ inebriare ac perturbare potest, abducat animum: hæc autem sunt, sensus mundanus, terrenæ cupiditates, sollicitudines carnis, vanæ distractiones, quibus

quibus sacerdotes quosdā affectos esse, sermo propheticus queritur his verbis; **A**
Esai. 28. [Quia sacerdos & propheta insanierunt præ vino, præ ebrietate siceræ:] nec non
Deut. 32 de aliis propheta dicit, [Ex vinea Sodomorum vitis eorum, & palmes eorum
Abac. 2. ex Gomorrha; vua eorum vua fellis, botrus amaritudinis eorum, furor draco-
 num vinum eorum.] Potare etiam alij dicuntur proximum suum peruersione
 turbida. Itaque ab omni re, quæ inebriare potest, remouet animum sanctifica-
 torum: atque etiam aceto abstinere oportere ait; acetum, vt opinor, voluptates
 præter naturam atque peruersas appellans; vuæ etiam passæ & feminum acino-
 rum vsus prohibet, ne ad veteres quidem reliquias insitarum in nobis libidi-
 num descendere animum permittens: vinum enim & omnia, quæ ex eo fiunt,
 hac, vt opinor, non alia de causa Lege culpantur. Iam vero quidnam sit longā
 oportere comam Deo nutrire, age dicamus, illud ante alia perfat; stultissimi
 namque Gentiles, cum consuetudinem, quæ præter naturam esset, sequeretur,
 & pecudum more viuerent, promittebant comam, illam eius rei causam affe-
 rentes, dæmoniis se illam nutrire, & hic quidem illam ore adibus nymphis, ille **B**
Iliad. 7. vicissim fluuio alicui certo tempore tondēbat, eaque res religiosa putabatur:
 Moyses vero sapientissimus, immo vero per Moysen ille longe omnium sapien-
 tissimus atque optimus artifex Deus, filijs Israel, quibus adeo Aegypti error
 infederat, vt ægre ablui posset, eadem præcipit, ac per veteres illos mores atque
 ritus paulatim eo transfert, vt non amplius Dæmoniis, sed omnium Deo tam-
 quam per figuram & vmbra eum cultum deferrent: ob eamque causam leges
 de sacrificiis tulit, illasque cruentas victimas haud admodum libenter accipie-
 bat. ideoque dicebat aperte per *Esaiæ* vocem, [Quis quæstuit hæc de mani-
Esai. 28. bus vestris?] Ergo consuetudo stultissima apud Gentiles erat; Lex vero præstan-
 tiora docet, ac ratione ad meliorem statum id quoque reformat, quod vanum
 esse videbatur. Placetne vero, vt, quoad fieri potest, etiam quæ ad singula per-
 tinent, persequamur? **PALLAD.** Maxime vero. **CYRILL.** An igno-
 ras, vt iam dicta commemorem, pro figura mentis caput posuisse Scripturam, **C**
 tamquam mentis domicilium? sic enim accipit diuinitus inspirata Scriptura.
PALLAD. Fateor. Sed quid tandem istud est? **CYRILL.** Quia capilli
 fructus quodammodo sunt capitis, & more insitorum germinū exoriuntur: co-
 gitationes vicissim, & quæ ex mente existunt omnia, fructus sunt mentis, quæ
 in nobis germinant, & in ipsa velut pulchra ac florida coma decent. Oportet
 itaque, vt mentem in nobis habeamus non nudam & spoliatam rectis cogita-
 tionibus, sed veluti germinantem, & ad Dei honorem certissima omnium rerū
 pulcherrimarum scientia compram, qua ipsam quoque diuinam pulchritudi-
 nem cuiusmodi sit peruestiget, & clare circumspiciat, quæ tamquam in profun-
 do latent, & rectissimæ fidei rationes assequatur, ita vt de Deo cognitionem om-
 ni reprehensione vacantem percipere, & viam certissimam atque in primis lau-
 dandam ingredi valeat. An vero non iam ad summum laudis verticem scandē-
 re eiusmodi hominem dixeris? **PALLAD.** Maxime vero. **CYRILL.**
 Tonderi autem & radi caput, capillo ad cutem inciso, nonne ignominia opin-
 ionem affert iis, quibuscunque id forte contigerit? **PALLAD.** Intellego.
CYRILL. Scis enim matri Iudæorum Hierusalem inquam dixisse Deum,
Mich. 1 [Tondere & decaluare super filiis tuis delicatis, dilata viduitatē tuam vt aquila,
 quia captiui ducti sunt a te:] ignominiosa enim & turpis est detonsio, & lu-
 gentibus conuenientissima. **PALLAD.** Recte ais. **CYRILL.** Nudus
 igitur & ignominiosus est animus, & turpitudinis plenus, cum iis caret, quæ
 ipsi laudem conciliant. In horum numero iure censentur imperiti, & qui peruer-
 sam opinionem de Deo habent, ita vt lapides adorēt, & stultissime audeant ve-
 nerationem

Anerationem creaturæ deferre potius quā creatori atque conditori, & quæ prorsus
 peruersa sunt, & sentiant & dicant, ac verā immaculatāque fidem reiciant,
 & ad ea potius accurrant, quæ nemo nisi præ stultitia dixerit, quia mētem non
 habent rectis cogitationibus cōptam. **PALLAD.** Recte dicis. **CYRILL.**
 Sit ergo mens ratiocinationum restarum plena, & cogitationum inuentis in
 quouis genere laudabilium rerum, tamquam comis ornata. Sapiens enim est
 eiusmodi animus in primis, & ad illam lucem admittendam, quæ in Christo per
 fidem tribuitur, accommodatus. Hunc vero hominem, qui vitam adeo inge-
 nuam atque egregiā excoluerit, ac mente adeo insigni præditus sit, vt ab omni
 re, quæ inquinandi vim habeat, longissime abscefferit, diuinum responsum præ-
 cipit, vt a carnalibus operibus absistat, ea vero, quæ ad mortem atque interitū
 spectant, procul abiciat. Itaque præceptum illud, quo prohibetur, ne ad mor-
 tuos adeat, ne in cadauere inquinetur, id profecto nobis insinuat. Ab eiusmodi
 autem re Lex omnino prohibet, Deique decretum ipsi quoque venerationi,
B quæ parentibus debetur, præferendum censet. Ad patrem, inquit, & ad ma-
 trem non ingredietur: vbi enim virtus præstanda est, abeat carnalis amor, & san-
 guinis coniunctioni Deus præferatur. Hoc idem ipse Christus dicebat, [Qui **Matth. 10.**
 amat patrem aut matrem super me, non est me dignus; & qui amat filium aut
 filiam super me, non est me dignus; & qui non accipit crucem suam, & sequitur
 post me, non est me dignus.] Porro quæ ad Deum pertinent, ea pluris esse oportere,
 quam reuerentiam, quæ parentibus debetur, etiam ipse Saluator docuit;
 accessit enim quidam recens discipulus dicens, [Domine, permittite mihi pri-
 mum ire, & sepelire patrem meum; ille vero, Sequere me, inquit, & sine mor-
 tuos sepelire mortuos suos.] mortuos videlicet appellans, qui sapere student,
 quæ mundi sunt, neque abstinere a mortalitatis operibus. **PALLAD.** Ita
 se res habet. **CYRILL.** Ac modus est hic quidem purissimæ atque excel-
 lentis secundū Legem conuersationis, immo vero in spiritu & veritate; vmbra
C enim est Lex. Sed, si quando contigerit, inquit, vt in mortuo ille sanctificatus **Num. 6.**
 inquinetur; tum vero tondeatur, & caput radat, cum iam profanam quodam-
 modo comam habeat, & die octauo ferat par turturum, aut duos pullos colum-
 barum; Afferat etiam, inquit, agnum anniculum, & dies priores non computa-
 buntur; quia inquinatum est caput voti eius: nam, si forte sanctificatus homo;
 quod decet, neglexerit, & mortalitatis operibus contaminetur, ad ea, quæ car-
 nis sunt, declinās, sequetur omnino, vt ornamenta sanctæ cōuersationis amit-
 tat, & caput suum quodammodo ignominiosum reddat: (nā eiusmodi quiddam
 illa tonsio insinuat) cumque præteriti temporis operam frustra consumpserit,
 laboris suscepti iacturam lugebit: id enim est, vt opinor, dies priores non cō-
 putabuntur. Eiusmodi quiddam per Ezechielis quoque vocem ait, [Iustitia iu-
 sti non eximet eum, quo die peccauerit; & iniquitas iniqui nō nocebit ei, quo-
 cunque die conuertetur ab iniquitate sua.] Ergo, si interim eueniat, vt, qui san-
 ctificati sunt, continentur, eorum, quæ antea gesserint, iacturam facient; non
 tamen eiusmodi damnum est, vt nullo modo ei subueniri possit: abluuntur enim
 in Christo, qui turturis atque colūbæ loco seipsum pro nobis Deo & Patri of-
 fert, & vt agnus immolatur, & nos carnis suæ morte iustificat. Hac de causa
 iussit, vt ille detonsus sacrificia offerret, quæ figuram haberent Christi, qui iu-
 stificat impium, & confirmat infirmū, & erigit lapsum, & conuertit errantem, &
 abluit inquinatum. **PALLAD.** Rectissime dictum est. **CYRILL.** Equidē
 existimo, si paululum ea, quæ proposita sunt, verba animaduertimus, aliam
 quoque nos posse subtilium abditorumque sensuum altitudinem intueri: neque
 enim ea Lex ad hanc rem inconsiderate nos hortatur, de eo, qui comam Deo
 nutrit

Num. 6. nutrit scripta, [Si vero mortuus repente fuerit, statim inquinabitur caput voti eius, & tondebit caput suum, quo die purgatus fuerit, die septimo tōdebitur, & die octauo feret duos turtures, vel duos pullos columbarum ad sacerdotē; & sanctificabit, inquit, caput eius illo die:] afferre etiā agnum anniculum iubeatur.

PALLAD. Sed iure hoc loco ambiget Christi disciplinæ studiosus, quid tandem hoc ænigma sit, quoue spectet: idque mihi discere cupienti explices velim.

CYRILL. Dicam equidem, vt potero: tu vero vicissim, si qua in re a via deflexero, veniam dabis: difficilis enim est hic locus, & obscurū ænigma.

PALLAD. Assentior. **CYRILL.** Cum corporis caput, Palladi, in se ipso mētis figurā gerat; (sic enim diuinis sacrisque litteris decretū est.) cogitationes atque notiones, quæ ex illa & in illa, naturæ vi oriuntur, per quas ad cognitionem cuiuscunque rei ducimur, cum crinibus & comis comparamus: hæc enim sunt, quæ ex capite germinant.

PALLAD. Memini. **CYRILL.** Est ergo in nobis mens in tonsa quodammodo, & comis Deo sacratis ornata, si rectarum cogitationum plena sit: eadem rursus nuda, & turpissimo caluitio dehonestata, si neque rectas de Deo notiones habeat, neque de rebus omnibus, quæ agenda sunt, optima ac probatissima cognitione sit prædita.

PALLAD. Fateor: hoc enim a nobis paulo ante tractatum est.

CYRILL. Itaque ante Saluatoris aduentum vocatus est Israel per Moysen ad Deum cognoscendum: ideoque sanctificatus est, & quodammodo vouit Deo seruandæ puritatis votum; nam se legem seruaturū, professus aperte est in monte Horeb, his verbis, [Et omnia, quæ dixit Dominus, faciemus & audiemus.] Habebat ergo mentem legalis eruditionis plenā, & gloriatione Legis per Moysen datæ veluti comis ornatam. Sed inquinati sunt in mortuo: occiderunt enim Emmanuel. Ac, licet sancta Christi mors fuerit, tamen Dominicæ necis crimina parricidas inquinauerunt. Itaque præcipit illis Lex, vt illā Legis eruditionem veluti comam quandā detondeant, ac propemodū ea radant, quæ septimo die in figura erāt, idest, quæ ante octauū diem vigeant, quo die reuixit Christus, nosque ad incorruptionē renouauit, atque ad nouam euangelicamque vitam reformauit. Postea vero quam ea, quæ ante octauum diem erant, totondit, rursus coma vestitur, & sanctificat caput post diem octauum: coma vero mens, non iam vt antea figuris vmbriisque densa vestitur, sed illis in fide & veritate disciplinis. An vero, qui in fide iustificati sunt, eos non putas illa legalis cultus gloria tamquam spoliari oportere, rursusque germinare, & conuersationis euangelicæ cognitionem, vt vetere illa multo meliorem atque præstantiorem in mentem atque in cor intrinsecus admittere? **PALLAD.** Quomodo tandem istud probas? **CYRILL.** Nonne aperte atque perspicue Paulus in Lege peritus clamauit, cum de veteribus illis atque legalibus ornamentis diceret. [Quæ mihi erant lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta: verum tamen etiam existimo omnia detrimentū esse propter supereminentē scientiam Iesu Christi domini nostri, propter quem omnium detrimentum feci, & arbitror stercora esse, vt Christum lucrifaciam, & inueniar in nō ipso habēs meam iustitiam, quæ est in Lege, sed quæ est per fidē Iesu Christi?] **PALLAD.** Audiui equidem. **CYRILL.** Obiurgauit etiam alios, quod circumcisionem Legis post Christi mysterium plurimi facerent, [Euacuati estis, inquit, a Christo, qui in Lege iustificamini; a gratia excidistis: nos autem per fidem spem iustitiæ expectamus.] Antiquatum etiam illud vetus mandatum dixit, quod non vacaret reprehensione, alterumque loco illius subrogatum esse, nimirum illud euangelicum, **PALLAD.** Verum est. **CYRILL.** Ergo vacare illam Legis disciplinam hoc ænigma declarat, cum Israel, qui votum nuncupauerat, tonderi iubet, vtpote qui in mortuo sit iniqui-

A sit inquinatus, idest, crimine dominicæ necis obstrictus, comamque alteram quodammodo post octauum diem, idest, post resurrectionem, accuratam inquam illam euangelicorum præceptorum & expolitam elegantiam & eruditionem Deo dicere præcipit. Ceterum ei, qui crinem promitteret, post octauum diem, turtures atque columbas offerre Lex precepit: quod ipsum tamquam indicium esse voluit eius, qui purgat inquinatos, idest, Christi: nam vtroque idem significatur, vt maxime canorus per turturem, vt mansuetissimus per columbam, cum Lex & tardiore lingua sit, & clementiam non habeat; quippe quæ delinquentibus illico pœnas irroget. Vna vero cum his auibus agnus offertur, vt per omnia Christus intelligatur, per aues quidem, vt qui superne sit, atque cælitus extiterit: per agnum vero, vt inferne, & ex terra editus. Verbum enim, cum secundum naturam Deus esset, factum est caro. Sed erat & est sic quoque Deus, & nos a Legis vmbra remouet, & omnium hominum cordibus præceptorum suorum cognitionem interit, & sanctos plane efficit, cum suo illos purget sanguine, vt Scripturæ tradunt.

PALLAD. Ita res est. **CYRILL.** Quod si rite a comam nutriente, voti solemnitas absoluta post diem octauum fuerit, tum vero consecretur: atque id qua ratione fiat, præscribit dicens, [Et hæc Lex vouentis; quo die expleuerit dies voti sui, afferet ipse ad ostium tabernaculi testimonij, & offeret donum suum Domino, agnum anniculum immaculatum vnum in holocaustum, & agnam anniculam immaculatam vnā in peccatum, & arietem vnum immaculatum in salutare, & canistrum azymorum similæ, panes conspersos oleo, & lagana azyma lita oleo, & sacrificium eorum; & libamen eorum; & offeret sacerdos ante Dominum, & faciet, quod pro peccato eius est, & holocaustum eius, & arietem faciet sacrificium salutaris Domino in canistro azymorum; & faciet sacerdos sacrificium eius, & libamen eius, & tondebit, qui vouit, ad ostium tabernaculi testimonij, caput voti sui, & imponet crines super ignem, qui est sub sacrificio salutaris: & accipiet sacerdos armum coctum ab ariete, & panem vnum azymum a canistro, & imponet in manus eius, qui vouit, postquā totonderit caput suum: & offeret ea sacerdos impositionem coram Domino: sanctum erit sacerdoti ad pectusculum impositionis, & ad separationem armi; & post hæc bibet, qui vouerat, vinum. Hæc est lex vouentis, qui vouerit donum suum Domino, de voto, quod inuenit manus eius pro viribus voti sui, quod vouerit iuxta legem sanctificationis.] Nam, vbi Mosaicæ historiæ quasi crassam concretamque molem abiecerit, atque a cultu illo, qui in figura, & vmbra est, tamquam proluxa grauique cæsarie mentem leuauerit is, qui Deo ad sanctificationis votum persoluendum est obstrictus, cumque iam præceptorum, quæ per Christum tradita sunt, cognitionem ac disciplinam, quæ hominem vere sanctum facit, tamquam crinem repullulantem habuerit, tum denique sanctus ac sacer erit, & dignus præterea, qui admittatur, ac se ipsum offerat in odorem suauitatis Deo, & sese velut acceptum sacrificium, illam nempe conuersationis suæ gloriosam & immaculatam elegantiam dicabit. Afferet, enim inquit, donum suum, agnum anniculum in holocaustum, & agnam rursus pro peccato, & arietem in salutare, & canistrum azymorum oleo conspersorum, & lagana azyma oleo lita: ac per agnum quidem conuenienter intelligi potest illa in Christo infantia, sacrificium offerentis; per arietem vero animi sensuum fecunditatisque perfectio: Fratres, enim inquit, nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote. His interiecta est agna pro peccato: ex quo facile animaduertere licet, etiā eorum vitam, qui vel maxime pueri sunt, & qui simplicitate & innocētia, quæ in Christo intelligitur, & mentis integritate perfecti, non omnino reprehensione vacare, sed purgatione prorsus

ne prorsus indigere: etenim nihil habere, quod vituperari possit, haud cuiquam contingit; sed soli Emmanuel id seruatur, eique tamquam proprium tribendum est; vt vere dicere potuerit, [Venit enim princeps mundi huius, & in me nihil inueniet.] Ergo in agno quidem & agna & ariete ea, quæ dixi, considerare licet; panibus vero infermentatis simplex ac pura vita significatur. Scribit enim profecto beatus Paulus ad sanctificatos, [Expurgate ergo vetus fermentum, vt fitis noua conspersio, sicut estis azymi.] Lagano autem illa sanctorum vitæ suauitas & veluti dulcedo designatur. Ergo nos ipsos offeremus, tamquam in agno quidem propter illam in Christo infantiam: rursus vero tamquam in agna propter infirmitatem naturæ, ac delinquendi facilitatem: (femina enim infirmitatis est figura) demum in ariete vt perfecti, & qui ad mensuram ætatis, quæ in Christo est, peruenerimus. Iam vero tamquam in panibus azymis puri, suaves vero ac iucundi tamquam in laganis: per Christum tamen misericordiam consecuti; iustificati namque sumus non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum magnam illius misericordiam: ob eamque causam recte panibus oleum infundebatur. Iterum vero mediatoris munere fungitur sacerdos, & offert primum quidem sacrificium pro peccato, deinde holocaustum, tertio loco arietem salutaris: nam Christo mediatore, & offerente nos Deo & Patri, accepti erimus, cum preces pro peccatis nostris offerimus, & veterum criminum remissionem petimus. Deinde tamquam holocaustum spiritualiter incendimur, id est, in totum & integre, sancti & sacri & in odorem suauitatis Deo dicati erimus, non in ea, quæ sunt in mundo, diuisi: nam holocaustum totum igni absumebatur. Gratiarum quoque actiones pro nostra salute ac vita consecrabimus, non terrenis rebus Deum venerando, sed muneris gratissimi loco, puram & infermentatam, & suauem ac sanctam illi vitam offerendo: eiusmodi namque est sanctorum hominum vita. Deinde, vbi ex Legis præscripto sacerdos obtulerit sacrificium, Tondeat, inquit, caput, qui votum suscepit, ad ostium tabernaculi testimonii, & igni crines imponat. PALLAD. Hoc vero quidnam esse censet? CYRILL. Voti redditionem, & veluti professionis promissionisque finem: neque enim vt ille inquinatus in mortuo, turpatum, atque profanatum crinem tondebat, sic hoc quoque loco eundem tonsionis modum accepturi sumus. Sed tamquam in Christo iam perfectus, & qui comam aliam post octauum diæ aluerit, Deo quæ pollicitus fuerat, velut in figura dedicat. Esse autem eam oblationem Deo acceptam, eo signo declaratur, quod igni crinis absumitur: nã ignis formã sacræ litteræ diuinæ naturæ semper adscribunt. Itaque beatus Moyses dixit, [Deus noster ignis consumens est;] omnipotentiam videlicet, vt opinor, diuinæ incorruptæque naturæ ex ignis imagine coniectans. Vide autem vt ad ostium tabernaculi fiat illa perfectionis detonsio, id est, ille omnis nostræ iustitiæ ac sanctitatis finis: qui enim fieri poterit, vt sanctificatio illa & iustitia, quæ a nobis seruata fuerit, solæ nos in Sancta sanctorum inducant, cum eæ non omnino culpæ atque delicti sint expertes? [mundus enim a forde nemo est,] sed Christus nos introducit, cum, abiecta omni suæ iniuriæ memoria, nos liberat, & omnia nobis peccata relaxat: præcursor namque pro nobis ingressus est, non sibi plane; sed ijs aditum aperiens, qui sunt extra ostium, & ad ipsum quodammodo tabernaculi sacri limen peruenerunt. PALLAD. Ita est. CYRILL. Ipse enim innouasse dicitur nobis recentem & viuentem viam. Postea vero quã tonsus fuerit, ad tabernaculi fores, & igni crinem absumpserit, Sumet, inquit, sacerdos armum coctum ab ariete, panem quoque & laganum, & imponet manibus eius qui vouerat, & rursus recipiens, offeret inquit impositionem coram Domino; & sacrum erit sacerdoti vt pectusculum separationis. PALLAD. Quid

Ioan. 14.

1. Cor. 5.

D. m. u. y

Dent. 7.

Iob. 14.
Hebr. 6.

Heb. 10.

A Quid vult ergo Lex per hæc verba significare? CYRILL. Armus in diuinis litteris pro figura potentis, vel rerum fortiter gestarum fere semper accipitur, vt panis azymus item pro figura sanctæ puræque vitæ, laganum etiam oleo conspersum, & in placentæ formam redactum, suauitatis iucunditatisque speciem præfert. Porro sacerdotis personam, qui mediator interponitur, illi Emmanuel iure optimo imponere licet. Quisquis igitur summam sanctificationem excoluerit, ac sanctissimo Deo præclarum donum, fortitudinis inquam illius spiritualis opera, in arietis armo designata, & vitam immaculatam in azymo pane figuratam, quin etiam vitæ in sanctificatione ductæ iucunditatem ac suauitatem tamquam in lagano significatam obtulerit; is inquã hæc omnia suis manibus prope dixerim imposita, Christi mediatoris interuentu Deo consecrat; qui tamquam de manibus in manus oblationes accipit, in eaque re verum fidelemque cultorem suum summis honoribus afficit. Ideoque inquit, is qui ad deo purum sanctumque votum soluit, manibus suis donum imponens, sacerdoti tradit impositionem, & eximiam attributamque illi partem, pectusculum inquam arietis, vt Legislatores decreuit. Vt igitur armum indicium esse diximus rerum fortiter gestarum, aut ipsius fortitudinis, ita animi sensum ac mentis, pectusculum arietis: in corde enim & in pectore sensus habemus; diuina enim scriptura nullo discrimine frequenter his vocibus vtitur, & nonnunquam pro mentis figura caput, nonnunquam ad sensus animi significandos pectus assumit. Sacra ergo sunt & eximia, ac propemodum de manibus in manus oblata & acceptissima, per Christum Deo, & Patri munera, illa sanctificatorum hominum fortitudo spiritualis & animi sensus. Vere siquidem dici potest, non aliter vquam nisi per spirituales fortitudines, rectumque sensum contingere vt sancti viri, quæ Deo grata sunt, efficere possint. PALLAD. Præclare dicis. CYRILL. Coctum vero armum assumi iussit, in quo suauitatem, illam veluti crudam & extra conuenientem rationem egressam, a sanctorum fortitudine reijcit: neque enim acerbos ac rigidos decet esse eos, qui Deo dicati sunt, neque austeriorem animum habere, sed leui quodam mollique modo, & summa solertia perficere, quæ ad virtutem pertinent. neque enim aliter præclara sanctorum facta suauia fiunt, & Deo ad vescendum accommodata, nisi minime cruda & ingrata fuerint. Scis enim videlicet eorum salutem, qui in sanctitate viuunt, a Christo suum quodammodo cibum appellari, cum dicit sanctis illis discipulis, [Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.] Recordare item illum immolare quidem agnum iussisse in Christi figuram; sed præterea sanxisse dicentem, [Non comedetis ex eo crudum quid nec coctum aqua, sed assa tantum igni;] munus, vt opinor, minus acceptum, & ad concoquendum veluti parum accommodatum, crudum appellans. Coctum igitur esse assumendum armum inquit, quod crudum id significet, quod neque suaue est, neque ad cibum aptum, ob eamque causam reijciendum. PALLAD. Subtilis sane ac vera expositio. CYRILL. Promissa ergo Deo reddenda sunt; & quæ quispiam vouerit, nulla mora interposita, præstet: nam in huiusmodi rebus perficiendis remissum, ac segnem esse, in primis metuendum ac periculosissimum esse censeo; imo vero ipsæ quoque sacræ litteræ testantur. Si enim rectissime putamus rem turpissimum sit, polliceri quidem Deo ac promittere, postea vero fidem fallere? Cuique igitur vouenti atque differenti, aut etiam prorsus persoluere promissa recusanti, peccati notã inurit. Crimine tamen absoluit eos, qui suum nihil habent, sed necessario quodammodo vinculo obstricti sunt, & alterius potestati subiecti. Sic enim in Numeris scriptum est, [Et locutus est Moyses ad principes tri-

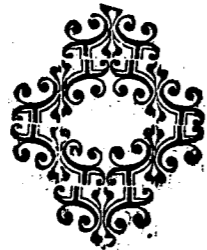
Ioan. 4.

Exod. 12.

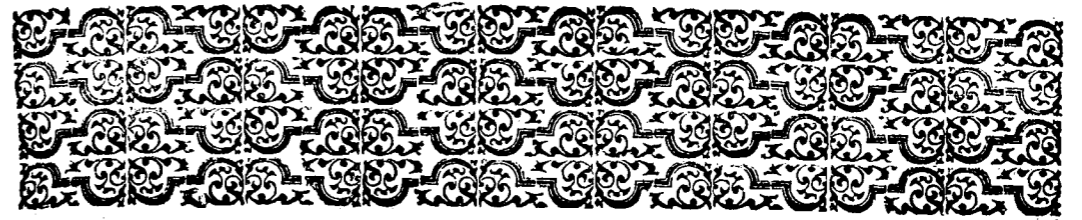
Num. 30.

pes tribuum filiorum Israel, Hoc est verbum, quod constituit dominus, Homo, qui vouerit votum Domino, aut iurauerit iuramentum, aut definerit definitionem de anima sua, non profanabit verbum suum; omnia quaecunque exierint de ore eius, faciet. Si autem vouerit mulier votum Domino, aut definerit definitionem in domo patris sui in adolescentia sua, & audierit pater eius vota ipsius, & definitiones eius, quas definiuit aduersus animam suam, & tacuerit pater eius; stabunt omnia vota eius, & omnes definitiones eius, quas definiuit aduersus animam suam, manebunt ipsi: si autem abnuens abnuerit pater eius, quacunque die audierit, omnia vota eius & definitiones eius, quas definiuit aduersus animam suam, non stabunt: & Dominus emundabit eam, quia abnuit pater eius.] At, si fuerit, inquit, mulier viro legitimo iure coniuncta, ipsæ leges valeant. In vidua autem & repudiata ratas habet definitiones, promissaque prorsus persoluenda esse censeat: qua in re liberos & alterius iugo minime subiectos crimine obstringit, si promissa præstare nolint: qui vero secus habent, & sui iuris non sunt, sed alteri subditi, eos merito vinculis religionis absoluit: ijs, enim, penes quos potestas est, patri inquam & viro, si eorum votis, qui sub illorum imperio ac potestate sunt, consenserint atque annuerint, crimen adscribit, nisi promissa præstare curauerint. Sin abnuerint illi, nullis peccati vinculis teneri concedit: nam quæ Deo dicantur, ea ex consilio ac voluntate proficiscuntur, non vi ac necessitate exprimuntur.

FINIS LIBRI SEXTIDECIMI.

SANCTI

SANCTI CYRILLI

ARCHIEPISCOPI

ALEXANDRIAE

**DE ADORATIONE IN SPIRITU
ET VERITATE**

LIBER DECIMVSSEPTIMVS

De sanctis Festiuitatibus.

A puritate igitur & iis, qui vouerunt, quin etiam de sacerdotibus hæc dixisse sit satis. Sed iis arbitror adiici oportere, quæ nam a Deo nostris laboribus persoluenda sit merces, quidve illud sit, quo cum illi Deo dicati homines se totos conuerterint, ac peruenire omni studio contenderint, summis honoribus cumulabuntur, & æternæ spei participes futuri sunt. **PALLAD.** Recte existimas. **CYRILL.** Aequum est enim, Palladi, ut, qui vitam adeo insignem & egregiam excoluerint, & ad eum gradum conuersationis adeo illustris peruenerint, ut longe optimi iudicentur; ij diuturna felicitate fruantur, festa celebrantes ac læti, cum principem festiuitatis habeant illum Emmanuel, & spe firma nitantur. **PALLAD.** Aequum certe, & vera sunt, quæ dicis. **CYRILL.** Visne igitur illas in figura & secundum Legem festiuitates peruestigemus, & sacrificiorum, quæ in illis fiebant, ritus exponamus, simulque sensuum, qui in illis latent, vim, quoad fieri poterit, ad veritatem transferamus? **PALLAD.** Velim equidem: cur enim abnuam? **CYRILL.** Quandoquidem igitur tibi plane videor optime animaduertisse in eo quod hæc esse discutienda cogitauerim; age igitur ante alia illud exquiramus, quando, & quibus de rebus nobis esse festa celebranda, sacræ litteræ prodiderint: ita enim recto cursu ad id, quod decet, nostra disputatio tendet, ac præterea vitabit, ne sine vlla ratione confecta esse videatur. **PALLAD.** Perge igitur, quo libet; nos enim admodum iuuabis. **CYRILL.** Congregatis olim in eremo sub monte Horeb filijs Israel, ille vniuersorum Deus Legem instituit, quæ, quid a nobis esset faciendum, definiret: cum verò quamplurima, eaque perutilia præcepta tradidisset, adiunxit denique, [Tri- *Exod. 23.*

bus temporibus per annum festa celebrate mihi.] Quamam vero ea tempora A
sint, rursus declarauit; continuo namque ait, [Festiuitatem azymorum serua-
te, vt faciatis; septem dies comedetis azyma, sicut præcepi tibi tempore men-
sis nouorum; eo enim tempore egressus es ex Aegypto: non apparebis in con-
spectu meo vacuus: & festiuitatem facies messis primitiarum laborum tuorum,
quæcunque seminaueris in agro tuo: & festiuitatem consummationis, ad exitum
anni in collectione laborum tuorum, quæ colliguntur ex agro tuo. Tribus
temporibus in anno apparebit omne masculinum in conspectu domini Dei
tui.] Igitur æquissimum esse, festa Deo celebrari ab ijs, qui se viriliter gerunt,
non ab ijs, qui resupino & segni sunt animo, & ad carnis ac mundi cupiditates
dissoluto, demonstrauit, cum dixit, Tribus temporibus per annum apparebit
omne masculinum in conspectu domini Dei tui: nam superna diuinaque inspe-
ctione dignus est masculinus sexus eo modo, quo superius diximus. Ceterum
opportune sanxit, vt festa celebrarentur: oportebat enim profecto, qui ad rectæ
institutionis initia succederent, & iugum iam Dei subirent, iis aperte significari, B
fore omnino, vt illa secundum Legem viuendi ratio, quam tenerent, in volu-
ptates atque iucunditates nimirum spirituales desineret. Quapropter, cum Le-
gem pronunciaffet, perniciosasque res apte reprobasset, approbassetque vi-
cissim vtilis; cumque conuersationis eius ac vitæ, quæ sibi grata esset, viam pro-
posuisset, fore tandem vt eorum labor finem iucundissimum haberet, vt intel-
ligeremus curauit. Ergo primum quidem festum in mensem nouum cadit; se-
cundum vero atque continuo vicinum est illud messis primitiarum; tertium
& extremum in exitu anni comportatis iam fructibus, mense anni septimo.
An vero non ita traditum est in sacris litteris? PALLAD. Ita profus.
CYRILL. Igitur necesse est, quæ sunt cuiusque temporis propria in me-
dium afferre, & quomodo quibusve de causis celebrari oporteat, quoad licue-
rit, perspicere. Iussit enim eo tempore benignissimus ille Deus filios Israel ex C
Aegyptiorum terris excedere, & illius non ferendæ seruitutis iugum abiicere,
atque ad promissionis terram transire: diuinis autem decretis obsistebat Pharaos,
& aduersus ineffabilem illam gloriam insanam vocem emisit; Nescio, inquis,
Dominum, nec se dimissurum Israelitas frequenter asseuerauit. Itaque frequen-
tibus plagis, ac sibi inuicem succedentibus afflictus est: sed, cum esset adhuc
contumax, & durissimam aduersus Deum pertinaciam retineret, ille in Aegy-
ptiorum primogenita demisit Exterminatorem; & is, penes quem omnium po-
testas erat, decreuit, vt vna in nocte morerentur. Prouidit autem, ne Iudæo-
rum tribus hoc malo perfringerentur, sed essent ab interimentis manu atque
ira quam longissime remota. Id vero non alia ratione licebat assequi cuiquam,
nisi per Christum, qui est vita, & vitæ auctor, vtpote cum ex eo, qui suapte na-
tura vita est, editus sit, nimirum ex Patre. Lex igitur hoc eius mysterium præ-
figurauit: itaque inquit, [Locutus est autem Dominus ad Moysen, & Aaron D
in Aegypto dicens, Mensis hic vobis initium mensium primus erit vobis in mē-
sibus anni. Loquere ad vniuersam congregationem filiorum Israel dicens,
Decima die mensis huius accipiat vnusquisque ouem per domos; quod si pau-
ci fuerint, qui in domo sunt, ita vt non satis sint ad ouem, assumatur secum vi-
cinum proximum suum secundum numerum animarum, quem quisque sibi sa-
tis esse numerabit in ouem; pecus perfectum, masculinum, anniculum erit vo-
bis, ab agnis & ab hædis accipietis, & erit vobis seruatum vsque ad quartum-
decimum diem mensis huius; & immolabunt illud omnis multitudo filiorum
Israel ad vesperam, & sument de sanguine, & ponent super duos postes & su-
per limen in domibus, in quibus manducabunt illa: & manducabunt carnes
nocte

Exod. 12.

Exod. 12.

A nocte hac affas igni, & azyma cum amaris edent: non comedetis ab eis crudum,
neque coctum aqua, sed affa tantum igni: caput cum pedibus & intestinis non
relinquetis de ipso in mane, & os non conteretis ab eo: quæ vero reliqua fue-
rint de ipso in mane, igni comburentis. Sic comedetis illud; renes vestri accincti,
& calcei vestri in pedibus vestris, & baculi vestri in manibus vestris, & comede-
tis ea festinanter: Pascha est Domino: & transibo per terram Aegypti nocte
hac, & percutiam omne primogenitum in terra Aegypti, ab homine vsque ad
pecus, & in omnibus Dijs Aegyptiorum faciam vindictam: ego Dominus, &
erit sanguis vester in signo in domibus vestris, in quibus vos estis ibi, & videbo
sanguinem, & protegam vos, & non erit in vobis plaga vt conteramini, cum
percutiam in terra Aegypti: & erit dies hic vobis memoriale, & festum ageris
in eo Domino, in omnes progenies vestras, legitimum æternum celebrabitis
illum: septem dies comedetis azyma; a primo vero die auferetis fermentum ex
domibus vestris: omnis quicumque comederit fermentum, exterminabitur ani-
ma illa ex Israel; a die primo vsque ad diem septimum: & dies primus vocabi-
tur sanctus, & dies septimus vocatus sanctus erit vobis: omne opus seruilis non
facietis in eis; nisi quæcunque fient omni animæ, hæc solum fient a vobis.]
Vine igitur, vt, subtiliter, & strictim singula percurrendo, quæ congruere vi-
debuntur dicamus? Dabimus enim sapientibus occasionem, & nota faciemus
iustis: (sicut scriptum est) illi vero a se ipsis nonnulla adiciunt, & longe melio-
res fient. PALLAD. Sane quidem velim. CYRILL. Ergo anni initio
ac primo mense Christi mysterium effulget: noui quippe sæculi nobis instar
fuit tempus illud, quo Saluator noster aduenit, quod omnia in melius commu-
tet, & in nouitatem creaturæ veterascentem, ac senescentem, & interitui pro-
ximum statum optime transferat: nam, quæ in Christo sunt, ea noua creatura
sunt & vetera transferunt, ecce facta sunt omnia noua. Nos quoque non adhuc
mosaice viuimus, sed potius ad euangelicam conuersationem translati sumus,
cum Christus per Spiritum nos renouauerit. PALLAD. Recte dicis:
CYRILL. Singuli autem ouem accipiunt, atque conuiuia per tribus in do-
mum vnã congregantur. Et nos namque cum veluti diuisi simus, quod ex na-
tura singuli subsistimus, in vnitatem spiritualem in Christo conuenimus: ani-
ma namque nobis iam vna est, & cor vnum. Ouis præterea immolatur, aut cer-
te ex capris: atque ovis quidem propter singularem mansuetudinem & innocen-
tiam ac fecunditatem, vt ovis enim ad victimam ductus est, & vt agnus coram
tondente se mutus. Agnus vero, quia propter nos est immolatus, & pro pec-
catis nostris traditus, vt Scripturæ testantur. Haedus porro victima pro pecca-
tis est ex Legis decreto. Perfectum etiam & masculinum pecus est; ac perfecti
quidem appellatio aut ab omni macula debilitateque alienum significat, fir-
mumque & valens; (immaculatus est enim Christus, & ab omni vitio remotus)
D aut reuera perfectum; nam perfectissimus est ille Emmanuel, ex se atque ex na-
tura id habens, qua Deus est. Masculi vero nomen omnium esse eum ducem si-
gnificat; masculus enim semper longe principem locum tenet, vt femina vbi-
que secundo loco numeratur. Et accipitur ovis a decimo die mensis, immola-
tur autem ad vesperam quartodecimo; neque enim nouum est Christi myste-
rium, neque tunc primum agnitum, cum Iudæis illum etiam ludibrio habere
visum est; sed cognitio passione fuit antiquior, cum longe ante sancti homines
prædicarent, & Lex voce propemodum testaretur, eiusque mysterium sancta
scriptura nobis præfiguraret: habebamus igitur apud nos interim prænotione
agnum, nondum quidem immolatum, non ignari tamen illum esse ad vesperam
immolandum; extremis quippe sæculi temporibus, & sub ipsum pæne iam
F f 3 præter-

præterlabentis temporis occasum Christi mors est perpetrata. Immolatur autem ab omni multitudine: mortuus est enim pro omnibus; ut sciant, qui pro sua salute agnum afferunt, se emptos esse pretio, nec suos esse, sed vnum pro omnibus mortuum, ut, qui viuunt, iam non sibi viuunt, sed ei, qui pro ipsis mortuus est & resurrexit. Nam, quia pro nostris delictis est traditus, propter nos mortuus esse dicitur. Hanc quoque ob causam nos sumus, qui illum immolamus; nam propter quos mortuus est, ij consequenter propemodum passionis eius perspicue sunt effectores, etsi illa per alios perpetrata sit. Porro salutem vntis tribuere illam sanguinis asperisionem, statim ostendit, cum dixit sanguine perungenda esse ostia domorum, postes inquam portarum & limina: illud enim Christi mysterium obstruit quodammodo morti aditum, & imperium efficit. Ergo nos ipsi quoque pretioso illo sanguine peruncti, mortis victores erimus, & interitum contemnemus, nulloque Exterminatoris illius metu tangemur: ille quippe vitæ sanguis, idest, Christi, nos liberat. Eadem porro nocte esse inquit agni carnes absumendas; vnum enim reuera fuit salutaris illius passionis tempus; & cum semel mortuus sit, non amplius moritur, ut scriptum est; mors illi ultra non dominabitur: quod enim mortuus est peccato mortuus est semel, quod autem viuit, viuit Deo. Assæ vero carnes & cum panibus azymis, & amaribus herbis eduntur: atque assatio quidem imaginem quandam præfert, illum Emmanuel per passionem esse consummatum: Oportebat enim profecto, inquit ille, ducem illum salutis nostræ per passiones consummare. Quod autem cū azymis, & amaribus herbis comeditur; id vero per ænigma designat, nos ipsos etiam, quibuscunque ad participandum Christus proponitur, a spirituali fermento, idest, a malitia & dolo alienos esse debere, proque eius amore, ærumnas & acerbos labores libentissime perpeti; illum sequentes, qui pro nobis mortis iter aggressus est: nam ad eam rem nos hortatur, cum ait, [Non est discipulus super magistrum, neque seruus super dominum suum: si me persecuti sunt, & vos persequentur; si patrem familias Beelzebub vocauerunt, multo magis domesticos eius.] Prohibet præterea Lex, ne crudum edant, aut elixum aqua; quamuis, etiam si id minime dixisset Lex, nemo sit, opinor, qui cruda carne vescatur: ergo figurate indicat, Christi mysterium neque reiiciendum esse, quasi propter mendaciorum magnitudinem; neque aqua diluendum, ac dissoluedum: nam egregii Gentilium poetæ atque scriptores, & quod ad sermonis attingit vim, sapientes, cum Deorum suorum orgia atque mysteria describunt, impudentissime mentiuntur, & quasi crudas, & respuendas mentibus hominum fabulas & multum aquæ in se continentes apponunt; nam & adulteria, & muliercularum amores, & adolescentum corruptelæ, obscenarumque partium amputatio, quinetiam virginum in stirpes transformatio, & eiusmodi aliæ præterea turpes deformesque fabellæ ab illis excogitatæ sunt: at vero, quæ sunt in Christo, omnia vera sunt, & eiusmodi ut libenter admittantur, & animo ad vescendum sint accomodata, neque fungosi aliquid aquosive habent, sed earum rerum intelligendi studiosos potius ad honestatem ducunt, quam ad voluptates & carnis cupiditates relaxant: quod profecto gentiliū frigidæ & aniles fabulæ faciunt. Intelligisne igitur plane, quod dico? PALLAD. Maxime vero. CYRILL. Quod autem qui Christi particeps per sanctæ eius carnis atque sanguinis communionem sit factus, cum oporteat illius quoque mentem ac sensum habere, & per intimas eius res gestas ire, diligenter, quæ in illo sunt, inuestigantem, statim ostendit, cum dixit, caput cū pedibus & intestinis esse manducanda. Quid enim? nonne dicebamus caput quidem habere mentis figuram, pedes item vbi que operum ac factorum iter significare, intima denique & ab-

dita, victi-

A dita, victimarum intestinis indicari? PALLAD. Videbatur quidem hæc ita intelligenda esse; & recte sane. Sed tamen illud explices velim, quænam sit Christi mens, quodve iter, quæ etiam eius abdita & occulta? CYRILL. Mens quidem Christi est, ea sola sapere, quæ ad Dei Patrisve gloriam spectant, idque velle perficere, quod patri placuerit; [Descendi enim, inquit, de cælo non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me.] Hoc cum & sentire & perficere beati illi discipuli conarentur, disertis verbis dicebant, [Nos autem mentem Christi habemus:] atque etiam docebant, ut in orationibus diceremus, [Pater noster, qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuum, fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra.] Vides eos, quod Christo conformes atque consentientes essent, eandem se mentem habere, perspicue asseuerare? Hoc, mea quidem sententia, est caput agni manducare. Iter vero Christi est, quod ille mortem fortiter perferre non refugit, ut, sicut Paulus ait, peccatores saluos faceret: ad eam rem nos etiã paratissimos esse cõuenit, & ipsam quoque in corpore vitam pro fratribus alacriter impendere. Itaque ait e sanctis discipulis quidã, [Christo igitur passo pro nobis carne, & vos pro ipso eadem cogitatione armamini.] Paulus autem increpat quosdã his verbis, [Quid fletis, confringentes cor meum? Ego enim non solum ligari, sed etiam mori paratus sum pro nomine domini nostri Iesu Christi.] Ipse idem Christus, cū sua vestigia sequi ceteros iuberet, [Qui nõ accipit, inquit, crucem suam quotidie, & sequitur post me, non est me dignus.] Alia quoque ratione sancta est Christi ambulatio & via, qua nempe quaquauerfum, & per omnes virtutes tenditur. Intestina denique intelliges illud in eo abditum occultumque Verbum: nam, cum secundum naturam Deus esset, & ex Deo editus ille Vnigenitus, factus est caro, & habitauit in nobis: cumque imago esset ac similitudo parentis, se ipsum ad exinanitionem vsque & ad formam serui deiecit. Non ea igitur sola, quæ in Emmanuele sunt humana, & extrinsecus aspectabilia, in nostros animos admittemus; sed ipsis etiam intestinis, idest, mysterijs eius occultis nostrum animum implendo, alimentum spirituale optimum habebimus. Eadem vero nocte absumendum esse agnum, inquit, nullis omnino reliquiis in diluculum referuatis; sed os conterere non permittit: e quibus prius illud designat, in futuro sæculo homines sibi per fidem sanctificationemque dicatos altera quadã ratione fore ut sanctificet Christus atque benedicat; neque rursus sua carne pascat, & sanguine viuificet; quod hoc tempore facit; sed, tamquam morte iam destructa, dissolutoque in totum interitu atque corruptione, spirituali quodam sanctificandi modo ille, qui sanctificat, vtatur: ergo diluculum, seu mane non aliud quippiam significat, ut opinor, nisi futurum sæculum. Quod vero sequitur, nimirum os non conterendum esse, ad Christi nos intelligentiam reuocat, & sequi suadet diuinorum prædicatorum voces: nam ille diuinus Euangelista vaticiniū hoc de Christo corporaliter accepit; [Non confregerunt, inquit, milites eius crura, ut impleretur, quod scriptum est, Et os non comminuetis ex eo.] Vescuntur autem agno præcinctis lumbis, calceatisque pedibus, & baculos habentes in manibus, &, ut semel dicam, iter facientium habitu: idque admodum recte; accincti namque quodammodo ad spiritualem transitum, & velut excedere ex huius mundi distractionibus properantes, & ad optima quæque transire parati, sancte pureque Christi participes erimus: non enim in rebus temporalibus immorari consuescimus, sed strenue ad res illas fixas immotasque currimus, & a carnalibus impuritatibus discedentes, ad spirituale elegantiam demigramus, memoria repetentes dixisse Christum, [Surgite, eamus hinc:] hac de causâ, qui agnum in Christi figuram manducant, habitum præferunt, iter facientibus accomodatam.

datum. Ceterum festinanter comedere oportet; est enim Pascha Domini, id est, **A** transitus, siue ut græce dicitur, διαβασιπια: nam, cum tempus adfit, quo nos a mundanis vitijs oportet ad ea facienda transire, quæ Deo placent, in eam rem non omni studio, ac celeritate incumbere, sed cunctari quodammodo & refugere, veteribus adhuc vitiis inhærescentes; qui fieri potest, ut non sit periculosissimum? Itaque beatus Paulus, [Currite, inquit, ut comprehendatis.] Pergendum est nobis igitur, ut Christi per fidem participes simus, omni cunctatione calcata, nullaque mora interposita, sed omni studio adhibito: ita enim a peccatis ad iustificationem, a morte ad vitam transibimus; ac, turpitudine seruitutis absterfa, gloriosam adoptionis gratiam consequemur. **PALLAD.** Rectissime dixisti. **CYRILL.** His omnibus diligentissime obseruatis, & ad exitum, ut Legislatores decreuerat, perductis, transiturum se profitetur, Aegyptumque totam fere circuiturū, perditurumque primogenita, & in Diis Aegyptiorum vindictam facturū, id est, ab omni sublimi homine & elato, & qui propter gloriæ amplitudinem inter adoranda numina apud eos propemodum **B** censebatur, se illius adeo peruicacis superbæque voluntatis, incredibilisque contumaciæ supplicia sumpturum; protecturum tamen filios Israel pollicetur, si limina sanguine tinxissent: quod etiam signum appellauit, quo nempe dignosceretur illos ad se pertinere, sibi que coniunctos esse; Videbo enim, inquit, signum, & protegam vos: nam, cum Deus infert iram, & indignationem in omnem sublimem, & excelsum, ut propheta verbis utar, & morte mulctat intemperantem & scelestum, & qui pietatem, quæ ipsi debetur, nunquam non contempnit, ii soli effugiunt, & poenæ sunt expertes, qui præclaro sigillo consignati, **C** Christique sanguine sunt aspersi: audisti enim dicentem, [Amen amen dico vobis, qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternā, & in iudicium non venit; sed transit de morte ad vitam: qui autem non credit, non videbit vitam, sed ira Dei manebit super eum.] Quicumque sanctificati sumus, iidem vitæ æternæ participes, & Dei, ac Patris amici, atque familiares, & **D** mortis victores sumus, ex eo, quod Christi participes, mystico nimirum participandi modo facti sumus, & sancto illius sanguine peruncti. Enitendum vero ipsis esse inquit, ut perpetuo legem hac de re sancitam seruent: nunquam enim cessabimus a festis in Christo celebrandis, fermentumque e nostris finibus, id est, ab omnibus terris, in quibus nos morari cōtinget, abiiciemus: oportebit enim, qui per fidem ad iustificationem, quæ per Christum fit, vocati sunt, eos festum spiritualiter celebrantes, non in fermento malitiæ & nequitiae id facere, sed potius expurgando vetus fermentum, in melius transformari, & in nouam conspersionem cōmutatos videri, simul cum vniuerso genere, totaque domo, iisque omnibus, qui per vniuersam illam regionem degunt: quibus verbis significatur sanctam illam eorum, qui fidem receperint, multitudinem copiosam esse & innumerabilem. Primum etiam eius hebdomadis diem sanctum vocandum esse dixit, septimum item vocatum sanctum: quibus verbis illud, ut ergo arbitror, Lex indicat, primum illud tempus hominum vitæ sanctum fuisse in Adam primo generis nostri parente, cum ille mandata nondum violasset, neque diuina præcepta contempnisset: sanctum vero item, ac multo præstantius illud extremum, id est, illud in Christo, qui est secundus Adam, qui que genus nostrum interea vitiatum in nouitatem vitæ in spiritu reformat. Mandat etiam septimo die sabbatizari oportere, & ab omni opere cessare: decet enim, & quidem iure optimo, qui per fidem ingressi sunt in requiem Christi, eos iam ab omni carnali opere, & a studiis, quæ in terra collocantur, & a vano circuitu abstinere; eaque potius summo studio perficere, quæ ad vitam immortalem ferunt, & quæ nos venerandos

A venerandos efficiunt: ut enim beatus Paulus scribit, Qui ingressus est in requiē suam, (in requiem Christi nimirum) etiam ipse requieuit ab operibus suis, sicut a suis Deus. **PALLAD.** Ita est. **CYRILL.** Atque ad hunc modū diuino oraculo sancitum est: Sed, cum filijs Israel Moyse, quod iussum fuerat, exponeret, inquit, [Abeuntes accipite vobis ipsis ouem per cognationes vestras, & immolate Pascha: accipietis etiam fasciculum hyssopi, & intingentes in sanguine, qui est ad ostium, ponite super limen, & super ambos postes de sanguine, qui est prope ostium: vos vero non egrediemini vnusquisque ex ostio domus suæ vsque mane: & pertransibit Dominus ad percutiendos Aegyptios, & videbit sanguinem in limine, & in vtroque poste, & pertransibit Dominus ad ostium, & non permittet Exterminatorem ingredi in domos vestras, ut percutiat.] Quod igitur per domos familiarum, id est, per cognationes accipiebatur agnus, ostendit, ut opinor, spiritualis necessitudinis in fide, & concordia coniunctionem: non enim cum ijs, qui falsas opiniones habent, festum celebrabimus, **B** neque cum ijs, qui alia quædam præterquam quod rectum verumque sit, sapere soliti sint, in communionem sanctæ atque viuificantis hostiæ veniemus; sed cū ijs tantum, qui idem nobiscum sapiunt, & vnitatem spiritus ac fidei societate fratres nostri sunt. Coniungitur autem sapienti consilio hyssopus cum agni sanguine: quæ sit autem eius rei ratio, breuiter dicam. Hyssopus, Palladi, herbam esse dicunt, eamque medici admirantur, ut quæ propter naturalis caloris infirmitatem ad sordes, quæ sunt in visceribus, consumendas, & concretos humores probe extenuandos, facultatem haud mediocrem habeat. Coniunctus est igitur, quod modo dixi, cum hyssopo sanguis: quæ figura oblique significat, pretiosum Christi sanguinem non ab interitu modo nos, verum etiam ab omni intus recondita impuritate vindicare, neque sinere ut languore & negligentia frigeamus, sed potius spiritu feruentes efficere. Quam vero commodum & utile sit ijs, qui semel Christi participatione dignati sunt, vitam, quæ in sanctitate **C** ducitur, firmam, & stabilem retinere, Lex iterum significat, cum eos, qui agnū comedissent, intra ostia collocat; ne, si domibus prodierint, vna cum Aegyptijs exterminentur: neque enim ambigere fas est, quisquis de numero sanctificatorum fuerit, cui velut domicilium quoddam sit ipsa virtus, eum, si a sanctificatione excedat, vna cum aliis periturum, iisdemque subiiciendum poenis, quæ ex intemperanti insanibilique viuendi genere laborantibus æquum est irrogari: ideoque diuinus cantor, [Ne perdas, inquit, cum impiis animam meam, & cum viris sanguinum vitam meam, in quorum manibus iniquitates.] Vide igitur quemadmodum dicat, Non egrediemini ostium domus vestræ vsque mane: sacra enim littera præfens tempus nocti comparant, futurumque sæculum significant diem esse, qui expectetur. Itaque beatus Paulus, cum præfens sæculum videret iam ad finem appellere, futurumque sæculum vicinum iam, ac, **D** prope dixerim, in ianuis esse, clamabat dicens, [Nox præcessit, dies autem appropinquauit: abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, ut in die honeste ambulemus.] Ergo illa verba, Vsque mane, significant vsque dū vniuersa hæc vita traducitur, id est, donec futurum tempus appareat. Quomodo autem etiam hoc a nobis fieri possit? nimirum in vniuscuiusque hominis vitæ exitu propemodum succedit sæculum illud futurum: siquidem verum est, qui mortem subiit, eum iustificatum esse a peccato; conclusit enim super ipsum Dominus, ut scriptum est, & ad Christi tribunal referuatur; & qua conditione fuerit, cum morte oppressus est, eadem etiam adstabit. **PALLAD.** Intellico quod dicis; atque optime admodum se habet expositio. **CYRILL.** Atque hoc quidem modo præfens illis hominibus Christi mysterium adumbratū erat,

erat, cū eo tempore agnus immolaretur, quo vere ipse quoque Emmanuel pro
 1. Cor. 5. vniuersorum vita necem perpeffus est. Itaque beatus Paulus scribit, [Pascha
 nostrum pro nobis immolatus est Christus.] Sed tamen diuino responfo decla-
 ratum est, etiam secundo mense hæc sacra facienda, & festi ritum esse celebra-
 dum, si quo forte necessario impedimento exclusi fuerimus, atque detenti, quo
 minus mense primo Legis præceptum exequi possimus. Visne igitur, vt ipsum
 diuinum responsum proponamus, & quæ consentanea esse videntur, dica-
 mus? PALLAD. Maxime vero. CYRILL. Scriptum est igitur in Nu-
 Num. 2. meris, [Et locutus est Dominus ad Moysen in monte Sina anno secundo, post-
 quam egressi sunt de terra Aegypti, in mense primo dicens, Dic, & faciant fi-
 lii Israel Pascha tempore suo, quarto decimo die mensis primi ad vesperam fa-
 cietis illud, suo tempore iuxta legem eius, & iuxta iudicium eius facies illud.
 Et locutus est Moyses filiis Israel, vt facerent Pascha incipiente anno, quarta-
 decima die mensis in deserto Sina: sicut constituerat Dominus Moysi, sic fece-
 runt filii Israel. Et venerunt viri, qui erant immūdi super anima hominis, & nō
 poterant facere Pascha in die illo, & accesserunt coram Moysē & Aaron in die
 illo, & dixerunt viri illi ad eos, Nos sumus immundi super anima hominis; ne
 igitur fraudemur, quo minus offeramus donum Domini tempore suo in medio
 filiorum Israel. Et dixit ad eos Moyses, State hic, & audiam quid mandet Do-
 minus de vobis. Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Loquere filiis Israel
 dicens, Homo, quicumque fuerit immundus super anima hominis, vel in via lon-
 ge, vel in vobis vel in generationibus vestris, faciet Pascha Domino mense se-
 cundo, quartodecimo die ad vesperam faciet illud, cum azymis & amaris her-
 bis comedent illud nocte, non relinquent de illo in mane, & os eius non com-
 minuent; iuxta legem Pascha, faciet illud: & homo, quisquis mundus fuerit,
 & in via longinqua non est, & distulerit Pascha facere, exterminabitur anima
 illa de populo suo, quia donum non obtulit tempore suo; peccatum suum acci-
 piet homo ille: si autē accesserit ad vos profelytus in terra vestra, & fecerit Pa-
 scha Domino; iuxta legem Pascha, & iuxta constitutionem eius, sic faciet illud:
 lex vna erit vobis & profelyto & indigenæ terræ.] PALLAD. Equidem, qui
 nam sint immundi in anima hominis, quique hanc causam afferat, cur Pascha
 feruare non possint, a uo plane cognoscere. CYRILL. Magna quidem val-
 de est historiæ huius ratio: commemorabo enim quod Deus ad Moysen illum
 sacrorum interpretem aperte dixit, [Loquere filiis Israel, & emittant a castris
 omnem leprosum, & omnem seminifluum, & omnem immundū in anima.] Ac
 de his rebus satis iam supra differuimus. Illud tamen opportune pro præsentī lo-
 co dicam, Immundum in hominis anima sacræ litteræ vocant eum, qui in mor-
 tuo inquinatus sit; prohibitum est enim etiā inanime corpus contingere, & qui
 propinquum aliquem atque cognatum lugerēt, eos Lex illa vetus impuritatē
 accusat: itaque e castris eiiciebantur. Per hæc autem Lex figurabat profa-
 num fore, & spiritualis impuritatē plenum, quisquis alterius mortalitatem
 in moribus nimirum ac vitæ genere sitam participauerit: mortui namque sunt
 moribus ii, de quibus a Christo dictum est, [Sine mortuos sepelire mortuos
 suos.] Ergo extra diuina atria pellitur, & a primogenitorum Ecclesia, & san-
 ctorum grege reicitur, quisquis cum iis, qui mortalia & sapere, & facere con-
 sueuerunt, societatem inuit, aut ad eos propius accessit; vt eadem scilicet sa-
 pere, & facere velit. Ac Legis quidem ænigma eiusmodi est. Si autem ve-
 riorem intelligentiam quæramus, & nobis, qui spirituales sumus, conuenien-
 tissimam, immundos in anima hominis, & eam ob causam mense secundo festū
 agentes, & ex Paschæ lege in Christi figuram immolantes victimam, non alios
 esse cen-

A esse censebimus, quàm Iudæos, Christi cæde contaminatos, & impuritatē
 crimine damnatos, quod ipsum Emmanuel contumeliis affecerint: hi nam-
 que ab eiusmodi nostro festo penitus exciderunt: defuerunt etiam, & non oc-
 currerunt ad tempus, quo ille omnium vitæ auctor per passiones est consumma-
 tus: misericordia tamen illius, qui omnes saluare vult, consequentibus tempo-
 ribus tamquam secundo mense ipsi quoque participes Christi fient, & vna cum
 sanctis, qui in tempore vocati sunt, ex Gentibus inquam, festum agent. Ani-
 maduertere enim vt illi quidē in Aegypto statim atque idololatriæ sordes ab-
 sterferunt, agnum immolant mense primo, ac primum in credendo locum occu-
 pant, vñctique sanguine Domini, contemnent Exterminatorē, & mortis atque
 interitus victores erunt: hi vero tamquam anno, menseque secundo vix acce-
 dunt, & immunditiam suam confitentur, & se in anima hominis impuros esse
 perspicue affirmant, & orant vt benedictionem eis consequi liceat; secundo au-
 tem loco & post primos festum diem agunt: [Cum enim plenitudo Gentium
 Rom. 11. intrauerit, inquit, tunc omnis Israel saluus fiet:] Prædixit etiam de ipsis prophe-
 ta, [Et post hæc reuertentur filij Israel, & exquirent dominum Deum suum, &
 Osee. 3. Dauid regem ipsorum, & obstupescant in Domino, & in bonis eius in extremis
 diebus:] exquiretur enim extremis temporibus a residuis ex Israel ille ex semi-
 ne Dauid secundum carnem Christus. PALLAD. Vera dicis: in spe namque
 positus est Israel. CYRILL. Ceterum haud esse sine culpa, immo vero pe-
 riculosum in primis, festa in Christo non agere, declarauit statim, cum dixit,
 eum, qui neque immundus esset super anima hominis, neque in via longinqua,
 & nullo necessario impedimento distineretur, summo afficiendū esse supplicio,
 si, quæ Lege sancita sunt, facere noluerit: atque impurus quidem in anima ho-
 minis intelligi a nobis potest, vt modo dicebamus, ille Domini occisor Iudæus:
 in via autem longinqua quodammodo, & longe a Hierusalem, id est, a sancta
 nostri Saluatoris Ecclesia, ille est, [qui dicit ligno, Deus meus es tu, & qui dicit
 Hier. 2. lapidi; Tu genuisti me;] atq. etiam qui deserto creatore, creaturam adorat, aut
 alio quouis errore tenetur: verum est enim virum quemque probum, & qui sin-
 ceram de Deo opinionem habeat, prope Deum esse, recte intelligi; ac vicissim
 ab eo recedere, & remotum esse, longeque disunctum, quisquis non ita se ha-
 beat. Ergo, si neque impuri super anima hominis, vt Iudæi, neque in via lon-
 ginqua sumus, vt Gentiles & hæretici, celeriter sine vlla cunctatione sacrificiū
 offeramus, & festa Domini veneremur: eodemque ritu profelytus vna nobiscū
 festum celebrabit, & gaudentibus congratulabitur; nam qui pro tempore fidei,
 quæ est in Christo, ornamenta susceperint, eos incruenti illius sacrificij socios
 facimus, & ad sanctæ mensæ participationem vocamus. Illud etiam opportune
 mihi adiendum videtur, in Ecclesiis obtinuisse consuetudinem, ex hac, vt
 opinor lege profectam, vt, si quartusdecimus lunæ dies extra primum mensem
 ceciderit, alter mensis, ac proximus sufficiatur, diesque in eo constitutus quæ-
 ratur, ne ex iusto ritu festi tempus excedat. Hæc autem obseruatio ita se ha-
 bet, vt olim lege præceptum erat. PALLAD. Recte sane a te dictum est:
 sed illud mihi exponas velim, vtrum non cuiuis fortasse, etiam si in via longin-
 qua fuerit quam longissime remotus ab Hierusalem, permiserit Lex, vt sine cul-
 pa celebrare Pascha possit? CYRILL. Minime vero cuiuis, in sancta nam-
 que ciuitate modo iussit immolare, in qua etiam vetus illud templum Salomon
 extruxit: sic autem allocutus est filios Israel Moyses in Deuteronomio dicens,
 [Obserua mensem nouorum, & facies Pascha domino Deo tuo in mense no-
 uorum, quia egressus es noctu de Aegypto, & immolabis Pascha domino Deo
 Deut. 16. tuo, oues & boues, in loco quem elegerit dominus Deus tuus, vt inuocetur
 nomen

nomen eius ibi: non edes cum eo fermentū: septem dies edes cū eo azyma, panē afflictionis; quia cum festinatione existi ex Aegypto nocte; vt recordemini diei exitus vestri de terra Aegypti omnibus diebus vestris: nō apparebit in te fermentum in omnibus terminis tuis septē dies: & nō pernoctabit de carnibus, quæ immolaueritis vespere die primo, in mane: nō poteris immolare Pascha in vlla ciuitatū tuarū, quas dominus Deus tuus dat tibi, nisi in loco, quē elegerit dominus Deus tuus, vt inuocetur nomen eius ibi: facies Pascha vesperi ad occasum solis tēpore, quo existi de Aegypto, & coques, & affabis & comedes in loco, quē elegerit dominus Deus tuus:] quamplurimis enim vrbibus atque oppidis Iudæorum regio plena erat, sed in sola sancta ciuitate, & sacra facere, & legem de Pascha seruare præcepit Deus: in quo illud, opinor, legis littera nobis adumbrat, non esse fas, neque permissum cuiquam, vt Christi mysterium, quomodo libitum fuerit, aut quocunque loco celebret; locus enim solus est illi congruens & sane aptus, sancta ciuitas, id est, Ecclesia, in qua & legitimus est sacerdos, & sanctificatis manibus sacra consummantur, & thymiama omnium præpotenti Deo, & hostia munda iuxta Prophetæ illius vocem offertur. Igitur legem hac de re constitutā negligunt, recta omnia peruertentes hæretici; nam neque in sancta ciuitate agnum immolant, neque per eorum manus, qui per Spiritum ad sacerdotium electi sunt; sed, vt beatus Paulus scribit, sibi ipsi rapiunt honorem; & in omni loco offerunt: nam taurorum instar superbiorum & insolentium in id solum, quod sibi visum fuerit, nullo habito discrimine, pergunt: sed illi quidem, dum effrenatum impetum, & ad superbiam pronum nimium sequuntur, acerbis harum cogitationum iudici pœnas dabunt. Nos vero ad viam tritam atque rectam reuertamur, illudque e lege proposita examinemus: audisti enim illam perspicue dicentem, Obseruate mensē nouorum, & facies Pascha domino Deo tuo, oues, & boues. Atqui dicet aliquis, quid tandem causæ est, quod cum legem de Pascha ferret ijs, qui in Aegypto erant, vnum tantummodo immolare iussit agnum, nec vnquam de ouibus aut bobus fecisse mentionem inuenimus? an vero ab eo, quod rectum sit, aberrasse Moysen dicendum est? minime: nam in Numeris ad agnum boues quoque & oues adiici præcepit Deus his verbis, [Et in mense primo quarto decimo die mensis Pascha Domino, & quintodecimo mensis huius festum: septem dies azyma comedetis, & dies primus vocatus sanctus erit vobis: omne opus seruile non facietis; & offeretis holocausta, oblationem Domino, vitulos ex bobus duos, arietem vnum, septem agnos anniculos, immaculati erunt vobis, & sacrificium eorum similia consperfa oleo, tres decimas vitulo vni, & duas decimas arietem vni facietis, & singulas singulis agnis, & hircum ex capris vnum pro peccato, vt propitiatur pro vobis; præter holocaustum perpetuum matutinum, quod est holocaustum iuge; hæc & iuxta hæc facietis singulis diebus, per septem dies donum oblationum in odorem suauitatis Domino: super holocaustum perpetuum facies libamentū ipsius: & dies septimus vocatus sanctus erit vobis, omne opus seruile non facietis in eo.] Ac mense quidem primo, & eius mensis quartodecimo die Pascha ex Legge agendum esse, iam superius diximus. Quid etiam significare velit, azymorum esus, & otium sabbati, & præterea quod primus ac septimus dies appellati sint vocati sancti, superiori disputatione, manifeste demonstratum est. Itaque, ne in his diutius immoremur, ad sacrificiorum ritus reuertamur. Duo sunt igitur vituli ad holocaustum & sacrificium, vnus aries, agni præterea numero septem, omnes immaculati & anniculi, & super eos sacrificium similia oleo consperfa, non tamen eadem mensura: tres enim decimæ in singulos vitulos, duæ in arietem, singulæ in agnos singulos; deinde simul affertur hircus ex capris

A capris pro peccato: Et hæc omnia, inquit, sunt præter holocausta perpetua. Vide itaque, Palladi, illius Emmanuel mortē fructus multos afferre, vt ab ipso est perspicue vereque dictum, [Amen amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.] Immolatur enim agnus in Christi figuram mense quidem primo ex Legis præscripto, die vero quartodecimo: adiiciuntur autē vituli & aries & agni ad sacrificium & holocausta, qui eorum, vt ego arbitror, multitudinem, qui per fidem ad sanctificationem vocati sunt, & spiritualis magnitudinis mensuram tamquam in figura significarent: nisi enim Christus pro nobis mortuus esset, nunquam nos in odorem suauitatis a Deo & Patre accepti essemus: postea vero quam consummatus est per passiones, e vestigio nos illum sequimur, ac sacrum Deo & patri donum & hostiam vere spiritualement nos ipsos offerimus. Duo sunt igitur vituli, duo quippe populi, Israel inquam, & ex gentibus: vnus aries; nam in Christo iungimur, [qui fecit vtraque vnum, & mediū parietem maceræ soluit, & Legem mandatorum in decretis euacuauit, vt duos condat in vnum nouum hominem, faciens pacem,] vt scriptum est. Septem vero agni erant; nam omnes in Christo vnum facti, grex quidam copiosus effici-mur, & sub vnus pastorum principis manum succedimus, & ex duobus gregibus in vnum iam collecti sumus, puraque & immaculata vitæ ratione insignes in hoc mundo degimus, propter eum, qui pro nobis inter iniquos numeratus fuit, & pro omnium peccatis necem sustinuit: qui etiam in hirco significatur. Vitulum autem & arietem & agnos commemorando, Lex sanctorum hominū Deo gratissime conuersationis tres formas indicauit, supremam inquā, & mediam & infimam atque submissiorem: corporea namq. horum animalium magnitudine illa spiritualis habitudinis magnitudo figurabatur. Quid enim? non etiam Scriptura dixit, terram fertilissimā illam triplici discrimine fructus euangelicæ conuersationis edere? P A L L A D. Certe: alia namque fecit, inquit, centum, alia sexaginta, alia triginta. C Y R I L L. Apte igitur diximus virtutis discrimen diuersamque viuendi rationem magnitudine sacrificiorum, & mole corporea recte describi: illud enim vitæ genus summum atque præstantissimum per vitulum; quod medio modo se habet, atq. illo perfecto inferius est, per arietem, qui minor; illud postremum per infimum & minorem adhuc agnum significatur: est enim agnus ariete minor, vt proculdubio aries vitulo. Itaque pro cuiusque pecudis magnitudine, similia, quæ vitæ figuram gerit, mēsurā confertur: tres namq. vitulo decimæ dantur, duæ arietem, vna agno: oleo tamen omnes perfundendas esse dicit; nam cuiusque mensuræ proportionem præmia a Deo collata omnino respondebunt, & vitæ illius gloriosæ atque beatæ multiplex erit differentia: nonnullis enim iure congruit illa suprema, alijs inferior illa quidē, non tamen gloriæ, & honoris expers; nonnullis deniq. submissior adhuc & humilior; [Stella enim a stella differt in claritate.] Quinetiam in ipsis quoque angelis sanctis multas esse ac varias gloriæ mensuras cōseo; sed quacūque mensura fuerit, tamen hilaritatē habet illa sanctorū vita, Deique donis eam lætari atque cumulari necesse est: velim namque aduertas, oleum non modo in illas tres decimas, sed etiam in illas duas, in illam denique vnam infundi. Iuge autem sacrificiū & holocausta agnū illum vocat, qui mane, & sub vesperam immolabatur in tabernaculo: ex quo rursus intelligere licet magnam esse in sancto tabernaculo suauitatem odoris, perpetuamque reuera suaueolentiam Ecclesiarū, & qui intra illas sunt sanctorū: adolent enim illum Emmanuel, & Christi mysteriū consummant, incruentumque Deo cultum exhibent: id enim est, vt mihi videtur, quod mane & sub vesperam incenduntur agni; nam & initio & ad finē & in medio sumitur.

Igitur ab initio vsque ad finem ille suavis odor in Christo tamquam in agno in Ecclesijs perseuerat. PALLAD. Recte dictum est. CYRILL. Alterum præterea Lex huic primo festum adnectit, atque ipsa propemodum tempora conferit dicens in Numeris, [Et die nouorum cū obtuleritis sacrificiū Domino nouum hebdomadarum, vocatus sanctus erit vobis: omne opus seruale non facietis: & offeretis holocausta in odorem suauitatis Domino, vitulos ex bobus duos, arietem vnum, septem agnos anniculos immaculatos, sacrificium eorum, similia conspersa oleo, tres decimæ vni vitulo, & duæ decimæ arieti vni; & septē illis septē agnis, & hircum ex capris vnū pro peccato, vt propitiatur pro vobis, præter holocaustum perpetuum, & sacrificium eorū facietis mihi: immaculati erunt vobis, & libamina eorum.] Mense enim primo iuxta Hebræorum leges, agnus immolabatur, cōsequenti autem ac proximo nimirum colligere ex agris fruges mos est, præcoqua legumina inquam, & fasciculum manipulorum, tritico iam demesso. Tempus ergo nouorum est, quo ex agris colligenda sunt, quæ in illis fata fuerint. Vocata est autē hæc item festiuitas ac legitime celebranda labore atque opere intermisso; relaxari namque mos est in festis, & ab operosis negotijs abstinere. Ex hoc item loco licet intelligere sanctos, qui Deo festum agunt, minime decere peccatum committere, quod & turpe est, & laboris plenum; sed potius, animum relaxando quodammodo, & explendo, virtutis studiis oblectari. Offeruntur autem in holocaustum & sacrificiū vituli duo, aries vnus, & agni septem, similia oleo perfusa, & hircus e capris. Ac quorsum spectet Legis ænigma, quia modo diximus, non videtur esse repetendum: illud tamen oportune dicemus, Saluatoris nostri resurrectionis mysterium nouorum tempore designari: resoruit enim in Christo primum hominis natura, excussa iā corruptione & vetustate, quæ ex peccato veniebat, abiecta. Itaque in ea re valde gloriabatur dicens, [Exultet anima mea in Domino, induit enim me vestimēto salutis, & tunica lætitiæ:] vestimentū quippe salutis, & tunicam lætitiæ incorruptionem illam supernam & e cælo, & quæ prorsus in Christo est, appellauit. Clariore vero hæc de hac celebritate legē fecit, & quā plurimis verbis ænigma declarauit dicens in Leuitico, [Loquere filiis Israel, & dices ad eos, Cū ingressi fueritis terram, quam ego do vobis, & metetis messem eius, feretis manipulum primitias messis vestræ ad sacerdotem, & offeret manipulum coram Domino, acceptum vobis: perendino offeret eum sacerdos: & facietis in die, in quo obtuleritis manipulum, ouem immaculatam anniculā in holocaustum Domino, & sacrificiū eius duas decimas similia cōspersa oleo, sacrificium Domino, odorem suauitatis Domino, & libamen eius quartam partem hin vini, & panem: & tostas fruges novas non comedetis vsque ad diem hanc, quousque obtuleritis vos dona Deo vestro: legitimum sempiternum in progenies vestras in omni habitatione vestra: & numerabitis vobis a postero die sabbatorū, a die, quo obtuleritis manipulum impositionis, septem hebdomadas plenas numerabis, vsque ad alterū diē vltimæ hebdomadæ numerabitis quinquaginta dies.] Festū est enim plane salutare illa mors Emmanuel pro nobis tolerata: debita namq. pro nobis persoluit. Verumque illud est, ipsum peccata nostra portare, & pro nobis dolere, & liuore eius nos sanatos esse; affixit enim suæ cruci, quod aduersum nos erat chirographū, & triumphauit in ipso de iis, qui olim in terra imperiū tenuerant, de principatibus & potestatibus inquam, & de spiritualibus nequitia, & præ ceteris de Satana. Festum porro continuo proximum priore non inferius, illa est e mortuis resurrectio, quæ deiicit interitum, præciditque peccatum, & destructa morte, ad vitam nos in sanctificatione & incorruptione ducendam transfert: exuimus namque veterem hominē, & induimus nouum, id est, Christum, illam

Astum, illam nempe in Christo conuersionem, ac vitam. Vide igitur, obsecro, illas humanæ naturæ renouatæ primitias, id est, Christum tamquam in figura fasciculi, & tamquam primas ex agro fruges, & tamquam fructus primitiuos oblationem Deo, ac Patti sacram offerri. Quid enim? nonne spicarum instar resoruiimus in hoc mundo? PALLAD. Certe; ideoque de nobis ipse ille Christus sanctis suis discipulis dicebat, [Nonne vos dicitis, quod adhuc quatuor menses sunt, & messis venit? ecce dico vobis, leuate oculos vestros, & videte regiones, quia albæ sunt iam ad messem: & qui metit, mercedem accipit, & qui colligit:] spicis enim, ac tritico nos comparat. CYRILL. Ergo velut primitiæ quædam spicarum, ac tamquam nouæ fruges in manipuli specie Christus intelligitur, ille primogenitus ex mortuis, illa nobis ad resurrectionē via, ille qui omnia ad nouitatem commutat & transfert, & vetustatē pellit; [Vetere enim transferunt, inquit, ecce facta sunt omnia noua: & Si quis in Christo, noua creatura,] vt Scripturæ dicunt. Offerebatur autem manipulus ille coram Domino, excitatus enim e mortuis ille Emmanuel, ille nouus humanæ naturæ, & tamquam in incorruptione fructus, ascendit in cælum, vt appareat nunc pro nobis Dei Patrique vultui, non vt seipsum in illius conspectum afferat, (nā perpetuo simul cum illo est, neque vnquam a Patre abesse potest, vtpote cum Deus sit) sed vt nos potius in seipso ad illius conspectum perducatur, qui propter illam in Adam transgressionem ac peccatum, quod in nobis dominabatur, lōge ab eius facie, & in ira versabamur. In Christo itaque id assequimur, vt in faciē conspectumque Dei veniamus: iam quippe tandē sua nos inspectione tamquā sanctificatos dignatur. Vide autē vt Lex tēpus quoque resurrectioni congruēs, id est, diem tertium præfigurauit; Perendino namque post primum, inquit, offeret manipulum sacerdos coram Domino: tertius autem dies a primo non potest, sed perendinus: tertio autem reuixit Christus. PALLAD. Verum est. CYRILL. Simul autem cum manipulo etiam ouis affertur immaculata, duæque decimæ similia illi adiiciuntur, permisto item oleo: nam, idem tamquā manipulus quidam & primitiæ fructuum quodammodo figuratus, ac tamquam de grege primitiæ accipitur: de grege autem viuento, velut in pinguedine gratiæ & hilaritate spiritus. Hac de causa simul cum oue simillam quoque & oleū ac vinum afferendum esse dixit: ac similia quidem vitæ signum est, vt sæpe iam diximus, pinguedinis, oleum; lætitiæ vero vinum. Offeritur etiam rursus tamquā in pane & nouis frugibus tostis, quæ chidra apud græcos vocantur; chidra autem legumina vocat, vt opinor, quod, dum teruntur, circa molas fundantur, quibus conteruntur: per hoc quoque Christus significatur vt noua conspersio, ad cuius similitudinem nos quoque formati sumus, iussu quoque nobis est, vt festos dies agamus, expurgato veteri fermento, vt nos quoque noua simus conspersio, ad illius exemplum, qui omnem viam nouæ conuersionis innouauit, id est, Christi. PALLAD. Recte ais. CYRILL. Ad hæc præcipit a nouis fructibus abstinere, neque ex illis aliquid in escam assumere, sed manipuli dedicationem expectare. Noua, inquit, non comedetis vsque ad hanc ipsam diem, vsque dum offeratis dona Deo vestro. Nam tempus aptum ad vitæ huius nouæ & incorruptæ consortium assequendum illud est solum, & merito quidem, quo ille Emmanuel effulsit, nec ante eum quisquam omnino ad nos in nouam vitam reformandos virium satis habuit; ipse autem primitiæ quodammodo, ac primus eorum omnium fuit, qui sunt ad incorruptionem creati, quatenus homo apparuit, & in carne nobiscum fuit propter similitudinem, qua nobis est iunctus. Intulit vero nobis continuo euidentem sanctæ Pentecostes figuram, post oblationem manipuli septem enumerandas esse hebdomadas dicens:

gens: nam post resurrectionis nostri Saluatoris diem septē consequenter elapsis hebdomadibus, nos fideles festum diem agimus. PALLAD. Perpicua factis sunt, quæ dicis. CYRILL. Porro Saluatoris nostri resurrectionis tempus, illos qui Spiritu sanctificati sunt, ac fide iustificati, eo perducere, ut iam nouæ illius ac sinceræ vitæ fructum offerre possint, clare ostendit, illico subiungens, [Et offeretis hostiam nouā Domino ab habitatione vestra offeretis panes impositionē, duos panes; ex duabus decimis similæ erit panis vnus, fermentati coquentur ex primis frugibus Domino; & offeretis cum panibus septem agnos immaculatos anniculos, & vitulum vnum ex armentis, & arietes duos immaculatos; & erunt in holocaustum Domino, & sacrificia eorum & libamina eorum; sacrificium odor suauitatis Domino; & facient hircum vnum ex capris pro peccato, & duos agnos anniculos in sacrificium salutaris cum panibus primarum frugum, impositio coram Domino: & imponet ea sacerdos cum duobus agnis: sancta erunt Domino: sacerdoti, qui offert ea, ipsi erunt: & vocabitis hunc diem vocatum: vocatus sanctus erit vobis: omne opus seruale non facietis in eo; legitimum sempiternum in progenies vestras in omni habitatione vestra.] Eius namque creaturæ, quæ ad nouitatem reformatur primitiæ, & velut præcipuæ quædam fruges est ille Emmanuel, isque inter nos velut primus panis est, ac noua conspersio, nos deinde ex eius similitudine via quadam ad eam rem assequendam arrepta, noua quodammodo ipsi quoque conspersio vocati sumus. Huius rei figura est euidens ille panis ex nouis frugibus oblatus; sed non vnus ille est, nam duos offerendos esse dicit: duo namque sunt populi, etsi Christi mediatoris opera in vnitatem coniuncti videantur: Sed fermentati coquentur, inquit: quid autem id ænigma velit, age dicamus, Legisque profunditatem quoad fieri potest, circumspeciamus. Num ergo fermentum in his verbis intelligere conuenit illud improbum, atque vitiosum? Sed qui fieri potest, ut non id stultissime dicatur? nam quomodo eos a vitij contagione immunes putabimus, qui ad euangelicæ conuersationis nouitatem translati sunt? aut quomodo id ad nouitatem pertinere potest? quomodo etiam noua conspersio dicentur aliqui, si in illis permanent fermenti reliquiæ? neque ex omni parte sint impiæ sordidæque vitiositatis expertes? Excogitandum est igitur alterum fermenti genus, ad propositæ contemplationis rationem aptum, quod in se nihil habet vituperatione dignum, sed potius apud diuinitus inspiratam scripturam mirum in modum commendatur. Fermento igitur Saluator vim illam eruditionis euangelicæ præclaram atque vtilem comparat dicens, [Simile est regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ factis tribus, donec fermentatum est totum:] nam irrepens in animum atque in cor illa eruditionis euangelicæ viuificatrix efficacia, animam, & corpus, & spiritum quodammodo in suam qualitatem transfert. Tali igitur fermento non absurde suspicari possumus fermentatos esse populos, qui tamquam specie panum oblatis sunt. Vterque autem ex duabus decimis; quæ figura duplicem nobis eruditionem per ænigma describit. PALLAD. Id vero quale est tandem? CYRILL. An vero non fateris, Palladi, duplici nos eruditione, legali inquam, & euangelica & sacros, & Deo acceptos fore? & hoc modo ad nouam illam egregiamque vitæ rationem pergere? PALLAD. Ego vero fateor. CYRILL. Hoc idē ipse quoque Saluator declarauit, cū dixit, [Propterea dixi vobis, quia omnis scribe doctus in regno cælorum similis est homini diuiti, qui profert de thesauro suo noua & vetera:] nam qui animum habent eorum, quæ per Moysen sancita sunt, scientia præditum, & mandato illo veteri & tamquam in figuris dato refertum, deinde præter illud nouæ atque euangelicæ cognitionis opibus

Luc. 23.

Math. 13.

Math. 13.

opibus ditati sunt, duplici mea quidem sententia eruditione sunt exornati. PALLAD. Recte dicis. CYRILL. Sed non in solis panibus illorum, qui ad nouitatem vitæ formati sunt, coetus designabatur, nam iubet præterea Lex, septem agnos offerre, cum vitulo vno, & arietibus duobus; adiecta sacrificijs proculdubio libatione, id est, infuso vino ex quarta parte hin, quod est sextariorum sex, si nostra lingua dicatur. Ergo illi septem agni figura erunt credentium gregis, qui ætate quidem in Christo est infantili (infantiæ namque nota est agnus) sed tamen robore ac fortitudine spirituali ad perfectionem, & ad mensuram ætatis plenitudinis Christi progreditur. PALLAD. Quo tandem modo? CYRILL. Cum agnos dixisset, ac deinde in medio vitulum interposuisset, subiungit arietes: atque agni quidem figura sunt gregis; roboris ac fortitudinis vitulus; (est enim hoc animal robustum) ætatis porro perfectæ arietes. Fideles igitur, dum se aduersus terrena omnia fortiter gerunt; ad perfectionem ascendunt, quæ in Christo intelligitur: perfecta enim ætate sunt arietes, spiritualisque perfectionis mensuram optime præferunt. Sunt autem arietes duo: duplex enim est in nobis Christiana perfectio, tū quæ in opere, tum quæ in verbo spectatur; [Quicumque enim fecerit & docuerit, inquit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.] Vinum vero victimis rursus infunditur; omnino enim sequi necesse est, ut, qui ad perfectionem, quæ in Christo intelligitur, ascendere student, ij hilaritate, & lætitia perfundantur; [Vinum, inquit, lætificat cor hominis.] Deinde hircus immolatur pro peccato; adducuntur insuper duo agni cum panibus ad sacrificium salutaris. Quid vero id indicat? nempe mortuus est Emmanuel pro peccatis nostris, qui in hircō designatur, sacramque & acceptam reddit nostram in nouitate vitam, eamque mutationem, qua noua conspersio facti sumus, & illam vsque ad animam & corpus dedicationem atque consecrationem, quam sustinere consueuimus, cū prope modum simul cum eo morimur, qui propter nos inter mortuos fuit, ut simul etiam cum illo viuamus. Eiusmodi quiddam etiam Paulus sapientissimus in epistola sua scribit dicens, [An ignoratis quoniam quicumque baptizati sumus in Christum Iesum, in mortem ipsius baptizati sumus; consepulti enim sumus cum ipso per baptismum in mortem ipsius; ut, quemadmodum surrexit Christus per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.] Ergo occisus ipse quidem est pro peccatis nostris, sed nos etiam cum ipso consepulti sumus, non corporis mortem obeundo, sed mortificando membra, quæ sunt super terram, ac mundo non iam adhuc viuendo, sed Christo potius, & per Christum Patri. Considera igitur, dum hircus immolatur, simul etiam agnos mori, & panes adoleri: accepta est enim nostra consecratio, & in odorem suauitatis assumitur noua illa & euangelica viuendi ratio, Christi passionibus quodammodo conformata, & ad illius imitationem accedens; [si enim compatimur, & conregnabimus; si commorimur, etiam simul viuemus; si socii passionum sumus, gloriæ item participes erimus.] Eiusmodi autem sacrificium salutaris appellatur, inquit; & recte, salutem quippe tribuit iis Christus, pro quibus mortem sustinuit; nam qui illo, quo iam diximus modo, consepulti cum ipso sunt, & commortui, eos a peccato liberat, & mortis atque interitus victores efficit. PALLAD. Quam recondita sunt Scripturæ verba, & obscura Legis sententia! CYRILL. Ænigma nempe est, Palladi, ac veluti obscura subtilium tenuissimarumque sententiarum adumbratio. PALLAD. Recte ais. CYRILL. Igitur tempora Lex commemorat, quibus nos festum agere conuenit, Tribus, inquiens, temporibus per annum festa celebrate mihi. Visne igitur, quoniam de duobus factis est a nobis dictum, quod nā tertium sit, & qua

Luc. 1.

Math. 5.

Psal. 105.

Matth.

Rom. 5.

1. Cor. 15.

1. Cor. 15.

Rom. 8.

1. Cor. 15.

1. Cor. 15.

de causa ageretur dicamus? audisti enim cuiusque causam; alterum enim, quia salutem tribuit Christus, pro nostra omnium salute mortem perferendo; alterum vero quia, interitu deuicto, iterum reuixit, & ad nouum nos vitæ genus innouauit, opportune celebrabatur. Ac prioris quidem tempus erat ille in anni mensibus primus, & initio occurrens, alterius vero is, qui proxime primum cōsequitur, & illi est adiunctus, quo par erat segetibus falcem admoueri, & alia semina comportari: quamplurima namque in agris frugum genera nascuntur. Age ergo de hoc tertio quoque festi tempore, quæ congruere videbuntur, dicamus, diligenterque inuestigemus, quomodo, quibusve de causis celebrandū sit, eiusque rei scientiam ex Lege quæramus, & ex ipsis sacris litteris assumamus: ita enim ad veritatis indagacionem progredietur oratio. An tibi minus recte dicere atque considerare videor? PALLAD. Mihi vero rectissime.

Leuit. 23. CYRILL. Scriptum est igitur in Leuitico, [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Loquere ad filios Israel dicens, Mense septimo, vna mensis erit vobis requies, memoriale sempiternum tubarum vocatus sanctus Domino: omne opus seruale non facietis; & offeretis holocaustum Domino.] Videtur itaque mihi septimus ille mensis tempus illud extremum, quod erit in consummatione, significare: nam septimo mense, quæ ex agro colliguntur, omnia non ad aream, Palladi, comportandi tempus est, sed in ipsis iam vnus cuiusque horreis recondi conuenit: atque ab ita iam fructuum ferendorum tempus, exortur autem hiemis initium, attenuantur stirpes, & flores tabescunt. Age dum igitur ea, quæ ad tempus pertinent, ad nos ipsos transferamus, illudque dicamus; iam ad extremum labente hoc sæculo, imminenteque alio ac subeunte, quo peccatores puniendi sunt, quod suis quisque laboribus peperit, coaceruabit, si sapit, & in horrea cælestia comportabit, recordabiturque Christi dicentis, [Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, vbi ærugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur: thesaurizate autē potius in cælis.] Ergo,

Math. 6 quoniam resuscitato Christo, sanctorum doctorum verba nos extremi temporis admonent; vndique enim clamant, [Vltima hora est,] ad supernos illos thesauros iam, inquit, sua quisque comportet: Sed primo die, mensis ait, quo mense fructus reconduntur, erit vobis requies, memoriale tubarū: bona enim e suis

1. Ioan. 2 quisque sudoribus parta recondit, & æternæ illius iucunditati atque requieti prospiciet atque consulet, memor eius, quod beatus Paulus ait, [Ipse Dominus in iussu, in voce archangeli, & in tuba Dei descendet de cælo;] canet enim

1. Cor. 15. tuba, inquit, & mortui resurgēt incorrupti: [omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt ferat vnusquisque, quæ per corpus, siue bonum siue malum.] Meminerimus itaque sacræ huius & terribilis tubæ, cum festum sanctorum est in primis insigne, vocatum sanctum, cum speratorum bonorum possessionem, & fortiter præclareque gestorum cumulatam retributionē accipiunt. Oportet ergo nos huiusmodi cogitationibus ad summam probitatem ascendendo, ab omni opere cessare, quod nullam prorsus vtilitatē afferre possit, sed maculas potius aspergere: hoc enim est, quod sapiens ille vir Paulus nobis dixit,

1. Cor. 7. [Tempus breue reliquum est, vt & qui habent vxores, tamquam non habentes sint, & qui vtuntur hoc mundo, tamquam non abutantur.] PALLAD. Ita videtur. CYRILL. Deinde inquit, [decimo die mensis huius septimi dies propitiationis vocatus sanctus erit vobis: humiliabitis animas vestras, & offeretis holocausta Domino: omne opus non facietis in die hoc; est enim dies propitiationis hic vobis ante dominum Deum vestrū: omnis enim anima, quæ non humiliabitur in hoc ipso die, exterminabitur de populo suo; & omnis anima, quæ fecerit opus in hoc ipso die, peribit anima illa de populo suo: omne opus

Leuit. 23.

Leuit. 23. CYRILL. Deinde inquit, [decimo die mensis huius septimi dies propitiationis vocatus sanctus erit vobis: humiliabitis animas vestras, & offeretis holocausta Domino: omne opus non facietis in die hoc; est enim dies propitiationis hic vobis ante dominum Deum vestrū: omnis enim anima, quæ non humiliabitur in hoc ipso die, exterminabitur de populo suo; & omnis anima, quæ fecerit opus in hoc ipso die, peribit anima illa de populo suo: omne opus

A opus seruale non facietis: legitimum sempiternum in progenies vestras in omnibus habitationibus vestris: Sabbata sabbatorum erunt vobis: & humiliabitis animas vestras: a nono die mensis a vespera vsque ad decimum diem mensis ad vesperam sabbatizabitis sabbata vestra.] Humiliationem & ieiunium, & holocaustorum oblationem, atque etiam ab omni opere cessationem fieri debere dixit: in quibus mortificationem quidem carnalium cupiditatum per ieiunium figurauit; per holocausta vero illam oblationem, qua in odorem suauitatis non ex parte sed in totum ac perfecte Deo dicamur; per otium vero, & omnium prorsus operum cessationem nihil nobis e terrenis rebus perficiendum eleganter designauit: nam, qui iam ad exitum finemque temporum decurrerunt, & sacri illius extremique temporis tubæ sunt memores, & illum iudicem cogitant, an non summopere hac de causa curandum eis esse putabis, vt spiritualis fertilitatis opes in supernos thesauros exportent, & voluptates quidem extinguant, affectionesque corporis vincant, virtutis autem atque probitatis genera velut

B odorem suauitatis Deo adoleant, atque ab inanibus studijs longissime remoti sint atque seiuncti? Hæc autem sunt, vt opinor, ea studia, quæ in hoc mundo collocantur, & huius vitæ laboriosa distractio. PALLAD. Ego vero puto: cur enim aliter existimem? CYRILL. Quid præterea? qui vitia expugnant, & mortificant membra sua, quæ sunt super terram, libidinem, inquam, & concupiscentiam malam, nonne in odorem suauitatis Deo offerentur, & holocaustorum instar erunt, eamque oblationem in redemptionē popitiationēque suarum animarum adhibebunt? PALLAD. Sane quidem. CYRILL. Diem igitur ieiunij qui erat, eum propitiationis Legislator appellauit; & recte sane & legitime, cum is carnem, & carnis vitia mortificet, & virtutis officia tamquam in odorem suauitatis offerat. Quisquis porro non ab omni mundano opere cessauerit, fore vt is in summis malis versetur, euidenter ostendit, cum dixit, exterminandum esse de populo suo, qui neque ieiunaret, neque holocaustum offerret, & legem de cessatione constitutam violaret. Sabbata autem sabbatorum esse diem, qui hoc ritu ageretur dicēs, illud nobis ostendit, esse etiam cessationum cessationem, id est, integram atque perfectam abiectionem operum nimirum eorum, quæ ad vitium atque peccatum pertinent: nam hoc sæculo cessante, ac tempore propemodum senescente, quem nam in nobis iam locum habebit vanitatis studiū? quomodo ve non potius meliora sapiemus; otium agentes Deo gratissimum, & a nostris distractionibus omnino discedentes? PALLAD. Recte dicis. CYRILL. Præcipit deinde rursus, [Et die, inquit, quintodecimo septimi mensis huius, cum consummaueritis fruges terræ, festū agite Deo septem dies: die primo requies, & die octauo requies: & accipietis vobis die primo fructum ligni pulchrum, & spathulas palmarum, & ramos ligni denfos, & salices, & viticis ramos, & ex torrente, & lætabimini in conspe

C ctu domini Dei vestri septem dies per annum: legitimum sempiternum in generationes vestras: in mense septimo festum hoc agetis.] Ergo intelligis tandē coactis iam in horrea agrorum prouentibus, & vnus cuiusque fructibus collectis, proximum esse celeberrimum illum Scenopegiæ festum, habitationem illam paradisi representans, & hominem ad bonorum illorum, quibus initio fruebatur, participationem reuocans. Arbitramur enim Scenopegiam esse spirituales ac veriores, illam humanorum corporum compactionem, cum ab interitu, qui interuenerat, ad incorruptionem reuiuiscunt. Requies porro primus dies est, atque etiam octauus; nam ante primam illam transgressionem, cū peccatum ærumnis omnibus plenū nondum in nos irruisset, neque dum grauissimum atque molestissimum nobis iugum imposuisset, laxam ac liberam & omni labore

Leuit. 23.

D etu domini Dei vestri septem dies per annum: legitimum sempiternum in generationes vestras: in mense septimo festum hoc agetis.] Ergo intelligis tandē coactis iam in horrea agrorum prouentibus, & vnus cuiusque fructibus collectis, proximum esse celeberrimum illum Scenopegiæ festum, habitationem illam paradisi representans, & hominem ad bonorum illorum, quibus initio fruebatur, participationem reuocans. Arbitramur enim Scenopegiam esse spirituales ac veriores, illam humanorum corporum compactionem, cum ab interitu, qui interuenerat, ad incorruptionem reuiuiscunt. Requies porro primus dies est, atque etiam octauus; nam ante primam illam transgressionem, cū peccatum ærumnis omnibus plenū nondum in nos irruisset, neque dum grauissimum atque molestissimum nobis iugum imposuisset, laxam ac liberam & omni labore

bore vacuum in Paradiso viuendi rationem in Adam quasi in initio ac stirpe A nostri generis tenebamus. Christus vero cum aduenisset, etiam illa intermedia nostra condicio, qua laboribus premebamur, ad pristinam illam, quæ initio fuerat, reuersa est octauo die, idest, post sabbatismum Legis, seu post legalis temporis plenitudinem; &, illo molesto & immundo peccati iugo a nostris animis excusso, ab omni labore conquieuiimus; Christo nos per fidem ad hoc vocante, ac dicente, [Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis; & ego requiẽ vobis tribuam.] Ergo requies est ille primus hebdomadæ dies, primum illud Colof. 2. quod initio fuit, tempus hominis representans: requies item octauus, quo Christus reuixit, affixitque suæ cruci, quod aduersum nos erat chirographum, & vnus pro omnibus est mortuus, vt nos a morte & a peccatis eximeret, & a pœna atque laboribus liberaret, vt pristinam illam requiem per ipsum recuperaremus. Primo die, inquit, fument fructum ligni pulchrum, & spathulas palmarum, & alios ramos: ex quo in promptu est intelligere, cum ipsa res gesta quodammodo clamet, Deum in Christo nobis illas Paradisi delicias red- B dere, quamuis interim primæ illius transgressionis culpa inde delapsi simus: expulsi quippe in Adam sumus, sed per Christum restituti: audisti enim illum latroni simul pendenti dicentem, [Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso:] auertit enim Christus versatilem illam rhomphæam: itaque patefactus est deinceps credentibus aditus, cum ille omnia ad pristinum statum reformauerit, & in eum statum, quo olim fuerant, reuocauerit. Rami porro ex arboribus semper virentibus, perpetuam illam gratiam, & spem incorruptam præferunt; Rom. 11. [sine pœnitentia enim est Dei gratia atque vocatio,] sicut scriptum est: & perpetua plane est illa sanctorum oblectatio. Cui rei testimonium suum adiungit sapiens ille Esaias, cum inquit, [Lætitiã sempiterna super caput eorum; laus & lætitiã suscipiet eos: fugit dolor & mœror & gemitus.] His autem legibus de huiusmodi festo sancitis, illud adiunctum est, ex torrente lætandum esse: inquit enim, extremo hebdomadæ die, id est, octauo hauriendam esse aquam ex C torrente, atque ita credentes lætari oportere: ac torrens quidem spiritualis atque cœlestis Christus est, qui superis illis fluentis se colentium animos irrigat. Itaque dicebat per prophetarum vocem, [Ecce declino super eos, vt fluuius pacis, & vt torrens inundans, gloriam gentium.] Clamauit etiam beatus Dauid ad illum omnium Deum ac patrem, [Quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam, Deus; filij autem hominum sub vmbra alarum tuarum sperabunt, inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos:] conuenit enim, & quidem iure optimo, conuersationi illi, quæ in paradiso erit, abunde Christum participare, & larga subministratione spiritus oblectari. PALLAD. Conuenit sane; nam optime sentis. CYRILL. Vide autem Hierosolymis tantum festum hoc agi, quo necesse erat omnes ab omni Iudæa confluere. Hoc autem signo declarabatur, omnes quicumque præclaram laudabilemque vitam duxerint, in supernam illam ciuitatem, illam inquam cœlestem Hierusalem, colligendos esse, vt ibi cum Christo simul sint, & simul festum agant; qui autem adhuc increduli sunt, ac resurrectionis gratiam non admittunt, sed potius adeo venerandum excelsumque mysterium repudiarunt, ij suo interitu pœnas luent, ijque omnino summa miseria imminet: ibunt enim in supplicium. Eiusque rei testis erit locuples Zacharias propheta dicens, [Et erit, quicumque non ascenderit ex omnibus tribubus terræ in Hierusalem, vt adorent Regem dominum omnipotentem, & hi illis addentur: quod si tribus Aegypti non ascenderit, neque exierit illuc, & in his erit ruina, qua percutiet Dominus omnes Gentes, quisquis non ascenderit ad celebrandum festum Scenopegia.

A pegia.] Ergo Scenopegia exoptatissimum festum esse existimandum est, illam omnium corporum resurrectionem, quorum primitiæ Christus fuit: primogenitus enim ex mortuis appellatur, & reuera est. PALLAD. Rectissime existimas. CYRILL. Illud tamen scias velim. PALLAD. Quid tandem istud est? CYRILL. Nam in his Legis eloquijs, quæ modo a nobis allata sunt, commemoratum est quidem iuge sacrificium, & neomenia, & sacra, quæ sabbatis fiebant, ieiunium quoque, præterea exoptatum Scenopegia festum: adiunxit autem Lex vbique, & in ijs singulis, quæ dicta sunt, illud, Offeretis holocausta Domino: ac quænam a nobis offerenda sunt sacrificiorum genera, neomeniæ conuenientia, ac sabbatis, ieiunio quoque ac Scenopegia, vel quodnam sit iuge sacrificium, tacuit quidem in Leuitico Legislator; sed hæc latius explicauit, & maxima subtilitate verborum posuit in numeris. Visne igitur, vt singula per partes distinguendo, de ijs quoad fieri poterit, differamus? PALLAD. Equidem maxime velim. CYRILL. Sic itaque scriptum est; B [Et locutus est Dominus ad Moysen dicens, Præcipe filiis Israel, & loqueris ad eos dicens, Dona mea, munera mea, hostias meas in odore suauitatis obseruabit, vt offeratis mihi in festiuitatibus meis: & dices ad eos, Hæ sũt hostiæ, quas offeretis Domino, agnos anniculos immaculatos duos per singulos dies in holocaustum iugiter: agnum vnum facies mane, & agnum alterum facies ad vesperam: & facies decimam partem ephi similam in sacrificium conspersam oleo in tertia parte hin: holocaustum continuationis, sacrificium quod factum est in monte Sina in odorem suauitatis Domino: & libamen ei quartam partem hin agno vni: in sancto libabis libamen sicera Domino; & agnum alterum facies ad vesperam: iuxta sacrificium eius, & iuxta libamen eius facies in odorem suauitatis Domino.] Intelligis ergo diuinam legem in his verbis asseuerare sacrificiorum oblationem festis diebus maxime conuenire: æquissimum enim esse prorsus censeo, vt in illis Deo suauitatem odoris adoleamus, & Christianæ conuersationis mores tamquam thymiamatis loco adhibeamus, ac nos ipsos Deo velut odoratissimum holocaustum, offeramus iuxta illud, vt opinor, quod doctissime dictum est, [Exhibete corpora vestra, hostiam viuentem, sanctam, placentem Deo, rationabile obsequium vestrum.] Continuationis autem sacrificium fieri debere, inquit, vno agno mane immolato, altero vesperi, incensa simul cum illis etiam simila, oleo etiam & vino insuper adiectis: omni enim tempore & iugiter, & ab initio vsque in finem in sancto tabernaculo, idest, in Ecclesia, per omne virtutis genus odore suauitatis in Christo adolemus: nã quod mane & vespere incenduntur agni, figura est rursus eius, qui propter nos ac pro nobis Patri in odorem suauitatis ascendit, secumque quodammodo vitam in se credentium simul attollit; cui & hilaritas inest, tamquam de spe firma gloriæ ac regni, & lætitiã, quæ de æternis illis oblectationibus percipitur: eiusmodi autem vitæ signum est simila oleo conspersa, vinoque perfusa. Hoc vero sacrificium est hostia salutaris, quemadmodum illa, quæ a Moysen in monte Sina perfecta est. Scriptum est autem in Exodo, cum rerum omnium faciendarum leges ab illo omnium præpotente Deo constitutas exposuisset, [Cum euigilasset, inquit, mane Moyses, ædificauit altare sub monte, & duodecim lapides iuxta duodecim tribus Israel; & misit adolescentes filiorum Israel, & obtulerunt holocausta, & immolauerunt hostiam salutaris Deo vitulos.] Nihil autem differt ad rationem sacrificij, siue agni immolentur, siue vituli sacrificentur: in vtrisque enim seruatur innocentia forma: quam rem maxime Christi personæ tribuere licet, qui per Hieremiæ vocem inquit, [Ego vero vt agnus innocens, qui ducitur vt imoletur, non cognoui.] Quod si quis velit alia quoque ratione matu-

ne matutinum vespertinumque sacrificium in tabernaculo factum intelligi, ni-
 mirum propter humanæ naturæ tempus, ac dicat in eo tempore, quod Adæ
 transgressionem præcessit, odorem suauitatis fuisse, & huic tempori simile fa-
 ctum esse illud alterum extremum tempus, quod in Christo agitur, & in ea vi-
 ta, quæ secundum Christum intelligitur, is non aberrabit a proposito, & sapien-
 ter existimabit: ita enim vere ea res se habet. PALLAD. Assentior.

Num. 28. CYRILL. Sabbati porro sacrificia definit, dicens continuo, [Et die sabba-
 torum offeretis duos agnos anniculos immaculatos, & duas decimas similæ cō-
 spersæ oleo in sacrificium & libationem: holocaustum sabbatorum in sabbatis
 supra holocaustum iuge, & eius libamentum:] cuius sacrificii ritus non diuer-
 sus est ab eo, quem paulo ante diximus, sed iisdem vestigiis incedit, adeo vt ni-
 hil inter ea differat. Sed illud, Palladi, animaduertas velim; nam iuge quidem
 sacrificium perpetuo sacrificatur, & quotidie ex Legis decreto perficitur: at ve-
 ro illud alterum sabbatorum non quotidie, sed in ipsis fit sabbatis. Ne igitur
 negligentiores essent ad sacrificia sabbatorum offerenda, quod illud quotidia-
 num ac iuge sacrificium satis esse putarent, necessario adiunxit, [Hoc est ho-
 locaustum sabbatorum in sabbatis, supra holocaustum perpetuum & libamen
 eius.] PALLAD. Ergo præter illam iugem victimam, etiam illa altera
 sabbatorum ex lege sacrificatur? CYRILL. Ita est: ac de ea re nefas est du-
 bitare. Nam ipsi quoque sabbatizantes in Christo, & in eius requiem ingres-
 si, spiritualement odorem suauitatis Deo velut duplo maiorem offerimus. Siqui-
 dem verum est fuisse quidem suauem odorem illam priscorum hominum de Legis
 iustitia gloriam, spiritualis enim est lex, & [mandatum sanctum & iustum & bo-
 num,] vt beatus Paulus ait: sed excellentior est tamen illa in Christo conuer-
 satio: & sabbatismus in spiritu longe suauiore odorem redolet, quam iustitia
 Legis. PALLAD. Recte ais. CYRILL. His adiicit, [Et in Neome-
 nensis offeretis holocausta Domino, vitulos ex bobus duos, & arietem vnum:
 agnos anniculos septem immaculatos: tres decimas similæ conspersæ oleo vi-
 tulo vni, & duas decimas similæ conspersæ oleo arietem vni, sacrificium odorem
 suauitatis hostiam Domino. Libamen eorum dimidium hin vini erit vitulo
 vni: & quarta pars hin erit agno vni. Holocaustum de mense in mensem, in men-
 ses anni. Et hircum de capris vnum pro peccato, Domino, supra holocaustum
 perpetuum fiet, & libamen eius.] Perpetuum sacrificium, & sempiternum est
 illud quoque, quod fit in Neomeniis, cum vnoquoque mense fieret ultra illud
 quotidianum, quod est iuge. Sed in illis tamen non item simplex est ratio. Eui-
 dens enim est ænigma. Neomenia igitur spiritualis ac verior iure intelligitur
 nouum hoc in Christo sæculum, illo quod secundum legem erat, iam exacto.
 Aliter quoque figuram habere Neomenia potest illius sæculi post hoc præsens
 futuri, iam iamque aduentantis, quod tamen a Christi resurrectione cepit ini-
 tium, per quam ad nouitatem transiimus, cum tamquam pignoris loco Spi-
 ritum gratiæ, firmamque spem vitæ immortalis consecuti sumus, in beatitu-
 dine ac sanctificatione reformati, pristinum illum statum tamquam reuoca-
 to cursu repetentes, & futuro sæculo conformari. Quæ nam igitur apta est
 hostia Neomeniis, illis inquam, quæ in Christo sunt ac spiritualibus, & vitæ
 illi quæ futuro sæculo similis est? Deo scilicet mori, neque adhuc viuere pec-
 catis implicatos, sed a terrena conuersatione prorsus discedere, vt simul cum
 Christo viuamus. Ita etiam beatus Paulus ad eos qui sanctificati erant in spi-
 ritu, & in Christo iustificati, & futuri sæculi virtutes didicerant, scribit, dicens,
 [Si mortui estis in Christo, quid tamquam viuentes in mundo decernitis?] &
 iterum, [mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.]
 Cum

A Cum Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos cum ipso apparebitis in glo-
 ria.] Vide igitur qui se laudabiliter gerunt, eos diuersa spiritualis habitudinis
 magnitudine mori Deo consecratos, virtutisq. præmia statim consequi. Vitu-
 li namque duo immolantur, & vnus insuper aries & septem agni vitium non ha-
 bentes. Et nobis per hæc omnia Sanctorum cœtus describitur, qui virtute qui-
 dem insignis est tamquam in vitulis, & inferiorem secundumque locum tenet
 tamquam in ariete, postremum denique & humiliorem in agnis. Duo sunt au-
 tem vituli, nam duo populi. Vnus vero est interiectus aries; propterea quod
 illi duo in Christo ad vnitatem iuncti sunt. Septem postremo agni: nam San-
 ctorum populus plenitudine perfecta est. Duo autem esse & item vnum vnione
 spirituali, multitudinem illam perfectissimam conuenienter intelligimus: Co-
 piosus enim valde est grex credentium, & simplicitate, quæ est in Christo, &
 infantia, quæ secundum eundem est, præditus. Vide autem tres quidem simi-
 læ decimas vni vitulo tribui, & olei ac vini dimidium hin, idest sextarios sex:

B Arieti autem duas decimas similæ, liquidorum vero quæ infundebantur, tertiã
 partem hin. In singulos denique agnos singulæ decimæ similæ adolebantur:
 quarta vero pars hin libamen erat, idest vinum & oleum. Aequa namque ra-
 tione pro cuiusque laboribus & virtute illa vitæ eius quæ in gloria atque bea-
 titudine ducitur, ac pinguedinis quæ a Deo datur, & lætitiæ spiritualis men-
 sura ab iusto iudice tribuetur. Nonne enim vitæ figuram tenere similam, sæpe
 iam diximus, pinguedinis vero oleum, lætitiæ denique spiritualis vinum?
 PALLAD. Maxime. CYRILL. Hircus præterea his sacrificijs adijci-
 tur pro peccato immolandus in Christi figuram. Nam per salutarem Christi
 passionem acceptum est nostrum sacrificium, Deoque placens. Idque, vt opi-
 nor, est quod ipse Saluator sanctis Apostolis ait, [Sine me nihil potestis face-
 re] Ergo necessario nostris sacrificijs in odorem suauitatis oblatis, illa Chri-
 sti oblatio adiungitur, quæ se nostris oblationibus quodammodo misceat, easque
 C Patri simul offerat. Neque enim aliter nisi per Christum solum esse accepti
 possumus. PALLAD. Optime dicis. CYRILL. Atque hæc quidem
 sabbatis & Neomeniis erant sacrificia. [In mense autem septimo inquit, vna
 mensis vocata sancta erit vobis. Omne opus seruile non facietis. Dies signi-
 ficationis erit vobis: & facietis holocausta in odorem suauitatis Domino. Vi-
 tulum vnum ex bobus, & hircum vnum: agnos anniculos immaculatos septē.]
 Et tres quidem decimæ similæ in vitulum: duæ rursus in arietem, & singulæ
 in agnos singulos, iis quæ infundebantur proportionem consequentibus, oleo
 inquam, & vino. Nam ex dimidio hin hæbraici, & ex tertia eiusdem parte,
 & ex quarta hi liquores adhibebantur. Quomodo autem eius festi vis intelli-
 genda sit, declarauit dicens, [dies significationis erit vobis.] Nam extremam
 illam tubam angeli voce personantem significat, ad quam omnes mortui re-
 surgent, & excitabuntur qui in monumentis sunt, vt iam superius diximus.
 Iussit etiam vt decimo eiusdem mensis die, in quem ieiunium cadit, quo carna-
 lium concupiscentiarum extinctio & a terrenis vitiis alienatio describitur, idē
 sacrificium eodē quo primo die ritu perficeretur: ac quæ sit eorū quæ fiebāt vis
 ac significatio, ad subtilioris intelligentiæ rationē accommodata, satis iam ex-
 plicauimus. PALLAD. Memini. CYRILL. Decernit item quæ nam
 a nobis facienda sint propria Scenopægiæ sacrificia, & ait [Et quintodecimo
 die mensis septimi vocatus sanctus erit vobis: Omne opus seruile non facietis:
 Et celebrabitis illum festum Domino septem dies: & offeretis holocausta Do-
 mino hostiam in odorem suauitatis: die primo vitulos ex bobus tres decim: arie-
 tes duos, agnos anniculos quatuordecim: immaculata erunt. Sacrificia eorū,
 simila

-simila conspersa oleo : tres decimæ vitulo vni in illis tredecim vitulis : & duæ A
decimæ arietis vni in illos duos arietes : & decimas singulas agno vni in qua-
tuordecim agnos : & hircum ex capris vnum pro peccato præter holocaustum
perpetuum sacrificia eorum & libamina eorum .] Deinde per singulos dies
vno dempto vitulo, sacrificia eodem ritu, eademque mensura fiebant. Duo
namque arietes, & quatuordecim agni, & hircus vnus immolabantur : itaque
secundo die vituli offerebantur duodecim : vndecim tertio : quarto decem : quin-
to nouem : sexto octo : septimo septem . Intelligis igitur per singulos dies nu-
merum modo vitulorum imminui . Sed eundem numerum tum arietum tum
etiam agnorum similæ quoque ac libamentorum seruari . PALLAD. Quid
tandem ea res significat ? & quam ob causam vituli quidem erant initio trede-
cim, pauciores deinde vno per dies singulos dempto : sed arietes contra semper
duo, & agni quatuordecim, hirci sacrificiis adiuncto ? CYRILL. Haud fa-
cile, Palladi, horum præceptorum sensus perspici potest : obscurusque re vera B
hic locus est : Enitar tamen quoad potero, quod in mentem venit, exponere.
Sed tu corrigas velim, si minus recto cursu ad locum contendero . PALLAD.
Equidem hoc animo ero . CYRILL. Videtur itaque diuinum hoc respon-
sum tum Israelitarum institutionem sub Legis magisterio, tum eorum vocatio-
nem, qui sunt per fidem ad sanctificationem perducti, describere . Significat
autem, vt opinor, sacrificii figura, duo fuisse tempora, quibus Iudæorum gre-
ges fuisse ad Dei cognitionem atque ad legalem conuersationem institutos
intelligi possit. Quænam porro sunt ea tempora, nisi illa prorsus, primum quo
adhuc Moyse erat & Iosue & Iudices ; deinde quo prophetæ vsque ad Ioan-
nembaptistam, qui iuxta Saluatoris vocem legatione ac ministerio propheti-
co præstantior erat ? Sed in his duobus temporibus indicat sacra scriptura fuisse
nonnullos, qui vitæ semitam tenerent lege laudatam, non eadem mensura ta-
men nec robore magnitudineque spiritali per totum simili : alii namque ma- C
gnitudine summa erant, cuius figuram vitulus habet : alii vicissim media qua-
dam præditi, cuius signum esse aries potest : tertii præter hos paulo adhuc mi-
nore & inferiore mensura, vt profecto in agnis videre licet, si corporis magni-
tudinem consideremus . Quid enim ? nonne aries vitulo minor est, & agnus
ariete magnitudine corporis inferior ? PALLAD. Fateor. Cur enim ne-
gem ? CYRILL. Ergo animalia, quæ commemorata sunt, vniuscuiusque
magnitudinis, quæ nempe in virtute spectatur, figura ; & quidem perspicua
sunt . Sed quoniam quicquid præstat & excellit, id minore numero est, quam
secundum & tertium, quippe cum rarum sit, hac de causa tredecim vituli, duo
vero arietes, ac denique quatuordecim agni sunt . Ac quoniam duos esse arie-
tes dicimus, numerus victimarum duplo maior est : nam pro septem agnis qua-
tuordecim sunt vituli, duo tamen arietes . Quid enim ? Nonne par est multos
fuisse admirandos sanctosque viros, qui secundum iustitiam, quæ in lege est, si- D
ne querela se esse gloriari possent, vt profecto de Zaccharia & Elisabeth diui-
nus Euangelista scripsit, [Erant iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus
mandatis & iustificationibus Domini sine querela .] PALLAD. Fateor :
Namque Iudæorum matrem Deus accusauit dicens, [Quomodo facta es me-
retrix ciuitas fidelis Sion, plena iudicii, in qua iustitia pernoctauit in ea ?] CY-
RILL. Erat ergo iustitia secundum legem, ex qua par est probatissimos in
Dei obsequio fuisse, quamuis lex non omnino ad sanctificationem consumma-
ret . PALLAD. Recte ais . CYRILL. Ergo vt Israelis vocationem
tamquam in summis, mediis & infimis significarent, vituli & arietes &
agni denique Deo immolabantur ; ac vitulorum numerus erat in dies paucior,
vt pote

Luc. 11

A vt pote cum electi illi deficerent in dies, & consequentia semper tempora præ-
stantium probatissimorumque virorum inopia laborarent, ad ipsum vsque se-
ptimum tempus, id est aduentum Saluatoris nostri, quo tandem sabbatismus ille
in spiritu, & operum cessatio ad peccatum pertinentium extitit . Nam in Chri-
sto iustificati sumus, cum præsens sæculum iam ad extremum properaret . Eiusq.
rei figura rursus est, quod in extremo totius hebdomadæ loco sabbatum est
collocatum . Ea propter sapienti ratione veterum quidem sacrificiorum obla-
tionem vsque ad sabbatum perducit, in eoque sistit : Nimirum vocationem il-
lam legis, illique consentaneum sacrificandi ritum, & e contrario ritum alium,
qui in Christo perficitur, infert dicens, [Et die octauo exodium erit vobis : om-
ne opus seruile non facietis in eo : & offeretis holocaustum hostiam in odorem Num. 29.
suauitatis Domino, vitulum vnum, arietem vnum, agnos anniculos septem
immaculatos : sacrificia eorum & libamina eorum vitulo & arietis & agnis, iuxta
numerum eorum, & iuxta iudicium eorum, & hircum de capris vnum pro pec-
cato, præter holocaustum sempiternum . Sacrificia eorum & libamenta eorum .
B Hæc facietis Domino in festis vestris præter vota vestra, & spontanea vestra,
& holocausta vestra, & sacrificia vestra, & libamina vestra, & salutaria vestra .
Audis legem aperte dicentem, [Exodium est .] Nam ille in vmbri cultus & illa
in figura institutio octauo die excessit, quo die reuixit Christus . & circumcisio-
nis in spiritu tempus aduenit . Exclusa est enim vetus illa vocatorum turba,
quod infidelitatis crimine laboraret : & e regione quodammodo exortus est
nouus populus, qui spiritali robore insignis esset : id enim est vitulus, & per-
fecte probatus, vt qui iam plena sit ætate, id enim significat aries, & illius in
Christo infantia atque innocentia eximia pulchritudine præditus, id quod
agno designatur, si etiam numero perfectissimo spectetur . Nam quod ait
septem agnos esse, id prorsus significat . Sequitur etiam hircus quoque : nam
in Christo per fidem commendatur & probatur vna cum eo in odorem suauita-
tis ad Deum ascendens, vt sæpe iam diximus . PALLAD. Ita se res habet .
C CYRILL. Ceterum in Christo nos sabbatum acturos esse ad requiem per-
uenientes, cum a mundanis studiis cessauerimus, neque terrenas curas adhuc
patiemur, sed potius in Domino, sicut scriptum est, delectabimur, possessio-
nemque apud eum egregiam habebimus, declarat cum in Leuitico Moyse re-
rum sacrarum doctore, dicit, [Loquere filiis Israel, & dices ad eos, si ingressi fue-
ritis in terram, quam ego do vobis, requiescere facietis terram, quam ego do vo-
bis sabbata Domino : sex annis seres agrum tuum, & sex annis putabis vitem
Leuit. 25.
tuam, & colliges fructum eius : anno autem septimo sabbata ; requies erit ter-
ræ vestræ, sabbata Domino : agrum tuum non seres, & vitem tuam non puta-
bis ; & quæ sponte nascuntur in agro tuo, non demetes : & vnam sanctificatio-
nis tuæ non vindemiabis ; annus requietionis erit terræ, & erunt sabbata terræ,
D cibus tibi & seruo tuo & mercenario tuo & inquilino, qui applicatus est ad te :
& iumentis tuis, & bestiis quæ sunt in terra tua, erit omne quod nascetur ex eo
in escam : & numerabis tibi septem requietiones annorum, septem annos septies ;
& erunt tibi septem hebdomades annorum, quadraginta nouem anni : & annun-
ciabitis voce tubæ in omni terra vestra ; & mense septimo, decimo die mensis,
die propitiationis, annunciate tuba in omni terra vestra : & sanctificabitis
annum, quinquagesimum annum : & clamabitis remissionem in terra omnibus
habitantibus in ea . Annus remissionis significatio hæc erit vobis, & reuertetur
vnusquisq. in possessionem suam, & vnusquisq. in familiam suam reuertetur .
Intelligis igitur permittere quidem legem, vt aretur ac feratur, & vineæ exco-
lantur ante annum septimum . Septimo autem, vt earum rerum cura leuemur,
H h præcipere :

præcipere: relaxamur enim, cum in Christo sabbatum agimus, & a terrenis rebus curam abducimus, & a vanis distractionibus prorsus recedimus. [Septem hebdomadas annorū,] idest per sæcula sæculorum: bonisque perfruemur paratis & in promptu positis, nimirum ijs quæ a Deo dabuntur, bonisque spiritualibus oblectabimur, ac festum agemus. Nam extremum illud tempus remissionis erit omnibus nobis, qui vbique terrarum sumus, cum vnusquisque ad suam possessionem, idest ad conuenientem sibi sortem a Deoque sibi tributam reuertetur. Vt enim varia sunt Sanctorum vitæ genera, sic item præmiorum erunt, cum pro vnus cuiusque gestorum ratione Deus retributionem admetietur. Meminit etiam tubæ, quæ hæc commoda nunciat. Nam nostri sabbatissimi, eius nimirum qui in Christo celebratur, remissionis quoque & possessionum redditionis tempus, illa est e mortuis resurrectio per tubæ significationem & vocem angeli suo tempore futura, in qua præclarus ille Sanctorum coetus audiet Christum dicentem, [Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi.] Quod vtinam assequi nobis contingat gratia & benignitate domini & Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo, Deo & Patri gloria cum Sancto Spiritu, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Matth. 25

FINIS LIBRI DECIMISEPTIMI.

LOCA SCRIPTURÆ A CYRILLO IN HOC opere citata, in quibus erat dignum aliquid quod adnotaretur.

LIBRO PRIMO.

Fol. 14. B. Vanitas enim est reuera huius vitæ distentio. distentionis vocabulo vsus sum vt Scripturæ vocem retinerem, quæ ex antiqua LXX. interpretum editione in Ecclesiaste legitur capite primo, [Hanc distentionem pessimam dedit Deus filiis hominum, &c.] græce LXX. & Theodotion περιπασηδὸν transtulerunt, Symmachus ἀχολίαν, occupationem. eadem voce vsus sum fol. 20. C.

Eodem fol. D. Et comederunt antequam irent cubitum. Hæc verba [antequam irent cubitum] ab imperito librario puto adiecta fuisse, non à Cyrillo posita. nam & ineptum sensum faciunt, & manifeste ad sequentia pertinent, vt & in Hebraicis libris est, & in vulgata editione, & dudum in Græcis veteris testamenti libris nos ipsi correximus, atque distinximus, ἐπεὶ ἄνθρωποι ἔφαγον, deinde ex alio principio, πρὸ τοῦ κοιμηθῆναι αὐτοὺς, &c. nolui tamen quicquam immutare, vt fidem interpretis seruarem.

Fol. 16. D. Dei fortes à terra vehementer eleuati sunt. Hunc locum psalmi 46. sic transtuli, quia sic illum Cyrillus legit, & distinguit, & interpretatur. ceterum quod, Dei fortes, dixit, id omnes græci, non modo Cyrilli, sed etiam veteris testamenti codd. habent: sed hi distinctione variant: nam aliqui sic distinguunt, οἱ κραταὶ τοῦ γῆς, fortes terræ, vt sit, Dei fortes terræ; aliqui sic, τοῦ θεοῦ οἱ κραταὶ. deinde, τῆς γῆς σφόδρα ἐπὶ ἤρθησαν. Dei fortes, a terra vehementer eleuati sunt. hanc distinctionem sequitur B. Cyrillus, vt apparet non modo ex hoc loco, sed etiam ex aliis nonnullis. priorem illam retinuit Psalterij Latinus interpres, quam non modo non improbo, sed etiam magis probo. nam & cum Hebræo magis congruit, & eam ceteri interpretes tenuerunt. Sed si illam hoc loco posuissim, totam Auctoris sententiam perturbassim, atque obscurassim, quod interpres eiusdem Auctoris in Euangelium B. Ioannis, lib. 21. cap. 29. fecit, vbi Cyrillus eodem modo verba Psalmi distinguit & interpretatur.

Ibidem. Sed cum attulisset ad cō. Baruch Ieremiæ verba) Et nuper concilium Tridentinum & fere omnes Patres tum Latini tum Græci Canonicum librum tacetur, quod si qui illum pro Ieremia citant, & illi adscribunt, vt Athanasius in Synopsi, & Augustinus libro contra Faustum 12. cap. 43. & de Ciuitate Dei libro 18. cap. 33. & B. Ambrosius cum alibi tum libro primo de fide cap. 2. & de Penitentia primo, cap. 8. & B. Ioannes Constantinopolit. in psal. 147. hoc ideo dixerunt, quia a Ieremia dictatum, a Baruch exceptum putarunt, vt manifeste apparet in his Cyrilli verbis, qui verba Ieremiæ a Baruch allata dicit. Latina etiam Ecclesia sic censuit, cum in Sabbati sancti solemnibus officio lectiones de quatuor maioribus Prophetis legendas publice sanxit, & pro Ieremiæ libro e prophetia Baruch lectionem posuit. Audi Israel mandata vitæ, &c.

LIBRO SECUNDO.

Fol. 34. A. Et vbi ego sum, illic & minister meus sit. ἐκεῖ ἔγώ, ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔστω. sic legit Cyrillus. non enim prædicentis, sed iubentis verba esse intellexit, vt apparet. Sic in libris Cyrilli græcis scriptum inueni. neque tamen alteram lectionem improbandam puto, quæ & in impressis omnibus græcis noui testamenti libris, & in editione latina inuenitur, illic & minister meus erit. Sed etiam hanc Cyrilli lectionem probauerunt Latini Patres, cum illam publice in Ecclesiis decantandam censuerit, vt apparet in Breuiario Romano, in Comuni vnus martiris antiphona ad Laudes quarta eam Cyrillus in aliis quoque libris hoc modo citat, vt in Commentariis in Ioannem libro 4. cap. 28.

Fol. 39. A. Omnis gloria filia regis Efebon. Mirum quomodo Cyrillus sic legat, quomodo etiam legitur in Vaticano Testamento veteris codice. itaque non temere id factum puto, sed eum interpretem, qui Hesbon hebræam vocem reliquit, puto sic in aliquo Hebræo codice legisse, quod alij codd. & fere omnes hoc tempore habent misbetsoth. neque vero illi codd. qui legunt ἐξ ἱεροσολῶν e cogitationibus, vt B. Hieronymus in aliquibus se legisse testatur, aliud in Hebræo legisse interpretem demonstrant, quam Hesebon. ea enim Hebræa vox ἑφεβὼν reuera signi-

ra significat, ceterum quod ait Cyrillus significare ἔσθαι, id non Hesebon significat, sed vox, quæ præcessit, penina.

LIBRO TERTIO.

Fol. 50. A. Dei fortes, a terra vehementer eleuati sunt.] iam de hoc loco psal. 74. dictum est in ijs, quæ in primo libro animaduertenda duximus.

Ibidem D. Extende manum tuam ad mare, & sicca illud.] Græci codd. Cyrilli habebant ξήρανον ἀντλω', sicca illud, vt transfulumus. Sed Biblia Græca omnia ῥίζον ἀντλω', scinde seu petrumpe illud.

Fol. 57. A. Et auxit Salomon altare postea, quia exiguum erat prius.] Hæc verba neque in Hebræo, neq. in editione Latina sunt. habent ea tamen LXX. sed quiddam simile habetur tertio Regum cap. 8. prope finem, vnde puto LXX. sumpsisse, aut ex vetusta traditione adiecisse.

Fol. 58. D. Quoniam debet in spe arans arare, & triturans in spe participandi.] Multa loca sunt in antiquorum Græcorum Patrum libris de scripturis prolata, quæ cum editione Latina Testamenti noui conueniant magis quam cum iis Græcis, quæ circumferuntur. velut hic locus est, cum enim vulgati codd. Græci habeant, ὅτι ἐπ' ἐλπίδι ὀφείλει ἀροτριῶν ἀροτριάων, καὶ ὁ ἀλοῶν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ μελέχειν, quoniam in spe debet arans arare, & triturans spei suæ particeps esse, Cyrillus cum Latina editione congruentius, ὅτι ὀφείλει ἐπ' ἐλπίδι ὁ ἀροτριῶν ἀροτριάων, καὶ ὁ ἀλοῶν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ μελέχειν, & qui arat in spe participandi, seu fructus percipiendi. sic quarto etiam lib. citat, fol. 77. ex quo apparet quam temere à nonnullis Latina editio reprehendatur, quæ e Græcis libris præstantissimis, & emendatissimis in Latinam linguam translata est. eandem lectionem sequitur B. Augustinus in Ioannem tractatu 10.

Fol. 60. A. Et vos implere mensuram patrum vestrorum.] Sic habet Latina vulgata editio Testamenti noui. ceterum nonnulli Cyrilli codd. Græci habebant, impleuistis, πληρώσατε. nolui autem quicquam de consueta latina lectione mutare, cum essent etiam qui haberent, ἐπλήρωσατε; quamuis altera lectio ad Cyrilli sententiam commodissima sit.

LIBRO QUARTO.

Fol. 64. C. Ad hæc omnia fumentes (scutum fidei.) Locus hic qui est in epist. ad Ephesios c. 6. duobus modis a Patribus legitur, vno modo, ἐν παντί in omnibus, quomodo transitulic vulgatus interpret, & legitur in Græco Vaticano Testamenti noui codice, quomodo etiam legit Methodius martyr apud Epiphanium, & Nanzanzenus in oratione præfente Gregorio Nysseno. Altera lectio est quam sequitur Cyrillus, & vulgati Græci codd. ἐπὶ παντί, quæ lectio eam sententiam potest habere post omnia arma, quæ sumenda dixi, sumite tamquam nouissimam armaturam scutum fidei.

Fol. 70. C. Si quinque modo ibi essent pij atque probi homines.] Græce est, εἰ πέντε ἴνες εἴεν ἐν αὐτῇ ὁσίοι καὶ ἀγαθοί. Paulo aliter accepit atq. in Genesi cap. 18. positum sit. non enim si quinque fuerint viri iusti in Sodomis, ideo reliquis condonaturum se dixit Deus, sed si a quinquaginta quinque defuerint. Sed ad id quod efficere vult Cyrillus id parui refert. Satis enim habuit ex hoc loco illud probare propter iustorum merita, quamuis longe pauciorum peccatoribus licet multo pluribus pœnas condonari.

Fol. 75. B. Iam perfecti estis. sine nobis regnastis.] Sic legit hunc B. Pauli locum Cyrillus, ἤδη τετελειωμένοι ἐστέ. χωρὶς ἡμῶν ἐβασίλευσατε. quod in ceteris Græcis est, ἤδη κεκορησμένοι ἐστέ. Iam saturati estis.

Fol. 82. D. Benedicti nos a Domino.] ἡμεῖς proculdubi o legit, eamq. lectionem adhuc multi impressi codd. habent, & Vat. cod. sed vulgata latina editio verius, Benedicti vos. vt etiam Hebræus codex habet, ac facile fuit in Græco ex ἡμεῖς facere ἡμεῖς, propter vocis similitudinem.

Fol. 83. B. Omnia possum in eo qui me confortat Christo.] Et in 5. lib. huius operis ad hunc modum citat, fol. 87. C. vt impressi codd. Test. noui Græci habent. Latina editio non habet, Christo.

LIBRO QUINTO.

Fol. 93. C. Omnes traham ad me ipsum.] Sic Cyrillus legit, hoc loco, & libro 10. bis, & 11. & Ignatius in epistola ad Smyrnenfes. Latinus interpret, Omnia.

Fol. 109. B. Vos ex patre vestro diabolo estis.] Vocem, vestro, editio Vulgata non habet. ne Græcus quidem Vaticanus Testamenti noui codex. Sed quia erat in Græco Cyrilli codice, illam posui, præsertim, quia & alij Græci Patres sic legunt, vt Clemens Alexandrinus Stromatū lib. 1.

Fol.

Fol. 120. D. Multo passeribus meliores estis vos.] Expressi quomodo Græcus Cyrilli codex habebat, πολλοῦ σπουδίων διαφέρετε ὑμεῖς. alteram lectionem minime improbo, multis passeribus, &c. quæ in plerisque Græcis inuenitur, πολλῶν σπουδίων, &c.

Fol. 125. C. Quod autem his abundantius est, a Diabolo est.] Cyrilli liber sic habebat, ἡ δὲ περίσσεια τῶν ἰουδαίων, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν. At libri fere omnes Græci habent in B. Matthæi Euangelio, ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν, aut igitur sic legit vt posuimus, aut τὸν πονηρὸν Diabolum intellexit.

LIBRO SEPTIMO.

Fol. 139. D. Munus quod ex me tibi proderit.] Vt Cyrilli expositio cum B. Matthæi loco citato conueniret, necesse fuit vt verbum, est, eximeremus, & cum in Latino sit, Munus quodcunque est ex me, tibi proderit, fecimus, Munus, quodcunque ex me tibi proderit. Vt autem Cyrilli expositio clarior fiat, animaduertendum est in Græco sic legi, δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὀφελῆθῃς. Vbi illud intelligendum est, nomen δῶρον munus, cum sine articulo sit, prædicati locum, quamuis ordine prius collocatum sit, tenere. deinde quæ sequuntur, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὀφελῆθῃς, quodcunque ex me tibi proderit, vice subiecti esse. itaque si quis velit propositionem totam & enunciatum simplici ordine proferre, sic dicet, Quodcunque ex me tibi proderit, id totum est munus, hoc est, quodcunque ex meis rebus in tuam vtilitatem sumpseris, id munus ac Deo consecratum est: itaq. de factis rebus fraudas, & Sacrilegium committis, si quid inde in tuos usus acceperis. Eodem quoque modo hunc locum exponit B. Ambrosius lib. 8. in Euangelium B. Lucæ, Cum, inquit, petat aliquid ad sumptum egens pater aut mater a filio, quia legem timens, excusationem non dandi requirit, dicere solet, munus est, quod ex me tibi proderit: vt dicatam Deo pecuniam pater religiosus accipere formidet. Eodem quoque modo Cyrillus hunc locum exponit libro huius operis sextodecimo.

Fol. 142. C. Spiritus sanctus nondum erat, quia Iesus nondum erat glorificatus.] Hoc eodem modo citatur hic locus lib. 9. huius operis, Latina editio habet, Spiritus nondum erat datus, &c. quam etiam lectionem libenter amplector ac veneror. Sed volui transferre, quod Cyrillus habebat in Græco. neque vero alium sensum debet aut potest habere hæc lectio, quam habeat editio Latina. non enim de Spiritus sancti persona aut essentia intelligi potest, alioqui quomodo nondum ante Christi glorificationem Spiritus sanctus erat, qui, teste Gabriele, in illius incarnatione in Virgine superuenerat? Sed verba pro loci ratione intelligenda sunt. dixerat Dominus, de ventre credentium in se fore vt flumina aquæ viuæ profluerent. declarauit Euangelista mox quid illæ aquæ, quidve profluentia flumina essent, Hoc autem, inquit, de Spiritu dixit, quem accepturi erant credentes in eum. Si igitur flumina de ventre profluentia, linguarum prædicationisq. donum accipitur, non Spiritus sancti essentia, (neque enim de hominum cordibus Spiritus sanctus fluere, absit,) & Spiritus vocatur eiusmodi fluminum de corde fluentium redundantia, quæ nondum erat, quia nondum Iesus erat glorificatus. cum igitur Spiritus nondum esse dicitur, eiusmodi linguarum donum nondum esse, recte intelligitur. neque vero solus est in hac lectione Cyrillus, nam sic ante illum legit Dionysius Alexandrinus in Epistola contra Paulum Samosatenum, & B. Ioannes Chrysostomus Hom. in Euangelium S. Ioan. 50. vbi tamen ait subaudiendum esse, datus, quem sequitur Theophylactus & Euthymius. Latinam editionem citat Ambrosius libro de Dominicæ incarnationis Sacramento, cap. 6. eamq. confirmat Vaticanus noui Testamenti Codex antiquissimus, in quo sic legitur, ὅτι πᾶσι γὰρ ἡμεῖς πνεῦμα ἄγιον δεδομένον ὅτι Ἰησοῦς ὁ υἱὸς ἐδοξάσθη. Confirmat etiam Augustinus pluribus locis, libro de Trinitate quarto, cap. 20. Tractatu in Euangelium B. Ioannis 52. & 63. libro octoginta trium questionum, q. 62.

Fol. 167. B. Similis est homini diuiti.] Editio Latina habet, homini Patrifamilias. Græci omnes, quos videre potui habent, ἀνθρώπου οἰκοδεσπότου, quod cum Latina editione conuenit. crederem Cyrillum non tam verba tenuisse, quam sensum, nisi viderem etiam libro huius operis decimo septimo fol. 352. eandem lectionem secutum esse, & in Euang. B. Ioannis lib. 3. cap. 34. & lib. 9. cap. 23. vbi tamen interpret posuit paterfamilias, cum tamen e consequentibus verbis agnoscat Cyrillum scripsisse, diuitem. quod idem fecit lib. 10. cap. 19. hoc eo accuratius adnotandum putavi, vt ex eodem caractere formaq. testimoniorum sacræ Scripture idem auctor horum librorum deprehenderetur.

LIBRO NONO.

Fol. 180. A. Corpus autem aptasti mihi.] Nunc in editione vulgata Latina legitur, Aureas

Hh 3

autem

autem perfecisti mihi. quod sit ne a B. Hieronymo ex recentiori Hebræo emendatum nescio. præsertim cum in Epistola ad Suniam & Fretellam nihil de hoc loco dixerit. non autem puto illas feminas cum in rebus multo minoris momenti adeo diligentes fuerint, hunc locum neglecturas fuisse, si illum in Psalterio à B. Hieronymo emendato aliter legissent, quam esset in LXX. præsertim cum illum ab Apostolo sic citatum viderent, ut illi verterant. Igitur ad hunc modum & Apostolus, ut dixi, citat, & omnes libri Græci habent, & Patres omnes tam Latini, (de vetustioribus loquor) quam Græci vtuntur. quod autem nunc habet Vulgata editio, ex aliorum recentiorum interpretum translatione manauit, qui transtulerunt, *ὅτι καὶ καθήρισται μοι*. Ceterum ne quis Hebræos libros cum legerit, putet male à LXX. versum esse *σῶμα καθήρισται μοι*. hoc est, corpus autem aptasti mihi, cum in Hebræo sit *לְכַרְתִּי לְךָ* is admonendus est LXX. non sic legisse, sed non multum dissimilibus litteris alia verba in suis Hebraicis codd. habuisse in hunc modum, *לְכַרְתִּי לְךָ* Latinis litteris similitudinem indicabo ut potero, qui transtulerunt, Aures perfecisti seu fodisti mihi, hi in Hebræo legerunt, ozen caritha li. LXX. vero legerunt, ezem conantha li. Hæc dixi ne temere LXX. reprehendendos quispiam putet, ubi ab Hebraico dissentite viderit.

Fol. 181. A. Super omnem qui dicitur Deus, aut quod colitur.] Græci codd. nunc habent *ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεόν*. Sic etiam legit Cyrillus. Latinus vero Testamenti noui interpres legisse videtur, *ἐπὶ πάντων λεγόμενον θεόν*. ceterum locus vnde sumpsit hanc sententiam Apostolus in Daniele est, cap. 11. vbi LXX. *καὶ μεγαλωθήσεται ἐπὶ πάντα θεόν*. Sed lectionem Latinæ editionis confirmat Irenæus libro tertio, capite 6.

LIBRO DECIMO.

Fol. 192. A. Ita namque nos alloquebatur Paulus dicens, Et vos tamquam lapides vini superædificamini, &c.] Locus proculdubio est ex Epistola B. Petri prima cap. 2. Cur igitur Paulo tribuit quod Petrus scripsit? neque id semel, sed iterum libro. 16. Qui prior hunc librum Lugduni impressit meo iniussu temere ad marginem verba quædam apposuit, ut totam fere illam editionem his maculis asperit, *Lapsus est, inquit, memoria beatus hic Pater*. hac tam turpi adnotatione, & aliis etiam impudenter & insolenter appositis permotus sum, ut denuo hunc librum imprimendum curarem. Ego vero nunquam adduci potero, ut credam errore lapsus & B. hunc patrem Paulo tribuisse Petri voces. Sed nisi melius quippiam occurrerit, illud dici potest, cum ille aut eius notarius *Ἰαχυγράφος* P. notam solam scripsisset, antiquarium, qui notas latius scribebat parum intelligentem pro Petro, Paulum posuisse. itaque si quis error fuit non Cyrilli, sed antiquarij fuit. quomodo namque tam turpiter labi Cyrillus potuit, cum pluribus locis primam Petri Epistolam sub nomine Petri citet? malui autem interpretis fidem religiose præstare, quam ex meo ingenio quod in Græcis codicibus repereram, immutare.

Fol. 201. D. Iustificaciones carnis vsque ad tempus correctionis impostæ.] Sic habebat Cyrilli codex, *δικαιώματα σαρκὸς μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἐπιπέμενα*.

Fol. 203. A. Venit princeps mundi huius, & in me nihil inueniet.] Varie citatus hic locus apud Patres inuenitur. nam aliqui, in me nihil inueniet, ut Cyrillus hoc loco, & Basilius in Homilia, Quod Deus non sit auctor malorum, & Ambrosius libro de bono mortis cap. 5. & Augustinus libro de Trinitate 13. cap. 14. & in Pl. 68. & libro de Natura & gratia cap. 24. & lib. 2. de Nuptiis & Concupiscentia cap. 5. Alij præsentem tempore, nihil inuenit, ut Athanasius libro de incarnatione Christi, & Epiphanius libro 2. aduersus hæresim Manichæi, Ioannes Chrysostomus in Commentariis in Ioannem, & in Matthæum Homilia 16. Hieronymus in Ieremiæ cap. 4. & in psalmum 50. & 58. Sed editio Vulgata legit, in me non habet quicquam. Ea confirmatur multis Græcis Testamenti noui codd. & nonnunquam a patribus ita profertur. nam sic legit Basilius in psal. 7. *καὶ ἐν ἐμοὶ ἔστι δὲν*. & Augustinus quæstione in Deuteronomium 55.

Fol. 208. B. Rursus indigetis eo qui vos doceat.] Heb. 5. Græci fere omnes Testamenti noui codd. cum editione Vulgata faciunt, *τοῦ διδάσκοντος ὑμᾶς*, ut vos doceamini. Cyrillus habet, *τοῦ διδάσκοντος ὑμᾶς*, docente vos.

LIBRO UNDICESIMO.

Fol. 212. A. Et honor regis iudicium diligere.] Psal. 98. Singularis est in hac lectione Cyrillus. neque enim adhuc apud alium aliquem sic legi. Omnes enim & codd. veteris Testamenti, quos

ti, quos videre potui, & Auctores legunt, *καὶ ἡμὴ βασιλέως κρίσιν ἀγαπᾶ*. hic addit litterulam *v*, & legit, *ἀγαπᾶν*.

LIBRO DUODECIMO.

Fol. 245. C. Sed attendunt Spiritibus erroris.] 1. Timoth. 4. Cyrillus conuenit cum editione vulgata, non enim legit *πνεύμασι πλάνοις* Spiritibus seductoribus, sed *πνεύμασι πλάγης*. Spiritibus erroris. Tertullianus tamen lectionem Græcam peruulgatam sequitur, libro de ieiunio, & auctor libri de Trinitate. Epiphanius utramque citat libro contra Hæreses 2. aduersus Cataphrygas.

Fol. 253. A. Deo mundoque diuisa.] Ad verba respicit quæ posita sunt in 1. ad Corinth. cap. 7. illud autem animaduertendum est ex hoc loco intelligi Cyrillum verba illa sic distinxisse, ut in editione vulgata Latina distinguuntur. Qui autem cum vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est. hanc distinctionem hic idem auctor seruat libro 6. & Eusebius libro de Demonstratione Euangelica primo, & Ambrosius fere vbique, ut libro de Viduis cap. 1. Sed in libello ad Virginem lapidam, aliter distinguitur quam soleat Ambrosius, ex quo vereor ne sit alterius auctoris, cum ipsa quoque elocutio longe diuersa sit. seruat etiam Epiphanius aduersus Hæreses lib. 2. contra Ieracitas. Alteram distinctionem, probant Augustinus libro de bono coniugali cap. 10. Et diuisa est mulier & virgo, seu innupta & virgo. hoc est, differunt inter se. & libro de sancta Virginitate cap. 22 & ante Augustinum Tertullianus libro de Virginitibus velandis, & Hieronymus in Epistola ad Eustochium de custodia virginitatis.

LIBRO TERTIO DECIMO.

Fol. 272. C. Fructus laborum tuorum comedes.] In psalmo 127. est, labores manuum tuarum quia manducabis. qui ordo & in Græcis exemplaribus, & in Hebræis est. Verum in hoc loco Cyrilli inuersum ordinem legi non modo in exemplari Illustris. Cardinalis Sirleti, verum etiam in Vaticano. *καρπὸς τῶν ἔργων σου φάγεται*. factum ne id sit Auctoris consilio an errore librarij, qui *καρπὸς* fructus tantummodo significare putaret, non etiam manus, non habeo dicere. illud certe constat, veriorum esse in hoc loco Latinam editionem.

LIBRO QUARTO DECIMO.

Fol. 290. B. Hoc mare magnum, & spatiosum.] Quod in Latina editione est, & spatiosum manibus, *χερσὶ* non posuerunt LXX. Sed additum est de Theodotionis interpretatione, ut testatur B. Hieronymus in Epistola ad Suniam & Fretellam. itaque nec Cyrillus legit neque Augustinus. & in antiquo illo Vaticano codice, cum in vetustiore scriptura non esset, recentiore manu sub asterisco positum est. certe nunquam LXX. *ἀρὺχωρος χερσὶ* interpretati sunt, sed vbique vnica dictione contenti fuerunt, *ἐνρὺχωρος*.

Fol. 293. D. Si quis frater nominatus vel fornicator aut auarus.] Videtur hoc loco Cyrillus expositionem asserre, quæ cum interpretatione latina maxime congruat, ea sic habet, Si quis frater nominatur inter vos, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, &c. itaque legit in Græco sic, *ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, ἢ πόρνος ἢ πλεονέκτης*, &c. non ἢ πόρνος. sed quod inueni in Græco codice mutare nolui. Altera expositio placuit Augustino, ut verbum, nominatus, cohareat cum sequentibus, ad hunc modum, Si quis in aliquo horum vitiorum nominatus, hoc est notus famosusque fuerit. Augustinus libro de fide & operibus, cap. 2.

Fol. 297. D. Ferrum pertransit anima eius.] Omnes fere Latini interpretes habent, ferrum pertransit animam eius. & sic legit Augustinus. Sed Vat. codex & Græci omnes codd. Testamenti veteris habent nominandi casu. & Ambrosius epistola septima, & libro de interpellatione David, cap. 8. & certe hæc lectio magis cum Hebræa conuenit.

LIBRO SEXTO DECIMO.

Fol. 322. C. Scribit enim Paulus de Christo, Qui peccata nostra pertulit, &c.] Ex Petri Epistola prima locus est. & antiquarij seu *καλλιγράφου* error fuit, qui notam *Π* a notario positam, Paulum significare putauit. Idem error est fol. 330.

Fol. 324. C. Diuisos autem esse eos, qui matrimonio iuncti sunt, &c.] Vide lib. XII. quæ adnotata sunt ad fol. 253.

LOCA E PROFANIS AVCTORIBVS SVMPTA
quibus vtitur in hoc opere Cyrillus.

LIBRO PRIMO.

Fol. 18. B. Sic enim est à Græco quodam Poeta ἀλεσίκαρπος dicta.] Homerus Odiss. κ.
Μακρὰ ἢ ἀγχοί καὶ ἰτέαι ἀλεσίκαρποι.
Populi & excellæ, Salices & frugibus orbæ.

LIBRO SECUNDO.

Fol. 40. C. Nam per illud iurare solitos esse, &c.] Puto Cyrillum ad Achillis verba respicisse, quæ sunt apud Homerum Iliadis A.
Ναὶ μά' τόδ' ἐσκήπτρον τό μὲν ἔπολε φυλλὰ καὶ ὄζους φουσεῖ, &c.
Iuro tibi per ego hoc sceptrum, quod fronde virebit Nunquam nec ramo.

LIBRO SEXTO.

Fol. 107. C. Aurea ut est apud Græcos poetas pro æreis permutauerunt,] Homerus Iliad. ζ.
Ὅς πρὸς τυδείδῳ Διομήδεα ἴευσεν ἀμειβεν,
Χρυσέα χαλκείων, ἐκατόμβοι ἔννεαβοίων
Arma amens cum Tydide mutavit ahenis
Aurea,

Fol. 108. A. Nam Græcorum Sapientibus sol, &c.] Homerus Iliad. γ.
Ἡ ἑλίος τ' ὅς πάντ' ἐφορᾷς καὶ πάντ' ἐπακούεις.
Sol qui cuncta vides, qui cuncta agnoscis & audis.

Ibid. D. Quamuis dextrorsum ferantur aut sinistrorsum.] Ex verbis Hectoris ad Polydamantem accepit, quæ sunt Iliad M.
Τῷ ἢ ὀϊωνοῖσι ἰανυπτεροῦ γενοῖ κελεύεις
Πείθεσθαι, τῶν ἔτι μελατρέπομαι εἰδ' ἀλεγιζῶ
Εἴ τ' ἐπὶ δεξιῖ ἴωσι ἢ ἄτ' ἠελιόν γε,
Εἴ τ' ἀρισερά τοι γέ ποτ' ἴζον ἠερόεντα,

Tu vero me pennigeris parere volucris æquum
Censes, quas ego nil moror huc illucve volantes,
Siue illæ ad dextram, solisq. feruntur ad ortus,
Seu magis ad lævam, densæ regna humida noctis.

Fol. 124. A. Arguta cornix.] Hesiodus in Operibus,
Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέριζα κορώνη.
Ne rectis arguta sedens cornicula stridat.
Præpes accipiter.] Iliadis N.

Αὐτός δ' ὡς ἴρηξ ὠκύπτερος ὄρλο πέλεισθαι
Præpes ut accipiter se tollit in acra pennis,

LIBRO SEXTODECIMO.

Fol. 332. B. Ille vicissim fluuio alicui.] Iliad. γ. Achilles narratur Sperchæo fluuio comam sacrasse. & Plutarchus in Theseo, moris huius mentionem facit.

VARIÆ LECTIONES E DIVERSIS
exemplaribus collectæ.

LIBRO PRIMO.

Fol. 3. D. Sed simpliciori prius ac minus venusto colore illas adumbrant.] Codex quidam sic habebat, ἐν τῷ πρότερον καὶ ἀκαλλεστέρω χρώματι σκιαγραφουῦτες. Codex vero Vaticanus probatissimus, ἐν εἶδει τῷ πρότερον καὶ ἀκαλλεστέρω χρώματι σκιαγράφει.

Fol. 4. A. Atque illas e cera figurat æs absumpserit.] Codex Illustr. Sirleti, καλύπτοντος. Var. cod. quem probauimus κατὰ τὴν φύσιν.

Ibidem. B. Atque ut ita dicam, ipsa sensuum veritas.] Sic habebat Codex vnde transtulimus, postea cum habuissem Codicis Vaticani copiam, in eo hanc lectionem reperi, τὸ τῶν νοσημάτων πρόσωπον ἀληθές. ipsa sensuum vera facies. cum in priore codice deesset nomen, πρόσωπον.

Fol. 5. C. Et quonammodo hæc da nobis & in nobis fiant.] Codex Illustr. Sirleti, παρ' ἡμῶν καὶ ἐν ἡμῶν. nihil hæc inter se differre videbantur. Codex Vat. παρ' ἡμῶν καὶ ἐν ἡμῶν. quem secuti sumus.

Ibid. D. Quorum animus ad libertatem erigitur.] Quidam Codex habebat, πρὸς τὸ λευθριον. Sed male. Vat. C. recte, πρὸς τὸ ἐλεύθερον.

Fol. 6. D. Ab omni penitus bono extorrem fieri.] Codex Illustr. Sirleti, παντός ἀπόπτωσης ἀγαθοῦ. Vaticanus, ἀπόγνωσης. prior commodior visa est lectio.

Fol. 10. B. Et ornamentis quæ habebat spoliari contigerit.] Codex Illustr. Sirleti, ἡτῆσθαι. Vat. Codex, τῆσθαι, legendum puto τῆσθαι priuari, spoliari.

Fol. 11. B. Non mediocrem simul cum iis, quæ diximus, vtilitatem continet.] ἡ μετρίαν τοῖς ἀρτίως ἡμῶν εἰρημένοις σωμαθίνον τιμὴν ἀδνησιν. torserat me hæc lectio Codicis Illustr. Sirleti. tandem extremum verbum in V. C. vidi esse τιμὴν ὄνησιν. quod verum est.

Fol. 18. C. Ad extremum iam stuporem peruenerit.] Codex Illustr. Sirleti, ἀληκκότος. Cod. Vat. κατεσκληκότος.

Fol. 20. C. Inanium molestorumq. studiorum.] ἀνιαρῶν erat in Cod. Sirli. hoc expressum est in translatione. at in Cod. Vat. ἀνίερων, profanorum.

Fol. 21. D. Ex Aegyptiorum moribus probabilitatem habet.] ὡς ἐν ἔθεσι τῶν αἰγυπτίων. Hoc habet Vat. Cod. non probaui quod erat in Cod. Sirli. ὡς ἐν αἰθίοσι τῶν αἰγυπτίων. ex Aegyptiorum sensu.

Fol. 23. B. Quo facto id propemodum palam dicere videbatur.] Cod. S. διὰ τοῦτον δεικνύς. melius habere iudicaui V. Cod. διὰ τοῦτο βοῶν.

LIBRO SECUNDO.

Fol. 46. C. Est enim calculus naturæ illius firmissimæ nota.] quoddam exemplar habebat, ἀρρήτως, naturæ illius ineffabilis: alterum habebat, ἀρρήτως. quam lectionem, quia probabilior mihi videbatur, in versione secutus sum.

Ibidem. D. In quo res ipsa gesta figurate nobis subclamare videtur.] τὸ παράγμαλος, habebat manuscriptus liber vnus: alter vero, τὸ γράμμαλος. priorem lectionem retinui.

Ibidem. Aaron numero trinitatis excellat, ergo Moyse antiquior.] hæc verba desunt in aliquibus exemplaribus. sed omnino legenda sunt: habet manuscriptus Codex Vaticanus, habet etiam Codex Illustr. Sirleti.

LIBRO TERTIO.

Fol. 48. B. Animam ad desciscendum facilem, & ad metum nimium procliuem.] Vaticanus Codex potior visus est, qui legit, δολίαν: quod cum iis quæ inferius tractantur, magis congruere videretur. Alius Codex habebat, δολίαν, ad seruitutem.

Fol. 49. A. Necnon supra terram eminet.] Exemplar scriptum habebat, ἀνέχων τὴν γῆν ὑψῶς. postea alteram lectionem esse Vaticani Codicis deprehendi, ἀνέχων τῆς γῆς ὑψῶς, à terra sursum emi-

sum eminens. quæ verior proculdubio est, & cum verbis Psalmi congruentior. sic namque Psalmus habet quadagesimus sextus, ὅτι τὰ θεῶν οἱ κραταὶ τῆς γῆς σφόδρα ἐπὶ ῥῆσαν. potest enim hic sensus conuenire cum his Psalmi verbis, a terra eleuati sunt. at terram ipsam eleuatam esse in sublime verba Psalmi significare non possunt, vt legenti apparet. Quin etiam sic accipit hæc Psalmi verba idem auctor libro primo, quamuis ea distinctio non admodum aliis probeatur, & malunt, τῆς γῆς, ad nomen κραταὶ pertinere, vt sit, κραταὶ τῆς γῆς. fortes terræ, vt Latina versio Psalmorum habet, quam ad verbum sequens ἐπὶ ῥῆσαν, vt B. hic auctor accepit, a terra eleuati sunt.

Fol. 50. D. Operepretium autem existimo rursus subtiliorem horum verborum sensum inspicere.] V.C. habet ἡ νομὰ τὴν ἀκρίβειαν. aliud exemplar, ἡ νομὰ τῶν καρδιῶν. Vaticani lectionem exprimere malui.

Fol. 51. A. Deo præeunte.] Vaticanus Codex, προβαδίζοντος. alius MS. προβιβάζοντος.

Fol. 57. B. Sensum in pauca conferens, & ad interiorem intelligentiam transferens.] περιερέω habet Codex quidam MS. at V.C. περιρέπων.

Fol. 60. A. Pharisæis autem qui effrenate illum offendissent.] ἀχέλως ἐκκελυθηκότας V.C. habet, ἀχέλως ἐκκελυθηκότας: illud retinui, quia cum Cyrilli dictione magis congrueret.

Ibidem. Mulier quæ mensuram impletet.] Sic habet V. C. πληροῦσα, alia exemplaria habent, τηροῦσα. quod non probo.

LIBRO QUARTO.

Fol. 64. B. Nihil morati victoriam hosti concedunt.] Vat. Cod. ἀμελλητί. alter Codex, ἀμελλητί.

Fol. 65. D. Eum in tentationum pericula conicit.] V.C. περιασμῶν περιάσεις. alter Cod. περιασμῶν περιάσεις. distractionum molestias.

Fol. 66. A. Cum viris fortibus bellum gerit occulte Satanas.] occulte. V.C. habet ἀόρατῆς inuisibiliter. alter Codex, ἀραρῆτος, apte.

Fol. 69. B. Qui haud imbecilla esset corporis ætate.] V.C. ἀγεννή. alter Codex, ἀφανή.

Fol. 70. D. Ac quamprimum essent perituri.] ἀπολούμενοι. at V. C. habet πολεμούμενοι.

Fol. 71. D. Et ad pugnandum aptissimi.] V. C. μαχημώτατον, alter Codex δοκιμώτατον. probatissimi.

Fol. 77. C. Deinde denuo confirmat.] Duo Cod. habent ἐπιστηρίζει. Sed V.C. ἐπισέλλει.

Ibidem D. At qui admodum strenui sunt.] V.C. νεανικοί. alter vero Codex νεανίσκοι. adolescentes.

Fol. 78. D. Et pretiosiora.] Vnus Codex MS. ἀξιολογώτερα. Vat. Cod. τελεώτερα. perfectiora.

Fol. 79. B. Cui certe dictum est, & quidem a nobis ipsis, unguentum exinanitum, &c.] Manuscriptus Codex, quo vsus sum, habebat καὶ προέγε ἡμῶν. malui sequi Vaticanum Codicem, in quo legi πρόσγε ἡμῶν.

Fol. 80. B. Quamuis ea fortasse tamquam maiore mensura cumlatioreq. distribui intelligenda sit. vnus Codex ἢ καὶ νοῦτο τυχόν. Vat. Cod. εἰ καὶ νοῦτο τυχόν. fortasse ἢ καὶ.

Ibidem. C. Cum quid cuique tribuere oporteat.] Codex quo vsus sum habebat εἰς ἀποκλήρωσιν. Vat. Cod. εἰς ἀποπλήρωσιν. priorem lectionem magis probo.

Fol. 82. C. Ex idolorum cultu.] εἰδωλολατρίας. Sed Vat. Cod. εὐλολατρίας.

Ibidem. Egressus est enim, inquit, rex Sodomorum in occursum Abraam.] Post hæc verba in aliis exemplaribus erat, & Melchisedech rex Salem, Sacerdos Dei altissimi, sed etiam, &c. quæ verba in V.C. non sunt.

Fol. 83. A. Pro hominum qui perierant, salute.] Vat. Cod. habet σωτηρίας. alius Codex, ἐλευθερίας.

LIBRO QUINTO.

Fol. 84. A. Si mundanis distractionibus.] Alij Codd. non habebant, distractiones. Vat. Cod. vero habebat, περιασμῶν.

Fol. 85. B. Quod ab omnibus tribuebatur.] Codex quo vtebar, τὸ ἀπονεμηθὲν ἐκάστῳ. melius Vat. Cod. ἐκ πάντων.

Ibidem. D. Patumper a re gesta, &c.] Vat. Cod. habet παράματος. itaque reddidi rem gestam, alius Codex, γράμματος. a littera.

Fol. 87.

Fol. 87. D. Neque conteramini.] μηδὲ θραύεσθε. Sic habebant alij Codd. & impressa Biblia. at Cyrilli Codex Vaticanus, μηδὲ παραΐθεθε. neque conturbemini.

Fol. 89. A. Vtilissimam enim rem feceris.] in hoc retinui lectionem Vat. C. ὀνήσεις γὰρ λίαν. alij Codd. ἡσείς γὰρ λίαν.

Ibidem. C. Illorum timori ac vanis sermonibus.] Codex Cardinalis Sirleti habebat περιθρείαις. at Vat. Cod. duo hæc nomina habebat, ἐκείνων δειλίαις καὶ ματαιολογίαις, quam expositionem puto περιθρείων.

Fol. 90. B. Carnis cupiditatem necessariis rebus præuertentem.] Vat. Cod. sic habebat, περιργαίεραν τῶν ἀναγκαίων ποιούμενον. quod retinui.

Ibidem. C. Sapientiæ contubernio vti recenter inceperit.] Vat. Cod. ὁ σοφία σιωπηκίσις προσφάτως.

Fol. 91. A. Pœnis ac terrore.] Pœnis feci, quia sic erat in Vat. Cod. quamuis in Cardinalis Sirleti Codice esset πόνοις.

Fol. 93. B. Deus enim verbū erat in incorruptibili templo.] Car. Sirleti Codex sic habebat, θεός γὰρ ὡς ὁ λόγος ἐν ἀφθάρτῳ ναῶ. quæ lectio mihi verior visa est, quam illa Codicis Vaticani, θεός γὰρ ὡς ὁ λόγος ἐν ἀφθαρσίᾳ καὶ ἰδίῳ ναῶ.

Fol. 96. A. Et rationis tibias claudicantes habet.] Vaticanus Codex habet ἰγνῶ. Non multum dissimile est quod legitur libro tertio Regum cap. 18. εὖς π' τεύμενος χαλαρεῖτε ἐπ' ἀμφοτέρους ταῖς ἰγνῶναις. Sed Illustris. Cardinalis Sirleti Codex habebat ἰσχῶ. certe ἰσχίον. coxa dicitur.

Fol. 99. C. Et asperatum rerum tolerantiam vitent.] Illustris. Sirleti Codex habebat παραλιμένους. in Codice Vaticano erat, παρωθυμένους, repellentes.

Fol. 100. A. Pecorum alendorum & possessionum cura.] In Illustris. Sirleti Codice erat, ἐπαυλέων. in Vat. C. κλήσεων. itaque reddidi possessiones.

Ibidem. B. Diuinamq. iram vt pertimescerent ac formidarent admonente.] Vaticanus Codex habebat, καὶ ὀρθοδίαν ἐπιθύντος. at Illustris. Sirleti liber, καὶ ὀρθοδίαν ἀναπειθόντος. quam lectionem retinui.

Ibidem. C. Vel simul zelum assumendo.] Vaticani Codicis lectionem expressi, συζηλουῦτες. nam Illustris. Sirleti Codex habet, συζηλωῦτες.

Fol. 101. A. Oportere ea omnia fortiter aggredi.] Illustris. Sirleti Codicem secutus sum, in quo legitur, ὅτι χρὴ πρὸς πάν ὀτιοῦν ἀνδρίζεσθαι. Vaticanus Codex habet, ἀπαρτίζεσθαι, perfectum seu institutum esse.

LIBRO SEXTO.

Fol. 103. B. Qui mandato aditum præclusuri erant.] In Cod. Illustris. Sirleti erat, ἀνεσίητον προϊέσθαι μέλλοντας τῶν ἐντολῶν. In Vat. Cod. ἀνεξίτητον.

Ibid. C. Compulit igitur eos ad timorem.] Vaticanum Codicem secutus sum, in quo erat, εἰς τὸ φοβεῖσθαι δεῖν. quod trans tuli, ad timorem. quamuis non male in Illustris. Sirleti Codice legebatur, εἰς τὸ ἐρηρεῖσθαι δεῖν. ad firmitatem.

Fol. 104. C. Non memores eritis. neque audietur ex ore vestro.] οὐδὲ μὴ ἀκουεῖσθε. Sic habet Vat. C. in Illustris. Sirleti Cod. paulo aliter, μηδὲ ἀναμνηθῆ. neque commemoratur.

Ibid. C. Fidei sinceritatem.] Sic trans tuli τὸ γνήσιον, quod habebat Codex Illustris. Sirleti. Vat. Cod. habebat. βέβαιον, firmitatem.

Fol. 105. B. Et malorum omnium cumulus est illius (spiritualis benedictionis perceptio.) Illustris. Sirleti Codex sic habebat, καὶ γὰρ οὐχ' ἡπὼν τι δεινῶν τὸ μὴ μέγαλα χεῖν ἐστὶ τῆς εὐλογίας τῆς πνευματικῆς. Ego Vaticani Codicis lectionem trans tuli, in quo erat, καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν δεινῶν τὸ μέγαλα χεῖν ἐστὶ τῆς εὐλογίας τῆς πνευματικῆς, quam congruentiorem atque meliorem putavi.

Fol. 106. B. Et ea quæ sunt, perire non patitur.] καὶ τὸ οὐκ εἶναι τὰ ἐνόμαζα μισεῖ. in Vat. Cod. non τὰ ἐνόμαζα, sed τὰ ἐντα legitur, quod melius est.

Fol. 107. C. Versi sunt ad inutilem & vanum idolorum cultum.] Illustris. Sirleti codex, εἰκαισ λατρείαν. Vat. cod. εἰδωλολατρείαν. superius fol. 82. Vat. cod. habebat εὐλον λατρείαν.

Fol. 108. A. Nam Græcorum Sapientibus Sol, &c.] Homerum intelligit, qui Iliados tertio Agamemnem in fœdere Solem inuocantem facit. ἠέλιός θ' ὅς πάν' ἐφοράς καὶ πάν' ἐπακούεις.

Ibid. A. Idque diuinus Dauid nos docebit, dicens, &c.] I. S. μυσταγωγεῖ τῷ λόγῳ Vat. cod. μυσταγωγεῖται λέγων. hoc melius putavi.

Ibid. B.

- Ibidem. B. Fidem habeant.] I.S. παθόμενος. V.C. προσκευόμενος. Fol. 109. A. Ut res futuras manifeste sciat.] I.S. τα ήμέτερα. V.C. τα έσοόμενα. Ibidem. B. Veritatem dispiciamus.] I.S. περιαρθρουήτας. V.C. περιαρθρουήτας. Ibidem. C. Et insuetam afferre veritatem.] I.S. Cod. αληθεσάτω. V.C. ασωηθεσάτω. Ibidem. D. Latenter gustum eripere.] I.S. Cod. παρατημένους. V.C. παραιρουμένους. Fol. 112. C. Saul extabuerit.] I.S. Cod. εκέτηκε. V.C. εκέτημηκεν. paulo inferius, vititur verbo τήκεδαμ. Ibidem. C. Ad eius offensam qui tacere instituerat, conuertitur.] Græca verba sunt πρέπειται προς το λυποω τον σιωπών ήρημύον. Fol. 114. C. Certo euentura sperantur.] απλωώς, reddidi certo. Sic namque legi in I.S. Cod. in V. cod. erat απλωώς, & duo verba plus habebat, ή γουω των έσομένων απλωώς. Fol. 115. C. Sese deiiciunt.] I.S. Cod. καταβιβάζονται. V.C. καταβιάζονται. Ibidem. D. Quin etiam esculentia, quæ voluerint sapienter vt ipsi putant improbant.] Vat. Cod. sic habebat, των έδωδόμενων αν ελαιντο καλα σαας αυ τους ασωήτους, &c. Codex I.S. habebat, σωήτως. Fol. 116. B. Et peccati cognitio ad illa spectat.] Corruptus erat hic locus in I. S. Cod. ή οτι ή άμαρτίας λόγος εις εκήνα βλέπει. emendate legebatur in Vatic. Cod. ή ο τής άμαρτίας λόγος εις εκήνα βλέπει. Fol. 117. B. In quo malorum cumulo iaceamus.] I.S. C. εν έσομέν κακού. V.C. ή έσομόν κακού. Fol. 117. D. Et magistri ad se ventitantibus.] V.C. διδάσκαλοι ή όμιληαίς. ad se ventitantibus reddidi, vt solet Cicero discipulos vocare. ceterum in Græco non est φοιτώσι, vt ad marginem adscripsit impressor. Illustr. Sirl. Cod. διδασκάλων ή νήφεις όμιληαίς. Fol. 118. C. Suæq. rectæ ac firmæ sententiæ hunc fructum percipiet, vt malis non implicetur.] Emendatior mihi visus est in hac parte V. C. qui habebat, γνώμης έχων όρθής ή άδιασρόφου καρπόν το μη έναλωναί κακοίς. quam I. S. Cod. in quo erat. γνώμης έχων όρθώς ή άδιασρόφου σκοπού το μη έναλωναί κακοίς. Fol. 119. C. Illi supremæ & incorruptibili menti.] Illustr. Card. Sirl. Codex, θεω. Vaticanus vero. νφ. Fol. 120. C. Quænam hæc est delitatio?] Sic habebat V.C. τίς ο λήρος ά ούτος. Fol. 121. D. Non tamen experimento concedunt.] concedunt transtuli, quia V.C. habet χαρίζονται. Illustris. S. codex habet, ούχ όρίζονται. Fol. 123. B. Subuliter.] V.C. ισχυώς. Illustris. S. ισχυρώς. Ibid. D. Prophetæ vim.] I.S. Cod. δλω'αμιν. V. C. δήλωσιν. significationem. Fol. 124. B. Atqui Dei vox.] I.S. Cod. ή θω'ν φωνή, morum vox. V.C. ή θεου φωνή. Dei vox. Fol. 127. B. Laboranti simul opem ferre.] V. Cod. σωμαλαγειν. Sed in margine adnotatum erat, σωμαλαγειν. quod transtuli.

LIBRO SEPTIMO.

- Fol. 128. B. Per quæ ad præclaram virtutem peruenire quis possit.] I. S. Codex habebat, δε αν γένοιτο τις, τής μη άρεής. εν κύκλω καλω. κύκλω, subditiuam vocem puto. Solet enim Cyrillus sic loqui, εν καλω είναι, vel γενέσθαι. Præterea V. C. sic habet, τής μη άρεής εν καλω, &c. vt solet etiam Cyrillus dicere, εν βεβαίω τής άρεής. Fol. 130. A. Vt probe sit confirmatus.] Sic verti ex codice Vat. εν βεβαίω τής άρεής. nam corrupte legitur in Illustr. Card. S. cod. εν βίω, pro εν βεβαίω. Fol. 133. B. Ad obedientiam adigit.] κατάγγχει. Fol. 134. A. A distentionibus.] Sic transtuli περιπασμόν, vocē qua Salomon in Ecclesiaste sapius vititur, & B. Hieronymus in eodem lib. asserit distentionem a Latino interpretare dictam fuisse. Ibidem. Itaque beatus Paulus de iis, qui non adhuc crediderant, inquit.] I. S. codex habebat, ουτω. Sed melius Vat. cod. ουπα. quod secuti sumus. Fol. 139. A. Suadet, quod a quodam sapienter est dictum.] Mendum videtur esse in cod. I. S. vbi legitur, απο θεου, pro eo quod est υπό του. a quodam, vt est in cod. Vat. Ibidem. B. Quid vero in iis absurdi est?] Sic habet Card. Sirl. cod. τί το άποπτον. quid obscuritatis inest. Fol. 147. B. Quid violent.] καλασημύειαν. Sic Vat. cod. sed codex I. S. καλασημύειαν. adulterant.

LIBRO OCTAUIO.

152. A. Non absurde figurantur.] Vat. Cod. απολυπεόμενος. I.S. υπολινομένους. 154. A. Et bifformes mores vitare.] I.S. cod. τροπον, vnde transtuli mores. V.C. τροκον, bifor mem partum. 155. C. Vides igitur vt Lex, &c.] Hæc sententia sic est in Græco, όρας το άνιγμα, ή οιονείπως ήμιν εκ παραδειγματός εναργές ά του προς το άλυ διασειχοντα τον επί τω δε λόγον. 156. B. Vineæ enim ac fegete, &c.] Et hanc sententiam ad hunc modum habet V.C. άμπελωνος γαρ ή γουω λιτου τυχόν, ή άναμέρος εκάσου τ καθ ήμάς νοουμένων βελτίσων τιμιάτερον ή ψυχή. 158. B. Eo tendat quo expedit.] I. S. codex νευέτω προς το συμφέρον. V. C. ευ ήτω προς το συμφέρον. Ibidem. B. Et qui diffidebat, vincat offensionis memoriam.] I.S. cod. ή έσω λύπης άμείνων ό διάφορος. in C. V. deerat extremum verbum, ό διάφορος. 159. B. Et ecce omnia prospere cedent vobis.] ή ίδου άπαντα ευοδα υμιν έστιν. Sic legit Cyrillus locum Lucæ xi. vbi Græci codices fere habent, ή ίδου άπαντα καθαρα υμιν έστιν. & Latini, Et ecce omnia munda sunt vobis. Ibid. C. Et si oleas collegeris.] I.S. cod. έλαιολογήσης. V. C. έαν ή έλαιαν άλοήσης. 161. A. Ad benignitatis semitas inducit.] V.C. τριβους. I.S. cod. τριπους. Ibid. Adeo etiam iis cedere.] emendate legebatur hæc sententia in V. C. καλακολουθειν ή έλω ή φέρειν τας έπ αυτους δουδυμίας, ως ή όργής όρασθαι κρείπτονας. in I.S. corrupte. 163. B. Quia nõ est frater tuus. Oportet enim nos, &c.] & hæc sententia nõ nisi in V.C. emendate legebatur, sic. δε ή γαρ ήμάς του κλίσει λαρέυειν παρα τον κλίσαντα θεόν ένέντας άπωλάτω, τοίς τής άληθείας προσκλίνεσθαι λόγους. 166. A. Quod vitare vitpe est.] emendate V. cod. ο παραλειθεαι λόγος. Ibidem. C. Est enim probitas, &c.] V. C. το άγαθόν. I. S. το άληθές, veritas. Ibidem. C. Nam qui tædium.] I.S. corrupte legebat άδικίας, cum legendum sit άκηδίας, vt legit Vat. cod. 167. A. idest, intimum præcepti fructum.] καρπών habet V.C. sed I. S. σκοπόν, scopum.

LIBRO NONO.

170. A. Nam cum per virum sapientissimum, &c.] hunc locum sic habet Vat. cod. παραδεξαμίνους γαρ ήμιν δια του πανσόφου μουσέος τής άληθείας τος τυπους, ή αυτη κηνα καμους επ έλαμψεν ή άληθεια τουτ έσι χρισός. 176. C. Quam ex oleis. Surculi detracti sunt.] Non placet quod est in I.S. Cod. έξήρπλωται. vera lectio est quam habet V.C. έξήρηται. 178. A. Scriptum est de Beseleel, qui patre quidem erat Vria, sed de tribu Dan.] mirum quomodo de tribu Dan fuisse dicat Beseleel, quem Scriptura manifeste dicit fuisse de tribu Iuda. Socium vero eius Eliab de tribu Dan. Ibidem. A. Sed illud culturæ legalis altare, &c.] Obscurior locus, quem sic reddidi ex I.S. co dice, in quo legitur, τής ή καλα νόμον λατρείας το θυσιασ ήριον παροξυσμου ή αντίλογίας, ή εν ουτως είπω λοιπόν ανάρσεως τής καθ ήρέως του μεγάλου γεγενημένης οιονείπως απομνημα ή προαναφανησισ εν αυτη κειμένη τη καλασκευη μουσικώς ή οικονομικώς σημάνεται. Ibidem. B. Causa q. contradicendi est illis hoc altare, &c.] in Græco est, και αντίλέγεται δια του το καλα νόμον θυσιασ ήριον. 179. A. Inde velum quoddam in quatuor columnis expansum.] corrupte legebatur in I.S. codice τυποις, cum sit legendum σύλοις, vt habet V.C. Ibidem. C. Dei enim, qui natura Deus est, &c.] Græce sic leguntur hæc verba, θεου γαρ φύσει λόγος τε και τός οσ προποδέσας το πέρα τε και άνω παντος γενηθού. 180. C. Ita ad interioris tabernaculi bonorum, &c.] corrupte legebatur in codice Græco I. S. ήμίν τε ουτω προς άσθησιν τ έσω σκηνής άγαθών ήλοι τής τ θείων χαρισμάτων διανομής. nam legendum puto ήμιν, vt a me translaturum est, pergimus.

LIBRO DECIMO.

200. A. Putat Beatus hic Pater aliud fuisse lucernam, aliud candelabrū: ac lucernam quidem in priore tabernaculo fuisse, candelabrum in interiore ac secundo tabernaculo. ideoq. colligere videtur

videtur ex varia dictione Græca . Nam Exodi 25. præcipit Deus fieri *λυχνίαν*, candelabrum. cap. vero 27. iubet *καίεσαι λυχνον*, accendi lucernam.

201. D. Vique ad tempus correptionis impositæ.] legit B. Cyrillus beati Pauli locum ad Hebræos 9. sic, *δικαιώματα σαρκός μέχρι καιρού διορθώσεως ἐπικείμενα*. vt etiam Vat. Cod. noui testamenti legit.

215. C. Iam enim Scriptura, &c.] Mendosus erat hoc loco liber I.S. vt puto. Sic enim habebat, *πεμπέτω γὰρ ἡμᾶς καὶ ἐξέλεραν ἐν θυῶν ἐννοϊῶν ὁ λόγος*. Recte habebat V. C. *ἐμπέδοι γὰρ ἡμᾶς*, &c.

LIBRO UNDECIMO.

218. B. Et Mosaicis mandatis mordicus adhærescunt.] Sic V. C. *ἀπριξ ἡμίμενοι*. at I.S. *καθηξίωμένοι*.

221. A. Sculpturæ.] I.S. *σφιγμαί*. Sed V. C. melius, *γλυφαί*.

222. A. Et honor regis iudicium diligere.] Sic legit Cyrillus, *κρίσιν ἀγαπᾶν*. in psalm. 98. cum Codices omnes Psalmorum, quos videre potui habeant, *κρίσιν ἀγαπᾶν*.

Ibidem. C. Amethysus.] Communiter vocatur Amethystus. Sed codex quo vsus sum, habebat *ἀμέθυσος*. Etiam in hac parte fidelis esse volui, neque quicquam mutare: præsertim cum *μέθυσος* apud Græcos dicatur ebrius, & fieri potuerit vt ab hoc nomine compositū sit *ἀμέθυσος*.

225. C. Vt est manifeste dictum.] non placuit quod erat in cod. I. S. *σοφῶς*, sapienter, & melius putauī *σαφῶς*, quod erat in V. C.

224. A. Eodem quoque modo malum granatum.] in I.S. cod. erat, *τὸ χρώμα τῆς ρῶας*. rectius censui *τὸ χρώμα τῆς ρῶας*, vt habebat V. C.

229. D. Et tamquam summo loco, &c.] V. C. *ὡς ἐν μοίρα τῆ λοιδῶ*. corrupte habebat I. S. Cod. *ὡς ἐν μοίρα δηλώσω*.

234. A. Vides hominem, &c.] Græca verba sic habebant in C. Vat. *ὁρᾷς ὅτι τὸ ἀποβλήσον δια τὴν ἀμαρτίαν ἔσθι. καὶ ὁ θάνατος δεκτός εἰς ὑποθεσίαν εὐλογημένων ἐν χριστῷ δια μέλου χυῖος τοῦ πνεύματος*. quæ verba mihi non videntur mendo vacare.

235. C. Ex animo abradsens, &c.] etiam hic locus parum integer mihi videtur. Verba Græca V. C. sic habent, *καθὰ περ τινεῖς πριχῶν δυνύχαν ἀποκείρων ἐκ τοῦ τῶν ἐμφύτων καὶ ἐν ἡμῖν σαρκικῶν κινήματων τὴν ἀκαθαρσίαν*.

236. B. Minime profusus id quidem.] *πολλοῦ γὰρ καὶ δεῖ*. Demosthenica loquendi forma.

BIBRO DUODECIMO.

238. B. Singulis per genera distributis.] Cod. I. S. *ἀνα μέρος ὡς ἐν εἶδει διαλαμβάνοντες*. V. C. *ἀναλαμβάνοντες*.

Ibidem. D. Exultat.] vterque Codex & V. & I. S. habebat, *ἐπαγγέλλεται*, proficitur, mihi mendum est visum, & veram læsionem putauī, *ἐπαγάλλεται*, exultat.

239. A. Historiæ rudiorem sensum prætermittamus.] Cod. I. S. *τὸ τῆς ἱστορίας ὑποπρέχοντες τραχυ*. hoc extremum verbum legitur in V. C. *παχυ*. ideoq. verti, rudiorem sensum. Sed ne illa quidem I. S. codicis lectio displicet.

242. A. Spirituali debilitate laborarent.] mendum inesse in Codicib. tam I. S. quam Vatica no putauī: ille enim habet, *ἐπήρειαν*, hic, *ἐμπειρίαν*. veram læsionem puto, *πηρείαν*, debilitatē verti

244. C. Er idonei qui ad eam accedant.] V. C. *καὶ πρόσγε τοῦτο διάηεν ὄροις τε*. in hoc extremo verbo mendum inesse puto, ac legendum *οἰοῖτε*. idonei.

245. D. Eiusmodi anima eoncito gradu ad statum priorem redeat.] V. C. *δρομαῖον ποιείτω πρὸς τὸν ἐν ἀρχαῖς τὸ βᾶδισμα*. legendum puto, *πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς*, ad priorem statum.

246. C. Scribatum & Phariseorum verbis acquieuit.] V. C. *προσέθει λόγοις*. puto legendum, *προσεθέθη*.

247. A. Erat igitur necesse, vt Deo consecraretur quod quispiam obtulisset.] & hic locus corruptus est in V. C. in quo sic legitur, *ὡς οὐδ' ἀναγκαῖον καθιερούσαι θεῷ τὸ, ὑπό του προσκομιθέντος, τὸν ἐκάστω ἀπέποντα νόμον*. Puto autem ita emendate legi posse, *τι ἀπο τοῦ προσκομιθέντος*. vt sit, Erat igitur necesse, vt Deo consecraretur aliquid de eo quod quispiam obtulisset.

253. C. Subtilemq. animaduersionem, &c.] V. C. *καὶ τὸ ἀγαν ἰσχυρὸν εἰς ἀσφάλειαν ἱεροσπεπῆ*.

254. A. Porrigitur autem in hæc lex in sempiternum.] corrupte in exemplari I. S. legebatur, *ἐνόματος*, cum legendum sit, *ἐνόμος*, vt est in V. C.

258. B. Quæcunque tamquam dona oblata essent.] codex I. S. *ὅσα περίεσιν ἐν δωροφορίας τάξει προσενηνεγμένα*. Vat. cod. *ὅσα πάρεσιν*. ego puto legendum *ὅσα περίεσιν*.

LIBRO TERTIO DECIMO.

272. C. Fructus laborum tuorum comedes.] *Καρπούς τ' ἰόνων σου φάγεται*. in psalmo 127. legitur, *τοὺς πένους τ' καρπῶν σου φάγεται*. non modo ordine inuerso legit hic Pater, verū etiam *καρπούς* alia significatione accepit, non pro palmis ac manibus, sed pro fructibus.

273. A. Atqui molestum & graue erat, qui sacrificare vellent, &c.] V. C. sic habet. *καὶ τί το' ἐνταῦθα σκληρὸν καὶ δυσλῆπτον, τοὺς θυῖν ἐθέλοντας ἀπαρχλῶ σίτου κ' ἡμῶν κ' ἐλαίου καὶ ὀίνου τοσαύτῳ δω' αἰδοι διακομίσασθαι*. Illa prima verba *καὶ τι*, legenda putauī, *καὶ τοῖ ἐνταῦθα*, vt de reddidi, Atqui.

274. B. Sed potius quod legislator decreuit, &c.] Locus hic emendate legebatur in V. cod. ad hunc modum. *ἀποκομίζει ἢ μάλλον εἰς ἐυθυ τὸ τῶ νομοθέτη δοκοῦν ἀδεκάσως ἀφηγούμενον, καὶ δικαιοσύνης ὑπάρχων ἀριστος βραβεύης*. Itaque sic Latine vertendum putauī, sed potius id quod Legislator decreuit, incorrupte interpretando, ad rectam viam perducit.

LIBRO QUARTO DECIMO.

279. B. Esau nati.] Neque Ammonitæ fuerunt, neque ea gens ex Esau genus ducebat.

280. B. Et insidiosos mores in id transfert, &c.] Græca verba sic habent, *καὶ τὸν τῆς ἐπιβουλής ἀναθεῖσσι πρόπον πρὸς τὸ εὐφραίνειν εἰδός*.

283. C. Qui ad temperantis laudes fortiter currunt.] fortiter dixi, quod in Græco legebatur *γενικῶς*. vt puto, corrupte, pro *γενναίως*.

285. A. Si erimine laborat quod coargui non potest.] *ὅταν ἐλέγχων ἐρήμῳ ὑπομείνη γραφῶν*

291. A. Κνώδαλα.] videtur etymon huius vocis indicare, *Κνώδαλα*, inquit, ἡ γῶσι ἑτερόν τι παρα τοῦτο εἰσιν. eo quod aliud quiddam præter hoc sint. alij aliam rationem nominis afferunt: aut *παρα τὸ κνώσειν ἐν τῇ ἀλί*, aut *παρα τὸ κινεῖσθαι ἐν τῇ ἀλί*. vel quod cubent in mari, vel quod in eo moueantur.

Ibidem. A. Lex igitur mundos ducit eos, &c.] Corrupte legebatur in I. S. codice *καθορίζει*. recte V. C. *καθαρίζει*, mundat, seu mundos ducit ac iudicat.

293. B. Libentissime autem de nocte.] in cod. I. S. *ἡκιστα*. legebatur. Sed vt puto male, & ἡδιστα verum esse putauī, ideoq. verti, libentissime.

297. B. Quicquam supra me eminet in domo hac.] optime legit Cyrillus textum LXX. Genes. cap. 39. *καὶ οὐχ' ὑπερέχει ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ οὐδ' ἐν ἐμοῦ*. Alij male, *καὶ οὐχ' ὑπάρχει*.

LIBRO QUINTO DECIMO.

299. B. Ad ea vero quæ fidem perspicuam habent, &c.] *τὸ ἢ οἷς ἀνέποιτο σαφῆς καὶ ἐναργυῆς ἢ πίσις*, &c.

300. B. Et quod vi iam exectum est.] sic legebatur in V. C. *καὶ τὸ εἰς δυνούχους ἢ διπτέλιον ἀναγκαῖον ἔχει πάθος*. forte melius legeretur, *καὶ τὸ εἰς ἐνούχους ἢ δι τελοῦ*. & qui ex eunuchorum numero necessitate cogente vitia sunt.

306. D. Triste quiddam sit & expers odoris.] tam in V. C. quam in I. S. legebatur *ἀκοσμον*. sed vt puto, mendose, cum sit legendum *ἀοσμον* expers odoris.

307. A. Neque continuo obtulerint, eiusque rei negligentia ad culpam obliuionis peruenerit.] *καὶ τὸ μὴ παραχρήμα προσενηκεῖν, καὶ τὸ βάθυμον ἐν τῆ τοῖς λήθης ἐγκλημα παθεῖν, διακαθαίρει πάλιν*.

308. A. Igitur si offensis fratribus factis satisfecerimus, &c.] *ἐκὼν τοῖς λελυπημένοις τ' ἀδελφῶν διαπραγμαῖων ἀπολογεῖσθαι*.

Ibidem. B. Eos quos læsimus reconciliando.] *θεραπεύοντες τοὺς ἠδικημένους*.

309. A. Gracilitas quædam vocis.] alludit ad *ἰσχυρομυθίαν* Moyfi, vt sæpe.

317. A. Qui ex insito in natura motu tamquam ex fonte manat.] *καὶ πηγῶν ἔχουσα τὴν ἔμφυτον κίνησιν*.

318. A. Sanctuarium non ingreditur.] *ἀγιασῆριον* habet V. C. & sic citat B. Augustinus. ceterum I. S. cod. habet *θυσιασῆριον*, non satis recte vt puto.

LIBRO SEXTODECIMO.

326.D. Minor est capra, quam ovis.] V.C. μείον γὰρ ἐκ προβάτου. male. codex I.S. μείον γὰρ αἰξ προβάτου.

332.D. Cyrillus. Si enim, &c.] In omnibus codd. quos videre potui, locus hic corruptus erat, & ἀναντιπόδοτος. verum quod citat ex Michæa, dilata viduitatem tuam, omnes Cyrilli codd. habent χρείαν, viduitatem. neque illi solum, sed etiam C. V. bibliothum ille probatissimus. et si Hieronymus legat ξυρείαν decaluationem, aut detonsionem.

335.B. Et tondebit qui vouit.] in Cyrilli cod. erat ἡγιασμένος. Sed vera lectio LXX. quæ etiam est in probatissimo V.C. bibliothum, est ἡνυγμένος, qui vouit.

337.C. Scis enim videlicet eorum salutem, &c.] Corrupte habebatur in V.C. διεπύθε δὲ ποῦ τῶν ἐν ἀγνείαις ἐπὶ τῶν σωτήριον προφῶν ὡς περὶ ἰδίαν ὀνομάζοντος τοῦ χυ. puto legendum τῶν ἐν ἀγνείαις ἐπὶ τῶν σωτήριαν, προφῶν ὡς περὶ ἰδίαν, &c.

338.B. Sin abnuerint illi, &c.] ὡς προείρηκα δὲ, καὶ τὸ ἀνεῖδαι δὲ ἰν ἀμαρτιῶν ἀπονέμειν. sic habent exemplaria. verum puto legendum ἀπονέμει.

LIBRO DECIMO SEPTIMO.

346.C. Magna quidem valde est hi torie huius ratio.] πολὺς μὲν δὲ λίαν τῆς ἰσορίας ὁ λόγος.

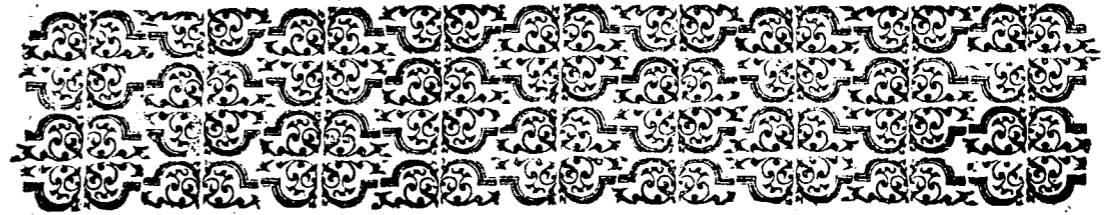
349.A. E vestigio nos illum sequimur.] V. Cod. καὶ ὅτι ἐν εἰδη ἀθυσ ἱεροπραπὲς ἀνάθημα θεῶ καὶ πατρὶ.

352.B. Ilud improbum atque vitiosum] C.V.&I.S. habebant καὶ ἐξ ἀσυνδουλ. puto emendati oportere καὶ ἐξ ἀσυνδουλ improbum transiit. qui error etiam paulo inferius repetitur. sed ibi V. C. habet. καὶ ἀπὸ γέσθαι.

356.D. Ii suo interitu pœnas luunt, &c.] ὁ λεθρος μὲν ἡ δίκη. τὸ δὲ ἐν παντὶ γενέσθαι κακῶ, πάλιν τὸ καὶ πάντως ἀποκρίσεται.

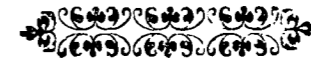

INDEX

INDEX RERVM
QVAE IN LIBRIS XVII.

D. CYRILLI
DE ADORATIONE IN SPIRITV ET
VERITATE, CONTINENTVR.

A	<i>Aegypciarum mulierum consuetudo in ingressu templi.</i>	182. a. b.
Aron cur adiunctus Moy- si. 44. a.	<i>Aequalitas a Deo praescribitur, & ab ipsa natura demonstratur.</i>	120. b.
Significat Christum. 260. b. 261. a.	<i>Actas adhuc tenera in Christo non est grauioribus praecipis oneranda.</i>	330. b. c.
Figura Sacerdotis. 275. a.	<i>Affectus vitiosi in dies serpunt, nisi praecidantur.</i>	301. a.
Ablutio manuum, ac pedum, quid significaret. 182. c.	<i>Agnus cur ad Aquilonem immolaretur.</i>	323. b.
Abominatio idolum appellatur in sacra scriptura. 24. b.	<i>Cur lactans non mactaretur.</i>	208. a. b.
Abraam quinque reges vincens, quid significet. 81. d.	<i>Agnus immolandus Christus erat.</i>	341. d.
Acub figura quid sibi vellet. 86. a.	<i>Quomodo comederetur, & quid significaret.</i>	343. d.
Accessus ad Deum qualis debeat esse. 294. d.	<i>In Christi figuram quo tempore immolaretur.</i>	349. a.
295. a. 296. a. b. c.	<i>Alarum confractio quid significet.</i>	324. b.
Adam stirps atq. initium nostri generis. 360. a.	<i>Altare in quo sacrificia offeruntur est ipse Emmanuel.</i>	169. d. 170. a. 189. a.
Adolescentiae vitiiis notati qui sint. 277. d.	<i>Aeneum quid significet.</i>	176. d. 177. a.
Aduentus Christi & gratiae tempus, ut significetur. 160. c.	<i>Thymiamatis quid significet exponitur.</i>	178. b. c.
Quinto tempore significatus. 162. c.	<i>Aureum significat Christum.</i>	194. d.
Uerno tempore similis. 192. c. d.	<i>Aureum sanguine perunctum Christi mortem significat.</i>	203. d.
Matutino tempore similis. 199. d. 200. a.	<i>Altare ascendere cur negatum in lege.</i>	250. c. d.
Per vespeream significatur. 243. d. 244. a.	<i>Ambulare cum Deo quid sit.</i>	99. d.
Fit redemptio iudaeorum. 270. b. c.	<i>Amor rerum mundanarum formidolosum reddit.</i>	83. c.
In consummatione saeculorum per vespeream significatur. 317. c.	<i>Alter erga Deum, alter erga proximum.</i>	142. c.
Aduentus Christi figura. 341. b.	<i>Angeli iustorum auxilio destinati.</i>	67. a.
Aegyptiorum mos vitantium cadaueris occursum. 21. c.	<i>Ad opem ferendam fidelibus constituti.</i>	72. a.
Aegyptii vitulum coluere. 24. d.	<i>Angelus ignis specie in rubo apprensus Moy- si, quid</i>	26. c.
Aegyptiorum mos in ingressu templorum. 38. a.		
Aegyptiorum aurea vasa transferre, quid sit. 26. c.		

Index

si, quid significet. 36. c.
Angelorum desiderium videndi Deum. 172. d. 173. a.
Angeli sunt administratores. 173. c.
Angelorum bonitas multis partibus nostram mensuram superat. 322. a.
Animus voluptate captus debilis ad opera Dei. 67. e.
Anima sanctorum corporibus soluta in celo sunt. 111. b.
Anima nondum baptizatorum, sed iam fidelium sunt virgines desponsatae Christo per fidem. 151. d.
Animis impuris non iungitur Christus. 250. b.
Animo immundo & impuro, qui nam sint. 278. b.
Anima ut debeat esse casta & pura. 280. d.
Anima in scriptura significatio varia. 324. d.
Animantium & rerum inanimatarum qualitates homini comparat scriptura. 286. c. d.
Mundorum & immundorum distinctio quid significet. 286. d. 287. a.
Animal mudum dicitur quod ruminat. 288. c. 289. a. d.
Animantium plurimorum significatio. 291. b. 292. a. d.
Animalia caudam non habentia cur reuerentur. 301. a. d.
Annus septimus & quinquagesimus quid significarent. 268. c. d.
Annus remissionis, tempus gratiae, & aduentus Christi significat. 160. c.
Antichristus est alienigena. 163. d. c.
Apocalypsis a Ioanne describitur, & ab Ecclesia recipitur. 111. b.
Apostata a fide sensim fiunt, qui mores gentilium admirantur. 134. d.
Apostata qui dicantur. 109. a.
Apostoli columnae dicuntur. 50. a.
Apostolorum chorus significatur per administratores Aaron. 261. d.
Aqua viua ac pura verbum Dei viuificans significat. 283. d.
Arca legem, hoc est Dei verbum tegebant. 93. d.
Arca testamenti Christi corpus significat. 171. b. c. d.
Arcae testamenti mystica expositio. 171. b. c. d.
Area in scripturis quid significet. 58. a.
Armus, maxilla, & ventriculus. 267. c.
Armus coctus fortitudinem miti animo vincit significat. 337. a. b. c.
Astrologiae praedictionibus fidem accommodantes, & auguria, apostatae sunt. 109. a.
Astrologorum pena in lege veteri. 110. a. b.
Aues quomodo Christum significant. 135. a. b.
Auguriorum & incantationum vanitas. 123. d.

Auleorum opificium, seu cortinarum quid significet. 184. a. b.
Aures amputatae significant eum qui non obedit fidei. 229. b. c. d.
Aurum symbolum diuinitatis. 171. a. 175. d.
Gratiam & gloriam significat. 175. a.
Et immortalem naturam. 177. b.
Azimum significat homines baptismate purgatos. 256. b.
Azymi panes quare ad agnum adhiberentur. 47. c.

B

B *Alaam historia exponitur.* 113. b.
Baptismus non iteratur. 104. d.
Non fit igne sensibili, sed Spiritu sancto. 251. d.
Baptismatis figura. 182. a.
Barba prudentis rationem significat. 314. a.
Benevolentia mutua modice ac temperate vitendum. 156. b.
Beseleel, & Eliab opifices tabernaculi quid significarent. 189. c. b.
Blasphemia morte in lege multabatur. 126. c.
Bona cum possidemus non magni facimus. 10. b.
Bos quid significet. 213. b.
Sacrum ac purum hominum genus significat. 146. c.
Bouis immolatio quid significet. 322. c. d.

C

C *Aeremoniarum variarum ratio.* 262. a.
Calamitates aliorum leuanda. 158. c.
Candelabrum ut Christi lumen significaret. 195. a.
candelabri tabernaculi expositio. 174. c.
Capilli ex capite, cogitationes ex mentes existentes significant. 332. c.
Capit mentem significat. 226. c. d.
capite detecto mulier ad iudicem ducta quid sibi vellet. 285. c. d.
caput typum mentis gerit. 314. a. 323. a.
capitis apertio significat apertam impudentiam. 314. c.
Caro carnalem sensum quandoque significat in scriptura. 286. a.
carnis operibus ac inanibus distractionibus peccatores deinentur. 20. b.
Caritas in pauperes. 159. b.
Castitas quasi primitiae sanctae conuersationis. 141. a.
castitatis laudes. 296. d. 297. per totum.
castitatis liberorum proditores quanto supplicio digni sint. 141. a.
Catarrhactes, ibis, porphyrio, pelicanus, pisces inse-

Index.

insectantur. 29. b. c.
Catechumeni dicuntur virgines desponsatae Christo. 151. d.
catechumeni quo tempore arcerentur a sacerdotibus. 256. b.
character baptismi ad similitudinem characteris militaris non iteratur. 104. d.
Chidra legumina Christum significant. 351. c.
Christi reformatio qualis status humanae naturae reformauit. 41. a.
Christi mors fuit vltimum signum mundo. 42. d.
Christus vere eloquens, de quo Moyses. 43. d.
necessarius ad legem perficiendam. 44. a.
legem tardiloquentem interpretatur. 44. b.
ut aequalis, utque maior Moysi. 46. a.
quomodo sit columna. 50. a.
cur mediator dicatur. 51. b.
dicatur angelus & columna. 51. b.
Christus legi subiectus figura Iosue Moysi obtemperantis. 52. b. c.
Christo ut gentiles sapientiores euadant figura Iethro. 55. c. d.
quomodo dicatur vitulus. 58. d.
quomodo figura plumbi, lapidis margaritae flammis significetur. 60. c. d.
natura nostrae admixtus corporaliter, & spiritaliter sordes purgauit. 61. a.
ut probat se legem dedisse. 92. d.
nos praebet ut arca populum. 93. b.
illuminationem praebet, & protectionem figura nubis & ignis. 94. a.
Christo adherere quid sit. 96. a.
tres profectioes concedit. 97. a.
panis angelorum & hominum. 137. a.
Christi aduentus significatur anno remissionis. 160. c.
Christus pro nobis flagellatus ut nos a flagellis eximeret. 162. b. c.
Christum descensu ad inferos etiam eorum animas liberasse vult Cyrillus, qui criminibus obnoxij fuerant, impulsu tamen concupiscentiae suae. 165. c.
idem & vnus Deus est & homo. 170. a. b.
Christi corpus in arca figuratum. 171. b. c. d.
Christus significatus per propitiatorium. 172. c. d.
ut sit lux. 175. d.
ut per primitias significatur. 178. c. d.
in Christo in conspectum Dei patris adducti sumus. 179. d.
Christi figura per thymiam. 180. a. b. 189. a.
in sanguine purgationis figuratus. 181. c. d.
vnus & varie figuratus. 184. c.
Christus lumen. 187. d. 188. a. b.
est vnus & multiplex quoad diuinas proprietates. 192. b. 195. a. b.
sacerdos & expiatio populi. 203. a.

cur passus extra portam. 204. a.
ut sanctificet omnia. 204. d.
Christi oblatio fuit vere holocaustum. 210. b. c.
Christi variae figurae. 211. c. 212. a.
Christi gloria per stolam significatur. 219. c.
a Christo describitur in Dei libro. 221. a.
Christi extra ciuitatem passi figura. 228. a.
Christi fletus ob Lazarum. 224. c.
Christus non vno modo sed variae multifor- mique ratione significatur. 264. d.
Christus indiuisus & vnus. 306. b.
Christi figura. 306. b. c.
per Christum fit perfecta iustificatio. 307. d. 308. a.
Christi participatio puris animis haeret. 308. a. b.
Christiani nihil debent mundanum expetere. 86. a.
laudes & hymnos canebant singuli publice, & priuatim. 256. b.
Christiana conuersatio virtutum varietate ornata est. 2. d.
Cherubin cur circumstent propitiatorium. 172. d.
Cidarum & Zona quid significarent. 225. b.
Numquam deposita cidaris, quid significet. 249. a. b. c.
Circumcisione in spiritu mors cohibetur. 46. c.
circumcisionis spiritualis quod esset tempus. ibid.
circumcisio octauo die facta quid significet. 119. b.
Cineres Sacerdotem efferre cur Deus voluerit. 252. a. b.
Ciuitas significat Ecclesiam Dei. 135. a.
Clibanus & craticula quid significant. 325. c.
Claudus significat eum qui languide ad res gerendas mouetur. 239. a. b. 240. a.
Concupiscentia carnis in nobis insita. 11. c.
Concordiae in fide figura. 345. a. b.
Contemplatio patriae caelestis remedium maximum ad peccatum abijciendum. 12. b.
contemplatio summa Dei non potest attingi, nisi se Deus demiserit. 132. b.
Columna Christus & apostoli. 50. a.
columnae tabernaculi quid significet. 185. a. b.
columnae deauratae, & deargentatae quid significant. 194. b. c.
Constantia qualis debeat esse sanctorum. 87. b.
Cotinuacionis sacrificium ut perageretur. 357. c. d.
Cortinae quid signarent. 184. a. b. c.
Corporis ex virgine sumpti figura. 194. a.
corpus Christi incorruptibile fuit secundum naturam ex participatione diuina. 223. c.
corpora vitiosa vitia animi significant in lege. 310. a.
Cognitio patris infert etiam filij cognitionem. 183. a.
C *li nota smaragdus.* 220. c. cccus

Index

Secus tardum hominem & hebetem significat. 238. d. 239. a.
collisus quem significet. 227. a.
consuetudo cum vitiosis hominibus periculosa. 279. b. c.
coruus significat malitosum. 291. b. d.
comæ nutritio quid significet. 332. a. b.
culpa nostra ad peccata labimur. 8. c.
cupiditas accenditur cum lex diuina à vitijs nos reuocat. 22. a.
crucem accipientes Satanam vincunt, vt Moses tollens manus. 53. a.
erucis figura. 181. b.
cura secularis vt figuretur. 100. b.
curæ seculares vitandæ sunt Sacerdotibus. 258. c.

D

Dæmones gloriæ cupidissimi. 125. a.
damnum inferre sui emolumentum causa nemo debet. 146. a.
decalogi expositio. 105. d.
Deorum aureorum cultus prohibitus. 169. b. c.
Deus est vita secundum naturam. 6. a.
Dei perfecta cognitio lege sola haberi non potuit. 38. a.
Dei nomen quale. 43. c.
Deus à peccatoribus oculos auertit. 84. a.
Dei cultus violatores impium est pietate persequi. 107. b.
Deus solus futura scit, et certo prædicat. 114. c.
Dei iustitia admirabilis. 120. b.
Deus rebus, quæ essentiam habent occidit subiectam, tempus etiam accommodauit. 121. b.
Dei cõtemplationis summitas qualis. 132. b.
Deus in montem descendens quid significet. 131. b.
Dei cognitio sublimis est, & animũ sublimem postulat. 131. b.
Deum videri à quoquam fas non est. 173. a.
Deus ad eos venit, qui terrenis rebus superiores facti sunt, et quæ esset figura huius. 131. b.
Dei cõtemplationis summitas qualis. 132. b.
Dei simplex essentia plurima continens attributa, vt figuretur. 174. d.
Dei locus est supra omne quod ortũ sit. 179. c.
Deus adiri non potest nisi per Christum. 191. a. b.
Dei minister culpa vacare debet. 263. c.
Deo iudici omnia aperta sunt. 313. c.
Dei vera cognitio Iethro figura indicatur. 55. b.
Decima definita leuitis pro mercede laboris. 267. b. c.
descriptio populi à viginti annis & supra.

263. b. c.
Diabolus humanis voluptatibus, & commodis homines sibi deuincit. 8. a. 11. b.
quos sibi subiicit carnis operibus detinet. 20. b. 21. a.
dissuadet, cum amplius non potest, perfectam omni ex parte vitam. 23. c.
diaboli astutia. 22. b.
Dicati Deo per holocaustum significati. 252. c. d.
diem quintum & octauum cur obseruatores stultæ pertimescant. 122. d.
dies primus & octauus vt requiem significet. 356. a. b.
dies significat tempus aduentus Christi. 50. b.
Dignus Dei quid significet. 5. a.
discipuli Christi cooperatores vt figurentur. 218. d.
Disputandi contentiones in inutilibus quæstionibus damnandæ sunt. 152. b.
Diuinitatis symbolum. 172. a. 175. b.
diuinitatis præcipuum insigne est futura nosse. 109. a.
Domini non in seruatorum naturam, sed in eorum conditionem ius habent. 154. c.
Dominus si seruum ad impietatem cogat, seruilis nexus tollitur. 155. a.
Dona etiam exigua suscipit Ecclesia, ne pauperes reijciantur. 325. b.

E

Ecclesia ex gentibus vt significetur. 46. b.
ecclesia area in scripturis dicitur. 58. a.
ecclesiæ opes & ornamenta quæ sint. 77. d.
ex gentibus collecta tabernaculo figuratur. 78. a.
vt prædicatione opus habeat. 97. d.
Dei ciuitas dicitur. 135. a.
ecclesiæ adificationis lapides qui nam sint. 170. b. c.
per tabernaculum figurata. 168. b.
170. a. b.
ecclesiæ celestis figura. 171. a.
ecclesiæ figura. 186. a.
ecclesia quos nam à se reijciat. 278. b. c.
279. d.
Electio eorum quæ sunt est in nostra potestate. 118. c.
Eloquentiam secularem qui nam ad religionem transferant. 26. c.
Episcopi Aaron vicem gerunt. 261. d.
Euangelica conuersatio, non longe a legali distinet, modo eius præcepta spiritualiter intelligentur. 2. a.
lege spiritualiter intellecta informatur. 2. c.
veluti in vtero legis gestatur. 2. c.
euangelium legem ad veritatem demonstrandam

Index

dam conuertit. 3. d.
euangelij imago est et vmbra legis littera. 3. c.
euangelium rude Iudæorum ingenium vt nõ pateretur. 3. c. 4. a. 4. c.
euangelium per calamum idest per filium Dei descriptum. 5. a.
euangelica instituta per azymos panes significata, 47. c.
euangelica conuersationis significatio. 47. c.
euangeliorum libri quatuor signorum differentijs figurantur. 98. c.
euangelij iustitia legis iustitiam superat. 143. c.
euangelica vitæ figura. 183. c. d.
Eua munere vt in nobis fungatur voluptas. 6. c.
Eucharistia participes vincunt mortem. 47. c.
eucharistia vt nos perficiat. 55. c.
eucharistia figurata. 57. b.
eucharistiam significant, adeps, sanguis, & mensa. 35. d.
eucharistia significata per panem propositionis. 174. a.
eucharistia figura. 211. b.
eucharistiam sumentes sacris animis esse de cet. 230. a.
ab eucharistia arcentur infideles & heretici. 230. a.
eucharistia participatio quibus concessa sit. 24. d.
eucharistia per incruentam hostiam significata. 263. d.
Eunuchi quot modis fiant. 278. c. d.
Exoleti sunt qui viri dignitatem mentiuntur. 241. c.

F

Fabula poetarum aquæ similes. 342. c.
Fallacia illiberalis animi germen. 127. c.
Fatum fortuna, & genesis res vanissima. 116. d.
Fermentum astutiam significat. 301. d. 352. c. d.
festiuitatum veterum tempora quæ. 340. i.
festum diem agente s minime decet peccatum committere. 350. b.
Fides credentium vnde orta sit. 43. a.
fides in Christo via ad sanctificationem. 43. d.
brevi compendio ad Christum ducit. 49. a.
fidei iustitia cur non à principio data sit. 31. c.
fides recta in Deum initium est omnis vitæ laudabilis. 103. a.
præcedit vitæ præcepta. 103. a.
fidei inconstantia maxima impietas. 104. a.
fides in Christum vocatur fœtus spiritualis. 152. d.
fides sine operibus mortua est. 280. a. b.
Filiorum qualis debeat esse educatio. 140. d.
per filium Dei fit ad patrem accessus. 170. b.

filij Israel in ægypto celum Deum appellant. 220. b. c.
filius est facies patris. 134. a.
filio exaltato pax inter nos & Deum composita est. 234. b.
Flagella Christi. 162. b. c.
Fecunditas per oues figurata. 211. c.
Fœtus spiritualis est fides in Christum. 152. d.
Fornicatio spiritualis est à recta fide defectio. 249. a.
Fortitudo spiritualis quibus in rebus sit exercenda. 102. a.
Fruitibus nouis cur abstinendum præceperit lex. 351. d.
Futurorum scientia Dei propria. 109. a.

G

Gentium ac Iudæorum conuersionis figura in ramis oleæ. 176. c.
gentilium regio ad Aquilonem sita maxime. 193. c.
gentium conuersionis figura. 208. d.
gentilium mores in religione nostra vitandi. 209. b.
gentilium figura. 270. a.
gentilium regio ad Aquilonem magis spectabat. 324. d.
gentilium mos comã dijs tonsam dicantium. 332. d.
Gerfonita, & Merarita Israelitarum figura. 264. b.
Gibbosus significat hominẽ ad terrena inclinatũ. 240. a. b.
Gloria beatorum inæqualis. 83. a. 349. d.
Gratia Dei destitutus, vt ad quæuis vitia prolatabatur. 7. a.
gratiæ Dei ex peccato diabolique dominatu emergimus. 8. b.
gratia Dei alia interna est, alia externa. 15. c.
gratia Christi vt pertineat ad veteres patres. 46. d.
ad virtutem assequendam necessaria. 63. a.
gratiam Christi contemnens partem cum gentilibus habet. 61. c.
gratia credentibus data vt figuretur. 80. c.
gratia vt non daretur per legem. 177. c.

H

Habitus virtutis est quasi mater & origo recte factorum, quæ ex ipsa perficiuntur. 157. b. c.
Herba amaræ pressuras euangelicæ conuersationis significant. 47. c.
Hebræi idololatriam vnde didicerint. 105. d.
Hircus mensura in liquidis. 359. b. c.
Hircus

Index

Hircus vittima erat ad expiandum populi peccata. 232.a.
Hædi significant operarios iniquitatis. 304.d.
Hæreticorum, qui ceteros fallere moluntur pœna. 149.d.
 eorundem crimen maximum, 152.a.
 hæresis adulterium spirituale. 151.d.
 hæreticorum fraude abductus, copiam doctōris ecclesiæ negligens, eodem crimine tenetur. 152.d.
 hæretici alterum tabernaculum sibi fingunt. 206.a.b.
Homo qua ratione in peccatum sit lapsus. 5.c.
 homini cur à Deo permissum in utramque partem flecti. 5.d.
 homo Spiritus sancti munere decoratus cum in eum Deus insufflauit. 6.a.
 cur legi primum subiectus. 6.b.
 ut ad vitia prolatur gratia destitutus. 7.a.
 hominis ingenium cum subiecerit Diabolus voluptatibus detinet. 8.a.
Hosia spirituales, fides, mansuetudo, continentia. 24.c.
 hostia laudis quo ritu fieret, & quid significaret. 255.d. 256.a.
 hostiæ salutaris sacrificium. 357.c.d.
Humana natura qua morte exaruerat per Christum denuo germinat. 192.c.d.
humani generis stirps altera Adam, altera Christus. 209.a.
Humiliatio deflorationem virginis significat in scriptura. 152.a.
 humilitas ut querenda sit figura. 250.d.
Hyacinthus quid significaret. 184.d.
Hymnos canendi consuetudo in Ecclesia. 256.b.
 hymnus quando cantandus, quando stādum, aut quiescendum qui monerent. 262.a.
Hypocrisis significatur per vestem ex lana & lino contextam. 144.a.

I

Ieiunantes sed non ex animo ut figurentur. 100.c.
 ieiunium Moysi, item Christi cur quadraginta diebus durauit. 152.c.
 ieiunium mulierum ad ostium tabernaculi quid significaret. 183.c.
Idolorum nomina ne ore quidem promenda. 104.b.
 idola ac simulacra deorum demolienda. 104.d.
 idololatriam à gentilibus didicerunt hebræi, qui nymphas sunt commenti. 105.d.
 idololatriæ crimē ultimo supplicio in lege sancitum. 106.c.
Ignavi ut figurentur in Pharaone. 65.b.

Ignis deducens populum Israel quid significet. 94.a.
Impositio manuum populi in leuitas quid significaret. 236.b.
 et cur ante sacrificium nulla fieret manuum impositio. 233.b.
Impudens & qui sua scelera tegere non curat, ut figuraretur. 240.b.
Impetigo significat vitium peius in dies crescens. 241.a.
Incarnatione sua Christus ut nostras sordes purgauerit. 61.a.
Iniquitatis symbolum quale esset. 86.d.
 iniquitatem qui potest comescere, nec facit, eius est particeps. 145.b.
Inferna loca procul à mundo esse putat Cyrillus. 165.b.c.
Infideles & stulti per quid significarentur. 300.a.b.
Inimici diligendi sunt legis & Christi exemplo. 157.d. 158.a.
 inimico ignoscendum esse. 160.d. 161.a.
Iniuria maior est in sanctos quam in peccatores. 145.b.
Inquilini significant eos qui sola fide Christo sunt iuncti. 244.c. 245.a.
Iudæorum quam esset rude ingenium ad perfectionem euangelicam. 3.c. 4. 2. 4.c.
 iudæorum perfidiam ut figurata. 44.a.
 iudæi Antichristum sibi principem constituēt alienigenam Christo reiecto. 163.d.c.
 iudæorum aduersus Christum conspiratio ut figurata. 177.c.d.
 iudæorum regio ad austrum maxime posita erat. 323.b. 193.c.
 iudæi ultimi venient etiam ad Christum, licet primo fuerint vocati. 214.d. 215.a.
 iudæi contaminati qui morte Christum affecerunt. 347.a.
Iudices neque gratia cuiusquam, neque proprio emolumento à iusto cedant. 163.a.
Iudicium in utramvis partem de prædicatoribus, ac doctōribus reprehenditur. 152.b.
 iudicium quid appellet scriptura sacra. 222.a.
 iudicio imperfecto homines in rebus discernendis, ut figurentur. 239.b.c.d.
Iuramento quando uti liceat. 126.c.
 ad iuramentum nulla creatura adhibenda, licet superior. 126.b.
Iustitiæ genera duo. 142.c.
 iustitiæ ratio mensuris, ponderibus, & statervis comparatur. 143.b.
 iustitia debet carere omni dolo & simulatione. 144.a.
 iustum à bono exceditur. 143.c.
 iustificatio perfecta per Christum. 307.d. 308.a.

Index.

308.a.
 sanentus quid significet. 66.c.d.

L

Labrum quid significaret. 182.a.
Lacum fodienti operculum desuper ponere quid significaret. 146.b.
Lapidei cultri in spiritu circuncisionem significant. 162.d.
Latrones & sicarij per feras significati. 293.b.
Lepra morbus insanabilis & odiosissimus. 42.a.
 leprosus quid significet, quidue semini suus. 242.a.c.d. 243.a.
 leprosus qui nā sit, quidue significet. 277.b.c.
 lepra mortificationem ex mortuis operibus significat. 310.b.c.d. 312.a.d.
Leui filij quorum figuram continerent. 170.b.
 leuitarum consecrationis ritus quid significet. 234.c.d.
 leui familia donum erat Deo dicatū. 237.a.
 leuiticum genus cur fuerit expers possessionum. 267.d.
 leuita cur necessario, & ubique assumatur. 273.c.d.
 leuitis cur refugij vrbes concessæ. 267.b.
Lex quomodo abolita, utque eam non soluere venerit saluator, sed adimplere. 1.b.
 antiqua quomodo conueniat cum euangelica. 2.a.
 spiritualiter intellecta euangelicam conuersationem informat. 2.c.
 legis vtero ut euangelica conuersatio contineatur. 2.c.
 lex non eversa per Euangelium, sed ad expressiorem veritatis formam recusa, & ad veritatem demonstrandam conuersa. 3.b.
 legis litteram Iudæi facile ferebant, non item euangelij claritatem. 3.c.
 lex prius data quia infirmitas Iudæorum perfectionem euangelicam minime pati poterat. 3.c. 4.a. 4.c.
 euangelica digito Dei, idest spiritu Dei descripta. 5.a.
 primo homini data, ut eius superbiam coerce ret. 6.b.
 lex peccati cur vocetur concupiscentia. 11.c.
 legis observatio ad initia vitæ perfecta perduxit. 17.b.
 lege ad perfectam Dei cognitionem perueniri non potest. 38.a.
 lex non potuit nos eximere à diaboli dominatione. 39.a.
 non satis præsidij habet ad salutem. 43.b.
 legis prædicatio ultra Iudæam audita non est. 43.b.

lex per se infirma & imperfecta. 44.c.
 legis interpretatio. 44.b.
 legis conuersatio imperfecta utque figuraretur. 44.c.d.
 lex ut deducat ad Christi mysteria per elementa. 46.b.
 multis an fractibus ducebat ad Christum. 49.a.
 legi subijcitur Christus. 52.b.c.
 lex ad prima initia veræ cognitionis gentiles adducens, ut figuraretur. 55.b.
 ut peccatum demonstraret. 31.a.
 proponit vnus veri Dei cognitionem. 103.a.
 legem compulit obseruari Deus formidine. 103.b.
 lex acerba morte blasphemiam multabat. 126.c.
 lex Dei semper memoria retinenda figura vitæ hyacinthina. 129.b.
 legis perpetua meditatio ad stabilem virtutem perducit. 130.a.
 lex non ad se, sed ad Christum perducere moliebatur, & quæ esset figura rei huius. 131.a.
 legis littera obscura est, & tenebris offusa. 131.d.
 tenui voce euangelium resonante exprimitur. 131.d.
 a filio Dei data angelorum ministerio. 132.a.
 in Christo honorata est. 132.c.
 Christo per spirituale contemplationē adiuncta ut figuraretur. 132.d.
 legis mysteria nosse non possunt, nisi qui ad Christi fidem accedunt. 132.d.
 lex elementaria fuit. 159.c.
 lex seruilis erat, at Euangelium quasi cum filijs pollicitationibus vitur. 164.b.
 varia pœnarum genera, varijs criminibus decreuit. 164.d. 165.a.
 Moysi, hortis fertilissimis similis. 167.a.
 a prophetis abrogari cœpta, & veritas prædicari vmbri detectis. 167.b.
 per Christum ad finem peruenit. 180.d.
 ad initia tantum mysteriorum Dei perduxit. 195.d.
 legis cultum post euangelium retinere, impium est. 207.d.
 lex si à Christo disiungatur infirma est. 218.a.d.
 quo ad vmbra tacuit, quo ad sensum spiritualem semper clamat. 231.d.
 Liberatio serui, qui sex annos seruisset, quid significet. 135.d.
 Liberum arbitrium cur datum hominibus. 5.d.
 Libro Dei qui nam sint inscripti. 67.d.
 increduli non inscribuntur. 80.a.
 Lineæ vestes opera mortua significant. 225.d.
 Lippi sunt, qui ad impia dogmata suam prudentiam

Index

tiam detorquent: 240.c.d.
 Linguam abscissam habens animal cur reijcere
 tur à sacrificijs. 300.d.
 Locus sacer ad comedendum sacerdotibus cur
 datus. 258.a.b.
 Lucerna septem quid sibi vellent. 175.b.
 accensa ab Aaron quid significet. 187.b.
 199.c.d.200.b.
 Luna decrescente nullum opus aggredi, aut iter
 stultum est. 123.b.

M

Macula sanctis etiam viris hærent aliqua. 72.
 c. d.
 maculosus idest εφλος impudentem significat.
 240. b.
 Maledictum cauendum ne in quemuis iactetur
 158. d.
 Malo granata vrbium figuram tenent. 223.d.
 224.c.
 Manifestatio & veritas quid nã significet in ra-
 tionali. 222. d.
 Mansuetudo per oues figurata. 211.c.
 mansuetudo euãgelica vt significetur. 323.d.
 Masculorum nomine qui censeantur. 67.d.
 mascula victima Christum significat. 321. b.
 322.a.b. 341.d.
 Maxilla significant sermonem ad docendum ido-
 neum. 277.c.
 Mediatore Christo superis infera sunt connexa.
 222.c.
 Mel voluptatem significat, & cur non in odorem
 suauitatis incenderetur. 301.d.
 Membratim concisio in sacrificio quemadmo-
 dum Dei verbum significet. 322.c.d.
 Mensa propositiois expositio allegorica. 173.d.
 174.a.
 Merces equalis proportione factis nostris respon-
 dens a Deo rependetur. 327.c. 328.a.b.
 Mercenarij sunt qui ad fidem Christi ob sua emo-
 lumenta venerunt. 244.c.d. 245.a.
 Merita sanctorum vt dupliciter participantur.
 70.a.
 Miluus rapacem significat. 291.b.
 Misericordia in pauperes. 158.d. 159.a.b.
 Mitra & lamina aurea quid significarent. 224.c
 Moabita idest gentilium turma. 280.b.
 Mors ex peccato. 45.f.
 mortis victoria quæ sit. 47.c.
 mors vt cohibeatur. 46.c.
 in mortuo inquinantur qui illi factorum simi-
 litudine iunguntur. 247. c. d.
 mors & corruptio propter prauaricationem
 in naturam irrupit. 318.c.d.
 mors qua mundo mortificamur gratissima est
 Deo. 325.d.

in mortuo inquinatus qui diceretur. 346.c.d.
 Moyse cur adiunctus Aaron. 47.a.
 Moyses mediator, sed Christus excellentior.
 30.a.b.
 Moyses conuocans populum non vt se audiat,
 sed Deum loquentem, quid significet. 131.a.
 cum Aaron ascendens ad Deum quid signifi-
 cet. 132.d.
 missus ad liberationem Israel ex Aegypto.
 218.d.c.
 Dei figuram gessit. 229.d.
 Mos gentilium in purgationibus reprehenditur.
 114. b.
 mores gentilium admirari periculosum. 134.d
 mos mulierum ægyptiarum in templi in-
 gressu. 183.a.b.
 Mortificatio Christi perfecta quid sit. 235.a.b.c.
 mortificatio laudabilis quæ nam sit. 311.c.d.
 312.a.
 mortificatio in factis peruersis significatur
 per lepram. 311.b.

N

Necromantiæ præstigia in euocandis mani-
 bus. 112.c.d.
 Neomenia significat nouum in Christo sæculum.
 358.c.d.
 Nouilunium quid significet. 192.c.
 Nox significat tempus ante aduentum Christi
 50. b.
 Nubes quæ populum duxit quid significaret.
 94. a.
 nubes & ignis quæ erant super tabernaculum
 quid significet. 205.a.b.
 Nuptiæ sacerdotum quales esset in veteri lege.
 248.d.
 nuptiæ honorabiles, sed tamen nõ cum virgi-
 nitate conferendæ. 302.c.

O

Obedientia debita sacerdotibus. 274.a.b.
 Oblatio à quibus debeat fieri Deo. 78.c.
 oblatio alacris etiam in exiguis laudatur
 170.c.
 oblatio in principii dedicatione tabernaculi
 quid significaret. 209.d. 210.d. 211.a.
 oblatio principum cur diuersa esset pro atate
 214.a.b.c.
 Observatio dierum & temporum & annorum
 reprehenditur. 121.a.
 Offensio aliorum vitanda, etsi commoda nostra
 queramus. 156.a.
 offensio fratribus facta est satisfaciendum.
 308.b.c.
 Oleum & vnguentum quid significet. 187.a.b.
 hilari-

Index

hilaritatem spei significat. 226.b.c.
 lætitiã significat. 256.c. 257.a. 327.c
 pinguedinis similitudo. 359.b.
 Opera bona non probantur nisi ad finem vsque
 perducantur. 166.c.
 operibus bonis mundari debent qui a vitijs
 recesserunt. 316.a.b.
 opera bona hilaritatem significant, & odo-
 rem redolent. 307. a.
 Ordo dispositionis castrorum per tribus quid si-
 gnificaret. 216.a.b.

P

Penitentiã a peccati seruitute liberamur. 149.c.
 Panis comestio quid significet. 55.c.d.
 panis angelorum & hominum Christus.
 137. a.
 panum duodenarius numerus significat apo-
 stolos. 200.d.
 panis fermentatus vitam significat nondum
 baptismo purgatam. 256.b.
 panes propositiois Eucharistiam significant.
 263.d.
 panis figura vita. 306.d.
 panes infermentati puram ac simplicem vi-
 tam significant. 335.b.c.
 panes duo cur offerantur. 352.b.c.
 Parentes secundum a Deo locum tenent in deca-
 logo. 138.b.
 parentibus qualis reuerentia adhibenda.
 138.c.
 Illorum cura de liberorum religione. 142.a.
 Pascha Domini idest transitus. 344.a.
 pascha celebratio. 347.b. 348.a.d.
 Passio Saluatoris adumbrata in lege veteri.
 162.a.b.
 passionis Christi figura in assatione. 342.b.
 passione Christi acceptum esse Deo patri sa-
 crificium nostrum. 359.b.c.
 Patris cognitio, infert filij cognitionem. 138.a.
 patres veteris legis Christi gratia saluabat. 46.d
 Pauperum merces non fraudanda. 159.b.
 pauperibus mutuandum sine spe vsuræ.
 159.d.
 pauperis ad Deum vociferatio metuenda ma-
 xime. 159.b.
 Peccati lapsus qualis fuerit. 5.c.
 deformitas. 6.c.
 quomodo in nobis efficiatur. 6.c.
 peccati dominatu gratia Dei liberamur. 8.b.
 peccati lapsus culpa nostra est. 8.c.
 peccatum languor animi quidam præcedit.
 10. e.
 ad illud voluptas & cupiditas & commoda
 pertrahunt. 11.d.
 peccati euincendi remedium. 12.b.

illo vt liberemur spiritualis probitas necessa-
 ria est. 12.c.
 illo vt liberemur præter diuina monita effica-
 ci etiam auxilio iuuamur. 12.d.
 illo liberamur gratia Dei interna & externa.
 15.c.
 a peccato grauate, & languide discedere pe-
 riculosum. 16.b.
 peccatum originale mortem inuexit. 45.b.
 sublatur per Christi mortem. 59 d. 60.b.
 peccatis offensus Deus vt pœnas repetat.
 60.b.
 illud voluptate, et infirmitate perficitur. 61.b.
 peccantibus pœna qualis. 84.a.
 peccantibus voluntarie terribilis erit expe-
 ctatio iudicij. 94.a.
 peccati seruitute liberamur in Christo. 30.c.
 peccandi cessatio vt significetur per sabbatũ.
 154. a. b.
 illi subiecti inter seruos numerantur. 149.c.
 peccatorum in feminas admissorum grauissi-
 mum est adulterium. 151.c.d.
 peccantes occulte præpudore non adeo im-
 probi, vt aperte peccantes. 290.c.d.
 peccatum & tristitiam affert peccanti, & nul-
 lum habet odorem. 307.a.
 peccatorum remissio per Christum. 307.b.c.
 peccatum originale videtur significare per
 concupiscentiam transfundi. 318.c.d.
 Pedes finem significant & progressum in re-
 bus agendis. 229.c.
 pes figura est incesus quo ad agendum cie-
 mur. 287.d. 288.a.
 Pentecostes figura. 351.d. 352.a.
 Pennarum abiectio quid significet. 334.a.
 penna superuacuas res significant. 134.a.b.
 Periurium quam graue sit peccatum. 125.c.
 Perfectus homo qui nam sit. 286.b. 289.a. b. c. d.
 perfecti hominis imitator qui nam dicatur.
 289.d.
 perfectiores exigua admonitione indigent.
 98. b.
 perfecta vita figura. 321.c.d.
 perfectionis significatio. 353.a.b.
 Pestis in populo Israel peruagata vsque ad pran-
 dij tempus quid significet. 57.b.
 Phæro muliebrem sexum seruans quid signifi-
 ficet. 65.b.
 Phæbus purus & impollutus, inde phæbare, idest
 lustrare. 116.a.
 Pilorum abrasio quid significet. 235.c.d.
 Pinna iecoris concupiscentiam significat, quæ in
 iecore iuxta quosdam sita est. 326.c.
 Prælati non obedire quanto supplicio sit uindi-
 catum. 265.d.
 Præmium cuique suis recte factis respondens re-
 pendetur à Deo. 326.d.

Index

Principes populi ut Deum perfectioribus donis honorent. 77.d.
Probatissimi etiam viri penitentia indigent. 213.c.b.
Professiones tres à Christo tribuuntur. 97.a.
Propheta ut distinguatur a diuinatore. 110.b
Propitiatorium exponitur. 172.b.c.d.
 propitiatorium cur esset ex auro. 173.c.
 propitiatorium Christus factus est. 203.c.d.
Prudentiam ad prauos mores detorquentes ut figurarentur. 240.c.d.
 prudentia & fortitudo necessaria in diuinorum administratione. 262.b.c.
Populi aures non debent patere magistris diuersa docentibus. 152.b.
Prædicatione vocati Christum sequimur ut Israel signo tubarum castra mouebat. 97.d.
 prædicationis genus alterum ad dogmata, alterum ad mores pertinens. 97.d.
 prædicationum differentia quatuor hominum generibus accommodantur. 98.c.
 prædicationis sacerdotibus conuenit. 99.a.
 prædicatorum præceptum. 152.b.
 prædicatorum voces ex tempore fusas qui excipiunt & describunt in vas uas conijciunt. 157.a.
 prædicationis sonus tintinnabulis aureis figuratur. 223.d. 224.a.b.
Psile militaris vestis genus & iniquitatis symbolum. 86.d.
Purgatio ignis & aquæ more gentilium quam ridicula sit. 114.d.
 purgatio omnis fit per Christum. 303.c.
 Puerperæ purgatio quid significet. 318.a.
Purgatorij significatio quadam ut videtur. 315.a.
Purificari oportet antequam ad Deum adeamus. 295.b.c.d. 296.a.b.c.
Purgatio omnis fit per Christum. 303.c.
Pueri, ac molli animo inepti ad dona offerenda Deo. 78.c.
Presbyteri vicem gerunt eorum quibus creditum erat altare, & quæ intra velum asseruabantur. 261.d.
Pythonissa cuius opera Samuelem excitauerit. 110.d.
 pythonissa non Samuelem euocauit, sed umbram quandam ad eius similitudinem confictam. 112.d.
Q
Quadragesima plage infligebantur reis. 162.a.
 quadragesima annis per desertum errauit Israel propter Dei offensam. 162.c.
Quinque columnæ ante ostium tabernaculi præ-

dicatores significant. 195.c.
R
Rami ex arboribus semper virentibus gratiam significant. 356.b.
Rationale cuius formæ fuerit et quid significaret. 221.a.b. 222.a.b.
Redemptio agrorum & domorum quando fieret. 268.b.
Redire ad possessiones per figuram quid sit. 100.c.
Regni Christi ænigma. 263.b.
 Regnavit mors ab Adam usque ad Moysen 45.c.
Remissio peccatorum lanæ mundæ comparatur. 308.a.b.
 remissio peccatorum etiam in Deum commissorum per Christum. 307.b.c.
 quæ septimo quæque anno apud Hebræos fiebat, quid significaret. 136.c. 160.c. 162.b.
Renes figura sunt facultatis discernendi. 326.b.
Resurrectio Christi figurata per virgam restorescentem. 192.b.c. 198.c.d. 199.a.
Resurrectio Saluatoris fuit initium noui sæculi. 208.b.c.
Resurrectionis figura. 350.b. 351.a.b.
Rubus Moysi quid significet. 36.c.
S
Sabbatum significat requiem per quam a peccando cessamus. 134.a.b.
Sabbatum futuri sæculi figura est. 137.c.d. 201.a.b.
 sabbati sacrificia qualia essent. 358.a.
 sabbata sabbatorum quid significet. 355.b.c.
 sabbatismus est vacatio ab omnibus carnalibus operibus. 321.a.
Sacerdotij ac sacrificiorum quadam reformatio in noua lege. 35.c.
 sacerdotes tubis canentes prædicationem significant. 99.a.
 veteres cur manus ac pedes abluerent. 182.b.
 sacerdotij Christi figura. 231.c. 232.a.
 sacerdoti cur separaretur pectusculum & armus arietis. 229.d.
 sacerdotibus quemadmodum assidue in loco sacro manendum. 231.a.
 obvitiæ naturalia per legem veterem a sacerdotibus arcentur. 237.b.
 sacerdotes in mortuis inquinari cur lex non permiserit nisi in maxime coniunctis. 247.d. 248.b.
 sacerdotij Christi æternitas figurata. 249.a.b.c.
 sacer.

Index

sacerdotali munere indignum nihil iudicat lex, modo ad cultum diuinum pertineat, 252.a.b.
sacerdos ut bonum odorem semper redolere debeat figuratur. 253.d.
sacerdotum participatio in primitiis quæ fuerit & quid significet. 257.b.c.
sacerdos illos sibi adiungat qui morum probitate sint ornat, & pleni diuino amore. 258.b.
 cur ipsis vinum bibere lex prohibuerit. 258.d. 259.
sacerdotij honorem sibi attribuentium pœna. 262.a.
sacrorum administratoribus quæ tribuit Deus. 268.a.b.
sacerdos Christi figura expressa. 273.d.
 Illis non obtemperare quantum crimen. 274.a.b.
sacerdotij dignitas insignis. 274.c.d.
sacerdoti quæ nam debeant inesse. 267.c.
 illorum puritas quanta. 276.a.
sacerdos fungitur mediatoris munere. 336.b.
Sacrificare non licebat extra terram sanctam. 28.b.
sacrificium Deo offertur ab ijs, qui carnis vitia mortificant. 24.a.
 in Aegypto & in deserto ut differrent. 24.c.
sacrificia vetera non perducebant ad perfectam virtutem. 34.b.
 est in sola Ecclesia non extra eam. 205.d. 206.a.b.
sacrificium cur sine fermento fieret. 253.a.b.
sacrificiorum genera bipartita. 299.b.c.
sacrificia mascula immaculata esse debent, & quid significant. 299.d. 300.a.
 cur pro peccato sine oleo, & sine thure offerrentur. 307.a.
sacrificij cocti oblatio quid significet. 325.a.b.
sacrificiorum plurimorum significatio. 233.a.
 matutina & vespertina. 358.a.
 in Neomenijs quale esset. 358.c.
Sacramenta ægre accipientes ut figurentur. 100.b.
Sacra scripturæ multiplex comparatio. 286.c.d.
Sæculi futuri sanctificatio. 343.c.
Sal in sacrificijs quid significaret. 257.d. 258.b.c.
Samuel an diuina opera fuerit excitatus. 110.b.
Sanctorum meritorum participatio qualis. 70.a.
 sancti viri non nihil macula contrahunt 72.c.d.
 sanctorum facta sunt Ecclesia opes & ornamenta. 77.b.
 sancti viri debent esse firmi, ac stabiles. 87.b.
 sanctorum virorum vita per similitudinem significatur. 213.a.b.

sanctiores maiora subeunt, & grauiora tolerant. 263.c.
sanctorum cætus lapidibus comparatur. 286.b.
sancti homines & voluptates & pene etiam necessaria vitæ contemnunt. 334.a.b.
sanctorum vita in alio sæculo. 322.c.
sanctorum cætus ut significetur. 359.a.
Sanguis purgationis peccatorum quid significaret. 181.c.
 sanguine cur non liceret vesci in veteri lege. 206.c.d. 207.a.
 sanguis vitæ figura est. 228.b.
 sanguinis fluxu laborans mulier, immunda. 317.c.d.
 sanguis coniunctus hyssopo quid significet 345.b.c.
Sapientiæ aditus fides est. 180.c.
Satisfaciendum fratribus etiam factis. 308.b.c.
Scandalum fugiendum scriptoribus. 146.b.
 quantopere sit vitandum. 145.d.
Scabies indomita significat excessum in aliquo vitio. 241.a.
Scenopegia habitationem paradisi representat. 355.d.
 & resurrectionem. 357.a.
Scriptores rerum diuinarum cauere debent scandalum occasionem. 146.b.
Seraphin cur alis facies suas ac pedes contegebant. 173.b.
 cur ex auro. 173.c.d.
Seminifluus quid significet. 311.b.c.d.
 316.b.c.
Semiuir qui appelletur. 241.c.
Sensus historicus utilis est. 150.b.
Sephora Ecclesiam ex gentibus significat. 46.b.
Septenarius numerus perfectionis symbolum. 175.a.
septem dies totum vitæ tempus significant. 316.c.
septimus dies sanctus multis modis. 344.c. 46.b.
Serui manumissio quid significaret. 135.d.
 seruitus ut tollatur. 155.a.
 seruus Dei qualis debeat esse. 168.a.b.
Simila panem, hoc est Christum significat. 211.b.
 oleo perfusa caelestis spem vitæ declarat. 233.a.
 vitam sanctam significat, & Deo subiectam. 252.d. 359.b.
Simulatio grauissimum crimen. 143.d.
Signorum differentia quid figuraretur. 98.c.
Smaragdus describitur & imaginem celi refert. 220.b.c.
 Societas

Index

- Societas malorum vitanda.** 243.d.c.
Speculum ac sistrum gestant mulieres aegyptiae. 183.a.b.
Spicarum significatio. 351.a.
Spirituales hostiae quales. 24.c.
Spiritus sanctus ut fuerit insufflatus in hominem. 6.a.
semper in Christo permanens ut figuraretur. 251.a.b.c.d.
Spiritualis cultus cur non ab initio sancitus. 33.b.
Struthio & larus aues insatiabiles. 292.b.
299.a.
Stola quid significaret. 219.b.c.
Superbia & in superiora nit quantum peccatum sit. 266.a.
Superhumeralis vestis forma & significatio. 220.a.
Superstitiosi temporum observatores in Aegypto sacrificant. 25.a.
- T**
- Tabernaculum in eremo fabricatum, quid significet.** 78.a.
tabernaculum per eremum fixum significat Ecclesiam Dei. 170.a.b.
quid mysterij habeat exponitur. 183.d.
184.a.
tabernaculi opifices quid figurarent. 189.c.d.
tabernaculum firmitatem sanctae conuersionis significat. 282.a.
Templa aduentus cadaueris occursum vitant Aegyptij. 21.c.
templa adire calceatos nefas apud Aegyptios. 34.a.
templum Dei fideles sunt. 192.b.
Tempus est in rebus quae oriuntur & intereunt. 121.b.
tempus quo tabernaculum est erectum quid habeat mysterij. 191.c.d.
tempus vniuersum in duas partes solet scriptura diuidere. 207.b.c.
Temperantiae quanta sint praemia. 296.d.
297.a.
Tenebrae quid significant. 187.b.
Tentationum satanae triplex genus. 66.a.
Ternarius numerus ut ad diuinitatem pertineat. 47.a.
Thymiana ut significet humanam & diuinam naturam. 79.a.
quid significet. 187.a.b. & 189.a.
Tolerantia per bouem significata. 211.c.
Tonderi ignominiosum erat & lugubre. 332.d.
334.a.
Tonsio cur fieret ad osium tabernaculi. 336.c.d.
- Tribus Ruben et Gad, & dimidia tribus Manasse quid significet.** 100.b.
tribuum ordo circa arcam quid significaret. 216.a.b.
Trinitatis figura in rationali. 222.d.
Tuba dua ductiles duplex praedicationis genus significant. 79.d.
tuba sonus cum lex daretur quid significaret. 135.d.
Tunica talaris qualis fuerit, quidue significaret. 223.b.c.
Turturi & columbae Christus comparatur. 306.b.c.
- V**
- Uestigal qui nam exigant de rebus turpidus.** 282.b.
Velamen sancti sanctorum Christi corpus significat. 139.c. 194.a.b.
velamen ante ostium tabernaculi exterius litteram significat. 195.c.d.
Venialia peccata etiam in sanctis viris esse. 313.c.d.
nisi coerceantur ad mortalia perducunt. 314.c.d.
Venditores ut rem venditam redimerent. 269.a.b.
Ventriculus significat fecunditatem. 267.c.
Verbi ex Deo geniti figura. 179.a.b.
verbi Dei figura. 184.d. 185.a.
Vernaculi qui sint. 245.a.
Vespera aduentum Domini significat. 317.c.
Victoria de diabolo ut figuretur. 81.d.
Victima pro peccato quid significaret. 28.a.
254.c.d.
victimis per peccato quibus licitum vesci. 267.c.
victima caeca cur repudiaretur. 300.a.b.
varia reiecta. 300.a.b.
Vinum ministrantibus sacerdotibus bibere cur prohibuitur. 258.d. 259.
vinum est signum latitiae. 359.b.
Virga insigne Regni. 40.c.
virga Aaron reflorescens Christum significat. 198.a.b.
cur nuca esset. 199.a.b.
Virtus non statim a conuersis percipi potest. 17.b.
virtutem etiam imperfectam colere non sine diuino beneficio contingit. 18.b.
ad eius perfectionem prudentiae comitatu ac fortitudinis peruenitur. 18.c.
virtus indiget fortitudine & magnitudine animi. 64.a.
illam colere incipiens, tentatione vexatur. 90.b.

virtu.

Index.

- virtutis in via rudes mitius reguntur a Deo, seuerius asuei.** 91.c.
illius labores amari, suaves in Christo redduntur. 91.d.
illam quarentes multas animae reliquias dimittant. 25.d.
virtus alicuius non supra modum ab alijs est exploranda ac tentanda. 156.b.c.
virtute aliena abuti immodice non decet. 156.b.c.
Vinctorum curam gerebant Ecclesia. 268.b.
Visiones ante Christi aduentum umbrae fuere Christi aduentus. 170.d.
Vita secundum naturam Deus ipse est. 6.a.
vita perfecta sanitas sequenti saeculo reuertitur. 72.c.d.
vita bono odore vacua figura. 307.a.
viuere in Christo quid nam sit. 311.b.c.
vita figura similia ex tritico. 327.e.
Vitijs integre resurgendum est. 19.a.
vitiorum mortificatio qualis. 24.a.
vitia relinquere, aut in virtute proficere sine Christo non possumus. 97.c.
vitia corporis per quae sacerdotes repellebantur a sacrorum ministerio. 237.b. 238.a.
Vituli cultus apud Aegyptios. 24.a.
immaculatus, Christi figura. 203.a.b.
204.a.
vitulus Christum, vitula autem nos significant. 212.a.b. 227.d. 304.a.
pro vniuersitate offerebatur. 304.c.d.
vituli cur essent initio tredecim, tum pauciores. 360.a.b.
Virginis defloratio cur humiliatio appelletur a sacra Scriptura. 152.a.
Virginis veteri symbolum. 185.b.
Virgo sanctissima non fuit subiecta legi purificationis. 318.b.
- Vitta hyacinthina simbrijs, ac manui alligata quid significet.** 129.b.
Vnctio quid significet. 204.c.d.
Vngula dissecta in animantibus quid significet. 287.d. 288.a.b. 289.b.
Vsura prohibentur. 156.a. 159.a.d.
Voluptates Euae munere in nobis funguntur. 6.c.
voluptas & cupiditas & commodum ad peccatum pertrahunt. 11.a.
voluptatibus allicit homines diabolus. 11.b.
voluptates aliae in nobis insitae, aliae aduentitiae. 11.c.
externa quae per oculos excipiuntur. 11.d.
illis aspernari iuuat ad emergendum a peccato. 12.c.
voluptas indomitum malum. 39.d.
voluptatibus capti infirmi redduntur ad Dei opera. 67.c.
in voluptatibus qui quasi in caeno volutantur reprehensi. 291.a.
Volatus auium obseruare stultum est. 123.d.
Vocationis ad fidem significatio. 360.a.b.
Vrna mannae plena quid significet. 196.b.c.d.
197.a.b.
Vultur arrogantem significat. 291.a.
Vox gracilis Moysi quid significaret. 43.b.
vox ex propitiatorio missa quid significaret. 214.a.
votum magnum quo pacto redderetur, & quid significaret. 321.b.c.d.
vota cito reddenda. 321.a. b. 337.b.
vota reddere non tenentur qui sub aliorum sunt potestate. 338.a.b.
- Z**
- Zona bellicam Christi fortitudinem significat, qua hostes invisibiles debellauit.** 225.b.

Kk ; LOCA

LOCA SACRAE SCRIPTURAE IN HISCE DECEM ET SEPTEM LIBRIS

à B. Cyrillo explicata.

Ex Genesi.

- Gen. c. 2. **I**nspirauit in facie eius spiraculum vitæ. pag. 6.a.
- 12 Exi de terra tua, & de cognatione tua. 12.d.
- Vniuersa hæc historia de Abraham, passim exponitur mystice vsque ad fol. 19
- 12 Facta est fames in terra, & descendit Abraham in Aegyptum, &c. 7.b.
- 12 De vxore Abraham adamata à Pharaone, &c. 7.d.
- 12 Benedicentur in te omnes gentes. 32.a.
- 14 De captiuitate & liberatione Lot, &c. 81.d. & seq.
- 15 Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam. 31.d.
- 15 Nōdum completæ sunt iniquitates Amorrhæorum. 60.a.
- 17 Circumcidatur omne masculinum. 295.a.
- 19 De habitatione Lot inter Sodomitas. Et Angelis hospitio acceptis, &c. 14.c. vsque ad 18.
- 19 Cur duo tantum Angeli mittuntur ad punitionem Sodomorum, &c. 15.d.
- 19 Ne stes in omni circa regione. 16.b.
- 19 Obsecro Domine, non potero in monte saluari, est ciuitas parua hic iuxta. 17.a.c.
- 19 De vxore Lot, conuersa in statuam salis. 18.b.
- 19 Sol egressus est super terram, & Loth ingressus est Segor. 18.a.b.
- 19 Mansit Lot in spelunca, non in monte. 18.c.d.
- 29 De Lia lippiente, & pulchra Rachele. 38.c.
- 34 Et egressa est Dina, quam cum vidisset Sichem dormiuit cum ea. 281.c.
- 34 Tollite Deos alienos de medio vestri, & purificamini, &c. 296.b.
- 39 Erat Ioseph decorus aspectu, & speciosa

- facie. 197.a.
- 45 De Pharaone iubente adduci in Aegyptum patrem Ioseph, &c. 10.d.

De Exodo.

- Exo. c. 1. **D**e afflictione & ærumnis filiorum Israel sub Pharaone. 20.a.
- Et tota historia passim explicatur mystice vsque ad pag. 28.
- 1 Quanto opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur. 65.a.
- 1 De masculis Hebræorum proiectis in flumen, &c. 65.b.
- 3 De rybo ardente. 36.c.
- & totum hoc caput exponitur vsque ad pag. 39.
- 3 Non audebat Moyses aspicere contra Deum. 38.b.
- 3 Ne appropies huc, solue calceamenta de pedibus tuis, &c. 37.d.
- 3 Solue calceamenta de pedibus tuis. 294.c.
- 4 De virga versa in serpentem a pag. 39. c. vsque ad 41.
- 4 De manu Moyfi leprosa. &c. 41.d. & sequ.
- 4 De aqua Aegypti versa in sanguinem. 42.c.
- 4 Quod si neque his duobus signis crediderint; sume aquam fluminis, &c. 42.c. & seq.
- 4 Ecce non sum eloquens ante hesternum, neque ante nudius tertianum diem. &c. pag. 218.c.
- 4 Non sum eloquens ab heri, & nudius tertius. 43.b.
- 4 Obsecro Domine elige potentem, quem mittes. 43.d.
- 4 Ecce Aaron frater tuus Levites, scio quod eloquens sit, &c. 44.a.
- 4 Abijt Moyses & reuersus est ad Iethro socerum suum, &c. 44.c.
- 4 De

Loca sacrae Scripturae explicata.

- 4 De Sephora circūcidente filiū suū, &c. 45.c.
- 5 Dimitte populum meum, vt sacrificet mihi in deserto. 20.d. & seq.
- 7 Moyses octoginta annorum, loquitur ad Pharaonem. 47.b.
- 8 Abominaciones Aegyptiorum sacrificabimus, &c. 23.c. & 24.a.b.
- 10 Pergemus ad sacrificandum cum paruulis & senioribus, cum ouibus & armentis, &c. 25.b. & seq.
- 10 Ite, sacrificate Deo, sed tantum uiri eant, relictis paruulis, &c. 25.b.c. & seq.
- 11 De vasis aureis & argenteis ab Aegyptijs, mutuo acceptis. 26.d.
- 12 Mensis iste vobis principium mensū, &c. & de lege comedendi agni. 340.d. vsque ad 345.
- 12 Decima die mensis primi, accipiant sibi ouem per domos, &c. 123.b.
- 12 De sanguine agni in superliminaribus domorum. 345.a.
- 12 Non comedetis ex eo crudum quid, &c. 337.c.
- 12 In vna domo comedatur Agnus, & non efferetis de carnibus eius foras. 306.b.
- 12 Fecerunt subcinericios panes azymos, &c. 27.c.
- 13 Non duxit Dominus populum per viam terræ Philisthæim, sed circumduxit per desertum, &c. 48.a.
- 13 De columna nubis & ignis. 50.a.
- 13 Quinta generatione eduxit dominus filios Israel de terra Aegypti. 49.c.
- 14 De fuga Israelitarum, & insequutione Pharaonis. 50.c. & seq.
- 14 De columna interposita inter Israelitas & Aegyptios. 51.c.
- 15 De ligno immisso in aquas amaras, &c. 91.b. & infra.
- 16 Manna colligebatur sex diebus, sabbato vero nequaquam. 137.c.
- 17 De pugna Amalech contra Israelitas, &c. a pag. 52. & infra.
- 17 De Moyse manus extendente contra Amalech, quæ & graues esse dicuntur, &c. 53.b.
- 18 De occurru & consilio Iethro foceris Moyfis, &c. 54. & infra.
- 19 Purifica populum hodie & cras, & lauent vestimenta, &c. 294.d.
- 19 Descendit Dominus in montem Sina, &c. mons autem fumabat, &c. 131.a. & seq.
- 19 Ascende tu, & Aaron tecum. 132.c.
- 20 Septimo die, sabbatum Domini est, non facies, &c. 133.c.
- 20 De sabbato sanctificando. 320.b.
- 20 Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt bene sit tibi. 248.a.
- 20 Altare de terra facies mihi, &c. 169.d.
- 20 Ne ascendas per gradus ad altare meum, ne reueles turpitudinem tuam in ipso. 250.c.
- 21 Si emeris virum hebræum, sex annos seruiet tibi, &c. 135.c.
- 21 Si quis furatus fuerit aliquem de filijs Israel & vendiderit eum, &c. 150.a.
- 21 Si quis percusserit oculum serui sui, liberum dimittet eum, &c. 154.c.
- 21 Si cornu percusserit taurus, taurum proximi sui, &c. 155.b.
- 21 Si cornu percusserit taurus virum aut mulierem, &c. 144.c.
- 21 Quod si seruum vel ancillam cornibus perierit, dabit triginta argenteos, &c. 145.c.
- 21 Si quis aperuerit lacum, & non operuerit illum, & ceciderit illuc asinus, &c. 145.d.
- 22 Si quis furatus fuerit ouem aut bouem, reddet quinque boues, &c. 148.a.
- 22 De fure inueto de nocte, vel orto iā sole, &c. 148.a. & seq.
- 22 Si depastus quis fuerit agrum, & dimiserit iumentum suum, &c. 155.d.
- 22 Si egressus ignis inuenerit spinas, & succederit areas aut spicas, &c. 146.d.
- 22 Carnem captam a bestia, non comedetis. 153.b.
- 23 Si occurreris boui inimici tui, &c. 157.d.
- 23 Tribus vicibus per singulos annos, festa mihi celebrabitis. 339.d.
- 24 Mane consurgens Moyses, edificauit altare, &c. 357.d.
- 24 Et ascendit Moyses & Aaron, & Nadab & Abiud & septuaginta e senioribus Israel &c. 220.b.
- 25 Hæc sunt quæ accipere debetis, aurum, argentum, æs, hyacinthum, &c. 170.b.
- 25 De fabrica arcæ, & lignis imputribilibus, &c. 171.b.
- 25 De propitiatorio, & Cherubim. 172.b. & 179.b. & seq.
- 25 Supra propitiatorium loquar tecum, &c. 173.c.
- 25 De mensa aurea, & panibus propositionis. 173.d. & seq.
- 25 De candelabro aureo, &c. 174.c.
- 26 Facies tabernaculum, decem aulæ ex bysso torta, &c. 184.a. & seq.
- 27 Et facies altare de lignis imputribilibus, &c. 176.d.
- 27 Precipe filijs Israel, vt afferat tibi oleū, &c. 187.a.
- 28 Et tu applica ad te Aaron fratrem tuum, & filios eius de filijs Israel, &c. 217.b.
- 28 Et facies stolam sanctam Aaron fratri tuo

Loca sacrae Scripturae explicata

- ad honorem & gloriam, &c. 218.d
- 28 Et facient superhumeralia ex bysso torta, opus textile variatoris, &c. 219.d
- 28 Et facies tunicam talarem, tota hyacinthinam, &c. 223.b
- 28 Et filijs Aaron facies tunicas, & zonas, & ci-dares facies ipsis, &c. 225.b
- 29 Et adduces vitulum ad ostium Tabernaculi testimonij, &c. 226.c. & seq.
- 29 Sanctificabis eos ut Sacerdotio fungantur mihi, &c. 226.a
- 30 Et facies altare thymiamatis, &c. 178.b. & 179.d
- 30 Non impones super altare incensum aliud, &c. 180.d
- 30 Fac labrum aeneum, & basem aeneam. &c. 182.a
- 30 De speculis in circuitu labri aenei. 182.d
- 30 De compositione unguenti, & thymiamatis, 188.a.d. & seq.
- 31 Vocavi ex nomine Beseleel, &c. 189.b
- 32 Hi sunt dii tui Israel, &c. 4.d
- 34 De velamine super faciem Moyfi 4.a
- 35 De oblationibus principum pro tabernaculo, &c. 78.d
- 36 Facies saga undecim de pilis caprarum, &c. 185.c

Ex Leuitico.

- Leuit. c. 1. **D**E agno sacrificando ad latus altaris, &c. 323.a
- 1 De sacrificio ex volucribus. 323.b
- 2 Anima quae obtulerit oblationem sacrificij, similia erit eius oblatio, &c. 324.c
- 2 Cum obtuleris sacrificium coctum clibanis, &c. 325.a
- 2 Omne fermentum, & mel, non offeretis Domino, &c. 255.d. & seq.
- 2 Non deficiet sal pacti domini, de sacrificijs vestris, 258.b
- 2 De oblationibus quod non fermentatae, non cum melle, sed cum sale, &c. 301.c
- De primitijs offeretis Domino, super altare autem non imponentur.
- 3 Si hostia pacificorum fuerit oblatio, & de bobus voluerit offerre, &c. 325.d
- 4 De vitulo offerendo pro peccato summi Sacerdotis, & pro populi. 302.d
- De pelle ac reliquis, quae extra portam cremabantur, & de cinere.
- 4 De haedo, qui offerebatur pro peccato Principis, & de capra pro populo. 304.b. & seq.
- 3 De Agno, aut capella, pro peccato perituri, & contemptu adiurationis. 305.b
- 3 De turturibus duobus, & pullis duobus co-

- lubarum. 305.d
- 5 De simila pro peccato offerenda. 306.c
- 5 De ariete pro peccato obliuionis. 307.b
- 6 De Ariete pro furto, & de adiectione ad restitutionem. 307.c
- 6 De lege holocausti. 251.a
- 6 De lege sacrificij. 252.c
- 6 De loco vbi immolandum erat sacrificium & vbi comedendum, &c. 254.b. & seq.
- 6 Hoc est donum Aaron & filiorum eius, Decimam partem ephi similia, &c. 253.c
- 6 De dono Aaron & filiorum eius, quod offeret Domino die quo vnctus fuerit. 253.c
- 7 De panibus fermentatis, offerendis pro Sacrificio laudis. 255.d. & seq.
- 9 Sume tibi vitulum ex bobus pro peccato, & arietem in holocaustum immaculatum, &c. 231.b. & c
- 9 Et eleuatis Aaron manibus in populum, benedixit eis, &c. 232.a
- 11 De pecudibus mundis & immundis. 286.d
- 11 Quae habent pennulas & squamas comedentis. 290.a
- 11 De volatilibus quibus vesci fas erat, &c. 291.b
- 11 Quod ambulat manibus, in omnibus bestijs, immundum erit, &c. 293.a
- 11 Qui tetigerit mortuum, immundus erit vsque ad vespem. 291.c
- 12 Mulier quae concepto semine peperit, &c. 318.a
- 13 De homine, in cuius cute erat cicatrix signi lucida, & tactus lepra. 308.d. & seq.
- 13 De lepra, quae ex parte inquinabat, per totum vero fusa mundabat. 310.d. & seq.
- 13 Vir siue mulier in cuius cute candor apparuerit, &c. 313.c
- 13 Vir de cuius capite capilli fluunt, &c. 313.d
- 13 Leprosus habeat vestimenta diffusa, caput nudum, os veste contactum, &c. 314.c
- 13 Vestis lanca siue linea, quae lepram habuerit, &c. 314.d
- 15 De homine patiente fluxum seminis, &c. 315.b. & 316.c. & seq.
- 15 De sacrificijs ex pecoribus, bobus, & ouibus, &c. 321.b. vsque ad 323.
- 19 Non maledices surdo, neque caeco pones offendiculum, &c. 158.c
- 19 Quando ingressi fueritis terram, &c. auferetis praeputia lignorum, &c. 166.d
- 19 Vineam tuam non feres diuerso semine. 153.c
- 19 Statera iusta, & pondera sint iusta, &c. 143.b

21. In

Loca sacrae Scripturae explicata

- 21 In animabus non polluentur in gente ipsorum, &c. 247.c
- 21 Vxorern fornicariam & profanatam non accipient, &c. 248.c
- 21 Et filia sacerdotis si profanata fuerit ut fornicaretur igni comburetur. 248.d
- 21 Sacerdos ducat vxorem virginem ex genere suo, non profanatam. 249.a
- 21 Homo in quo fuerit macula non accedat ad offerendum dona Dei sui, &c. 237.b
- 22 Dic Aaron & filijs eius & abstineant a sanctis filiorum Israel, &c. 242.a
- 22 Et omnis alienigena non edet sancta, &c. 244.c
- 22 Filia Sacerdotis si fuerit vidua, &c. reuertetur ad domum patris sui, &c. 245. & 246. c. d.
- 22 De qualitatibus oblationum; quod immaculata, mascula, non caeca, &c. 299.c. & seq.
- 22 Ex manu alienigenae non offeretis dona domino Deo vestro. 301.b
- 23 De manipulis spicarum offerendis Domino, &c. 350.c
- 23 Mense septimo erit vobis sabbatum, clangentibus tubis, &c. 354.a
- 23 De spatulis palmarum & ramis arborum, &c. 355.c
- 24 Accipies simlam & facies duodecim panes, &c. 174.a
- 27 Homo qui vouerit Domino animam suam, dabit pretium, &c. 328.c. & infra.

Ex lib. Numeri.

- Num. 1. **O**Mne masculinum a viginti annis & supra numerate eos, &c. 66.b
- 3 De enumeratione filiorum Israel, &c. 68.c. & seq.
- 3 Accipe tribum leui, & statues eos coram Aaron. 261.b
- 3 Recense filios leui, ab vno mense & supra, &c. 262.b
- 3 Et erant filij leui per nomina sua, Gerson Caath, & Merari. 265.b
- Accipe summam filiorum Caath, a viginti quinque annis, & supra, &c. 262.d
- 5 Emittant e castris omnem leprosum, & omnem, qui fluxum sanguinis patitur, & omnem immundum in anima. 277.a
- 5 De lege Zelotypiae, &c. 284.b
- 6 Vir siue mulier, cum fecerint votum ut sanctificentur, &c. 331.b. & seq.
- 6 De sacrificio offerendo ab eo qui vouerat, &c. 335.b
- 6 De lege tondendi & non tondendi capitis comam. 332.a. & 334.a

- 6 Benedicat tibi Dominus & custodiat te, Illuminet Dominus faciem suam super te, &c. 233.c
- 7 Obtulerunt Principes Israel sex plaustra, &c. 264.b
- 8 De lucernis & positione ipsarum. 174.b
- 8 Sume leuitas, de medio filiorum Israel, & purificabis eos, &c. 234.d
- 9 De Phase celebrando quartadecima die mensis, &c. 346.a
- 9 De nube operiente tabernaculum, & comitante populum in itinere, &c. 96.b
- 10 Fac tibi duas tubas ductiles, &c. 97.c. vsque ad 99
- 11 Recordati sumus piscium quos comedebamus in Aegypto, &c. 94.d. & seq.
- 14 Viuo ego dicit Dominus, certe implebitur gloria Domini omnis terra. 232.b
- 15 De lege sacrificiorum. 327.a. & seq.
- 15 De homine lapidato, quia ligna Sabbato collegerat. 134.b
- 15 De praecipis legalibus, alligandis in manibus, &c. 1. 9.b
- 16 Dixerunt ad Moysen, & Aaron, satis sit vobis, quia omnis congregatio, &c. 265.d
- 18 Pactum salis sempiterni est ante Dominum, &c. 258.b
- 18 In terra eorum non accipies possessionem, 266.c (260.a)
- 18 Si acceperitis a filijs Israel decimas, &c.
- 20 Accipe Aaron, & Eleazar filium eius, & perduc eos in montem or, &c. 275.a
- 22 De Balaam mercede conducto, ut malediceret populo Israel, &c. 113.b. & seq.
- 23 Accipe Principes populi, & ostenta illos Domino contra Solem, &c. 284.a
- 26 De recensione filiorum Israel. 79.c. & seq.
- 28 Oblationem meam, & panes, & incensum odoris suauissimi, &c. & totum fere hoc caput exponitur a 357. b. vsque 359
- 28 Dies primitiuorum, quando offeretis nouas fruges, &c. 350.a
- 29 Mensis septimi prima dies sancta erit vobis, &c. 359.c
- 31 Totum hoc caput summam exponitur a fol. 71. & seq.
- 31 De vasis quae igne, & quae aqua purganda sunt. 73.c
- 32 De filijs Ruben & Gad nolentibus transire Iordanem, &c. 99.c
- 35 Dabitis leuitis Vrbes, sex Vrbes refugij, quas dabitis, ut eo confugiant, qui eadem fecerunt. 268.a

Ex Deuteronomio.

- Deut. 4. **D**E ciuitatibus confugij, &c. 165. a & seq.

Deus

Loca sacrae Scripturae explicata

Loca sacrae Scripturae explicata

7 Deus noster ignis consumens est, &c. 336.c
 9 De ieiunio Moysis per quadraginta dies . 152.c
 15 Septimo quoque anno facies remissionem 136.c
 15 Si venditus tibi fuerit frater tuus Hebræus, &c. 135.c
 17 Venis ad Sacerdotes leuitas, &c. obserua bis vt facias, quæ dixerint. 274.a
 17 Ingressus terram quam Dominus daturus est tibi, &c. constitues tibi principem de fratribus tuis. 163.a
 18 Si aduenerit Leuites ex vna vrbiū vestra- rum, &c. 272.a
 18 Prophetam ex fratribus tuis excitabit, &c. 30.b. & 44.b
 20 Quis est homo qui ædificauit domum, & non dedicauit eam, &c. 87.d
 22 Ne induatur mulier veste virili, &c. 87.b
 22 Si inueneris nidum auium in via, &c. 157.b
 22 Si ædificaueris domum nouam, &c. facies murum recti per circuitum, &c. 166.c
 22 Veste ex duobus contexta non indueris. 143.d
 22 Si inuentus fuerit homo dormiens cum fe mina, &c. 150.c. & seq.
 23 Quis intelligitur collisus, & exectus, Am- monites, & Moabites, qui non ingredie- bantur in Ecclesiam Domini. 278.c
 23 Si ingressus fueris messem proximi tui, colliges manu spicas, falcem vero non iniicies, &c. 156.c
 24 Si quis nuper vxorem duxerit, non egre- dietur ad bellum. 90.c
 24 Si deprehensus fuerit homo, furari ani- mam ex fratribus suis, &c. 150.d
 24 Non occidentur patres pro filijs, neque fi- lij pro patribus, &c. 103.b
 25 Pro mensura peccati, erit & plagarum nu- merus, dummodo quadragenarium nu- merum non excedant. 162.a
 25 Non alligabis os boui trituranti. 58.d
 25 Non erit in sacco tuo, pondus magnum aut paruum, &c. 143.b
 28 De celebrado Pascha, quintodecimo men- sis, &c. 348.c
 32 Sicut Aquila fouens nidum suum & super pullis suis desiderauit, &c. 220.b

Ex Iosue.

Iosue. 5. **D**E Iosue circumcidente populum lapideo cultro. 46.d
 6 Tollite arcam fœderis, & sacerdotes ince- dant ante arcam Domini, &c. 84.b
 6 Quidquid auri, vel argenti fuerit, &c. domi-

no consecratur. 85.b. & d
 7 Accepit Achar aliquid ex anathemate. 85.b. & 86. b. & seq.
 9 De Gabaonitis decipientibus Iosue, &c. 127.b

Ex lib. Regum.

1. Reg. 2. **S**terilis peperit septem. 187
 1. Reg. 2. **S**Da carnem affandam Sacerdoti. 247.b
 1. Reg. 28 De Samuele qui post mortem appa- ruit Sauli, &c. 110.d. & 112.a. & seq.
 2. Reg. 24 De optione data Dauid, quodnam ex tribus malis vellet, &c. 56.c. & seq.
 3. Reg. 18 Quousque claudicatis in duas par- tes, &c. 55.a
 4. Reg. 18. **C**omedet vnusquisq; sub vite sua, Esa. 36: **I** & sub ficu sua, &c. 11.b

Ex Iob.

Iob. 6. **Q**uod insulsum est & non sale condi- tum, comedi non potest. 258.c

Ex Psalmis.

Psal. 4. **I** Rascini & nolite peccare. 314.b
 7. **I**udica me Domine secundum iusti- tiam meam, &c. 322.a
 7 Arcum suum intendit & parauit illum, sa- gittas suas ardentibus effecit. 225.b
 13 Venenum aspidum sub labijs eorum, quo- rum os maledictione, & amaritudine plenum est. 243.c
 17 Posuit tenebras latibulum suum. 131.c
 17 Cum sancto sanctus eris, & cum innocente innocens eris, & cum electo electus eris, &c. 243.b
 17 Cum peruerso peruerteris. 246.d
 17 Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni in- ueterati sunt, & claudicauerunt à semi- tis tuis. 239.b
 18 Præceptum Domini lucidum. 331.b
 22 Impinguasti in oleo caput meum. 188.b
 23 Innocens manibus & mundo corde. 226.c
 25 Pes meus stetit in via recta. 288.a
 27 Impinguasti in oleo caput meum. 226.b
 30 In manibus tuis sortes meæ. 80.c
 33 Immittet Angelus Domini in circuitu ti- mentium eum, &c. 67.b
 36 Lex Dei eius in corde ipsius, & non sup- plantabuntur gressus eius. 130.a
 39 Sacrificium & oblationem noluiisti, corpus autem aprasti mihi. 180.a
 43 In te inimicos nostros ventulabimus cor- nu. 72.b
 44 Lingua mea calamus scribæ, velociter scri- bentis,

bentis. 5.a
 44 Astitit Regina, in vestitu deaurato, &c. 184.c
 44 Astitit Regina a dextris tuis in vestitu deau- rato, &c. 3.a
 44 Audi filia & vide, & inclina aurem tuam. &c. 38.d
 44 Omnis gloria filia regis, Efebon, &c. 39.a
 46 Dei fortes terræ vehementer eleuati sunt. 16.d. & 50.a
 50 Tibi soli peccaui, et malum coram te feci. 116.c
 67 Qui habitare facit vnus moris in domo. 144.b
 68 Obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum eorum semper incurua. 240.b
 68 Obscurentur oculi eorum ne videant. 38.b
 68 Deleantur de libro viuentium, & cum iu- stis non scribantur. 67.c
 72 Tenuisti manum dexteram meam, & in vo- luntate tua deduxisti me. 15.c
 74 Ego confirmaui columnas eius. 50.a
 76 Memor fui Dei, & delectatus sum. 27.d
 76 In mari via tua, & semitæ tuæ in aquis mul- tis. 173.b
 77 Panem cæli dedit eis, panem Angelorum manducauit homo. 137.a
 79 Deus virtutum conuerte nos, & ostende fa- ciem tuam et salui erimus. 234.b
 86 Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. 57.d
 86 Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. 135.a
 90 Scapulis suis obumbrabit tibi. 220.d
 94 Venite exultemus Domino. 233.a
 95 Adorate Dominum in aula sancta eius, tol- lite hostias, & introite. 276.b
 98 Et honor Regis iudicium diligere. 222.a
 103 Vt exhilaret faciem in oleo. 327.d
 103 Panis cor hominis confirmat. 7.a
 103 Hoc mare magnū & spatiosum, illic repti- lia, &c. 290.b
 104 In feruum venundatus est Ioseph, ferrum pertransijt anima eius. 297.d
 105 Beati qui collodiunt iudicium, et faciunt iustitiam in omni tempore. 222.a
 106 Omnis iniquitas oppilabit os suum. 60.b
 109 Tu es sacerdos in æternum secundum or- dinem Melchisedech. 249.b
 115 Calicem salutaris accipiam. 256.a
 115 Pretiosa in conspectu Domini, mors san- ctorum eius. 322.c
 117 Dexteram Domini fecit virtutem, &c. 41.b
 118 Auerte oculos meos ne videant vanitatem. 14.b
 118 Et conuerti pedes meos in testimonia tua. 229.c
 118 Prius quam humiliarer ego deliqui 310.a

118 Lucerna pedibus meis verbum tuum. 331.a
 118 Latum mandatum tuum nimis. 12.c
 129.a. 184.b. 324.c.
 120 Per diem sol non vret te, neque luna per no- ctem. 93.d
 123 Nisi quia Dominus erat in nobis, &c. forsi- tam aqua absorbuisset nos. 65.d
 127 Labores manuum tuarum manducabis. 137.d
 127 Vxor tua sicut vitis abundans, &c. 176.c
 130 Sacerdotes eius induam salutari. 223.c
 131 Hic habitabo, quoniam elegi eam. 35.b
 136 In falicibus in medio eius, suspendimus or- gana nostra. 28.a
 138 Quoniam tu possedisti renes meos. 326.c

Ex lib. Prouerbiorum.

Prou. c. 1. **I**ntelligite paruuli astutiam. 301.d
 1. **F**ili ne te seducant homines impij, neque acquiescas si dicant tibi, veni no- biscum particeps esto sanguinis. 245.c
 3 Honora Deum de tuis iustis laboribus, &c. 33.a
 4 Oculi tui recta videant & palpebræ tuæ re- cta considerent. 239.a
 4 Rectos gressus fac pedibus tuis, & vias tuas dirige. 229.c
 5 Fauus stillans labia meretricis. 301.d
 12 Sapientes abscondent suam ipsorum turpi- tudinem. 240.c
 16 Initium vitæ bonæ est facere iusta. 17.b
 24 Comede fili mi mel, quia bonum est. 301.d

Ex lib. Ecclesiastæ.

Eccles. c. 9. **O**mni tempore sint vestimenta tua splendida, &c. 296.d
 10 Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, lacum tuum ne dimiseris, &c. 241.b

Ex lib. Cantici Canticorum.

Cant. c. 1. **V**nguentum effusum nomen tuū. 79.b
 1 Vnguentum exinanitum nomen tuum. 180.d
 2 Vox turturis audita est in deserto. 323.c
 4 Oculi tui sicut columbæ. 38.d

Ex lib. Sapientiæ.

Sap. c. 1. **S**anctus enim spiritus disciplinæ fu- giet fictū, nec habitabit, &c. 308.b
 Spiritus

Loca sacrae Scripturae explicata

1 Spiritus sanctus effugiet effectum, &c. 41.a

Ex lib. Ecclesiastici.

Eccle.c.2. **V**Ae duplici corde, & terram ingre-
dienti duabus vijs. 23.d
3 Quanto maiores, tanto humilia te ipsum,
& ante Dominum inuenies gratiam. 250.d
7 Est iustus qui perit in iustitia sua. 129.d
13 Qui tangit picem inquinabitur. 247.d
13 Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea. 294.a

Ex Esaia.

Esa.c.1. **N**isi Dominus reliquisset nobis se-
men, &c. 53.c
1 Quo mihi multitudo victimarum vestra-
rum, dicit Dominus, &c. 34.a
1 Quomodo facta es meretrix ciuitas fidelis
Sion, plena iudicij. 248.d
6 Vidi Dominum sedentem super solium ex-
celsum & eleuatum, &c. 173.a
7 Nisi credideritis, non intelligetis. 102.b
8 Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi
Deus. 238.d
21 Quærens quare & apud me habita. 231.a
22 Manducemus & bibamus, cras enim mo-
riemur. 243.c
36 A timore tuo Domine cõcepimus & par-
turiuimus spiritum salutis, &c. 152.d
33 Qui ambulat in iustitia, &c. hic habitabit in
spelunca petrae firmæ. 18.d
35 Confortamini manus remissæ, & genua
dissoluta. 239.b
41 Et ponam in terra arenti, cedrum & bu-
xum, &c. 286.c
43 Flamma non exuret te, flumina non ope-
rient te. 37.c
53 Eius liuore sanati fumus. 236.a
54 Dilata locum tentorij tui, &c. 186.c
61 Exulter anima mea in Domino, induit
enim me vestimento salutis, & tunica læ-
titia. 219.d
61 Induit me vestimentis salutis, &c. 350.b
63 Ipse Dominus saluauit eos, &c. 39.c
& 45.c

Ex Hieremia.

Hier.c.3. **I**n vijs sedebas quasi cornix deserta,
& contaminasti terram, in forni-
catione tua, &c. 246.b

5 Audi popule stulte, qui habentes oculos
non videtis, &c. 38.b
5 Oculi sunt eis, & non vident. 240.d
6 Defecit sufflatorium ab igne, defecit plum-
bum, frustra conflauit conflator, &c.
61.a
11 Ego enim vt agnus innocens, quiducitur ad
immolandum, non cognoui. 236.b
11 Oliuam pulchrã frondosã specie vocauit
Dominus nomen tuum, &c. 248.d
17 Ne portetis onera in die sabbathi, &c.
134.c
22 Ecce oculi non sunt tibi, neque cor tuum
bonum, nisi ad auaritiam tuam, &c.
239.a
22 Ecce non sunt oculi tui pulchri, &c. 38.d
23 Putas ne Deus e vicino ego sum, & non
Deus de longe? 108.a. & 110.c
48 Vx qui facitis opus Dei negligenter. 16.b

Ex Ezechiele.

Ezec.c.42. **E**xedrae quæ sunt ad Aquilonem,
& exedrae quæ sunt ad Au-
strum, &c. 252.b
43 Et in die octaua, & vltra, facient Sacerdotes
super altare holocausta, &c. 35.d
44 Ipsi accedent ad me, &c. vt offerant mihi
adipe, & sanguinem, &c. 35.d
46 Si dederit Princeps donum vni ex filijs
suis, &c. 271.a
46 Non accipiet Princeps ex hæreditate popu-
li sui. 270.c

Ex Daniele.

Dan.c.6. **D**E Daniele tribus temporibus in
die orante, &c. 28.c
7 Libri aperti sunt, & iudicium sedit, &c.
67.b. & 81.b

Ex Osea.

Osee.c.2. **I**psa non est vxor mea, & ego non
vir eius. 250.b
3 Diebus multis sedebunt filij Israel sine Re-
ge, &c. 35.a
3 Multis diebus sedebunt filij Israel, sine Re-
ge, sine Principe, &c. 246.d
3 Quia dies multos sedebunt filij Israel sine
Rege, sine Principe, sine sacrificio, & sine
altari, &c. 222.d
4 Peccata populi mei comedent. 258.a
4 Nocte tacere feci matrem tuam. 123.c
6 Misericordiam volo, & non sacrificium.
34.d

Ex

Loca sacrae Scripturae explicata

Ex Amos.

Amos.c.5. **O**di festiuitates vestras, &c. 33.c
8. **O** Inducam famem super terram,
non famem panis, neq; sitim aquæ, &c.
7.c

Ex Michæa.

Mich.c.6. **N**unquid placari potest Deus in
millibus arietum, &c. 33.d

Ex Abacuc.

Abac.c.1. **C**ibus eius electus. 8.a. & 65.a

Ex Zaccharia.

Zacch.c.4. **V**idi, & ecce candelabrum au-
reum, &c. 275.c
4 Quid sunt hæ duæ oliuæ, &c. 176.a
4 Videbunt lapidem stamneum in manu Zo-
robabel. 60.d
5 De visione Zacchariæ, circa talentum
plumbi, &c. 59.d
9 Lapidis sancti voluuntur super terram. 79.a

Ex Malachia.

Malach.c.1. **N**on est voluntas mea in vobis,
& sacrificium non suscipiam
de manibus vestris. 34.b
1 Ecce ipse ingreditur quasi ignis conflato-
rij, & quali herba lauantium, &c. 251.c
3 Statim veniet ad templum sanctum suum
Dominus, &c. 320.a
3 Et purgabit filios leui, & colabit eos, &c.
35.c

Ex Matthæo.

Matt.c.5. **V**os estis sal terræ. 258.c
302.c
5 Luceat lux vestra coram hominibus, vt vi-
deant opera vestra bona, &c. 235.d
5 Non veni soluere legem, sed adimplere.
.1.b. & 3.b
5 Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam
scribarum, &c. 31.b
5 Nolite iurare, neque per cælum, quia sedes
Dei est, &c. 126.a
5 Sit sermo vester, est est, non non. Quod au-
tem his abundantius est, à Diabolo est.
125.c
6 Nemo potest duobus dominis seruire.
23.d
7 Quicumque fecerit voluntatem patris mei
qui in cælis est, ille meus frater, & soror,
& mater est, &c. 250.b

9 Non opus est valentibus medicus, &c.
31.c
9 Recedite ne flete, non est enim mortua
puella, sed dormit. 249.c
9 Messis multa, operarij pauci. 58.b
10 Qui amat patrem, aut matrem super me,
non est me dignus. 139.b
10 Qui amat patrem, aut matrem plusquam
me, non est me dignus. 248.b
12 Qui dixerit verbum contra Spiritum san-
ctum non dimittetur ei, &c. 126.d
13 De terra reddente fructum centesimum,
sexagesimum, &c. 17.d. & 98.d
13 Aliud fecit fructum trigessimum, aliud sexa-
gesimum, &c. 326.d
13 Simile est regnum cælorum fermento, &c.
352.c
13 Simile est regnum cælorum homini nego-
ciatori, quærenti bonas margaritas.
60.c
13 Qui profert de thesauro suo noua & vete-
ra. 167.c
13 Profert de thesauro suo, noua & vetera
&c. 352.d
15 Quare discipuli tui transgrediuntur manda-
tum seniorum, &c. 329.a
15 Munus quodcunque est ex me tibi prode-
rit, &c. 139.d. & seq.
16 Si quis vult venire post me, abneget seme-
t ipsum, &c. 33.d
20 Exijt primo mane conducere operarios in
vineam suam, &c. 49.c
20 Nos portauimus pondus diei & æstum.
93.d
20 Multi sunt vocati, pauci vero electi. 100.b
20 Multi sunt vocati pauci vero electi. 24.c
21 Erratis nescientes scripturas. 225.a
22 Vxorem duxi, & ideo non possum venire.
13.b
22 Si in spiritu Dei eijcio demonia. 5.b
23 Implete mensuram patrum vestrorum.
60.a
25 De distributione talentorum. 326.d
25 De distributione talentorum, alij quinque,
alij duo, alij vnum. 17.d
28 Ecce enim vobiscum sum omnibus die-
bus, & vsque ad consummationem sæ-
culi. 223.a

Ex Luca.

Lucc.c.10. **N**olite gaudere quod demonia
subijciuntur vobis, sed potius
gaudete, quod nomina vestra scripta
sunt in cælis. 220.d
11 Si in digito Dei eijcio demonia. 5.b
Ll Sinc

Loca sacrae Scripturae explicata

- 12 Sint lumbi vestri praecincti, &c. 64. c
 23 Si in viridi ligno haec fecerunt, &c. 91. d
 23 Hodie mecum eris in Paradiso. 41. b

Ex Ioanne.

- Ioan. c. 1.** **Q**ui non ex sanguinibus neque ex voluntate carnis, &c. 318. c
 1 Vidi spiritum descendentem de caelo in columbae specie, & mansit super eum, &c. 351. c
 3 Qui male agit, odit lucem, &c. 292. b
 4 Venit hora quando neque in monte noc, neq; Hierosolymis adorabitis Patrem &c. 1. b
 4 Regiones albae sunt ad messem. 58. b
 4 Regiones albae sunt ad messem, &c. 351. a
 5 Pater non iudicat quemquam. 15. d
 5 Sicut enim Pater vitam in semetipso sic dedit & filio vitam habere in semetipso. 223. d
 7 Nondum erat spiritus datus quia Iesus nondum erat glorificatus. 233. b
 8 Si manseritis in sermone meo, &c. veritas liberabit vos. 30. c
 10 Alias oves habeo quae non sunt ex hoc ovili, &c. 54. a
 10 Vos dicitis quia blasphemias, quia dixi filius Dei sum. 224. c
 11 Ego sum resurrectio & vita. 223. d
 12 Nisi granum frumenti mortuum fuerit, &c. 349. a
 12 Qui me diligit, me sequatur, & ubi ego sum, illic & minister, &c. 34. a
 12 Cum exaltatus fuero a terra, omnes traham ad me ipsum. 234. c
 12 A me ipso non loquar, sed qui misit me Pater, ipse, &c. 30. a
 13 Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lauet, &c. 182. b
 14 Domine ostende nobis Patrem, &c. 38. c
 14 Verba quae ego loquor vobis non sunt mea. 30. a
 14 Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis. 234. b
 16 Haec in proverbijs loquutus sum vobis. 80. d
 16 Iam non dicam vos servos, quia vos amici mei estis, quia omnia quae audivi a Patre meo annunciaui vobis. 223. a
 17 Haec est vita aeterna, ut cognoscant te solum verum Deum, &c. 34. d
 17 Haec est vita aeterna ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. 234. a
 17 Volo ut sicut ego & tu unum sumus, sic

etiam ipsi in nobis unum sint. 234. c
 18 Regnum meum non est de hoc mundo. 224. d

Ex Epistola ad Romanos.

- Rom. c. 1.** **G**ratia vobis & pax, a Deo Patre nostro, & domino Iesu Christo. 233. d
 1 Iustus ex fide vivit. 30. d
 2 Non est personarum acceptio apud Deum 292. c
 3 Per legem cognitio peccati. 31. a
 3 Induite dominum nostrum Iesum Christum. 219. a
 5 Regnavit mors usque ad Moysen. 45. d & 46. a
 5 Sicut enim per unius hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi, sic, &c. 228. d
 6 Consepulti sumus cum ipso per baptismum in mortem, &c. 235. b
 6 Existimate vos mortuos esse peccato, viventes autem Deo in Christo Iesu. 311. c
 7 Video aliam legem in membris meis, &c. 11. d.
 12 Exhibete corpora vestra, hostiam viventem, sanctam, placentem Deo, rationabile obsequium vestrum. 251. b
 12 Obsecro, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, &c. 283. c
 12 Providentes bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus. 235. d
 12 Membra Christi sumus. 228. b
 13 Nox praecessit, dies autem appropinquavit, &c. 50. b
 13 Induite dominum nostrum Iesum Christum. 226. b

Ex Epistola prima ad Corinthios.

- 1. Cor. c. 3.** **D**ei cooperatores sumus. pag. 218. a
 1. Cor. 5 Modicum fermentum totam massam corrumpit. 312. a
 1. Cor. 5 Si quis frater nominatur aut fornicator, aut ebriosus, &c. cum huiusmodi nec cibum quidem sumere. 243. d
 1. Cor. 6 Neque fornicatores, neque molles regnum Dei consequentur. 241. c
 1. Cor. 6 Qui adheret Domino unus spiritus est. 234. c
 1. Cor. 9. Vae enim mihi est, nisi Euangelizavero. 224. b
 1. Cor. 9. Sic currite ut comprehendatis. 16. c
 1. Cor. 10. Omnes in nube & in mari baptizati sunt. 51. b. & 52. a. 1. Cor. of

Loca sacrae Scripturae explicata

1. Cor. 10. Unum enim corpus omnes sumus in Christo. 234. c
 1. Cor. 11. Qui manducat corpus Domini, & bibit calicem eius indigne, iudicium sibi manducat, &c. 243. a
 1. Cor. 13. Cum venerit quod perfectum est, evacuabitur, quod ex parte est. 230. b
 1. Cor. 14. Omnia honeste, & secundum ordinem fiant. 248. b
 15 Corruptunt bonos mores colloquia mala 243. b

Ex Epistola secunda ad Corinthios.

2. Cor. c. 4. **S**emper mortificationem Iesu in corpore circumferentes, &c. 235. b
 2. Cor. 4. Semper mortificationem Iesu in corpore circumferentes, ut vita Iesu in corpore nostro manifestetur. 232. d
 2. Cor. 6 Cor nostrum dilatatum est, non angustamini in nobis. 184. b
 2. Cor. 6 Pars nulla est fidei cum infidei. 243. b
 2. Cor. 12 Virtus in infirmitate perficitur. 32. b

Ex Epistola ad Galatas.

- Gal. c. 2.** **V**lvo autem iam non ego, vivit vero in me Christus, &c. 235. b
 3 Praevidens scriptura quod ex fide iustificantes Deus, &c. 32. a
 3 Lex non est ex fide, sed qui fecerit ea, vivet in ipsis. 30. d
 3 Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. 245. a
 3 Quot quot baptizati estis in Christum, Christum induistis. 219. a
 4 Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. 69. c
 4 Filioli mei quos iterum parturio. 153. a
 5 Spiritu ambulate & desideria carnis non perficietis. 235. c
 6 Qui in carne seminat, de carne & metet corruptionem. 309. d

Ex Epistola ad Ephesios.

- Ephes. c. 1.** **B**enedictus Deus & pater domini nostri Iesu Christi, &c. 233. d
 2 Ipse est enim pax nostra, qui fecit utraque unum. 222. c
 4 In mensuram aetatis plenitudinis Christi, &c. 97. b
 6 Induite vos armaturam Dei. 222. c

Ex Epistola ad Philipenses.

- Phil. c. 1.** **Q**ui incepit opus bonum in vobis perficiat. 229. d
 2 Factus enim obediens usque ad mortem. 228. d
 3 Omnia arbitratus sum ut stercora, ut Christum lucrifaciam, &c. 56. a
 3 Quae retro sunt oblitus, in anteriora, &c. 97. b
 3 Quorum gloria in confusione eorum. 290. d

Ex Epistola ad Colossenses.

- Coloss. c. 3.** **Q**uae sursum sunt quaerite, non quae super terram. 16. d

Ex Epistola ad Thessalonicenses.

- 1. Thess. 5.** **H**oc autem dico, ut non contristemini, sicut & ceteri qui spem non habent, &c. 248. a

Ex Epistola prima ad Timotheum.

- 1. Tim. 3.** **V**t perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. 238. b

Ex Epistola secunda ad Timotheum.

- 2. Tim. 2.** **S**i sustinemus, & conregnabimus. 232. d

Ex Epistola ad Hebraeos.

- Heb. c. 4.** **V**ivus est sermo Dei, & efficax, & penetrans. 235. e
 5 Neque enim sibi quisquam sumit honorem, sed qui vocatur a Deo. 217. b
 5 Non semetipsum clarificavit ut Pontifex fieret, sed qui loquutus est ad eum, &c. 217. b
 5 Facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo. 4. d
 7 Et illi quidem plures facti sunt Sacerdotes, eo quod morte prohiberentur permanere, &c. 249. b
 8 Prius illud testamentum culpa non vacavit.

Loca sacrae Scripturae explicata

caut. 34. c
9 Si enim sanguis Hircorum, & Taurorum,
 & cinis vitulae aspersus inquinatos san-
 ctificat, &c. 235. a
10 Impossibile est enim sanguine Taurorum
 & hircorum auferri peccata. 218. b
13 Beneficentiae, & communionis nolite obli-
 uisci, &c. 36. a

Ex Epistola Iacobi.

Iac. c. 1. **O** mne datum optimum, & omne
 donum perfectum desursum est
 descendens a patre luminum. 233. c
1 Glorietur frater humilis in sublimitate sua,

diues autem in humilitate sua. 250. d
3 In multis deliquimus omnes. 250. 2

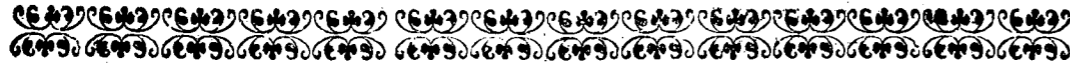
Ex Epistola prima Ioannis.

1. Ioan. c. 2. **O** mne quod est in mundo, aut
 concupiscentia carnis est,
 &c. 11. c
4 Patres probate spiritus, si ex Deo sunt; om-
 nis spiritus qui non confitetur Iesum
 Christum, ex Deo non est. 229. b

Ex Apocalypsi.

Apoc. c. 6. **V**idi animas sub altare Dei, &c.
 111. b.

F I N I S .

ERRATA SIC CORRIGENDA.

*Primo ponitur numerus paginarum, deinde littera marginalis, tertio numerus linearum
 a principio vel a fine computandus, demum quomodo sit legendum.*

Pag. 20. C. lin. 20. lege, molestorumque. 22. B. 18. pro, executibus lege, venientibus. 25. B. 14. ἀπολέτεραι
 26. D. 3. a fi. in marg. Exodi 11. 34. A. 1. in marg. oa 12. 45. A. 6. dictione. ibid. B. 2. in marg.
 Rom. 8. 59. B. 27. in marg. Gen. 6 eadem lin. adolescentia. 67. A. 13. castrametabitur. 73. A. 1.
 De potentibus enim, &c. ponendum ad marg. Sapientiae 6. 75. B. 19. inferiori. 87. C. 15. a fi.
 confortat Christo. 88. A. 13. demigrabat. 91. A. 2. facilitatem. 94. A. 1. Quicumque. Ibid. C.
 23. a fi. & in ignauiam. 101. A. 1. dum oratio. 108. A. 4. in marg. Homer. Iliad. Γ 110. A. 11. ho-
 stium. 115. A. 11. fabulose. 116. B. 22. imperatoris ei. 120. C. 14. a fi. in marg. Prou. 18.
 126. A. 6. iurifurandi. 127. C. 4. a fi. damnantur. 130. B. 15. Satietaem. 134. C. 16. a fi. incli-
 nauerunt. 137. D. 7. inueniemus. 139. A. 12. sane vero. 152. A. 3. quidem. Ibid. lin. 3. eam rem
 impune. 153. C. 14. a fi. in marg. Ioan. 21. 155. D. 4. a fi. & vt se res fratrum bene. 156. C.
 22. a fi. permouemur, si quidem ea modice fiant, congerat, &c. 162. A. 10. cadendi sint. 163. D. 7.
 a fi. iudicum. 164. A. 6. misericordia prosequantur. 167. B. 9. a fi. cōtemplationē. Ibid. C. 6. a fi. euan-
 gelica. 177. D. 6. a fi. Moyfi tum. 188. B. 22. omnia. 193. B. 18. tegetes. 195. C. 20. anulis.
 198. D. 3. a fi. Luc. 11. 202. C. 18. a fi. immaculatum. 213. C. 21. a fi. dextra. 216. B. 11. a fi.
 habere. 217. B. 10. a fi. viri sunt ad. 223. D. 6. a fi. viuificatus. 228. B. 19. describitur, ille. 239. A.
 13. firmus: nam. 240. B. 22. ἐοικῶσα. 241. B. 20. in hunc. 248. A. 9. in marg. 1. Theff. 4.
 249. C. 11. a fi. misericordia permouebatur. 251. D. 5. a fi. expositio. Ibid. D. lin. 4. a fi. feruere. Item D.
 lin. vlt. exsuscitare. 252. A. 13. imminuunt. 256. A. 5. hostiam. Ibid. C. lin. 15. a fi. glorificabis.
 267. C. 24. a fi. regnum. 280. A. 17. congregat. 281. C. 20 a fi. peperit. Ibid. C. lin. 19. a fi. Sichem.
 290. D. 7. a fi. infima. 291. B. 16. in marg. Prou. 13. 293. D. 2. a fi. Si quis frater nominatus.
 296. C. 12. a fi. verbis. 303. B. 23. Patre. 224. D. 11. a fi. de similia. 325. B. 24. a fi. celebra-
 da. 334. D. 9. a fi. inueniatur in ipso non. 340. D. 7. a fi. assumat. 341. A. 2. & intestinis. non Ibid.
 C. l. n. 22. a fi. conuiuz. 342. D. 9. a fi. intelligendarum. 345. A. 1. in marg. Hebr. 4. 347. A. 8.
 Animaduerte. 353. C. 22. a fi. in marg. Rom. 6. 355. D. 8. a fi. illud. 358. C. 21. a fi. eorum.
 359. B. 24. a fi. sacrificium, Deoq; Ibid. C. lin. 15. a fi. hebraici.